

Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігі
Б. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы

**БІЛІМ БЕРУДЕГІ ЗАМАНАУИ ҮРДІСТЕРДІ ЕСКЕРЕ ОТЫРЫП,
ҮЛГІЛІК ОҚУ ЖОСПАРЫН ЖӘНЕ БАСТАУЫШ, НЕГІЗГІ ОРТА,
ЖАЛПЫ ОРТА БІЛІМ БЕРУ ДЕҢГЕЙЛЕРІНІҢ ОҚУ
БАҒДАРЛАМАЛАРЫН БАЙҚАУДАН ӨТКІЗУ ҚОРЫТЫНДЫСЫ
БОЙЫНША ТАЛДАМАЛЫҚ (АНАЛИТИКАЛЫҚ) ЕСЕП**

Астана
2022

Б. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясының Ғылыми-әдістемелік кеңесі шешімімен ұсынылды (2022 жылғы 15 қараша №12 хаттама).

Білім берудегі заманауи үрдістерді ескере отырып, Үлгілік оқу жоспарларын және бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім беру деңгейлерінің оқу бағдарламаларын байқаудан өткізу қорытындысы бойынша талдамалық (аналитикалық) есеп. Астана: Б.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2022. – 400 бет.

Бұл талдамалық есеп білім берудегі заманауи үрдістерді ескере отырып өзгерістер мен толықтырулар енгізілген бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім беру деңгейлерінің Үлгілік оқу жоспарларын және оқу бағдарламаларын байқаудан өткізу қорытындысы негізінде әзірленді.

Талдамалық есеп орта білім беру ұйымдарының басшыларына, пән мұғалімдеріне, әдіскерлерге арналған.

КІРІСПЕ

XXI ғасырдың өзгермелі жағдайында мемлекетіміздің орнықты дамуы, зияткерлік және рухани тәуелсіздігінің нығаюы оның адами капиталымен тікелей байланысты. Білім беру жүйесі қоғам дамуының алдында жүріп, озық қызмет көрсетуге бағытталған, оның міндеті – қоғамның тұрақты дамуын қамтамасыз ету, адамдардың экономикалық құндылығын арттыру арқылы елдің де жалпы дамуы мен экономикалық бәсекеге қабілеттілігін арттыратын инвестицияға айналады.

Мемлекет басшысы Қ. Тоқаев білімге деген көзқарасты өзгерту, техникалық кәсіптердің басымдығы мен инженерлердің, өнеркәсіпшілердің жаңа буынын тәрбиелеу қажеттігін атап өтті. Осыған байланысты, мектептегі білім беруді STEM-білім беру тәсілдері негізінде жаратылыстану-математикалық пәндерді оқытуды күшейтуге қайта бағыттау қажеттілігін негіздеді.

Осыған байланысты білім беруді жаңғырту білім алушының оқу жүктемесін төмендету, жаратылыстану-математикалық пәндерді оқытуды күшейту, сондай-ақ білім алушыларды ерте әлеуметтендіру және кәсіптік бағдарлау негізінде Бастауыш, негізгі орта және жалпы орта білім беру деңгейлерінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарына (бұдан әрі-МЖМБС), үлгілік оқу жоспарларына және үлгілік оқу бағдарламаларына өзгерістер мен толықтырулар енгізілді.

2022-2023 оқу жылынан бастап республиканың жалпы білім беру ұйымдарында Үлгілік оқу жоспарларына енгізілген өзгерістерге сәйкес әзірленген оқу бағдарламалары оқу процесіне енгізілді.

Жалпы білім беру ұйымдарында үлгілік оқу бағдарламаларын апробациялау Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 30 қыркүйектегі № 412 бұйрығымен өзгерістер енгізілген Үлгілік оқу жоспары және «Жалпы білім беру ұйымдарына арналған жалпы білім беретін пәндердің, бастауыш, негізгі орта және жалпы орта білім деңгейлерінің таңдау курстарының үлгілік оқу бағдарламаларын бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 16 қыркүйектегі № 399 бұйрығымен бекітілген оқу пәндерінің үлгілік оқу бағдарламалары негізінде жүзеге асырылды.

2022-2023 оқу жылында республика мектептерінде үлгілік оқу жоспарындағы өзгерістерге сәйкес әзірленген оқу пәндері бойынша үлгілік оқу бағдарламаларын апробациялау мақсаты – пән бойынша білім мазмұнының сапасы мен тиімділігін талдау, оқу процесі жағдайында жіберілген кемшіліктерді анықтау, пән мазмұнын жетілдіру бойынша ұсыныстар беру.

Әзірленген оқу бағдарламалары мазмұнын апробациялау нәтижелерін талдау – оқу материалдарының сапасын бағалауды, туындаған проблемаларды және қиындықтарды анықтауды қамтиды. Сонымен қатар МЖМБС айқындалған базалық құндылықтардың оқу процесінде жүзеге асырылуы, пән бойынша күтілетін нәтижелердің қолжетімділігі, оқу бағдарламасы мазмұнының, көлемінің оңтайлылығы; білім алушылардың психологиялық және жас ерекшеліктеріне оқу материалының сәйкес келуі; оқу материалын мазмұндау логикасы (бөлімдер сабақтастығын сақтау); бағдарлама мазмұнында ұлттық

құндылықтардың көрініс табуы; ғылыми және қолжетімділік принциптерін сақтау, мазмұнының жаһандық құзыреттерді қалыптастыруға бағытталуы және практикалық жұмыстар, зерттеу және жобалық жұмыстардың білім беру мазмұнында жеткілікті қамтылғанына талдау жасалды.

Апробацияның мақсаты: өзгерістер мен толықтырулар енгізілген үлгілік оқу бағдарламаларының сапасын бағалау.

Міндеттері:

- әзірленген оқу бағдарламаларының оқу процесіндегі нәтижелерін талдау (оқу бағдарламасының білім алушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкестігі, оқу мақсаттарының айқын, өлшемділігі, мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс табуы, функционалдық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік беруі);

Апробация құралдары білім беру ұйымдары басшылары, пән мұғалімдерімен сауалнама жүргізу болды, ол бірнеше бөлімнен құрастырылған (қосымша).

Жалпы білім беретін мектептерге білім беру мазмұнын енгізу процесін зерттеудің негізгі құралдарының бірі сауалнама жүргізу болып табылады.

Сауалнама білім беру ұйымы басшылары мен пән мұғалімдерімен жүргізілді, ол бірнеше бөлімнен (1-6-қосымшаларда берілген) құрастырылған:

I-бөлім. Бастауыш білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты, «Қазақ тілі» (оқыту қазақ тілінде емес), «Цифрлық сауаттылық», «Жаратылыстану», «Еңбекке баулу», «Бейнелеу өнері» оқу пәндерінен өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламалары бойынша сауалнама;

II-бөлім. Негізгі орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты, «Қазақ тілі мен әдебиеті», «Жаратылыстану», «Алгебра», «Физика», «Химия», «Биология», «Қазақстан тарихы» оқу пәндерінен өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламалары бойынша сауалнама;

III-бөлім. Жалпы орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты, Шетел тілі (екінші). Ағылшын тілі, Шетел тілі (екінші). Француз тілі, Шетел тілі (екінші). Неміс тілі, «Алгебра және анализ бастамалары», «Физика», «Химия», «Биология», «География», «Дүниежүзі тарихы», «Құқық негіздері» пәндерінен өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламалары бойынша сауалнама.

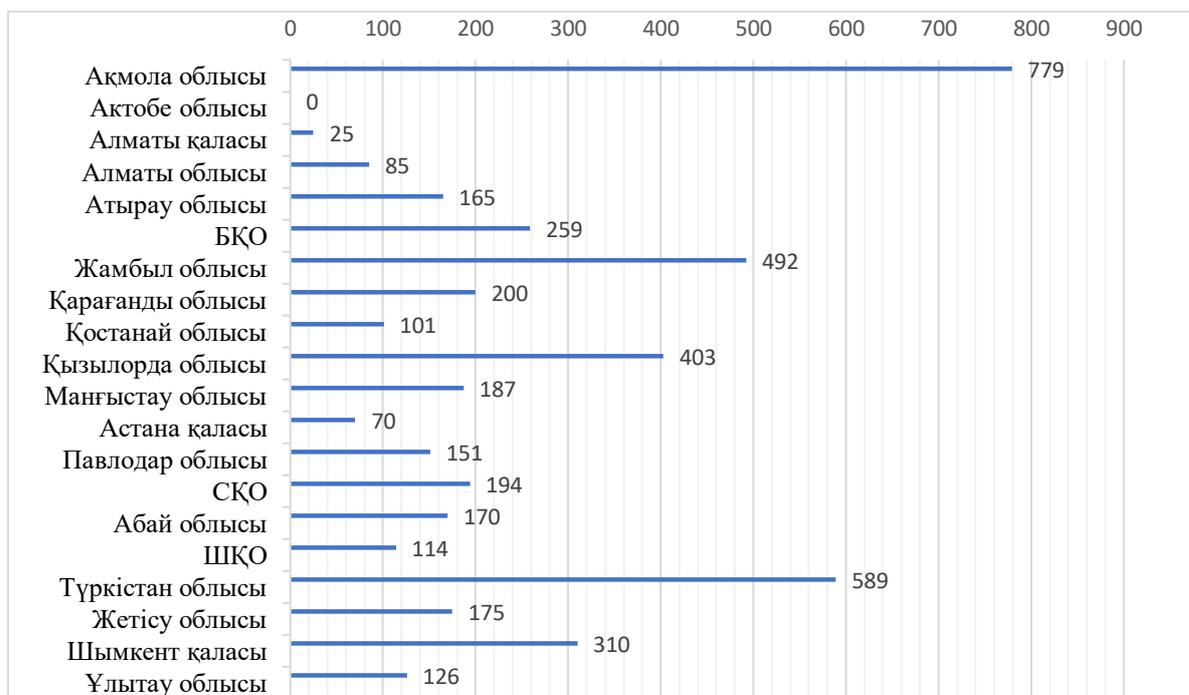
Талдамалық есепті әзірлеу үшін білім берудегі заманауи процестерді ескере отырып, Үлгілік оқу жоспарларын және бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім беру деңгейлерінің оқу бағдарламаларын байқаудан өткізудің I тоқсандағы қорытындысына сауалнама нәтижелері бойынша талдау жүргізілді. Сауалнама бойынша мектеп әкімшілігінің, сондай-ақ пән мұғалімдерінің өзгертілген оқу жоспарлары мен бағдарламаларының тиімділігі мен сапасы туралы пікірлері зерделенді. Зерттеу нәтижелері осы Аналитикалық есепте келтірілген. Талдамалық есеп енгізілген өзгерістерді сипаттайтын сандық көрсеткіштерді, қорытындылар мен түсініктемелерді қамтиды, ұсынылатын деректердің айқындылығын қамтамасыз ету үшін мәтіндік және графикалық ақпаратты (графиктер, диаграммалар), кестелерді қамтиды.

1. БАСТАУЫШ БІЛІМ БЕРУДІҢ МЖББС, ҮОЖ ЖӘНЕ ҮЛГІЛІК ОҚУ БАҒДАРЛАМАЛАРЫН АПРОБАЦИЯДАН (БАЙҚАУДАН) ӨТКІЗУ ҚОРЫТЫНДЫСЫ БОЙЫНША ТАЛДАМАЛЫҚ ЕСЕП

Бастауыш білім беру деңгейіндегі МЖМБС, Үлгілік оқу жоспары және оқу бағдарламаларының оқу процесінде тиімді жүзеге асырылуын сынақтан өткізу арқылы анықтау үшін бастауыш сынып мұғалімдері мен білім беру ұйымы басшыларының пікірін зерделеуге сауалнама жүргізілді.

Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартын (1-4 сыныптар) сынақтан өткізу қорытындысына сәйкес сауалнамаға Қазақстан Республикасы өңірлерінен бастауыш сынып бойынша 4595 педагог қатысты.

Ақмола облысының (779 адам, сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 17%), Түркістан облысының (589 адам, 13%), Жамбыл облысының (492 адам, 11%) және Қызылорда облысының (403 адам, 8,8%) мұғалімдері белсенді қатысты. Бұл мәселе бойынша статистика 1-диаграммада толығырақ берілген.

1-диаграмма. Сауалнамаға қатысқан мектеп педагогтерінің саны

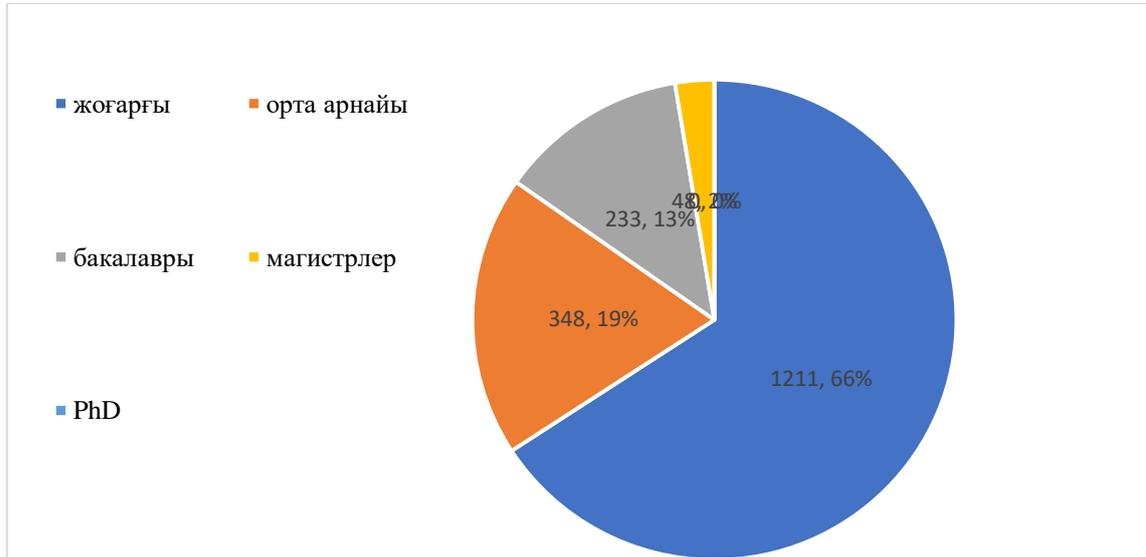
Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша сауалнамаға Республиканың 19 өңірінен педагогтер қатысты.

Сауалнамаға қатысқан бастауыш сынып педагогтерінің ең көп саны (2900 адам, 63%) ауыл мектептерінің педагогтері, ал қалалық мектептерде 1596 адам (35%), шағын жинақты мектептердің бастауыш сынып педагогтерінің ең аз саны – 99 адам (0%) жұмыс істейді.

Білім деңгейі бойынша респонденттердің осы контингентін талдау мыналарды көрсетті: 78% мұғалімдердің (3580 адам) жоғары білімі бар, 11,5% (530 адам) арнаулы орта білімі бар, 15% (664 адам) – бакалаврлар, 5% (231 адам)

– магистрлер, және 0,04% (2 адам) педагогика ғылымдарының докторлары/ PhD. Талдау нәтижелері 2-диаграммада көрсетілген.

2-диаграмма. Педагогтердің білім деңгейлері

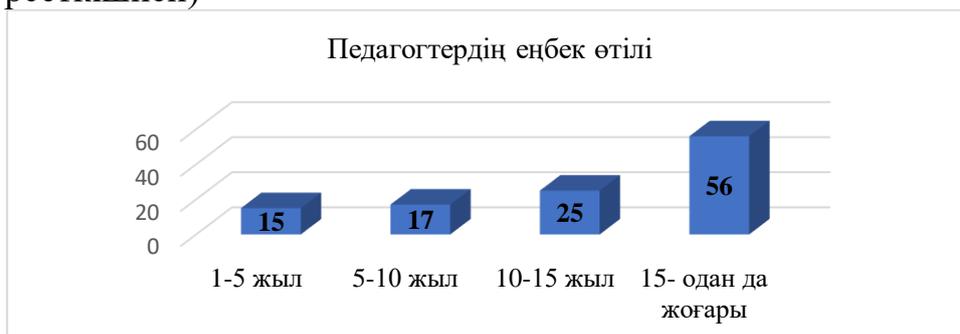

Сауалнамаға қатысқан еңбек өтілі бойынша пән мұғалімдерінің контингентін зерттеу келесідей нәтиже көрсетті.

Бұл талдау көрсеткендей, пән мұғалімдерінің басым бөлігі (56%) тәжірибелі мамандар болып табылады және 17% педагогтің 10-15 жылдық еңбек өтілі бар. Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінен 5 жылдан 15 жылға дейінгі жұмыс өтілі бар педагогтер 15%-ы 1 жылдан 5 жылға дейінгі жұмыс тәжірибесі бар жас мамандар болды.

Сауалнамаға қатысқан еңбек өтілі бойынша пән мұғалімдерінің контингентін зерттеу келесідей нәтиже көрсетті. Бұл талдау көрсеткендей, пән мұғалімдерінің басым бөлігі (37,5%) тәжірибелі мамандар болып табылады және 25% педагогтің 10-15 жылдық еңбек өтілі бар. Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінен 5 жылдан 15 жылға дейінгі жұмыс өтілі бар педагогтер 25% және 12,5%-ы 1 жылдан 5 жылға дейінгі жұмыс тәжірибесі бар жас мамандар болды. Пән мұғалімдерінің еңбек өтілі бойынша талдау нәтижелері 3-диаграммада көрсетілген.

3-диаграмма Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің еңбек өтілі (%-көрсеткішпен)

Респонденттердің осы контингентін біліктілік санаттары бойынша

зерделеу бастауыш мектеп педагогтерінің 25% - (1128 адам) біліктілік санаттары жоқ немесе жаңа біліктілік санаттарына өтпегенін көрсетті.

Бұл статистика 4-диаграммада нақты көрсетілген.

4-диаграмма. Біліктілік санаттары бойынша педагогтердің контингенті.

Бастауыш сынып педагогтерінің біліктілікті арттыру курстарынан өтуі бойынша талдау 1-кестеде келтірілген.

1-кесте. Бастауыш сынып мұғалімдерінің біліктілігін арттыру курстарынан өтуі туралы мәліметтер

Біліктілікті арттыру ұйымдары	2020 жыл	2021 жыл	2022 жыл	Өткен жоқ
Біліктілікті арттыру ұйымдары	31,1%	20,7%	21,1%	27,1%
«Өрлеу» БАҰО ДББҰ	16,9%	8,8%	8,8%	65,5%

Мектеп педагогтерінің сауалнамасында мазмұны, презентация тілі, білім беру процесіне кейбір жаңалықтарды енгізудің орындылығы туралы сұрақтар қойылды.

Қойылған сұрақтардың әрқайсысына респонденттердің жауаптарына толығырақ тоқталайық.

«Білім беру стандартымен анықталған негізгі құндылықтар оқу процесінде қаншалықты жүзеге асырылады?» сұрағына келесі жауаптар алынды.

«Қазақстандық патриотизм және азаматтық жауапкершілік» құндылығы

бойынша жоғары балл респонденттердің 83,5% - 8, «Құрмет» құндылығы бойынша - 81,8% - 8, «Ынтымақтастық» - 76,9% - 7, «Еңбек және шығармашылық» - 77% - 7, «Ашықтық» - 69,1%, «Өмір бойы білім алу» - 73,6% - қойды. Талдау нәтижесі 2-кестеде берілген.

2-кесте. МЖМБС-да айқындалған базалық құндылықтар оқу процесінде жүзеге асырылуы

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Қазақстандық патриотизм мен жауапкершілік азаматтық	78%	21,1%	0,9%
Құрмет	75,5%	23,8%	0,8%
Ынтымақтастық	76,6%	22,6%	0,8%
Еңбек пен шығармашылық	74,9%	24,%	0,9%
Ашықтық	63,1%	32,9%	4%
Өмір бойы білім алу	73,7%	24,7%	1,6%

Мұғалімдер жауаптарға берген түсініктемелерінде:

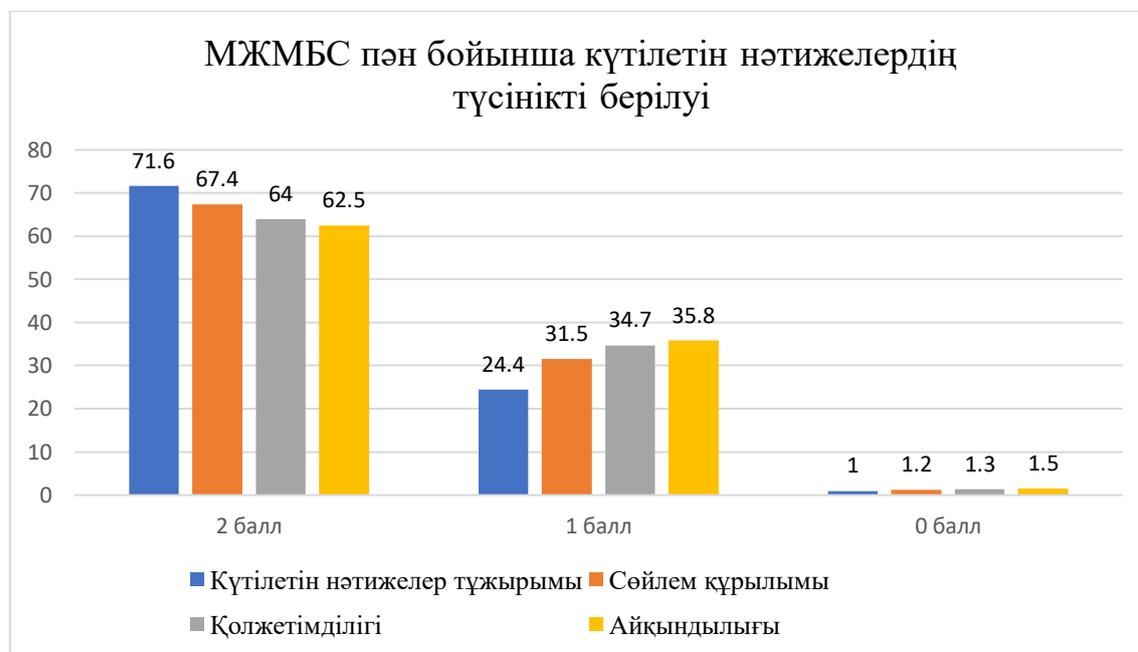
- «Әр сабақта тиісті тақырыптар мұғалімнің аспектілерімен байланысты»,
- «МЖМБС анықтаған барлық құндылықтар оқу материалдарының көптеген бөлімдерінде және бағдарламаның оқу мақсаттарында көрсетілген.
- «Бұл құндылықтарды мұғалім лексикалық тақырыптар барысында ашады»;
- «Қазақ тілі сабақтарында ашады»,
- «Біздің мектепте осы базалық құндылықтарды тәрбиелеу және дамыту үнемі жүзеге асырылады»;
- «Курстық дайындық нәтижесінде және әдістемелік жұмыс барысында кәсібилік артады»;
- «Сабақтарда және сыныптан тыс іс-шараларда жоғарыда аталған құндылықтар іске асырылуда»,
- «Қазақстандық патриотизм сынып сағаттарында оқытылады».
- «Бұл құндылықтарды біздің мемлекетіміздің өмір сүру сапасын жақсарту мақсатында білім алушылармен күнделікті жұмыста сіңіру және іске асыру қажет».

МЖМБС пәндері бойынша оқытудың күтілетін нәтижелері түсінікті берілген» келесі параметрлер бойынша жоғары балл қойылды:

Мұғалімдердің 74,6%-ы күтілетін нәтижелер анық баяндалғанын, 63,4% баяндамада семантикалық жүктеме бар екенін; 63,3%-ы күтілетін нәтижелердің реттілігі байқалатынын, 53,9%-ы күтілетін нәтижелердің өлшенетіндігін атап өтті.

МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі туралы сауалнама нәтижесі (% көрсеткішпен) 5-диаграммада берілген.

5-диаграмма. МЖМБС пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі

МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің:

- ✓ Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы;
- ✓ Сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі;
- ✓ Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы;
- ✓ Оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету;
- ✓ Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз етуге сәйкестігін анықтауға арналған сауалнама нәтижесі 3-кестеде берілген.

Түсініктемелерде мұғалімдер: «оқыту ғана емес, тәрбиелеу керек», «нәтижелер осы аспектілерге сәйкес келеді деп санаймын», «білім алушылармен патриоттық жұмыс жас адамдарға Қазақстанның планетарлық тұрақтылығына күш туралы түсінік берудің дәлелденген тәсілі» деп жазады.

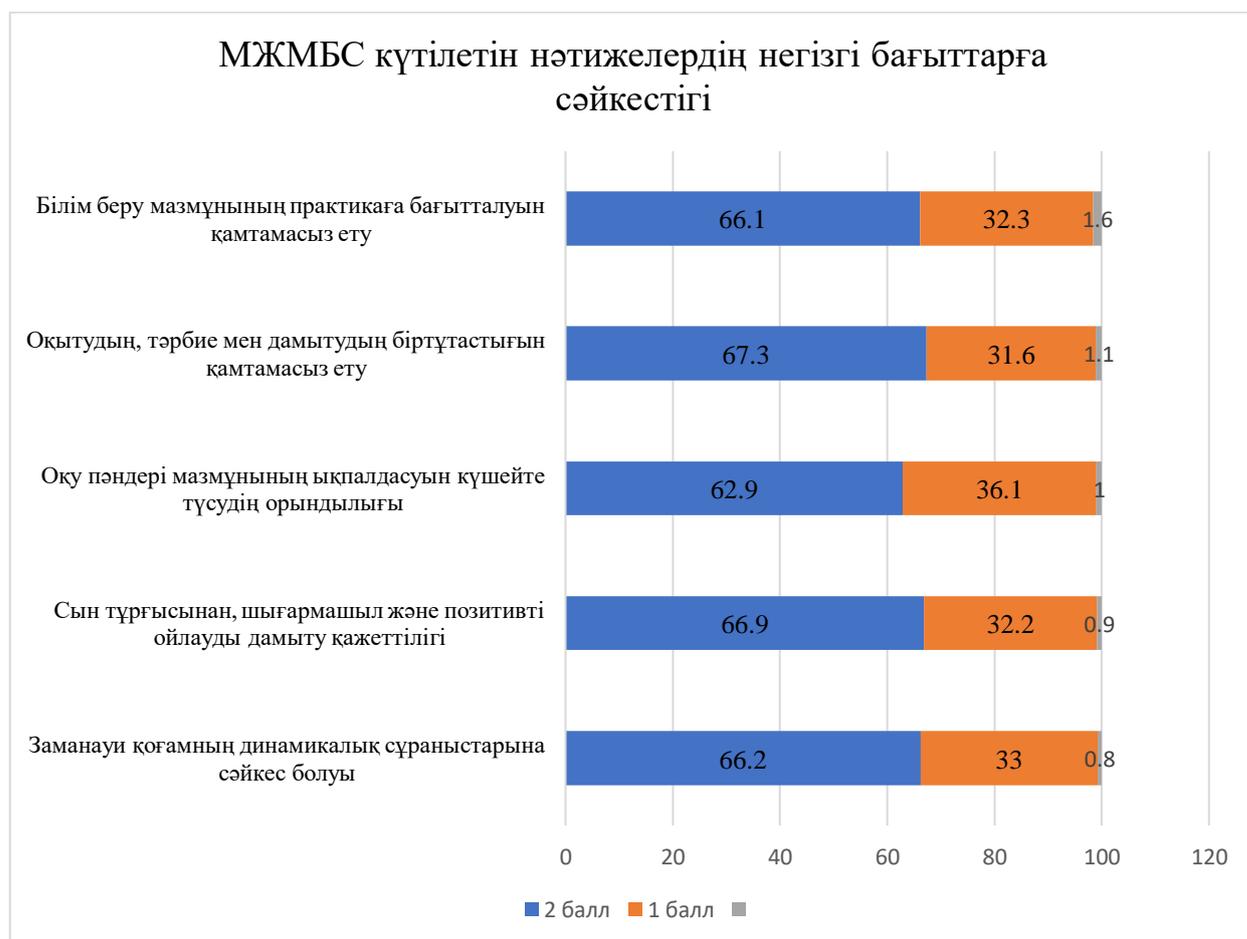
3-кесте. МЖМБС күтілетін нәтижелердің негізгі бағыттарға сәйкестігі

Факторлар	2 балл	1 балл	0 балл
Замануи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы	66,2 %	33%	0,8%
Сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі	66,9 %	32,2 %	0,9%

Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы	62,9 %	36,1%	1%
Оқытуды, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету	67,3%	31,1%	1,1%
Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз ету	66,1%	32,3%	1,6%

Пән мұғалімдерінің шамамен 65,4%-ы МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің сауалнамада көрсетілген негізгі бағыттарға сәйкес келеді деген жауапты белгілеген. Талдау нәтижесі 6-диаграммада берілген.

6-диаграмма. МЖМБС күтілетін нәтижелердің негізгі бағыттарға сәйкестігі

«Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторларды көрсетіңіз» деген сұраққа жауаптарды 4-кестеден көре аласыз.

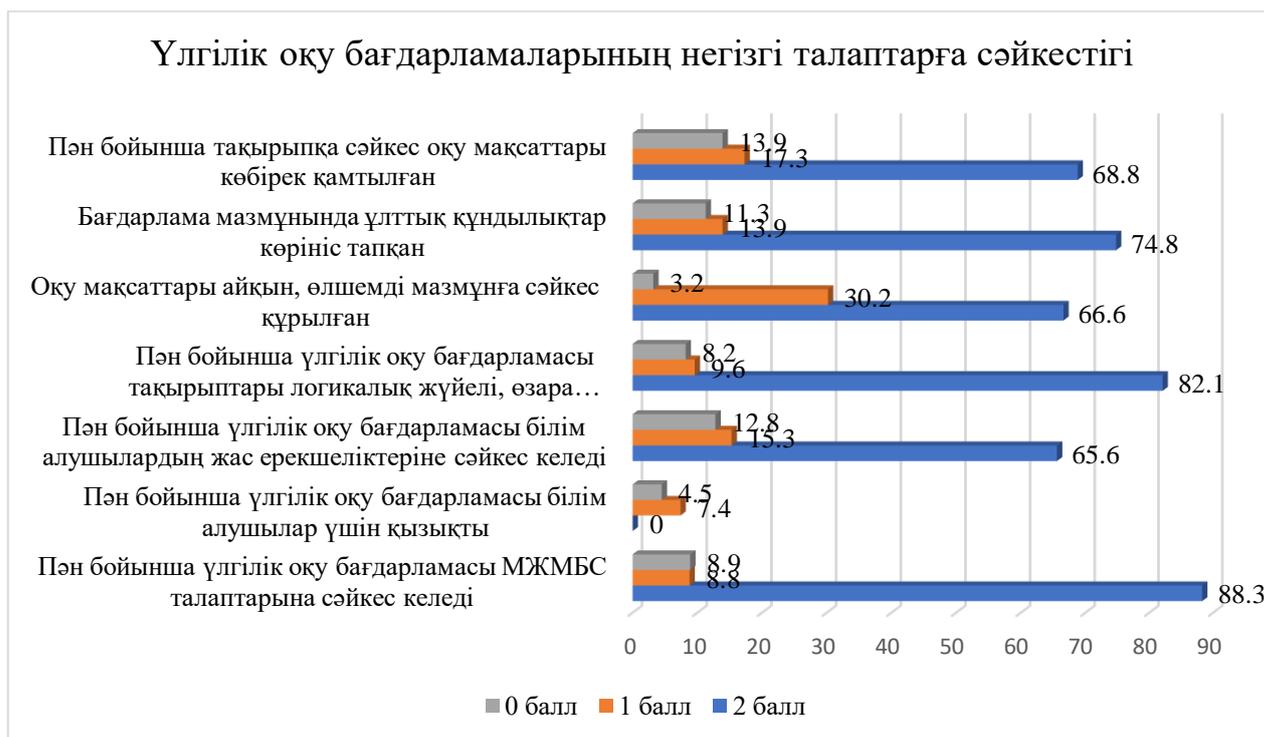
4-кесте - Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар

Факторлар	Әсер етеді	Кері әсер етпейді	Жауап беруге қиналамын
Пән бойынша жеке бөлімдер, бөлімшелер мен тақырыптарды тереңдетіп зерттеу	82,3 %	8,8%	8,9%
Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі	88,1 %	7,4 %	4,5%
Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жобалау жұмыстарын жүргізу	71,9 %	15,3%	12,8%
Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын игеру	82,1%	9,6%	8,2%
Білім алушылардың оқу белсенділігінің төмендеуі	1,2%	83,9%	11,3%
Білім алушылардың оқу жүктемесінің көлемін ұлғайту	68,8%	17,3%	13,9%

Талдау нәтижесіне сәйкес, пән мұғалімдерінің 72,1% білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар ретінде:

- жеке бөлімдер, бөлімшелер және тақырыптарды тереңірек зерделеу;
- Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі;
- Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгертуді белгілеген.

Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі бойынша сауалнама нәтижесі 7-диаграммада берілген.

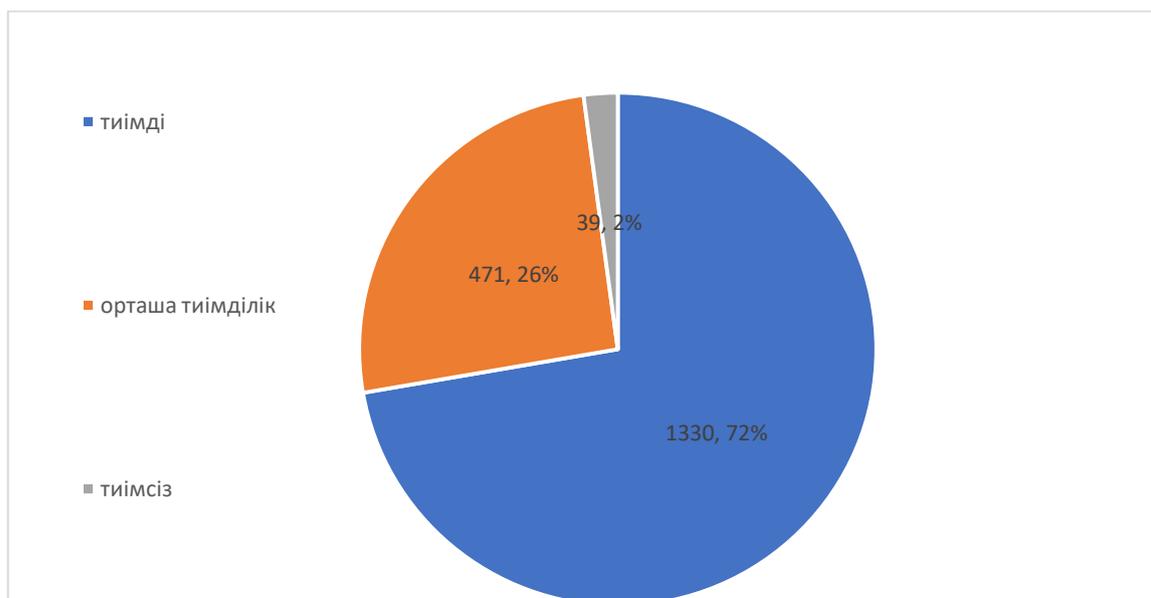

7-диаграмма. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі.

Педагогтер өз пікірлерінде келесі факторларды атап өтті: «Сіз жүктемені көбейте алмайсыз. Күрделі тақырыптарды қайталау қажет», «Білім алушылардың процеске және ата-аналарға қатынасы», «Білім алушылардың білім сапасын арттыруға барлық факторлар әсер етеді», «Пәнге қызығушылық», «Оқу материалының шамадан тыс жүктелуі», «Жабдықтау, материалдық база», «Балалардың қызығушылығы емес», «Білім алушылардың өзін-өзі тәрбиелеуі», «Баланың оқудағы қалауы және ата-ананың бақылауы», «Дидактикалық материалды қолдану», «Ата-аналар бақыламайды. Барлық білім алушылар үй тапсырмасын орындай бермейді», «Өзін-өзі реттеу, мотивация, тілек, Денсаулық».

«Білім алушылардың дағдыларын қалыптастыруға «Еңбекке баулу» оқу пәнінің тиімділігін бағалау шкаласы: респонденттер 3476 адам «тиімді», 977 адам «орташа тиімді» және 142 адам «тиімсіз» деп жауап берді. Талдау нәтижесі 8-диаграммада берілген.

8-диаграмма - «Еңбекке баулу» оқу пәнін оқытудың тиімділігі.

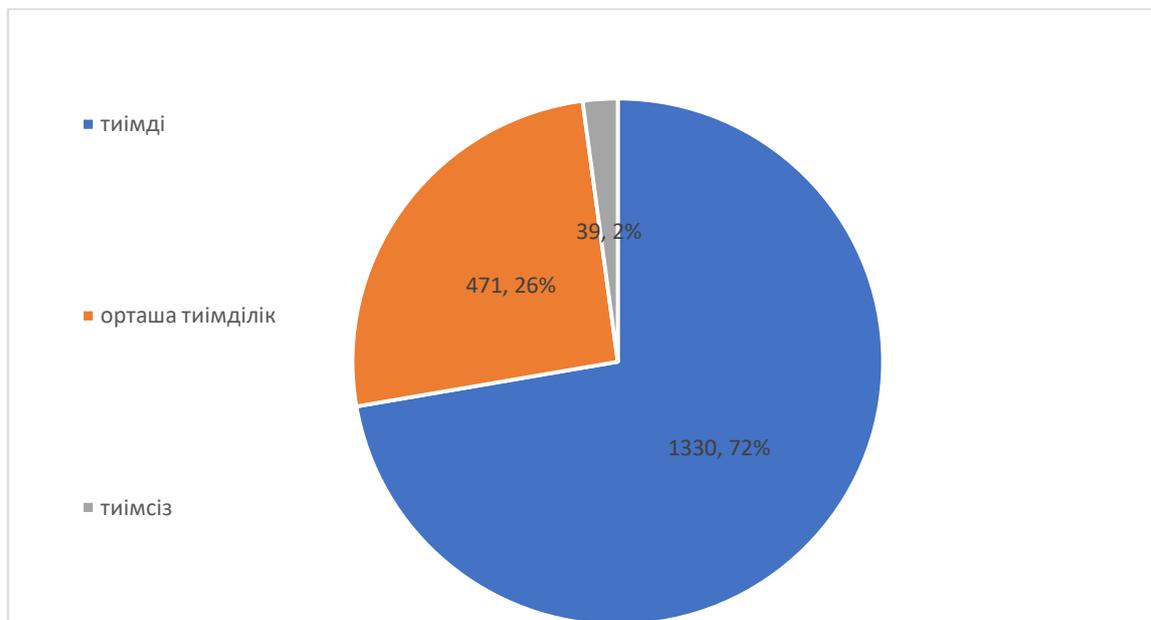

Педагогтер өз пікірлерінде келесі факторларды атап өтті: «Сіз жүктемені көбейте алмайсыз. Күрделі тақырыптарды қайталау қажет», «Білім алушылардың процеске және ата-аналарға қатынасы», «Білім алушылардың білім сапасын арттыруға барлық факторлар әсер етеді», «Пәнге қызығушылық», «Оқу материалының шамадан тыс жүктелуі», «Жабдықтау, материалдық база», «Балалардың қызығушылығы емес», «Білім алушылардың өзін-өзі тәрбиелеуі», «Баланың оқудағы қалауы және ата-ананың бақылауы», «Дидактикалық материалды қолдану», «Ата-аналар бақыламайды. Барлық білім алушылар үй тапсырмасын орындай бермейді», «Өзін-өзі реттеу, мотивация, тілек, Денсаулық».

Түсініктемелерде мұғалімдер былай деп жазады: «Практикалық бағыт жоқ», «Еңбекке баулу білім алушыларға оңай беріледі», «Ұсақ моторика дамиды», «Аз уақыт беріледі, тек 1 сағат», «Барлық білім алушылар бірдей өнерлі емес, бірақ жұмыс істеуге үйрету ешкімге зиян тигізбейді», «Білім алушылар өзіне-өзі қызмет студия қарапайым дағдыларын үйренеді», «Шығармашылық ойлау дамиды», «Білім алушының дағдыларын қалыптастыру кезінде еңбекке баулу пәні маңызды», «Еңбек дағдылары баланың өмірінде қажет», «Еңбекке баулу білім алушылардың қалыптасуына әсер етеді», «Сабақта шығармашылық қабілеттері дамиды», «Еңбексүйгіштік қалыптасады және мидың әртүрлі функциялары дамиды», «Балалар ақыл-ой жүктемесінен алшақтайды», «Білім алушылар біліп және іс жүзінде қолдана білуі керек», «Еңбексүйгіштікке, еңбекке деген құрметке тәрбиелеу» «Білім алушылар өзіне-өзі қызмет көрсету дағдыларын игеру керек» және т. б.

«Білім алушылардың дағдыларын қалыптастыруға «Бейнелеу өнері» оқу пәнінің тиімділігін бағалау шкаласы: респонденттер 3476 адам «тиімді», 977 адам «орташа тиімді» және 142 адам «тиімсіз» деп жауап берді. Талдау нәтижесі 9-диаграммада берілген.

9-диаграмма. «Бейнелеу өнері» оқу пәнін оқытудың тиімділігі.

Түсініктемелерде мұғалімдер былай деп жазады: «Практикалық бағыт жоқ», «Бейнелеу өнері білім алушыларға оңай беріледі», «Ұсақ моторика дамиды», «Аз уақыт беріледі, тек 1 сағат», «Барлық білім алушылар бірдей талантты емес, бірақ жұмыс істеуге үйрету ешкімге зиян тигізбейді», «Білім алушылар өзіне-өзі қызмет етудің қарапайым дағдыларын үйренеді», «Дамиды шығармашылық ойлау», «Білім алушының дағдыларын қалыптастыру кезінде, бейнелеу өнері пәні маңызды», «Еңбек дағдылары баланың өмірінде қажет», «Бейнелеу өнері білім алушылардың қалыптасуына әсер етеді», «Сабақта шығармашылық қабілеттері дамиды», «Еңбексүйгіштік қасиет қалыптасады және мидың әртүрлі функциялары дамиды», «Балалар ақыл-ой жүктемесінен алшақтайды», «Білім алушылар іс жүзінде қолдана білуі керек», «Еңбексүйгіштікке, еңбекке деген құрметке тәрбиелеу» «Білім алушылар өзіне-өзі қызмет көрсету дағдыларын игеруі керек» және т. б.

«Келесі бағалау шкаласы бойынша бастауыш мектепте тілдік пәндерді кезең-кезеңімен үйрену туралы көзқарасыңызды белгілеңіз» деген сұраққа жауаптар 5-кестеде берілген.

5-кесте - Бастауыш сыныптарда тілдік пәндерді кезең-кезеңмен оқытудың тиімділігі.

Факторлар	тиімді	орташа тиімді	тиімсіз
1-сынып «Әліппе», «Ана тілі»	86,5 %	12,2%	1,3%
2-сынып «Орыс тілі»	80,1%	17,4%	2,4%
3-сынып «Шет тілі»	73,9%	20,1%	6%

Түсініктемелерде мұғалімдер былай деп жазады: «Орыс тілі мен шет тілін 5-сыныптан бастап бала ана тілін толық меңгерген кезде енгізуге болады», тілдерді үйрену өте маңызды. «Бала неғұрлым көп тіл білсе, болашақта әлемде соғұрлым интеграцияланған болады. Оның қарым-қатынаста, басқаларды тануда кедергісі болмайды», «Өйткені барлық білім алушылар 1-сыныпта үш тілді меңгере алмайды», «Тілдерді кезең-кезеңімен жүргізу тілді меңгеру сапасына әсер етеді», «Сатылы оқыту», «Бірінші сыныптан бастап балаларға бірнеше тілді үйрену қиын», «Бұл пәндерде жоқ оқу орыс тілінің ережелері, жаттығулар мен тапсырмалар сәйкес келмейді, емле мен каллиграфиялық жазу өңделмейді», «Балаларға ақпаратты қабылдау оңайырақ болады», «Мен шет тілін 5-сыныптан бастау керек деп санаймын», «Тілдік жүктеме болмайды».

«Тілдерді кезең-кезеңімен үйрену білім алушылардың білім сапасын арттырады», «Тілдерді кезең-кезеңімен үйрену дұрыс шешім», «Иә, бір тілде оқып, жазуды үйрену керек, содан кейін 3-сыныпта шет тілін үйренуге келу керек», «Барлығы біздің балаларымыздың мүдделері мен мүмкіндіктеріне сай», «Тілдерді кезең-кезеңімен үйрену дұрыс деп санаймын, себебі ең алдымен, балалар өздерінің ана тілін білуі керек» және т. б.

Бастауыш білім берудің оқу бағдарламаларын апробациялау қорытындылары бойынша талдамасын қарастыру үшін салыстырмалы халықаралық және шетелдік талдау қарастырылды:

«Еңбекке баулу» және «Бейнелеу өнері» және «Цифрлық сауаттылық» пәндерінің бөлінуіне байланысты халықаралық және шетелдік тәжірибелерді қарастыра келе олар бізде қандай көрініс алғанын байқауға болды.

«Еңбекке баулу», «Бейнелеу өнері» және «Цифрлық сауаттылық» пәндері бойынша халықаралық тәжірибелер.

«Еңбекке баулу» оқу пәні.

Бағдарлама жобасында біз Жапонияның бастауыш мектебінде еңбекке баулу бойынша оқыту әдістерін талдауға сүйендік.

Жапондықтар - әлемдегі ең еңбекқор халық. Азаматтың еңбекқорлығы балабақшада алынып, мектепте бекітіледі. Ұлттық беріктіктің негізі - мектептен. Әр адамның өзін-өзі бақылауы, қоғам алдындағы жауапкершілігі, қоршаған ортадағы сыйластық - бұл да мектеп. Білім беру жүйесі басқа капиталистік елдердің білім беру жүйесіне ұқсас болғанымен, оның мәні мен мазмұнына назар аударған кезде оның көптеген ерекшеліктері бар.

Жалпы, жапондықтар - білімді халық. Білім жинау - бұл адамның өмір бойы жасайтын еңбек деп санайды. Өмірлік принциптердің бірі - қателеспеу. Сондықтан бұл елде білім алушылардың сабақтан артта қалуы, мектепке кешігіп келуі, мектеп ережелеріне бағынбауы жоққа шығарылады.

Әр дүйсенбіде білім алушылар бір қатарға тұрып, мектеп директорының он бес минуттық сөзін тыңдайды. Бір сынып білім алушылары өздеріне тиесілі кабинетте отырады. Білім алушылар сабақтан кетпейді. Мектепке уақтылы

барудың барлық сабақтарға қатысу, дәлдік жоғары бағаланады. Сабақ кезінде тамақтану өзін басқа абайсыз әрекеттерден алшақтатады.

Бүгінгі таңда Жапония - білім беру жаппай және жоғары стандарттарға сай келетін әлемдегі жалғыз ел. Айта кету керек, балалардың 97%-ы 12 жылдық орта мектепті бітіреді, түлектердің 90%-ы жоғары оқу орындары мен колледждерге түседі, олардың барлығы дерлік бітіреді.

Бұл ел әрқашан білімге үлкен мән берді. Жоғары мәртебеге ұмтылу - жапон менталитетінің қасиеті. Елдің бүкіл тарихында білім беру мемлекеттік саясаттың басым бағыттарының бірі болып табылатын рухани құндылық болды.

Халықта жоғары білім болмаса, экономикалық жетістікке жету мүмкін емес деп жапондықтар дұрыс айтады. Қазіргі Жапония, әлемнің барлық елдері сияқты, өскелең ұрпақты тәрбиелеуде күрделі проблемалар мен өткір қайшылықтарға және өз мектебін реформалау қажеттілігіне тап болғанымен, оның осы саладағы жетістіктері әлі де көптеген елдердің мысалында оқытылуда.

Жапонияның білім беру жүйесі басқа дамыған батыс елдердегі білім беру жүйесіне ұқсас. Осыған қарамастан, Жапонияда бұл елді көптеген адамдар үшін тартымды ететін білім беру жүйесінің белгілі бір ерекшеліктері бар.

Жапониядағы білім беру жүйесінің жалпы сипаттамасы.

Жапонияның білім беру жүйесі әлемдегі ең көне жүйелердің бірі болып саналады. Дамудың бастауы 6-7 ғасырларда, Азияның дамыған елдерінен құрлықтық білім беру жүйесі аралға енгізілген кезде пайда болды. Осылайша, елдің құқықтық жүйесінің ерекшеліктері Қытайдың білім беру жүйесін негіз ретінде пайдалануға әкелді. (әлі күнге дейін, аздап өзгерді). Көптеген Штаттар сияқты, Жапониядағы білім мектепке дейінгі, мектеп және жоғары оқу орындарына бөлінеді.

Жапонияның білім беру жүйесі қалай көрінеді:

Мектепке дейінгі тәрбие. Балабақшалар балаларға мектепке дайындалуға көмектеседі. Балабақшаға бара алатын балалардың жасы 3 жастан 6 жасқа дейін. Отандық елдердегідей, балалар тәулік бойы балабақшада болмайды, олардың балабақшада болу уақыты ата-аналардың жүктемесіне байланысты. Балабақшаның барлық тәрбиеленушілері үшін форма міндетті болып табылады.

Мектептегі білім. Үш деңгейлі мектептер кіреді - Шо: гакко (бастауыш), Чу: гакко (орта) ико: содан кейін: гакко (жоғарғы сынып). Бастауыш сынып білім алушыларында арнайы форма сақталмайды, бірақ бірдей панама, қалпақ, қолшатыр болуы керек. Балалар жолды кесіп өткенде, олардың басында ашық сары телпек, қолдарында арнайы жалауша болады. Жол бойында білім алушылар жүргізушілерге қолдарын көтеріп, «тоқтау» туралы сигнал береді.

Педагогтер мен ата-аналар күн сайын балаларға жол қауіпсіздігі ережелерін сақтау туралы ескертеді. Бала мектептен оралғанда, басқа бағыттағы көлікке отырғанда немесе дүкенге барғанда ата-анасына сөгіс жарияланады. Көшедегі балалардың қауіпсіздігі үшін полиция да жауапты. Полиция қызметкерлері мектеп білім алушылары үшін әртүрлі акциялар ұйымдастырады және мектепке жақын жерлерге кезекшілікке шығады. Рандосеру деп аталатын мектеп білім алушысының сөмкесі де баланың қауіпсіздігі туралы мұқият

ойластырылған. Сөмкеге жарық қайтаратын белгі, ысқырық және т.б. бекітілген. Білім алушыға қажет болған жағдайда қолданатын құрылғылар.

Жоғары және арнайы білім. Отандық және батыс елдердегі сияқты, оған университеттер, техникалық мектептер мен колледждер кіреді. Жапониядағы мектеп жүйесі үш кезеңнен тұрады: бастауыш мектепте 6 жыл, орта мектепте - 3 жыл, жоғары мектепте тағы 3 жыл оқиды.

Сыныптардың көмірлігі орыс тілінен өзгеше. Бұл дегеніміз, ішкі сабақтар жүйесі бар, бірақ соңына дейін емес - бастауыш мектептің төртінші сыныбы, орта мектептің бірінші сыныбы және т. б. параллель сыныптар латын әліпбиінің әріптерімен белгіленеді - 1А, 1В және т. б.

Тегін орта мектеп немесе колледж жоқ, бірақ мемлекеттік органдар (өте аз) төмен бағамен сабақ бере алады. Жапония - жеке білім берудің тамаша жүйесі бар ел. Мәселен, 2008 жылғы жағдай бойынша 206 жекеменшік және 73 мемлекеттік бастауыш мектептер, 76 мемлекеттік және 721 жекеменшік орта мектептер, сондай-ақ 15 мемлекеттік және 1321 жекеменшік орта мектептер тіркелген. Осылайша, Жапонияда білім тек мектеп білім алушылары мен балабақша тәрбиеленушілері үшін тегін.

Жапонияда оқу жылы төрттен үшке бөлінеді. Бірінші триместр 6 сәуірден 20 шілдеге дейін созылады, содан кейін ұзақ жазғы демалыс болады, екінші триместр 1 қыркүйектен басталып, 26 желтоқсанға дейін созылады, ал үшінші триместр 7 қаңтардан 25 наурызға дейін созылады. Бірінші триместрге дейінгі соңғы апта бір сыныптан екінші сыныпқа ауысуға арналған. Сәуір жаттығулары Жапонияда дәл осы уақытта басталады, өйткені көктем келіп, шие гүлдей бастайды. Оқу алты күн (кейбір мектептерде бес күн), ал сенбіде екі демалыс күні болуы керек.

Мектеп бағдарламасының ерекшеліктері белгілі бір мектепке байланысты, бірақ олардың барлығы мемлекет әзірлеген стандарттарға негізделген. Жапон мектептеріндегі оқу жылы қыркүйекте емес, сәуірде басталады. Білім алушылар триместрлер бойынша оқиды: біріншісі - сәуірден шілденің аяғына дейін, екіншісі - қыркүйектің басынан желтоқсанның ортасына дейін, үшіншісі - қаңтардан наурыздың ортасына дейін. Жапонияда жазғы демалыс тек бір жарым айға созылады (мектепке байланысты) және ең ыстық ай – тамызға келеді.

Бастауыш мектепте көптеген негізгі пәндер оқытылады:

- математика;
- ана тілі;
- жаратылыстану ғылымдары (тіпті химия және физика негіздері);
- тарихқа кіріспе;
- этика және әдеп негіздері;
- дене шынықтыру;
- тіршілік қауіпсіздігі негіздері;
- музыкалық сабақтар;
- еңбек;
- кескіндеме;
- тазалау.

Алты жылдан кейін білім алушылар екі мың иероглифтің жартысын білу үшін емтихан тапсыруы керек.

Жапон мектебіндегі оқу бағдарламасы

Білім Министрлігінің ұсынысы бойынша әр мектеп оқулықты таңдауға және білім беру бағытына жауап береді. Мектеп формасын әр мектеп білім алушылардың қалауын ескере отырып дербес таңдайды. Орта мектепте мемлекеттік тіл, информатика, Жапония тарихы, дүниежүзілік тарих, дене шынықтыру, музыка, ағылшын тілі, жаратылыстану ғылымдары оқытылады. Үш жылдық жоғары мектепте білім алушылар ежелгі және қазіргі жапон тілі, Жапония тарихы, география, дүниежүзілік тарих, әлеуметтану, этика, саясаттану, экономика, өнер, дене шынықтыру, ағылшын тілі, информатика сияқты гуманитарлық пәндер бойынша білім алады. Сонымен қатар, білім алушыға белгілі бір мамандық бойынша курстарды таңдау құқығы беріледі. Бастауыш мектептегі сабақтар 45 минутқа созылады, күніне төрт сабақтан аспайды. Орта мектептегі сабақтар 50 минутқа созылады. Сабақтар арасындағы үзіліс 5-10 минут, ұйықтап демалуға, тамақтануға бір сағат уақыт бар. Орта мектепте білім алушылар сабақтан кейін әр түрлі үйірмелерге баратындықтан, үнемі мектепте болады.

Бастауыш мектепке бармас бұрын (6 жаста) балалардан арифметика негіздерін білу және катакана мен хироганды оқу техникасын меңгеру талап етіледі. Бастауыш мектепте кішкентай жапондықтар математика, жапон тілі, жаратылыстану пәндерін оқиды (химия және физика), әлеуметтік зерттеулер (этикет, тарих және этика), үй шаруашылығы, музыка, дене шынықтыру және бейнелеу өнері. Оқыту нәтижесінде білім алушылар 1945 мемлекеттік канжидің 1006 таңбасын білу үшін емтихан тапсырады.

Орта мектепте бұл ғылымдарды зерттеу бастауыш мектеп сияқты жалғасады, бірақ қосымша ағылшын тілі қосылып, арнайы пәндер таңдалады (мектепке байланысты). Орта мектептегі ең қиын пәндер - жапон және ағылшын, сонымен қатар математика. Жоғары сынып білім алушыларына арналған оқу бағдарламасы алдыңғы қадамдардан айтарлықтай ерекшеленбейді. Алайда білім алушылар белгілі бір мамандық бойынша материалды оқуға көбірек уақыт бөле алады. Жапониядағы бағалау жүйесі жалпы қабылданған Еуропалық жүйеден ерекшеленбейді. Мемлекет енгізген түзетулерге сәйкес бірдей стандарттар қолданылады.

Еңбек арқылы оқыту адамның қоршаған ортамен байланысы туралы білімді қалыптастыруға, еңбек қызметінің бастапқы дағдыларын дамытуға, қоғам дамуындағы адам қызметінің рөлін түсінуге, сондай-ақ еңбексүйгіштікке, адамдарға құрметпен қарауға және олардың еңбек нәтижелеріне тәрбиелеуге ықпал етеді. Әртүрлі материалдарды көркемдік өңдеудің негізгі технологияларын, бұйымдарды модельдеу мен құрастырудың техникалық-технологиялық дағдыларын, материалдар мен құралдарды тиімді және ұтымды пайдалануды, құралдармен қауіпсіз жұмыс істеу тәсілдерін зерделеуге және игеруге бағытталған. Әртүрлі материалдармен жұмыс жасау білім алушылардың технологиялық ойлауын, көркемдік және эстетикалық талғамын,

шығармашылығын, есте сақтау қабілетін, кеңістіктік қиялын және қол моторикасын дамытуға, визуалды дәл дозалауды жақсартуға ықпал етеді.

Үй шаруашылығы (барлығы үшін міндетті тәртіп). Төртінші сыныптан бастап жапон мектептеріндегі балалар үй шаруашылығының даналығын үйрете бастайды. Түйме тігу, тамақ дайындау және тұрмыстық техникамен жұмыс істеу дағдылары, сондай-ақ балалар мен қарт адамдарға күтім жасау дағдылары барлық білім алушыларға гендерлік айырмашылықтарды жасамай-ақ үйретеді.

Өткен ғасырдың тоқсаныншы жылдарының ортасына дейін үй шаруашылығына тек қыздар оқытылды, ал ұлдар қол еңбегі сабақтарына қатысты. Алайда, мектеп бағдарламасындағы өзгерістердің арқасында елде ине мен жіп ұстауға, мәзірді жоспарлауға және балаға күтім жасауға жастардың барлық буыны үйретілді. Мүмкін, сондықтан жас жапондық ер адамдар отбасын құрғанда аға буынға қарағанда үй шаруасына және бала тәрбиесіне белсенді қатысады. Біз мектеп өмірінде адамдармен бірге оқуға дағдыланғанбыз. Бірақ Жапонияда мүлдем басқаша. Біз бұған дейін шағын, орта мектептер бөлек мекемелер екендігі туралы айтқан болатынбыз, бірақ бұл бәрі емес. Жыл сайын сыныптар жаңа тәсілдермен қалыптасады. Бір параллель барлық білім алушылар кездейсоқ түрде сыныптарға бөлінеді. Яғни, жыл сайын білім алушы жаңа ұжымға түседі, оның жартысы жаңа адамдардан тұрады. Айтпақшы, жапондық мектеп білім алушылары таратпас бұрын өз тілектерін арнайы парақтарға жаза алады: бір сыныпта бірге болғысы келетін екі адамның аты-жөнін жазып алады. Мүмкін басшылық бұл тілектерді тыңдайтын шығар. Бұл не үшін қажет? Мұндай оғаш «араласу» ұжымшылдық сезімін дамыту үшін қажет.

Мектепті бітіргеннен кейін білім алушылар әдетте үйге бармайды, бірден тіркелген клубтарға барады. Клубтар-ресейлік үйірмелер. Әдетте, әр білім алушы кем дегенде бір клубқа барады. (айтпақшы, оларға қатысудың қажеті жоқ). Секциялардың әртүрлілігі мен үлкен таңдауы мектептің беделі мен байлығының белгісі болып табылады. Клубтар әр түрлі бағытта болады: спорттық, көркем, ғылыми, тілдік – кез келген талғамға және түске арналған.

Әр апта сайын жапон мектеп білім алушыларының сабақ кестесі өзгереді. Әдетте мектеп білім алушылары жаңа кесте туралы тек жұмада біледі. Сондықтан, мысалы, екі аптадан кейін дүйсенбіде қай сабақ бірінші болатынын болжау қиын болуы мүмкін. Қазақстан мектептерінде бұл тұрғыда бәрі болжамды.

Жапон мектептерінде сыпырушылар жоқ: күн сайын тазалауды білім алушылардың өздері түсте жасайды.

Болашақ өмірге «қалыптасу» үшін бастауыш мектептен бастап балалар үнемі психикалық және физикалық еңбекке үйренеді. 4-сыныптан бастап (10 жасқа толғаннан кейін) Жапония мектеп білім алушылары емтихан тапсырады, өйткені олар автоматты түрде сыныптан сыныпқа ауыспайды. Сондықтан мектептің «мансаптық» сатысында табысты алға жылжу үшін балалар қосымша білім беру орталықтарына – Джуку деп аталатын орталықтарға үнемі баруға тырысады. Көптеген білім алушылар қашықтықтан оқытылады.

Жапон мектебінің білім беру бағдарламасының негіздері Білім Министрлігі бекіткен стандарттармен анықталады. Муниципалдық билік қаржыландыруға, бағдарламаны орындауға, оның аумағында орналасқан мектеп мекемелерінің штаттық құрамына жауап береді.

Қазақстан мен Жапониядағы мектептегі білім берудің ұзақтығы мен құрылымы айтарлықтай ерекшеленеді. Мектепте оқу 12 жылға созылады. Бұл ретте бір оқу жылы 11 айға созылады (сәуірден наурызға дейін). Мектептерге 6 жастан 7 жасқа дейінгі балалар қабылданады. Мектептегі оқыту үш кезеңге бөлінеді:

Бастауыш мектеп. Жапондық білім алушылардың қазақстандықтардан айырмашылығы, бастауыш мектепте 6 жыл оқиды. Бұл кезеңде үйрену оңай: мұғалімдер үй тапсырмасын қоймайды, емтихан жоқ, күніне төрт сабақтан аспайды. Бастауыш сынып мұғалімдерінің негізгі міндеті - балаларды әлем және олардың туған елі туралы жалпы ақпаратпен таныстыру.

Орта мектеп. Орта мектепте оқу 3 жылға созылады. Бұл уақыт аралығында жапон жасөспірімдерін қарқынды оқытады. Олар көптеген сынақтарға және емтихандарға дайындалуы керек. Күн сайын, жұмыс күндері, демалыс күндері жапондық мектеп білім алушылары білім алады. Білім алушының келесі сыныпқа ауысуы емтихандарды сәтті тапсыруына байланысты (Орта мектептегі сессиялар оқу жылына 2-3 рет болады). Жасөспірімдер оқытуды әртүрлі үйірмелермен және қызығушылық бөлімдерімен біріктіруі керек. Алғашқы екі білім беру сатысынан айырмашылығы, Сізге орта мектепке барудың қажеті жоқ, сонымен қатар оқу ақылы. Бірақ, осы жағдайларға қарамастан, жапондық мектеп білім алушыларының 94%-ы жоғары сынып білім алушылары болады, өйткені мектептегі білім беруді жалғастыру университетке түсуге мүмкіндік береді. Жапондық балалар мен жасөспірімдерді тәрбиелеудің бір құралы - өзіне-өзі қызмет көрсету және тұрақты жұмыс істеуге үйрету.

Бірінші сыныптан бастап білім алушылар білім алады, оларды қоршап тұрған барлық нәрсеге, соның ішінде мектепке де жауапкершілікпен қарайды. Айта кетейік, қоғамға пайдалы еңбек жасау, сыныптар бойынша кезекшілік, мектеп аумағын жинау кеңестік мектептерде де қолданылған. Алайда, мұның бәрі тарихқа айналды, ұжымшылдық біздің қоғамда құндылық болып табылмайды және Ресейдегі балалар жыл сайын мектепке деген көзқарастарын оқу қызметтерін көрсетуге міндетті орын ретінде айқын көрсетеді. Бұл жақсы ма? Біз сұрақты ашық қалдырамыз.

Оқытушылар құрамына қатысты бұл зерттеу педагогикалық кадрлардың қартаю тенденциясын, сондай-ақ зерттеуге қатысушы елдердің басым көпшілігіне тән бастауыш мектепте білім беруді феминизациялаудың күшеюін анықтады.

Сонымен қатар, Қазақстанның бастауыш мектеп білім алушыларының тек 39%-ы ғана жоғары материалдық-техникалық жарактандырылған мектепте оқуға мүмкіндігі бар. Бұл орташа халықаралық көрсеткішпен (36%), бірақ дамыған елдердің Сингапур (84%), Австрия (73%), Жапония (58%) көрсеткіштерінен едәуір төмен. ТМД елдерінің ішінде тек Ресей (45%) Қазақстаннан жоғары.

Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымының (ЭЫДҰ) 2018 жылғы білім алушылардың білім жетістіктерін бағалау жөніндегі халықаралық бағдарламасының (PISA) деректері Жапонияның білім беру саласында ақпараттық және коммуникациялық технологияларды қаншалықты баяу енгізгенін көрсетеді. Зерттеушілер 15 жастағы білім алушылардан мектептерде жүргізілетін сабақтарда цифрлық технологияны қолдануға қанша уақыт бөлетінін сұрады. Жапонияда білім алушылардың 89%-ы математика сабақтарында ешқашан цифрлық технологияны қолданбайтынын, ал ғылым сабақтарында бұл көрсеткіш 75,9% болғанын атап өтті. Екі мән де ЭЫДҰ-ға мүше барлық елдер арасында ең төмен болды. Мұндай сурет мектеп қабырғаларында пайда болады. Білім алушылардың тек 3%-ы үй тапсырмасын компьютерде орындайтынын айтты. ЭЫДҰ-ға мүше басқа елдер арасындағы орташа көрсеткіш 20%-ды құрады.

Жапониядағы бастауыш және кіші мектептер тегін және барлығына міндетті. Бастауыш сыныптардағы бүкіл мектептің жартысын құрайды. Бұл жапон тілінің күрделілігі мен еңбекқорлығына байланысты. Мысалы, білім алушылар 1850 иероглифті үйренуі керек. Бұл білім министрлігі белгілеген минимум. Ресми иероглифтік минимумның жартысын бастауыш сыныптарда игеру керек. Таңбалардың әрқайсысында бірнеше айтылу нұсқалары бар, кем дегенде екеуі - жоғарғы (Қытай) және төменгі (жапон). Біріншісі стилі бойынша жоғары болып саналады. Екіншісінің тамыры ұлттық сипатқа ие және біріншісіне ешқандай қатысы жоқ. Кейіпкерді қытай немесе жапон тілінде қалай оқуға болады, әр жағдайда жеке грамматикалық ережелермен анықталады. Иероглифтен басқа, жапон тілінде әрқайсысы қырық сегіз таңбадан тұратын екі әріптен тұратын силлабикалық алфавит, сондай-ақ латын алфавиті қолданылады. Өз елінің тарихын зерттеу де көп күш жұмсауды қажет етеді. Шынында да, Жапонияда бүгінгі күнге дейін ресми хронология еуропалық күнтізбеге сәйкес емес, императорлардың билік еткен жылдарымен сәйкес келеді. Типтік тарихи дәуірлердің бұл атаулары көбінесе архаикалық иероглифтермен белгіленеді, олар да есте сақтауды қажет етеді.

Бастауыш сыныптарға арналған мемлекеттік оқу бағдарламасына ана тілі, әлеуметтік зерттеулер, жаратылыстану, адамгершілік, математика, музыка, сурет, қол еңбегі, дене шынықтыру және 5-сыныптан бастап 24 тен 29 сағатқа дейінгі апталық оқу жүктемесі кіреді. Әлеуметтік ғылымды оқу кезінде білім алушылар география, тарих туралы бөлек ақпарат алады, сонымен қатар кітапхананы, трафикті пайдалану ережелерімен танысады.

Жаратылыстану курсы тірі және жансыз табиғат пен адам туралы негізгі ақпарат береді. Математика сабақтарында білім алушылар арифметикалық әрекеттерді үйренеді, геометрия туралы алғашқы түсінік алады (сегменттерді өлшеу және салыстыру, өлшеу аймақтары, бұрыш ұғымы, қарапайым геометриялық фигуралар).

Қорытынды

Жоғарыда айтылғандардың бәрінен Жапониядағы білім беру жүйесі біршама ерекшеленеді деген қорытынды жасауға болады. Бұл белгілі бір

менталитетке байланысты. Жапониядағы білім - бұл отбасы, қоғам және үкімет қолдайтын культ. Жапондықтар бала кезінен үнемі және қарқынды үйренеді. Алдымен беделді мектепке түсу, содан кейін үздік университет конкурсынан өту, содан кейін беделді және гүлденген корпорацияға жұмысқа орналасу. Жапонияда қабылданған «өмір бойы жұмыспен қамту» қағидасы адамға қоғамда лайықты орын алуға бір ғана әрекет жасауға құқық береді. Жақсы білім оның жетістігінің кепілі болып саналады.

Білім беру тарихының қысқаша сипаттамасы жас ұрпақты тәрбиелеу ежелден бері бірінші орында тұрғанын көрсетеді. Мұхитпен қоршалған шағын аралдарда орналасқан пайдалы қазбалары жоқ елде бір ғана байлық бар, ол - адам. Сондықтан тарих бойында басты назар адами капиталды дамытуға, жапондықтарды ерекшелендіретін және тәуелсіздігін сақтап, мықты держава деңгейіне шығуға мүмкіндік беретін адамгершілік қасиеттерді қалыптастыруға аударылды. Жапониядағы мектепті модернизациялау өзінің бүкіл тарихында қоғамдық өмірдің барлық салаларындағы дағдарыстық жағдайларды жоюға бағытталған.

Қазіргі заманғы реформа жас ұрпақты оқытуда дараландыруға және саралауға, қатаң әкімшіліктен осы саладағы икемділікке көшуге, кейбір басқару функцияларын префектуралық деңгейде жергілікті билікке беруге бағытталған. Бұл стратегияның дұрыстығын уақыт көрсетеді. Алайда, бұл жағдайда жапондықтардың жас ұрпаққа деген ұқыптылығы, балаларын осы тарихи кезеңге тән қажетсіз стресстер мен эмоционалды шамадан тыс жүктемелерден арылуға деген ұмтылысы аударылады. Жапон мектебі жапондықтардың ұлттық рухын тәрбиелейді, білім алушыларда адамгершіліктің тиісті стандарттарын қалыптастырады, олардағы ұлттық қасиеттерді қалыптастырады және дамытады. Жапон мектебінде, әсіресе бастауыш мектепте әрқашан ата-аналар мен үлкендерге деген құрмет, достарына деген сенім тәрбиеленді.

Жапондық жалпы білім беретін мектепті батыстан ерекшелендіретін басты ерекшелік - білім берудің моральдық аспектісі. Балалардың оқу нәтижелерінде айтарлықтай айырмашылық бар. Біздің түсінігіміздегі жақсы нәтижелер - бұл жиынтық немесе қалыптастырушы бағалаудағы оң бағалар, ал жапондық білім алушы шығармашылықпен айналысады, жаңа және ерекше идеяларды қалыптастырудан қорықпайды. Біз мектепте бала болашақ өмірде қолдана алатын білім алуы керек деп санаймыз. Жапонияда олай емес, олар мектепте бала білім алмайды, бірақ оны пайдаланады деп санайды. Ол үшін барлық үйірмелер, зертханалар бар. Олардың міндеті - балаға өз шығармашылығын көрсетуге мүмкіндік беру. Мұнда, тіпті математикада да балаға қандай да бір формуланы есептемеу маңызды, бірақ оны қандай да бір математикалық модель, жоба немесе жұмыс істейтін іт қосымшасын жасау үшін пайдалану керек. Оларда бұл бұрыштар мектепте де, кітапханада да шығармашылық зертханалар бар, онда мектеп кестесінен тыс балалар белгілі бір жобадан жұмыс істейді: ойын жасау, фильм, презентация, композиция, мультфильмдер жасау, ән жазу, рэп айту, электронды кітап, блог, алгоритм жасау және т. б. Болашақ өмірге дайындалуға баланың өзіне мүмкіндік беріңіздер, өйткені бала қазір өмір сүреді. Енді ол өзінің

қабілет деңгейін көрсетуі керек. Біз баланың бала екендігіне үйреніп қалдық, ал олардың арасында нашар оқитын білім алушылар бар. Балаларды қоршаған ортаны сүюге үйрету, әдептілікке тәрбиелеу - бастауыш білім беру жүйесінің негізгі міндеті. Негізінен жапон тілі, музыка, әлеуметтану пәндері, бейнелеу өнері, үй шаруашылығы, арифметика, жаратылыстану, еңбек, дене шынықтыру пәндері оқытылады. Мектептерде арнайы жабдықталған кабинетте «отбасылық тәрбие» пәні оқытылады. Ал «қарттарға құрмет» сабағы кезінде балалар ақсақалдармен сөйлесіп, үй шаруашылығына көмектеседі. Егістіктерде орақ шабылады, ал келсаптың көмегімен күріш қайнатылады. Білім алушылар адамға құрметпен қарауға, табиғатқа ұқыпты қарауға, қоршаған ортаға зиян келтіретін әрекеттерден аулақ болуға тәрбиеленеді. Өзін-өзі ұстай білу, қанағаттану, қоғам үшін жұмыс істеу - тәрбиенің басты бағыты. Жапондық мектеп білім алушылары әлемде бос уақыты жоқ еңбекқор балалар санатына жатады.

Тәрбие мен тәртіпті біріктіретін жапон мектебінде білім алушылардың педагог алдындағы жауапкершілігі жоғары. Педагог сыныпқа кіргенде, білім алушылар өз орындарынан тұрып, мұғалімді қарсы алады. Содан кейін сабақ басталады. Білім алушылар әр сабақтың басында және соңында педагогке тағзым етеді. Жапондық мектеп білім алушыларының сабаққа қатысу деңгейі 99,9 пайызды құрайды. Яғни, бұл елде білім алушылар сабақты жіберіп алмайды. Білім алушылардың педагогтерге деген құрметі жоғары. Сабақ кезінде басқа нәрсеге алаңдау және педагогті тындамау үлкендерді құрметтеудің символы ретінде қабылданады. Жапон балалары соншалықты тәртіпті, егер педагог кенеттен ауырып, жұмысқа келе алмаса, білім алушылар шу шығармайды және сабақтан қашпайды, бірақ сыныпта осы тапсырманы орындауды жалғастырады.

Неге тәжірибе алмаспасақ?

Әрине, жапондық мектеп білім алушыларының шамадан тыс жүктемелерін және соның салдарынан олар сезінетін тұрақты стресстерді оң деп атауға болмайды. Бірақ неге қазақстандық мектептерде адамгершілік тәрбиеге көбірек назар аудармасақ, кем дегенде ішінара, сынып білім алушыларының қатаң гендерлік бөлінуін жоққа шығарып, еңбек сабақтарын өткізу тәжірибесін жоққа шығару дәстүрін қайтармай, сыныптарда тазалық сақтау үшін білім алушыларға жауапкершілік жүктемесіне? Біздің балаларымызға да туған табиғатқа деген сүйіспеншілікке тәрбиелейтін ойлау сабақтары еш зиян тигізбейді.

Бастауыш сыныптарда еңбекке баулу бойынша қытайлық оқыту әдістерін талдау

Қытай - ежелгі өркениет елі, өзінің бұрыннан қалыптасқан білім беру жүйесіне ие. Әлемнің ең перспективалы елдері ретінде қарастырылатын Қазіргі Қытай мәдениет пен білім беру саласында да, әлемдік нарықта да жетекші орынға ие. Қытай экономикасының жетістіктері елдегі дұрыс ұйымдастырылған білім беру жүйесінсіз мүмкін болмас еді. Экономиканың дамуымен жоғары білікті мамандар қажет. Сондықтан Қытай үкіметі білім беруді ілгерілету үшін зор күш-жігер жұмсайды, білімге зор материалдық қаражат салады және Қытайдағы білім беру жүйесінің бүгінгі деңгейі ең жоғары әлемдік стандарттарға сәйкес келеді.

Қазіргі уақытта кем дегенде мектеп деңгейінде білімі жоқ Қытай тұрғынын кездестіру қиын, яғни қазіргі уақытта Қытайда сауатсыздық іс жүзінде жойылды. Қытайдағы білім беру жүйесі ерекше маңызды орын алады. Қытайлықтар білімге өте байыпты қарайды.

Соңғы 15 жылда қытай білім беруді дамыту үшін ішкі өнімнің жалпы көлемінің 3-4%-ы ұлттық білімге жұмсалды, яғни халық арасында міндетті тоғыз жылдық білім беру тегін болды.

Міндетті білім туралы заң әр балаға білім алу мүмкіндігін қарастырады. Қытайдың білім беру жүйесі мемлекеттік жүйе болып табылады және оны білім министрлігі реттейді.

Қытайда мектепте 12 жыл бойы оқуды қамтиды. Ол үш кезеңнен тұрады. Бұл ретте 2008 жылдан бастап қытай билігі мектепте міндетті 9 жылдық тегін оқытуды бекіту туралы шешім қабылдады. Соңғы үш сыныпта оқуды жалғастыру - ата-аналар мен білім алушылардың өздері шешеді.

Білім беру кезеңі (баланың жасы, дайындық деңгейі)

Қытайдағы бастауыш мектеп: 6 жастан 11 жасқа дейін 1-2, 3-4, 5-6

Кіші орта мектеп: 12 ден 14 жасқа дейін 7 ден 9-ға дейін

Толық орта мектеп (міндетті емес) 15 жастан 18 жасқа дейін

Бірінші сыныпқа кірер алдында болашақ бірінші сынып білім алушылары тестілеуден өтеді. Келесі емтихандар балаларды алты жылдан кейін, бастауыш мектепті бітіргеннен кейін күтеді. Емтихандағы бағалау жүйесі - ұпайлар. Қытайдағы орта мектепке түсу үшін белгілі бір ұпай санын жинау керек. Егер білім алушы жоғары ұпай жинаса, онда ЖОО жанындағы орта мектепке түсу мүмкіндігі бар, бұл оның одан әрі осы ЖОО-ға түсуін қамтамасыз етеді. Мектепте 12 жыл оқығаннан кейін түлектер біздікіне ұқсас бірыңғай емтихан тапсырады. Олар - мектепті аяқтау, сондай-ақ жоғары оқу орнына түсу болып табылады. Әртүрлі жоғары оқу орындарына түсу үшін емтиханға әртүрлі минималды нәтижелер жинау қажет. Университет неғұрлым танымал болса, соғұрлым ол талапкерлердің білім деңгейіне үлкен талаптар қояды. Талапкер бір уақытта екі немесе үш оқу орнына түсуге өтініш бере алады.

Қытайдағы мектептердің айрықша ерекшелігі қазақстандық мектептердегі жүктемемен салыстырғанда жоғары. Негізгі себеп, қытай тілінің өте күрделілігі. Білім алушылар оқу кезінде бірнеше мың иероглифті есте сақтауы керек. Оларды есте сақтап қана қоймай, сауатты сөйлеу мен жазуды үйрену керек. Сыныптағы білім алушылар саны 30-дан асады, кейде 70-80 балаға жетеді.

Балаларды шамадан тыс жүктемеу үшін ұзақтығы сегіз сағаттан аспайтын оқу күнін енгізу туралы қаулы қабылданды. Қытай мектептеріндегі сабақтар таңғы 8-де басталады. Дене шынықтыру сабақтарының саны аптасына кемінде 70 минутты құрайды.

Қытайдағы мектептегі білім 5 күндік оқу аптасын қамтиды. Әдетте балалар күндізгі сағат 4-ке дейін оқиды. Күн режимі келесідей:

- Сағат 8:00-ден 11:30-ға дейін - негізгі пәндер бойынша сабақтар (математика, қытай тілі, шет тілдері);

- 11: 30-дан 14:00-ге дейін - түскі үзіліс және күндізгі демалыс;

- 14:00-ден 16:00-ге дейін - кіші пәндер бойынша сабақтар (сурет салу, ән айту, дене шынықтыру, еңбек).

Факультативті сабақтарға қатысу және үй тапсырмаларын орындауға кететін уақытты ескере отырып, білім алушылар түн ортасына жақын ұйықтайды. Білім алушылар таңертең әдетте 6:00-де оянады, себебі 7:30-да мектепте болулары керек.

Қытай мектебіндегі оқу жылы екі семестрді қамтиды. Бірінші және екінші семестрлерді аяқтағаннан кейін білім алушылар үлгерімдерінің қорытынды бағаларын алады. 100 балдық шкала қолданылады. Педагогтер білім алушылардың ұпайларын сынып журналдарына қояды. Ата-аналар әрқашан балаларының жетістіктері туралы хабардар бола алады.

Оқытуда қатаң тәртіп сақталады. Егер білім алушы себепсіз 12 сабақ босатса, ол оқудан шығарылады.

Қытайдағы орта білім мемлекеттің бақылауында. Барлық мектептер мемлекеттік қаржыландыруға ие және жабдықтарды жаңарту және үй-жайларды жөндеу үшін қазынадан қаражат алады.

Қытайдағы заманауи мектептер көбінесе ғимараттардың тұтас кешендері болып табылады, олардың арасында ұзын өткелдер созылып, ауланың ішкі бөлігінде үлкен спорт алаңдары орналасқан. Бір мектепте кейде бірнеше мың білім алушы оқиды.

Жоғары білімнің болуы қытай халқы арасында кең таралған. Қытайдағы жоғары білімге университеттер, институттар, колледждер, жоғары кәсіптік оқу орындары кіреді.

Қытайдың жоғары оқу орындары ғылымды, техниканы, мәдениетті дамытуға, жоғары білікті мамандарды даярлауға, әлемдік білім беру үдерісі шеңберінде бәсекеге қабілетті білім беруді қалыптастыруға бағытталған. Елдердің экономикасын жаңғырту қажеттіліктерін толық қанағаттандыру мақсатында дайындық бағыттарының тізбесі пысықталды, барлық назар саяси, экономикалық және заң ғылымдарына, қаржыға, сәулет, электроника, компьютерлік технологиялар, машина жасау, жеңіл және тамақ өнеркәсібіне аударылды.

Қытайдағы жоғары оқу орындары бірыңғай бейін бойынша саяси және техникалық болып бөлінеді.

Политехникалық жоғары оқу орындарында техникалық және жаратылыстану факультеттерінің кең тізімі ұсынылған.

Бейжің университеті сияқты жалпы университеттерде жаратылыстану және гуманитарлық 2 бағыт бойынша факультеттер бар.

Гуманитарлық факультеттер тілдерді, тарихты, әдебиетті, философияны, құқықтануды, экономиканы зерттеуге маманданған.

Жаратылыстану ғылымдарының бағыты математика, физика, химия, география, радиоэлектрониканы зерттеуді қамтиды.

Бүгінде Қытайдың барлық аймақтары міндетті тоғыз жылдық білім береді. Қытай азаматтары үшін міндетті білім тегін, ал білім беру бағдарламаларын мемлекет бақылайды. Қытайлық балалардың 100%-ы мектепке барады, ал

аяқталмаған білімі бар мектеп білім алушыларының саны үнемі азайып келеді немесе жоқ десе де болады.

Әрбір қытайлық ең жақсы білім алушы болуға тырысады. Қытай мектептеріндегі білім берудің бүкіл жүйесі бәсекелестікке және ең жақсы нәтижелерге қол жеткізуге бағытталған, сондықтан жүктемелер өте үлкен. Әдетте, оқу сабақтары тек мектеп сабақтарымен шектелмейді, үйде тәрбиешілермен жалғасады. Тіпті бастауыш мектепте бірнеше пәндер бойынша балалармен тәрбиешілер айналысады.

Қытай мектептеріндегі білім беру жүйесі үш кезеңнен тұрады: бастауыш, толық емес орта және толық орта (жоғары). Бастауыш сыныптарда бала 6 жыл, орта және жоғары сыныптарда 3 жыл өткізеді.

Алғашқы екі кезең міндетті және ақысыз, тек үшінші кезең ақылы, сондықтан оқуды аяқтау үшін ақы төлеуі керек.

Бастауыш мектепте оқу алты жастан бастап алты жылға созылады. Бастауыш мектептің оқу жоспарына қытай тілі, математика, жаратылыстану, музыка, сурет, шет тілі (3-сыныптан бастап, көбінесе ағылшын тілі), сонымен қатар табиғат тарихы, тарих және география негіздері кіреді. Этика мен моральдың арнайы курстары жиі кездеседі. Бастауыш мектепте одан әрі оқытудың берік негізі қаланады: сауаттылық негіздерін түсінеді, табиғат пен қоғам туралы алғашқы білім қалыптасады, патриоттық және дене тәрбиесіне назар аударылады. Қытайдағы бастауыш мектепте математика, қытай тілі, жаратылыстану, сурет, музыка, сонымен қатар балалар тарих және география бойынша негізгі білім алады. Қытайды және оны мекендейтін халықтарды зерттеу, сондай-ақ саяси ақпарат алу міндетті болып табылады. Сонымен қатар, мектеп білім алушылары мектеп бөлмелеріндегі тәртіп пен тазалықты сақтауға белсенді қатысады.

3-сыныптан бастап білім алушылар ағылшын тілін үйренеді. 4-сыныптан бастап балалар экспериментке қатысады (әдетте шеберханаларда немесе фермаларда). Көбісі өздеріне ұнайтын заттар мен таңдау бөлімдерін таңдайды.

Көптеген елдердегідей, Қытайдағы оқу жылы бірінші қыркүйектен басталады. Мектепте сабақтар таңғы 8-де (әр мектепте әртүрлі уақытта: 7:30, 8:30) басталады. Әр сабақ 40 минутқа созылады, сабақтар арасында ауысым болады, ал екінші сабақтан кейін дене шынықтырумен айналысу үшін үлкен үзіліс болады. Қытайда бастауыш мектепте жүктеменің 80%-ы қытай тілі мен математикаға жұмсалады. Бірнеше мың иероглифтерді, олардың жазылуы мен айтылуын тез үйрену мүмкін емес. Өйткені, тіпті газет оқу үшін қытайлықтар кем дегенде 5 мың белгіні білуі керек. Екінші жағынан, қытай тілін үйрену математикалық қабілеттерді дамытып қана қоймай, оларды оңай сіңіреді деп саналады.

Қытайдағы мектептер бес күндік режимде жұмыс істейді. Үлкен жүктемеге байланысты оқу күні екі бөлікке бөлінеді. Күннің бірінші жартысында балалар негізгі пәндерді оқиды: Қытай және шет тілдері, математика. Балалар күндізгі сағат 14-ке дейін демалып, түскі ас ішіп, содан кейін оқуды жалғастыра алады. Түстен кейін Қытай мектептерінің білім алушылары қосымша пәндерді, яғни ән

айту, еңбек, дене шынықтыру және сурет салу пәндерін оқиды. Сондай-ақ, кешкі 10-11-ге дейін орындай алатын элективті курстары мен үй тапсырмалары бар. Қытайлық білім алушылар тек кешкі 11-12-лерде ғана ұйықтайды. Бастауыш мектепте оқығаннан кейін білім алушылар алғашқы емтихан тапсырады. Бұл білім алушыларға орта мектепке түсу үшін қажетті ұпай санын алуға мүмкіндік беретін білім бөлімі деп аталады.

Қытайдың бастауыш сыныптарында еңбекке баулу

Қытай бастауыш сыныптарға еңбек тәрбиесін енгізуде (Білім Министрлігі жариялаған құжатқа сәйкес). Оқыту тігін, қолөнер негіздері, аспаздық, үй тапсырмасы және басқа да сарамандық тапсырмалар сияқты дағдыларды дамытуға бағытталған. Білім алушылар пайдалы дағдыларды игеру және еңбектің маңыздылығын түсіну үшін фермаларда, зауыттарда және сервистік компанияларда тағылымдамадан өтеді.

Оқу бағдарламасын игеру кезең-кезеңмен жүзеге асырылады; барлық мектептер еңбек тәрбиесі үшін оқу сағаттарын бөлу керек. Министрлік сонымен қатар білім алушыларды оқыту үшін кәсіби шеберлер мен техниктерді шақыруды ұсынды. Оқытудың қосымша түрлері туралы шешім балалардың үй тапсырмасын тым аз орындайтындығы және қол еңбегін қорлық деп санайтындығына байланысты қабылданды. Үлкен академиялық жүктемеге байланысты мектептер оқу жоспарларын орындауға бағытталған, ал ата-аналар мазасыздықты азайту үшін балаларды кез келген үй шаруашылығына қатысты жұмыстардан босатады.

Сонымен қатар, Министрліктің қызметі «бір түнде бай болуға» деген ұмтылысты жеңуге бағытталған, ал қол еңбегі мен өндірістік жұмыспен қамту бағаланбайды.

Осылайша, Қытай мен Қазақстанда білім берудің өзіндік тарихы бар, ал қазіргі заманғы жүйе әлемдік білім беру кеңістігіне ұқсас дамуда. Тез және қарама-қайшы өзгертін әлем бүгінде жеке тұлғаға, оның интеллектуалды дамуына және кәсіби құзыреттілігіне жаңа талаптар қояды. Бұл білім беру салаларында уақыт бойынша синхронды қозғалысты тудырады. Өркениет ақпараттық қоғамның дамуынан, экономикадағы, техникадағы, технологиядағы революциядан, бірыңғай білім беру кеңістігін құрудан, жеке тұлғаның құқықтары мен жауапкершілігін түсінудің өзгеруінен туындаған нақты білім беруді бастан кешуде.

Өз тарихында әр ел елдердің әлеуметтік-экономикалық, қоғамдық-саяси, ұлттық және жалпыадамзаттық жағдайларына сәйкес білім беру жүйелері мен нысандарын жетілдірді. Бүгінде әлем елдері білім беру олардың жедел дамуы үшін алғышарттар жасауға мүмкіндік беретін жетекші факторлардың бірі екенін барған сайын анық түсінуде.

Қытайдың мектепке дейінгі білім беру жүйесі қазақстандық білім беру жүйесіне қарағанда тәрбие үдерісімен көбірек байланысты. Балабақшада баланы одан әрі өзін-өзі ұйымдастыру мақсатында ұйқы, жаттығу және ояту режиміне үйретеді. Осы кезеңде баланың жеке басының эмоционалды ерікті саласын

тәрбиелеуге көп көңіл бөлінеді. ХХІ ғасырда қытай қоғамы әлеуметтік иерархия саласында дәстүрлі болып қала береді.

Қытайдағы жоғары білім беру жүйесі ұлттық құрылыстың міндеттеріне бағытталған, осыған байланысты гуманитарлық пәндерге зиян келтіретін жаратылыстану-ғылыми және физика-математикалық бейіндер бағдарламаларына көп көңіл бөлінеді. Сондай-ақ, ғылыми-техникалық прогресті басшылыққа ала отырып, білім беру бағдарламалары ақпараттық-коммуникациялық технологиялар бағытында бұрмаланды, сондықтан қазіргі уақытта жоғары білімнің білім беру жүйесін үйлестіру мәселесін шешу қажет.

Халықаралық тәжірибе. «Бейнелеу өнері»

«Бейнелеу өнері» пәнін оқытудың классикалық жүйесі, фин моделіне тоқталып өтсек.

Финляндия бағдарламалары келесі бөлімдерді қамтиды:

«Әлемдік көркем мәдениет» - үлкен эстетикалық, көркемдік және адамгершілік тәжірибені шоғырландыратын ерекше рухани сала ретінде қарастырылады.

«Қоршаған әлемдегі көркем мәдениет» - көркем-шығармашылық қызмет және өнер туындыларын көрнекі қабылдау және қоршаған әлемді эстетикалық бақылау ретінде қарастырылады.

«Білім алушылардың шығармашылық жұмысы» - білім алушыларда көрнекі-кеңістіктік ойлауды, эмоционалды-құндылық, эстетикалық даму формасы, мәдениеттің көркемдік және адамгершілік кеңістігінде өзін өзі көрсету және бағдарлау формасы ретінде дамытады.

Мақсаттары мен міндеттері бойынша бұл бөлімдер біздің ұсынған бағдарламаға ұқсас.

Өнер бағдарламасын фин моделіндегі курс бойынша оқыту мақсаттары:

«Көркем мәдениетті түсіну» - әлемді көркем образдарда интеллектуалды-эстетикалық бейнелеу және осы қызметті қамтамасыз етудің әртүрлі аспектілері мәселелерін шешу.

«Көрнекі қабылдау және ойлау» - өнерге деген қызығушылықты дамытады, өнер арқылы ұлттық әдет-ғұрыптар мен дәстүрлерге құрмет сезімін қалыптастырады; көркем-бейнелеу дағдыларын, білім алушылардың шығармашылық әлеуетін қалыптастырады; өнер туындылары туралы ақпаратты іздеу, алу, талдау және пайдалану дағдыларын дамытады; өзінің шығармашылық қызметі арқылы өз ойларын білдіру және негіздеу дағдыларын дамытады.

«Эстетикалық, экологиялық құндылықтар» - көркемдік таным мен шындықты бейнелеу, экологиялық дүниетаным мен шындыққа эстетикалық қатынасты қалыптастыру, білім алушылардың шығармашылық әлеуетін дамыту құралы ретінде қызмет етеді, сонымен қатар қоршаған орта мәселелерін бағалауға, әлемнің тұтастығын, адам, қоғам және табиғаттың өзара тәуелділігін түсінуге мүмкіндік береді.

Оқыту нәтижесінде, фин моделіне сәйкес, білім алушы көркем мәдениет пәндерін жұмыстың өзі, суретші және көрермен тұрғысынан білуге, түсінуге

және түсіндіруге, сондай-ақ тақырып бойынша пікірталасқа қатысуға қабілетті тұлға тәрбиелеу.

Сонымен қатар, білім алушы көркемдік әдістер арқылы өз ойлары мен идеяларын білдіруді және бейнелеуді біледі (тек бейнелер ғана емес, сонымен қатар білімді құрудың басқа түрлері).

Бастауыш сыныптарда «Цифрлық сауаттылық» пәнін оқытудың халықаралық тәжірибесі

Жалпы білім беретін оқу орындарын ақпараттандырудың басты мақсаттарының бірі білім алушылардың ақпараттық мәдениетін қалыптастыру болып табылады, ол бүгінде әрбір адамның және тұтастай қоғамның ортақ мәдениетінің ажырамас бөлігі болып табылады.

Білім беруді ақпараттандырудың қазіргі кезеңінде «Информатика» оқу пәні білім алушылардың ақпараттық құзыреттілігін қалыптастырудың маңызды компоненттерінің бірі болып табылады, сондықтан «Информатика» пәні қазіргі мектептегі дербес жалпы білім беретін пән ретінде информатиканың әлемдік қоғамдастықтағы ғылым ретіндегі қазіргі жағдайы мен даму тенденцияларына сәйкес келуі керек. Осыған байланысты шет елдердегі мектеп информатикасының қазіргі даму тенденцияларына шолу өзекті болып отыр.

Әртүрлі елдерде ақпараттық-коммуникациялық технологиялар дамудың әртүрлі кезеңдерінде, сондықтан әр ел білім алушылардың оларға қол жеткізуін қамтамасыз етудің өзіндік жолын таңдайды (1-кесте).

Шетелдегі мектептердің оқу жоспарларында информатика қай жерде орналасқанына байланысты былай бөлуге болады:

1) оқу жоспарлары информатиканы міндетті зерделеуді көздейтін елдер (Қытай, Бразилия, Сингапур, Ирландия, Литва, Словения)

Қытай.

Қытайдағы мектептің білім беру ұзақтығы - 12 жыл: (6+3+3). Мектеп информатикасының атауы, Қытайда - Ақпараттық технологиялар (АТ). Қытайлық мектеп білім алушыларының АТ-ны зерттеу тәжірибесі салыстырмалы түрде аз. 2012 жылдан бастап Қытайда мектеп информатикасының құрылымы жеке білім беру субъектісіне (мектеп, сынып) бірыңғай мемлекеттік білім беру стратегиясына (стандартына) сәйкес келетін оқу бағдарламаларын құруға мүмкіндік беретін блоктық-модульдік түрде жүзеге асырылды. Сондай-ақ информатиканы оқытудың ілесіп міндеттерінің бірі ат дамуының негізгі бағыттарын есепке алу және оқу процесінде заманауи бағдарламалық жасақтаманы тиісті пайдалану болып табылады. Курстың келесі құрылымы бар. Бастауыш мектеп: «АТ-ға кіріспе» базалық модулі (72 сағат); және 2 қосымша «Алгоритмдерді әзірлеумен және бағдарламалаумен танысу» модулі (36 сағат); және «Роботпен танысу» қосымша модулі (36 сағат); орта мектеп: «Ақпараттық технологиялар» базалық модулі (36 сағат); қосымша «Алгоритмдерді әзірлеу және бағдарламалау» модулі (36 сағат); қосымша модуль «Роботтарды жобалау және құру» (36 сағат); орта мектеп: вариативті модуль 1 «Желілік технологияларды практикалық қолдану» (36 сағат); вариативті модуль 2 «Мультимедиялық технологияларды практикалық қолдану» (36 сағат);

вариативті модуль 3 «Алгоритмдерді әзірлеу және бағдарламалау» (36 сағат). Қытайдағы мектеп информатикасын зерттеудің мақсаты, ең алдымен, білім алушылар алған білімнің практикалық бағыты болып табылады. Информатика бойынша білім беру бағдарламаларын ерекшелендіретін ерекше тенденция - бұл елде ғылым және экономикалық қызмет бағыты ретінде кеңінен дамыған робототехниканы зерттеу. Информатика бағдарламаларының практикалық бағыты мектеп курсы аяқтағаннан кейін білім алушыға бағдарламалау мен робототехниканың бастапқы деңгейін біле отырып, одан әрі оқу саласын таңдауға мүмкіндік береді.

Бразилия.

Бразилияда информатика білім беруді ақпараттандыру жөніндегі мемлекеттік бағдарламаны жүзеге асыру шеңберінде барлық мемлекеттік бастауыш мектептерге енгізілді. Мектеп информатикасы бағдарламасында әр түрлі міндеттер қойылады: білім алушылардың ақпаратты электронды өңдеу, мәліметтер базасымен жұмыс істеу және т. б. сияқты салаларда базалық дағдыларды дамыту қажеттілігінен бастап, жалпы оқу процесін жетілдіру, білім алушыларды оқу ақпаратын алудың жаңа әдістерімен қамтамасыз ету, басқа мектептердің білім алушыларымен қарым-қатынас жасау мүмкіндігін кеңейту, олармен бірге оқу бағдарламаларын жүзеге асыру.

Австралия.

Австралияның бастауыш және орта білім беру жүйесі ұлттық оқу бағдарламасын енгізумен айтарлықтай өзгерістерге ұшырауда [9]. 2015 жылы Австралия цифрлық және дизайн технологияларын қамтитын ұлттық технологиялық оқу бағдарламасын мақұлдады. Digital Technologies (DT) шеңберінде балалар компьютерлік (есептеу) ойлау дағдыларын дамытып, деректерді, цифрлық жүйелерді және бағдарламалау арқылы шешімдерді жүзеге асыру тәсілдерін үйренуі керек. Мазмұндық тұжырымдамаға сәйкес, австралиялық оқу бағдарламасындағы DT ағылшын тілі, математика, ғылым, гуманитарлық және әлеуметтік ғылымдар, өнер, денсаулық сақтау және дене шынықтыру және шет тілдерімен тең дәрежеде дербес Пәндік білім саласындағы «оқыту саласы» болып табылады. АКТ мүмкіндіктері тұтастай алғанда DT саласындағы оқыту мақсаттарына сәйкес келеді, сонымен қатар басқа білім салалары талап ететін құзыреттердің метапәндік өзегін білдіреді. Австралияда бастауыш мектепте Қор (F) деп аталатын бірінші оқу жылы 6 немесе 7 жасқа дейін, содан кейін екінші, үшінші және т.б. (штатқа байланысты), ал орта мектепте 7-8 және 12 жасқа дейінгі білім алушылар. Оқу бағдарламасының мақсаттары F-ден соңғы оқу жылына дейінгі жылдың әр деңгейіне арналған бірқатар топтардың айналасында ұйымдастырылған. Бастауыш білім берудің мақсаттары мен мазмұны міндетті болғанымен, жоғары сынып білім алушылары DT оқыту саласындағы мамандандырылған траекторияларды таңдай алады. DT оқу бағдарламасы есептеу, ойлау дағдыларына және цифрлық сауаттылықты дамытуға баса назар аударумен сипатталады. Процесс F–2 диапазонында басталады, оқыту мақсатты ойынды модельдеуге негізделген, білім алушыларға нақты және виртуалды әлемдер арасындағы қарым-қатынасты түсінуді,

коммуникацияда технологияны пайдалануды, нақты нұсқаулардың маңыздылығын түсінуді және цифрлық әлемдегі мәселелерді оңай шешуді жеңілдетеді. 3-6 жыл ішінде білім алушылар технологияның әсерін, соның ішінде отбасылық және топтық қатынастарды кеңірек түсінуге бағытталған, нәтижелерді практикалық қолдануға бағытталған күрделі жобаларда жұмыс істей алады. Осы кезеңде білім алушылар визуалды бағдарламалық жасақтамамен Алгоритмдер жасай бастайды. 7-10 оқу жылында білім алушылар өздерінің бастапқы қауымдастығының коммуникативті шеңберінен шығып, мінез-құлықтың әлеуметтік және этикалық нормаларын ескере отырып, ақпараттық өзара әрекеттесуге қатысады, технологияны қолдана отырып, күрделі мәселелерді шешеді және дерексіз процестерді түсінуді дамытады, мәселелерді шешу және цифрлық шешімдер жасау үшін бағдарламалау тілдерін қолданады. Австралиялық бастауыш сынып педагогтері әдетте, білімнің әртүрлі салаларында сабақ беруге құқылы әмбебап тәрбиешілер болып табылады және қазіргі уақытта олар информатика пәнінен сабақ береді. Педагогтерге біліктілікті арттыру бойынша тиісті қолдау көрсету үшін кәсіби саладағы жаппай ашық онлайн курстар (ЖАОК) және компьютерлік ғылымдар ресурстарына жүйелі шолу, ДТ оқыту бойынша сұранысқа ие оқу бағдарламалары сияқты ұсыныстар басталды.

Мақсатқа жету жолдары бастауыш және орта білім беруді қамтитын төрт негізгі кезеңде ерекшеленеді. Мектептегі есептеу техникасы (Computing at school – CAS) – мектепте информатиканы насихаттайтын ұлттық қауымдастық. Педагогикалық өзара әрекеттесуді CAS орталықтары жүзеге асырады - педагогтердің, әдіскерлердің және оқытушылардың кездесулері, олар өз мектептерінде, сыныптарында және қауымдастықтарында есептеу техникасын оқыту туралы идеяларымен бөліседі. Концентраторлар желісі CAS жобасы аясында оң тәжірибе негізінде жалпы әдістемелік тұжырымдама құру, ұлттық бағдарламаны іске асыруға оқытушылардың кең аудиториясын тарту аясында табысты деп танылды. Оқу ресурстары бастапқы, қайталама деңгейлердегі қарапайым есептеулерден бастап әртүрлі деңгейлерге арналған сабақ жоспарлары мен ұсыныстарды қамтиды, мазмұнды қалыптастыруды қауымдастық мүшелері де, тәжірибелі мұғалімдер де жүзеге асырады. CAS сонымен қатар Британдық компьютерлік қоғамның кәсіби танылуын қамтамасыз ете отырып, компьютерлік оқытушыларға аккредитация ұсынады. Сертификат үш бөлімнен тұрады: кәсіби даму философиясы, бағдарламалау және жобалау қызметі, бағдарлама контекстіндегі зерттеу қызметі. Елімізде ең қажетті мәселелер бойынша бірлесіп жұмыс істегісі келетін және кәсіби дамуды қамтамасыз ететін мамандарды біріктіретін информатика саласындағы озық тәжірибені оқытудың баламалы желісі бар.

Финляндия.

2016 жылы Финляндияда бастауыш (1-9-сыныптар) және орта (10-12-сыныптар) білім беруді қамтитын жаңа ұлттық оқу бағдарламалары күшіне енді. Оқу бағдарламаларында барлық деңгейлердің пәнаралық компоненті ретінде цифрлық құзыреттілікке баса назар аударылады. Финдік оқу бағдарламасындағы

информатика мазмұны бастауыш білім берудің интеграцияланған элементі ретінде бағдарламалауды қамтиды, ал информатика мазмұны орта деңгейдегі оқу бағдарламасына кірмейді. Бастапқы деңгейде бағдарламалау 1-2-сыныптар үшін математика, 3-9-сыныптар үшін математика мен қолөнерде анық айтылады. Сонымен қатар, бағдарламалау барлық пәндерді қамтитын цифрлық құзыреттіліктің бөлігі болып табылады – бағдарламалау барлық пәндерге біріктірілуі мүмкін. 1-6-сыныптарда педагогтер барлық пәндерді оқытады, сондықтан мазмұндағы өзгерістер қолданылатын технологиялар мен қарастырылатын тақырыптарға әсер етеді. 7-9-сыныптарда мұғалімдер 2-3 пәннен сабақ береді, сондықтан информатика мен бағдарламалау пәндік салада бағдарламалау контекстінде математика мен қолөнерді оқытуға дейін азаяды.

Финляндияда Ұлттық білім кеңесі, сондай-ақ Білім және мәдениет министрлігі бағдарламаларды оқыту мен оқытуға біріктіру үшін оқыту траекториялары мен материалдарын меңгеруде мұғалімдерге қолдау көрсету үшін жобаларды, кәсіби даму және біліктілікті арттыру бағдарламаларын қаржыландырады. Мемлекет қолдайтын бастамалардан басқа, әр түрлі іс-шараларды жеке субъектілер, университеттер мен ұйымдар жүзеге асырады. 2014 жылы Білім және мәдениет министрлігі өндірістен қол үзбей педагогтерді даярлаудың мамандандырылған бағдарламалары туралы анонс жариялады. Қабылданған бағдарламалардың бірі цифрлық ортада оқыту және оқыту технологияларын қарастырды.

Жаңа Зеландия.

Информатика 2011 жылдан бастап негізгі мектептің соңғы үш сыныбында дербес оқу пәндері болып табылады. Бұрын оқытудың осы кезеңдерінде білім алушыларды компьютерлерді сауатты және дұрыс пайдалану саласында оқытуға баса назар аударылды. Бағдарламалау және информатика цифрлық технологиялар бағыты аясында қарастырылады: Алгоритмдеу және бағдарламалау, адам - компьютерлік өзара әрекеттесу, жасанды интеллект және компьютерлік графика. Бұл тақырыптар егжей-тегжейлі қарастырылмайды, білім алушылар жоғарыда аталған бағыттар мен технологиялар туралы алғашқы түсінік қалыптастырады. Негізгі мектепті бітіргеннен кейін білім алушылар информатика пәні, міндеттері, әдістері мен технологиялары, цифрлық білімді қолдану салалары туралы түсінікке ие болады.

Бағдарламалау саласындағы тереңдету 10 жылы кіріспе жұмысынан басталады, 12 жылы кіріспе университет курсының баламасы арқылы жүзеге асырылады. 10 жыл деректерді енгізуге және шығаруға байланысты тапсырмаларға назар аударады, бірізділікті, тандауды және итерацияны қолдана отырып, бір процедуралық бағдарлама түрінде көрсетілуі мүмкін, бірақ тек қарапайым деректерді қажет етеді (массивтер, тізімдер немесе құрылымдар жоқ). 11 жыл бірнеше процедураларды қамтитын тапсырмаларға назар аударады, сонымен қатар деректерді құрылымдау үшін типтік бағдарламалық жасақтама қолдайтын индекстелген құрылымдар қолданылады. 12 жыл объектіге бағытталған бағдарламалаудың негізгі тұжырымдамаларын (инкапсуляциясы бар сыныптар мен объектілер, бірақ мұрагерлік емес) және оқиғаларды өңдеумен

қарапайым GUI іске асыруды қажет етеді. 10 және 11 жыл ішінде scratch сияқты графикалық бағдарламалау тілдерін үйренуге рұқсат етіледі. 12 жыл жоғары деңгейлі бағдарламалау тілін қажет етеді. Көптеген мектептер тілдік бағдарламалауды 11 жылдан бастап енгізеді, Python іске асыру орталары арасында ең танымал таңдау болып табылады. Бағдарламалау және информатика сонымен қатар ресми түрде ұлттық білім жетістіктері сертификатының (NCEA) бөлігі болып табылады, бұл мектепті бітірудің негізгі бағасы.

Жаңа оқу бағдарламасы мұғалімдерді даярлау саласындағы маңызды мәселелермен тез енгізілді. Қолдау ретінде оқытушыларға информатиканы оқыту саласында ресми біліктілік алуға мүмкіндік беретін жоғары оқу орнынан кейінгі қашықтықтан оқыту курсы әзірленді. 1990 жылдары басталған CS Unplugged бойынша жұмыс компьютерлерді пайдаланбай және бағдарламалауды үйренуге уақыт жеткіліксіз болған жағдайда информатика саласында өзара әрекеттесу тәжірибесін жинақтады. Әдіскерлер маңызды деп таныған оқу материалын оқытуды қамтамасыз ету үшін «CS Field Guide» ашық бастапқы коды бар тегін онлайн-анықтамалық әзірленді – педагогтерге арналған қосымша ұсыныстарды қоса алғанда, информатиканың жаңа стандарттары үшін қажетті деңгейде ақпарат беру үшін әзірленетін интерактивті сайт. Мұғалімдердің біліктілігін арттыру бағдарламасын мемлекеттік деңгейде басқару мектептерде информатиканы оқытудың өзекті міндеті және маңызды элементі болып табылады.

Норвегия.

Норвегия өзінің оқу бағдарламасына информатиканы әлі енгізген жоқ, оның орнына мемлекеттік деңгейде 2016 жылдың күзінде орта мектептерде үлкен пилоттық зерттеу басталды. Мектептерде эксперимент ретінде 8-10 оқу жылындағы білім алушыларға элективті формада бағдарламалау енгізілді.

Оқу бағдарламасы проблемаларды анықтауды, шешімдерді әзірлеуді, жүйелі күйін келтіруді, кодты тексеруді және шешімді түсінікті түрде құжаттауды қоса алғанда, бағдарламалауды үйренуден тұратын мақсатты анықтайды. Білім алушылар кем дегенде екі бағдарламалау тілін үйренуі керек, ал оның біреуі жоғары деңгейлі тіл болуы керек. Білім алушылар үшін маңызды мотивация-технологияларға деген қоғамдық қызығушылықты арттыру және жобалау және бағдарламалау саласындағы мамандардың сұранысы.

Мұғалімдерді даярлау үшін жаппай ашық онлайн-курс (Қоршаған орта) дайындалды, оқу материалын және кәсіби дамуды қамтамасыз ету үшін елде қатысушыларға ақпараттық веб-қолдау көрсететін «lær Kidsa Koding» атты науқан басталды.

Оңтүстік Корея.

Корей мектеп жүйесі 6 жылдық бастауыш мектептен, 3 жылдық орта мектептен және 3 жылдық жоғары мектептен тұрады. Кореядағы компьютерлік білім 1971 жылы басталды, ал 2000 жылдан бастап Оңтүстік Кореяның АКТ инфрақұрылымы әр сыныпқа дерлік компьютер берген кезде, компьютермен байланысты мазмұн міндетті түрде болды, әр сыныпта оқыту 34 сағаттан астам уақытқа созылды.

Орта және орта мектептің оқу бағдарламаларында бұл пән таңдау пәні ретінде анықталды. 2007 жылы компьютерлік білім Ұлттық оқу бағдарламасында информатикаға ауыстырылды және информатиканың принциптері мен тұжырымдамаларына назар аударылды.

2008 жылдан бастап білім беру саласындағы мемлекеттік саясат сабақтарды элективті оқыту формасына ауыстыра отырып, орта және жоғары мектеп деңгейінде информатика саласындағы білім алушылар санын қысқартуды жоспарлап отыр. 2013 жылы информатика саласындағы білім берудің маңыздылығы туралы консенсусқа қол жеткізілді, ал 2018 жылы Оңтүстік Кореяда жаңа оқу бағдарламасы енгізілді. Ол орта мектептегі міндетті «Информатика» және элективті пәннен тұрады. Оқу бағдарламасы цифрлық сауаттылықты, есептік ойлауын және бағдарламалауды қамтиды. Оңтүстік Кореядағы білім беру жүйесі негізінен оқулықтарға бағытталғандықтан, қазіргі уақытта жаңа білім беру бағдарламасына арналған жаңа оқулықтар әзірленуде.

АҚШ.

Америка Құрама Штаттарындағы білім беру жүйесі орталықтандырылмаған. Әрбір мемлекеттік мектеп округінің жеке оқу бағдарламалары болуы мүмкін. Сонымен қатар, ұлттық деңгейде мектептердегі барлық жас топтары үшін информатиканы енгізу үрдісі байқалады. Жетекші ұйымдар келісілген күш салуда (ACM, CSTA, Code.org, CISC және NMSI) информатиканы оқытуды ұйымдастыруға және 12 жылдық мектепте оқуға бағытталған информатиканы оқытудың негізгі бағдарламаларын әзірлеуге арналған (K-12). Ұйымдар компьютерлік қоғамдастықта мамандардың негізгі бағыттары мен құзыреттеріне сұраныстың үздіксіз мониторингін жүргізеді: K-12 бағдарламасының түлектері информатика саласында не білуі керек? Бастауыш, орта мектепте немесе орта мектепті бітірген кезде қоғам әр білім алушыдан не күтеді? Зерттеулердің негізінде информатика әр балаға пайда әкелетін іргелі оқытуды қамтамасыз етеді деген ұстаным жатыр. Зерттеудің мақсаты - ХХІ ғасырдың жаңа талаптарына дайындалу үшін мектептегі оқу кезеңінде информатика туралы білуге болатын K-12 түлегінің негізгі күтулері мен құзыреттіліктеріне қойылатын талаптарды анықтау. Құзыреттілік мазмұны информатика саласындағы мамандықтарға немесе бағдарламалық жасақтама инженерлерінің жұмыс орындарына қойылатын талаптарға қатысты.

Қажетті мазмұндық минимум 5 негізгі ұғымды және 7 тәжірибені анықтайды. Ұғымдар: құрылғылар, желілер және коммуникациялар, деректер мен талдау, алгоритмдер мен бағдарламалау және есептеулердің әсері. Тәжірибе: есептеу мәселелерін тану және ұсыну, абстракцияларды әзірлеу және пайдалану, есептеу объектілерін құру, тестілеу және итеративті нақтылау, инклюзивті есептеу мәдениетін насихаттау, есептеу туралы байланыс және есептеу айналасындағы ынтымақтастық.

Информатиканы тереңдетіп оқығысы келетін орта мектеп білім алушыларына қолдау көрсету үшін информатика туралы кең түсінікті ашуға арналған және информатиканың 7 үлкен идеясының айналасында ұйымдастырылған жаңа кеңейтілген call CS principles курсы (шығармашылық,

абстракция, деректер және ақпарат, алгоритмдер, бағдарламалау, интернет және ғаламдық әсер) жасалды. Қазіргі уақытта курс сынақтан өтуде.

Сингапур бастауыш сынып білім алушыларын есептік ойлаумен таныстыру және оларды шабыттандыру үшін өзінің міндетті Code For Fun бағдарламасын ұсынды (2014). Бағдарламаның мақсаты - СТ тұжырымдамалары мен бағдарламалаумен таныстыру, негізгі бағдарламалау дағдылары мен СТ-ге ие жұмыс күшінің буынын дайындау. Бағдарламаны кеңейту үшін 10 сағаттық бағдарламалар ұсынылды, олар MoWay сияқты роботтық жиынтықпен немесе LEGOWeDo kits сияқты микроконтроллерлермен бірге scratch сияқты визуалды бағдарламалау тілін қолдана отырып бағдарламалауды қамтиды. Бағдарлама білім алушыларға бағдарламалауды бағалауға, проблемаларды шешуде және логикалық ойлауда СТ дағдыларын дамытуға бағытталған. Көңілді код бағдарламасына қызығушылық танытатын мектептер жеткізушілер тізімінен таңдай алады және бағдарламаны мектепте бастау үшін IMDA-дан қаржыландыруға өтініш бере алады.

2017 жылы Сингапурдың білім министрлігі білім алушыларға «О» деңгейіндегі пән ретінде ұсынылатын жаңа «Информатика» пәнін ұсынды. Ол қолданыстағы «Компьютерлік зерттеулер» пәнін ауыстырды (ТЖМ, 2017). Бұл пәнді оқитын білім алушылар Python бағдарламалау тілінде бағдарламалауды үйренеді, проблемаларды шешу технологиялары арқылы шешімдер жасау үшін КТ және бағдарламалау дағдыларын дамытады. Жаңа оқу бағдарламасында бөлімдер бар: (1) Компьютер ғылым ретінде; (2) компьютер құрал ретінде; және (3) қоғамдағы компьютер.

Ғылым ретінде Компьютер бөлімі есептеу және ойлау жүйелерінің негізгі компоненттерінен тұрады. Мектеп білім алушылары проблемаларды шешу және бағдарламалау арқылы шешімдерді әзірлеу үшін абстракция және алгоритмдік ойлау сияқты СТ дағдыларын дамытады және қолданады. КТ дағдыларын да, жүйелік ойлауды да қолдана отырып, білім алушылар өздерін қызықтыратын жобада жұмыс істеуі керек.

Бұл мектеп білім алушыларын өздерін қызықтыратын мәселені анықтау және бағдарламалау құралдары арқылы мәселені шешу үшін идеяларды әзірлеу арқылы көбірек жауапкершілік алуға ынталандыруы керек. «Компьютер құрал ретінде» бөлімінде білім алушылар жұмыста және ойындарда өмірдің күнделікті аспектілерінде қолданылатын жабдықтарды, технологияларды және құрылғыларды пайдалану арқылы танысады. Олар бейнені өңдеу немесе веб-сайт құру сияқты нақты тапсырмаларды орындау үшін өнімділікті, қарым-қатынасты және шығармашылық құралдарды жақсарту үшін қолданылатын компьютерлік қосымшалар туралы біледі. «Қоғамдағы Компьютер» бөлімінде білім алушылар зияткерлік меншік, деректердің құпиялылығы, Интернет қауіпсіздігі және компьютерге тәуелділік сияқты компьютерлерді пайдалану мәселелері туралы біледі. Бұл бөлім білім алушыларды өз бетінше оқыту, басқалармен бірлесіп жұмыс істеу және шығармашылықты ынталандыру үшін технологияларды пайдалануда болашаққа дайын жұмысшылар болуға дайындау үшін ХХІ ғасырдың құзыреттілік компонентін қамтиды.

Англия - 12 жылдық білім берудің барлық кезеңінде жүзеге асырылатын оқу бағдарламасына КТ енгізген алғашқы елдердің бірі (2014). Ол төрт негізгі кезеңде ұйымдастырылған: 1-кезеңде (5-7 жас) білім алушылар қарапайым бағдарламаларды жасап, түзетеді, 2-кезеңде (7-11 жас), нақты мақсаттарға жету үшін бағдарламаларды жобалайды, жазып, түзетеді, 3-кезеңде (11-14 жас) модельдейтін есептеу абстракцияларын жобалайды, қолданады және бағалайды, ал 4-кезеңде (14-16 жас) білім алушылар өздерінің аналитикалық қабілеттерін, проблемаларды шешу, жобалау, есептеу ойлау дағдыларын дамытады және қолданады (DfE, 2017).

Англияда жаңа ұлттық оқу бағдарламасы 2014 жылы күшіне еніп, жаңа пән, яғни, есептеу техникасын енгізіп, бұрынғы АКТ оқу бағдарламасын ауыстырды. Қазіргі уақытта Англия интеграцияланған бөлім ретінде бағдарламалауға емес, кеңірек пәнге назар аударатын санаулы елдердің бірі болып табылады. Есептеу техникасы пәні үш құрылымдық компоненттен тұрады: информатика, ақпараттық технологиялар және сандық сауаттылық. Пәннің негізгі мақсаты білім алушыларда дағдылар жиынтығын қалыптастыру болып табылады:

- информатиканың негізгі принциптері мен тұжырымдамаларын, соның ішінде абстракцияны, логиканы, алгоритмдерді және деректерді ұсынуды түсіну және қолдану;

- нақты есептерді есептеу тұрғысынан талдау, осындай есептерді шешу үшін компьютерлік бағдарламаларды жазуда қайталама практикалық тәжірибеге ие болу;

- практикалық мәселелерді шешу үшін аналитикалық бағалау және ақпараттық технологияларды, соның ішінде жаңа немесе бейтаныс технологияларды қолдану;

- ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың жауапты, құзыретті, сенімді және шығармашылық пайдаланушылары болу.

Әр кезеңде білім алушылар есептік ойлау дағдыларын дәйекті түрде дамытады. Жалпы, АКТ дағдыларын дамыту оқу бағдарламасына біріктірілген, бұл тіл, математика және жаратылыстану ғылымдары сияқты пәндердің дамуына жол ашады (Vocconi, Chiocciariello, & Earp, 2018).

Сингапурдың есептеу техникасына көзқарасы.

Англия, Бразилия сияқты елдерден айырмашылығы, Сингапурдағы Қытайдағыдай компьютерлер мен компьютерлік технологиялар міндетті емес. Оның орнына, сингапурлық тәсіл білім алушыларға әртүрлі жас топтарындағы байланыс әрекеттері арқылы бағдарламалау және компьютерлік дағдыларға қызығушылықтарын дамытуға мүмкіндік беру болып табылады.

2) оқу жоспарлары информатиканы факультативтік оқытуды көздейтін елдер (Германия, Нидерланды, Израиль, Испания, Италия, Португалия, Корея Республикасы, АҚШ, Эстония)

Америка Құрама Штаттарының, Канаданың, Австралияның және басқа да дамыған елдердің оқу жоспарлары компьютерлерді оқу процесінде және информатика сабағынан тыс уақытта тікелей пайдалануға бағытталған. Әдетте,

әр сынып интернетке қосылған бірнеше компьютерлермен жабдықталған. Білім алушылар мектепте оқуды бастамас бұрын да компьютермен жұмыс істеудің бастапқы дағдыларын алады.

Компьютерлік технологияның рөлін анықтайтын аспектілер және АҚШ білім беру мекемелерінің информатикасының негізгі ұғымдарының пропедевтикасы Канаданың білім беру мекемелеріне ұқсас. Онтарио провинциясының (Канада) 1-8-сынып оқу жоспарында бірінші сыныптан бастап компьютерлік технологияны меңгеру қажеттілігі туралы бірқатар сілтемелер бар. Компьютерлерді аналитикалық және синтетикалық операцияларды тиімді жүзеге асыруға көмектесетін эскиздер, Алгоритмдер, сызбалар жасау үшін тиімді пайдалануға болады.

3) оқу жоспарлары дербес оқу пәні ретінде информатиканы оқуды көздемейді, бірақ басқа пәндерге (Финляндия, Жаңа Зеландия, Жапония) кейбір мазмұнды қамтитын елдер.

Азияда Жапония мен Корея сияқты елдер бағдарламалауды мектептегі білім берудің міндетті компонентіне айналдыруды жоспарлап отыр. Жапония барлық бастауыш мектеп (2020), орта мектеп (2021), орта мектеп (2022) (Japan Times, 2017) балалары үшін міндетті бағдарламалауды үйренуді енгізудің кезең-кезеңімен жоспарын жариялады.

Оңтүстік Корея мектеп білім алушыларын software education бастамасы сияқты стратегиялар арқылы шығармашылық экономикасына дайындайды. Оқу бағдарламасындағы өзгерістер бастауыштан бастап университеттік білімге дейінгі барлық деңгейлерде іске асырылатын бағдарламалау арқылы дағдыларды, КТ және шығармашылық көріністі дамытуға бағытталған.

Финляндия 1-сыныптан бастап міндетті пәнаралық сабақтар ретінде алгоритмдік ойлау мен бағдарламалауды енгізді (2014). Оқыту мақсаттары КТ және бағдарламалау аспектілерімен, сондай-ақ нақты мәселелер контекстінде проблемаларды шешу дағдыларын дамытумен байланысты.

4) информатиканы зерделеу жоқ немесе пайдаланушы курстарымен ауыстыратын елдер (Бельгия, Чехия)

Көптеген елдерде мектеп жасына дейінгі балалар мен бастауыш сынып білім алушыларына арналған дамыту және оқыту бағдарламаларын әзірлеу мен іске асырудың ауқымды жүйесі құрылды. Дәл осы бағдарламалар агрессивті мағынасыз мазмұны бар ойланбайтын ойындарға балама бола алады және мектептің информатика бағдарламасын сәтті игеруге негіз бола алады.

Қорытынды. Әлемнің әртүрлі елдерінің тәжірибесін талдау мектепте информатика курсын дамытудың төрт негізгі тенденциясы бар екенін көрсетті:

- компьютерлік логикалық ойындарды пайдалану, оларда информатиканы оқытатын жазғы лагерьлерді қалыптастыру, әртүрлі жастағы және пән бойынша әртүрлі базалық білім деңгейі бар балаларды информатикаға оқытудың бағдарламалары мен әдістемелерін әзірлейтін және іске асыратын мектептен тыс үйірмелер, мекемелер құру;

- информатиканы оқыту барысында басқа пәндер бойынша әртүрлі білімді интеграциялау, бұл білім алушылардың қолда бар тәжірибесіне (пәнаралық байланыстар) ақпарат беруді жеңілдетеді;

- компьютерсіз ақпараттық мәдениетті қалыптастыру, онда информатика бойынша бастапқы білімді зерттеу үшін модельдер қолданылады (машинасыз оқыту);

- әр жас санатындағы баланың даму ерекшеліктерін ескере отырып, бастауыш, орта және жоғары мектеп балаларына арналған информатиканы оқыту бағдарламаларының бағыттары мен мақсаттарын бөлу.

Информатика және информатика саласындағы әртүрлі елдердің білім беру жүйелері айтарлықтай ерекшеленеді. Бұл ортақ белгілерді табуды және ұқсас критерийлер бойынша тәжірибені жалпылауды қиындатады.

Біздің елімізде 2018-2019 оқу жылында 3-4-сыныптарға арналған «Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар» пәні енгізілді, ол күнделікті өмірде цифрлық технологияларды тиімді пайдалану үшін заманауи цифрлық технологиялармен жұмыс істеу бойынша жалпы базалық білімді қалыптастырады.

ҚР Білім және ғылым министрінің 2019 жылғы 26 шілдедегі №334 бұйрығымен «Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар» пәні 1-сыныпқа дейін қысқартылды. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің кейбір бұйрықтарына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы 27 қарашадағы № 496 бұйрығына сәйкес «АКТ» пәні «Цифрлық сауаттылық» болып өзгертілді.

6-кесте. Шет елдердегі «Информатика» оқу пәні

№	Елдер	Пәндер	Білім алушылардың жасы, сыныбы
1	Ұлыбритания	Computing	1 5-6
2	Оңтүстік Корея	Компьютерлік сауаттылық	7 13
3	Қытай	Ақпараттық технологиялар	3 8
4	Гонконг	ICT	1 5-6
5	Сингапур	Computing	6 11-12
6	США	Ақпараттық технологиялар	6 11-12
7	Ресей	Информатика	5-6 10-11
8	Белоруссия	Информатика	6 11
9	Украина	Информатика	2 7

Пәннің мазмұнын құрудағы қазіргі тенденциялар мен басымдықтар: отандық және шетелдік тәжірибе

Ресейдегі және басқа жолдардағы жұмыс дисциплині ретінде өздерінің өмір сүру жұмыстары мен ақпарат құрылымдарын ұстанатын issledovateley

арасында бұл жұмыс келесідей болады: Босова Л. Л., Гриншкун В. С. Левченко И. С., Диков А. С. Садулаева Б. С., Мурадова П. Р. Сейдаметова с. Бекирова Е. А. Семакин и. Д., Хеннер Немесе.К., Вейгенд М., Кувальдина Т. А., Патру М.

Информатика - бұл қарқынды дамып келе жатқан динамикалық ғылым. Мектепте информатиканы оқу барысында оның мазмұны мен мақсаттары қоғамның қажеттіліктеріне және ғалымдардың мектеп бағдарламасындағы информатика орнына деген көзқарасына байланысты үнемі өзгеріп отырады. Информатика курсының даму тарихын талдау отандық әдебиеттерде жан-жақты қамтылған. Мақсаты - шет елдер мектептерінде информатиканы оқыту негіздерін талдау, сонымен қатар оның Ресейдегі даму тенденцияларын іздеу.

Айта кету керек, білім беруді жаңғыртудың басты міндеті құзыреттілік тәсіл шеңберінде білім берудің жаңа сапасына қол жеткізу болып табылады. Құжаттарда, ЮНЕСКО материалдарында білім берудің қажетті нәтижесі ретінде қарастырған құзыреттер шеңбері көрсетілген. Шет елдерде информатика курсы оқытуда қажетті болып табылатын негізгі білім беру құзыреттерінің тізбесі мынадай құрамдас бөліктер болып табылады: жеке тұлғаның өзін-өзі жетілдіруінің құндылық-семантикалық, жалпы мәдени, оқу-танымдық, ақпараттық, коммуникативтік, әлеуметтік-еңбек құзыреттілігі.

Авторлар мен жіктеу әдістеріне қарамастан, ақпараттық құзыреттілік әрқашан ең маңыздыларының бірі ретінде ұсынылады. «Ақпараттық құзыреттілік» ұғымы жеке тұлғаның интеграциялық сапасы ретінде анықталады, бұл ақпаратты таңдау, игеру, өңдеу, қайта құру және қалыптастыру процестерін объективті білімнің ерекше түріне айналдырудың нәтижесі болып табылады, әр түрлі қызмет салаларында оңтайлы шешімдер шығаруға, қабылдауға, болжауға және жүзеге асыруға мүмкіндік береді.

Жоғарыда айтылғандарды ескере отырып, ақпараттық құзыреттілік білім беру құзыреттілігінің міндетті құрамдас бөлігі болып табылады, ол өз кезегінде кез келген саланың заманауи маманы үшін қажет, өйткені өзін-өзі жетілдіру, өмір бойы білім алу қабілеті ақпараттық қоғам адамының міндетті атрибуты болып табылады.

Информатика бойынша білім алушыларды дайындаудың көптеген аспектілері бар. Бірінші аспект - мотивациялық. Білім алушыны қызықтыра білу керек, оның жалпы информатикаға және әсіресе бағдарламалауға деген қызығушылығын ояту керек. Екіншісі - ғылыми және ғылыми-әдістемелік аспект. Білім алушыларды бағдарламалау саласындағы заманауи теориялар және технологиялармен таныстыру қажет. Әртүрлі елдерде және халықаралық стандарттарда информатиканы оқыту бағдарламаларын жүзеге асыру тәжірибесі пәнді сәтті игеру үшін қажетті келесі ғылыми бағыттарды бөлуге мүмкіндік береді. Мысалы, күрделі деректер құрылымдары мен алгоритмдер, олардың ішінде декарттық ағаш, тұрақты жиынтықтар, хэштеу, орталық ыдырау, сегменттердің жасырын және тұрақты ағашы, динамикалық бағдарламалау, факторизация және т. б.

Қытайда мектеп информатикасы курсына жеке білім беру субъектісіне бірыңғай мемлекеттік білім беру стратегиясына сәйкес пән бойынша өздерінің

дайындық бағдарламаларын құруға мүмкіндік беретін блоктық-модульдік оқыту әдісі жүзеге асырылды. Сондай-ақ, ел мектептерінде информатиканы оқыту процесінің ілесімі міндеттерінің бірі ақпараттық технологияларды дамытудың негізгі бағыттарын есепке алу және оқу процесінде заманауи бағдарламалық қамтамасыз етуді тиісінше пайдалану болып табылады.

Қытайдағы мектеп информатикасын зерттеудің мақсаты, ең алдымен, білім алушылар алған білімнің практикалық бағыты болып табылады. Бұл елдегі информатика бойынша білім беру бағдарламаларын ерекшелендіретін ерекше тенденция - бұл елде ғылым және экономикалық қызмет бағыты ретінде кеңінен дамыған робототехниканы зерттеу. Информатика бағдарламаларының практикалық бағыты мектеп курсы аяқтағаннан кейін білім алушыға бағдарламалау мен робототехниканың бастапқы деңгейін біле отырып, одан әрі оқу саласын таңдауға мүмкіндік береді.

Словакияда мектеп информатикасын оқытуда балама Тьюринг машиналары сияқты мәселелер қарастырылады. Басқа елдерден айырмашылығы, оқу курсы теориялық жоспардың міндеттерін қарастырады, олар әдеттегі тапсырмалардан асып түседі, олардың класы компьютерлік техниканың мүмкіндіктерімен шектеледі.

Канадада білім алушылардың шығармашылығын толыққанды дамыту мақсатында мектеп информатикасы курсына ашық міндеттер қарастырылады. Оларды қарастыру информатикаға деген қызығушылықты арттырып қана қоймай, ғылыми тұрғыдан да қызықты.

Мектеп курсы шеңберінде қызықты және ғылымды қажет ететін міндеттерді құрастыру мәселесі маңызды болып табылады. Осыған байланысты Польша тәжірибесі ең тартымды болып көрінеді. Бұл елде міндеттерді құруда келесі талаптар қалыптасады, олардың ішінде ең маңыздылары:

- тапсырмаларды тұжырымдау: тапсырма түсінікті, жан-жақты. Ұзақ болмауы керек;

- мәселені шешу үшін күрделілігі әртүрлі бірнеше жолдар болуы керек және әртүрлі шешімдердегі бұл айырмашылықты тестілеу арқылы зерттеуге болады;

- тапсырманы талдау әртүрлі бағдарламалау тілдерін қолдана отырып шешілуі мүмкін мәселенің барлық нюанстарына сәйкес келетін шешімдердің кең спектрін анықтауға мүмкіндік береді;

- мысалдар үшін тапсырмаға қажет болған жағдайда тексеру бағдарламасы қоса берілуі керек.

Сондай-ақ, шет елдерде мектеп информатикасының даму тенденцияларын зерттеуде ұйымдастырушылық аспект маңызды болып көрінеді. Информатика бойынша оқу бағдарламасын дұрыс ұйымдастыру, оны игеруге дайындық бойынша барлық шаралар кешені білім алушылардың нәтижелерін едәуір арттыра алады. Дайындықта сыныптан тыс жұмыстар маңызды орын алады. Әлемнің көптеген елдерінде информатика бойынша жазғы және қысқы мектептер өткізіледі.

Сонымен, Хорватияда шілде және тамыз айларында теңіз жағасында информатика бойынша жазғы лагерьлер өткізіледі. Болгарияда білім алушыны бағдарламалауды меңгеруге дайындау үшін информатика бойынша стандартты немесе бейіндік білім жоқ. Мұндай дайындық мектептен тыс мекемелерде, ат мектептері деп аталады. Ат мектептері елдің көптеген қалаларында танымал.

Информатиканы сәтті оқытудың маңызды құрамдас бөлігі тест жүйесі болып табылады. Кейбір елдерде мұндай жүйелер өте тиімді әдіс болып табылады, мысалы американдық USACO жүйесі. Мұндай жүйелер басқа елдерде де жасалуда. Мысалы, Чехияда МО тестілеу жүйесі жасалды.

Жақында шет елдерде проблемалық аспект - бастауыш мектепте информатика курсының оқыту. Бұл аспект бастауыш мектеп жасындағы балаларға курстың күрделі міндеттерін қолжетімді түрде түсіндіру қажет екендігіне байланысты.

Болгар мұғалімдерінің мектебінде компьютерлерді пайдалану тәжірибесі қызықты. Сонымен, Болгар педагогы Стефан Стефанов сайт құрды <http://stefanov.ict4kids.org>, онда мектеп мұғалімдеріне компьютерлік технологияларды оқу процесіне енгізуді бастау қаншалықты орынды екендігі туралы пайдалы ұсыныстар, сондай-ақ мектептегі әртүрлі пәндер бойынша информатиканы игеру процесіне енгізудің интеграцияланған тәсілі арқылы АКТ (ақпараттық-коммуникациялық технологиялар) қолдану бойынша әдістемелік ұсыныстар беріледі. Бірінші сынып білім алушыларын компьютерлік технологиялармен жұмыс істеуге оларды имитациялайтын макеттер арқылы енгізу ұсынылады, мысалы, үй калькуляторының макетін пайдалану білім алушыларды математикалық есептерді шешуде техниканы қолдануға бейімдейді. Материалды ұсынудың бұл әдісі білім алушыларды компьютерлік технологияларды ойынға емес, оқу мақсаттарына қолдануға бағыттауға мүмкіндік береді.

АҚШ - тағы информатика бойынша мектеп курсының бөлігі ретінде Сеймур Пейперт және оның қызметкерлері мектеп білім алушылары үшін өте оңай логикалық бағдарламалау тілін жасады. Оның негізінде бағдарламалар циклі құрылды (лого мира). Бұл бағдарламалар музыка мен мультфильмдер жасауға, шағын әңгімелер, ертегілер немесе өлеңдер жасауға, «Тасбақа роботымен» бірге жүруге, әртүрлі геометриялық фигураларды салуға немесе алдын ала белгіленген маршрут бойынша жүруге мүмкіндік береді.

Сонымен қатар, «тасбақаны» «дұрыс» басқару үшін бала оның қозғалу ережелерін түсінуі керек, ал ертегі жасау үшін сөйлем құру ережелерін зерттеу керек және т. б. КОМПЬЮТЕРГЕ арналған бағдарламалар құру, оны сөйлеуге, сурет салуға, мультфильм жасауға «үйрету», бала нақты әрекеттерді модельдейді және өз ойларын, кеңістігін, уақытын құрылымдайды.

Бүкіл әлемде Лого әлемінің жақтаушыларының саны жыл сайын артып келеді. Олар Ресей мектептерінде кеңінен қолданылды.

Көптеген елдерде мектеп жасына дейінгі балалар мен бастауыш сынып білім алушыларына арналған дамыту және оқыту бағдарламаларын әзірлеу мен іске асырудың кең жүйесі құрылды. Дәл осы бағдарламалар агрессивті

мағынасыз мазмұны бар ойланбайтын ойындарға балама бола алады және мектептің информатика бағдарламасын сәтті игеруге негіз бола алады. Әр түрлі елдерде (АҚШ, Англия) мектеп информатикасы курсына қолданылатын оқу және дамыту бағдарламаларының мысалдарының қатарына мыналар жатады:

– Jr. Doctor Game - компьютерлік ойын, ауруханадағы рөлдік ойынның аналогы. Дәрігер ретіндегі балалар әйгілі ертегілердің кейіпкерлеріне сауығып, зиянды бактерияларды жеңуге көмектеседі.

– MyABCD-ағылшын алфавитінің әріптерін, жиырмадағы сандар мен арифметикалық әрекеттерді, сондай-ақ музыкалық аспаптарды зерттеуге арналған бағдарламалар кешені.

– Creative painter Game-кескіндемені үйренуге және бастапқы сурет салу дағдыларын игеруге арналған ойын.

– Гагарин - балалардың компьютерлік ойыны, логиканы қиялын дамытады, астрономияның қарапайым ұғымдарымен таныстыруға мүмкіндік береді.

Америка Құрама Штаттары, Канада, Австралия және басқа да дамыған елдердегі сыныптардың оқу жоспарлары компьютерлерді оқу процесінде және информатика сабағынан тыс уақытта тікелей пайдалануға бағытталған. Әдетте, әр сынып Интернетке қосылған бірнеше компьютерлермен жабдықталған. Білім алушылар мектепте оқуды бастамас бұрын да компьютермен жұмыс істеудің бастапқы дағдыларын алады.

Америка Құрама Штаттарының білім беру мекемелерінің информатикасының негізгі ұғымдарының компьютерлік технологиясы мен пропедевтикасының рөлін анықтайтын аспектілер Канаданың білім беру мекемелеріне ұқсас. Онтарио провинциясының (Канада) 1-8-сынып оқу жоспарында бірінші сыныптан бастап компьютерлік технологияны меңгеру қажеттілігі туралы бірқатар сілтемелер бар. Компьютерлерді аналитикалық және синтетикалық операцияларды тиімді жүзеге асыруға көмектесетін эскиздер, Алгоритмдер, сызбалар жасау үшін тиімді пайдалануға болады.

Германия мен Австрия мектептеріндегі информатиканың оқу бағдарламалары осы елдердің білім беру жүйесінің өкілдері, болашақ мұғалімдерді дайындайтын жоғары оқу орындарының профессорлық-оқытушылық құрамы арасында да, практик-мұғалімдер арасында да пікірталас сипатына ие. Алайда Германия мен Австрияның жалпы федералды деңгейінде және осы елдердің бұқаралық ақпарат құралдарында «Das end der Kreidezeit naht» ұраны жарияланды (бор уақыты аяқталуға жақын). Бұл компьютерлік технологиялар, демек, информатика туралы білім оқу процесінің мультимедиялық компонентін енгізудің негізгі құралы болып табылады.

Финляндия мектептерінің информатиканы оқыту тәсілдерінде, әсіресе мұғалімдер арасында компьютерлік сауатсыздықты жоюға ерекше назар аударылады. Олар үшін мектептерде компьютерде жұмыс істеуді оқытудың тегін курстары ұйымдастырылды. Бұл оң нәтиже берді және қазірдің өзінде фин мектеп білім алушылары үй тапсырмасын орындауда Интернетті пайдалану бойынша әлемде алғашқы орындардың бірін алады.

Халықтың компьютерлік сауаттылығына қол жеткізу көптеген елдердің басым аспектісі болып табылады. Информатиканың заманауи толыққанды курсы қамтамасыз ету перспективасы болып табылады. Әртүрлі елдерде ақпараттық-коммуникациялық технологиялар дамудың әртүрлі кезеңдерінде, сондықтан әр ел білім алушылардың оларға қол жеткізуін қамтамасыз етудің өзіндік жолын таңдайды.

Бразилияда компьютерлер мен информатика білім беруді ақпараттандыру жөніндегі мемлекеттік бағдарламаны жүзеге асыру шеңберінде барлық мемлекеттік бастауыш мектептерге енгізілді.

Мектеп информатикасы бойынша бағдарламаларды жаңғыртуға бағытталған білім беру жобаларын іске асыру кезінде әртүрлі міндеттер қойылады: білім алушылардың ақпаратты электрондық өңдеу, дерекқорлармен жұмыс және т. б. сияқты салаларда базалық дағдыларды дамыту қажеттілігінен бастап, жалпы оқу процесін жетілдіруге, білім алушыларды оқу ақпаратын алудың жаңа тәсілдерімен қамтамасыз етуге, басқалардың білім алушылармен қарым-қатынас жасау мүмкіндігін кеңейтуге мектептермен бірлесіп оқу жобаларын іске асыру.

Қорытынды. Әлемнің әртүрлі елдерінің тәжірибесін талдау мектепте информатика курсы дамытудың төрт негізгі тенденциясы бар екенін көрсетті:

- компьютерлік логикалық ойындарды пайдалана отырып, білім алушыларда ақпараттық мәдениетті өндіру моделі, оларда информатиканы оқыта отырып, жазғы лагерьлерді қалыптастыру, әртүрлі жастағы және пән бойынша әртүрлі базалық білім деңгейі бар балаларды информатикаға оқытудың бағдарламалары мен әдістемелерін әзірлейтін және іске асыратын мектептен тыс үйірмелер, мекемелер құру;

- информатиканы оқыту барысында басқа пәндер бойынша әртүрлі білім қолданылатын интеграциялық модельді қолдану, бұл білім алушылардың қолда бар тәжірибесіне (пәнаралық байланыстар) негізделген ақпарат беруді жеңілдетеді;

- ақпараттық мәдениетті қалыптастырудың компьютерлік емес бағдарламасы, ол жобалық әдіс және әртүрлі техниканың макеттерін қолдану арқылы информатика курсының ұсынудың басында пән бойынша бастапқы білімді игеруді жеңілдетеді;

- сыртқы ресурстарды педагогтарға ақпарат ұсынуға көмектесу ретінде пайдалану - бұл оқыту жүйесі объективті тиімді деп танылған, елімізде кеңінен танымал мамандардың сайттары болуы мүмкін;

- әр жас санатындағы баланың дамуының белгілі бір ерекшеліктерін ескеретін бастауыш, орта және жоғары мектеп балаларына арналған Информатиканы оқыту бағдарламаларының бағыттары мен мақсаттарын бөлу.

Дамыған елдердің мектеп курстарында информатиканы оқыту білім алушылардың танымдық белсенділігін және олардың шығармашылық әлеуетін дамытуға бағытталған, икемділік пен сыни ойлауды қалыптастыруға бағытталған. Мұны оқу тапсырмаларының өзгергіштігі дәлелдейді, олардың орындалуы бақылау, талдау, жалпылау, әртүрлі заңдылықтарды анықтау,

пәндер, вербальды, схемалық және символдық модельдер арасындағы сәйкестікті орнатуды көздейді.

Соңғы уақытта әлемдегі ең ірі экономикалар робототехника және оның қоғам өмірінің барлық салаларына ену бағдарламаларын ұсынды. Жапония көшбасшы болды. Онда Премьер-Министрдің жанында жұмыс істейтін жапон экономикасын экономикалық жандандыру жөніндегі штаб (headquarters for Japan' s Economic Revitalization) 2015 жылы «Жапонияның робототехника саласындағы Стратегиясы. Көру, стратегия, іс - қимыл жоспары» (Japan' s Robot Strategy-Vision Strategy, Action Plan). Стратегия 2020 жылға дейін және бірқатар аспектілер бойынша 2025 жылға дейін әзірленді. Оның басты мақсаты - роботтарды жапон қоғамының барлық салаларына енгізу.

Жапонияда жеке компаниялармен бірлесіп бағдарламалау бойынша оқытуды дамытуға бағытталған бастауыш сыныптарда Mira Pro жобасы енгізілді. Жоба 2019-20 жылдары өткізілді. Әртүрлі тақырыптар бойынша сабақтар, бірнеше Роботтар (Лего), компания зауыттарына сапарлар кіреді. Сабақтың мазмұны жобалық жұмысқа негізделген, оның барысында робототехника мен бағдарламалау тілдері нақты әлеуметтік проблема аясында оқытылады.

АҚШ-та 2015 жылдың басында робототехниканы дамыту жөніндегі ұлттық бастама (National Robotics Initiative) қабылданды. Оны Ұлттық Ғылым Қоры бірқатар басқа ұйымдармен, соның ішінде денсаулық сақтау, ғарышты зерттеу және қарулы күштерге арналған озық техникалық жүйелерді (DARPA) құрумен айналысады. Жапондық және еуропалық бағдарламалардан айырмашылығы, бұл бағдарлама өнеркәсіптік роботтар саласын айтарлықтай аз қамтиды және Үкіметтің жауапкершілік салаларына бағытталған: денсаулық сақтау, ғарыштық зерттеулер, Ұлттық қорғаныс.

ҚХР-да осындай бағдарлама бірінші кезекте өңдеу өнеркәсібінің техникалық деңгейі мен тиімділігін арттыруға бағытталған. Бағдарлама 2020 жылға қарай аралық мақсаттарға жетуі керек еді, ал өңдеу өнеркәсібін толық қайта құру 2025 жылы болуы керек еді.

Мұндай жағдайда Еуропалық Одақ өз мүшелерін роботтандыру бастамасын - EO Robotics 2020 Жол картасын ұсынды. 2015 жылы қабылданған Robotics in Europe үшін Multi-Annual Roadmap

Эстонияда Võru Kesklinna Kool Мемлекеттік мектебі робототехниканы Lego EV3 көмегімен басқа пәндерді (Информатика және жаратылыстану ғылымдары) оқытуға біріктірді. Роботтар келесі тақырыптар бойынша практикалық жұмыстарда қолданылады:

- жазық геометриялық фигуралар: түзу, қисық, радиус, шеңбер, теңдеулер;
- жылдамдық, қозғалыс ұзындығы мен уақыты, күш пен өзара әрекеттесу, берілу және айналу моменті, үйкеліс, ауырлық күші, масса және инерция, потенциалдық және кинетикалық энергия, қадам және жиілік;

- температура, өлшеу, денелерді жылыту және салқындату, жылу сыйымдылығы және жылу беру, ағын және өлшеу нәтижелерін графикке ұсыну және нәтижелерді талдау;

- бағдарламалау негіздері, бағдарламалау тілдері, айнымалы, тұрақты, шартты сөйлем, цикл, ішкі бағдарлама, Wi-Fi және Bluetooth пайдаланатын құрылғылардың интерфейсі және т. б.

Қазіргі уақытта Ресейде робототехника саласында мамандарды даярлау бойынша ауқымды бағдарлама енгізілді. «Робототехника. Инновациялық Ресейдің инженерлік-техникалық кадрлары». Бағдарламаны 2008 жылдың күз айынан бастап «еркін іс» қоры Ресей Федерациясының Білім және ғылым министрлігі мен стратегиялық 22 бастама Агенттігінің қолдауымен Жастар агент жөніндегі Федералды Агенттікпен серіктестікте жүзеге асыруда. Бағдарлама аясында 7 жастан 30 жасқа дейінгі балалар мен жастарды робототехникаға оқыту бойынша жұмыс ұйымдастырылды. Балалар шығармашылығы сарайларының базасында барлық қажетті жабдықтармен және оқу-әдістемелік материалдармен қамтамасыз етілетін Өңірлік ресурстық орталықтар құрылады.

Алдын ала зерттеуді Массачусетс технологиялық институтының жасанды интеллект зертханасының негізін қалаушы профессор С.Пейперт жүргізді. Пейперт пен оның қызметкерлерінің зерттеулері көрсеткендей, Роботтар қатысатын бағдарламаларда білім алушылар көптеген негізгі дағдыларды, әсіресе шығармашылық және сыни ойлау саласын үйренеді – «метакогнитивті дағдыларды» игереді. Қазіргі заманғы маманның қарым-қатынас және ынтымақтастық қабілеті сияқты қажетті қасиеттері де қалыптасады. Оқытудың бұл түрін мамандар «конструктивизм» деп атайды. Осы тұжырымдамаға сәйкес, балалар ақпаратқа «инвестиция салған» кезде емес, білімді өздері белсенді түрде құрастырған кезде үйренеді. Олар әсіресе өздері үшін маңызды нәрсені құрастырған кезде тиімді үйренеді: олар идеяларды сырттан алмайды, бірақ оларды жасайды. С. Пейперт таным, психология, эволюциялық Психология және гносеология саласындағы ауқымды ғылыми зерттеулерге сүйене отырып, осы педагогикалық әдіс арқылы робототехниканы қалай қолдануға болатындығын көрсетеді және нәтижесінде білім алушылардың практикалық тәжірибесінен оқытудың қуатты әдісін алады.

Өзірге робототехника негізінен қосымша білім беру саласында кең таралған, сондықтан әдістемелік тұрғыдан нашар рәсімделген. Мұндай білім көбінесе қатаң жазылған оқу бағдарламаларын қажет етпейді.

Сонымен қатар, роботтарды қолдана отырып, қосымша білім беру жағдайында классикалық оқу бағдарламалары маңызды болмайды, өйткені педагогтің рөлі өзгереді. Бұдан шығатыны, негізгі күш-жігерді робототехника сабақтарына арналған жаңа аппараттық немесе бағдарламалық қамтамасыз етуді әзірлеуге емес, оқытушының рөлі сауатты ұсынылатын Оқу материалдары мен бағдарламаларын әзірлеуге жұмсау керек деген қорытындыға келеді.

Негізгі мазмұнды әртүрлі контексттерде зерттеу керек. Бұл жеке және жаһандық контексттер, сондай-ақ ауыл шаруашылығы, бизнес, қауымдастықтар, үйлер мен отбасылар, өнеркәсіп, демалыс және демалыс және мектеп болуы мүмкін.

Мектептегі информатика бойынша оқытуды ақпараттандырудың мақсаты мен оқу іс-әрекетінің мазмұны жаратылыстану-математикалық және

гуманитарлық пәндер сабақтарында біріктірілуі керек. Мұндай интеграцияны бір жыл ішінде аяқтау немесе қандай да бір жобаны іске асырудың, оқу курсының бағдарламасын бір рет қайта қараудың нәтижесі болуы мүмкін емес. Керісінше, бұл ұзақ процесс. Ол ақпараттандырудың ғана емес, сонымен қатар оқу процесін белсенді динамикалық компьютерлендірудің жалпы мақсаттарының жиынтығын қамтиды, оны жүзеге асыру оқу бағдарламаларын әзірлеуге маманданған әкімшіліктің, педагогтердің бірлескен жұмысының нәтижесінде мүмкін болады. Бұл мақсаттарды жүзеге асыру мектепке, мектеп пәндеріне, педагогке, бір жылдық оқудан екіншісіне байланысты өзгереді. Сондай-ақ, бұл вариациялардың барлығы белгілі бір ретпен қарастырылатын жалпы мақсаттар шеңберінде болуы керек, бұл әр білім алушыға жыл сайын информатика бойынша ғана емес, сонымен қатар барлық оқу пәндері бойынша өз білімдерін толықтыруға, сондай-ақ мектеп және мектептен тыс информатика сабақтарында бұрын алған тәжірибе негізінде компьютерлерде жұмыс істеудің жаңа практикалық дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Осы салыстырмалы тәжірибеге сүйене отырып, өзгертілген оқу білім бағдарламасының ұзақ мерзімді тақырыптық жоспарларынан байқалады.

Бастауыш білім беру деңгейіне арналған «Еңбекке баулу» үлгілік оқу бағдарламасы бойынша оқу мақсаты мен міндеттеріне сүйене отырып ұзақ мерзімді жоспар тақырыптары құрылды. «Еңбекке баулу» оқу пәні бойынша ұзақ мерзімді жоспар тақырыптары 7-кестеде берілген.

7-кесте. «Еңбекке баулу» оқу пәні бойынша ұзақ мерзімді жоспар тақырыптары

Ортақ тақырыптар	Оқу мақсаты жүйесінің бөлімдері	Оқу мақсаты жүйесінің бөлімшелері	Оқу мақсаттары
1-тоқсан (8 сағат)			
1 Өзім туралы 1.Өз-өзіне қызмет ету деген не?	1 Шығармашылық идеяларды білу және тану	1.1 Материалдың түрі мен қасиетін білу және түсіну	1.1.1.1 материалдың негізгі атауы мен қолданылу саласын анықтау
		1.2 Материал атауы мен қолданылу саласын білу және түсіну	1.1.2.1 материалдың түрлерімен танысу барысында қасиеттерінің сипаттамасын (жұмсақтығы, тығыздығы, беріктігі) анықтау
		1.3 Шығармашылық идеяларды дамыту	1.1.3.1 материалдармен жұмыс жасау, оны қолдану әдістерімен танысу.

2-3. «Мен кішкентай көмекшімін» (2 сағат) 4. Алуан түрлі қағаздармен (қағазды қию тәсілдері, бүктеу тәсілдері) жұмыс жасау 5. Қағаздан кеме жасау	2 Шығармашылық жұмысты жасау және дайындау	2.1 Қауіпсіздік техникасын сақтау	1.2.1.1 жұмыста қолданылатын құралдармен қауіпсіздік ережесін сақтау
		2.2 Дайындау технологиялары	1.2.2.1 қарапайым тәсілдермен материалдарды және компоненттерді өлшеу, белгілеу, қию, формасын келтіру, жинақтау, қосу және біріктіру
		2.3 Шығармашылық жұмысты орындау материалдары мен техникалары	1.2.3.1 қарапайым әдіс-тәсілдерді пайдаланып, материалдарды (көркемдік, табиғи және жасанды) және құралдарды қолдану, эксперимент жүргізу
	3. Талдау және бағалау (презентация)	3.3 Шығармашылық жұмысты талқылау және бағалау	1.3.3.1 шығармашылық жұмысын түсіндіру
2. Менің мектебім 6. Табиғи материалдардың түрлері мен оны сақтау жағдайы 7. Табиғатқа серуен (жапырақтар, конустар, қиыршық тастар, гербарийлер жинау) жұмыс жасау 8-9. Табиғи (жапырақтардан, тастардан, гербарий) материалдардан панно жасау (2 сағ)	1 Шығармашылық идеяларды білу және тану	1.3 Шығармашылық идеяларды дамыту	1.1.3.1 шығармашылық идеялары мен ерекшелігін (пішін, фактурасы, біріктіру тәсілі, дайындау технологиясы) салыстырып көрсету
	2 Шығармашылық жұмысты жасау және дайындау	2.1 Шығармашылық жұмысты орындау материалдары мен техникалары	1.2.1.1 қарапайым әдіс-тәсілдерді пайдаланып, материалдарды (көркемдік, табиғи және жасанды) және құралдарды қолдану, эксперимент жүргізу
		2.2 Дайындау технологиялары	1.2.2.1 қарапайым тәсілдермен материалдарды және компоненттерді өлшеу, белгілеу, қию, формасын келтіру, жинақтау, қосу және біріктіру 1.2.2.2 айқындалған материалдармен (ермексаз, қолданыстан шыққан, қағаз материалдары) қарапайым көлемді пішіндерді жасау
		2.3 Қауіпсіздік техникасын сақтау	1.2.3.1 қауіпсіздік техникасын сақтап, материалдарды және құралдарды қолдану

	3 Талдау және бағалау (презентация)	3.1 Презентация	1.3.3.1 шығармашылық жұмысын түсіндіру
2-тоқсан (8 сағат)			
<p>3. Менің отбасым және достарым</p> <p>10. Қағаздың қасиеттері</p> <p>11. Қағаздан қазақтың ою-өрнегін жасаймыз.</p> <p>12. Қазақ дастарханы</p> <p>13. «Менің отбасым» коллаж</p> <p>4. Бізді қоршаған әлем</p> <p>14. Мозаика өнерімен танысамыз.</p> <p>15. Жеміс-жидектер мозайкасын жасаймыз.</p>	1 Шығармашылық идеяларды білу және тану	1.1 Материалдың түрі мен қасиетін білу және түсіну	1.1.1.1 материалдың түрлерімен танысу барысында қасиеттерінің сипаттамасын (жұмсақтығы, тығыздығы, беріктігі) анықтау
		1.2 Материал атауы мен қолданылу саласын білу және түсіну	1.1.2.1 Материалдың негізгі атауы мен қолданылу саласын анықтау 1.1.2.2 қазақ халқының қолданбалы өнерінің негізгі элементтерін (ою-өрнектері, түстер, материалдар) анықтау
		1.3 Шығармашылық идеяларды дамыту	1.1.3.1 шығармашылық идеялары мен ерекшелігін (пішін, фактурасы, біріктіру тәсілі, дайындау технологиясы) салыстырып көрсету
	2 Шығармашылық жұмысты жасау және дайындау	2.1 Шығармашылық жұмысты орындау материалдары мен техникалары	1.2.1.1 қарапайым әдістер мен тәсілдерді пайдаланып, материалдарды (көркемдік, табиғи және жасанды) және құралдарды қолдану, эксперимент жүргізу
		2.2 Дайындау технологиялары	1.2.2.1 қарапайым тәсілдермен материалдарды және компоненттерді өлшеу, белгілеу, қию, формасын келтіру, жинақтау, қосу және біріктіру 1.3.2.2 айқындалған материалдармен (ермексаз, қолданыстан шыққан, қағаз материалдары) қарапайым көлемді пішіндер жасау 1.4.2.3 шығармашылық жұмыстарды дайындау барысында қазақ ұлттық мәдениетінің элементтерін қолдану
		2.3 Қауіпсіздік техникасын сақтау	1.2.3.1 қауіпсіздік техникасын сақтап, материалдарды және құралдарды қолдану

	3 Талдау және бағалау (презентация)	3.1 Презентация	1.3.1.1 өзінің жұмысын (эскиз, бұйым) қарапайым тәсілдермен таныстыру
		3.3 Шығармашылық жұмысты талқылау және бағалау	1.3.3.1 шығармашылық жұмысын түсіндіру
3-тоқсан (9 сағат)			
5.Саяхат 16. Жануарлар әлеміне саяхат. 17.Жануарлардың көлемді бейнесін жасаймыз. (мысық пішінін мүсіндейміз) 18.Симметриялы фигуралар дегеніміз не? 19. Көбелек» мүсінін жасау.	1 Шығармашылық идеяларды білу және тану	1.1 Материалдың түрі мен қасиетін білу және түсіну	1.1.1.1 материалдың түрлерімен танысу барысында қасиеттерінің сипаттамасын (жұмсақтығы, тығыздығы, беріктігі) анықтау
		1.2 Материал атауы мен қолданылу саласын білу және түсіну	1.1.2.1 Жануарлардың негізгі атауларын анықтау 1.1.2.2 қазақ халқының қолданбалы өнерінің негізгі элементтерін (ою-өрнектері, түстер, материалдар) анықтау
		1.3 Шығармашылық идеяларды дамыту	1.1.3.1 шығармашылық идеялары мен ерекшелігін (пішін, фактурасы, біріктіру тәсілі, дайындау технологиясы) салыстырып көрсету
6. Салт-дәстүр және әдебиет 20. Сәндік-қолданбалы өнер дегеніміз не? 21.Қазақстанның сәндік қолданбалы өнері 22. Қазақтың ұлттық ою-өрнегінің үлгісін жасау. 23.Қағаздан ою-өрнектер қию.	2 Шығармашылық жұмысты жасау және дайындау	2.1 Шығармашылық жұмысты орындау материал дары мен техникалары	1.2.1.1 қарапайым әдіс-тәсілдерді пайдаланып, материалдарды (көркемдік, табиғи және жасанды) және құралдарды қолдану, эксперимент жүргізу
		2.2 Дайындау технологиялары	1.2.2.1 қарапайым тәсілдермен материалдарды және компоненттерді өлшеу, белгілеу, қию, формасын келтіру, жинақтау, қосу және біріктіру 1.2.2.2 айқындалған материалдармен (ермексаз, қолданыстан шыққан, қағаз материалдары) қарапайым көлемді пішіндерді жасау 1.2.2.3 шығармашылық жұмыстарды дайындау барысында қазақ ұлттық мәдениетінің элементтерін қолдану

24.«Жұлдыз» (геометриялық ою-өрнегі) жасау (2 сағ)		2.3 Қауіпсіздік техникасын сақтау	1.2.3.1 қауіпсіздік техникасын сақтап, материалдарды және құралдарды қолдану
	3 Талдау және бағалау (презентация)	3.1 Презентация	1.3.1.1 өзінің жұмысын (эскиз, бұйым) қарапайым тәсілдермен таныстыру
		3.2 Шығармашылық жұмысты талқылау және бағалау	1.3.3.2 шығармашылық жұмысын түсіндіру
4-тоқсан (10 сағат)			
7. Тағам және сусын 25.«Тұрмыстық ыдыс-аяқ» 26-27. Дән тұқымынан мозайка құрастыру (2 сағ) 28-29.Сюжетті аппликация құрастыру (2 сағ) 30. Қағаздан ұлттық элементтерді пайдаланып ыдыс-аяқ жасау. 8. Дені саудың-жану сау 31.Ермексаздан жеміс-жидектер мүсіндеу. 32. «Пайдасыз тағамдар» тақырыбында постер.	1 Шығармашылық идеяларды білу және тану	1.1 Материалдың түрі мен қасиетін білу және түсіну	1.1.1.1 материалдың түрлерімен танысу барысында қасиеттерінің сипаттамасын (жұмсақтығы, тығыздығы, беріктігі) анықтау
		1.2 Материал атауы мен қолданылу саласын білу және түсіну	1.1.2.1 Материалдың негізгі атауы мен қолданылу саласын анықтау
		1.3 Шығармашылық идеяларды дамыту	1.1.3.1 шығармашылық идеялары мен ерекшелігін (пішін, фактурасы, біріктіру тәсілі, дайындау технологиясы) салыстырып көрсету
	2 Шығармашылық жұмысты жасау және дайындау	2.1 Шығармашылық жұмысты орындау материалдары мен техникалары	1.2.1.1 қарапайым әдіс-тәсілдерді пайдаланып, материалдарды (көркемдік, табиғи және жасанды) және құралдарды қолдану, эксперимент жүргізу
		2.2 Дайындау технологиялары	1.2.2.1 қарапайым тәсілдермен материалдарды және компоненттерді өлшеу, белгілеу, қию, формасын келтіру, жинақтау, қосу және біріктіру
		2.3 Қауіпсіздік техникасын сақтау	1.2.3.1 қауіпсіздік техникасын сақтап, материалдарды және құралдарды қолдану
	3 Талдау және бағалау (презентация)	3.1 Презентация	1.3.1.1 өзінің жұмысын (эскиз, бұйым) қарапайым тәсілдермен таныстыру
		3.3 Шығармашылық жұмысты талқылау және бағалау	1.3.3.1 шығармашылық жұмысын түсіндіру

33.Саңырауқұл ак» жапсырмалау. 34.«Бақыла. Үйрен. Құрастыр» техникалық үлгілеу және құрастыру туралы мәлімет беру.	1 Шығармашылық идеяларды білу және тану	1.2 Материал атауы мен қолданылу саласын білу және түсіну	1.1.2.1 Материалдың негізгі атауы мен қолданылу саласын анықтау
	2 Шығармашылық жұмысты жасау және дайындау	2.1 Шығармашылық жұмысты орындау материалдары мен техникалары	1.2.1.1 қарапайым әдіс-тәсілдерді пайдаланып, материалдарды (көркемдік, табиғи және жасанды) және құралдарды қолдану, эксперимент жүргізу
		2.3 Қауіпсіздік техникасын сақтау	1.2.3.1 қауіпсіздік техникасын сақтап, материалдарды және құралдарды қолдану
3 Талдау және бағалау (презентация)	3.3 Шығармашы лық жұмысты талқылау және бағалау	1.3.3.1 шығармашылық жұмысын түсіндіру	

14. Бөлімдер мен бөлімшелер бойынша тоқсандық сағаттарды бөлу мұғалімнің қалауы бойынша өзгереді.

Бөлімше	1-сынып	2-сынып	3-сынып	4-сынып
1) «Мен зерттеушімін»				
1.1 Ғылым мен зерттеушілер дің рөлі	1.1.1.1 қоршаған әлем құбылыстары, процестері мен нысандарын зерттеудің қажеттілігін түсіндіру	2.1.1.1 қоршаған әлем құбылыстары, үдерістері мен нысандарын зерделеуге қажетті жағдайларды және зерттеушінің тұлғалық қасиеттерін анықтау	3.1.1.1 маңызды ғылыми жаңалықтар мен олардың адамның күнделікті өміріне әсері туралы әңгімелеу	4.1.1.1 зерттеудің өзекті бағытын өз пайымдауы негізінде анықтау
1.2 Табиғатты тану әдістері	1.1.2.1 қоршаған әлем құбылыстарына бақылау жүргізу; 1.1.2.2 көрсетілген экспериментті түсіндіру	2.1.2.1 «ақпарат көзі» ұғымын және оның зерттеу жүргізудегі маңызын түсіндіру; 2.1.2.2 бақылаудың басты белгілерін анықтау (мақсат, нысан, жоспар, мерзім, нәтиже); 2.1.2.3 бақылау нәтижелерін шартты	3.1.2.1 ақпарат көзінің түрлерін анықтау; 3.1.2.2 ақпарат көздерінің артықшылығы мен кемшілігін анықтау; 3.1.2.3 экспериментті жоспарлау және жүргізу; 3.1.2.4 жүргізілген	4.1.2.1 зерттеу әдісін (бақылау мен эксперимент) таңдау себебін оның артықшылығы мен кемшілігіне байланысты негіздеу; 4.1.2.2 алынған нәтижені білім алушы таңдаған формада ұсыну

		<p>белгілердің көмегімен белгілей білу;</p> <p>2.1.2.4 бақылау жүргізудің жоспарын құру;</p> <p>2.1.2.5 құрылған жоспарға сәйкес бақылау жүргізу және қорытынды жасау;</p> <p>2.1.2.6 эксперименттің басты белгілерін анықтау (мақсат, болжам, ресурстар, жоспар, мерзім, нәтиже);</p> <p>2.1.2.7 эксперимент жүргізу және оның нәтижелерін кестеге түсіру</p>	<p>эксперимент нәтижесін құрылған жоспарға сәйкес диаграмма түрінде көрсету, қорытынды жасау</p>	
2) «Жанды табиғат»				
2.1 Өсімдіктер	<p>1.2.1.1 өсімдіктердің негізгі сипаттамаларын және олардың тіршілік формаларын анықтау;</p> <p>1.2.1.2 өсімдіктердің негізгі бөліктерін ажырату;</p> <p>1.2.1.3 жабайы өсімдіктер мен мәдени өсімдіктерді ажырату;</p> <p>1.2.1.4 өсімдіктердің тіршілігіне қажетті жағдайларды зерттеу;</p> <p>1.2.1.5 мәдени өсімдіктерге күтім жасау жолдарын сипаттау</p>	<p>2.2.1.1 өсімдіктердің әр түрлі жағдайларда өсу мүмкіндіктерін зерттеу;</p> <p>2.2.1.2 өсімдіктердің маусымдық өзгерістерін сипаттау;</p> <p>2.2.1.3 өсімдіктің негізгі бөліктерінің қызметін сипаттау;</p> <p>2.2.1.4 өсімдік топтарын тіршілік ортасына және қоршаған ортаның жағдайларына (ылғал) бейімделу жолдары бойынша салыстыру;</p> <p>2.2.1.5 өз өлкесінің өсімдік топтарын сипаттау;</p> <p>2.2.1.6 топырақты күтудің маңызын түсіндіру;</p>	<p>3.2.1.1 өсімдіктердің фотосинтез процесінде оттектің бөлуін түсіндіру;</p> <p>3.2.1.2 өсімдіктердің қоршаған орта жағдайларына (жылу, жарық, ылғал) бейімделу жолдарын түсіндіру;</p> <p>3.2.1.3 өз өлкесіндегі табиғат бірлестіктерін сипаттау;</p> <p>3.2.1.4 адам іс-әрекеттерінің өсімдіктердің саналуандығына әсерін түсіндіру;</p> <p>3.2.1.5 сирек кездесетін және жойылып баратқан</p>	<p>4.2.1.1 қоректік тізбектегі өсімдіктердің рөлін анықтау;</p> <p>4.2.1.2 өсімдіктің тіршілік циклін сипаттау;</p> <p>4.2.1.3 тозаңдану нәтижесінде тұқымның түзілуін сипаттау;</p> <p>4.2.1.4 тұқым таралу жолдарын сипаттау;</p> <p>4.2.1.5 төменгі және жоғарғы сатыдағы өсімдіктерді ажырату;</p> <p>4.2.1.6 өсімдіктерді қорғау жолдарын ұсыну</p>

		2.2.1.7 өсімдіктерге қамқорлық жасаудың маңыздылығын түсіндіру	өсімдіктерді сақтаудағы Қызыл кітаптың рөлін анықтау	
2.2 Жануарлар	1.2.2.1 жануарлар мен өсімдіктерді салыстыру, олардың ұқсастықтары мен айырмашылықтарын анықтау; 1.2.2.2 жабайы және үй жануарларын ажырату; 1.2.2.3 жыл мезгілдерінің ауысуына жануарлардың бейімделуін түсіндіру	2.2.2.1 жануарлар класының өкілдерін ажырату: бунақденелілер, балықтар, қосмекенділер, бауырымен жорғалаушылар, құстар және сүтқоректілер; 2.2.2.2 жануарлардың тіршілік ортасына бейімделу жолдарын сипаттау; 2.2.2.3 жануарлардың көбею жолдарын түсіндіру; 2.2.2.4 жануарлардың саналуандығын сақтаудың маңыздылығын түсіндіру	3.2.2.1 жануарларды омыртқалыларға және омыртқасыздарға жіктеу; 3.2.2.2 жануарларды тіршілік ортасы бойынша ажырату; 3.2.2.3 табиғаттағы жануарлардың өзара қарым-қатынас түрлерін сипаттау; 3.2.2.4 өсімдіктер мен жануарлар арасындағы өзара байланысты зерттеу; 3.2.2.5 тіршілік ортасындағы жағдайдың өзгеруіне байланысты жануарлар санының өзгеруін түсіндіру; 3.2.2.6 адамның жануарлар санына әсер ететін іс-әрекет түрлерін анықтау	4.2.2.1 өз өлкесіндегі жануарларды жіктеу; 4.2.2.2 бунақденелілердің тіршілік циклін сипаттау; 4.2.2.3 өсімдікқоректі және жыртқыш жануарларды ажырату; 4.2.2.4 симбиоздық қарым-қатынасқа мысал келтіру; 4.2.2.5 қоректік тізбектің құрылымын түсіндіру; 4.2.2.6 белгілі бір тіршілік ортасындағы қоректік тізбек моделін құрастыру; 4.2.2.7 жойылу шегінде тұрған жануарларға мысал келтіру; 4.2.2.8 ұлттық саябақтар мен қорықтарды құру мақсатын түсіндіру
2.3 Адам	1.2.3.1 адамның негізгі дене мүшелерін және олардың қызметтерін атау; 1.2.3.2 адам өмірінің кезеңдерін сипаттау;	2.2.3.1 адамның тірек-қимыл жүйесінің қызметін анықтау; 2.2.3.2 дұрыс дене сымбатын сақтаудың	3.2.3.1 адамның ішкі ағзаларының орналасуын анықтау; 3.2.3.2 аскорыту жүйесінің тіршілікке қажетті	4.2.3.1 зәр шығару жүйесі мен оның адам ағзасындағы рөлін сипаттау; 4.2.3.2 жүйке жүйесі мен оның адам ағзасындағы рөлін сипаттау

	1.2.3.3 адамның өсу және даму қажеттіліктерін анықтау	маңыздылығын түсіндіру; 2.2.3.3 бұлшықеттің қозғалыс кезіндегі жиырылуының рөлін түсіндіру; 2.2.3.4 денсаулық сақтаудағы жеке гигиенаның рөлін анықтау; 2.2.3.5 тіс күтімінің денсаулық сақтаудағы маңызын анықтау	энергияны алудағы рөлін сипаттау; 3.2.3.3 тыныс алу жүйесі мен оның адам ағзасындағы рөлін сипаттау; 3.2.3.4 қанайналым жүйесі мен оның адам ағзасындағы рөлін сипаттау; 3.2.3.5 адам ағзасының ауру мен инфекциядан қорғану жолдарын түсіндіру	
3) «Заттар және олардың қасиеттері»				
3.1 Заттардың типтері			3.3.1.1 заттардың шығу тегі және агрегаттық күйі бойынша жіктеу	4.3.1.1 заттың қасиетіне байланысты қолдану аясын анықтау; 4.3.1.2 құрастырылған эксперимент жоспарына сәйкес жаңа зат алу
3.2 Ауа		2.3.2.1 біздің ғаламшарымыз үшін ауаның маңызын түсіндіру; 2.3.2.2 ауаның кейбір қасиеттерін сипаттау (агрегаттық күйі, түсі, иісі); 2.3.2.3 ауаның кеңістікті толтыру қасиетін және жылуөткізгіштігін зерттеу	3.3.2.1 ауаның құрамын сипаттау; 3.3.2.2 ауаның жануды қолдайтын қасиетін сипаттау	4.3.2.1 адам тіршілігінің түрлі салаларында ауаны қолдану жолдарын анықтау; 4.3.2.2 ауаның ластану көздерін анықтау; 4.3.2.3 ауа тазалығын сақтау жолдары мен оны тазарту шараларын ұсыну; 4.3.2.4 ауаның табиғаттағы орын ауыстыру процесін түсіндіру; 4.3.2.5 желдің пайдасы мен зияны туралы мысал келтіру

3.3 Су		<p>2.3.3.1 судың физикалық қасиеттерін анықтау (дәмсіз, иіссіз, белгілі бір формасының болмауы, аққыштығы);</p> <p>2.3.3.2 судың агрегаттық күйінің өзгеру процесін зерттеу;</p> <p>2.3.3.3 судың табиғи көздерін анықтау</p>	<p>3.3.3.1 судың жанды ағзаларда және жансыз табиғатта кездесетінін түсіндіру;</p> <p>3.3.3.2 судың негізгі табиғи көздерін салыстыру;</p> <p>3.3.3.3 ауыз суды үнемді қолдану қажеттілігін түсіндіру;</p> <p>3.3.3.4 суды тазартудың түрлі тәсілдерін ұсыну;</p> <p>3.3.3.5 суды тазартуға арналған фильтрдің өз моделін ұсыну;</p> <p>3.3.3.6 судың тіршілік үшін маңыздылығын түсіндіру</p>	<p>4.3.3.1 табиғаттағы су айналымын сипаттау;</p> <p>4.3.3.2 атмосферада жауын-шашын түзілу процесін сипаттау;</p> <p>4.3.3.3 судың ластану көздерін анықтау;</p> <p>4.3.3.4 судың ластануының түрлі ағзаларға әсерін түсіндіру;</p> <p>4.3.3.5 түрлі заттардың судағы ерігіштігін зерттеу</p>
3.4 Табиғат ресурстары		<p>2.3.4.1 табиғат ресурстарының қолданысын анықтау;</p> <p>2.3.4.2 табиғат ресурстарын шығу тегі бойынша жіктеу</p>	<p>3.3.4.1 кейбір ағзалардың тіршілігіндегі топырақтың рөлін түсіндіру;</p> <p>3.3.4.2 топырақтың негізгі құрамын зерттеу (құм, саз, өсімдіктер мен жануарлардың қалдықтары, су, ауа);</p> <p>3.3.4.3 топырақтың негізгі қасиетін анықтау;</p> <p>3.3.4.4 топырақтың құнарлылығын құрамына қарай зерттеу</p>	<p>4.3.4.1 кейбір пайдалы қазбалардың (бор, тұз, әктас, саз, мұнай, гранит, көмір, табиғи газ) қолданылу саласын анықтау;</p> <p>4.3.4.2 Қазақстанның негізгі пайдалы қазбалары өндірілетін кен орындарын картадан көрсету;</p> <p>4.3.4.3 пайдалы қазбаларды сақтау және үнемді қолданудың жолдарын ұсыну</p>
4) «Жер және ғарыш»				

4.1 Жер	1.4.1.1 Жердің пішінін моделі негізінде анықтау	2.4.1.1 Жер мен Күн арасындағы байланысты түсіндіру; 2.4.1.2 Жердің табиғи серігін анықтау	3.4.1.1 Жер сфераларын түсіндіру және графиктік кескіндеу	4.4.1.1 жер бетінің ірі элементтерін атау және сипаттау
4.2 Ғарыш	1.4.2.1 астрономияны ғарыш туралы ғылым ретінде сипаттау; 1.4.2.2 ғарышты зерттеуге арналған құрылғылар мен ұшу аппараттарын сипаттау	2.4.2.1 Күн жүйесі ғаламшарларының орналасу тәртібін анықтау; 2.4.2.2 Күн жүйесі ғаламшарларын салыстыру	3.4.2.1 ғарышты игерудің кейбір айтулы оқиғалары туралы әңгімелеу; 3.4.2.2 адамзат дамуындағы ғарыштың маңызын түсіндіру	4.4.2.1 жекелеген ғарыш денелерін сипаттау; 4.4.2.2 Жердегі тіршілікке ғарыштың әсерін анықтау
4.3 Кеңістік және уақыт	1.4.3.1 уақыттың маңыздылығын түсіндіру; 1.4.3.2 уақытты өлшеу құралдарын анықтау	2.4.3.1 негізгі уақыт өлшем бірліктерін ажырату; 2.4.3.2 ғарыштағы қашықтық пен уақыттың ерекшеліктерін түсіндіру	3.4.3.1 Жердің өз осінен айналуының салдарын түсіндіру	4.4.3.1 Жердің орбиталық айналуының салдарын түсіндіру; 4.4.3.2 жыл мезгілдерін сипаттау
5) «Табиғат физикасы»				
5.1 Күш және қозғалыс	1.5.1.1 түрлі денелердің қозғалуына мысал келтіру; 1.5.1.2 қозғалыстың адам өміріндегі және табиғаттағы маңыздылығын анықтау; 1.5.1.3 қозғалыстың түрлі траекториясын зерттеу, оларды сурет түрінде көрсету	2.5.1.1 түрлі денелердің әртүрлі жылдамдықпен қозғалуына мысал келтіру; 2.5.1.2 жылдамдықты түсіндіруде оның сапалық сипаттамаларын қолдану (жылдам, баяу); 2.5.1.3 қозғалыс тудыратын күштерді зерттеу; 2.5.1.4 массаны анықтауға арналған құралдарды таңдау және пайдалану	3.5.1.1 серпімділік күшін зерттеу және оның білінуіне мысал келтіру; 3.5.1.2 ауырлық күшін зерттеу және оның білінуіне мысал келтіру; 3.5.1.3 үйкеліс күшін зерттеу және оның білінуіне мысал келтіру; 3.5.1.4 күштің әсер ету бағытын анықтау	4.5.1.1 Архимед күшін сипаттау және оның білінуіне мысал келтіру; 4.5.1.2 судағы әр түрлі денелерге әсер ететін Архимед күшін бақылау және болжау
5.2 Жарық	1.5.2.1 жарық пен қараңғыны салыстыру;	2.5.2.1 кейбір денелердің	3.5.2.1 көлеңкенің пайда болу себептері мен	4.5.2.1 көлеңкенің кедергі өлшеміне және жарық көзінен

	1.5.2.2 жарықтың табиғи және жасанды көздерін ажырату; 1.5.2.3 жасанды жарықтың қажеттілігін және оның көздерін анықтау	жарықөткізгіштік қасиетін зерттеу	ерекшеліктерін түсіндіру; 3.5.2.2 денелердің жарықты шағылдыру қасиетін түсіндіру	кедергіге дейінгі қашықтыққа тәуелділігін зерттеу және түсіндіру; 4.5.2.2 жарықтың шағылуы, жұтылуы сияқты қасиеттерін зерттеу және түсіндіру
5.3 Дыбыс	1.5.3.1 дыбыстың таралу ерекшеліктерін түсіндіру; 1.5.3.2 дыбыстың табиғи және жасанды көздерін ажырату	2.5.3.1 дыбыс қаттылығы бойынша дыбыс көздерін жіктеу	3.5.3.1 дыбыс қаттылығының дыбыс көзі мен қабылдағыш арасындағы қашықтыққа тәуелділігін түсіндіру	4.5.3.1 белгілі бір кедергілердің дыбыстың қаттылығы мен таралуына әсерін зерттеу және түсіндіру
5.4 Жылу	1.5.4.1 жылыту құрылғыларын анықтау	2.5.4.1 түрлі денелердің температурасын өлшеу		4.5.4.1 түрлі материалдардың жылу өткізгіштігін зерттеу
5.5 Электрлік	1.5.5.1 адамның күнделікті өміріндегі электр энергиясының маңызын түсіндіру		3.5.5.1 электр энергиясы көздерін анықтау; 3.5.5.2 қарапайым электр тізбегінің сызбасын жинау; 3.5.5.3 қарапайым электр тізбегін элементтерін көрсете отырып, сызба түрінде ұсыну	4.5.5.1 түрлі материалдардың электрөткізгіштігін зерттеу
5.6 Магниттік	1.5.6.1 магниттік қасиеті бар денелерді анықтау; 1.5.6.2 магниттің қасиетін зерттеу	2.5.6.1 магниттерді қолдану аясын сипаттау	3.5.6.1 магнит көмегімен әртүрлі металдардың магниттелу қасиетін зерттеу	

Бастауыш білім беру деңгейіне арналған жаңа мазмұнда әзірленген «Бейнелеу өнері» үлгілік оқу бағдарламасы бойынша оқу мақсаты мен міндеттеріне сүйене отырып, ұзақ мерзімді жоспар тақырыптары құрылды: «Бейнелеу өнері» оқу пәні бойынша ұзақ мерзімді жоспар тақырыптары 8-кестеде берілген.

8-кесте. Бейнелеу өнері» оқу пәні бойынша ұзақ мерзімді жоспар тақырыптары

1-бөлім. «Бейнелеу сауаттылығы негіздері»	
Бөлім	Сынып
1. Өнер туындыларын қабылдау. 1 сағат	1.1.1.1 қазақтың ұлттық және әлемдік мәдениетінің түрлі өнер туындыларымен танысу
2. Графика 2 сағат	1.1.2.1 қарапайым деңгейде әдістер мен тәсілдерді қолдана отырып, графикалық материалдар мен құралдарды қолдану және тәжірибе жасау 1.1.2.2 қарапайым деңгейде графиканың әдістері мен тәсілдерін қолдану және тәжірибе жасау
3. Кескіндеме 2 сағат	1.1.3.1 қарапайым тәсілдер мен техниканы қолдана отырып, кескіндеме материалдары мен құралдарды пайдалану және тәжірибе жасау 1.1.3.2 кескіндеменің қарапайым тәсілдері мен техникаларымен қолдану және тәжірибе жасау
4. Мүсін 1 сағат	1.1.4.1 қарапайым тәсілдер мен техниканы қолдана отырып, мүсіндік материалдар мен құралдарды пайдалану және олармен эксперимент жасау
5. Сәндік-қолданбалы өнер 1 сағат	1.1.5.1 сәндік-қолданбалы өнерде қарапайым тәсілдер мен техниканы қолданып және материалдар мен құралдарды пайдаланып эксперимент жасау
6. Дизайн және сәулет (көркем құрастыру және модельдеу) 2 сағат	1.1.6.1 қарапайым заттардың көркем үлгісін көре білу және өз қолдарымен эскизін салу; 1.1.6.2 модельдеудің қарапайым әдістері мен тәсілдерін қолдана отырып, іс-әрекетте материалдар мен құралдарды қолдану және тәжірибе жасау
2-бөлім. «Бейнелеу өнері әлемі» блогы	
Бөлім	Сынып
1. Өнер туындыларын қабылдау 1 сағат	1.2.1.1 өнер туындыларына талдау жасау, суретшінің шығармашылық ойын түсіну.
2. Графика 1 сағат	1.2.2.1 графикалық суреттің жалпыдан жалқыға көшу техникасын меңгеру
3. Кескіндеме 2 сағат	1.2.3.1 кескіндемелік суретті салу техникасын үйрену
4. Мүсін 1 сағат	1.2.4.1 жұмысты орындау үшін мүсін түрлері мен орындау техникасын үйрену
5. Сәндік-қолданбалы өнер 2 сағат	1.2.5.1 жұмысты орындау үшін сәндік-қолданбалы өнер түрлерін және жасалу технологияларын үйрену 1.2.5.2 «табиғи формалар» ұғымын білу және жұмысты орындау үшін кейбір техниканы білу.
6. Дизайн және сәулет (көркем құрастыру және модельдеу) 2 сағат	1.2.6.1 жұмысты орындау үшін дизайн түрлері мен құрастыру және модельдеудің кейбір техникаларымен таныстыру

	1.2.6.2 жұмысты орындау үшін сәулет стильдері мен кейбір құрастыру және модельдеу әдістерімен таныстыру
3-бөлім. «Бізді қоршаған әлем» блогы	
2. Графика 1 сағат	1.3.2.1 қоршаған әлемнің кейбір ерекшеліктерін білу, графика құралдарын таныс бейнелер мен пішіндер арқылы жүзеге асыру
3. Кескіндеме 2 сағат	1.3.3.1 қоршаған әлемнің кейбір ерекшеліктерін білу, кескіндеме құралдарын таныс бейнелер мен пішіндер арқылы жүзеге асыру 1.3.3.2 байқау және есте сақтау арқылы қоршаған әлемді суреттеуде тәсілдері мүмкіндіктерінің кейбір ерекшеліктерін, кескіндеме құралдарын таныс бейнелер мен пішіндер арқылы жүзеге асыру
4. Мүсін 2 сағат	1.3.4.1 қоршаған әлемнің кейбір ерекшеліктерін білу, мүсін құралдарын таныс бейнелер мен пішіндерді арқылы жүзеге асыру
5. Сәндік-қолданбалы өнер 2 сағат	1.3.5.1 қоршаған әлемнің кейбір ерекшеліктерін, оларды бейнелер мен пішіндердің көмегімен сәндік - қолданбалы өнер құралдарын білу 1.3.5.2 сәндік өнердегі "жалпылау" ұғымын, оны бейнелер мен пішіндердің көмегімен сәндік - қолданбалы өнер құралдары арқылы білу
6. Дизайн және сәулет (көркем құрастыру және модельдеу) 2 сағат	1.3.6.1 қоршаған әлемнің кейбір ерекшеліктерін, оларды бейнелер мен пішіндердің көмегімен дизайн құралдары арқылы білу 1.3.6.2 қоршаған әлемнің кейбір ерекшеліктерін білу, оларды бейнелер мен пішіндердің көмегімен сәулет құралдары арқылы білу
4-бөлім. «Шығармашылық»	
2. Графика 2 сағат	1.4.2.1 графикалық техникалар мен тәсілдердің көмегімен идеяларды шығармашылық түрде ұсыну және сезімдерін білдіру. 1.4.2.2 өзінің графикалық жұмысын таныстыруда түрлі мүмкіндіктерді қолдану.
3. Кескіндеме 2 сағат	1.4.3.1 көркем техникалар мен тәсілдердің көмегімен идеяларды шығармашылық түрде ұсыну және сезімдерін білдіру 1.4.3.2 өзінің кескіндемелік жұмысын таныстыруда түрлі мүмкіндіктерді қолдану.
4. Мүсін 1 сағат	1.4.4.1 мүсіндік техникалар мен тәсілдердің көмегімен идеяларды шығармашылық түрде ұсыну және сезімдерін білдіру.
5. Сәндік-қолданбалы өнер 1 сағат	1.4.5.1 сәндік техникалар мен тәсілдердің көмегімен идеяларды шығармашылық түрде ұсыну және сезімдерін білдіру

6. Дизайн және сәулет (көркем құрастыру және модельдеу) 2 сағат	1.4.6.1 дизайн идеяларын шығармашылық түрде ұсыну, құрастыру мен модельдеудің техникалары мен әдістерінің көмегімен идеялар мен сезімдерді білдіру 1.4.6.2 сәулет идеяларын шығармашылық түрде ұсыну, құрастыру мен модельдеудің техникалары және әдістерінің көмегімен идеялар мен сезімдерді білдіру
--	---

«Бейнелеу өнері» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру жөніндегі ұзақ мерзімді жоспар 9-кестеде берілген.

9-кесте. «Бейнелеу өнері» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру жөніндегі ұзақ мерзімді жоспар

Блоктар	Бөлімдер	Тақырыптар/Мазмұны	Оқу мақсаттары. Білім алушы міндетті:
1-тоқсан			
1-блок. «Бейнелеу сауаттылығы негіздері»	Өнер туындыларын қабылдау. 1 сағ	«Мұражайға саяхат» (виртуалды немесе шынайы) «Бейнелеу өнері» ұғымымен және оны зерделеу маңыздылығымен танысу.	1.1.1.1 қазақтың ұлттық және әлемдік мәдениетінің түрлі өнер туындыларымен танысу
	Графика 2 сағат	«Ағаштар» - әртүрлі графикалық материалдарды қолдана отырып сурет салу. Әртүрлі графикалық материалдармен (қарапайым қарындаш, қара гель қаламы, түрлі-түсті қарындаштар, пастельдер, балауыз қарындаштар, борлар, маркер) танысу. Материалдардың мүмкіндіктері және сурет салу әдістері	1.1.2.1 қарапайым деңгейде әдістер мен тәсілдерді қолдана отырып, графикалық материалдар мен құралдарды қолдану және тәжірибе жасау
		«Күзгі пейзаж» - сызықтық сурет Сызықтардың әртүрлілігі және олардың сипаты. Көлденең, тік, көлбеу, спиральды, доғалы сызықтар. Суретте әр түрлі сызықтарды қолдану.	1.1.2.2 қарапайым деңгейде графиканың әдістері мен тәсілдерін қолдану және тәжірибе жасау
	Кескіндеме 2 сағат	«Кемпіркосақ» - гуашпен сурет салу. «Кескіндеме» ұғымымен танысу. Спектрдің жеті түсі және олардың кемпіркосақта орналасу тәртібі туралы білім алу.	1.1.3.1 қарапайым тәсілдер мен техниканы қолдана отырып, кескіндеме материалдары мен құралдарды пайдалану және тәжірибе жасау

		«Дақ», «жағынды» ұғымдарымен және оларды орындау тәсілдерімен танысу.	
		«Күн» және «Түн» - акварельмен сурет салу. Ұғымдарды зерттеу – «жылы» және «суық» түстер. Түрлі түсті бояу туралы білім алу және оны акварельмен суретте қолдану.	1.1.3.2 кескіндеменің қарапайым тәсілдері мен техникаларымен қолдану және тәжірибе жасау
	Мүсін 1 сағат	«Жемістер» – ермексаздан мүсіндеу. «Пішін» және «көлем» ұғымдарын зерделеу Жабыстыру ережелері мен әдістері туралы білім алу.	1.1.4.1 қарапайым тәсілдер мен техниканы қолдана отырып, мүсіндік материалдар мен құралдарды пайдалану және олармен эксперимент жасау
	Сәндік-қолданбалы өнер 1 сағат	«Жолақтағы ою-өрнек» - гуашьпен безендірілген сурет. Ұлттық, сәндік өнермен танысу. «Ырғақ» және «симметрия» ұғымдары туралы білім алу. Жолақта қарапайым ою-өрнек салу әдістері туралы білім алу. Қылқаламмен ою-өрнек салу тәсілдері.	1.1.5.1 сәндік-қолданбалы өнерде қарапайым тәсілдер мен техниканы қолданып және материалдар мен құралдарды пайдаланып эксперимент жасау
	Дизайн және сәулет (көркем құрастыру және модельдеу) 2 сағат	«Қылқаламға арналған ыдыс» - тұтас қатырма қағаздан құрастыру. «Дизайн» ұғымымен танысу. Көркем құрылыс туралы білім алу. Қатырма қағаз парағын белгілеу және бұғу тәсілдері. «Үй» - шырын қорапшасы негізінде үйді модельдеу. «Сәулет» ұғымымен танысу. «Модельдеу» ұғымымен танысу Түрлі-түсті қағаз бетінде бөлшектерді белгілеу және кесу тәсілдері	1.1.6.1 қарапайым заттардың көркем үлгісін көре білу және өз қолдарымен эскизін салу; 1.1.6.2 модельдеудің қарапайым әдістері мен тәсілдерін қолдана отырып, іс-әрекетте материалдар мен құралдарды қолдану және тәжірибе жасау
2-тоқсан			
2-блок. «Бейнелеу өнері»	Өнер туындылары н қабылдау 1 сағат	«Өнер түрлері» - саяхат сабағы «Өнер түрлері» ұғымымен танысу. Өнер түрлері туралы	1.2.1.1 өнер туындыларына талдау жасау, суретшінің шығармашылық ойын түсіну.

әлемі» блогы		қарапайым деңгейде білім алу.	
	Графика 1 сағат	«Құмыра» - түрлі-түсті қарындаштармен сурет салу. Графика түрлерімен танысу. «Сурет композициясы» ұғымымен танысу. Заттың құрылымы туралы қарапайым деңгейде білім алу. Геометриялық фигуралардың көмегімен сурет салу тәсілдері.	1.2.2.1 графикалық суреттің жалпыдан жалқыға көшу техникасын меңгеру
	Кескіндеме 1 сағат	«Бұлтты күн» суланған қағазға акварельмен сурет салу. Кескіндеме түрлерімен танысу. Қарапайым деңгейде «сызықтық перспектива» ұғымымен танысу. «Жақын-алыс», «көп-аз» ұғымдары. Суланған қағазға сурет салу әдістері туралы білім алу.	1.2.3.1 кескіндемелік суретті салу техникасын үйрену
	Мүсін 1 сағат	«Аққала» – ермексаздан мүсіндеу. Мүсін түрлерімен танысу. Ермексазбен жұмыс істеу техникасын үйрену. Ермексазды жабыстыруда құрастыру әдісі туралы білім алу.	1.2.4.1 жұмысты орындау үшін мүсін түрлері мен орындау техникасын үйрену
	Сәндік-қолданбалы өнер 2 сағат	«Торсық» - түрлі-түсті қағаздан жасалған аппликация. Сәндік өнер түрлерімен танысу. Ұлттық тағамдармен танысу. Симметрия туралы білім алу. Түсті қағаздан симметриялы пішінді кесу әдістері туралы білім алу.	1.2.5.1 жұмысты орындау үшін сәндік-қолданбалы өнер түрлерін және жасалу технологияларын үйрену
		«Қошқар мүйіз» Жұқа фетрден түрлі-түсті ою-өрнек жасау. Ұлттық ою-өрнектермен танысу. «Табиғи формалар» ұғымымен және олардың ою-өрнекке айналу жолдарымен танысу. Киізден ою-өрнек кесу әдістері туралы білім алу.	1.2.5.2 «табиғи формалар» ұғымын білу және жұмысты орындау үшін кейбір техниканы білу.
Дизайн және сәулет	«Карнавал бетпердесі»	1.2.6.1 жұмысты орындау үшін дизайн түрлері мен құрастыру	

	(көркем құрастыру және модельдеу) 2 сағат	Дизайн түрлерімен танысу. «Құрылыс» ұғымымен танысу. Қатырма қағаздан жасалған жалпақ бетперде құрастыру әдістері. Симметриялық бөлшектерді кесу әдістері туралы білім алу.	және модельдеудің кейбір техникаларымен таныстыру
		«Ертегі кейіпкерінің үйі» сурет-жоба. Қарапайым деңгейде сәулеттік стильдермен танысу. Сәулеттік композицияның қарапайым әдістері туралы білім алу.	1.2.6.2 жұмысты орындау үшін сәулет стильдері мен кейбір құрастыру және модельдеу әдістерімен таныстыру
3-тоқсан			
3-бөлім. «Бізді қоршаған әлем» блогы	Графика 1 сағат	«Менің анам» - түрлі-түсті бояулармен сурет салу. «Бақылау арқылы сурет салу» және «есте сақтау арқылы сурет салу» ұғымдарымен танысу. Қарапайым деңгейде портретті сурет салу жолдарымен танысу. Қарапайым деңгейде адам бетінің пропорциялары туралы білім алу.	1.3.2.1 қоршаған әлемнің кейбір ерекшеліктерін білу, графика құралдарын таныс бейнелер мен пішіндер арқылы жүзеге асыру
	Кескіндеме 2 сағат	«Наурыз» – гуашпен сурет салу. «Бақылау арқылы сурет салу» және «есте сақтау арқылы сурет салу» ұғымдарымен танысу. «Сюжеттік композиция» ұғымымен танысу. Сюжеттік суреттің құрамы туралы білім алу.	1.3.3.1 қоршаған әлемнің кейбір ерекшеліктерін білу, кескіндеме құралдарын таныс бейнелер мен пішіндер арқылы жүзеге асыру
		«Тау көрінісі» пейзажы-акварельмен сурет салу. «Бақылау арқылы сурет салу» және «есте сақтау арқылы сурет салу» ұғымдарымен танысу. «Пейзаж композициясы» ұғымымен танысу. Ауа перспективасы туралы білім алу. Түс реңктері және олардың пайда болуы туралы білім алу.	1.3.3.2 байқау және есте сақтау арқылы қоршаған әлемді суреттеуде тәсілдері мүмкіндіктерінің кейбір ерекшеліктерін, кескіндеме құралдарын таныс бейнелер мен пішіндер арқылы жүзеге асыру
	Мүсін 2 сағат	«Күшік» – ермексазбен жұмыс	1.3.4.1 қоршаған әлемнің кейбір ерекшеліктерін білу, мүсін

		«Бақылау арқылы сурет салу» және «есте сақтау арқылы сурет салу» ұғымдарымен танысу. «Жануар фигурасының пропорциялары» ұғымымен танысу. «Жағумен» модельдеуді қабылдау туралы білім алу.	құралдарын таныс бейнелер мен пішіндерді арқылы жүзеге асыру
	Сәндік-қолданбалы өнер 2 сағат	«Ұлттық киімдер» коллажы (ұлттық бас киімдер, ұлттық көйлек т.б.) танысу. Ерлер мен әйелдер костюмдерінің ерекшеліктері туралы білім алу. Мата коллажын орындау тәсілдері туралы білім алу.	1.3.5.1 қоршаған әлемнің кейбір ерекшеліктерін, оларды бейнелер мен пішіндердің көмегімен сәндік - қолданбалы өнер құралдарын білу
		«Гүлді ою» - гуашпен сурет салу. «Жалпылау» ұғымымен танысу. Қылқаламмен өсімдік оюларын салу әдістері туралы білім алу.	1.3.5.2 сәндік өнердегі «жалпылау» ұғымын, оны бейнелер мен пішіндердің көмегімен сәндік - қолданбалы өнер құралдары арқылы білу
	Дизайн және сәулет (көркем құрастыру және модельдеу) 2 сағат	«Ашық хат» - шағын формадағы дизайн әдістерімен танысу. Шағын формадағы композиция туралы білім алу.	1.3.6.1 қоршаған әлемнің кейбір ерекшеліктерін, оларды бейнелер мен пішіндердің көмегімен дизайн құралдары арқылы білу
		«Бақтағы үй» Табиғи материалдардан тұрғын үй жобасын жасау. Өңделген материалдарды модельдеудің қарапайым әдістері туралы білім алу.	1.3.6.2 қоршаған әлемнің кейбір ерекшеліктерін білу, оларды бейнелер мен пішіндердің көмегімен сәулет құралдары арқылы білу
4-тоқсан			
4-блок. «Шығармашылық»	Графика 2 сағат	«Көбелектер» - түрлі-түсті қарындаштармен сурет салу. Графика түрлерімен танысу. «Сурет композициясы» ұғымымен танысу. Тақырыптың дизайны туралы қарапайым деңгейде білім алу. Геометриялық фигуралардың көмегімен сурет салу тәсілдері.	1.4.2.1 графикалық техникалар мен тәсілдердің көмегімен идеяларды шығармашылық түрде ұсыну және сезімдерін білдіру
		«Қой» - бормен немесе құрғақ пастельмен сурет салу.	1.4.2.2 өзінің графикалық жұмысын таныстыруда түрлі мүмкіндіктерді қолдану

	Шығармашылық жұмыста графикалық тәсілдерді қолдану. Суретте әртүрлі сызықтарды қолдану	
Кескіндеме 2 сағат	«Көктем» - гуашьпен сурет салу. Шығармашылық жұмыста кескіндеме техникасының білімін пайдалану. Суреттегі жағындылар мен дақтарды қолдану. Түс реңктерін пайдалану.	1.4.3.1 көркем техникалар мен тәсілдердің көмегімен идеяларды шығармашылық түрде ұсыну және сезімдерін білдіру
	«Гүлдер» – акварельмен сурет салу. Шығармашылық жұмыста кескіндеме техникасының білімін пайдалану. Дымқыл зат үсті бойынша техникасын қолдану. Әртүрлі қалыңдықтағы қылқаламдарды пайдалану.	1.4.3.2 өзінің кескіндемелік жұмысын таныстыруда түрлі мүмкіндіктерді қолдану
Мүсін 1 сағат	«Ою-өрнек» бедері Мүсіндік техникалардың білімін шығармашылық жұмыста қолдану. Бедері үшін картон негізін қолдану. Валиктермен мүсіндеу техникасын қолдану.	1.4.4.1 мүсіндік техникалар мен тәсілдердің көмегімен идеяларды шығармашылық түрде ұсыну және сезімдерін білдіру.
Сәндік-қолданбалы өнер 1 сағат	«Киіз үй» коллажы. Шығармашылық жұмыста сәндік техникалар туралы білімдерін қолдану. Киіз бен жиектемені коллажда қолдану.	1.4.5.1 сәндік техникалар мен тәсілдердің көмегімен идеяларды шығармашылық түрде ұсыну және сезімдерін білдіру
Дизайн және сәулет (көркем құрастыру және модельдеу) 2 сағат	«Құс» - қатырма қағаздан жасалған ілмекті модель. Фигураның құрылысы. Шығармашылық жұмыста дизайн мүмкіндіктерін пайдалану. Қанаттар мен аяқтарды бекіту нұсқаларын қолдану.	1.4.6.1 дизайн идеяларын шығармашылық түрде ұсыну, құрастыру мен модельдеудің техникалары мен тәсілдерінің көмегімен идеялар мен сезімдерді білдіру
	«Менің қалам» - ұжымдық жұмыс. Пластикалық бөтелкелерден жасалған рамадағы ғимараттарды модельдеу. Ермексаз. Шығармашылық	1.4.6.2 сәулет идеяларын шығармашылық түрде ұсыну, құрастыру мен модельдеудің техникалары және тәсілдерінің көмегімен идеялар мен сезімдерді білдіру

		жұмыста модельдеу мүмкіндіктерін пайдалану. Гимараттардың жеке декорын қолдану.	
--	--	---	--

Орта мерзімді жоспарлау кезінде блоктағы бөлімдер тақырыпқа байланысты жылжуы мүмкін. (Яғни, блоктардағы орта мерзімді жоспарлау кезінде бөлімдер ұзақ мерзімді жоспарда көрсетілген тәртіппен жүрмеуі мүмкін. Мысалы: 1. Блок «Бейнелеу сауаттылығының негіздері».

Тақырыптар/бөлімдер – «Кемпірқосақ» кескіндеме - 1 сағат; «Жемістер» мүсін - 1 сағат; «Ою» сәндік-қолданбалы өнер - 1 сағат; «Қылқалам тірегі» Дизайн - 1 сағат; «Ағаштар» Графика -1 сағат; «Үй» сәулет өнері - 1 сағат, «Күзгі пейзаж» Графика -1 сағат; «Күн мен түн» кескіндеме - 1 сағат.

Бастауыш білім беру деңгейінің 1-4-сыныптарына арналған «Жаратылыстану» үлгілік оқу бағдарламасы бойынша оқу мақсаты мен міндеттеріне сүйене отырып ұзақ мерзімді жоспар тақырыптары құрылды. Ұзақ мерзімді жоспар тақырыптары 10-кестеде берілген.

10-кесте. Бастауыш білім беру деңгейінің 1-4-сыныптарына арналған «Жаратылыстану» оқу пәні бойынша ұзақ мерзімді жоспар тақырыптары

Ортақ тақырыптар	Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Бағдарлама бөлімшелері	Оқу мақсаттары
1-тоқсан			
1. Өзім туралы	1 Мен зерттеушімін	1.1 Ғылым мен зерттеушілердің рөлі	1.1.1 қоршаған әлем құбылыстары, процестері мен нысандарын зерттеудің қажеттілігін түсіндіру
		1.2 Табиғатты тану әдістері	1.1.2.1 қоршаған әлем құбылыстарына бақылау жүргізу; 1.1.2.2 көрсетілген экспериментті түсіндіру
	2 Жанды табиғат	2.1 Өсімдіктер	1.2.1.1 өсімдіктердің негізгі сипаттамаларын және олардың тіршілік формаларын анықтау; 1.2.1.2 өсімдіктердің негізгі бөліктерін ажырату; 1.2.1.3 жабайы өсімдіктер мен мәдени өсімдіктерді ажырату; 1.2.1.4 өсімдіктердің тіршілігіне қажетті жағдайларды зерттеу; 1.2.1.5 мәдени өсімдіктерге күтім жасау жолдарын сипаттау

2. Менің мектебім		2.2 Жануарлар	1.2.2.1 жануарлар мен өсімдіктерді салыстыру, олардың ұқсастықтары мен айырмашылықтарын анықтау; 1.2.2.2 жабайы және үй жануарларын ажырату; 1.2.2.3 жыл мезгілдерінің ауысуына жануарлардың бейімделуін түсіндіру
	1 Мен зерттеушімін	1.2 Табиғатты тану әдістері	1.1.2.1 қоршаған әлем құбылыстарына бақылау жүргізу; 1.1.2.2 көрсетілген экспериментті түсіндіру
2-тоқсан			
3. Менің отбасым және достарым	2 Жанды табиғат	2.3 Адам	1.2.3.1 адам денесінің негізгі мүшелерін және олардың қызметтерін атау; 1.2.3.2 адам өмірінің кезеңдерін сипаттау; 1.2.3.3 адамның өсу және даму қажеттіліктерін анықтау
4. Бізді қоршаған әлем	5 Табиғат физикасы	5.1 Күш және қозғалыс	1.5.1.1 түрлі денелердің қозғалуына мысал келтіру; 1.5.1.2 қозғалыстың адам өміріндегі және табиғаттағы маңыздылығын анықтау; 1.5.1.3 қозғалыстың түрлі траекториясын зерттеу, оларды сурет түрінде көрсету
	1 Мен зерттеушімін	1.2 Табиғатты тану әдістері	1.1.2.1 қоршаған әлем құбылыстарына бақылау жүргізу; 1.1.2.2 көрсетілген экспериментті түсіндіру
3-тоқсан			
5. Саяхат	4 Жер және ғарыш	4.2 Ғарыш	1.4.2.1 астрономияны ғарыш туралы ғылым ретінде сипаттау; 1.4.2.2 ғарышты зерттеуге арналған құрылғылар мен ұшу аппараттарын сипаттау
		4.1 Жер	1.4.1.1 Жердің пішінін моделі негізінде анықтау
		4.3 Кеңістік және уақыт	1.4.3.1 уақыттың маңыздылығын түсіндіру; 1.4.3.2 уақытты өлшеу құралдарын анықтау
	1 Мен зерттеушімін	1.2 Табиғатты тану әдістері	1.1.2.1 қоршаған әлем құбылыстарына бақылау жүргізу; 1.1.2.2 көрсетілген экспериментті түсіндіру
6. Салт-дәстүр және ауыз әдебиеті	5 Табиғат физикасы	5.4 Жылу	1.5.4.1 жылыту құрылғыларын анықтау
		5.5 Электрлік	1.5.5.1 адамның күнделікті өміріндегі электр энергиясының маңызын түсіндіру

		5.6 Магниттілік	1.5.6.1 магниттік қасиеті бар денелерді анықтау; 1.5.6.2 магниттің қасиетін зерттеу
	1 Мен зерттеушімін	1.2 Табиғатты тану әдістері	1.1.2.1 қоршаған әлем құбылыстарына бақылау жүргізу; 1.1.2.2 көрсетілген экспериментті түсіндіру
4-тоқсан			
7. Тағам мен сусын	5 Табиғат физикасы	5.2 Жарық	1.5.2.1 жарық пен қараңғыны салыстыру; 1.5.2.2 жарықтың табиғи және жасанды көздерін ажырату; 1.5.2.3 жасанды жарықтың қажеттілігін және оның көздерін анықтау
8. Дені саудың жаны сау		5.3 Дыбыс	1.5.3.1 дыбыстың таралу ерекшеліктерін түсіндіру; 1.5.3.2 дыбыстың табиғи және жасанды көздерін ажырату
	1 Мен зерттеушімін	1.2 Табиғатты тану әдістері	1.1.2.1 қоршаған әлем құбылыстарына бақылау жүргізу; 1.1.2.2 көрсетілген экспериментті түсіндіру

2) 2-сынып:

Ортақ тақырыптар	Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Бағдарлама бөлімшелері	Оқу мақсаттары
1-тоқсан			
1. Өзім туралы	1 Мен зерттеушімін	1.1 Ғылым мен зерттеушілердің рөлі	2.1.1.1 қоршаған әлем құбылыстары, процестері мен нысандарын зерделеуге қажетті жағдайларды және зерттеушінің тұлғалық қасиеттерін анықтау
		1.2 Табиғатты тану әдістері	2.1.2.1 «ақпарат көзі» ұғымын және оның зерттеу жүргізудегі маңызын түсіндіру; 2.1.2.2 бақылаудың басты белгілерін анықтау (мақсат, нысан, жоспар, мерзім, нәтиже); 2.1.2.3 бақылау нәтижелерін шартты белгілердің көмегімен белгілей білу; 2.1.2.4 бақылау жүргізудің жоспарын құру; 2.1.2.5 құрылған жоспарға сәйкес бақылау жүргізу және қорытынды жасау; 2.1.2.6 эксперименттің басты белгілерін анықтау (мақсат, болжам, ресурстар, жоспар, мерзім, нәтиже); 2.1.2.7 эксперимент жүргізу және оның нәтижелерін кестеге түсіру

	2 Жанды табиғат	2.1 Өсімдіктер	2.2.1.1 өсімдіктердің әртүрлі жағдайларда өсу мүмкіндіктерін зерттеу; 2.2.1.2 өсімдіктердің маусымдық өзгерістерін сипаттау; 2.2.1.3 өсімдіктің негізгі бөліктерінің қызметін сипаттау; 2.2.1.4 өсімдік топтарын тіршілік ортасына және қоршаған ортаның жағдайларына (ылғал) бейімделу жолдары бойынша салыстыру; 2.2.1.5 өз өлкесінің өсімдік топтарын сипаттау; 2.2.1.6 топырақты күтудің маңызын түсіндіру; 2.2.1.7 өсімдіктерге қамқорлық жасаудың маңыздылығын түсіндіру
2. Менің отбасым және достарым		2.2 Жануарлар	2.2.2.1 жануарлар класының өкілдерін ажырату: бунақденелілер, балықтар, қосмекенділер, бауырымен жорғалаушылар, құстар және сүтқоректілер; 2.2.2.2 жануарлардың тіршілік ортасына бейімделу жолдарын сипаттау; 2.2.2.3 жануарлардың көбею жолдарын түсіндіру; 2.2.2.4 жануарлардың саналуандығын сақтаудың маңыздылығын түсіндіру
	1 Мен зерттеушімін	1.2 Табиғатты тану әдістері	2.1.2.2 бақылаудың басты белгілерін анықтау (мақсат, нысан, жоспар, мерзім, нәтиже); 2.1.2.3 бақылау нәтижелерін шартты белгілердің көмегімен белгілей білу; 2.1.2.4 бақылау жүргізудің жоспарын құру; 2.1.2.5 құрылған жоспарға сәйкес бақылау жүргізу және қорытынды жасау
2-тоқсан			
3. Менің мектебім	2 Жанды табиғат	2.3 Адам	2.2.3.1 адамның тірек-қимыл жүйесінің қызметін анықтау; 2.2.3.2 дұрыс дене сымбатын сақтаудың маңыздылығын түсіндіру; 2.2.3.3 бұлшықеттің қозғалыс кезіндегі жиырылуының рөлін түсіндіру; 2.2.3.4 денсаулық сақтаудағы жеке гигиенаның рөлін анықтау; 2.2.3.5 тіс күтімінің денсаулық сақтаудағы маңызын анықтау

	1 Мен зерттеушімін	1.2 Табиғатты тану әдістері	2.1.2.1 «ақпарат көзі» ұғымын және оның зерттеу жүргізудегі маңызын түсіндіру; 2.1.2.2 бақылаудың басты белгілерін анықтау (мақсат, нысан, жоспар, мерзім, нәтиже); 2.1.2.3 бақылау нәтижелерін шартты белгілердің көмегімен белгілей білу; 2.1.2.4 бақылау жүргізудің жоспарын құру; 2.1.2.5 құрылған жоспарға сәйкес бақылау жүргізу және қорытынды жасау; 2.1.2.6 эксперименттің басты белгілерін анықтау (мақсат, болжам, ресурстар, жоспар, мерзім, нәтиже); 2.1.2.7 эксперимент жүргізу және оның нәтижелерін кестеге түсіру
4. Менің туған өлкем	3 Заттар және олардың қасиеттері	3.2 Ауа	2.3.2.1 біздің ғаламшарымыз үшін ауаның маңызын түсіндіру; 2.3.2.2 ауаның кейбір қасиеттерін сипаттау (агрегаттық күйі, түсі, иісі); 2.3.2.3 ауаның кеңістікті толтыру қасиетін және жылуөткізгіштігін зерттеу
		3.3 Су	2.3.3.1 судың физикалық қасиеттерін анықтау (дәмсіз, иіссіз, белгілі бір формасының болмауы, аққыштығы); 2.3.3.2 судың агрегаттық күйінің өзгеру процесін зерттеу; 2.3.3.3 судың табиғи көздерін анықтау
	1 Мен зерттеушімін	1.2 Табиғатты тану әдістері	2.1.2.1 «ақпарат көзі» ұғымын және оның зерттеу жүргізудегі маңызын түсіндіру; 2.1.2.2 бақылаудың басты белгілерін анықтау (мақсат, нысан, жоспар, мерзім, нәтиже); 2.1.2.3 бақылау нәтижелерін шартты белгілердің көмегімен белгілей білу; 2.1.2.4 бақылау жүргізудің жоспарын құру; 2.1.2.5 құрылған жоспарға сәйкес бақылау жүргізу және қорытынды жасау; 2.1.2.6 эксперименттің басты белгілерін анықтау (мақсат, болжам, ресурстар, жоспар, мерзім, нәтиже); 2.1.2.7 эксперимент жүргізу және оның нәтижелерін кестеге түсіру
3-тоқсан			

5. Дені саудың - жаны сау	3 Заттар және олардың қасиеттері	3.4 Табиғат ресурстары	2.3.4.1 табиғат ресурстарының қолданысын анықтау; 2.3.4.2 табиғат ресурстарын шығу тегі бойынша жіктеу
	1 Мен зерттеушімін	1.2 Табиғатты тану әдістері	2.1.2.1 «ақпарат көзі» ұғымын және оның зерттеу жүргізудегі маңызын түсіндіру; 2.1.2.2 бақылаудың басты белгілерін анықтау (мақсат, нысан, жоспар, мерзім, нәтиже)
	4 Жер және Ғарыш	4.1 Жер	2.4.1.1 Жер мен Күн арасындағы байланысты түсіндіру; 2.4.1.2 Жердің табиғи серігін анықтау
		4.2 Ғарыш	2.4.2.1 Күн жүйесі ғаламшарларының орналасу тәртібін анықтау; 2.4.2.2 Күн жүйесі ғаламшарларын салыстыру
6. Салт-дәстүр және ауыз әдебиеті	1 Мен зерттеушімін	4.3 Кеңістік және уақыт	2.4.3.1 негізгі уақыт өлшем бірліктерін ажырату; 2.4.3.2 ғарыштағы қашықтық пен уақыттың ерекшеліктерін түсіндіру
		1.2 Табиғатты тану әдістері	2.1.2.1 «ақпарат көзі» ұғымын және оның зерттеу жүргізудегі маңызын түсіндіру; 2.1.2.4 бақылау жүргізудің жоспарын құру; 2.1.2.5 құрылған жоспарға сәйкес бақылау жүргізу және қорытынды жасау
	5 Табиғат физикасы	5.1 Күш және қозғалыс	2.5.1.1 түрлі денелердің әртүрлі жылдамдықпен қозғалуына мысал келтіру; 2.5.1.2 жылдамдықты түсіндіруде сапалық сипаттамаларын қолдану (жылдам, баяу); 2.5.1.3 қозғалыс тудыратын күштерді зерттеу; 2.5.1.4 массаны анықтауға арналған құралдарды таңдау және пайдалану
	1 Мен зерттеушімін	1.2 Табиғатты тану әдістері	2.1.2.1 «ақпарат көзі» ұғымын және оның зерттеу жүргізудегі маңызын түсіндіру; 2.1.2.5 құрылған жоспарға сәйкес бақылау жүргізу және қорытынды жасау; 2.1.2.6 эксперименттің басты белгілерін анықтау (мақсат, болжам, ресурстар, жоспар, мерзім, нәтиже)
4-тоқсан			
7. Қоршаған орта	5 Табиғат физикасы	5.2 Жарық	2.5.2.1 кейбір денелердің жарықөткізгіштік қасиетін зерттеу
		5.3 Дыбыс	2.5.3.1 дыбыс қаттылығы бойынша дыбыс көздерін жіктеу
		5.4 Жылу	2.5.4.1 түрлі денелердің температурасын өлшеу

8. Саяхат		5.6 Магниттілік	2.5.6.1 магниттерді қолдану аясын сипаттау
	1 Мен зерттеушімін	1.2 Табиғатты тану әдістері	2.1.2.1 «ақпарат көзі» ұғымын және оның зерттеу жүргізудегі маңызын түсіндіру; 2.1.2.5 құрылған жоспарға сәйкес бақылау жүргізу және қорытынды жасау; 2.1.2.6 эксперименттің басты белгілерін анықтау (мақсат, болжам, ресурстар, жоспар, мерзім, нәтиже); 2.1.2.7 эксперимент жүргізу және оның нәтижелерін кестеге түсіру

3) 3-сынып:

Ортақ тақырыптар	Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Бағдарлама бөлімшелері	Оқу мақсаттары
1-тоқсан			
1. Жанды табиғат	1 Мен зерттеушімін	1.1 Ғылым мен зерттеушілердің рөлі	3.1.1.1 маңызды ғылыми жаңалықтар мен олардың адамның күнделікті өміріне әсері туралы әңгімелеу
		1.2 Табиғатты тану әдістері	3.1.2.1 ақпарат көзінің түрлерін анықтау; 3.1.2.2 ақпарат көздерінің артықшылығы мен кемшілігін анықтау; 3.1.2.3 экспериментті жоспарлау және жүргізу; 3.1.2.4 жүргізілген эксперимент нәтижесін құрылған жоспарға сәйкес диаграмма түрінде көрсету, қорытынды жасау
2. Жақсыдан үйрен, жаманнан жирен (жарық пен қараңғы)	2 Жанды табиғат	2.1 Өсімдіктер	3.2.1.1 өсімдіктердің фотосинтез процесінде оттегі бөлуін түсіндіру; 3.2.1.2 өсімдіктердің қоршаған орта жағдайларына (жылу, жарық, ылғал) бейімделу жолдарын түсіндіру; 3.2.1.3 өз өлкесіндегі табиғат бірлестіктерін сипаттау; 3.2.1.4 адамның іс-әрекеттерінің өсімдіктердің саналуандығына әсерін түсіндіру; 3.2.1.5 сирек кездесетін және жойылып бара жатқан өсімдіктерді сақтаудағы Қызыл кітаптың рөлін анықтау
		2.2 Жануарлар	3.2.2.1 жануарларды омыртқалыларға және омыртқасыздарға жіктеу; 3.2.2.2 жануарларды тіршілік ортасы бойынша ажырату; 3.2.2.3 табиғаттағы жануарлардың өзара қарым-қатынас түрлерін сипаттау;

			3.2.2.4 өсімдіктер мен жануарлар арасындағы өзара байланысты зерттеу; 3.2.2.5 тіршілік ортасындағы жағдайдың өзгеруіне байланысты жануарлар санының өзгеруін түсіндіру; 3.2.2.6 адамның жануарлар санының азаюына әсер ететін іс-әрекет түрлерін анықтау
	1 Мен зерттеушімін	1.2 Табиғатты тану әдістері	3.1.2.1 ақпарат көзінің түрлерін анықтау; 3.1.2.2 ақпарат көздерінің артықшылығы мен кемшілігін анықтау; 3.1.2.3 экспериментті жоспарлау және жүргізу; 3.1.2.4 жүргізілген эксперимент нәтижесін құрылған жоспарға сәйкес диаграмма түрінде көрсету, қорытынды жасау
2-тоқсан			
3. Уақыт	2 Жанды табиғат	2.3 Адам	3.2.3.1 адамның ішкі ағзаларының орналасуын анықтау; 3.2.3.2 асқорыту жүйесінің тіршілікке қажетті энергияны алудағы рөлін сипаттау; 3.2.3.3 тыныс алу жүйесі мен оның адам ағзасындағы рөлін сипаттау; 3.2.3.4 қанайналым жүйесі мен оның адам ағзасындағы рөлін сипаттау; 3.2.3.5 адам ағзасының ауру мен инфекциядан қорғану жолдарын түсіндіру
	1 Мен зерттеушімін	1.2 Табиғатты тану әдістері	3.1.2.1 ақпарат көзінің түрлерін анықтау; 3.1.2.2 ақпарат көздерінің артықшылығы мен кемшілігін анықтау
4. Сәулет өнері	3 Заттар және олардың қасиеттері	3.1 Заттардың типтері	3.3.1.1 заттарды шығу тегі және агрегаттық күйі бойынша жіктеу
		3.2 Ауа	3.3.2.1 ауаның құрамын сипаттау; 3.3.2.2 ауаның жануды қолдайтын қасиетін сипаттау
		3.3 Су	3.3.3.1 судың жанды ағзаларда және жансыз табиғатта кездесетінін түсіндіру; 3.3.3.2 судың негізгі табиғи көздерін салыстыру; 3.3.3.3 ауыз суды үнемді қолдану қажеттілігін түсіндіру;

			3.3.3.4 суды тазартудың түрлі тәсілдерін ұсыну; 3.3.3.5 суды тазартуға арналған фильтрдің өз моделін ұсыну; 3.3.3.6 судың тіршілік үшін маңыздылығын түсіндіру
	1 Мен зерттеушімін	1.2 Табиғатты тану әдістері	3.1.2.1 ақпарат көзінің түрлерін анықтау; 3.1.2.2 ақпарат көздерінің артықшылығы мен кемшілігін анықтау; 3.1.2.3 экспериментті жоспарлау және жүргізу; 3.1.2.4 жүргізілген эксперимент нәтижесін құрылған жоспарға сәйкес диаграмма түрінде көрсету, қорытынды жасау
3-тоқсан			
5. Өнер	3 Заттар және олардың қасиеттері	3.4 Табиғат ресурстары	3.3.4.1 кейбір ағзалардың тіршілігіндегі топырақтың рөлін түсіндіру; 3.3.4.2 топырақтың негізгі құрамын зерттеу (күм, саз, өсімдіктер мен жануарлардың қалдықтары, су, ауа); 3.3.4.3 топырақтың негізгі қасиетін анықтау; 3.3.4.4 топырақтың құнарлылығын құрамына қарай зерттеу
	1 Мен зерттеушімін	1.2 Табиғатты тану әдістері	3.1.2.1 ақпарат көзінің түрлерін анықтау; 3.1.2.2 ақпарат көздерінің артықшылығы мен кемшілігін анықтау; 3.1.2.3 экспериментті жоспарлау және жүргізу; 3.1.2.4 жүргізілген эксперимент нәтижесін құрылған жоспарға сәйкес диаграмма түрінде көрсету, қорытынды жасау
6. Атақты тұлғалар	4 Жер және ғарыш	4.1 Жер	3.4.1.1 Жер сфераларын түсіндіру және графиктік кескіндеу
		4.2 Ғарыш	3.4.2.1 ғарышты игерудің кейбір айтулы оқиғалары туралы әңгімелеу; 3.4.2.2 адамзат дамуындағы ғарыштың маңызын түсіндіру
		4.3 Кеңістік және уақыт	3.4.3.1 Жердің өз осінен айналуының салдарын түсіндіру
	1 Мен зерттеушімін	1.2 Табиғатты тану әдістері	3.1.2.1 ақпарат көзінің түрлерін анықтау;

			3.1.2.2 ақпарат көздерінің артықшылығы мен кемшілігін анықтау;
	5 Табиғат физикасы	5.1 Күш және қозғалыс	3.5.1.1 серпімділік күшін зерттеу және оның білінуіне мысал келтіру; 3.5.1.2 ауырлық күшін зерттеу және оның білінуіне мысал келтіру; 3.5.1.3 үйкеліс күшін зерттеу және оның білінуіне мысал келтіру; 3.5.1.4 күштің әсер ету бағытын анықтау
	1 Мен зерттеушімін	1.2 Табиғатты тану әдістері	3.1.2.1 ақпарат көзінің түрлерін анықтау; 3.1.2.2 ақпарат көздерінің артықшылығы мен кемшілігін анықтау; 3.1.2.3 экспериментті жоспарлау және жүргізу; 3.1.2.4 жүргізілген эксперимент нәтижесін құрылған жоспарға сәйкес диаграмма түрінде көрсету, қорытынды жасау
4-тоқсан			
7. Су тіршілік көзі	5 Табиғат физикасы	5.2 Жарық	3.5.2.1 көлеңкенің пайда болу себептері мен ерекшеліктерін түсіндіру; 3.5.2.2 денелердің жарықты шағылдыру қасиетін түсіндіру
		5.3 Дыбыс	3.5.3.1 дыбыс қаттылығының дыбыс көзі мен қабылдағыш арасындағы қашықтыққа тәуелділігін түсіндіру
8. Демалыс мәдениеті. Мерекелер		5.5 Электрлік	3.5.5.1 электр энергиясы көздерін анықтау; 3.5.5.2 қарапайым электр тізбегінің сызбасын жинау; 3.5.5.3 қарапайым электр тізбегін элементтерін көрсете отырып, сызба түрінде ұсыну
		5.6 Магниттілік	3.5.6.1 магнит көмегімен әртүрлі металдардың магниттелу қасиетін зерттеу
	1 Мен зерттеушімін	1.2 Табиғатты тану әдістері	3.1.2.1 ақпарат көзінің түрлерін анықтау; 3.1.2.2 ақпарат көздерінің артықшылығы мен кемшілігін анықтау; 3.1.2.3 экспериментті жоспарлау және жүргізу; 3.1.2.4 жүргізілген эксперимент нәтижесін құрылған жоспарға сәйкес

			диаграмма түрінде көрсету, қорытынды жасау
--	--	--	--

4) 4-сынып:

Ортақ тақырыптар	Ұзақ мерзімді жоспар бөлімі	Бағдарлама бөлімшелері	Оқу мақсаттары
1-тоқсан			
1. Менің Отаным Қазақстан	1 Мен зерттеушімін	1.1 Ғылым мен зерттеушілердің рөлі	4.1.1.1 зерттеудің өзекті бағытын өз пайымдауы негізінде анықтау
		1.2 Табиғатты тану әдістері	4.1.2.1 зерттеу әдісін (бақылау мен эксперимент) таңдау себебін оның артықшылығы мен кемшілігіне байланысты негіздеу; 4.1.2.2 алынған нәтижені білім алушы таңдаған формада ұсыну
2. Құндылықтар	2 Жанды табиғат	2.1 Өсімдіктер	4.2.1.1 қоректік тізбектегі өсімдіктердің рөлін анықтау; 4.2.1.2 өсімдіктің тіршілік циклін сипаттау; 4.2.1.3 тозаңдану нәтижесінде тұқымның түзілуін сипаттау; 4.2.1.4 тұқым таралу жолдарын сипаттау; 4.2.1.5 төменгі және жоғарғы сатыдағы өсімдіктерді ажырату; 4.2.1.6 өсімдіктерді қорғау жолдарын ұсыну
		2.2 Жануарлар	4.2.2.1 өз өлкесіндегі жануарларды жіктеу; 4.2.2.2 бунақденелілердің тіршілік циклін сипаттау; 4.2.2.3 өсімдікқоректі және жыртқыш жануарларды ажырату; 4.2.2.4 симбиоздық қарым-қатынасқа мысал келтіру; 4.2.2.5 қоректік тізбектің құрылымын түсіндіру; 4.2.2.6 белгілі бір тіршілік ортасындағы қоректік тізбектің моделін құрастыру; 4.2.2.7 жойылу шегінде тұрған жануарларға мысал келтіру; 4.2.2.8 ұлттық саябақтар мен қорықтарды құру мақсатын түсіндіру
	1 Мен зерттеушімін	1.2 Табиғатты тану әдістері	4.1.2.1 зерттеу әдісін (бақылау мен эксперимент) таңдау себебін оның артықшылығы мен кемшілігіне негізінде таңдау себебін түсіндіру; 4.1.2.2 - алынған нәтижені білім алушы таңдаған формада ұсыну

2-тоқсан			
3. Мәдени мұра	2 Жанды табиғат	2.3 Адам	4.2.3.1 зәр шығару жүйесі мен оның адам ағзасындағы рөлін сипаттау; 4.2.3.2 жүйке жүйесі мен оның адам ағзасындағы рөлін сипаттау
	1 Мен зерттеушімін	1.2 Табиғатты тану әдістері	4.1.2.1 зерттеу әдісін (бақылау мен эксперимент) таңдау себебін оның артықшылығы мен кемшілігіне негізінде таңдау себебін түсіндіру; 4.1.2.2 алынған нәтижені білім алушы таңдаған формада ұсыну
	3 Заттар және олардың қасиеттері	3.1 Заттардың типтері	4.3.1.1 заттың қасиетіне байланысты қолдану аясын анықтау; 4.3.1.2 құрылған эксперимент жоспарына сәйкес жаңа зат алу
3.2 Ауа		4.3.2.1 адам тіршілігінің түрлі салаларында ауаны қолдану жолдарын анықтау; 4.3.2.2 ауаның ластану көздерін анықтау; 4.3.2.3 ауа тазалығын сақтау жолдарын және оны тазарту шараларын ұсыну; 4.3.2.4 ауаның табиғаттағы орын ауыстыру процесін түсіндіру; 4.3.2.5 желдің пайдасы мен зияны туралы мысал келтіру	
		3.3 Су	4.3.3.1 табиғаттағы су айналымын сипаттау; 4.3.3.2 атмосферада жауын-шашын түзілу процесін сипаттау; 4.3.3.3 судың ластану көздерін анықтау; 4.3.3.4 судың ластануының түрлі ағзаларға әсерін түсіндіру; 4.3.3.5 түрлі заттардың судағы ерігіштігін зерттеу
4. Мамандықтар әлемі	1 Мен зерттеушімін	1.2 Табиғатты тану әдістері	4.1.2.1 зерттеу әдісін (бақылау мен эксперимент) таңдау себебін оның артықшылығы мен кемшілігіне негізінде таңдау себебін түсіндіру; 4.1.2.2 алынған нәтижені білім алушы таңдаған формада ұсыну
3-тоқсан			
5. Табиғат құбылыстары	5 Табиғат физикасы	5.2 Жарық	4.5.2.1 көлеңкенің кедергі өлшеміне және жарық көзінен кедергіге дейінгі қашықтыққа тәуелділігін зерттеу және түсіндіру; 4.5.2.2 жарықтың шағылуы, жұтылуы сияқты қасиеттерін зерттеу және түсіндіру
		5.3 Дыбыс	4.5.3.1 белгілі бір кедергілердің дыбыстың қаттылығы мен таралуына әсерін зерттеу және түсіндіру

		5.4 Жылу	4.5.4.1 түрлі материалдардың жылуөткізгіштігін зерттеу
		5.5 Электрлік	4.5.5.1 түрлі материалдардың электрөткізгіштігін зерттеу
	1 Мен зерттеушімін	1.2 Табиғатты тану әдістері	4.1.2.1 зерттеу әдісін (бақылау мен эксперимент) таңдау себебін оның артықшылығы мен кемшілігіне негізінде таңдау себебін түсіндіру; 4.1.2.2 алынған нәтижені білім алушы таңдаған формада ұсыну
6. Қоршаған ортаны қорғау	3 Заттар және олардың қасиеттері	3.4 Табиғат ресурстары	4.3.4.1 кейбір пайдалы қазбалардың (бор, тұз, әктас, саз, мұнай, гранит, көмір, табиғи газ) қолданылу саласын анықтау; 4.3.4.2 Қазақстанның негізгі пайдалы қазбалары өндірілетін кен орындарын картадан көрсету; 4.3.4.3 пайдалы қазбаларды сақтау және үнемді қолданудың жолдарын ұсыну
	1 Мен зерттеушімін	1.2 Табиғатты тану әдістері	4.1.2.1 зерттеу әдісін (бақылау мен эксперимент) таңдау себебін оның артықшылығы мен кемшілігіне негізінде таңдау себебін түсіндіру; 4.1.2.2 алынған нәтижені білім алушы таңдаған формада ұсыну
4-тоқсан			
7. Ғарышқа саяхат	4 Жер және ғарыш	4.1 Жер	4.4.1.1 жер бетінің ірі элементтерін атау және сипаттау
		4.2 Ғарыш	4.4.2.1 жекелеген ғарыш денелерін сипаттау; 4.4.2.2 Жердегі тіршілікке ғарыштың әсерін анықтау
		4.3 Кеңістік және уақыт	4.4.3.1 Жердің орбиталық айналуының салдарын түсіндіру; 4.4.3.2 жыл мезгілдерін сипаттау
	1 Мен зерттеушімін	1.2 Табиғатты тану әдістері	4.1.2.1 зерттеу әдісін (бақылау мен эксперимент) таңдау себебін оның артықшылығы мен кемшілігіне негізінде таңдау себебін түсіндіру; 4.1.2.2 алынған нәтижені білім алушы таңдаған формада ұсыну
8. Болашаққа саяхат	5 Табиғат физикасы	5.1 Күш және қозғалыс	4.5.1.1 Архимед күшін сипаттау және оның білінуіне мысал келтіру; 4.5.1.2 судағы әр түрлі денелерге әсер ететін Архимед күшін бақылау және болжау
	1 Мен зерттеушімін	1.2 Табиғатты тану әдістері	4.1.2.1 зерттеу әдісін (бақылау мен эксперимент) таңдау себебін оның артықшылығы мен кемшілігіне негізінде таңдау себебін түсіндіру; 4.1.2.2 алынған нәтижені білім алушы таңдаған формада ұсыну

Ескерту: зерттеушілік білік пен дағдыларын қалыптастыру мен дамытуға бағытталған «Мен зерттеушімін» бөлімінің оқу мақсаттары «Жанды табиғат», «Заттар және олардың қасиеттері», «Жер және ғарыш», «Табиғат физикасы» бөлімдерінің оқу мақсаттарымен кіріктіріле жүзеге асырылады.

Бастауыш білім беру деңгейінің 1-сыныбына арналған «Цифрлық сауаттылық» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасы бойынша өзгерістер енгізілген оқыту мақсаттары 11-кестеде көрсетілген.

11-кесте. «Цифрлық сауаттылық» оқу пәні бойынша оқыту мақсаттары

1) Ақпараттық әдеп

Білім алушылар міндеті	
Бөлімше	1-сынып
1. Өз денсаулығымызды сақтаймыз	1.1.1.1 Компьютермен жұмыс істеу барысында тәртіп ережелерін ұстанып өз денсаулығын сақтау. 1.1.1.2 Компьютердің қолданылуына қарай негізгі құрылғыларын атау.
2. Біздің айналамыздағы ақпарат	1.1.2.1 Қабылдау тәсілдерін қолданып ақпарат түрлерін анықтау.
3. Ақпарат және компьютер	1.1.3.1 Ұсыну формасы бойынша ақпарат түрлерін ажырату. 1.1.3.2 ақпаратты ұсыну кезіндегі ақпарат көздері мен қабылдағыштардың байланыс арналарына мысалдар келтіру
4. Интернет желісінде жұмыс істеу кезіндегі қауіпсіздік	1.1.4.1 Интернет желісін өмірде қолдану мысалдарын келтіру. 1.1.4.2 желідегі барлық ақпарат сенімді және пайдалы емес екенін талқылау; 1.1.4.3 Интернет желісіне жеке ақпаратты беру кезіндегі қауіптерді анықтау.

2) Менің алғашқы суретім

Бөлімше	1-сынып
Фигуралар	1.2.1.1 Стандартты фигураларды қолданып салу. 1.2.1.2 Түстер палитрасындағы негізгі түсті өзгертіп кескін салу. 1.2.1.3 Палитрада фон түсін тандап кескін салу. 1.2.1.4 Контурын өзгерту арқылы фигураны салу. 1.2.1.5 Фигура түсін құйып бояу арқылы өзгертіп салу.
Фигуралармен орындалатын іс-әрекет	1.2.2.1 Форма мен параметрді қолданып кескін бөлігін ерекшелеу. 1.2.2.2 Көшіру, қиып алу және қою құралдарын қолданып кескін салу. 1.2.2.3 Бұру немесе айналдыру құралдарын қолданып кескін салу. 1.2.2.4 Түспен толтыру құралын қолданып кескін салу.

3) Біздің өміріміздегі алгоритмдер

Біздің өміріміздегі алгоритмдер	1.3.1.1 Алгоритм, әрекет және команда ұғымдарын түсіндіру. 1.3.1.2 Орындаушы және оның командалар жүйесін анықтап алгоритм құру.
---------------------------------	---

	1.3.1.3 Алгоритм түрлерін өмірмен байланыстырып мысалдар келтіру.
--	---

4) Бағдарламалау

Scratch пен танысу	1.4.1.1 Кейіпкер фигурасы үшін кітапханадан Спрайтты таңдау. 1.4.1.2 Кітапханадан Сахна фонын таңдау.
Менің алғашқы бағдарламам	1.4.2.1 Scratch (скретч) программалау ойын ортасында дайын сценариді алгоритм бойынша іске асыру. 1.4.2.2 Scratch (скретч) программалау ойын ортасында есептің шарты бойынша сызықтық алгоритмді өңдеу. 1.4.2.3 Scratch (скретч) программалау ойын ортасында жобаны құру, сақтау және ашу.

2-4-сынып

1) Компьютер

Бөлімше	Білім алушылар міндетті		
	2-сынып	3-сынып	4-сынып
1.Компьютердің құрылғылары	2.1.1.1 енгізу шығару құрылғыларын ажырата білу;	3.1.1.1 таңба регистрін, пернетақтаның орналасуын, меңзерді басқаруды өзгерту үшін клавиштерді пайдалану;	4.1.1.1 компьютерлік және мобильді технологиялардың ескіруі ғылыми-техникалық прогреспен байланысты екенін түсіндіру;
2.Программалық қамтамасыз ету	2.1.2.1 Файл мен бума туралы түсінік беру; 2.1.2.2 файлдар мен бумаларды жасау, көшіру, жылжыту және жою; 2.1.2.3 өз жұмысындағы контекстік мәзірді пайдалану;	3.1.2.1 қолданбалы программаларда «қызу» клавиштерді пайдалану;	
3.Қауіпсіздік	3.1.3.1 Интернет желісінде жұмыс істеуде жеке қауіпсіздігінің негізгі ережелерін ескеру;	4.1.3.1. сенімді пароль критерийлерін айқындау;	

2) Ақпаратты ұсыну және өңдеу

Бөлімше	2-сынып	3-сынып	4-сынып
1. Мәтіндер	2.2.1.2. Өз идеяларын мәтіндік редакторда жазу;	3.2.1.1. таңбалы, нөмірленген тізімдер жасау; 3.2.1.2. мәтінді теру ережесін сақтау; 3.2.1.3. мәтінді өңдеу; 3.2.1.4. шрифт пен абзацты пішімдеу; 3.2.1.5. суреттерді мәтінге енгізіп, реттеу;	4.2.1.1 мәтінде қарапайым кестелер жасау;

2 Графика	2.2.2.1 суреттің фрагментін көшіру және көрсету; 2.2.2.2 суретті өңдеу (кесу, айналдыру, өлшемін өзгерту);	3.2.2.1 фотосуреттерді өңдейтін (жарық, контраст, жиектеме) программаларын қолдану;	
3. Презентациялар		3.2.3.1 мәтін мен бейнені қамтитын қарапайым көрсеткімдерді жасау; 3.2.3.2 слайдтар арасындағы ауысуды қолдану; 3.2.3.3 презентацияларды безендіру үшін дайын дизайнды қолдану;	4.2.3.1 слайд үшін макет таңдау; 4.2.3.2 презентациялардағы нысандардың анимациясын келтіру; 4.2.3.3 презентацияға дыбыс пен бейнені енгізу;
4. Мультимедиа	2.2.4.1 дыбысты жазу және ойнату үшін программаларды пайдалану; 2.2.4.2 дыбыстық файлдарды өңдеу;		4.2.4.1 бейнеклиптерді жасау; 4.2.4.2 белгілі бір тақырыпта фотосуреттер, дыбыстар және бейнелерді пайдалану;

3) Интернет желісінде жұмыс істеу

Бөлімше	2-сынып	3-сынып	4-сынып
1. Ақпараттар іздеу	2.3.1.1 берілген тақырып бойынша ақпарат іздеу үшін браузерді қолдану;	3.3.1.1 ақпарат іздеуді іске асыру (құжаттағы мәтін үзіндісі);	4.3.1.1 түйінді сөздер бойынша ақпаратты іздеу үшін браузерді пайдалану; 4.3.1.2 ақпаратты іздеу (компьютердегі файлдар мен қалталар)
2. Ақпарат алмасу	2.3.2.1 қосымшалар арасындағы мәліметтермен ауысу;	3.3.2.1. жоба бойынша бірлесіп жұмыс істеуге арнаған мессенджерлерді пайдалану; 3.3.2.2. желідегі ақпарат алмасу жолдарын түсіндіру;	4.3.2.1. электрондық поштаның мүмкіндіктерін түсіндіру 4.3.2.2. шолғыш параметрлерін қолдану (бетбелгілер жасау, тарихты және жүктеулерді қарау);

4) Есептей білу

Бөлімше	2-сынып	3-сынып	4-сынып
1. Алгоритмдер	2.4.1.1 берілген сценарий бойынша ойын бағдарламалау ортасында (Scratch (скретч))	3.4.1.1 берілген сценарий бойынша бағдарламалаудың ойын ортасында (Scratch (скретч))	4.1 ойын бағдарламалау ортасында кірістірілген циклды жүзеге асыру (Scratch (скретч))

	тармақталу алгоритмін әзірлеу; 2.4.1.2 ойын бағдарламалау ортасында (Scratch (скретч)) ауызша түрде берілген тармақтау алгоритмін іске асыру;	қайталау алгоритмін әзірлеу; 3.4.1.2 ойын бағдарламалау ортасында (Scratch (скретч)) ауызша түрде берілген қайталау алгоритмін іске асыру;	4.4.1.2 логикалық операторларды ойын бағдарламалау ортасында қолдану (Scratch (скретч)); 4.4.1.3 ойын бағдарламалау ортасында салыстыру операторларын қолдану (Scratch (скретч))
2. Бағдарламалау Scratch-пен танысу	2.4.2.1 жоба үшін бағдарламалаудың ойын ортасының (Scratch (скретч)) ендірілген графикалық редакторында таңба жасау; 2.4.2.2 ойын бағдарламалау ортасында (Scratch (скретч)) пернетақт адан спрайтты басқаруды ұйымдастыру; 2.4.2.3 ойын бағдарламалау ортасында кейіпкерлер арасында мәтіндік диалог ұйымдастыру (Scratch (скретч))	3.4.2.1. дайын сценарий бойынша ойын әзірлеу 3.4.2.2. программалау ойын алаңында бірнеше көріністермен жұмыс істеу 3.4.2.3. бағдарламалау ойын алаңында бірнеше кейіпкерлермен жұмыс істеу 3.4.2.4. программалау ойын алаңында ойын құру барысында циклдік алгоритмді жүзеге асыру	4.4.2.1 ойын программалау ортасында айнымалыларды қолдану (Scratch (скретч)); 4.2 ойынды өз сценарийі бойынша жасау;
Менің алғашқы бағдарламам		3.4.2.1 ойын бағдарламалау ортасында бірнеше таңбаларды жасау (Scratch (скретч)); 3.4.2.2 ойын бағдарламалау ортасында ойын құру кезінде циклдік алгоритмді іске асыру (Scratch (скретч))	

4) Робототехника

Бөлімше	2-сынып	3-сынып	4-сынып
1. Жалпы робототехника	2.5.1.1 робот туралы түсіндіру; 2.5.1.2 білім беру роботының базалық моделінің негізгі		

	элементтерін сипаттау; 2.5.1.3. робот үшін аудио файлды жүктеу;		
2. Роботтың қозғалысы	2.5.2.1 роботтың берілген жылдамдықпен алға жылжуын ұйымдастыру;	3.5.2.1. робот қозғалысын ұйымдастыру үшін циклды пайдалану;	
3. Датчиктер мен қозғалтқыштар	2.5.3.1 программаны бастау үшін жанап өтетін датчикті қолдану;	3.5.3.1. жылдамдығын реттеу және орта қозғалтқыш жылдамдығының мөлшерін орнату	4.5.3.1. түс датчигін пайдалану; 4.5.3.2. ультрадыбыс датчигін қолдану;

Тоқсандағы бөлімдер мен бөлімдер ішіндегі тақырыптар бойынша сағат сандарын бөлу мұғалімнің еркіне қалдырылады.

Осы оқу бағдарламасы Бастауыш білім беру деңгейінің 1-4-сыныптарына арналған «Цифрлық сауаттылық» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру жөніндегі ұзақ мерзімді жоспарға сәйкес іске асырылады. 12-кесте.

12-кесте. Бастауыш білім беру деңгейінің 1-4-сыныптарына арналған «Цифрлық сауаттылық» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасын іске асыру жөніндегі ұзақ мерзімді жоспары

1) 1-сынып:

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері (ортақ тақырыптар) *	Пән тақырыптары	Оқу мақсаттары
3-тоқсан		
1-бөлім – Ақпараттық этикет (ортақ тақырыбы: «Саяхат»)	Өз денсаулығымызды сақтаймыз	1.1.1.1 Компьютермен жұмыс істеу барысында тәртіп ережелерін ұстанып өз денсаулығын сақтау. 1.1.1.2 Компьютердің қолданылуына қарай негізгі құрылғыларын атау.
	Біздің айналамыздағы ақпарат	1.1.2.1 Қабылдау тәсілдерін қолданып ақпарат түрлерін анықтау.
	Ақпарат және компьютер	1.1.3.1 Ұсыну формасы бойынша ақпарат түрлерін ажырату. 1.1.3.2 ақпаратты ұсыну кезіндегі ақпарат көздері мен қабылдағыштардың байланыс арналарына мысалдар келтіру
	Интернет желісінде жұмыс істеу кезіндегі қауіпсіздік	1.1.4.1 Интернет желісін өмірде қолдану мысалдарын келтіру. 1.1.4.2 желідегі барлық ақпарат сенімді және пайдалы емес екенін талқылау;

		1.1.4.3 Интернет желісіне жеке ақпаратты беру кезіндегі қауіптерді анықтау.
2-бөлім – Менің алғашқы суретім (ортақ тақырыбы: «Дәстүр және фольклор»)	Фигуралар	1.2.1.1 Стандартты фигураларды қолданып салу. 1.2.1.2 Түстер палитрасындағы негізгі түсті өзгертіп кескін салу. 1.2.1.3 Палитрада фон түсін тандап кескін салу. 1.2.1.4 Контурын өзгерту арқылы фигураны салу. 1.2.1.5 Фигура түсін құйып бояу арқылы өзгертіп салу.
	Фигуралармен орындалатын іс-әрекет	1.2.2.1 Форма мен параметрді қолданып кескін бөлігін ерекшелеу. 1.2.2.2 Көшіру, қиып алу және қою құралдарын қолданып кескін салу. 1.2.2.3 Бұру немесе айналдыру құралдарын қолданып кескін салу. 1.2.2.4 Түспен толтыру құралын қолданып кескін салу.
4-тоқсан		
3-бөлім Біздің өміріміздегі алгоритм (ортақ тақырыптар: «Тағам және сусындар», «Дені саудың – жаны сау»)	Біздің өміріміздегі алгоритм	1.3.1.1 Алгоритм, әрекет және команда ұғымдарын түсіндіру. 1.3.1.2 Орындаушы және оның командалар жүйесін анықтап алгоритм құру. 1.3.1.3 Алгоритм түрлерін өмірмен байланыстырып мысалдар келтіру.
4-бөлім. Бағдарламалау	Scratch пен танысу	1.4.1.1 Кейіпкер фигурасы үшін кітапханадан Спрайтты таңдау. 1.4.1.2 Кітапханадан Сахна фонын таңдау.
	Менің алғашқы бағдарламам	1.4.2.1 Scratch (скретч) программалау ойын ортасында дайын сценариді алгоритм бойынша іске асыру. 1.4.2.2 Scratch (скретч) программалау ойын ортасында есептің шарты бойынша сызықтық алгоритімді өңдеу. 1.4.2.3 Scratch (скретч) программалау ойын ортасында жобаны құру, сақтау және ашу.

2) 2-сынып:

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері (ортақ тақырыптар) *	Пән тақырыптары	Оқу мақсаттары
1-тоқсан		

1-бөлім - Компьютерлер мен бағдарламалар (ортақ тақырыбы: «Барлығы мен туралы»)	Өз денсаулығымызды сақтаймыз	2.1.3.1. цифрлық құрылғылар және интернет желілерімен жұмыс істеу кезінде негізгі қауіпсіздік ережелеріне сүйену; 2.3.1.1. берілген тақырып бойынша ақпарат іздеу үшін браузерді қолдану; 2.1.1.1 енгізу шығару құрылғыларын ажырата білу;
	Файлдар мен бумалар	2.1.2.1 Файл мен бума туралы түсінік беру; 2.1.2.2 файлдар мен бумаларды жасау, көшіру, жылжыту және жою; 2.1.2.3 өз жұмысындағы контекстік мәзірді пайдалану;
2-бөлім - Шығармашылық және компьютер (ортақ тақырыбы: «Менің отбасым және достарым»)	Программалар кұруды жалғастырамыз	2.4.1.1 тармақталған алгоритмді жүзеге асыру;
	Алгоритмді орындау	2.4.1.2 ауызша белгіленген алгоритмді іске асыру;
	Жеке кейіпкер жасау	2.4.2.1. программалау алаңының кірістірілген графикалық редакторында кейіпкер жасау; 2.2.2.1 суреттің фрагментін көшіріп көрсету; 2.2.2.2 суретті өңдеу (кесу, айналдыру, өлшемін өзгерту);
2-тоқсан		
3-бөлім – Сөзбе-сөз (ортақ тақырыптары: «Менің мектебім», «Менің туған жерім»)	Пернетақтамен танысу	2.4.2.2 пернетақтадан спрайтты басқаруды ұйымдастыру
	Пернетақта симуляторы	2.2.1.1 пернетақта симуляторында мәтін теру;
	Мәтінмен жұмыс істеу	2.4.2.3 кейіпкерлер арасында мәтіндік диалог ұйымдастыру;
	Мультфильм жасау	2.4.1.1 тармақтау алгоритмін іске асыру; 2.4.2.2 пернетақтадан спрайтты басқаруды ұйымдастыру; 2.4.2.3 персонаждар арасында мәтін диалогын ұйымдастыру
3-тоқсан		
4-бөлім Мультимедиа (ортақ тақырыбы: «Дені саудың – жаны сау»)	Дыбысты жазу және ойнату	2.1.1.1 енгізу шығару құрылғыларын ажырату; 2.2.4.1 дыбысты жазу және ойнату үшін программаларды пайдалану;
	Дыбыс эсерлері	2.2.4.2 дыбыстық файлдарды өңдеу;
	Дыбысты өңдеу	2.2.4.2 дыбыстық файлдарды өңдеу;
5-бөлім - Робототехника: сенсорлар (ортақ тақырыбы: «Дәстүрлер және фольклор»)	Робот қозғалысы	2.5.2.1 ауызша нысанда көрсетілген алгоритм бойынша робот қозғалысын ұйымдастыру;
	Роботқа арналған программаны іске қосу	2.5.3.1 программаны бастау үшін түрту сенсорын қолдану;
	Роботқа арналған дыбыс	2.5.1.1 роботқа арналған аудиофайлды жүктеу;
		2.5.1.2. роботқа арналған программаны әзірлеу кезінде дыбысты пайдалану;
4 тоқсан		

6-бөлім Робототехника: «Билейтін робот» жобасы (ортақ тақырыптар: «Қоршаған орта», «Саяхат»)	Жобаға идея	2.2.1.2 өз идеяларын мәтіндік редакторда жазу 2.3.2.1 қосымшалар арасындағы мәліметтермен ауысу;
	Жобаға арналған алгоритм	2.4.1.3 мәселені шешу үшін алгоритм құрастыру;
	«Билейтін робот» жасау	2.4.1.1 тармақталған алгоритмді жүзеге асыру; 2.4.1.2 ауызша алдын ала белгіленген алгоритмді іске асыру; 2.5.2.1 ауызша нысанда көрсетілген алгоритм бойынша робот қозғалысын ұйымдастыру; 2.5.3.1 программаны бастау үшін жанап өтетін датчикті қолдану 2.5.1.1 роботқа арналған аудиофайлды жүктеу; 2.5.1.2. роботқа арналған программаны әзірлеу кезінде дыбысты пайдалану;
	Жобаны қорғау	2.5.1.3 құрылған роботты аудиторияға ұсыну.

4) 3-сынып:

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері (ортақ тақырыптар)	Пән тақырыптары	Оқу мақсаттары
1-тоқсан		
1-бөлім - Бағдарламалау (ортақ тақырыптары: «Жабайы табиғат», «Жақсы деген немене, жаман деген немене?»)	Өміріміздегі қайталаулар	3.4.1.1 қайталауды қолданатын алгоритмдер құрастыру (цикл);
	Циклдар	3.4.1.2 циклдік алгоритмді іске асыру;
	Кейіпкердің қозғалысы	3.4.2.4. программалау ойын алаңында ойын құру барысында циклдік алгоритмді жүзеге асыру; 3.3.2.2 желідегі ақпарат алмасу жолдарын түсіндіру;
	Желіде тілдесу	3.1.3.1 Интернет желісінде жұмыс істеуде жеке қауіпсіздігінің негізгі ережелерін ескеру
2-тоқсан		
2-бөлім - Ойын құру (ортақ тақырыптары: «Уақыт», «Сәулет»)	Ойынның сценарийі.	3.4.2.1 дайын сценарий бойынша ойын әзірлеу; 3.2.1.1 таңбалы, нөмірленген тізімдер жасау;
	Көріністер	3.4.2.2 программалау ойын алаңында бірнеше көріністермен жұмыс істеу;
	Кейіпкерлер	3.4.2.3 программалау ойын алаңында бірнеше кейіпкерлермен жұмыс істеу; 3.4.2.4. программалау ойын алаңында ойын құру барысында циклдік алгоритмді жүзеге асыру;

	Костюм ауыстыру	3.4.2.4 . программалау ойын алаңында ойын құру барысында циклдік алгоритмді жүзеге асыру;
	Менің ойыным	3.4.1.1 қайталауды қолданатын алгоритмдер құрастыру (цикл); 3.4.2.3 программалау ойын алаңында бірнеше кейіпкерлермен жұмыс істеу; 3.4.2.2 программалау ойын алаңында бірнеше көріністермен жұмыс істеу; 3.4.2.4. программалау ойын алаңында ойын құру барысында циклдік алгоритмді жүзеге асыру.
3-тоқсан		
3-бөлім - Робототехника. Жоба (ортақ тақырыптары: «Өнер», «Көрнекті тұлғалар»)	Жобаға идея	3.1.1.1 таңба регистрін, пернетақтаның орналасуын, меңзерді басқаруды өзгерту үшін клавиштерді пайдалану; 3.2. 1.2 мәтінді теру ережесін сақтау; 3.2 .1.3. мәтінді өңдеу.
	Құжатты рәсімдейміз	3. 2. 1. 4 шрифт пен абзацты пішімдеу.
	Мәтіндегі иллюстрациялар	3. 3. 1. 1 ақпарат іздеуді іске асыру (құжаттағы мәтін үзіндісі); 3. 2. 1. 5. суреттерді мәтінге енгізіп, реттеу
	Робот қолының қозғалысы	3. 5. 3. 1 орта қозғалтқыш жылдамдығының мөлшерін орнату және жылдамдығын реттеу;
	Цикл блогі	3.5. 2 1 робот қозғалысын ұйымдастыру үшін циклды пайдалану;
	«Робот-тазартқыш» жасау	2. 5. 3. 1 орта қозғалтқыш жылдамдығының мөлшерін орнату және жылдамдығын реттеу; 3.5. 2.1 робот қозғалысын ұйымдастыру үшін циклды пайдалану;
4-тоқсан		
4-бөлім – Презентациялар (ортақ тақырыбы: «Су – өмірдің қайнар көзі»)	Презентация жасау	3. 2. 3. 1 мәтін мен бейнені қамтитын қарапайым презентациялар жасау; 3. 1. 2. 1 қолданбалы программаларда "қызу" клавиштерді қолдану;
	Презентация дизайны	3. 2. 3. 3 презентацияны безендіру үшін дайын дизайнды пайдалану;
	Анимация және ауысу	3. 2. 3. 2 слайдтар арасында ауысуды қолдану;
5-бөлім - Мәтін, графика және	Фотосуреттер	3. 2. 2. 1 фотосуреттерді өңдейтін (жарық, контраст, жиектеме) программалар қолдану;

презентация (ортақ тақырыбы: «Демалыс мәдениеті. Мерекелер»).	Жобамен таныстыру	3. 2. 3. 1 мәтін мен бейнені қамтитын қарапайым презентациялар жасау;
		3. 2. 3. 2 слайдтар арасында ауысуды қолдану;
		3. 2. 3. 3 презентацияны безендіру үшін дайын жобаны пайдалану; Жүктеу

4) 4-сынып:

Ұзақ мерзімді жоспардың бөлімдері (ортақ тақырыптар) *	Пән тақырыптары	Оқу мақсаттары
1-тоқсан		
1-бөлім Программалау (ортақ тақырыптары: «Менің Отаным – Қазақстан», «Адами құндылықтар»)	Айнымалылар	4.4. 2.1 айнымалыларды қолдану;
	Кейіпкердің костюмін өзгерту	4.4. 1.1 кірістірілген циклды жүзеге асыру;
	Өз ойының сценарийі	4.2.1.1 мәтінде қарапайым кестелер жасау;
	Логикалық операторлар	4.4.1.2 логикалық операторларды пайдалану;
	Салыстыру операторлары	4. 4.1.3 салыстыру операторларын пайдалану;
	Өз ойыным	4.4.2.2 өз сценарийі бойынша ойын жасау;
2-тоқсан		
2-бөлім - Робототехника. Лабиринт және кегль-ринг (ортақ тақырыптары: («Мәдени мұра», «Мамандықтар әлемі»))	Түс датчигі	4.5.1.1 түс датчигін қолдану;
	Бағдаршам-робот	4.5.1.1 түс датчигін қолдану;
	Ультрадыбыс датчигі	4.5.1.2 ультрадыбыс датчигін қолдану;
	Лабиринттан шығу	4.5.1.2 ультрадыбыс датчигін қолдану;
	Кегль-ринг	4.5.1.1 түс датчигін қолдану; 4.5.1.2 ультрадыбыс датчигін қолдану;
3-тоқсан		
3-бөлім - Бейне жасау (ортақ тақырыбы: «Табиғи құбылыстар»)	Бейнежазба	4. 2. 4. 1 бейнеклиптерді жасау;
	Бейнені өңдеу	4. 2. 4. 1 бейнеклиптерді жасау;
4-бөлім - Презентациялар (ортақ тақырыбы: «Қоршаған ортаны қорғау»)	Презентацияларға арналған ақпарат	4. 2. 3. 1 слайд үшін макет таңдау; 4. 3. 1. 1 ақпарат іздеу (компьютердегі файлдар мен бумалар, құжаттағы мәтін үзіндісі); 4. 3. 2. 1 браузер параметрлерін қолдану (бетбелгілер жасау, журналды және жүктеуді көру);
	Презентациядағы дыбыстар	4. 2. 4. 2 белгілі бір тақырыпта фотосуреттер, дыбыстар және бейнелерді пайдалану; 4. 2. 3. 3 презентацияға дыбыс пен бейнені кірістіру;

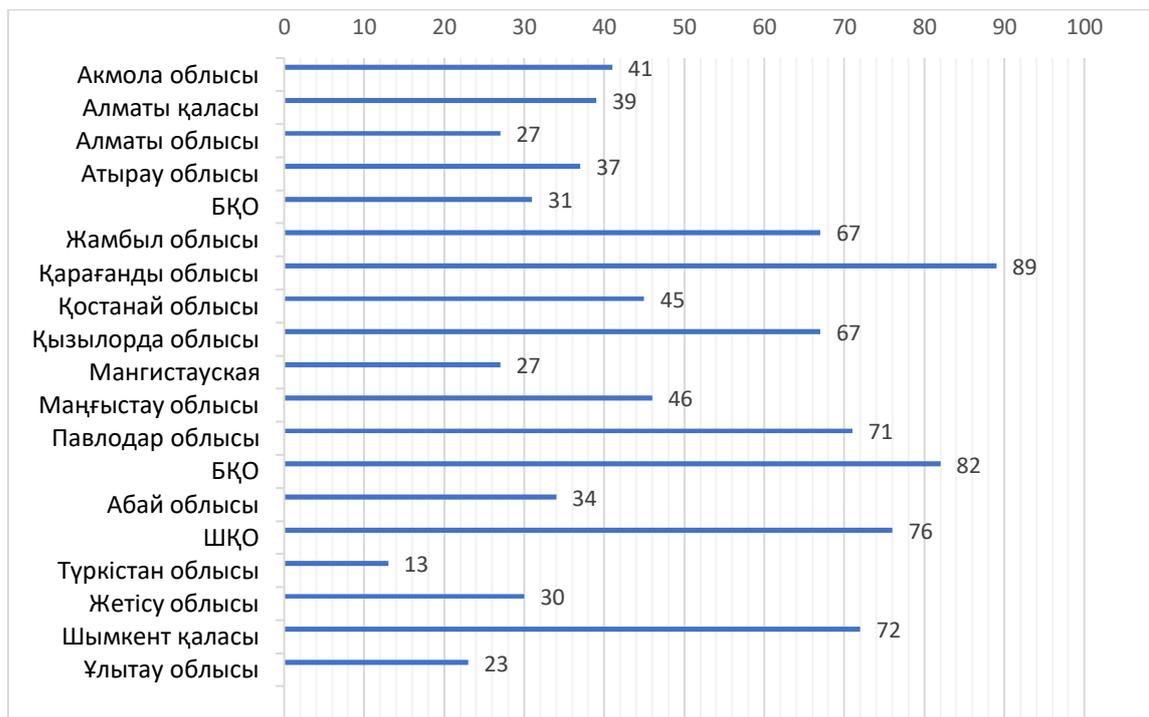
	Презентациядағы бейне	4. 3. 1. 1 ақпарат іздеу (компьютердегі файлдар мен бумалар, құжаттағы мәтін үзіндісін); 4. 2. 3. 2 презентациялардағы нысандар анимациясын келтіру; 4. 2. 4. 2 белгілі бір тақырыпта фотосуреттер, дыбыстар және бейнелерді пайдалану; 4. 2. 3. 3 презентацияға дыбыс пен бейнені кірістіру;
	Презентациядағы анимация	4. 2. 3. 2 презентациялардағы нысандардың анимациясын келтіру; 4. 2. 1. 2 құжатқа сурет енгізу;
4-тоқсан		
5-бөлім - Болашақтың компьютерлері (ортақ тақырыптары: «Болашаққа саяхат», «Ғарышқа саяхат»)	Интернетке деректер жіберу	4. 3. 2. 2 файлдары қоса берілген хабарламаларды электрондық пошта арқылы қабылдау және жіберу;
	Пароль сенімділігі	4. 3. 2. 1 браузер параметрлерін қолдану (бетбелгілер жасау, журналды және жүктеуді көру); 4. 3. 2. 2 файлдары қоса берілген хабарламаларды электрондық пошта арқылы қабылдау және жіберу; 4. 1. 3. 1 сенімді пароль критерийлерін айқындау;
	Болашақтағы компьютерлер	4. 1. 1. 1 компьютерлік және мобильді технологиялардың ескіруі ғылыми-техникалық прогреспен байланысты екенін түсіндіру;
	«Болашақтағы компьютер» шағын жоба	3. 3. 1. 1 ақпаратты іздеу (компьютердегі файлдар мен бумалар); 4. 2. 4. 2 белгілі бір тақырыпта фотосуреттер, дыбыстар және бейнелерді пайдалану. 4.

2022-2023 оқу жылында оқу процесіне енгізілген Бастауыш білім беру деңгейіндегі 1-4-сыныптарға арналған оқу пәндері бойынша байқау нәтижелері

Үлгілік оқу бағдарламаларының оқу процесінде жүзеге асырылуын зерделеу негізінде 1 тоқсан нәтижесі бойынша талдау жүргізілді. Пән мазмұны бойынша талдау білім беру ұйымдарының басшылары мен пән мұғалімдеріне арналған сауалнама сұрақтары арқылы жүзеге асырылды.

Сауалнама бойынша сұрақтарға жауап беруде Қызылорда және Жамбыл облысының педагогтері сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 18,7% құрап белсенді қатысты. Ал Астана қаласы, Алматы қаласы, Ақмола облысы, Алматы облысы, Атырау облысы, Маңғыстау облысы, Павлодар облысы, Солтүстік Қазақстан облысы, Жетісу облысы, Абай облысы бойынша пән мұғалімдерінің үлесі 6,2% құрады.

Өңірлер бойынша сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің статистикасы
10-диаграммада толығырақ берілген.

10-диаграмма. Өңірлер бөлінісінде сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдері (% көрсеткішпен)

Сауалнамаға қатысқан бастауыш сынып мұғалімдерінің жұмыс орны туралы мәліметтер 11-диаграммада көрсетілген.

Сауалнамаға қатысқан бастауыш сынып педагогтерінің ең көп саны (1061 адам, 41%) ауыл мектептерінің педагогтері, ал қалалық мектептерде 772 адам (57%), шағын жинақты мектептердің бастауыш сынып педагогтерінің ең аз саны – 43 адам (2%) жұмыс істейді.

11-диаграмма. Өңір бойынша сауалнамаға қатысқан педагогтердің жұмыс орны туралы мәліметтер (пайыздық көрсеткішпен)

Сауалнама нәтижесіне сәйкес бастауыш сынып мұғалімдерінің біліктілігін арттыру курстарынан өтуі туралы мәліметтер 13-кестеде берілген.

13-кесте. Бастауыш сынып мұғалімдерінің біліктілігін арттыру курстарынан өтуі туралы мәліметтер

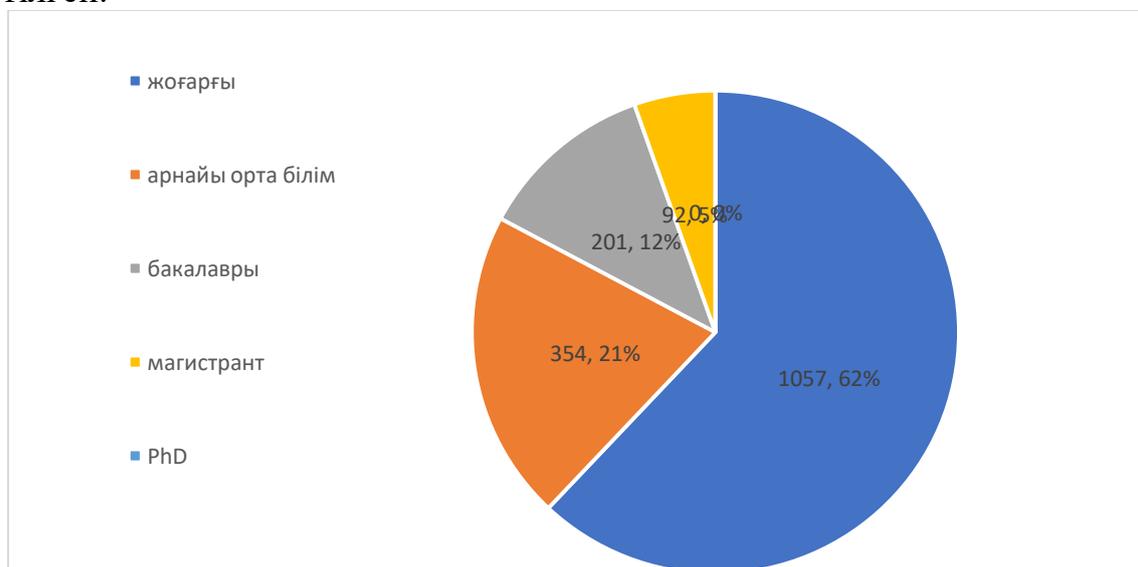
Біліктілікті арттыру ұйымдары	2020 жыл	2021 жыл	2022 жыл	Өткен жоқ
Біліктілікті арттыру ұйымдары	23,1%	66%	10,9%	10,9%
«Өрлеу» БАҰО ДББҰ	17,9%	71%	10,6%	10,6%

Талдау нәтижелері 12-диаграммада берілген.

Білім деңгейі бойынша респонденттердің осы контингентін талдау мыналарды көрсетті: 66% мұғалімдердің (1211 адам) жоғары білімі бар, 11,5% (348 адам) арнайы орта білімі бар, 48% (233 адам) – бакалаврлар, 3% (48 адам) – магистрлер, және 0% (0 адам) педагогика ғылымдарының докторлары/ PhD.

Пән мұғалімдерінің білімі бойынша талдау нәтижелері 13-диаграммада көрсетілген.

13-диаграмма. Пән мұғалімдерінің білімі

Сауалнамаға қатысқан еңбек өтілі бойынша пән мұғалімдерінің контингентін зерттеу келесідей нәтиже көрсетті.

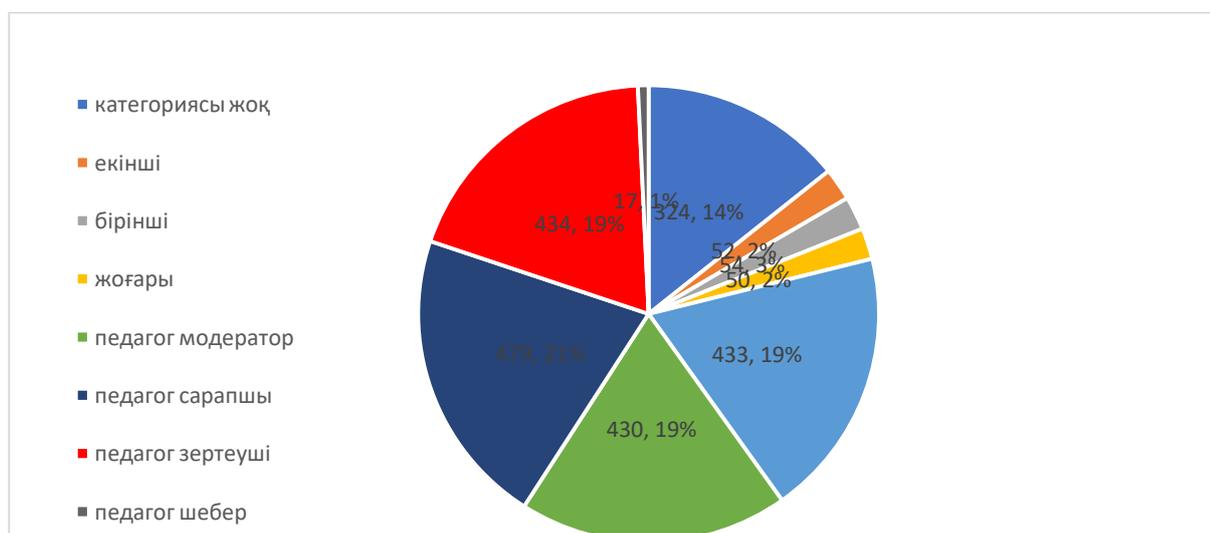
Бұл талдау көрсеткендей, пән мұғалімдерінің басым бөлігі (56%) тәжірибелі мамандар болып табылады және 17% педагогтің 10-15 жылдық еңбек өтілі бар.

Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінен 5 жылдан 15 жылға дейінгі жұмыс өтілі бар педагогтер 15%-ы 1 жылдан 5 жылға дейінгі жұмыс тәжірибесі бар жас мамандар болды. Пән мұғалімдерінің еңбек өтілі бойынша талдау нәтижелері 14-диаграммада көрсетілген.

14-диаграмма сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің еңбек өтілі (%-көрсеткішпен)

Респонденттердің осы контингентін біліктілік санаттары бойынша зерделеу жоғары санатта - 50 қатысушы, I санатта - 546, II – 52, санатсыз - 324, педагог-модератор – 430, педагог-сарапшы – 497, педагог-зерттеуші – 434, педагог-шебер - 17 бастауыш мектеп мұғалімдерінің біліктілік санаттары бар екенін көрсетті. Бұл статистика 15-диаграммада нақты көрсетілген.

15-диаграмма. Пән мұғалімдерінің біліктілік санаты (%-көрсеткішпен)

2022-2023 оқу жылында оқу процесіне енгізілген Бастауыш білім беру деңгейіндегі 1-4-сыныптарға арналаган «Еңбекке баулу» оқу пәні бойынша байқау нәтижелері

«Еңбекке баулу» оқу пәнінің мақсаты – еңбекке баулу саласында рухани-адамгершілік мәдениетін жетілдіру, шындыққа, шығармашылық ойын еркін жеткізуін дамыту.

«Еңбекке баулу» оқу пәнінің міндеттері:

1) «Әртүрлі ақпарат түрлерін (іздеу, жинау, сұрыптау) бағдарлау қабілетін дамытуға ықпал жасайтын, әртүрлі танымдық, коммуникативтік, ұйымдастырушылық және адамгершілік сипаттағы міндеттерді өздігінен шешу тәжірибелерін қалыптастыру»;

2) ұлттық және әлемдік материалдық мәдениет пен өнер шығармаларымен таныстыру арқылы құндылық бағыттарын қалыптастыру;

3) бақылау, эксперимент жүргізу және көрсетілім жасау арқылы зерттеу дағдыларын дамыту;

4) әртүрлі материалдар мен құралдарды қолдану арқылы шығармашылықпен жұмыс жасау дағдыларын қалыптастыру;

5) білім алушылардың өзін-өзі бағалауын жоғарылату және жағымды көзқарас қалыптастыру;

6) коммуникацияның бір тілі ретінде ұлттық және әлемдік мәдениет мұраларының мағынасын, рөлін түсіндіру;

7) өз жұмысын жасау үшін, әртүрлі ақпарат түрлерін (іздеу, жинау, сұрыптау) бағдарлау қабілетін дамытуға ықпал жасайтын, әртүрлі танымдық, коммуникативтік, ұйымдастырушылық және адамгершілік сипаттағы міндеттерді өздігінен шешу тәжірибелерін қалыптастыру;

8) ұжымдық, топтық және жеке жұмыстарды орындау процесінде қолдың моторикасын, сенсорикалық, қиялдауы мен шығармашылығын, елестетуін және қабылдауын дамыту.

1-4-сыныптарға арналған «Еңбекке баулу» оқу пәні бойынша бастауыш білім беру деңгейінің жалпыға міндетті білім беру стандарты, үлгілік оқу жоспарлары және үлгілік оқу бағдарламаларына енгізілген өзгерістерге сәйкес бастауыш білім беру ұйымдарының басшылары және пән мұғалімдерімен жүргізілген сауалнама нәтижесі зерделенді.

МЖМБС, Үлгілік оқу бағдарламасы мен оқу-әдістемелік кешендердің оқу процесінде жүзеге асырылу нәтижесін талдауға арналған сауалнамаға республиканың 20 өңірлерінен бастауыш сынып мұғалімдері қатысты.

Бастауыш білім беру деңгейінің жалпыға міндетті білім беру стандарты, үлгілік оқу жоспарлары және үлгілік оқу бағдарламаларына апробациядан өткізу қорытындысы бойынша педагогтардың пікірін зерделеу бойынша сауалнама 1-4-сыныптардың «Еңбекке баулу» пәнінен сабақ беретін мұғалімдері арасында жүргізілді.

Талдау нәтижесіне сәйкес, «Білім стандарттарында айқындалған базалық құндылықтардың «Еңбекке баулу» оқу пәні бойынша оқу процесінде жүзеге асырылу нәтижесі анықталды. Талдау нәтижесі 1.1-кестеде берілген.

1.1-кесте. МЖМБС-да айқындалған базалық құндылықтар оқу процесінде жүзеге асырылуы

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Қазақстандық патриотизм мен жауапкершілік азаматтық	82,2%	16,5%	0,7%
Құрмет	80%	19,2%	0,9%
Ынтымақтастық	82,5%	16,8%	0,5%
Еңбек пен шығармашылық	80,8%	18,8%	0,5%
Ашықтық	67,2%	29,5%	3,2%
Өмір бойы білім алу	79,6%	19,5%	0,9%

МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі туралы сауалнама нәтижесі (% көрсеткішпен) 1.2-кестеде берілген.

1.2-кесте. МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Күтілетін нәтижелер тұжырымы	75,9	23,1	1,1
Сөйлем құрылымы	72,6	27	0,9
Қолжетімділігі	69,2	29,4	1,4
Айқындылығы	67,8	31	1,3

«МЖМБС пәндері бойынша оқытудың күтілетін нәтижелері» келесі параметрлер бойынша жоғары балл қойдық: мұғалімдердің 70,2% күтілетін нәтижелер анық баяндалғанын, 70,8% баяндамада семантикалық жүктеме бар екенін, 67,2% күтілетін нәтижелердің реттілігі байқалатынын, 72,2% күтілетін нәтижелердің өлшенетіндігін атап өтті, білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз етілуі - 69,2%, талдау нәтижелері 1.2-диаграммада берілген.

1.2-диаграмма. МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі

МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің:

- Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы;
- Сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі;
- Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы;
- Оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету;
- Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз етуге сәйкестігін анықтауға арналған сауалнама нәтижесі 1.3-кестеде берілген.

1.3-кесте – МЖМБС күтілетін нәтижелердің негізгі бағыттарға сәйкестігі

Факторлар	2 балл	1 балл	0 балл
Замануи қоғамның динамикалық сұраныстарға сәйкес болуы	70,2 %	29%	0,8%
Сыни тұрғыдан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі	70,8 %	28,6 %	0,6%
Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы	67,2 %	32,2%	0,6%
Оқытуды, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету	72,2%	27%	0,9%
Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз ету	69,2%	29,7%	1,1%

Пән мұғалімдерінің шамамен 69,4%-ы МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің сауалнамада көрсетілген негізгі бағыттарға сәйкес келеді деген жауапты белгілеген.

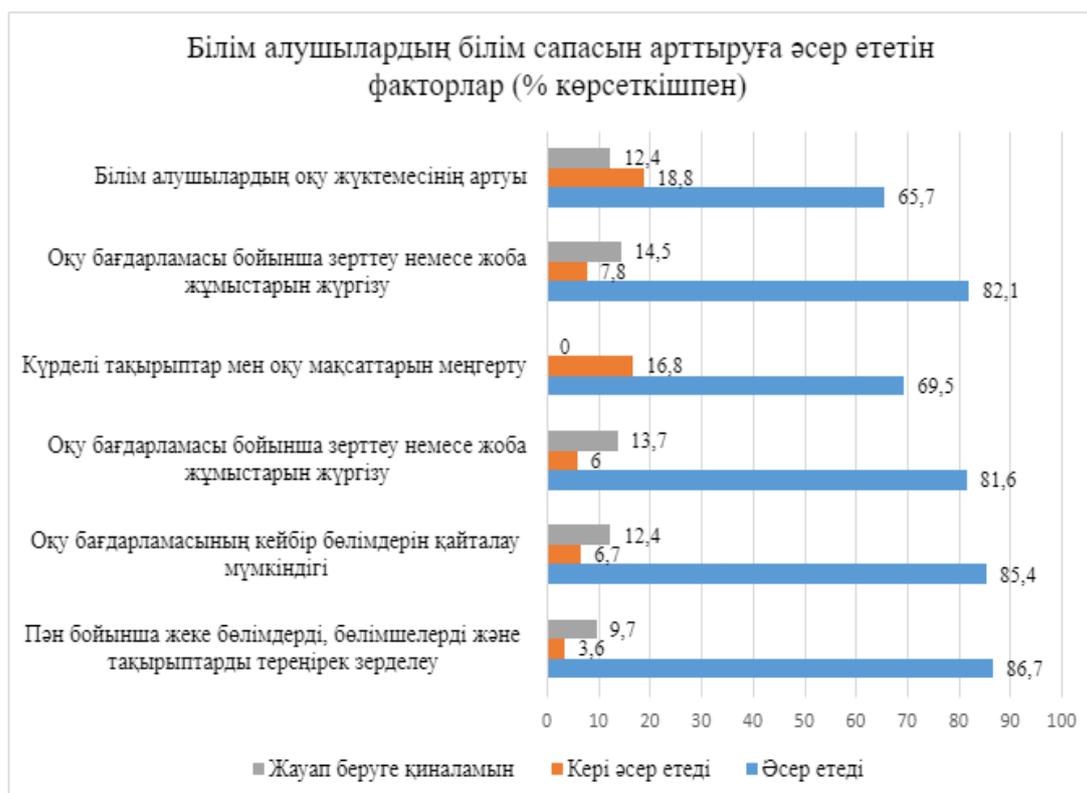
Пән бойынша білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторларды анықтау бойынша сауалнама нәтижесі 1.4-кестеде берілген.

1.4-кесте. Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар

Факторлар	Әсер етеді	Кері әсер етпейді	Жауап беруге қиналамын
Пән бойынша жеке бөлімдерді, бөлімшелер мен тақырыптарды тереңдетіп зерттеу	86,7 %	3,6%	9,7%
Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі	85,4 %	6,7 %	7,9%
Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жобалау жұмыстарын жүргізу	81,6 %	6%	12,4%
Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын игеру	69,5%	16,8%	13,7%
Білім алушылардың оқу белсенділігінің төмендеуі	82,1%	7,8%	10%
Білім алушылардың оқу жүктемесінің көлемін ұлғайту	65,7%	18,8%	15,5%

Оқу пәні бойынша білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін негізгі факторларды талдау нәтижелері 1.3-диаграммада берілген.

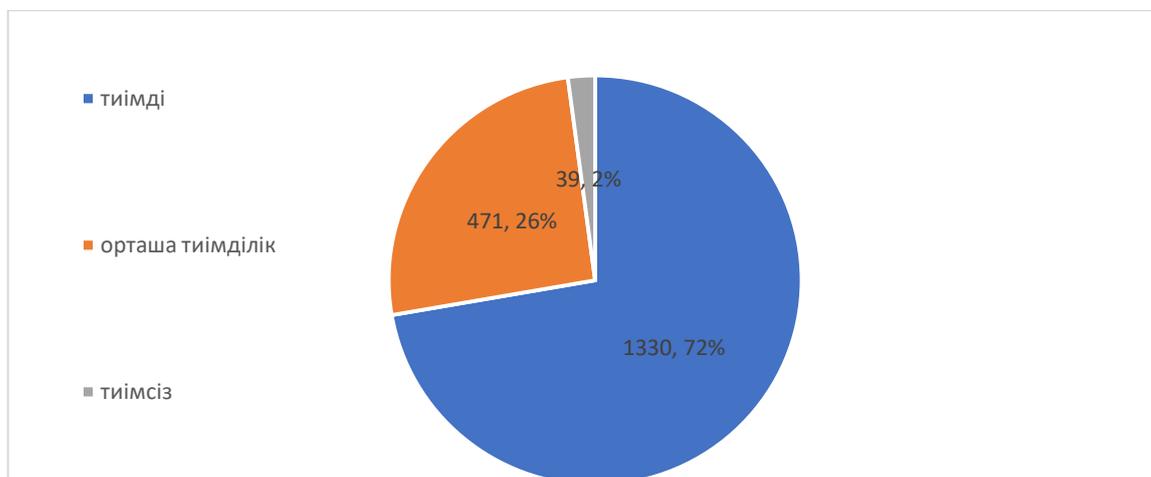
1.3-диаграмма. «Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар

«Білім алушылардың дағдыларын қалыптастыруға «Еңбекке баулу» оқу пәнінің тиімділігін анықтаңыз» деген сұраққа респонденттер 3476 адам

«тиімді», 977 адам «орташа тиімді» және 142 адам «тиімсіз» деп жауап берді. Талдау нәтижесі 1.4-диаграммада көрсетілген.

1.4-диаграмма - «Еңбекке баулу» оқу пәнін оқыту нәтижесі

Түсініктемелерде мұғалімдер төмендегідей өз ойларымен бөліседі: «Практикалық бағыт жоқ», «Еңбекке баулу білім алушыларға оңай беріледі», «Ұсақ моторика дамиды», «Аз уақыт беріледі, тек 1 сағат», «Барлық білім алушылар бірдей өнерлі емес, бірақ жұмыс істеуге үйрету ешкімге зиян тигізбейді», «Білім алушылар өзіне-өзі қызмет етудің қарапайым дағдыларын үйренеді», «Шығармашылық ойлаулары дамиды», «Білім алушының дағдыларын қалыптастыру кезінде еңбекке баулу пәні маңызды», «Еңбек дағдылары баланың өміріне қажет», «Еңбекке баулу білім алушылардың қалыптасуына әсер етеді», «Сабақта шығармашылық қабілеттері дамиды», «Еңбексүйгіштік қасиеті қалыптасады және мидың әртүрлі функциялары дамиды», «Балалар ақыл-ой жүктемесінен алшақтайды», «Білім алушылар біліп және іс жүзінде қолдана білуі керек», «Еңбексүйгіштікке, еңбекке деген құрметке тәрбиелеу» және т. б.

Бастауыш білім беру деңгейінің 1-4-сыныптарға арналған «Бейнелеу өнері» оқу пәні бойынша байқау нәтижелері

1-4-сыныптарға арналған «Бейнелеу өнері» оқу пәні бойынша бастауыш білім беру деңгейінің жалпыға міндетті білім беру стандарты, үлгілік оқу жоспарлары және үлгілік оқу бағдарламаларына енгізілген өзгерістерге сәйкес бастауыш білім беру ұйымдарының басшылары және пән мұғалімдерімен жүргізілген сауалнама нәтижесі зерделенді.

Бастауыш білім беру деңгейінің жалпыға міндетті білім беру стандарты, үлгілік оқу жоспарлары және үлгілік оқу бағдарламаларына апробациядан өткізу қорытындысы бойынша педагогтардың пікірін зерделеу бойынша сауалнама «Бейнелеу өнері» пәнінен сабақ беретін мұғалімдері арасында жүргізілді.

«Бейнелеу өнері» пәнін оқытудың мақсаты - көркемдік білім беру мен эстетикалық тәрбие беру. Білім алушыларға Қазақстан мен бүкіл әлемнің рухани

және материалдық мәдениетінің ажырамас бір бөлігі ретінде бейнелеу өнерінің жеке әлеміне тарту, олардың тұлғасын қалыптастыру мен дамытудың тиімді құралы болып табылады.

«Бейнелеу өнері» пәнін оқытудың міндеттері:

- адамгершілік тәжірибені байыту; адамгершілік-имандылық сезімдерін тәрбиелеу, Қазақстан халқының өнері мен мәдениеті және басқа да халықтардың өнері мен көркемдік мәдениетін құрметтеуге тәрбиелеу;

- бейнелеу өнеріне деген қызығушылық пен әсемдік сезіміне тәрбиелеу;

- шығармашылық жұмыстарда қоршаған әлемге деген өзіндік оң қатынасына, оң көзқарасын білдіруге тәрбиелеу;

- сурет, кескіндеме, композиция, мүсін бойынша бейнелеу өнері сауаттылығының заңдылықтары мен негіздерімен таныстыру;

- бейнелеу өнерінің түрлерімен (графика, кескіндеме, сәндік-қолданбалы өнер, мүсін, дизайн, сәулет) және жанрларымен (пейзаж, портрет, натюрморт, жануарлық жанр және т. б.) таныстыру;

- қоршаған заттардың пішінін, көлемін және құрылымын көру және түсіну қабілетін қалыптастыру;

- кеңістіктікте ойлай білу қабілеттерін қалыптастыру;

- графикалық дағдыларды және түстану дағдыларын дамыту;

- моториканы, логикалық ойлауды, ойлаудың дербестігін және көркемдік идеяларды іске асыруды дамыту;

- әртүрлі көркемдік материалдармен жұмыс жасаудың дағдыларын және әртүрлі бейнелеу өнерінің техникаларын игерту;

- шынайы өмірде көркем мәдениеттің көрінісін көре, ажырата, тандай, зерделей, талдай білу қабілетін дамыту (мұражайлар, сәулет, дизайн, мүсін, сәндік-қолданбалы өнер және т. б.)

- балаларда сезімдік-эмоционалдық жағдаяттарын, зейіннің, жады мен қиялының дамуы;

- тәуелсіздік, мақсаттылық, дәлдік, еңбекқорлық сияқты жеке қасиеттерді қалыптастыру;

Өзгерістер енгізілген оқу бағдарламаларының оқу процесінде жүзеге асырылуын зерделеу негізінде 1-тоқсан нәтижесі бойынша талдау жүргізілді. Пән мазмұны бойынша талдау білім беру ұйымдарының басшылары мен пән мұғалімдеріне арналған сауалнама сұрақтары арқылы жүзеге асырылды.

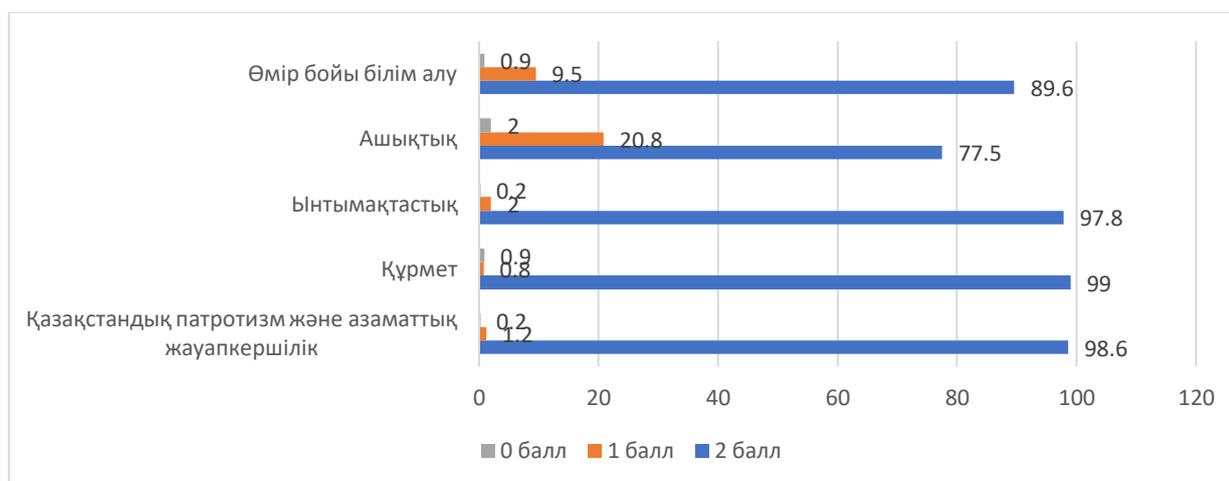
«Бейнелеу өнері» пәні бойынша өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламаларын байқаудан өткізу қорытындысы бойынша пән мұғалімдері арасында жүргізілген сауалнамаға Қазақстан Республикасының 19 өңірінен педагогтер қатысты.

Талдау нәтижесіне сәйкес, «Білім стандарттарында айқындалған базалық құндылықтардың «Бейнелеу өнері» оқу пәні бойынша оқу процесінде жүзеге асырылу нәтижесі анықталды. Талдау нәтижесі 2.1-кестеде берілген.

2.1-кесте. МЖМБС-да айқындалған базалық құндылықтар оқу процесінде жүзеге асырылуы

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Қазақстандық патриотизм мен жауапкершілік	98,6%	1,2%	0,2%
Құрмет	99%	0,8%	0,9%
Ынтымақтастық	82,5%	16,8%	0,7%
Еңбек пен шығармашылық	97,8%	2%	0,2%
Ашықтық	77,2%	20,8%	2%
Өмір бойы білім алу	89,6%	9,5%	0,9%

Талдау нәтижелері 2.1-диаграммада көрсетілген.

2.1-диаграмма. МЖМБС-да айқындалған базалық құндылықтар оқу процесінде жүзеге асырылуы

Сауалнамаға қатысқан «Бейнелеу өнері» оқу пәнінен сабақ беретін педагогтер өз ойларын төмендегідей түсініктемелерімен негіздеген:

«Азаматтық жауапкершілік жоғары деңгейде жүзеге асады», «Базалық құндылықтар әр уақытта қолданылады. Білім мен тәрбие қатар жүреді», «Барлығы жүзеге асырылуда», «Барлық құндылықтар оқу процесінде жай-жай қолданылып жатыр»;

«Білім стандартында айқындалған адами құндылықтар оқу процесінде жүзеге асырылады», «Білім стандартында айқындалған базалық құндылықтар оқу процесінде білім алған тиімді», «Бұның барлығы адами құндылықтар деп ойлаймын», «Еңбек пен шығармашылық жүзеге асып жатыр», «Жоғары деңгейде жүзеге асыруға тырысамыз»;

«Қазақстанда патриотизмді дамыту мақсатында барлық құндылықтар есепке алынып, іс шаралар өткізілуде», «Мен өз елімнің патриотымын», «Оқу процесінде базалық құндылықтарды негізге алып оқытқанда ғана нәтижеге қол жеткіземіз», «Патриотизм, жауапкершілік туралы басым айтылған»;

«Сабақ, сыныптан тыс шараларда жүзеге асады», «Сабақта әрдайым үлкенге құрмет кішіге ізет туралы, еңбексүйгіштікке тәрбиелеу, шығармашылыққа баулу жүзеге асырылады» және т.б.

МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі туралы сауалнама нәтижесі (% көрсеткішпен) 2.2-кестеде берілген.

2.2-кесте. МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Күтілетін нәтижелер тұжырымы	82,5	17,5	0
Сөйлем құрылымы	83,6	15,7	0,7
Қолжетімділігі	80,8	18	1,2
Айқындылығы	74,8	23	2,2

«МЖМБС пәндері бойынша оқытудың күтілетін нәтижелері» бойынша сауалнама нәтижесі талданды. Талдау бойынша:

педагогтердің 80,4%-ы күтілетін нәтижелер анық баяндалғанын;

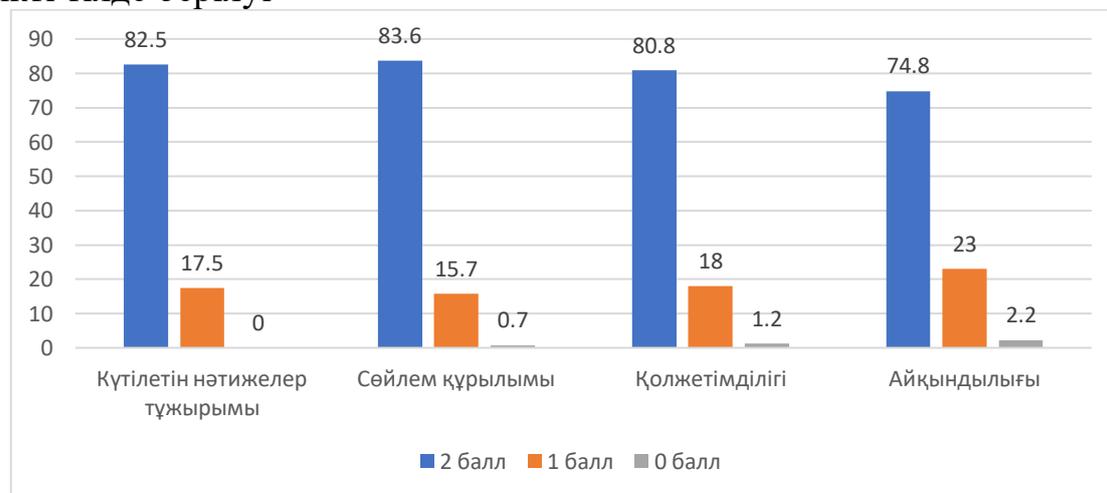
75,1%-ы баяндамада семантикалық жүктеме бар екенін;

59,3%-ы күтілетін нәтижелердің реттілігі байқалатынын;

71,4%-ы күтілетін нәтижелердің өлшенетіндігін атап өтті.

70,1%-білім беру мазмұнының практикаға бағытталуы қамтамасыз етілгенін көрсетті. Талдау нәтижелері 2.8-диаграммада берілген.

2.7-диаграмма. МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі

МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің:

– Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы;

- Сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі;
- Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы;
- Оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету;
- Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз етуге сәйкестігін анықтауға арналған сауалнама нәтижесі 2.3-кестеде берілген.

2.3-кесте – МЖМБС күтілетін нәтижелердің негізгі бағыттарға сәйкестігі

Факторлар	2 балл	1 балл	0 балл
Замануи қоғамының динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы	77,8 %	21,6%	0,6%
Сыни тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі	80 %	17,3 %	2,7%
Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы	74 %	26%	0%
Оқытуды, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету	71%	29%	0%
Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз ету	66,6%	33,4%	0%

Пән мұғалімдерінің шамамен 74% МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің сауалнамада көрсетілген негізгі бағыттарға сәйкес келеді деген жауапты белгілеген.

Өз жауаптарын педагогтер «Оқытудың тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету керек», «Оқу пәндерінің ықпалдасуын қамтамасыз ету», «Ресурстар қолжетімді болу керек», «Тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету», «Мен білім алушыларымның сын тұрғысынан ойлауын және шығармашыл білім алушы болуы үшін әдіс-тәсілдер қолданамын», «Қоғам сұраныстарына негізделу», «Теория мен практиканы ұштастыру керек» деген түсініктемелерімен толықтырған.

Пән бойынша білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторларды анықтау бойынша сауалнама нәтижесі 2.4-кестеде берілген.

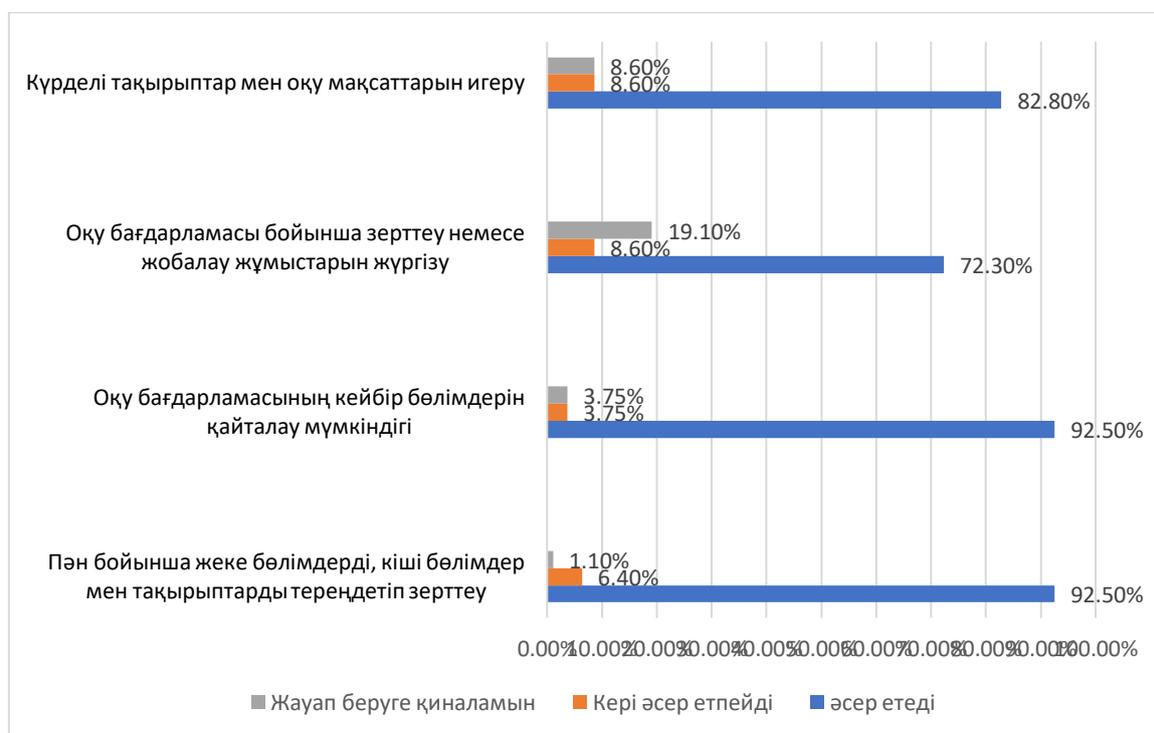
2.4-кесте. Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар

Факторлар	Әсер етеді	Кері әсер етпейді	Жауап беруге қиналамын
Пән бойынша жеке бөлімдерді,	92,5 %	6,4%	1,1%

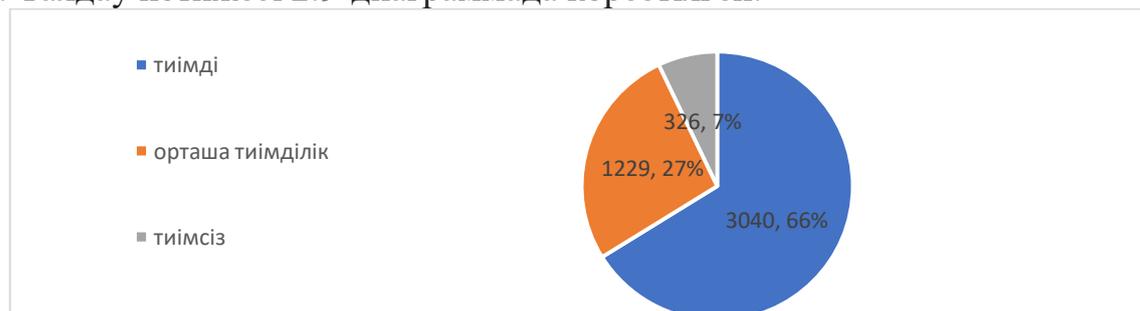
бөлімшелер мен тақырыптарды тереңдетіп зерттеу			
Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі	92,5 %	3,75 %	3,75%
Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жобалау жұмыстарын жүргізу	72,3 %	8,6%	19,1%
Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын игеру	82,8%	8,6%	8,6%
Білім алушылардың оқу белсенділігінің төмендеуі	57,5%	17%	25,5%
Білім алушылардың оқу жүктемесінің көлемін ұлғайту	53,2%	21,3%	25,5%

Талдау нәтижелері 2.8-диаграммада берілген.

2.8-диаграмма. «Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар

Білім алушылардың дағдыларын қалыптастырудағы «Бейнелеу өнері» оқу пәнін бөліп оқытудың тиімділігін бағалау бойынша сұраққа респонденттер 3040 адам «тиімді», 1229 адам «орташа тиімді» және 326 адам «тиімсіз» деп жауап берді. Талдау нәтижесі 2.9-диаграммада көрсетілген.

2.9-диаграмма. «Бейнелеу өнері» оқу пәнін бөліп оқытудың тиімділігі.

Түсініктемелерде мұғалімдер былай деп жазады: «Практикалық бағытын көбейтсе», «Бейнелеу өнері білім алушыларға оңай беріледі», «Ұсақ моторика дамиды», «Аз уақыт беріледі, тек 1 сағат», «Барлық білім алушылар бірдей өнерлі емес, бірақ жұмыс істеуге үйрету ешкімге зиян тигізбейді», «Білім алушылар өзіне-өзі қызмет етудің қарапайым дағдыларын үйренеді», «Шығармашылық ойлауларын дамытады», «Білім алушының дағдыларын қалыптастыру кезінде «Бейнелеу өнері» пәні маңызды», «Еңбек дағдылары баланың өмірінде қажет», «Бейнелеу өнері білім алушылардың қалыптасуына әсер етеді», «Сабақта шығармашылық қабілеттері дамиды», «Еңбексүйгіштік қасиеті қалыптасады және мидың әртүрлі функциялары дамиды», «Балалар ақыл-ой жүктемесінен алшақтайды», «Білім алушылар біліп және іс жүзінде қолдана білуі керек», «Еңбексүйгіштікке, еңбекке деген құрметке тәрбиелеу» және т. б.

3. Бастауыш білім беру деңгейінің 1-4-сыныптарына арналған «Қазақ тілі» оқу пәні

Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы №348 бұйрығымен бекітілген Негізгі орта және жалпы орта білім берудің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарына енгізілген өзгерістер бойынша білім беру ұйымдарының пән мұғалімдеріне арналған сауалнамаға республика өңірлерінен барлығы 126 адам қатысқан.

Сауалнаманың 1-бөлімінде «Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты» туралы өз ойларын айтқан қазақ тілі мен әдебиеті педагогтері туралы жалпы мәліметтер ұсынылған. Жалпы мәліметтер педагогтердің жұмыс істейтін өңірі, жұмыс орны, білімі, санаты, еңбек өтілі және біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы мәліметтерді қамтиды.

Республика өңірлерінен сауалнамаға қатысқан педагогтердің саны төмендегі 3.1-кестеде берілген.

3.1-кесте. Республика өңірлерінен сауалнамаға қатысқан педагогтердің саны

Республика өңірлері	Қатысушылар саны	Сапалық көрсеткіші
Ақмола облысы	253	20 %
Ақтөбе облысы	1	0,07 %
Алматы қаласы	7	1,1%
Алматы облысы	15	0,5 %
Атырау облысы	32	2,5 %
Батыс Қазақстан облысы	59	4,6 %
Жамбыл облысы	164	13 %
Қарағанды облысы	74	5,8 %

Қостанай облысы	59	4,6 %
Қызылорда облысы	107	8,4 %
Маңғыстау облысы	55	4,3 %
Астана қаласы	24	1,9 %
Павлодар облысы	63	5 %
Солтүстік Қазақстан облысы	54	4,2 %
Шығыс Қазақстан облысы	14	1,1 %
Шымкент қаласы	16	1,2 %
Ұлытау облысы	32	2,5 %
Жетісу облысы	44	3,4 %
Абай облысы	96	7,6 %
Түркістан облысы	90	7,6 %

Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша сауалнамаға қатысушы қазақ тілі пәні мұғалімдері туралы мәліметті талдап қарасақ, сауалнамаға белсенді қатысқан өңірлер – Ақмола облысынан 253 педагог (22%), Қызылорда облысынан 12 педагог (9,5%), Жамбыл облысынан 14 педагог (11,1%), Түркістан облысынан 13 педагог (10,3%), БҚО-дан 5 педагог (3,5%), Абай облысынан 9 педагог (7,1%) және Павлодар облысынан 9 педагог (7,1%) Маңғыстау облысынан 1 педагог (0,7%), Қарағанды облысынан 8 педагог (6,3%), ШҚО 4 педагог (3,1%) және Жетісу облысы 3 педагог (2,3%), Қостанай облысы 7 педагог (5,5%) және СҚО-да 2 педагог (1,5%) қатысқан. Сауалнамаға ең аз қатысқан өңірлер – Астана, Шымкент және Маңғыстау облысы. Сауалнамаға бірде-бір қатыспаған – Ақтөбе облысы мен Атырау облысының мұғалімдері. Талдау нәтижелері 3.1-диаграммада берілген.

3.1-диаграмма. Қазақ тілі мұғалімдері туралы жалпы мәлімет.

Сауалнаманың келесі сұрағы қазақ мұғалімдерінің қызмет ететін мектептеріне байланысты болды. 2-кестеде ауыл мектебі, қала мектебі, шағын жинақты мектеп деп алынып, мұғалімдердің қызмет ету аймағын айқындауға негізделді. Талдау нәтижесі 3.2-кестеде көрсетілген.

3.2-кесте. Қазақ тілі мұғалімдерінің жұмыс орны туралы мәлімет

Сауалнамаға қатысушылардың жұмыс орны туралы мәлімет.		
Ауыл мектебі	Қала мектебі	Шағын жинақты мектеп
791 / 62,7%	434 / 34,4 %	35 / 2,7 %

Сауалнамаға қатысушы 1260 мұғалімнің 791/62,7%-ы ауыл мұғалімдері, 434/34,4%-ы қала, 35/2,7%-ы шағын жинақты мектептердің мұғалімдері болды. Сауалнамаға қатысқан мектептерден ауыл мектептері мұғалімдерінің белсенділігі байқалды. Талдау нәтижесі 3.2-диаграммада берілген.

3.2-диаграмма. Сауалнамаға қатысушылардың жұмыс орны туралы мәлімет

Сауалнаманың келесі сұрағында Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша сауалнамаға қатысушылардың білімі туралы мәлімет 3.3-кестеде қамтылған.

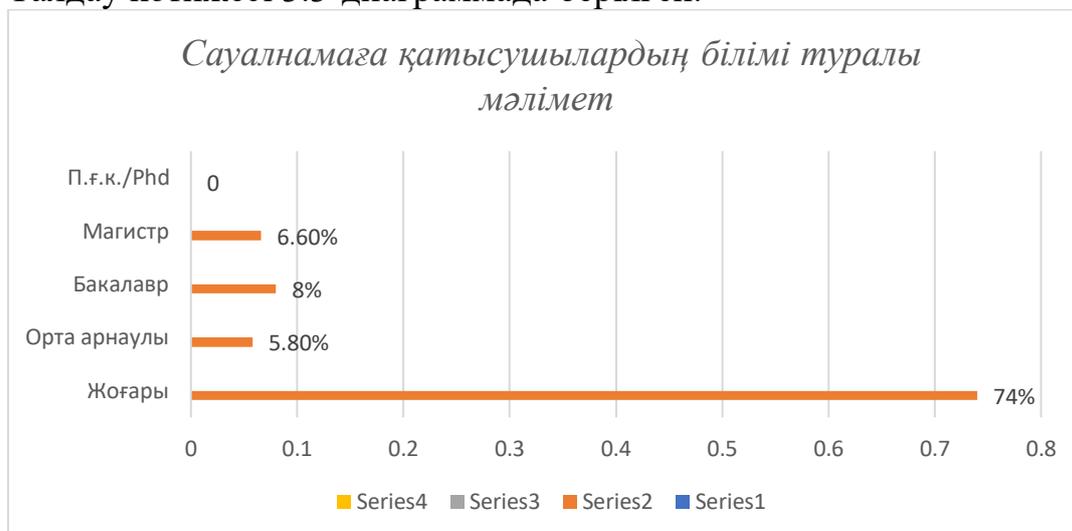
3.3-кесте. Сауалнамаға қатысушылардың білімі туралы мәлімет.

Жоғары	Орта арнаулы	Бакалавр	Магистр	П.ғ.к./Phd
933/74%	74/5,8 %	101/8 %	84/6,6 %	0

Сауалнама қорытындысы бойынша алынған мәліметке сүйенсек, сауалнамаға қатысушылардың 74%-ы жоғары білімді, 8%-ы бакалавр, 5,8%-ы

орта арнаулы білімді, 6,6 %-ы магистр. Нәтижесінде орта білім беру жүйесінде жүрген педагогтердің 94,4 %-ы жоғары білімі бар ұстаздар екені мәлім болды.

Талдау нәтижесі 3.3-диаграммада берілген.

3.3-диаграмма. Сауалнамаға қатысушылардың білімі туралы мәлімет.

Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша сауалнамаға қатысушылардың еңбек өтілі бойынша мәлімет келесі кестеде берілген.

3.4-кесте. Сауалнамаға қатысушылардың еңбек өтілі туралы мәлімет.

1-5 жыл	5-10 жыл	10-15 жыл	15 және одан да жоғары
264/20,9 %	207/16,4 %	220 /17 %	569/45,1%

Сауалнамаға қатысушы мұғалімдердің еңбек өтілдері туралы деректерге назар аударсақ, 1-5 жылға дейін мектепте қызмет ете бастаған жас ұстаздар 20,9% , болса 5-10 жылға дейін біршама тәжірибе жинаған мұғалімдер 16,4% 10-15 жылдық еңбек өтілі барлар 17% болса, еңбек өтілдері 15 жылдан жоғары әдістемелік жағынан шыңдалған деп саналатын ұстаздардың пайыздық саны 45,1% көрсетті. Нәтижесінде мектептегі педагогтердің көбінің белгілі бір әдістемесі қалыптасқан білікті мамандар деп айтуға болады. Талдау нәтижесі 3.4-диаграммада берілген.

3.4-диаграмма. Сауалнамаға қатысушылардың еңбек өтілі туралы мәлімет

Сауалнамаға қатысқан педагогтердің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша санаттары туралы мәлімет 3.5-кестеде көрсетілген.

3.5-кесте. Сауалнамаға қатысушылардың санаты туралы ақпарат

Санат түрлері	Саны	Пайыздық көрсеткіші
Жоғары	23	1,8 %
I санат	27	2,1 %
II санат	34	2,6 %
Санаты жоқ	146	11,5 %
Педагог	125	9,9 %
Педагог-модератор	303	24 %
Педагог-сарапшы	321	25,4 %
Педагог-зерттеуші	264	20,9 %
Педагог-шебер	17	1,3 %

Сауалнамаға қатысқан педагогтердің біліктілік санаты туралы алынған деректер бойынша, педагогтердің 1,8%-ы жоғары санатты, 2,1% -ы I санатты, 2,6%-ы II санатты, 11,5%-нда санат жоқ, 9,9 %-ы педагог, 24 %-ы педагог-модератор, 25,4%-ы педагог-сарапшы, 20,9%-ы педагог-зерттеуші, 1,3 %-ы педагог-шебер. Талдау нәтижесі 3.5-диаграммада берілген.

3.5-сурет. Сауалнамаға қатысушылардың санаты туралы ақпарат

Келесі кестеде Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша әр түрлі біліктілік курстарынан өткен педагогтердің пайыздық есебі берілген.

Сауалнамаға педагог біліктілігін көтеру орталықтарының ішінен екеуі таңдалып алынды. Олар: «Өрлеу» Ұлттық біліктілік арттыру орталығы мен «Назарбаев зияткерлік мектептері» дербес білім беру ұйымдары курстары.

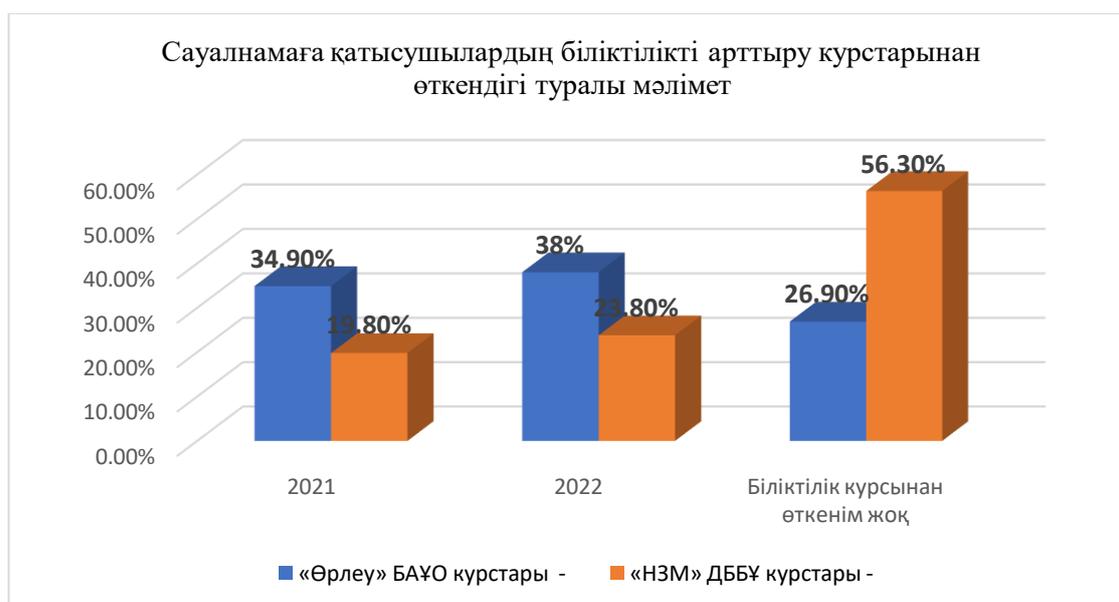
Курстардан өту туралы мәлімет мұғалімдердің 2021, 2022 жылдар және мүлдем осы екі орталықтан өтпегендері туралы деректер алынды.

3.6-кесте. Сауалнамаға қатысушылардың біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы мәлімет.

Курстар	2021	2022
«Өрлеу» БАҰО курстары	449 / 35,6 %	451 / 35,7 %
«НЗМ» ДББҰ курстары	312 / 24,7 %	182 / 14,4 %
Біліктілік курсынан өткенім жоқ	360 / 28,5 %	776 / 61,5 %

«Өрлеу» біліктілікті арттыру ұлттық орталығы өткізген курстардан 2021 жылы - 449/35,6 %, 2022 жылы - 451/35,7 % екі жылда да курстан өтпеген педагогтер - 360/28,5 % .

«Назарбаев зияткерлік мектептері» дербес білім беру ұйымдары курстары өткізген курстардан 2021 жылы - 312/24,7 %, 2022 жылы - 182/14,4 %, екі жылда да курстан өтпеген педагогтер - 776/61,5 %. Талдау нәтижесі 3.6-диаграммада берілген

3.6-диаграмма. Сауалнамаға қатысушылардың біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы мәлімет

Сауалнаманың келесі сұрағы білім стандартындағы базалық құндылықтардың оқу үрдісі кезінде қаншалықты жүзеге асырылып жатқаны туралы құрылған. Оқыту барысында базалық құндылықтарды мұғалімдердің қаншалықты жүзеге асырып жатқандары туралы «Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік» құндылығын: 2 балл – 79 %, 1 - балл - 18 %, 0балл - 0,5 %; «Құрмет» құндылығын: 2 балл - 65,9% %, 1 балл - 20,7 %, 0 балл - 0,5 %; «Ынтымақтастық» құндылығын: 2 балл - 7,1 %, 1 балл - 0,1%, 0 балл - 0,07%; «Еңбек пен шығармашылық»: 2 балл - 0,5 %, 1 балл - 0,4%, 0 балл - 9,5 %; «Ашықтық» құндылығын: 2 балл - 0,3%, 1 балл - 26,9 %, 0 балл - 13,4 %; «Өмір бойы білім алу» құндылығын: 2 балл - 0,1 %, 1 балл - 15,8 %, 0 балл - 0,5%. Мұндағы 2 балл - жүзеге асырылады, 1 балл – ішінара жүзеге асырылады, 0 балл – жүзеге асырылмайды деген мағыналарды білдіреді. Талдау нәтижесі 3.7-кестеде берілген.

3.7-кесте. Білім стандартында айқындалған базалық құндылықтар оқу процесінде жүзеге асырылуы.

Базалық құндылықтар	2 балл	1 балл	0 балл
Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік	79 %	18 %	0,5 %
Құрмет	65,9%	20,7 %	0,5 %
Ынтымақтастық	7,1 %	0,1%	0,07%
Еңбек пен шығармашылық	0,5 %	0,4%	9,5 %
Ашықтық	0,3%	0,1 %	0,5%
Өмір бойы білім алу	0,5%	0,5%	0,4%

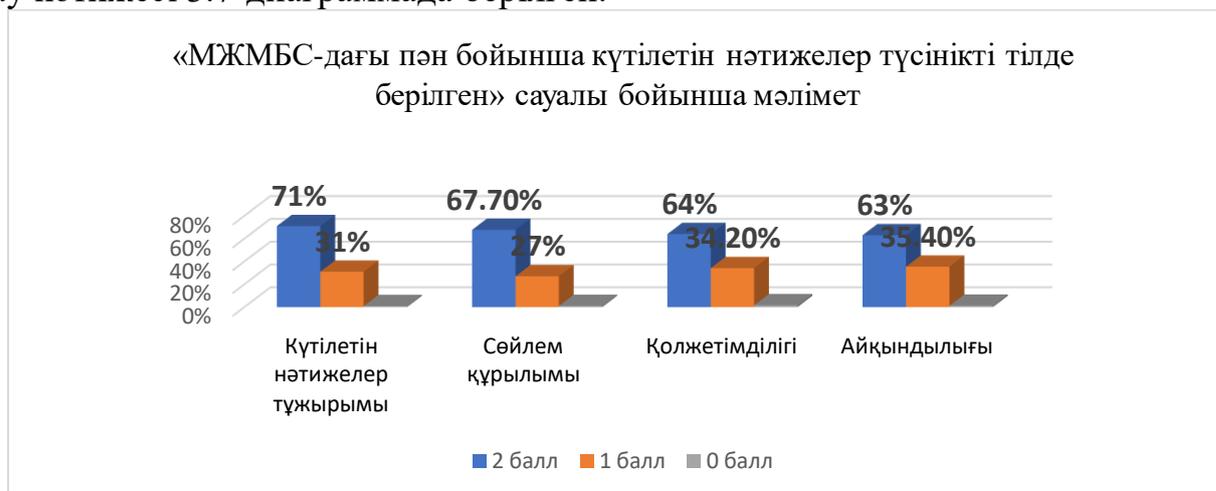
Сауалнаманың келесі сұрағында МЖМБС тілінің түсініктілігі, сөйлем құрылымының дұрыстығы, айқындылығы мен қолжетімділігі мәселесіне назар аударған. Талдау нәтижесі 3.8-кестеде берілген.

3.8-кесте. МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер түсінікті тілде берілуі бойынша мәлімет.

Мәліметтер	2 балл	1 балл	0 балл
Күтілетін нәтижелер тұжырымы	901 /71%	347 /31%	12 /0,9%
Сөйлем құрылымы	854 / 67,7%	343/27%	13 /1,03%
Қолжетімділігі	808 / 64%	431 /34,2%	21 / 1,6%
Айқындылығы	797 /63%	447 /35,4%	16/1,2%

МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер түсінікті тілде берілген» сауалы бойынша мәліметтер бойынша: «Күтілетін нәтижелер тұжырымының» түсінікті екендігін 901 /71% педагог растаса, 347/31%-ы орташа түсінікті, 12 /0,9 %-ы түсініксіз деп жауап берген. «Сөйлем құрылымы» бойынша 854/67,7%-ы түсінікті, 343/27%-ы орташа түсінікті, 13/1,03%-ы түсініксіз десе, «қолжетімділігі» бойынша 808/64%-ы түсінікті, 431/34,2%,-ы орташа түсінікті, 21/1,6%-ы түсініксіз екендігін, «айқындылығы» бойынша 797/63% түсінікті,

447/35,4%-ы орташа түсінікті, 16/1,2% % -ы түсініксіз деген тұжырым жасаған. Талдау нәтижесі 3.7-диаграммада берілген.

3.7-диаграмма. «МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер түсінікті тілде берілген» сауалы бойынша мәлімет

«МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер мазмұнға қаншалықты сәйкес келеді» деген сауалға берілген жауаптардың пайыздық үлесін келесі 3.9-кестеден байқауға болады.

3.9-кесте. МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер мазмұнға сәйкестігі бойынша мәлімет.

	2 балл	1 балл	0 балл
Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы	822 /65,2 %	428/ 33,9 %	10 / 0,79 %
Сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі	708/ 56%	111 / 8,8 %	0
Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы	675/ %	144 / 11,4%	3 / 0,2%
Оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету	705/ 55,9%	114 / 9%	3 / 0,2 %
Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз ету	691/ 54,8 %	124/ 9,8 %	7/ 0,5%

«МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер мазмұнға қаншалықты сәйкес келеді» сауалы бойынша мәліметті талдасақ, сауалнамаға қатысушылардың басым бөлігі күтілетін нәтижелердің мазмұнға сәйкестігін атап көрсеткен. Мысалы, «заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуын» 822 /65,2 % педагог 2 балл берсе, 428/33,9 % -1 балл қойған. «Сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі» жауабының сәйкестігіне 708/ 56% педагог 2 балл, 111/8,8 % педагог 1 балл деп бағалаған.

«Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы» сәйкестігін 675/ 53,5 % -ы 2 балл, 1 балл 144 / 11,4%, 0 балл деп 3/ 0,2%-ы бағалаған.

«Оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету» жауабының сәйкес болуын 705/55,9%-ы 2 балл, 1 балл 114/9%-ы берген, 0 балл деп 3/0,2%-ы бағалаған.

«Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз ету» жауабының мазмұнға сәйкестігін 691/54,8 %-ы 2 балл, 1 балл 124/9,8 %-ын растап жауап берген, 0 балл деп 7/0,5% баға қойған.

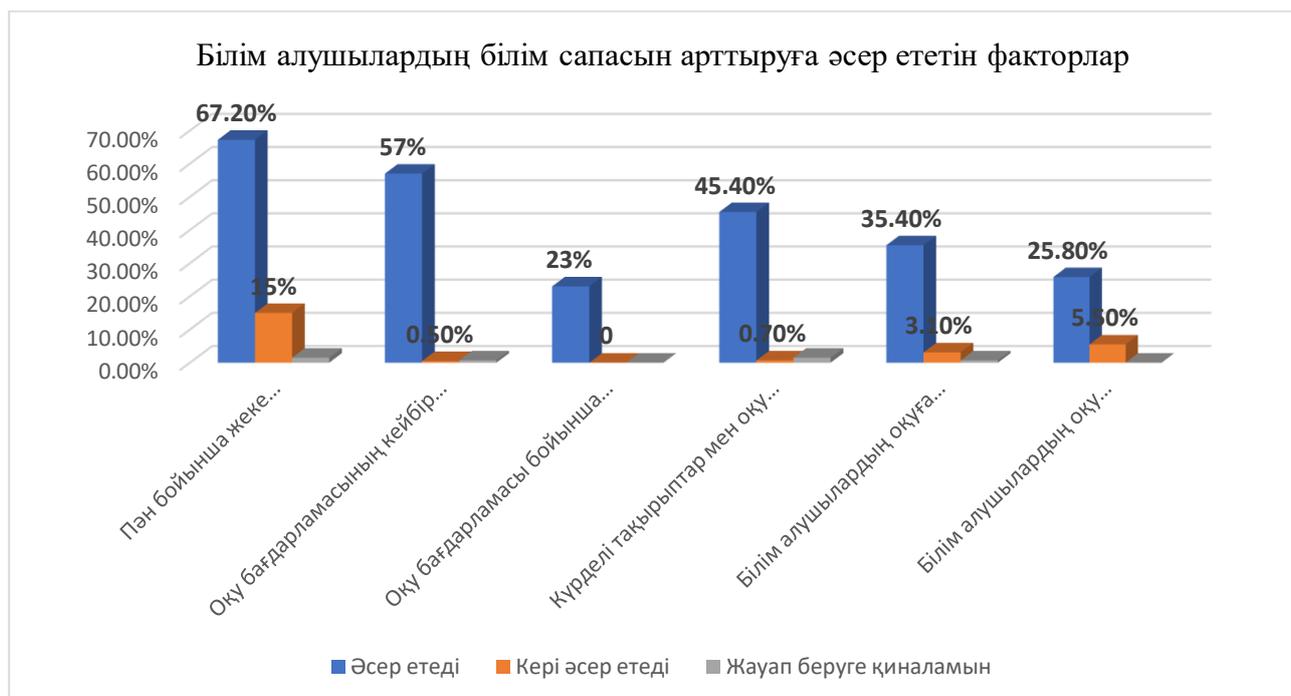
«Жауабыңызды негіздеңіз» сауалына барлық педагог «МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер мазмұнға сәйкес келеді», «Күтілетін нәтижелер көп», «барлығы түсінікті», «Заманауи қоғам динамикасына сай», «Стандартқа сай» деген жауаптар берген.

Сауалнамада берілген «Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторларды белгілеңіз» сауалына ұсынылған жауаптар бойынша мәлімет келесі 3.10-кестеде берілді.

3.10-кесте. Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар.

	Әсер етеді	Кері әсер етеді	Жауап беруге қиналамын
Пән бойынша жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыптарды тереңірек зерделеу	67,2 %	15 %	1,5 %
Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі	57%	0,5%	0,7 %
Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу	23 %	-	-
Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгерту	45,4 %	0,7 %	1,5 %
Білім алушылардың оқуға белсенділігінің төмендеуі	35,4 %	3,1 %	0,7 %
Білім алушылардың оқу жүктемесінің артуы	25,8 %	5,5 %	-

«Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторларды белгілеңіз» сауалы бойынша сауалнамаға қатысқан педагогтер алты сұраққа «әсер етеді», «кері әсер етеді», «жауап беруге қиналамын» деген параметрлер бойынша жауап берген.

3.8-диаграмма. Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар.

«Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторларды белгілеңіз» сауалына ұсынылған жауаптарды талдап қарасақ, ұсынылған жауаптардың «әсер етеді» нұсқасын педагогтердің басым бөлігі таңдаған. Атап айтсақ, «пән бойынша жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыптарды тереңірек зерделеу» жауабының білім сапасын арттыруға әсер ететін фактор екендігін педагогтердің 67,2 %-ы, «оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі» нұсқасын таңдаған педагогтердің үлесі 57%, «оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу» жауабын белгілегендер 23%, «күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгерту» нұсқасын 45,4 %, «білім алушылардың оқуға белсенділігінің төмендеуі» жауабына 35,4 %, «білім алушылардың оқу жүктемесінің артуы» нұсқасын таңдағандар 25,8 % - ды қамтыған. Талдау нәтижелері 3.8-диаграммада берілген. «Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін басқа да факторларды ұсыныңыз» деген сауалға педагогтер «курстарда жас мамандарды көптеп оқыту», «танымдық қызығушылығын арттыру», «АКТ тиімді пайдалану», «қазақ тілінің өзектілігін дамыту» деген жауаптар берген.

Үлгілік оқу бағдарламасы бойынша 2022-2023 оқу жылында өзгеріс енгізілген оқу пәндеріңізді белгілеңіз деген сұраққа жауап берген педагогтер екі баллдық шкала бойынша бағалаған. (2 балл-толық, 1 балл – ішінара байқалады, 0 балл – байқалмайды) Барлығы 235 педагог қатысқан. Талдау нәтижесі 3.11-кестеде берілді.

3.11-кесте. Үлгілік оқу бағдарламасының негізгі талаптарға сәйкестігі

«Қазақ тілі пәні (оқыту қазақ тілінде емес)» бойынша	2 балл	1 балл	0 балл	Бұл пәннен сабақ жүргізбеймін
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы МЖМБС талаптарына сәйкес келеді	78,5%	25%	0,4%	9,7%
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылар үшін қызықты	65,5%	25,5%	0,4%	9,7%
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес келеді	58,8%	28,5%	3,8%	9,7%
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылған	57,8%	28,5%	2,5%	11%
Оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылған	55,8%	28%	3,4%	10,6%
Бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс тапқан	62,8%	23,6%	1,2%	10,2%
Пән бойынша тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылған	67,1%	26,9%	1,7%	7,2%

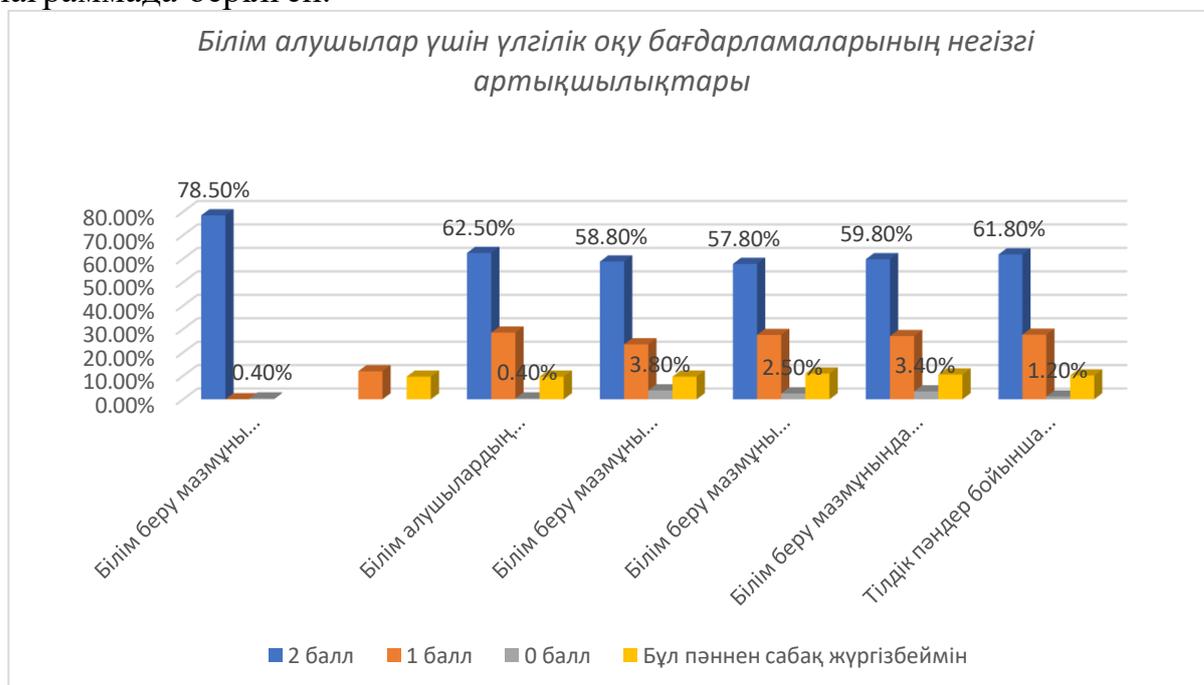
Сауалнаманың келесі сұрағы білім алушылар үшін үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтарын анықтауға бағытталды. Сауалнама балмен бағаланды. (2 балл - толық, 1 балл – ішінара байқалады, 0 балл – байқалмайды)

3.12-кесте. Білім алушылар үшін үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары.

«Қазақ тілі» пәні (оқыту қазақ тілінде емес) бойынша	2 балл	1 балл	0 балл	Бұл пәннен сабақ жүргізбеймін
Білім беру мазмұны білім алушыларда ұлттық құндылықтарды дамытуға бағытталған	78,5%	12%	0,4%	9,7%
Білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік береді	62,5%	28,5%	0,4%	9,7%
Білім беру мазмұны практикалық дағдыларды қалыптастыруға негізделген	58,8%	23,5%	3,8%	9,7%
Білім беру мазмұны жаһандық құзыреттерді қалыптастыруға негізделген	57,8%	27,5%	2,5%	11%
Білім беру мазмұнында Қазақстанның ғылыми жетістіктері қарастырылған	59,8%	27%	3,4%	10,6%
Тілдік пәндер бойынша сөйлеу дағдыларын дамытатын оқыту мақсаттары жеткілікті берілген	61,8%	27,6%	1,2%	10,2%

«Білім беру мазмұны білім алушыларда ұлттық құндылықтарды дамытуға

бағытталған» сұрағына 2 балл - 78,5%, 1 балл -12 % , 0 балл- 0,4%, 9,7% болса, бұл пәннен сабақ жүргізбеймін - 9,7% берілді. «Білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік береді» деген тұжырымға 2 балл - 62,5%, 1 балл - 28,5% , 0 балл - 0,4%, бұл пәннен сабақ жүргізбеймін - 9,7%. «Білім беру мазмұны практикалық дағдыларды қалыптастыруға негізделген» деген тұжырымға 2 балл - 68,5%, 1 балл - 20% , 0 балл - 0,4%, бұл пәннен сабақ жүргізбеймін - 9,7%. «Білім беру мазмұны жаһандық құзыреттерді қалыптастыруға негізделген» деген тұжырымға 2 балл - 58,5%, 1 балл - 23,5% , 0 балл - 0,4%, бұл пәннен сабақ жүргізбеймін - 9,7%. «Білім беру мазмұнында Қазақстанның ғылыми жетістіктері қарастырылған» сұрағына 2 балл - 68,5%, 1 балл - 20% , 0 балл - 0,4%, 9,7% болса, бұл пәннен сабақ жүргізбеймін - 9,7% берілді. «Тілдік пәндер бойынша сөйлеу дағдыларын дамытатын оқыту мақсаттары жеткілікті берілген» сұрағына 2 балл - 61,8%, 1 балл - 27,6%, 0 балл - 1,2% болса, бұл пәннен сабақ жүргізбеймін – 10,2% берілді. Талдау нәтижелері 3.9-диаграммада берілген.

3.9-диаграмма. Білім алушылар үшін үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары.

Сауалнамадағы маңызды сұрақтардың бірі «Оқу бағдарламасының құндылықтарға бағытталуы» туралы болды.

4. Бастауыш білім беру деңгейінің 1-4-сыныптарына арналған «Жаратылыстану» оқу пәні бойынша байқау нәтижелері

1-4-сыныптарға арналған «Жаратылыстану» оқу пәні бойынша бастауыш білім беру деңгейінің жалпыға міндетті білім беру стандарты, үлгілік оқу жоспарлары және үлгілік оқу бағдарламаларына енгізілген өзгерістерге сәйкес бастауыш білім беру ұйымдарының басшылары және пән мұғалімдерімен жүргізілген сауалнама нәтижесі зерделенді.

Бастауыш білім беру деңгейінің жалпыға міндетті білім беру стандарты, үлгілік оқу жоспарлары және үлгілік оқу бағдарламаларына апробациядан өткізу қорытындысы бойынша педагогтардың пікірін зерделеу бойынша сауалнама «Жаратылыстану» пәнінен сабақ беретін мұғалімдері арасында жүргізілді.

Бастауыш мектептегі «Жаратылыстану» оқу пәнінің оқу бағдарламасының мақсаты – әлемнің қазіргі заманғы жаратылыстану ғылымы тұрғысынан бейнесі туралы білім негізін қалыптастыру және білім алушылардың зерттеу біліктері мен дағдыларын дамыту.

Оқу пәнінің бағдарламасы келесі міндеттерге жетуге бағытталған:

1) зерттеу, ойлау, коммуникативтік дағдылары мен біліктерінің негізін қалыптастыру;

2) техника мен технологияның дамуына елеулі ықпал еткен жаратылыстанудың маңызды идеяларымен, жетістіктерімен танысу;

3) қоршаған әлемнің құбылыстарын түсіндіру үшін және әртүрлі ақпарат көздерінен алынған жаратылыстану-ғылымдық тұрғысынан маңызды және өмірлік маңызы бар мазмұнды ақпаратты қабылдау үшін алынған білімді қолдана білу біліктерін меңгеру;

4) зияткерлік, шығармашылық қабілеттерін, сыни тұрғыдан ойлау қабілетін қарапайым зерттеулер, құбылыстарды талдау, жаратылыстану-ғылымдық ақпаратты қабылдау және түсіндіру барысында дамыту;

5) табиғат заңдарын тану және жаратылыстану ғылымдарының жетістіктерін өркениеттің дамуы мен өмір сапасын жақсарту үшін пайдалану мүмкіндігіне сенімділікті тәрбиелеу;

6) күнделікті өмірде тіршілік қауіпсіздігін қамтамасыз ету, заманауи технологияларды сауатты пайдалану, денсаулық пен қоршаған ортаны қорғау үшін жаратылыстану ғылымдары бойынша білімдерін қолдану дағдыларын қалыптастыру.

4. Оқу бағдарламасында үш тілде білім беруді жүзеге асыру қарастырылған, онда үш тілді меңгертіп қана қоймай, сол сияқты білім алушының сыныптан тыс жұмыстарын да үш (қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде) тілде ұйымдастыру қарастырылған.

5. Жеке тұлғалық қасиеттердің кең ауқымды дағдылармен бірлесе дамытылуы білім берудің «қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік», «құрмет», «ынтымақтастық», «еңбек пен шығармашылық», «ашықтық», «өмір бойы білім алу» сияқты басты құндылықтарын білім алушы бойына сіңіруге негіз болып табылады. Бұл құндылықтар білім алушының тәртібі мен күнделікті іс-әрекеттерін ынталандыратын тұрақты бағдары болады.

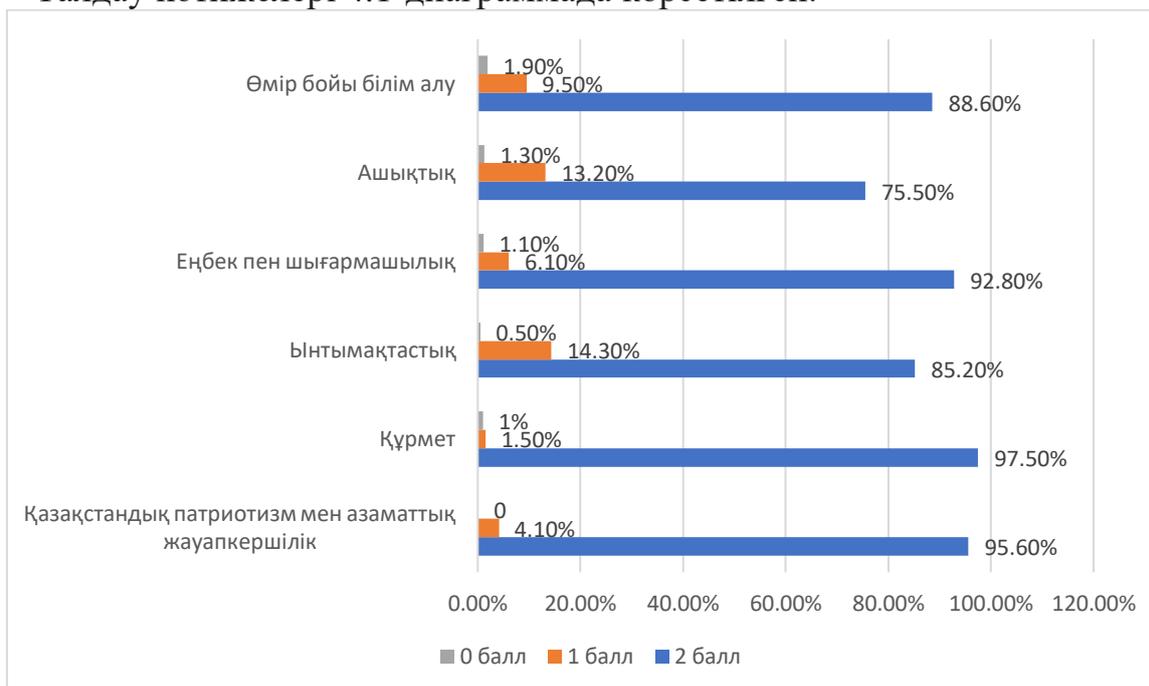
Талдау нәтижесіне сәйкес, «Білім стандарттарында айқындалған базалық құндылықтардың «Жаратылыстану» оқу пәні бойынша оқу процесінде жүзеге асырылу нәтижесі анықталды. Талдау нәтижесі 4.1-кестеде берілген.

4.1-кесте. МЖМБС-да айқындалған базалық құндылықтар оқу процесінде жүзеге асырылуы

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
-------	--------	--------	--------

Қазақстандық патриотизм мен жауапкершілік	95,6%	4,1%	0,3%
Құрмет	97,5%	1,5%	1%
Ынтымақтастық	85,2%	14,3%	0,5%
Еңбек пен шығармашылық	92,8%	6,1%	1,1%
Ашықтық	75,5%	13,2%	1,3%
Өмір бойы білім алу	88,6%	9,5%	1,9%

Талдау нәтижелері 4.1-диаграммада көрсетілген.

Сауалнамаға қатысқан «Жаратылыстану» оқу пәнінен сабақ беретін педагогтер өз ойларын төмендегідей түсініктемелерімен негіздеген: «Базалық құндылықтар жүзеге асырылады», «Ерте дамыту – баланы туғаннан бастап үш жасқа дейін дене, зияткерлік және эмоционалдық дамытуға бағытталған шаралар кешенін жүзеге асыру», «Қазақстандық патриотизм мен жауапкершілік болу керек», «Білім стандартындағы айқындалған базалық құндылықтардың іске асырылуы орташа жағдайда», «Білім алушылардың патриоттық сезімін оқу процесінде жоғары деңгейде жүргізіледі» және т.б.

МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі туралы сауалнама нәтижесі (% көрсеткішпен) 4.2-кестеде берілген.

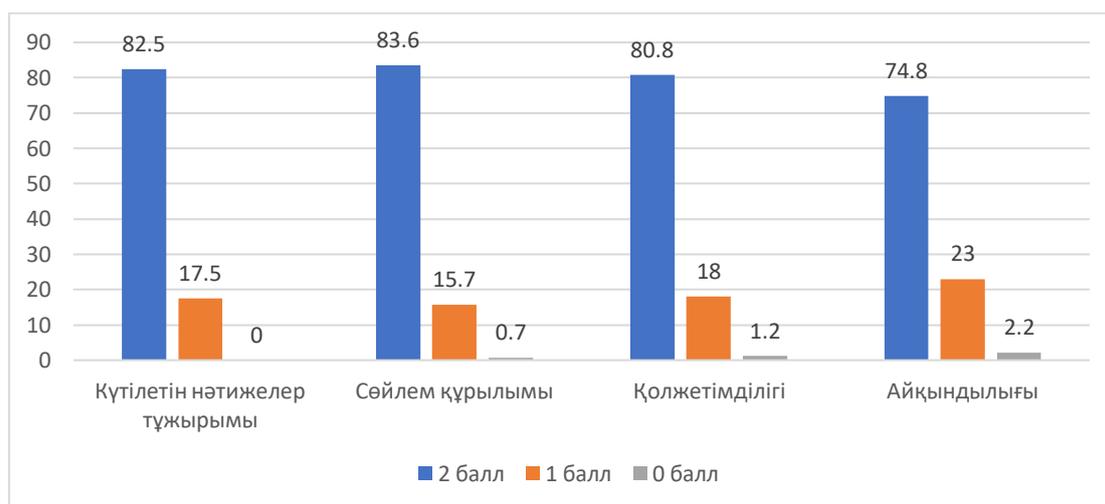
4.2-кесте. МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
-------	--------	--------	--------

Күтілетін нәтижелер тұжырымы	84,5	13,5	2
Сөйлем құрылымы	86,3	13	0,7
Қолжетімділігі	83,8	16	0,2
Айқындылығы	74,8	23	2,2

«МЖМБС пәндері бойынша оқытудың күтілетін нәтижелері» келесі параметрлер бойынша жоғары балл қойдық: педагогтердің 80,4% - ы күтілетін нәтижелер анық баяндалғанын, 75,1% - ы баяндамада семантикалық жүктеме бар екенін, 59,3% - ы күтілетін нәтижелердің реттілігі байқалатынын, 71,4% - ы күтілетін нәтижелердің өлшенетіндігін атап өтті, білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз етілуі – 70,1%, талдау нәтижелері 4.2-диаграммада берілген.

4.2-диаграмма. МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі

МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің:

- Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы;
- Сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі;
- Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы;
- Оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету;
- Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз етуге сәйкестігін анықтауға арналған сауалнама нәтижесі 4.3-кестеде берілген.

4.3-кесте – МЖМБС күтілетін нәтижелердің негізгі бағыттарға сәйкестігі

Факторлар	2 балл	1 балл	0 балл
-----------	--------	--------	--------

Заманауи қоғамының динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы	77,8 %	21,6%	0,6%
Сыни тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі	80 %	17,3 %	2,7%
Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы	74 %	26%	0%
Оқытуды, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету	81%	19%	0%
Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз ету	76,6%	23%	0,4%

Пән мұғалімдерінің шамамен 77,8%-ы МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің сауалнамада көрсетілген негізгі бағыттарға сәйкес келеді деген жауапты белгілеген.

Өз жауаптарын педагогтер «Практикаға берілуін қамтамасыз ету», «Тәрбие мен оқытуды қамтамасыз ету», «Тағы да тереңдете түсіндіру керек», «Білім алушыларға заманауи білім беру», «Білім беру мазмұнының практикаға негізделуі», «Заманауи дидактикалық сұранысқа сәйкес», және т.б. осы сияқты түсініктемелерімен толықтырған.

Пән бойынша білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторларды анықтау бойынша сауалнама нәтижесі 4.4-кестеде берілген.

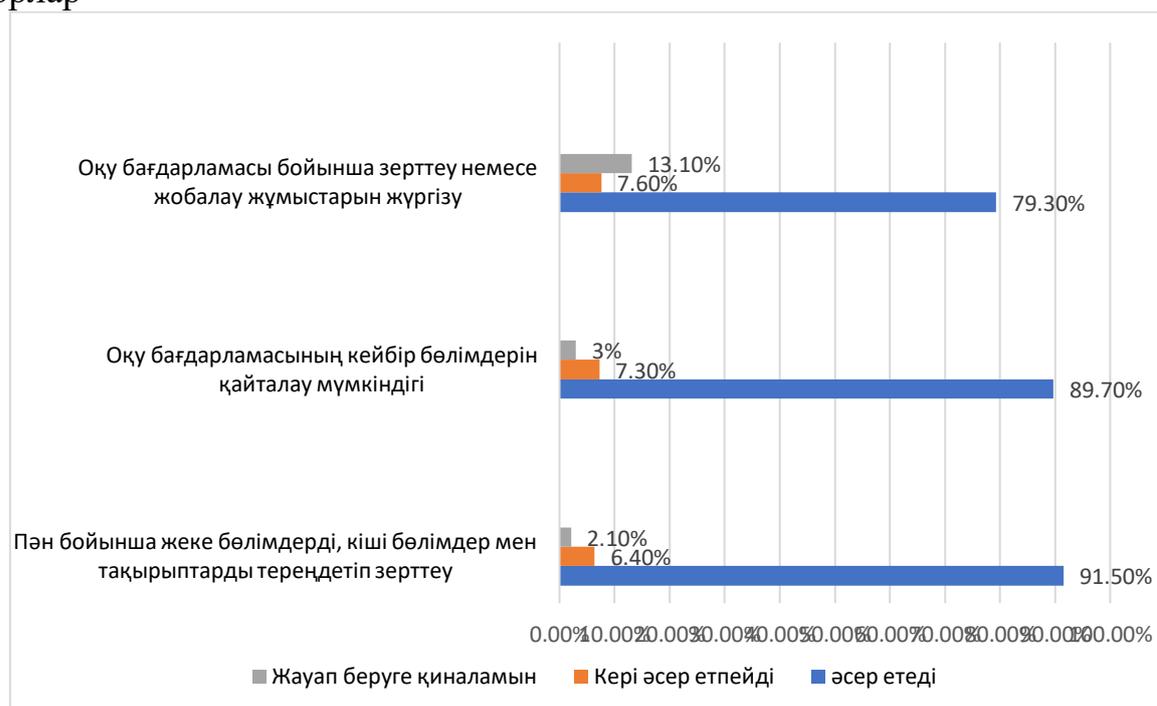
4.4-кесте. Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар

Факторлар	Әсер етеді	Кері әсер етпейді	Жауап беруге қиналамын
Пән бойынша жеке бөлімдерді, бөлімшелер мен тақырыптарды тереңдетіп зерттеу	91,5 %	6,4%	2,1%
Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі	89,7 %	7,3 %	3%
Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жобалау жұмыстарын жүргізу	79,3 %	7,6%	13,1%
Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын игеру	82,8%	8,6%	8,6%
Білім алушылардың оқу белсенділігінің төмендеуі	64,5%	15%	20,5%
Білім алушылардың оқу жүктемесінің көлемін ұлғайту	58,2%	19,3%	22,5%

Талдау нәтижелері 4.3-диаграммада берілген.

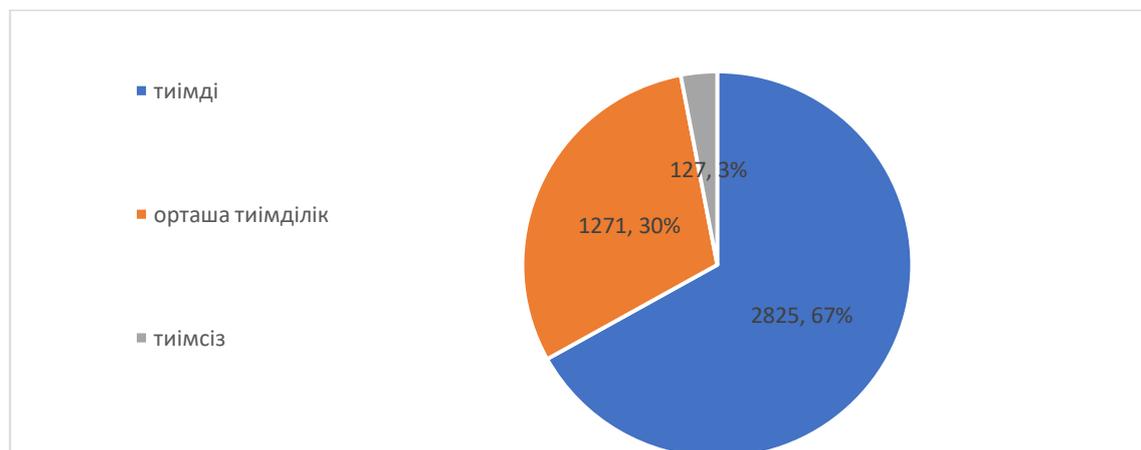
4.3-диаграмма. «Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін

факторлар

Білім алушылардың дағдыларын қалыптастырудағы «Жаратылыстану» оқу пәнін бөліп оқытудың тиімділігін бағалау бойынша сұраққа респонденттер 2825 адам «тиімді», 1271 адам «орташа тиімділік» және 127 адам «тиімсіз» деп жауап берді. Талдау нәтижесі 4.4-диаграммада көрсетілген.

4.4-диаграмма. «Жаратылыстану» оқу пәнін оқытудың тиімділігі.

Түсініктемелерінде мұғалімдер «Білім сапасын арттыруға әсер ететін фактор ата-ананың қадағалауы», «Теорияны практикамен ұштастыру», «Практикалық жұмыстарға қолжетімділік», «Пән бөлмесін арнайы жабдықтармен қамтамасыз ету», «Заманға сай білім беру», «Жаратылыстанудан зерттеу жұмысына керекті құралдар тапшы» және т. б. деген ойларымен бөлісті.

Бастауыш білім беру деңгейінің 1-4-сыныптарына арналған «Цифрлық сауаттылық» оқу пәні бойынша байқау нәтижелері

1-4-сыныптарға арналған «Цифрлық сауаттылық» оқу пәні бойынша бастауыш білім беру деңгейінің жалпыға міндетті білім беру стандарты, үлгілік оқу жоспарлары және үлгілік оқу бағдарламаларына енгізілген өзгерістерге сәйкес бастауыш білім беру ұйымдарының басшылары және пән мұғалімдерімен жүргізілген сауалнама нәтижесі зерделенді.

Бастауыш білім беру деңгейінің жалпыға міндетті білім беру стандарты, үлгілік оқу жоспарлары және үлгілік оқу бағдарламаларына апробациядан өткізу қорытындысы бойынша педагогтардың пікірін зерделеу бойынша сауалнама «Цифрлық сауаттылық» пәнінен сабақ беретін педагогтер арасында жүргізілді.

«Цифрлық сауаттылық» пәнін оқыту мақсаты – білім алушылардың оқу мен күнделікті өмірде есептей білу дағдылары, робототехника, базалық білім, заманауи ақпараттық технологиялармен жұмыс жасаудағы білік және дағдыларды тиімді қолдануын қамтамасыз ету.

Негізгі міндеттері:

- 1) білім алушыларға компьютер туралы, қазіргі заманғы цифрлық құрылғылар және олардың қоғамдағы рөлі туралы бастапқы ақпараттар беру;
- 2) ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалана отырып, білім алушылардың есептей білу, роботтарды жинау және программалау, іздеу, жинақтау, өңдеу, ақпараттарды сақтау және тарату дағдыларын қалыптастыру;
- 3) білім алушылардың әртүрлі қолданбалы программаларды қолдану арқылы өз идеяларын ұсыну дағдыларын қалыптастыруға ықпал ету;
- 4) байланыс, ақпарат алмасу және ынтымақтастық үшін ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалануын ынталандыру;
- 5) білім алушыларды компьютермен қауіпсіз жұмыс істеу ережелері мен авторлық құқықтарды құрметтеуді үйрету.

Оқу бағдарламасында үш тілде оқыту ғана емес, сонымен қатар білім алушылардың мектептен тыс сабақтарын үш тілде (қазақ, орыс және шетел тілдерінде) ұйымдастыруды көздейтін үш тілде білім беруді жүзеге асыру қарастырылған.

Оқу бағдарламасының ерекшелігіне оның пән бойынша білім мен білігінің қалыптасуына бағдарлануы ғана емес, сонымен қатар, білімді функционалдық және шығармашылық жағынан қолдану, сын тұрғысынан ойлау, зерттеу жұмыстарын жүргізу, ақпараттық және коммуникациялық технологияларды, әртүрлі коммуникациялық әдістерді пайдалану, топта және жеке жұмыс істей білу, проблемаларды шешу және шешім қабылдау сияқты кең ауқымды дағдылар жатады.

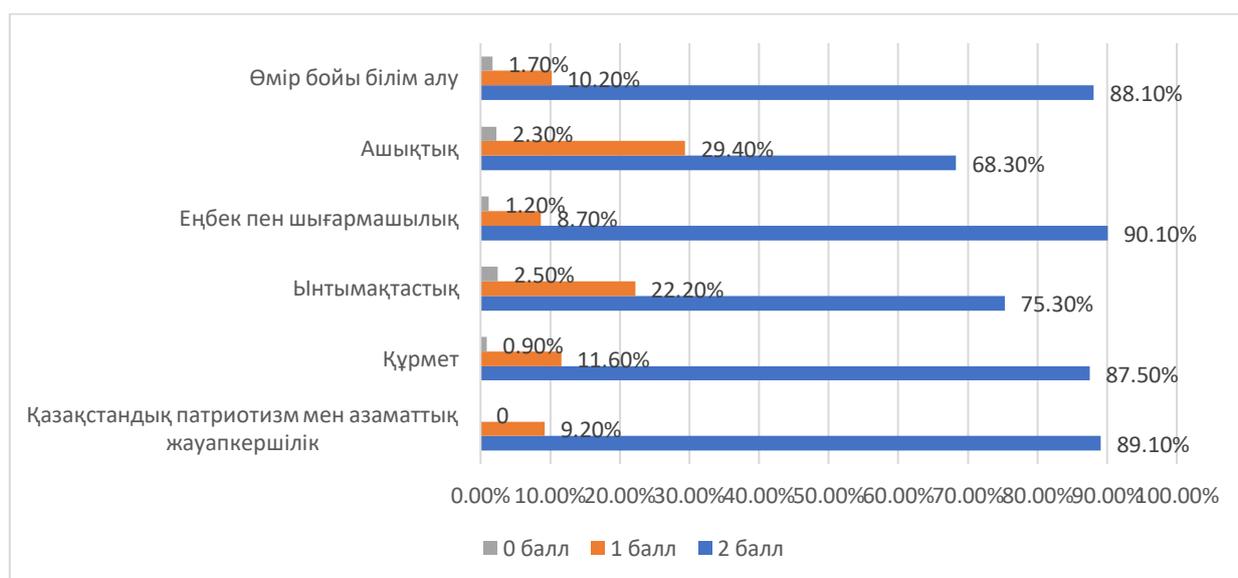
Жеке тұлғалық қасиеттердің кең спектрлі дағдылардың табиғи үйлесімде дамуы - білім алушылардың бойында: «Қазақстандық патриотизм және азаматтық жауапкершілік», «Құрмет», «Ынтымақтастық», «Еңбек және шығармашылық», «Ашықтық», «Өмір бойы білім алу» сияқты базалық құндылықтарды қалыптастырудың негізі болып табылады. Бұл құндылықтар білім алушылардың мінез-құлқына және күнделікті іс-әрекеттеріне ынталандырушы болуға арналған оның тұрақты тұлғалық бағдары болуы тиіс.

Талдау нәтижесіне сәйкес, «Білім стандарттарында айқындалған базалық құндылықтардың «Жаратылыстану» оқу пәні бойынша оқу процесінде жүзеге асырылу нәтижесі анықталды. Талдау нәтижесі 5.1-кестеде берілген.

5.1-кесте. МЖМБС-да айқындалған базалық құндылықтар оқу процесінде жүзеге асырылуы

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Қазақстандық патриотизм мен жауапкершілік азаматтық	89,1%	9,2%	1,7%
Құрмет	87,5%	11,6%	0,9%
Ынтымақтастық	75,3%	22,2%	2,5%
Еңбек пен шығармашылық	90,1%	8,7%	1,2%
Ашықтық	68,3%	29,4%	2,3%
Өмір бойы білім алу	88,1%	10,2%	1,7%

Талдау нәтижелері 5.1-диаграммада көрсетілген.

«Цифрлық сауаттылық» оқу пәнінен сауалнамаға қатысқан сабақ беретін педагогтер өз ойларын төмендегідей түсініктемелерімен негіздеген: «Базалық құндылықтар жүзеге асырылады», «Сабақта әрдайым жүргізіледі», «Базалық құндылықтарды күнделікті өмірде қолданамыз», «Жоғары деңгейде жүзеге асырылады», «Бұл базалық құндылықтар оқу процесінде жүзеге асып отырады», «Жаңалыққа ұмтылу құрметтеу шығармашылық қабілеттерін дамыту», «Білім стандартында айқындалған базалық құндылықтар оқу процесінде өз деңгейінде жүзеге асырылады» және т.б.

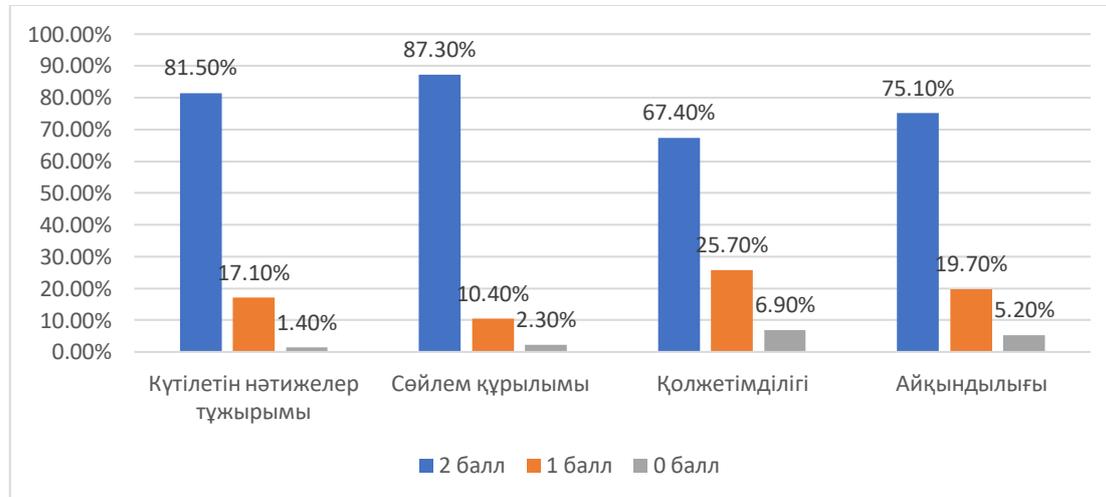
МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі туралы сауалнама нәтижесі (% көрсеткішпен) 5.2-кестеде берілген.

5.2-кесте. МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Күтілетін нәтижелер тұжырымы	81,5%	17,1%	1,4%
Сөйлем құрылымы	87,3%	10,4%	2,3%
Қолжетімділігі	67,4%	25,7%	6,9%
Айқындылығы	75,1%	19,7%	5,2%

«МЖМБС пәндері бойынша оқытудың күтілетін нәтижелері» келесі параметрлер бойынша жоғары балл қойдық: педагогтердің 81,5% - ы күтілетін нәтижелер анық баяндалғанын, 79,1% - ы баяндамада семантикалық жүктеме бар екенін, 67,3% - ы күтілетін нәтижелердің реттілігі байқалатынын, 67,4% - ы күтілетін нәтижелердің өлшенетіндігін атап өтті, білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз етілуі – 82,1%, талдау нәтижелері 5.2-диаграммада берілген.

5.2-диаграмма. МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі

МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің:

- Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы;
- Сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі;
- Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы;
- Оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету;
- Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз етуге сәйкестігін анықтауға арналған сауалнама нәтижесі 5.3-кестеде берілген.

5.3-кесте – МЖМБС күтілетін нәтижелердің негізгі бағыттарға сәйкестігі

Факторлар	2 балл	1 балл	0 балл
Замануи қоғамының динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы	84,1 %	15,7%	0,2%
Сыни тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі	75,1%	23,4 %	1,5%
Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы	73,5%	25,3%	1,2%
Оқытуды, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету	71,6%	27,1%	1,3%
Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз ету	76,5%	22,1%	1,4%

Пән мұғалімдерінің шамамен 76,1% МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің сауалнамада көрсетілген негізгі бағыттарға сәйкес келеді деген жауапты белгілеген.

Өз жауаптарын педагогтер «Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы», «Күтілетін нәтижелер сын тұрғысынан ойлау, тәрбие мен оқудың біртұтастығы т.б сәйкес келеді», «Білім мен практика білім алушылардың жас ерекшеліктеріне сай емес», «Білім беру мазмұнының практикаға негізделуі», «МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер мазмұнға сәйкес келеді», «Күтілетін нәтиже жоғары», «Пән бойынша күтілетін нәтижелер мазмұнға сәйкес жасалған» және т.б. түсініктемелерімен толықтырған.

Пән бойынша білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторларды анықтау бойынша сауалнама нәтижесі 5.4-кестеде берілген.

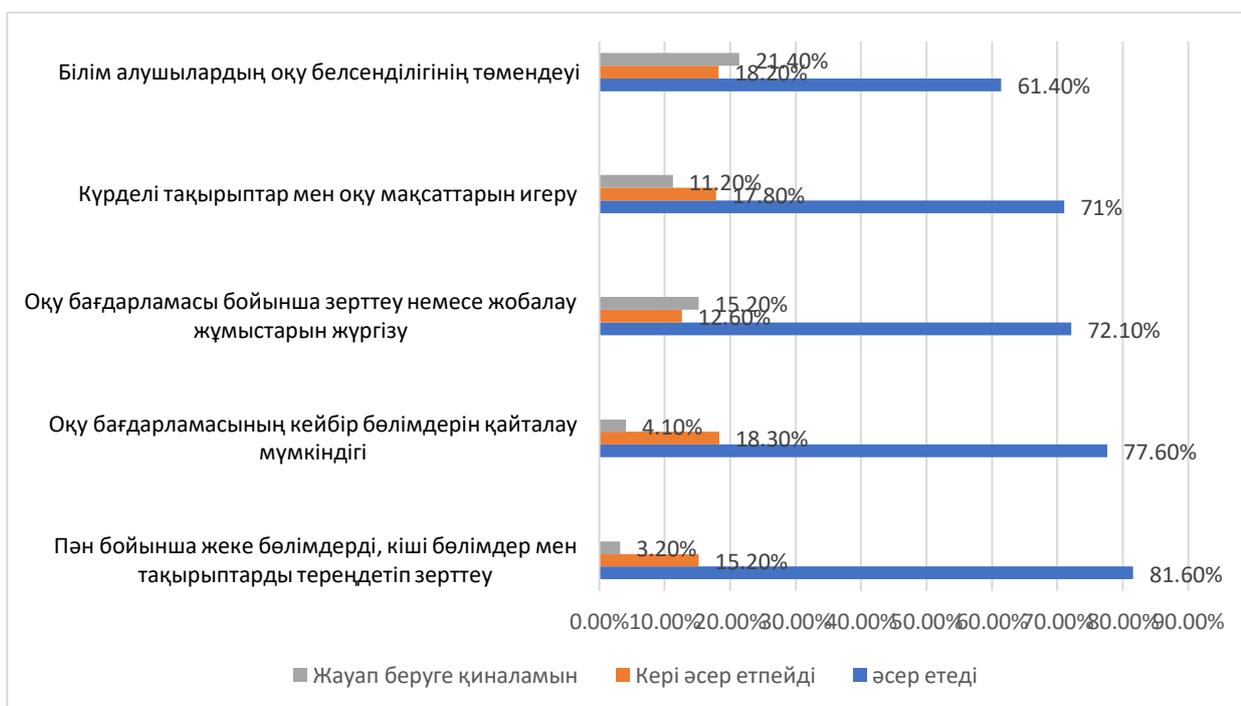
5.4-кесте. Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар

Факторлар	Әсер етеді	Кері әсер етпейді	Жауап беруге қиналамын
Пән бойынша бөлімшелерді, кіші бөлімдер мен тақырыптарды тереңдетіп зерттеу	81,6 %	15,2%	3,2%
Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі	77,6 %	18,3 %	4,1%

Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жобалау жұмыстарын жүргізу	72,1 %	12,6%	15,2%
Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын игеру	71%	17,8%	11,2%
Білім алушылардың оқу белсенділігінің төмендеуі	61,4%	18,2%	21,4%
Білім алушылардың оқу жүктемесінің көлемін ұлғайту	33,9%	48,6%	17,5%

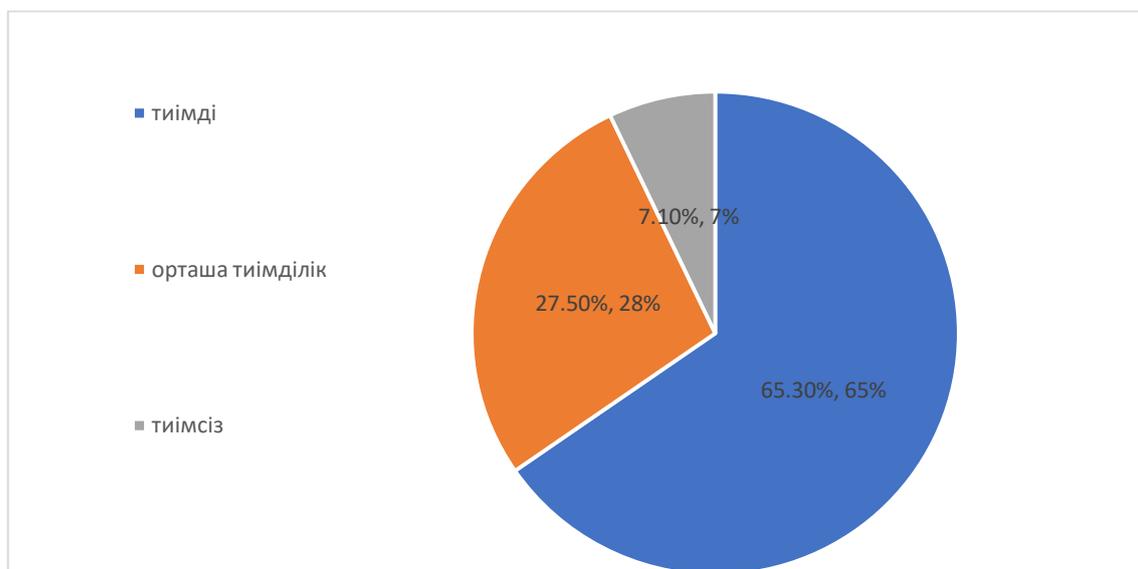
Талдау нәтижелері 5.3-диаграммада берілген.

5.3-диаграмма. «Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар

Білім алушылардың дағдыларын қалыптастырудағы «Цифрлық сауаттылық» оқу пәнін бөліп оқытудың тиімділігін бағалау бойынша сұраққа сауалнамаға қатысушылардың 65,3 % «тиімді», 27,5% «орташа тиімді» және 7,1% «тиімсіз» деп жауап берді. Талдау нәтижесі 5.4-диаграммада көрсетілген.

5.4-диаграмма. «Цифрлық сауаттылық» оқу пәнін оқытудың тиімділігі.

Түсініктемелерінде мұғалімдер «Оқулықтағы тапсырмалар балаларға түсінікті тілмен берілсе», «Теорияны практикамен ұштастыру», «Практикалық жұмыстарға қолжетімділік», «Пән бөлмесін арнайы жабдықтармен қамтамасыз ету», «Заманға сай білім беру», «Сурет салу, сызу дағдылары қалыптасады. Қиын сабақ пен оңай сабақтың алмасып отырғаны жақсы» және т. б. өз ойларымен бөлісті.

2. НЕГІЗГІ ОРТА БІЛІМ БЕРУДІҢ МЖББС, ҮОЖ ЖӘНЕ ҮЛГІЛІК ОҚУ БАҒДАРЛАМАЛАРЫН АПРОБАЦИЯДАН (БАЙҚАУДАН) ӨТКІЗУ ҚОРЫТЫНДЫСЫ БОЙЫНША ТАЛДАМАЛЫҚ ЕСЕП

Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша

Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы №348 бұйрығымен бекітілген Негізгі орта және жалпы орта білім берудің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарына енгізілген өзгерістер бойынша білім беру ұйымдарының басшылары мен директордың орынбасарларына арналған сауалнамаға республика өңірлерінен барлығы 1001 адам қатысқан.

Сауалнаманың 1-бөлімінде педагогтер туралы жалпы мәліметтер ұсынылған. Жалпы мәліметтер педагогтердің жұмыс істейтін өңірі, жұмыс орны, білімі, санаты, еңбек өтілі және біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы мәліметтерді қамтиды.

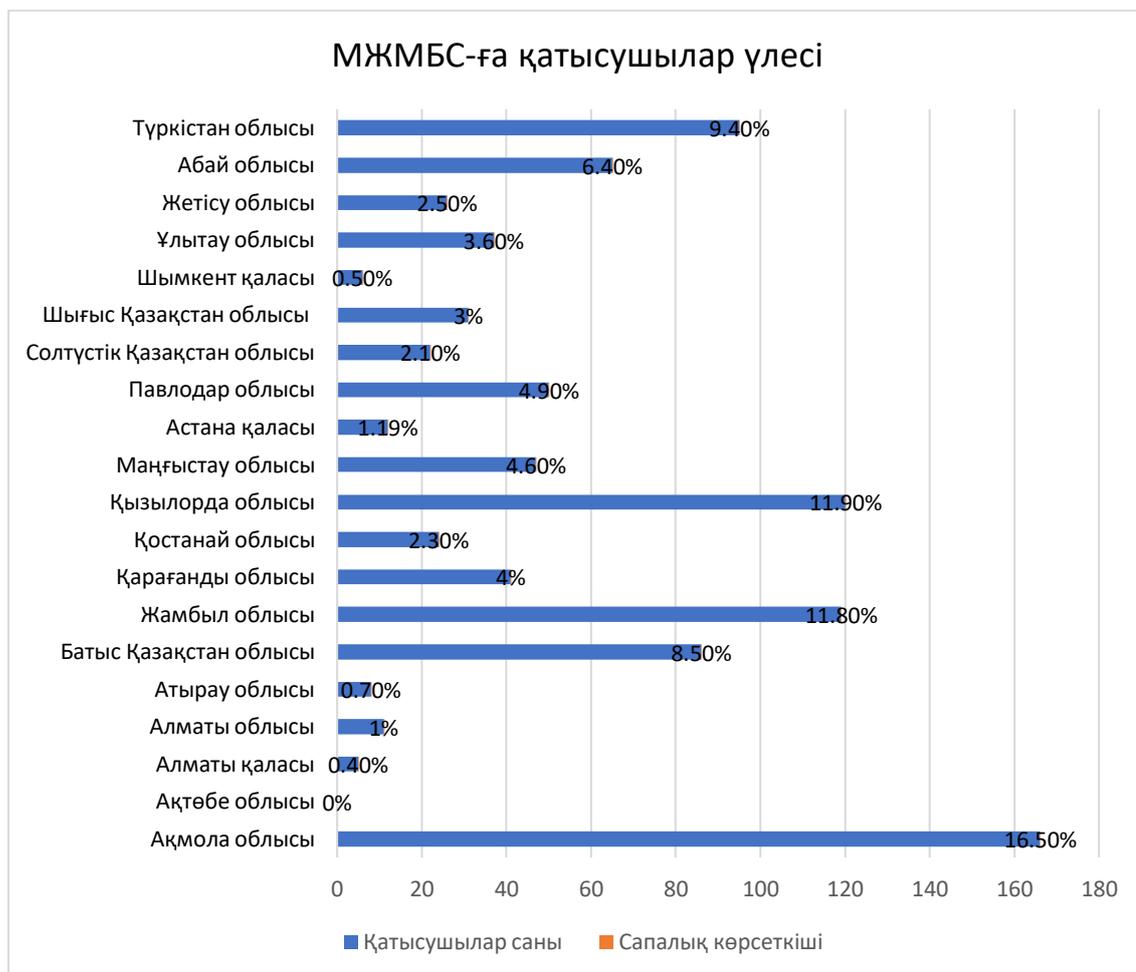
Республика өңірлерінен сауалнамаға қатысқан педагогтердің саны төмендегі кестеде берілген.

1-кесте. Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша сауалнамаға қатысушылар саны

Республика өңірлері	Қатысушылар саны	Сапалық көрсеткіші
Ақмола облысы	166	16,5%
Ақтөбе облысы	0	0%
Алматы қаласы	5	0,4%
Алматы облысы	11	1%
Атырау облысы	8	0,7%
Батыс Қазақстан облысы	86	8,5%
Жамбыл облысы	119	11,8%
Қарағанды облысы	41	4%
Қостанай облысы	24	2,3%
Қызылорда облысы	120	11,9%
Маңғыстау облысы	47	4,6%
Астана қаласы	12	1,19%
Павлодар облысы	50	4,9%
Солтүстік Қазақстан облысы	22	2,1%
Шығыс Қазақстан облысы	31	3%
Шымкент қаласы	6	0,5%
Ұлытау облысы	37	3,6%
Жетісу облысы	26	2,5%
Абай облысы	65	6,4%
Түркістан облысы	95	9,4%

Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша сауалнамаға қатысушылар туралы мәліметті талдап қарасақ, сауалнамаға белсенді қатысқан өңірлер – Ақмола облысынан 166 педагог (16,5%), Қызылорда облысынан 120 педагог (11,9%), Жамбыл облысынан 119 педагог (11,8%), Түркістан облысынан 95 педагог (9,4%), БҚО-дан 86 педагог (8,5%), Абай облысынан 65 педагог (6,4%)

және Павлодар облысынан 50 педагог (4,9%) қатысқан. Қатысушылардың орташа саны Маңғыстау (47), Қарағанды облысы (41), ШҚО (31) және Жетісу облысы (26), Қостанай облысы (24) және СҚО-да (22) байқалды. Сауалнамаға ең аз қатысқан өңірлер – Алматы, Шымкент және Астана қалалары мен Атырау облысы. Сауалнамаға бірде-бір педагог қатыспаған өңір – Ақтөбе облысы. Талдау нәтижесі 1-диаграммада берілген.

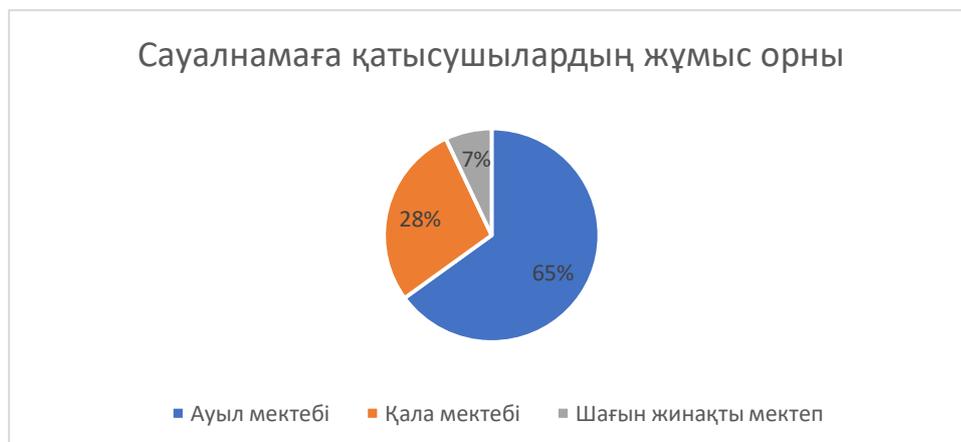
1-диаграмма. Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша сауалнамаға қатысушылардың сапалық көрсеткіші

Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша сауалнамаға ауыл мектебінен 653, қала мектебінен 277 және шағын жинақты мектептен 71 педагог қатысқан.

2-кесте. Сауалнамаға қатысушылардың жұмыс орны туралы мәлімет.

Ауыл мектебі	Қала мектебі	Шағын жинақты мектеп
653 (65%)	277 (28%)	71 (7%)

Жоғарыдағы мәліметтерге сүйенсек, сауалнамаға қатысқандардың 65%-ы ауыл мектебінен, 28%-ы қала мектебінен және 7%-ы шағын жинақты мектептен қатысқан. Талдау нәтижесі 2-диаграммада берілген.

2-диаграмма. Сауалнамаға қатысушылардың жұмыс орны бойынша сапалық көрсеткіші

Келесі кестеде Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша сауалнамаға қатысушылардың білімі туралы мәлімет берілген.

3-кесте. Сауалнамаға қатысушылардың білімі туралы мәлімет.

Жоғары	Орта арнаулы	Бакалавр	Магистр	П.ф.к./Phd
858 (78%)	36 (3%)	121 (11%)	80 (7%)	0

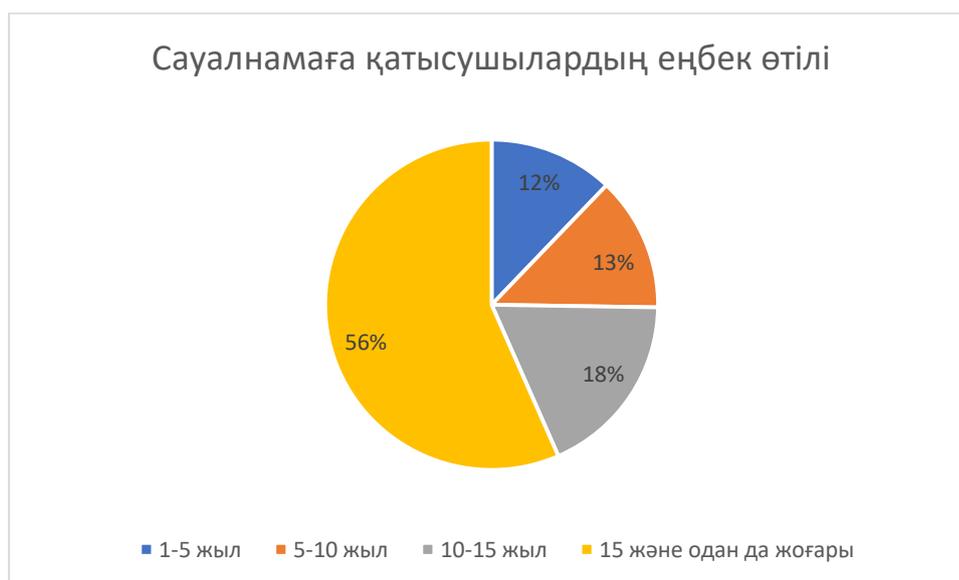
3-диаграмма. Сауалнамаға қатысушылардың білімі бойынша сапалық көрсеткіші

Кестедегі мәліметке сүйенсек, сауалнамаға қатысушылардың 78%-ы жоғары білімді, 11%-ы бакалавр, 3%-ы орта арнаулы білімді, 7%-ы магистр.

Келесі кестеде Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша сауалнамаға қатысушылардың еңбек өтілі бойынша мәлімет ұсынылды.

4-кесте. Сауалнамаға қатысушылардың еңбек өтілі туралы мәлімет.

1-5 жыл	5-10 жыл	10-15 жыл	15 және одан да жоғары
119 (12%)	134 (13%)	185 (18%)	563 (56%)

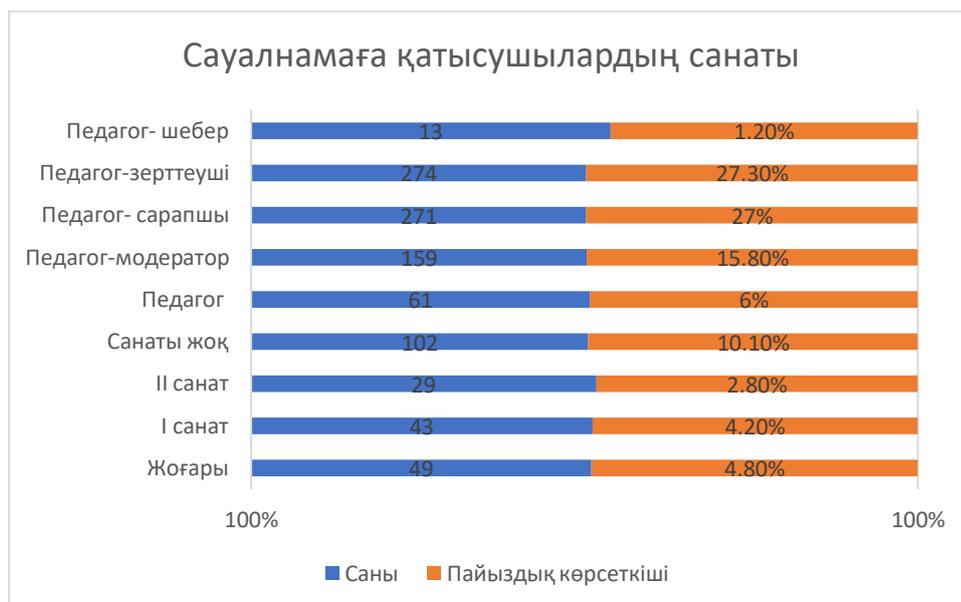
4-диаграмма. Сауалнамаға қатысушылардың еңбек өтілі бойынша сапалық көрсеткіш

Сауалнамаға қатысушылардың еңбек өтілі бойынша мәліметке қарасақ, 1-5 жыл аралығында еңбек өтілі бар педагогтердің сапалық көрсеткіші – 12%, 5-10 жыл аралығындағы педагогтер 13%, 10-15 жыл аралығындағы педагогтердің үлесі 18%, 15 және одан да жоғары еңбек өтілі бар педагогтердің үлесі 56%-ды құрайды.

Келесі кестеде Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша сауалнамаға қатысушылардың санаты бойынша ақпарат берілді.

5-кесте. Сауалнамаға қатысушылардың санаты туралы ақпарат.

Санат түрлері	Саны	Пайыздық көрсеткіші
Жоғары	49	4,8%
I санат	43	4,2%
II санат	29	2,8%
Санаты жоқ	102	10,1%
Педагог	61	6%
Педагог-модератор	159	15,8%
Педагог-сарапшы	271	27%
Педагог-зерттеуші	274	27,3%
Педагог-шебер	13	1,2%

5-диаграмма. Сауалнамаға қатысушылар санатының сапалық көрсеткіші.

Сауалнамаға қатысушылардың санаты туралы мәліметке сүйенсек, педагогтердің 4,8%-ы жоғары санатты, 4,2%-ы I санатты, 2,8%-ы II санатты, 10,1%-ында санат жоқ, 6%-ы педагог, 15,8%-ы педагог-модератор, 27%-ы педагог-сарапшы, 27,3%-ы педагог-зерттеуші, 1,2%-ы педагог-шебер.

Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша сауалнамаға қатысушылардың біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы мәлімет б-кестеде берілді.

6-кесте. Сауалнамаға қатысушылардың біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы мәлімет.

Курстар	2020	2021	2022	Біліктілік курсынан өткенім жоқ
«Өрлеу» БАҰО курстары	21,3%	38,1%	13,2%	27,5%
«НЗМ» ДББҰ курстары	9,9%	26,9%	6,6%	56,6%
Тағы басқа	10,2%	33,8%	11,7%	44,4%

6-диаграмма. Сауалнамаға қатысушылардың біліктілікті арттыру курстарынан өтуі бойынша сапалық көрсеткіш

Сауалнамаға қатысушылардың біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы мәлімет бойынша 1001 қатысушының арасында «Өрлеу» БАҰО курстарынан 2020 жылы өткен педагогтердің сапалық көрсеткіші 21,3%-ды, 2021 жылы 38,1%-ды, 2022 жылы 13,2%-ды құраса, «НЗМ» ДББҰ курстарынан өткен педагогтердің үлесі 2020 жылы 9,9%, 2021 жылы 26,9%, 2022 жылы 6,6%-ды құраған. Тағы басқа курстардан өткен педагогтердің пайыздық көрсеткіші 2020 жылы - 10,2%, 2021 жылы - 33,8%, 2022 жылы - 11,7%.

«Өрлеу» БАҰО біліктілікті арттыру курстарынан өтпеген педагогтердің үлесі – 27,5%, «НЗМ» ДББҰ курстарынан өтпегендердің үлесі – 56,6%-ды құраған.

Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша сауалнаманың 2-бөлімінде білім мазмұнына қатысты сауалдар берілген.

«Білім стандартында айқындалған базалық құндылықтар оқу процесінде қаншалықты жүзеге асырылады?» сауалына берілген жауаптардың пайыздық көрсеткіші келесі кестеде көрсетілген.

7-кесте. «Білім стандартында айқындалған базалық құндылықтар оқу процесінде қаншалықты жүзеге асырылады?» сауалы бойынша мәліметтер.

Базалық құндылықтар	2 балл	1 балл	0 балл
Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік	78,9%	20,6%	0,5%
Құрмет	76%	22,9%	1,1%
Ынтымақтастық	75,5%	23,4%	1,1%
Еңбек пен шығармашылық	77,6%	21,7%	0,7%
Ашықтық	68,4%	29%	2,6%
Өмір бойы білім алу	72,8%	26,1%	1,1%

7-диаграмма. Білім стандартында айқындалған базалық құндылықтардың оқу процесінде жүзеге асырылу көрсеткіші

«Білім стандартында айқындалған базалық құндылықтар оқу процесінде қаншалықты жүзеге асырылады?» сауалы бойынша педагогтердің жауабын талдап қарасақ, педагогтердің басым бөлігі МЖМБС-да белгіленген

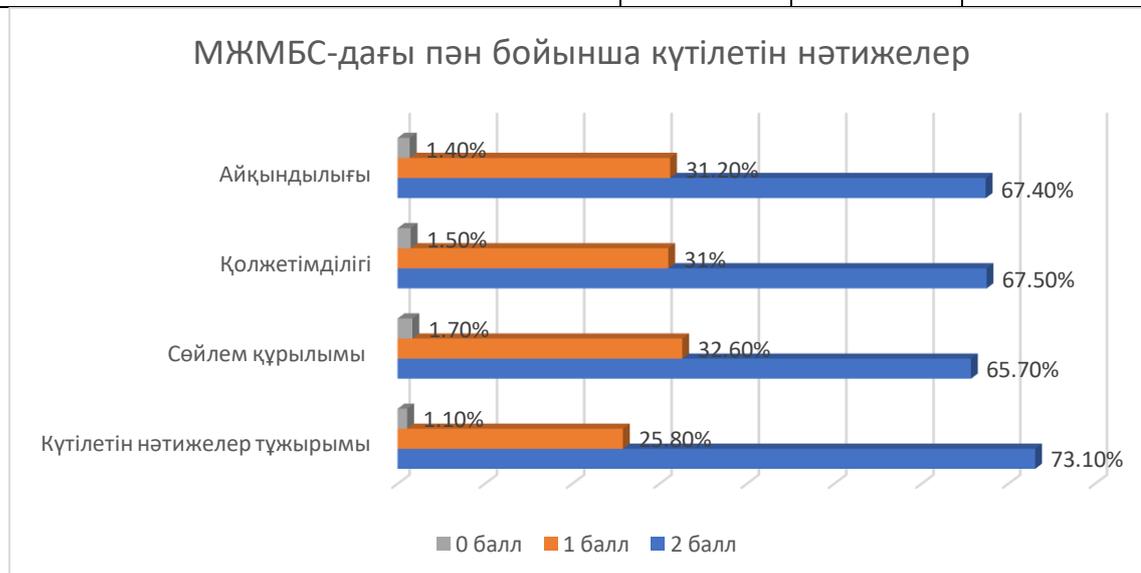
6 құндылықтың жүзеге асатындығын көрсеткен. Мысалы, 78,9%-ы «Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік» құндылығының, 76%-ы «құрмет» құндылығының, 75,5%-ы «ынтымақтастық» құндылығының, 77,6%-ы «еңбек пен шығармашылық» құндылығының, 68,4%-ы «ашықтық» құндылығының, 72,8%-ы «өмір бойы білім алу» құндылығының оқу процесінде жүзеге асатындығын белгілеген. Жалпы алғанда, сауалнамаға қатысушылардың шамамен 75%-ы Білім стандартында айқындалған базалық құндылықтардың оқу процесінде жүзеге асырылатынын атап көрсетсе, шамамен 25%-ы базалық құндылықтар оқу процесінде ішінара жүзеге асырылады, шамамен 1% -ы жүзеге асырылмайды деген.

«Жоғарыдағы жауабыңызды негіздеңіз» деген сауалға 997 педагог «құндылықтар» оқу процесінде жүзеге асырылады деп жауап берген.

«МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер түсінікті тілде берілген» деген сауал бойынша жауаптардың пайыздық көрсеткіші келесі кестеде берілді.

8-кесте. «МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер түсінікті тілде берілген» сауалы бойынша мәлімет.

	2 балл	1 балл	0 балл
Күтілетін нәтижелер тұжырымы	73,1%	25,8%	1,1%
Сөйлем құрылымы	65,7%	32,6%	1,7%
Қолжетімділігі	67,5%	31%	1,5%
Айқындылығы	67,4%	31,2%	1,4%

8-диаграмма. «МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі» сауалы бойынша жауаптардың сапалық көрсеткіші.

«МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер түсінікті тілде берілген» сауалы бойынша «күтілетін нәтижелер тұжырымының» түсінікті екендігін 73,1% педагог растаса, 25,8%-ы орташа түсінікті, 1,1%-ы түсініксіз деп жауап берген.

«Сөйлем құрылымы» бойынша 65,7%-ы түсінікті, 32,6%-ы орташа түсінікті, 1,7%-ы түсініксіз десе, «қолжетімділігі» бойынша 67,5%-ы түсінікті,

31%-ы орташа түсінікті, 1,5%-ы түсініксіз екендігін, «айқындылығы» бойынша 67,4% түсінікті, 31,2%-ы орташа түсінікті, 1,4%-ы түсініксіз деген тұжырым жасаған.

«МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер мазмұнға қаншалықты сәйкес келеді» деген сауалға берілген жауаптардың пайыздық үлесін келесі кестеден байқауға болады.

9-кесте. «МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер мазмұнға қаншалықты сәйкес келеді» сауалы бойынша мәлімет.

	2 балл	1 балл	0 балл
Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы	65,9%	33,4%	0,7%
Сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі	68%	31,2%	0,8%
Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы	62,8%	36%	1,2%
Оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету	68,1%	31,2%	0,7%
Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз ету	64,6	33,4%	2%

«МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер мазмұнға қаншалықты сәйкес келеді» сауалы бойынша мәліметті талдасақ, сауалнамаға қатысушылардың басым бөлігі күтілетін нәтижелердің мазмұнға сәйкестігін атап көрсеткен. Мысалы, «заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуын» 65,9% педагог, «сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі» жауабының сәйкестігін 68% педагог, «оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы» сәйкестігін 62,8%-ы, «оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету» жауабының сәйкес болуын 68,1%-ы, «білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз ету» жауабының мазмұнға сәйкестігін 64,6%-ы растап жауап берген.

9- диаграмма. «МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер мазмұнға қаншалықты сәйкес келеді» сауалы бойынша жауаптардың сапалық көрсеткіші

Жалпы алғанда, сауалнамаға қатысқан педагогтердің 65%-ы МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің мазмұнға сәйкес келетінін көрсетсе, 30%-ы сәйкестігі орташа дегенді белгілеген.

«Жауабыңызды негіздеңіз» сауалына барлық педагог «МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер мазмұнға сәйкес келеді» деп жауап берген.

Сауалнамада берілген «Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторларды белгілеңіз» сауалына ұсынылған жауаптар бойынша мәлімет келесі кестеде берілді.

10-кесте. «Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторларды белгілеңіз» сауалы бойынша мәлімет.

Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар	Әсер етеді	Кері әсер етеді	Жауап беруге қиналамын
Пән бойынша жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыптарды тереңірек зерделеу	89%	3,5%	7,5%
Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі	87,7%	5,3%	7%
Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу	83,1%	5,8%	11,1%
Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгерту	83,8%	6,3%	9,9%
Білім алушылардың оқуға белсенділігінің төмендеуі	62,6%	23,2%	14,2%
Білім алушылардың оқу жүктемесінің артуы	64,9%	22,7%	12,4%

«Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторларды белгілеңіз» сауалына ұсынылған жауаптарды талдап қарасақ, ұсынылған жауаптардың «әсер етеді» нұсқасын педагогтердің басым бөлігі таңдаған.

Атап айтсақ, «пән бойынша бөлімдер, бөлімшелер және тақырыптарды тереңірек зерделеу» жауабының білім сапасын арттыруға әсер ететін фактор екендігін педагогтердің 89%-ы, «оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі» нұсқасын таңдаған педагогтердің үлесі 87,7%, «оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу» жауабын белгілегендер 83,1%, «күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгерту» нұсқасын 83,8%, «білім алушылардың оқуға белсенділігінің төмендеуі» жауабына 62,6%, «білім алушылардың оқу жүктемесінің артуы» нұсқасын таңдағандар 64,9%-ды қамтыған.

«Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін басқа да факторларды ұсыныңыз» деген сауалға 995 педагог «ұсыныс жоқ» деп жауап берген. Талдау нәтижелері 10-диаграммада берілген.

10-диаграмма. «Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторларды белгілеңіз» сауалы бойынша жауаптардың сапалық көрсеткіші.

Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы 348 бұйрығымен бекітілген Негізгі орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартының «*Оқыту нәтижелеріне бағдарлана отырып, білімнің мазмұнына қойылатын талаптар*» деп аталатын 2-тарауының 24-тармағына сәйкес 2024-2025 оқу жылынан бастап қазақ тілінде оқытпайтын сыныптар үшін «Қазақ тілі мен әдебиеті» пәні «Қазақ тілі» және «Қазақ әдебиеті» пәндеріне бөлініп оқытылады, оқыту орыс тілінде жүргізілмейтін сыныптарда «Орыс тілі мен әдебиеті» пәні «Орыс тілі» және «Әлем әдебиеті» оқу пәндеріне бөлінеді. «Қазақ тілі» және «Қазақ әдебиеті» пәндеріне бөлініп оқытылуы және «Әлем әдебиеті» пәнін енгізу тиімділігіне байланысты Негізгі орта білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартына енгізілген өзгерістер бойынша сауалнама сұрақтары әзірленді.

«Қазақ тілі мен әдебиеті» оқу пәнінің бөлініп оқытылуын бағалау шкаласы бойынша белгілеңіз» деген сауал бойынша педагогтердің берген жауабының үлесі келесі диаграммада берілген.

11- диаграмма. «Қазақ тілі мен әдебиеті» оқу пәнінің бөлініп оқытылуын бағалау бойынша сапалық көрсеткіш.

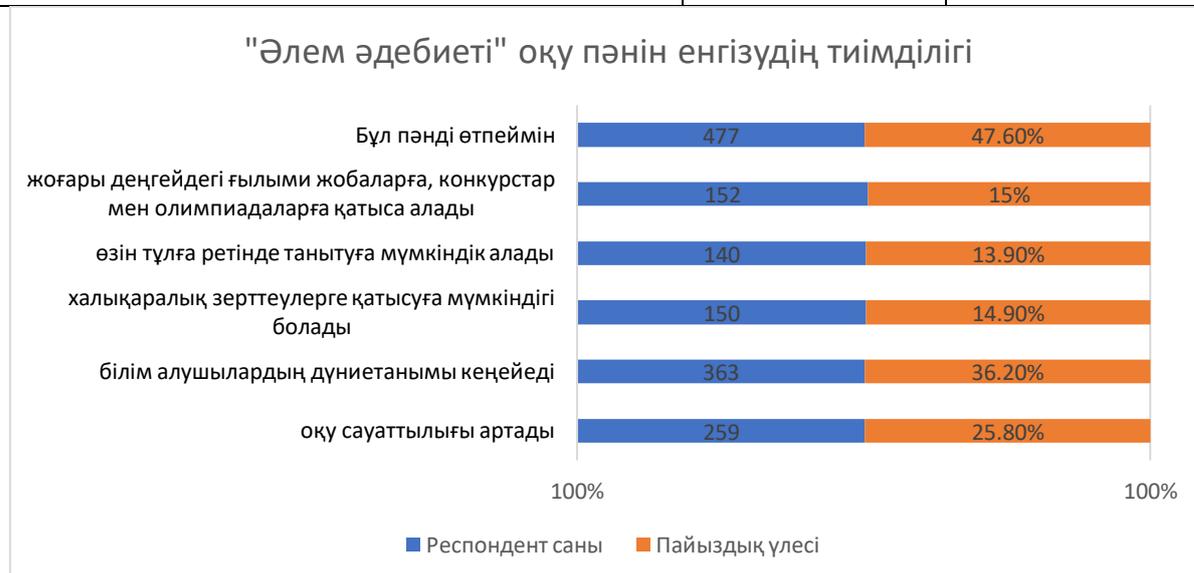
«Қазақ тілі мен әдебиеті» оқу пәнінің бөлініп оқытылуын бағалау шкаласы бойынша белгіленіз» деген сауал бойынша 527 педагог (52,6%) тиімді екенін атаса, 113 педагог (11,2%) тиімділігі орташа, 29 педагог (2,8%) тиімсіз деген жауапты белгілеген. Ал 332 педагог (33,1%) «Қазақ тілі мен әдебиеті» оқу пәнін жүргізбейтінін атап өткен.

«Қазақ тілі», «Қазақ әдебиеті» (оқыту қазақ тілінде жүргізілмейтін сыныптар үшін) оқу пәндерінің мазмұнын құру бойынша ұсыныстарыңыз» деген сауалға 996 педагог «ұсыныс жоқ» деп жазған.

«Әлем әдебиеті» оқу пәнін енгізудің тиімділігі» бойынша сауалнамаға қатысушылардың жауаптары бойынша мәлімет келесі кестеде берілді.

12-кесте. «Әлем әдебиеті» оқу пәнін енгізудің тиімділігі» сауалы бойынша педагогтердің ұсынған жауабы бойынша мәлімет.

	Респондент саны	Пайыздық үлесі
оқу сауаттылығы артады	259	25,8%
білім алушылардың дүниетанымы кеңейеді	363	36,2%
халықаралық зерттеулерге қатысуға мүмкіндігі болады	150	14,9%
өзін тұлға ретінде танытуға мүмкіндік алады	140	13,9%
жоғары деңгейдегі ғылыми жобаларға, конкурстар мен олимпиадаларға қатыса алады	152	15%
Бұл пәнді өтпеймін	477	47,6%

12- диаграмма. «Әлем әдебиеті» оқу пәнін енгізудің тиімділігі» сауалы бойынша жауаптардың сапалық көрсеткіші.

«Әлем әдебиеті» оқу пәнін енгізудің тиімділігі» бойынша сауалнамаға қатысушылардың 259-ы (25,8%) «оқу сауаттылығы артады» деп жауап берсе, 363-і (36,2%) «білім алушылардың дүниетанымы кеңейеді», 150 респондент (14,9%) «халықаралық зерттеулерге қатысуға мүмкіндігі болады», 140 педагог (15%) «өзін тұлға ретінде танытуға мүмкіндік алады» деген жауапты таңдаған болса, 477 педагог «бұл пәнді өтпеймін» деп жауап берген. Сонымен талдау нәтижесіне сәйкес педагогтердің 66,8%-ы «Әлем әдебиеті» пәнін енгізудің тиімділігін белгілеген.

*1. Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-9-сыныптарына арналған
«Қазақ тілі мен әдебиеті» пәні*

Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы №348 бұйрығымен бекітілген Негізгі орта және жалпы орта білім берудің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарына енгізілген өзгерістер бойынша білім беру ұйымдарының пән мұғалімдеріне арналған сауалнамаға республика өңірлерінен барлығы 126 адам қатысқан.

Сауалнаманың 1-бөлімінде «Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты» туралы өз ойларын айтқан қазақ тілі мен әдебиеті педагогтері туралы жалпы мәліметтер ұсынылған. Жалпы мәліметтер педагогтердің жұмыс істейтін өңірі, жұмыс орны, білімі, санаты, еңбек өтілі және біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы мәліметтерді қамтиды.

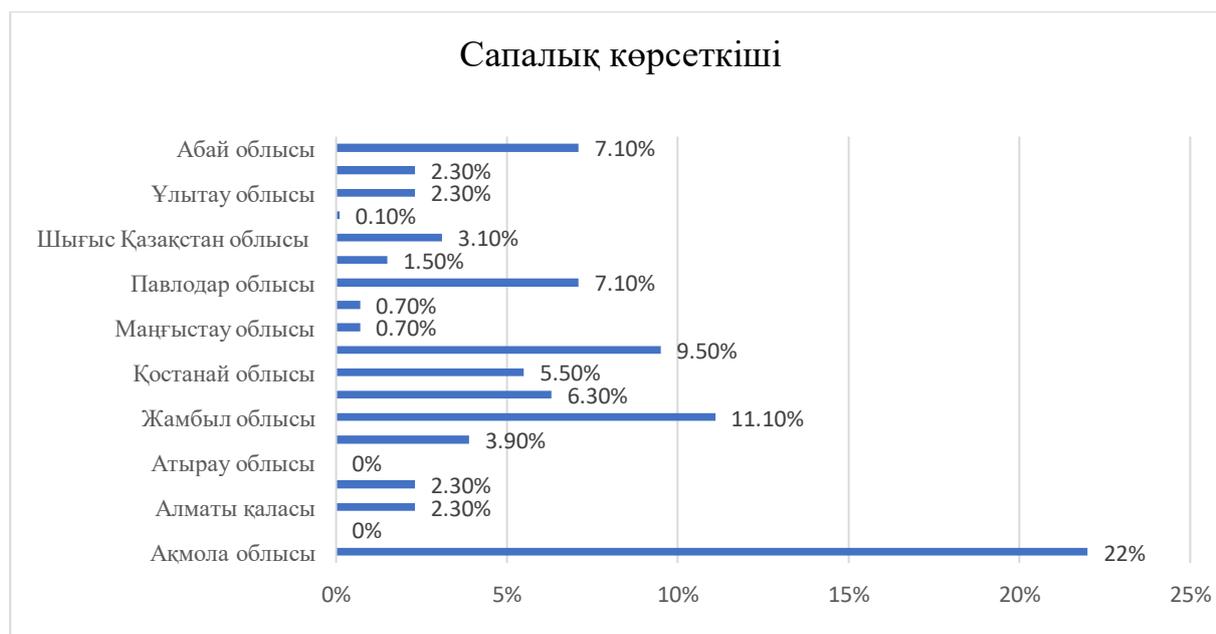
Республика өңірлерінен сауалнамаға қатысқан педагогтердің саны төмендегі кестеде берілген.

1.1-кесте. Республика өңірлерінен сауалнамаға қатысқан педагогтердің саны

Республика өңірлері	Қатысушылар саны	Сапалық көрсеткіші
21. Ақмола облысы	28	22%
22. Ақтөбе облысы	0	0 %
23. Алматы қаласы	3	2,3 %
24. Алматы облысы	3	2,3 %
25. Атырау облысы	0	0 %
26. Батыс Қазақстан облысы	5	3,9 %
27. Жамбыл облысы	14	11,1 %
28. Қарағанды облысы	8	6,3 %
29. Қостанай облысы	7	5,5 %
30. Қызылорда облысы	12	9,5 %
31. Маңғыстау облысы	1	0,7 %
32. Астана қаласы	1	0,7 %
33. Павлодар облысы	9	7,1 %
34. Солтүстік Қазақстан облысы	2	1,5 %

35. Шығыс Қазақстан облысы	4	3,1 %
36. Шымкент қаласы	1	0,1 %
37. Ұлытау облысы	3	2,3 %
38. Жетісу облысы	3	2,3 %
39. Абай облысы	9	7,1 %
40. Түркістан облысы	13	10,3 %

Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша сауалнамаға қатысушы қазақ тілі мен әдебиеті пәні мұғалімдері туралы мәліметті талдап қарасақ, сауалнамаға белсенді қатысқан өңірлер – Ақмола облысынан 28 педагог (22%), Қызылорда облысынан 12 педагог (9,5%), Жамбыл облысынан 14 педагог (11,1%), Түркістан облысынан 13 педагог (10,3%), БҚО-дан 5 педагог (3,5%), Абай облысынан 9 педагог (7,1%) және Павлодар облысынан 9 педагог (7,1%) Маңғыстау облысынан 1 педагог (0,7%), Қарағанды облысынан 8 педагог (6,3%), ШҚО 4 педагог (3,1%) және Жетісу облысы 3 педагог (2,3%), Қостанай облысы 7 педагог (5,5%) және СҚО-да 2 педагог (1,5%) қатысқан. Сауалнамаға ең аз қатысқан өңірлер – Астана, Шымкент және Маңғыстау облысы. Сауалнамаға бірде-бір педагог қатыспаған – Ақтөбе облысы мен Атырау облысының мұғалімдері. 1.1- диаграммада берілген.

1.1- диаграмма. Қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімдері туралы жалпы мәлімет.

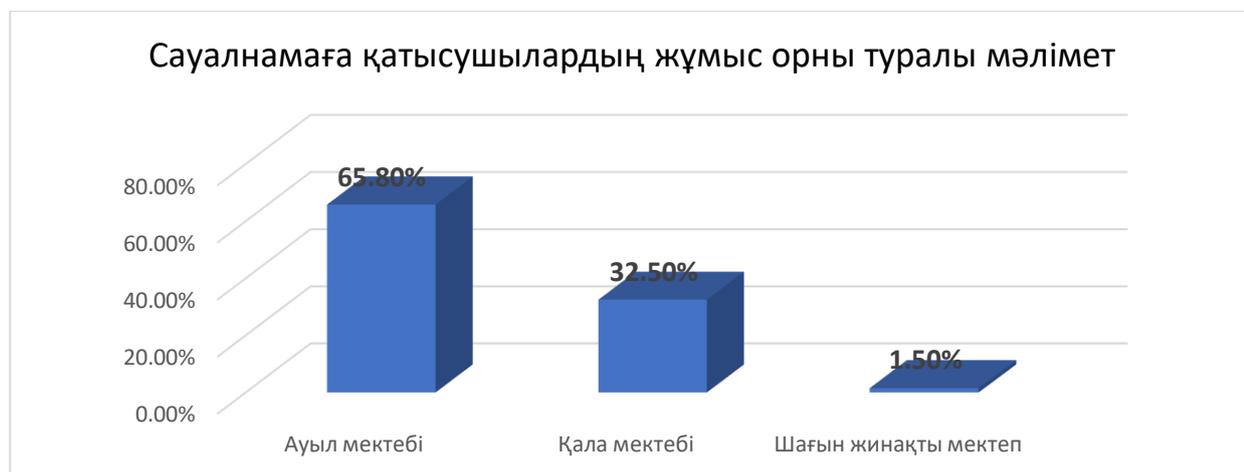
Сауалнаманың келесі сұрағы қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімдерінің қызмет ететін мектептерін байланысты болды. 2 - кестеде ауыл мектебі, қала мектебі, шағын жинақты мектеп деп алынып, мұғалімдердің қызмет ету аймағын айқындауға негізделді.

1.2-кесте. Сауалнамаға қатысушылардың жұмыс орны туралы мәлімет.

Ауыл мектебі	Қала мектебі	Шағын жинақты мектеп
83 / 65,8 %	41 / 32,5%	2 / 1,5%

Сауалнамаға қатысушы мұғалімдердің - 83 / 65,8 % ауыл мұғалімдері, 41 / 32,5% - қаладан, 2 / 1,5% - шағын жинақты мектептердің мұғалімдері болды. Сауалнамаға қатысқан мектептерден ауыл мектептерінің мұғалімдерінің белсенділігі байқалды.

Сауалнаманың келесі сұрағында Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша сауалнамаға қатысушылардың білімі туралы мәлімет қамтылған.

1.2-диаграмма. Сауалнамаға қатысушылардың жұмыс орны туралы мәлімет

1.3-кесте. Сауалнамаға қатысушылардың білімі туралы мәлімет.

Жоғары	Орта арнаулы	Бакалавр	Магистр	П.Ф.К./Phd
100 / 79,3 %	7 / 5,5 %	16 / 12,6 %	3 / 2,3 %	0

Сауалнама қорытындысы бойынша алынған мәліметке сүйенсек, сауалнамаға қатысушылардың 79,3%-ы жоғары білімді, 12,6 %-ы бакалавр, 5,5%-ы орта арнаулы білімді, 2,3 %-ы магистр. Нәтижесінде орта білім беру жүйесінде жүрген педагогтердің 94,1 %-ы жоғары білімі бар ұстаздар екені мәлім болды.

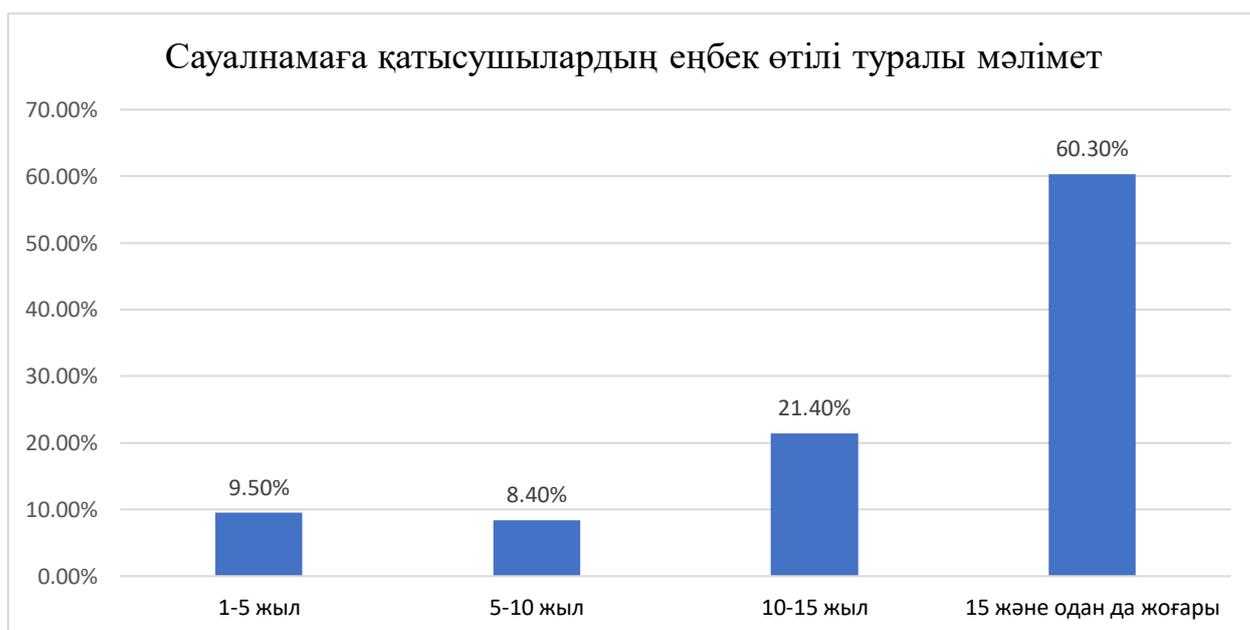
1.3- диаграмма. Сауалнамаға қатысушылардың білімі туралы мәлімет

Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша сауалнамаға қатысушылардың еңбек өтілі бойынша мәлімет келесі кестеде берілген.

1.4-кесте. Сауалнамаға қатысушылардың еңбек өтілі туралы мәлімет.

1-5 жыл	5-10 жыл	10-15 жыл	15 және одан да жоғары
12/ 9,5 %	11 / 8,4 %	27 / 21,4 %	76 / 60,3%

Сауалнамаға қатысушы мұғалімдердің еңбек өтілдері туралы деректерге назар аударсақ, 1-5 жылға дейін мектепте қызмет ете бастаған жас ұстаздар 9,5% , болса 5-10 жылға дейін біршама тәжірибе жинаған мұғалімдер 8,4 % , 10-15 жылдық еңбек өтілі барлар 21,4 % болса, еңбек өтілдері 15 жылдан жоғары әдістемелік жағынан шындалған деп саналатын ұстаздардың пайыздық саны 60,3 % көрсетті. Нәтижесінде мектептегі педагогтердің көбінің белгілі бір әдістемесі қалыптасқан білікті мамандар деп айтуға болады. Талдау нәтижесі 1.4-суретте берілген.

1.4-диаграмма. Сауалнамаға қатысушылардың еңбек өтілі туралы мәлімет

Сауалнамаға қатысқан педагогтердің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша санаттары туралы мәлімет 1.5-кестеде көрсетілген.

1.5-кесте. Сауалнамаға қатысушылардың санаты туралы ақпарат

Санат түрлері	Саны	Пайыздық көрсеткіші
Жоғары	2	1,5 %
I санат	4	3,1 %
II санат	2	1,5 %

Санаты жоқ	11	8,3 %
Педагог	6	4,7 %
Педагог-модератор	19	15 %
Педагог-сарапшы	30	23 %
Педагог-зерттеуші	50	39,6 %
Педагог- шебер	2	1,5 %

Сауалнамаға қатысқан педагогтердің біліктілік санаты туралы алынған деректер бойынша, педагогтердің 1,5 %-ы жоғары санатты, 3,1 %-ы I санатты, 1,5 %-ы II санатты, 8,3 %-ында санат жоқ, 4,7 %-ы - педагог, 15 %-ы педагог-модератор, 15 %-ы педагог-сарапшы, 39,6 %-ы педагог-зерттеуші, 1,5 %-ы педагог-шебер.

1.5- диаграмма. Сауалнамаға қатысушылардың санаты туралы ақпарат

Сауалнамаға қатысқан педагогтердің біліктілік санаты туралы алынған деректер бойынша, педагогтердің 1,5 %-ы жоғары санатты, 3,1 %-ы I санатты, 1,5 %-ы II санатты, 8,3 %-ында санат жоқ, 4,7 %-ы - педагог, 15 %-ы педагог-модератор, 15 %-ы педагог-сарапшы, 39,6 %-ы педагог-зерттеуші, 1,5 %-ы педагог-шебер.

Келесі кестеде Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша әр түрлі біліктілік курстарынан өткен педагогтердің пайыздық есебі берілген.

Сауалнамаға педагог біліктілігін көтеру орталықтарының ішінен екеуі таңдалып алынды. Олар: «Өрлеу» біліктілікті арттырудың ұлттық орталығы мен «Назарбаев зияткерлік мектептері» дербес білім беру ұйымдары курстары.

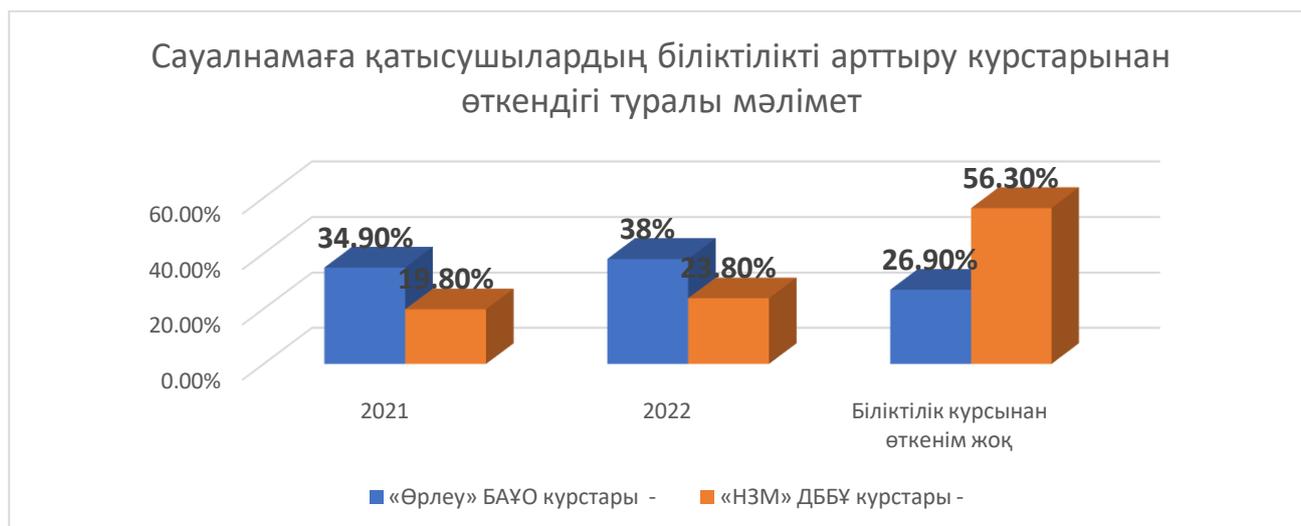
Курстардан өту туралы мәлімет мұғалімдердің 2021, 2022 жылдар және мүлдем осы екі орталықтан өтпегендері туралы деректер алынды.

1.6-кесте. Сауалнамаға қатысушылардың біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы мәлімет.

Курстар	2021	2022	Біліктілік курсынан өткенім жоқ
«Өрлеу» БАҰО курстары	34,9 %	38 %	26,9 %
«НЗМ» ДББҰ курстары	19,8 %	23,8 %	56,3 %

«Өрлеу» біліктілікті арттыру ұлттық орталығы өткізген курстардан 2021 жылы - 34,9 %, 2022 жылы - 38 %, екі жылда да курстан өтпеген педагогтер - 26,9 % .

«Назарбаев зияткерлік мектептері» дербес білім беру ұйымдары курстары өткізген курстардан 2021 жылы - 19,8 %, 2022 жылы - 23,8 %, екі жылда да курстан өтпеген педагогтер - 56,3 %. Талдау нәтижесі 1.7- диаграммада берілген.

1.7- диаграмма. Сауалнамаға қатысушылардың біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы мәлімет

Сауалнаманың келесі сұрағы білім стандартындағы базалық құндылықтардың оқу үрдісі кезінде қаншалықты жүзеге асырылып жатқаны туралы құрылған.

1.7-кесте. «Білім стандартында айқындалған базалық құндылықтар оқу процесінде қаншалықты жүзеге асырылады?» сауалы бойынша мәліметтер.

Базалық құндылықтар	2 балл	1 балл	0 балл
Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік	31,1 %	11,9 %	0,7 %

Құрмет	28,5 %	9,5 %	7,1 %
Ынтымақтастық	64,2 %	71,4 %	11,9 %
Еңбек пен шығармашылық	69,8 %	20,6 %	9,5 %
Ашықтық	59,5 %	26,9 %	13,4 %
Өмір бойы білім алу	73,8 %	15,8 %	10,3 %

Оқыту барысында базалық құндылықтарды мұғалімдердің қаншалықты жүзеге асырып жатқандары туралы «Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік» құндылығын: 2 балл – 31,1 %, 1-балл- 11,9 %, 0балл - 0,7 %; «Құрмет» құндылығын: 2 балл - 28,5 %, 1 балл - 9,5 %, 0 балл- 7,1 %; «Ынтымақтастық» құндылығын: 2 балл - 64,2 %, 1 балл - 71,4 %, 0 балл- 11,9 %; «Еңбек пен шығармашылық»: 2 балл - 69,8 %, 1 балл - 20,6 %, 0 балл- 9,5 %; «Ашықтық» құндылығын : 2 балл - 59,5 %, 1 балл - 26,9 %, 0 балл- 13,4 %; «Өмір бойы білім алу» құндылығын : 2 балл - 73,8 %, 1 балл - 15,8 %, 0 балл- 10,3 %. Мұндағы 2 балл- жүзеге асырылады, 1 балл – ішінара жүзеге асырылады, 0 балл – жүзеге асырылмайды деген мағыналарды айқындайды.

1.8-диаграмма. «Білім стандартында айқындалған базалық құндылықтар оқу процесінде қаншалықты жүзеге асырылады?» сауалы бойынша мәліметтер

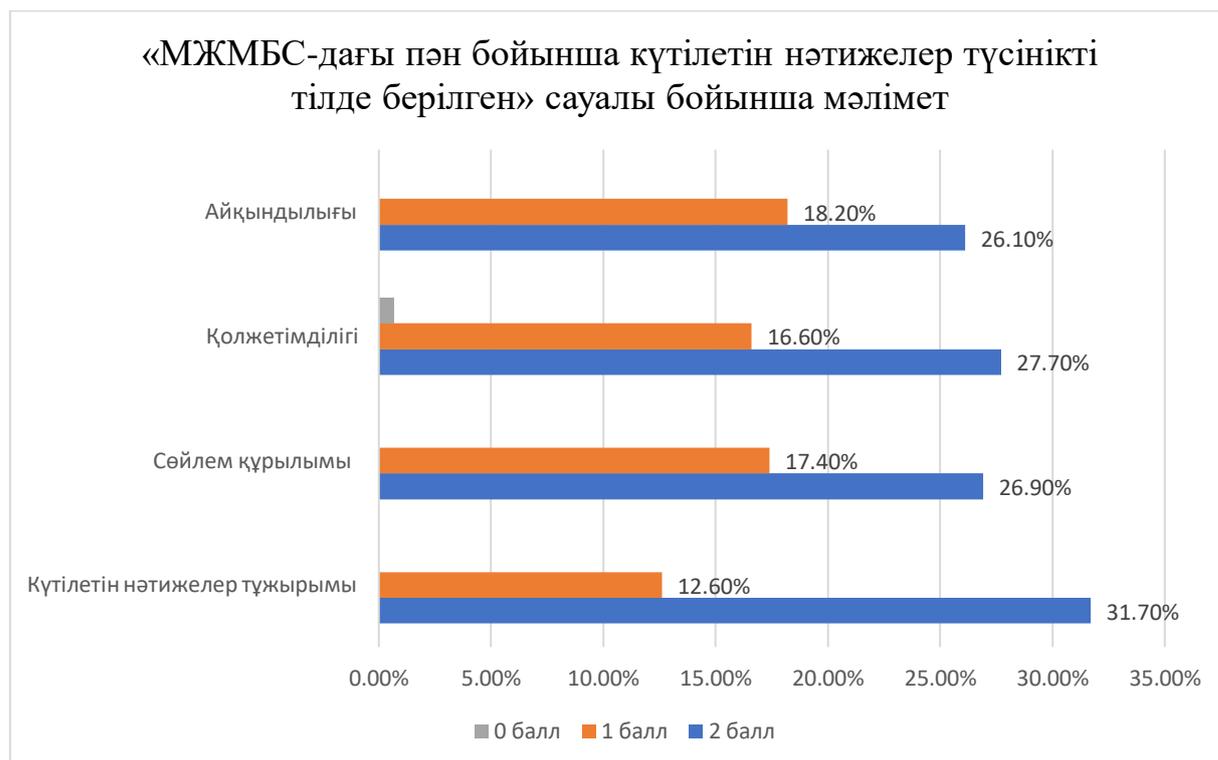
Сауалнаманың келесі сұрағында МЖМБС тілінің түсініктілігі, сөйлем құрылымының дұрыстығы, айқындылығы мен қолжетімділігі мәселесіне назар аударған.

1.8-кесте. «МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер түсінікті тілде берілген» сауалы бойынша мәлімет.

Мәліметтер	2 балл	1 балл	0 балл
Күтілетін нәтижелер тұжырымы	31,7 %	12,6 %	-
Сөйлем құрылымы	26,9 %	17,4 %	-
Қолжетімділігі	27,7 %	16,6 %	0,7 %
Айқындылығы	26,1%	18,2 %	-

«МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер түсінікті тілде берілген» сауалы бойынша мәліметтер бойынша: «күтілетін нәтижелер тұжырымының» түсінікті екендігін 31,7 % педагог растаса, 12,6 %-ы орташа түсінікті, 0 %-ы түсініксіз деп жауап берген.

«Сөйлем құрылымы» бойынша 26,9 %-ы түсінікті, 17,4 %-ы орташа түсінікті, 0% - ы түсініксіз десе, «қолжетімділігі» бойынша 27,7 % -ы түсінікті, 16,6 %-ы орташа түсінікті, 0,7 %-ы түсініксіз екендігін, «айқындылығы» бойынша 26,1% түсінікті, 18,2-ы орташа түсінікті, 0%-ы түсініксіз деген тұжырым жасаған.

1.9-диаграмма. «МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер түсінікті тілде берілген» сауалы бойынша мәлімет

«МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер мазмұнға қаншалықты сәйкес келеді» деген сауалға берілген жауаптардың пайыздық үлесін келесі кестеден байқауға болады.

1.9-кесте. «МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер мазмұнға қаншалықты сәйкес келеді» сауалы бойынша мәлімет.

	2 балл	1 балл	0 балл
Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы	23,8 %	2,3 %	-
Сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі	20,6 %	3,1 %	-
Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы	20,6 %	3,1 %	-

Оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету	22,2 %	1,5%	-
Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз ету	22,2 %	1,5%	-

«МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер мазмұнға қаншалықты сәйкес келеді» сауалы бойынша мәліметті талдасақ, сауалнамаға қатысушылардың басым бөлігі күтілетін нәтижелердің мазмұнға сәйкестігін атап көрсеткен. Мысалы, «заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуын» 23,8 % педагог 2 балл берсе, 2,3 % 1 балл қойған. «Сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі» жауабының сәйкестігіне 20,6 % педагог 2 балл, 3,1 % педагог 1 балл деп бағалаған. «Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы» сәйкестігін 22,2 %-ы 2 балл, 1 балл 3,1% деп бағалаған. «Оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету» жауабының сәйкес болуын 22,2 %-ы 2 балл, 1 балл 1,5%-ы берген. «Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз ету» жауабының мазмұнға сәйкестігін 22,2 %-ы 2 балл, 1 балл 1,5% растап жауап берген.

1.9-диаграмма. «МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер мазмұнға қаншалықты сәйкес келеді» сауалы бойынша мәлімет.

«Жауабыңызды негіздеңіз» сауалына барлық педагог «МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер мазмұнға сәйкес келеді», «Күтілетін нәтижелер көп», «барлығы түсінікті», «Заманауи қоғам динамикасына сай», «Стандартқа сай» деген жауаптар берген.

Сауалнамада берілген «Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторларды белгілеңіз» сауалына ұсынылған жауаптар бойынша мәлімет келесі кестеде берілді.

1.10-кесте. «Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторларды белгілеңіз» сауалы бойынша мәлімет.

	Әсер етеді	Кері әсер етеді	Жауап беруге қиналамын
Пән бойынша жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыптарды тереңірек зерделеу	22,2 %	-	1,5 %
Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі	23%	-	0,7 %
Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу	23 %	-	-
Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгерту	21,4 %	0,7 %	1,5 %
Білім алушылардың оқуға белсенділігінің төмендеуі	17,4 %	3,1 %	0,7 %
Білім алушылардың оқу жүктемесінің артуы	15,8 %	5,5 %	-

«Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторларды белгілеңіз» сауалы бойынша сауалнамаға қатысқан педагогтер алты сұраққа «әсер етеді», «кері әсер етеді», «жауап беруге қиналамын» деген параметрлер бойынша жауап берген.

«Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторларды белгілеңіз» сауалына ұсынылған жауаптарды талдап қарасақ, ұсынылған жауаптардың «әсер етеді» нұсқасын педагогтердің басым бөлігі таңдаған.

Атап айтсақ, «пән бойынша жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыптарды тереңірек зерделеу» жауабының білім сапасын арттыруға әсер ететін фактор екендігін педагогтердің 22,2 %-ы, «оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі» нұсқасын таңдаған педагогтердің үлесі 23%, «оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу» жауабын белгілегендер 23%, «күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгерту» нұсқасын 21,4 %, «білім алушылардың оқуға белсенділігінің төмендеуі» жауабына 17,4 %, «білім алушылардың оқу жүктемесінің артуы» нұсқасын таңдағандар 15,8 % -ды қамтыған.

«Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін басқа да факторларды ұсыныңыз» деген сауалға педагогтер «курстарда жас мамандарды көптеп оқыту», «танымдық қызығушылығын арттыру», «АКТ тиімді пайдалану», «қазақ тілінің өзектілігін дамыту», «жазба (диктант) жұмыстарын орындау арқылы» деген жауаптар берген.

1.10-диаграмма. «Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторларды белгілеңіз» сауалы бойынша мәлімет

Үлгілік оқу бағдарламасы бойынша 2022-2023 оқу жылында өзгеріс енгізілген оқу пәндеріңізді белгілеңіз деген сұраққа жауап берген педагогтер екі балдық шкала бойынша бағалаған. (2 балл - толық, 1 балл - ішінара байқалады, 0 балл – байқалмайды) Барлығы 235 педагог қатысқан.

1.11-кесте. «Қазақ тілі мен әдебиеті» пәні (оқыту қазақ тілінде емес) үлгілік оқу бағдарламасының мазмұны бойынша қойылған сауалға берілген жауаптар.

«Қазақ тілі пәні» (оқыту қазақ тілінде емес) бойынша	2 балл	1 балл	0 балл	Бұл пәннен сабақ жүргізбеймін
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы МЖМБС талаптарына сәйкес келеді	68,5%	20%	0,4%	9,7%
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылар үшін қызықты	61,5%	28,5%	0,4%	9,7%
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес келеді	57,8%	28,5%	3,8%	9,7%
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылған	57,8%	28,5%	2,5%	11%
Оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылған	57,8%	28%	3,4%	10,6%
Бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс тапқан	60,8%	27,6%	1,2%	10,2%

Пән бойынша тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылған	65,1%	25,9%	1,7%	7,2%
---	-------	-------	------	------

Сауалнаманың келесі сұрағы білім алушылар үшін үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтарын анықтауға бағытталды. Сауалнама балмен бағаланды. (2 балл - толық, 1 балл – ішінара байқалады, 0 балл – байқалмайды)

1.11-диаграмма. «Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар».

1.12-кесте. Білім алушылар үшін үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары туралы сауалдың жауабы.

«Қазақ тілі» пәні (оқыту қазақ тілінде емес) бойынша	2 балл	1 балл	0 балл	Бұл пәннен сабақ жүргізбеймін
Білім беру мазмұны білім алушыларда ұлттық құндылықтарды дамытуға бағытталған	68,5%	20%	0,4%	9,7%
Білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік береді	61,5%	28,5%	0,4%	9,7%
Білім беру мазмұны практикалық дағдыларды қалыптастыруға негізделген	57,8%	28,5%	3,8%	9,7%
Білім беру мазмұны жаһандық құзыреттерді қалыптастыруға негізделген	57,8%	28,5%	2,5%	11%

Білім беру мазмұнында Қазақстанның ғылыми жетістіктері қарастырылған	57,8%	28%	3,4%	10,6%
Тілдік пәндер бойынша сөйлеу дағдыларын дамытатын оқыту мақсаттары жеткілікті берілген	60,8%	27,6%	1,2%	10,2%

Білім алушылар үшін үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары туралы сауалдың жауаптарының талдамасы:

«Білім беру мазмұны білім алушыларда ұлттық құндылықтарды дамытуға бағытталған» сұрағына 2 балл - 68,5%, 1 балл -20%, 0 балл - 0,4%, 9,7% болса, бұл пәннен сабақ жүргізбеймін - 9,7% берілді.

«Білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік береді» деген тұжырымға 2 балл - 68,5%, 1 балл - 20%, 0 балл - 0,4%, бұл пәннен сабақ жүргізбеймін - 9,7%.

«Білім беру мазмұны практикалық дағдыларды қалыптастыруға негізделген» деген тұжырымға 2 балл - 68,5%, 1 балл -20% , 0 балл-0,4%, бұл пәннен сабақ жүргізбеймін -9,7%.

«Білім беру мазмұны жаһандық құзыреттерді қалыптастыруға негізделген» деген тұжырымға 2 балл - 68,5%, 1 балл -20% , 0 балл-0,4%, бұл пәннен сабақ жүргізбеймін -9,7%.

«Білім беру мазмұнында Қазақстанның ғылыми жетістіктері қарастырылған» сұрағына 2 балл - 68,5%, 1 балл -20% , 0 балл- 0,4%, 9,7% болса, бұл пәннен сабақ жүргізбеймін - 9,7% берілді.

«Тілдік пәндер бойынша сөйлеу дағдыларын дамытатын оқыту мақсаттары жеткілікті берілген» сұрағына 2 балл - 68,5%, 1 балл -20% , 0 балл- 0,4%, 9,7% болса, бұл пәннен сабақ жүргізбеймін - 9,7% берілді.

1.12-сурет. Білім алушылар үшін үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары. Сауалнамадағы маңызды сұрақтардың бірі «Оқу бағдарламасының құндылықтарға бағытталуы» туралы болды.

2. Негізгі орта білім беру деңгейінің 5-6-сыныптарына арналған «Жаратылыстану» оқу пәні

Бағдарлама бастауыш мектепке арналған «Жаратылыстану» пәні бағдарламасының логикалық жалғасы болып табылады.

5-6-сыныптың оқушыларына жаратылыстану бағытында білім беру, олардың білім құмарлықтарының дамуына, әлем жайлы ой-өрістерінің кеңеюіне, ғылымды ұғыну мен қоршаған әлемді тұтастай қабылдауларының дамуына, қоршаған әлемді бағалай және қорғай білу біліктіліктерінің дамуына көмектеседі. Қоршаған әлемнің көп қырлылығын, табиғи құбылыстар мен үдерістердің өзара байланысын және себептерін, көптүрлі табиғат құбылыстары мен нысандарын жүйелеу принциптерін түсінуге мүмкіндік береді;

«Жаратылыстану» пәнінен оқу бағдарламасы негізгі мектепте зерттеу, ойлау, коммуникативтік дағдылар мен біліктіліктер негіздерінің қалыптасуына бағытталған және география биология физика химия пәндері бойынша жаратылыстану ғылыми сауаттылықты қалыптастырушы болып табылады.

Гипотеза құру және оларды тексерудің жолдарын ұсыну, эксперименттер арқылы алынған мәліметтер негізінде қорытынды жасау осы кезеңнен бастау алады.

Осыларды талдай келе әлеуметтік-педагогикалық қызметтің маңызды екендігін мойындаймыз. Бұл қызметте балалардың әлеуметтенуі арнайы тапсырыстар арқылы іске асырылады. Тапсырыс берілген соң оның мақсаты, міндеттері, мазмұны айқындалады.

Арнайы бағдарламалар құрастырылып, оның түрлері, әдістері мен құралдары таңдалып алынып, белгілі кезеңдер арқылы жүргізіледі. Сауалнама барысында осы мақсаттарға мұғалімдердің сай келетіндігін анықтау тұрды.

Бағдарламаның мақсаты оқушыларды жаратылыстану ғылымы тұрғысынан табиғат пен қоғамның өзара байланысы, табиғаттағы заңдылықтардың біртұтастығы туралы білім, ұғым, түсінік қалыптастыру және білімдерін күнделікті өмірде кездесетін табиғат құбылыстары мен үдерістерін түсіндіру, сипаттау, болжау үшін қолдану білігін дамытуға бағытталған.

Пән бағдарламасы келесі міндеттерді шешуге бағытталған:

1) әлемнің қазіргі заманғы жаратылыстану ғылымы тұрғысынан қалыптасқан бейнесі мен жаратылыстану ғылымдарының әдістері туралы білім негіздерін қалыптастыру; жаратылыстанудың техника мен технология дамуына елеулі ықпал еткен маңызды идеяларымен, жетістіктерімен таныстыру;

2) білімдерін қоршаған әлемнің құбылыстарын түсіндіру үшін қолдану және бұқаралық ақпараттық құралдары, интернет ресурстары, арнайы және ғылыми-көпшілік әдебиеттерден алынған жаратылыстану ғылымы тұрғысынан және өмірлік маңызды мазмұны бар ақпаратты қабылдау біліктіліктеріне ие болу;

3) зияткерлік, шығармашылық қабілеттерді, сын тұрғысынан ойлау қабілетін қарапайым зерттеулер, құбылыстарды талдау, жаратылыстану

ғылымдық ақпаратты қабылдау және түсіндіру барысында дамыту;

4) күнделікті өмірде тіршілік қауіпсіздігін қамтамасыз ету, заманауи технологияларды сауатты пайдалану, денсаулық пен қоршаған ортаны қорғау үшін жаратылыстану ғылымдары бойынша білімдерін қолдану.

Мектеп оқушыларының іс-әрекеттерін жүргізуде олардың мінез-құлқындағы психологиялық-педагогикалық ерекшеліктерін білу қажет. Сол себепті жас ұрпақты қоғамға әлеуметтендіру барысында олардың бойына ізгі қасиеттерді ұлттық құндылықтарды сіңіре отырып, олардың ар-намысына тимеуге, абыройларын, ар-ождандарын құрметтеуге, рухани-адамгершілік пен әдептілікке баулу, адамды сүйе, сыйлай, құрметтей, қадірлей білуге үйрету, қоғамның шынайы иесі болуға талаптандыру жолдарын қарастыру қажет. Оларды әлеуметтендіру және тәрбиелеуде ұстаздар мен тәрбиешілердің және ата-аналардың әрбір жас жеткіншек ұрпақтың жас ерекшелігін, мінез-құлқын, тұлғалық қалыптасатын кезеңдерінің психологиялық ерекшеліктерін үнемі ескеріп, зерттеп отыруы әрбір ұстаз бен тәрбиешінің кәсіби міндеті.

Бүгінгі таңда қоғам алдында тұрған ең өзекті және әлеуметтік маңызды міндеттердің бірі – соңғы жылдары отандық білім беру тәжірибесінде болған өзгерістер оңтайландырған бағдарламаның оң, теріс жақтарын көрсетіп отыр.

Тақырыпты зерделеу үшін мұғалімдердің интернет-чаттарына талдау, жаңартылған білім беру жүйесі бойынша пәндерді оқытатын мұғалімдермен ауызша әңгімелер жүргізілді. Жаңартылған білім беру мазмұнының кейбір аспектілерінің оң және теріс жақтары талданды.

Жаңа бағдарлама бойынша оқушының жетістіктерін критериалды бағалау енгізіледі. Ол екі бөліктен тұрады: қалыптастырушы және жиынтық бағалау. Классикалық бағалаудың орнына мұғалім оқушының жұмысын орындау туралы пікір жазады, яғни оның жетістіктерін көрсетеді, оқушының сабақ үшін не білгенін және нені іздеу керек екенін түсіндіреді. Мұндай жазбалар ата-аналармен кері байланысты сақтау үшін қажет, осылайша оқу процесін уақтылы реттеуге болады.

5-6-сыныптарына арналған «Жаратылыстану» оқу пәні бойынша жалпы орта білім беру деңгейінің жалпыға міндетті білім беру стандарты, үлгілік оқу жоспарлары және үлгілік оқу бағдарламаларына енгізілген өзгерістерге сәйкес жалпы білім беру ұйымдарының басшылары және пән мұғалімдерімен жүргізілген сауалнама нәтижесі зерделенген болатын.

Жалпы орта білім беру деңгейінің жалпыға міндетті білім беру стандарты, үлгілік оқу жоспарлары және үлгілік оқу бағдарламаларына апробациядан өткізу қорытындысы бойынша педагогикалық жұртшылықтың пікірін зерделеу бойынша сауалнама жаратылыстану пәнінен сабақ беретін мұғалімдері арасында жүргізілді.

Педагогтер туралы мәліметтер 2.1-кесте берілген.

2.1-кесте. Педагогтер туралы мәліметтер.

№	Өңірлер	Пайыздық құрамы
1.	Ақмола облысы	11
2.	Алматы қаласы	

3.	Алматы облысы	
4.	Атырау облысы	3
5.	Батыс Қазақстан обл	5
6.	Жамбыл облысы	8
7.	Жетысу облысы	4
8.	Қарағанды облысы	4
9.	Костанай облысы	3
10.	Қызылорда облысы	12
11.	Маңғыстау облысы	
12.	Астана қаласы	
13.	Павлодар облысы	3
14.	Солтүстік Қазақстан облысы	3
15.	Түркістан облысы	6
16.	Ұлытау облысы	
17.	Шығыс Қазақстан облысы	13

Сауалнама тек бір тоқсан көлемінде болғандықтан зерттеу тобы тек сол кезенге сай қорытынды жасай алды. Болашақта толық оқу жылын қамту қажет.

Өңірлер бөлінісінде сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдері 2.1-диаграммада берілген.

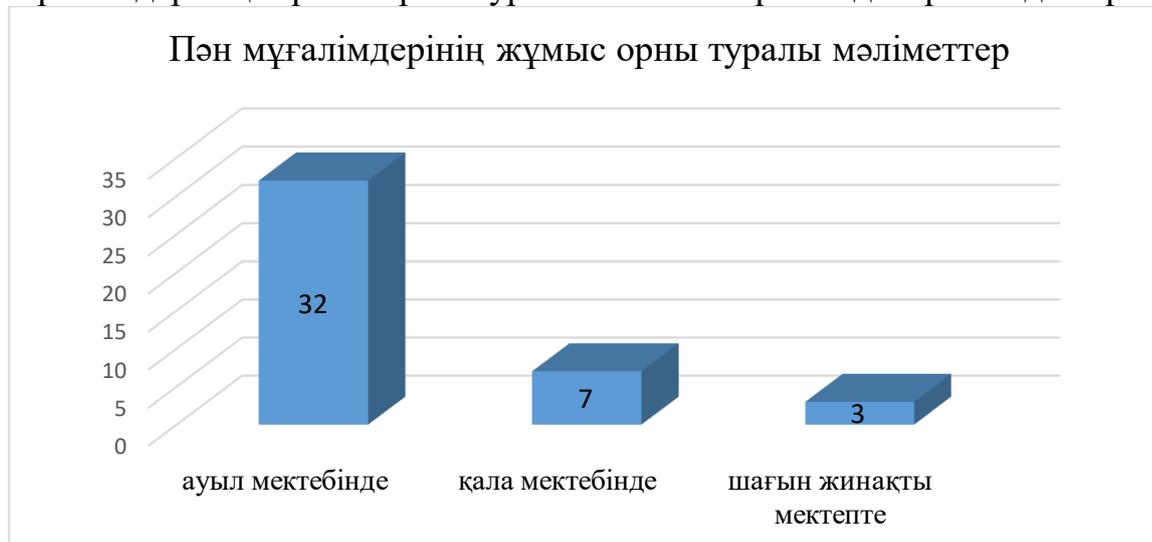

2.1-диаграмма. Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдері

Сауалнама бойынша сұрақтарға жауап беруде Ақмола, Түркістан, Қызылорда және Жамбыл облысының педагогтері жауап беруге белсенді

қатысты. Ал Астана қаласы, Алматы қаласы, Алматы облысы, Атырау облысы мұғалімдері толық қатыспады.

«Жаратылыстану» оқу пәні бойынша сауалнамаға 177 ауыл мектебі, 78 қала мектептері 8 шағын жинақы мектептер мұғалімдері жауап берді. Пән мұғалімдерінің жұмыс орны туралы мәліметтер 2.2- диаграммада берілген.

2.2- диаграмма. Пән мұғалімдерінің жұмыс орны туралы мәліметтер

Сабақ берушілердің білім деңгейлері төмендегідей болды. респонденттердің осы контингентін талдау нәтижелері келесідей: педагогтердің 60 жоғары білімі бар және бакалавр, жоғары білімі бар магистрлер саны 12, орта арнаулы білімі бар 8 мұғалімдер оқытады. Нәтижесі 2.2-кестеде берілген.

2.2-кесте. Пән мұғалімдерінің білімі туралы мәліметтер

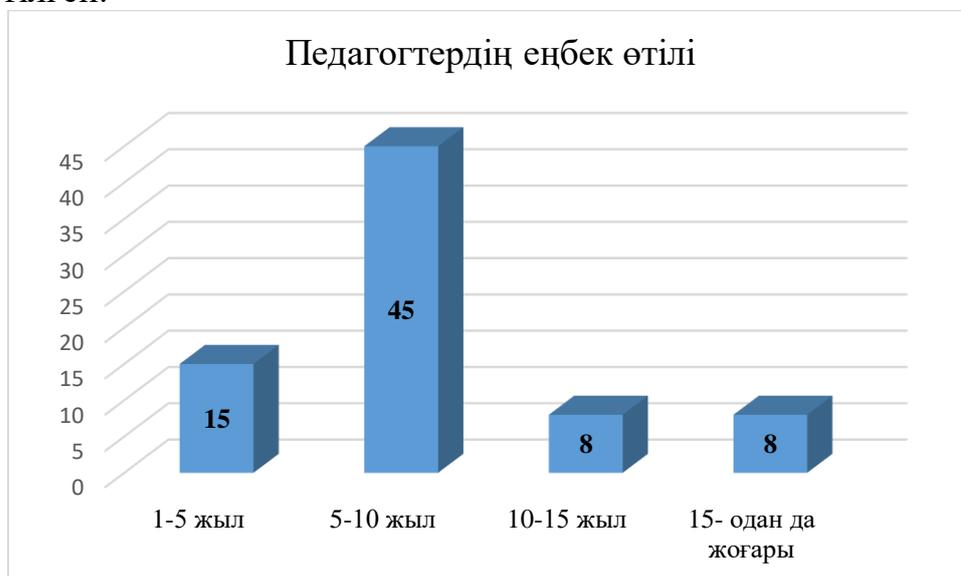
Жоғары	60
Бакалавр	8
Магистр	8
Орта арнайы білімі бар	8

Еңбек өтілі бойынша пән мұғалімдерінің контингентін зерттеу келесідей нәтиже көрсетті. Бұл талдау көрсеткендей, пән мұғалімдерінің басым бөлігі 10-15 жылдық еңбек өтілі бар 8 мұғалім қатысқан. Нәтижесі 2.3-кестеде берілген.

2.3-кесте. Пән мұғалімдерінің еңбек өтілі туралы мәліметтер

1-5 жыл	15
5-10 жыл	45
10-15 жыл	8
15- одан да жоғары	8

Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінен 15-і 1 жылдан 5 жылға дейінгі жұмыс тәжірибесі бар жас мамандар 5 жылдан 15 жылға дейінгі жұмыс өтілі бар педагогтер 45 болды. 10 жылдан астам өтілі бар мұғалімдер 16. Пән мұғалімдерінің еңбек өтілі бойынша талдау нәтижелері 4-диаграммада көрсетілген.

2.3-диаграмма. Педагогтердің еңбек өтілі.

Педагог-9.педагог-шебер -1-педагог сарапшы. 9,педагог зерттеуші-20 санаты жоқ -10 мұғалім сабақ береді.62 мұғалім біліктілік курстарынан өткен. Нәтижесі 2.4-кестеде берілген.

2.4-кесте. Педагогтердің біліктілік санаты туралы мәліметтер

Біліктілік санаты	Педагогтер саны
Санаты жоқ	10
Педагог	12
Педагог-модератор	18
Педагог- сарапшы	1
Педагог-зерттеуші	20
Педагог- шебер	9

Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында айқындалған базалық құндылықтардың оқу процесінде жүзеге асырылуы (% көрсеткішпен) 2.5-кестеде берілген.

2.5-кесте. МЖМБС базалық құндалақтардың оқу процесінде жүзеге асырылуы туралы мәліметтер

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік	90,0	15,0	
Құрмет	78	27	0,9
Ынтымақтастық	65,0	35	0,3
Еңбек пен шығармашылық	89,0	91,0	0
Ашықтық	65,6	30	3,6
Өмір бойы білім алу	80,1	18,9	1

Педагогикада ынтымақтастық оқу тәсілдерінің саны жеткілікті, бірақ бірлескен оқу үдерісінің негізгі сипаттамалары мынадай:

1. Оқу оқушылар ақпаратты игеретін және өздері игерген мәліметті бұған дейін меңгерген білімдерімен байланыстыратын белсенді үдеріс болып табылады.

2. Оқу тапсырмаларды орындау үшін механикалық есте сақтау мен қайталауды емес, құрдастардың белсенді қатысып, ақпараттарды өңдеуі және қорытуын талап етеді.

3. Қатысушылар әр адамның көзқарасымен танысудан пайда алады.

4. Оқу оқушылардың әңгімелесу кезіндегі әлеуметтік ортасы жағдайында жетіледі. Осы зияткерлік жаттығу кезінде оқушылар ой-пайымдарының негізін құрып, мәнін ұғады.

Патриотизм дегеніміз – Отанға деген сүйіспеншілік, жеке адамның аман-саулығының қоғамдық – мемлекеттік қауіпсіздікке тікелей байланыстығын сезіну, ал мемлекетті нығайту дегеніміз – жеке адамды күшейту екенін мойындау, қысқасын айтқанда, патриотизм мемлекет деген ұғымды жеке адаммен, яғни оның өткенімен, бүгінгі күнімен және болашағымен қарым-қатынасты білдіреді. (Б.Момышұлы). Сауалнамада осы ұғым туралы нақтылы жауап бере алған. Талдау нәтижесі 2.6-кестеде берілген.

2.6-кесте. МЖМБС базалық құндалақтардың оқу процесінде жүзеге асырылуы туралы мәліметтер

МЖМБС	Әсер етеді	Кері әсер етеді	Жауап беруге қиналамын
Пән бойынша жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыптарды тереңірек зерделеу	83	2	15
Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі	85	4	11

Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу	55	30	15
Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгерту	72	10	18
Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу	80	6	15
Білім алушылардың оқу жүктемесінің артуы	70	18	12

МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі туралы сауалнама нәтижесі бойынша басым көпшілік мұғалімдер Күтілетін нәтижелер тұжырымы ауырлау, Сөйлем құрылымы жеткілікті деңгейде деп атап өтсе, қолжетімділігі мен айқындылығы туралы нақтылы жауап бере алмаған. Оның себебі бағдарлама құрылымы мен мақсаттар жүйесіне тікелей байланысты екенін көрсетеді.

«Жаратылыстану» оқу пәні бойынша білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторларды талдау нәтижесі 2.4-диаграммада көрсетілген.

2.4-диаграмма. Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар

Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторларды талдау нәтижесі пән бойынша жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыптарды тереңірек зерделеу, Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу, Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгерту бағдарлама мақсаттарын түсінуге кері әсерін тигізбейді. Ал оқу

бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі, Білім алушылардың оқуға белсенділігінің төмендеуі тақырыптардың логикалық байланысына тікелей байланысты тұстары бар. Жаратылыстану мақсаттарында оқушы жас ерекшеліктерін ескеретін сыныпта жаратылыстану математика бағыты пәндерінің жеке жеке оқытылуын қарастыру жағы төмен.

МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер мазмұнға қаншалықты сәйкес келеді деген сұрақта Сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы нақтылы көрсетілген.

Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз етілуі де назардан тыс қалмаған. Сауалнама өткен мұғалімдер арасында педагогикалық өтілі 15 жылдан жоғарылардың және шебер-педагог санының аздығы да көрініс алған.

Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы Оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету сұрақтарына толықтаң жауап берілген.

Сонымен пән мұғалімдерімен жүргізілген сауалнама нәтижесіне сәйкес жүргізілген талдау Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартындағы базалық құндылықтардың «Жаратылыстану» пәні арқылы оқу процесінде жүзеге асырылуын пән мұғалімдерінің орта есеппен 70%, ал үлгілік оқу бағдарламаларының құндылықтарға бағытталуы орта есеппен 60, % көрсетеді.

Сауалнама сұрақтарына сәйкес пән бойынша үлгілік оқу бағдарламалары тақырыптарының логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылуы болғанымен кейбір оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес болуы қажет. Пән мазмұнында бөлімдерге сәйкес оқу мақсаттары туралы пән мұғалімдерінің оң пікір білдірген.

Сонымен Жалпы орта білім беру деңгейінің МЖМБС, үлгілік оқу жоспарларына және үлгілік оқу бағдарламаларына енгізілген өзгерістер бойынша байқау нәтижесі оқу бағдарламаларын оқу процесінде жүзеге асыруда айқындалған кемшіліктерді анықтау болғандықтан оны оқу бағдарламаларының мазмұнын жетілдіруде қолданылатын болады.

3. Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Алгебра» оқу пәні

Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 16 қыркүйектегі №399 бұйрығымен бекітілген Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Алгебра» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламасы енгізілген өзгерістер бойынша білім беру ұйымдарының математика пәні мұғалімдеріне арналған сауалнамаға республика өңірлерінен барлығы 642 адам қатысқан.

1-бөлім. Сауалнамаға қатысқан мұғалімдер туралы жалпы мәліметтер

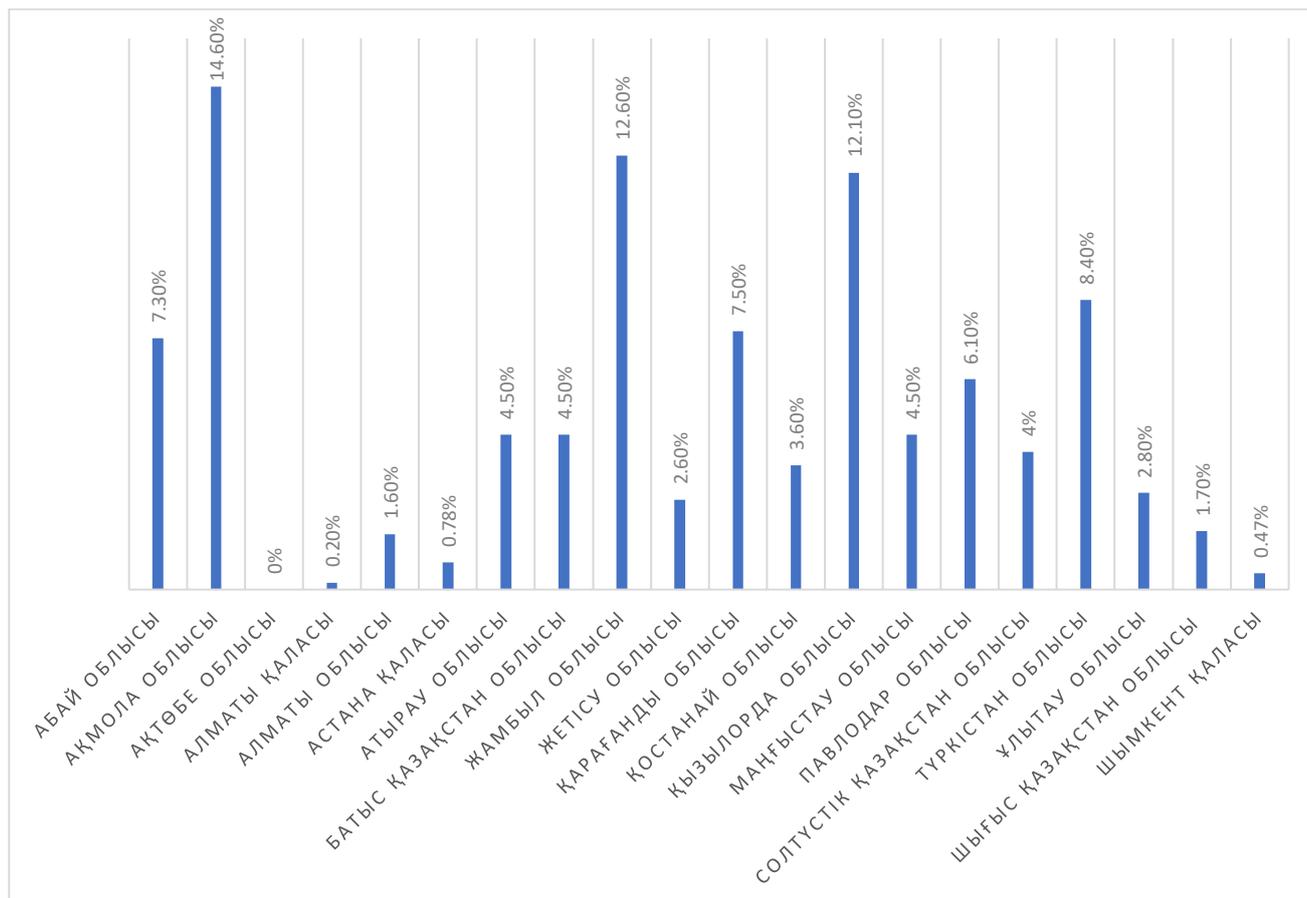
Сауалнаманың 1-бөлімінде педагогтер туралы жалпы мәліметтер ұсынылған. Жалпы мәліметтер педагогтердің жұмыс істейтін өңірі, білімі, санаты, еңбек өтілі туралы мәліметтерді қамтиды.

Республика өңірлерінен сауалнамаға қатысқан педагогтердің саны 3.1-кестеде берілген.

3.1-кесте. 7-9-сыныптарына арналған «Алгебра» оқу пәні үлгілік оқу бағдарламасы бойынша сауалнамаға қатысушылардың өңірлер үлесіндегі саны

Республика өңірлері	Қатысушылар саны	Үлесі
Абай облысы	47	7,3%
Ақмола облысы	94	14,6%
Ақтөбе облысы	0	0%
Алматы қаласы	1	0,2%
Алматы облысы	10	1,6%
Астана қаласы	5	0,78%
Атырау облысы	29	4,5%
Батыс Қазақстан облысы	29	4,5%
Жамбыл облысы	81	12,6%
Жетісу облысы	17	2,6%
Қарағанды облысы	48	7,5%
Қостанай облысы	23	3,6%
Қызылорда облысы	78	12,1%
Маңғыстау облысы	29	4,5%
Павлодар облысы	39	6,1%
Солтүстік Қазақстан облысы	26	4%
Түркістан облысы	54	8,4%
Ұлытау облысы	18	2,8%
Шығыс Қазақстан облысы	11	1,7%
Шымкент қаласы	3	0,47%

7-9-сыныптарына арналған «Алгебра» оқу пәні үлгілік оқу бағдарламасы бойынша сауалнамаға қатысушылар туралы мәліметті талдап қарасақ, сауалнамаға белсенді қатысқан өңірлер – Ақмола облысынан 94 педагог (14,6%), Жамбыл облысынан 81 педагог (12,6%), Қызылорда облысынан 78 педагог (12,1%), Түркістан облысынан 54 педагог (8,4%) қатысқан. Сауалнамаға ең аз қатысқан өңірлер – Алматы, Шымкент және Астана қалалары және Алматы мен Шығыс Қазақстан облыстары. Сауалнамаға бірде-бір педагог қатыспаған өңір – Ақтөбе облысы.

3.1-сурет. 7-9-сыныптарына арналған «Алгебра» оқу пәні үлгілік оқу бағдарламасы бойынша сауалнамаға қатысушылардың өңірлерге қатысты үлесі

Қорытынды. Ұлттық білім беру қорының 2021 жылғы мәліметтері бойынша елімізде математика пәні мұғалімдерінің саны 24 363. Бірақ бұл деректе педагогтардың нешеуі математика пәнін қазақ тілінде оқытатыны және олардың қаншасы 7-9-сыныптарда жұмыс жасайтыны көрсетілмеген. Сондықтан сауалнамаға қатысқан 642 педагогтың барлық педагогтарға қатысты үлесін көрсету мүмкін емес.

7-9-сыныптарына арналған «Алгебра» оқу пәні үлгілік оқу бағдарламасы бойынша сауалнамаға қатысушылардың білімі туралы мәлімет 3.2-кестеде берілген.

3.2-кесте. Сауалнамаға қатысушылардың білімі туралы мәлімет

Жоғары	Орта арнаулы	Бакалавр	Магистр
508	31	127	36

3.2-сурет. Қатысушылардың білімі бойынша сапалық көрсеткіші

3.2-кесте мен 3.2-суреттегі мәліметтерге сүйенсек, сауалнамаға қатысушылардың 79%-ы (508 адам) жоғары білімді, 20%-ы (31 адам) бакалавр, 6%-ы (127 адам) магистр, 5%-ы (36 адам) орта арнаулы білімді.

Келесі кестеде 7-9-сыныптарына арналған «Алгебра» оқу пәні үлгілік оқу бағдарламасы бойынша сауалнамаға қатысушылардың еңбек өтілі бойынша мәлімет ұсынылды.

3.3-кесте. Сауалнамаға қатысушылардың еңбек өтілі туралы мәлімет

1-5 жыл	5-10 жыл	10-15 жыл	15 және одан да жоғары
197	109	92	244

3.3-сурет. Қатысушылардың еңбек өтілі бойынша үлесі

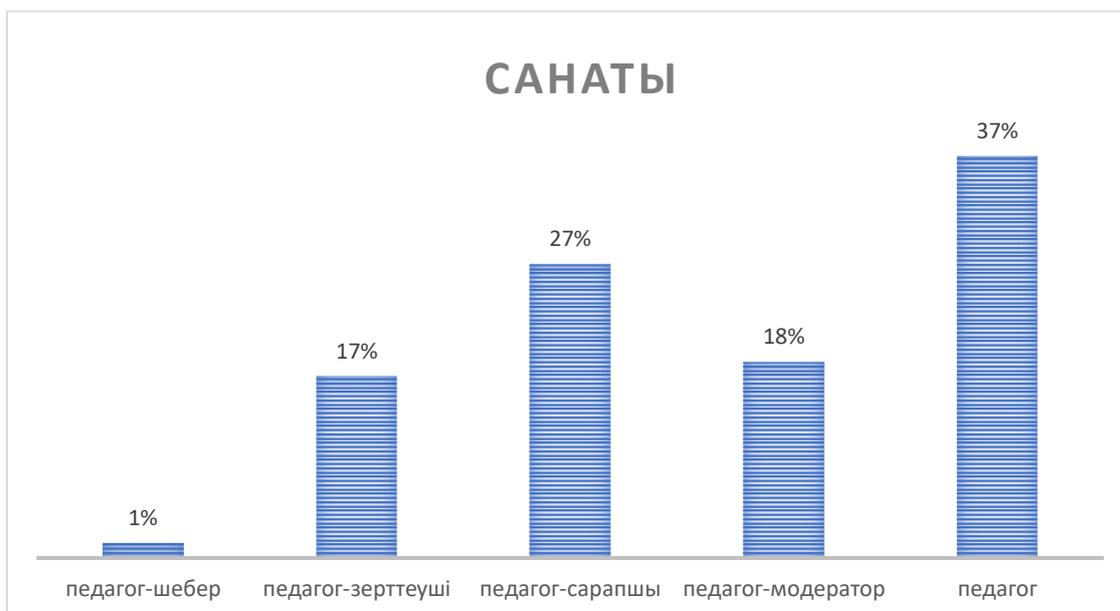
Сауалнамаға қатысушылардың еңбек өтілі бойынша мәліметке қарасақ, 1-5 жыл аралығында еңбек өтілі бар педагогтердің сапалық көрсеткіші – 31% (197 педагог), 5-10 жыл аралығындағы педагогтер 17% (109 адам), 10-15 жыл аралығындағы педагогтердің үлесі 14% (92 адам), 15 және одан да жоғары еңбек өтілі бар педагогтердің үлесі 38%-ды (244 адам) құрайды (3.3-сурет және 3.3-кесте).

Қорытынды. Сауалнамаға қатысқан педагогтардың 69%-ы жоғары буын мен жас буынның өкілдері. Яғни, оқу бағдарламаларының әртүрімен жұмыс жасаған мамандар мен бірден жаңартылған мазмұнның оқу бағдарламаларымен жұмыс жасап жатқан педагогтар құрайды. Демек, сауалнамада қойылған сұрақтарға педагогтардың жауаптары түрлі көзқарастан беріледі қорытындылауға болады.

Әрі қарай 7-9-сыныптарына арналған «Алгебра» оқу пәні үлгілік оқу бағдарламасы бойынша сауалнамаға қатысушылардың санаты бойынша ақпарат берілді.

3.4-кесте. Сауалнамаға қатысушылардың санаты туралы ақпарат

Педагог-шебер	Педагог-зерттеуші	Педагог-сарапшы	Педагог-модератор	Педагог
9	108	174	114	237

3.4-сурет. Қатысушылардың санаты бойынша сапалық көрсеткіші

Сауалнамаға қатысушылардың санаты туралы мәліметке сүйенсек, педагогтердің 37%-ы (237 адам), 18%-ы (114 адам) педагог-модератор, 27%-ы (174 адам) педагог-сарапшы, 17%-ы (108 адам) педагог-зерттеуші, 1%-ы (9 адам) педагог-шебер (3.4-сурет және 3.4-кесте).

Қорытынды. Сонда сауалнамаға қатысқан педагог-шебер санатындағы педагогтар республика бойынша математика пәнінен педагог-шебер санатына ие педагогтардың 2,8%-ын, ал педагог-зерттеуші санатындағы педагогтар 2,3%-ын ғана құрайды. Сауалнамаға тәжірибесі мол педагогтардың көбірек қатысқаны сауалнама нәтижесіне өз үлесін болар еді.

2-бөлім. Үлгілік оқу бағдарламасы бойынша өткізілген сауалнама қорытындылары

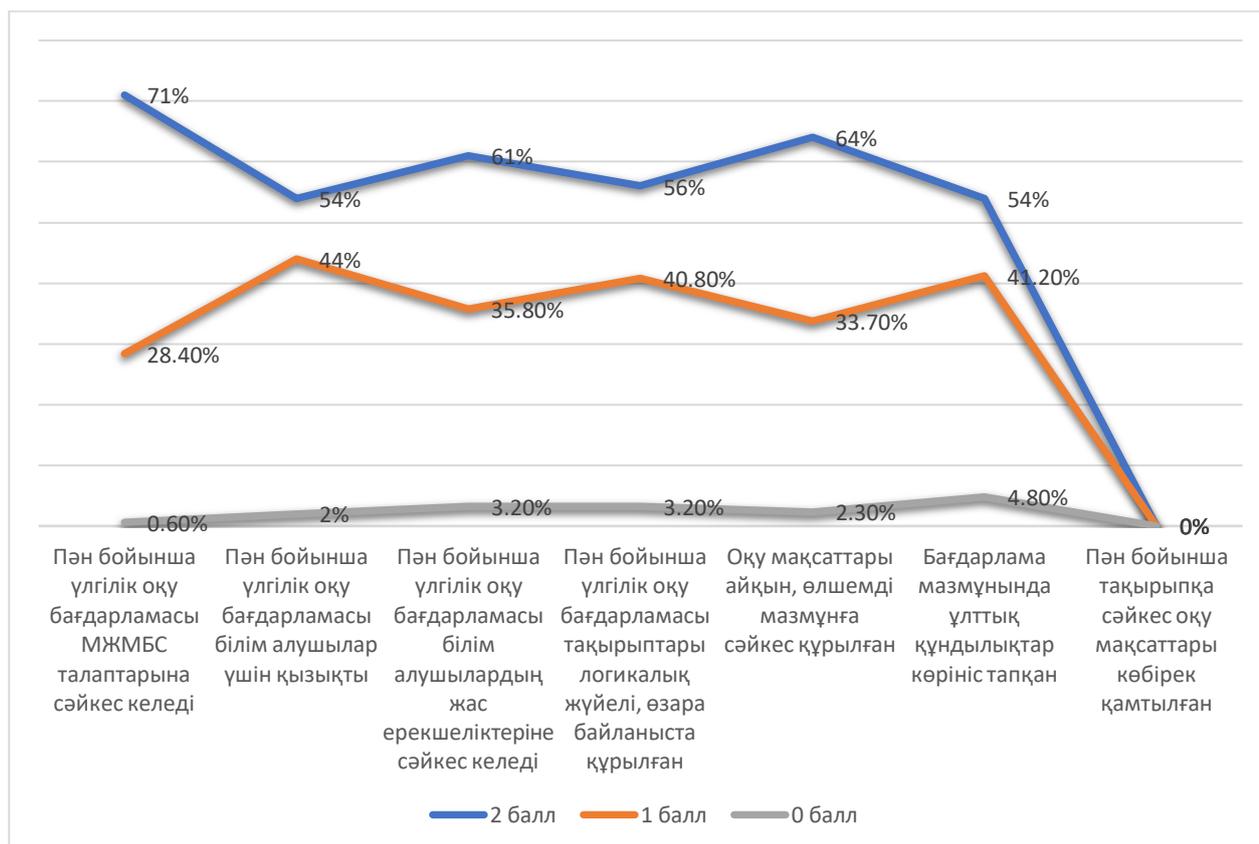
2-бөлімде 7-9-сыныптарына арналған «Алгебра» оқу пәні үлгілік оқу бағдарламасы бойынша сауалдар нәтижесі берілген.

2.1. «Үлгілік оқу бағдарламасы негізгі талаптарға сәйкестігі» сауалына берілген жауаптардың қорытындысы 3.5-кестесі мен 3.5-суретінде көрсетілген.

3.5-кесте. «Үлгілік оқу бағдарламасы негізгі талаптарға сәйкестігі» сауалы бойынша жауап беру нәтижесі

Мазмұны	2 балл	1 балл	0 балл
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы МЖМБС талаптарына сәйкес келеді	453	185	4

Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылар үшін қызықты	344	284	14
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес келеді	394	227	21
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылған	359	262	21
Оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылған	412	215	15
Бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс тапқан	345	266	31
Пән бойынша тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылған	-	-	-

3.5-сурет. «Үлгілік оқу бағдарламасы негізгі талаптарға сәйкестігі» сауалы бойынша жауап берудің салыстырмалы нәтижесі

3.5-кесте мен 3.5-суреттің қорытындысы бойынша келесідей нәтижені шығаруға болады:

1) «Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы МЖМБС талаптарына сәйкес келеді» деген тұжырымды 71%-ы (453 педагог) растаса, 0,6%-ы сәйкес келмейді деп жауап берген;

2) «Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылар үшін қызықты» сауалы бойынша 54%-ы (344 педагог) қызықты, ал 2%-ы (14 педагог) қызықты емес деген;

3) «Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес келеді» деген тұжырымды 61%-ы (394 педагог) растаса, 3,2%-ы сәйкес келмейді деп жауап берген;

4) «Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылған» сауалы бойынша 56%-ы (359 педагог) оң жауап берсе, ал 3,2%-ы тұжырымды растамаған;

5) «Оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылған» деген тұжырымды 64%-ы (412 педагог) сәйкес екенін, 2,3%-ы (15 педагог) сәйкес келмейді деп жауап берген;

6) «Бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс тапқан» сауалы бойынша 54%-ы (345 педагог) оң жауап берсе, ал 4,8%-ы тұжырымды растамаған;

7) «Пән бойынша тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылған» сауалына педагогтар мүлдем жауап бермеген.

Қорытынды. «Үлгілік оқу бағдарламасы негізгі талаптарға сәйкестігі» сауалына берілген жауаптар бойынша сауалнамаға қатысқан педагогтардың 50%-дан артығы барлық тұжырымдарды құптаған, тұжырымға жартылай келіскен педагогтар үлесі 28% бен 41%-ды, ал тұжырымға келіспегендер үлесі 5%-ды құрайды.

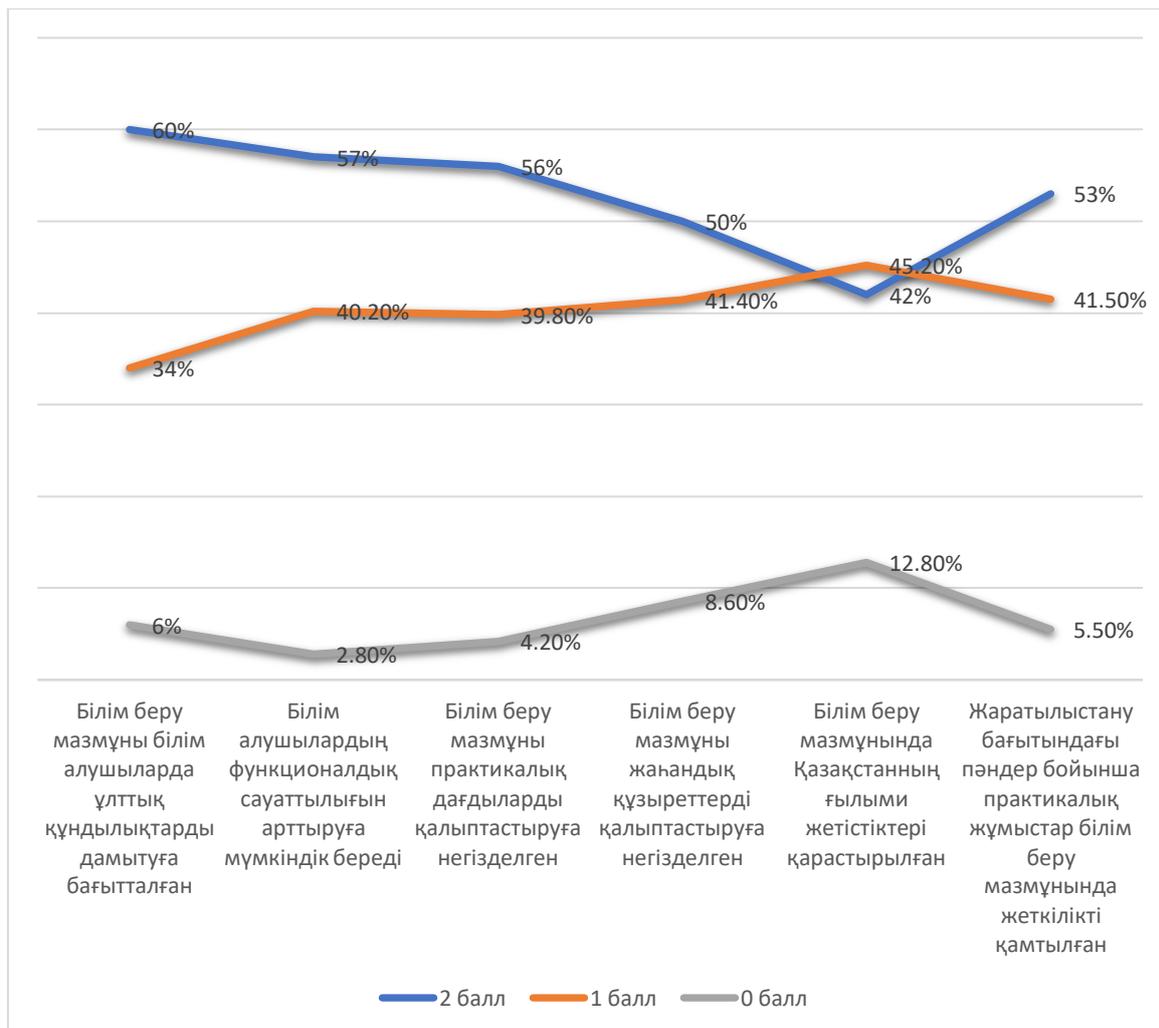
Демек, үлгілік оқу бағдарламасы негізгі талаптарға сәйкестік деген қорытынды шығаруға болады.

2.2. «Сіздердің білім алушылар үшін үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары қандай?» сауалына берілген жауаптардың қорытындысы 3.6-кестесі мен 3.6-суретінде көрсетілген.

3.6-кесте. «Сіздердің білім алушылар үшін үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары қандай?» сауалы бойынша жауап беру нәтижесі

Мазмұны	2 балл	1 балл	0 балл
Білім беру мазмұны білім алушыларда ұлттық құндылықтарды дамытуға бағытталған	385	218	39
Білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік береді	367	257	18
Білім беру мазмұны практикалық дағдыларды қалыптастыруға негізделген	360	255	27
Білім беру мазмұны жаһандық құзыреттерді қалыптастыруға негізделген	321	266	55
Білім беру мазмұнында Қазақстанның ғылыми жетістіктері қарастырылған	271	289	82

Жаратылыстану бағытындағы пәндер бойынша практикалық жұмыстар білім беру мазмұнында жеткілікті қамтылған	343	264	35

3.6-сурет. «Сіздердің білім алушылар үшін үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары қандай?» сауалы бойынша жауап берудің салыстырмалы нәтижесі

3.6-кесте мен 3.6-суреттің қорытындысы бойынша келесідей нәтижені шығаруға болады:

1) «Білім беру мазмұны білім алушыларда ұлттық құндылықтарды дамытуға бағытталған» деген тұжырымды 60%-ы (385 педагог) растаса, 6%-ы растамаған;

2) «Білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік береді» сауалы бойынша 57%-ы (367 педагог) мүмкіндік береді, ал 2,8%-ы (18 педагог) мұндай дамыту қарастырылмаған деген;

3) «Білім беру мазмұны практикалық дағдыларды қалыптастыруға негізделген» деген тұжырымды 56%-ы (360 педагог) практикалық дағдыларды қалыптастыру ескерілген, 4,2%-ы ескерілмеген деп жауап берген;

4) «Білім беру мазмұны жаһандық құзыреттерді қалыптастыруға негізделген» сауалы бойынша 50%-ы (321 педагог) мұндай дағдыны қалыптастыру қарастырылған, ал 8,6%-ы қарастырылмаған деген;

5) «Білім беру мазмұнында Қазақстанның ғылыми жетістіктері қарастырылған» деген тұжырымды 42%-ы (271 педагог) жетістіктер ескерілген, 12,8%-ы (82 педагог) ескерілмеген деп жауап берген;

6) «Жаратылыстану бағытындағы пәндер бойынша практикалық жұмыстар білім беру мазмұнында жеткілікті қамтылған» сауалы бойынша 53%-ы (345 педагог) жеткілікті десе, ал 5,5%-ы жеткіліксіз деп көрсеткен.

Қорытынды. «Сіздердің білім алушылар үшін үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары қандай?» сауалына берілген жауаптар бойынша сауалнамаға қатысқан педагогтардың шамамен 50%-ы көрсетілген мәселелердің ескерілгенін көрсетсе, мәселелердің орындалуына жартылай келіскен педагогтар үлесі 34% бен 45%-ды құрайды, ал тұжырымға келіспегендер үлесі 13%-дан аспаған. Демек, үлгілік оқу бағдарламасында аталған мәселелер ескерілген деген қорытынды шығаруға болады.

2.3-бөлім. Сізге қиындық тудырған тақырыптар мен бөлімдерді көрсетіңіз (3.7-кесте)

3.7-кесте. Қиындық тудырған тақырыптар

Пән атауы	Тақырыптар, бөлімдер
Алгебра, 8-сынып	Статистика элементтері
Алгебра, 8-сынып	Теңсіздіктер
Алгебра, 9-сынып	Тригонометрия
Алгебра, 9-сынып	Ықтималдықтар теориясының элементтері

2.4-бөлім. Сізге қиындық тудырған оқыту мақсаттарын көрсетіңіз
(3.8-кесте)

3.8-кесте. Қиындық тудырған оқыту мақсаттар

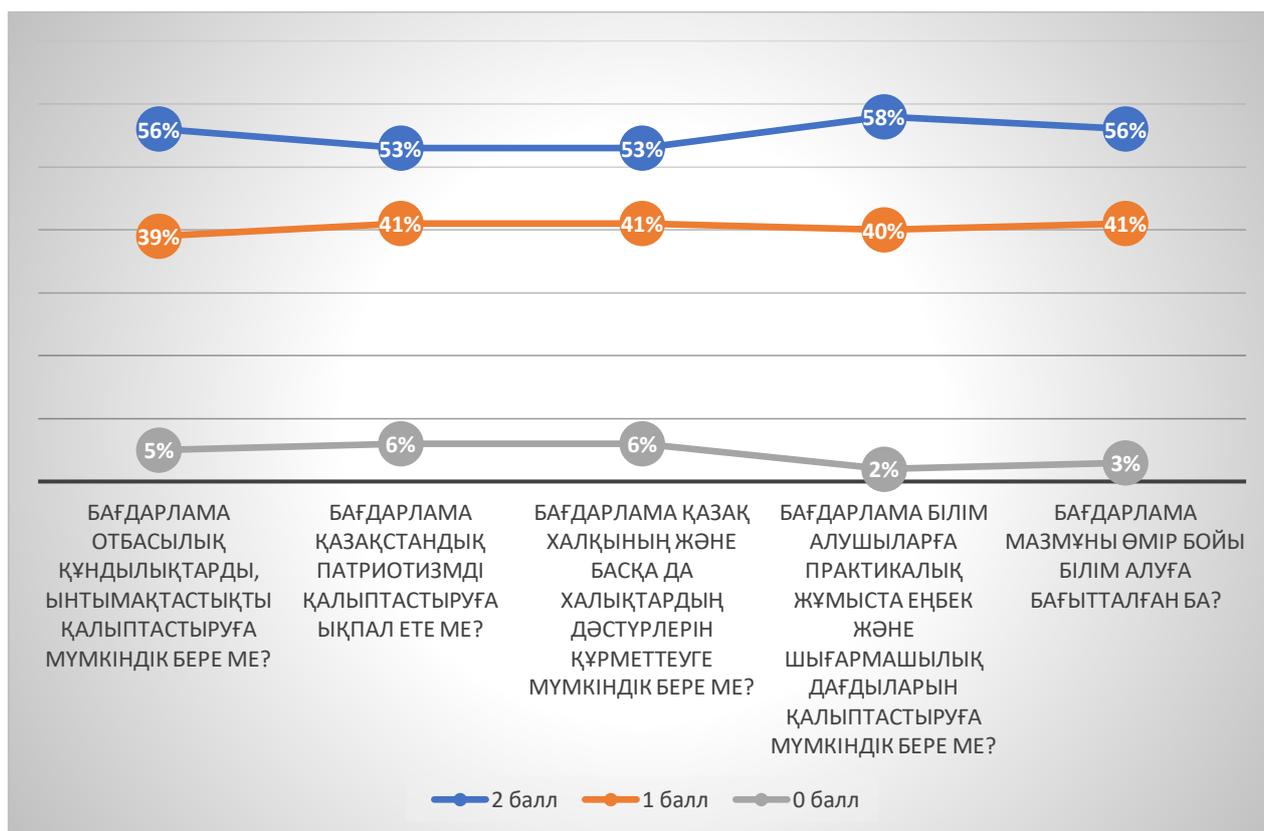
Пән атауы	Оқыту мақсаттары
Алгебра, 8-сынып	<p>8.2.2.9 - рационал теңсіздіктерді шешу;</p> <p>8.2.2.10 - біреуі сызықтық, екіншісі - квадрат теңсіздік болатын екі теңсіздіктен құралған жүйелерді шешу;</p> <p>8.2.2.11 - құрамында екі квадрат теңсіздігі бар жүйелер мен жиынтықтарды шешу;</p> <p>8.3.3.5 - дисперсия, стандартты ауытқу анықтамаларын және оларды есептеу формулаларын білу;</p>
Алгебра, 9-сынып	<p>9.2.4.5 - бірлік шеңбердің көмегімен тригонометриялық функциялардың анықталу облысы мен мәндер жиынын табу;</p> <p>9.2.4.6 - бірлік шеңбердің көмегімен тригонометриялық функциялардың жұптылығын (тақтылығын), периодтылығын, бірсарындылығын және таңбатұрақтылық аралықтарын түсіндіру;</p> <p>9.2.4.8 - тригонометриялық өрнектерді тепе-тең түрлендіруді орындау;</p> <p>9.3.2.3 - ықтималдықтың классикалық анықтамасын білу және есептер шығару үшін оны қолдану;</p> <p>9.3.2.4 - ықтималдықтың статистикалық анықтамасын білу;</p>

	9.3.2.5 - геометриялық ықтималдықты есептер шығаруда қолдану;
--	---

2.5. «Оқу бағдарламасының құндылықтарға бағытталуы» сауалына берілген жауаптардың қорытындысы 3.9-кестесі мен 3.7-суретінде көрсетілген.

3.9-кесте. «Оқу бағдарламасының құндылықтарға бағытталуы» сауалы бойынша жауап беру нәтижесі

Құндылықтар мен тәрбиелік әлеуеті	2 балл	1 балл	0 балл
Бағдарлама отбасылық құндылықтарды, ынтымақтастықты қалыптастыруға мүмкіндік бере ме?	362	249	31
Бағдарлама қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға ықпал ете ме?	341	266	35
Бағдарлама қазақ халқының және басқа да халықтардың дәстүрлерін құрметтеуге мүмкіндік бере ме?	343	265	34
Бағдарлама білім алушыларға практикалық жұмыста еңбек және шығармашылық дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік бере ме?	370	254	18
Бағдарлама мазмұны өмір бойы білім алуға бағытталған ба?	361	260	21

3.7-сурет. «Оқу бағдарламасының құндылықтарға бағытталуы» сауалы бойынша жауап берудің салыстырмалы нәтижесі

3.9-кесте мен 3.7-суреттің қорытындысы бойынша келесідей нәтижені шығаруға болады:

1) «Бағдарлама отбасылық құндылықтарды, ынтымақтастықты қалыптастыруға мүмкіндік бере ме?» деген тұжырымды 56%-ы (362 педагог) мүмкіндік береді деген, 5%-ы растамаған;

2) «Бағдарлама қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға ықпал ете ме?» сауалы бойынша 53%-ы (341 педагог) ықпал етеді, ал 6%-ы (35 педагог) қарастырылмаған деген;

3) «Бағдарлама қазақ халқының және басқа да халықтардың дәстүрлерін құрметтеуге мүмкіндік бере ме?» деген тұжырымды 53%-ы (343 педагог) мүмкіндік береді деген, 6%-ы бермейді деп жауап берген;

4) «Бағдарлама білім алушыларға практикалық жұмыста еңбек және шығармашылық дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік бере ме?» сауалы бойынша 58%-ы (370 педагог) мұндай дағдыны қалыптастыруға мүмкіндік береді деген, 2%-ы бермейді деп жауап берген;

5) «Бағдарлама мазмұны өмір бойы білім алуға бағытталған ба?» деген тұжырымды 56%-ы (361 педагог) ескерілген, 3%-ы (21 педагог) ескерілмеген деп жауап берген.

Қорытынды. «Оқу бағдарламасының құндылықтарға бағытталуы» сауалына берілген жауаптар бойынша сауалнамаға қатысқан педагогтардың 50%-дан астамы көрсетілген мәселелердің ескерілгенін көрсетсе, мәселелердің орындалуына жартылай келіскен педагогтар үлесі 39% бен 41%-ды құрайды, ал тұжырымға келіспегендер үлесі 6%-дан аспаған. Демек, үлгілік оқу бағдарламасының білім алушылардың бойынша пән мазмұны арқылы құндылықтарды қалыптастыру туралы мәселе ескерілген деген қорытынды шығаруға болады.

4. Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Физика» оқу пәні

Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Физика» оқу пәні бойынша байқау нәтижелері

7-9-сыныптарына арналған «Физика» оқу пәні бойынша негізгі орта білім беру деңгейінің жалпыға міндетті білім беру стандарты, үлгілік оқу жоспарлары және үлгілік оқу бағдарламаларына енгізілген өзгерістерге сәйкес жалпы білім беру ұйымдарының басшылары және пән мұғалімдерімен жүргізілген сауалнама нәтижесі зерделенді.

Негізгі орта білім беру деңгейінің жалпыға міндетті білім беру стандарты, үлгілік оқу жоспарлары және үлгілік оқу бағдарламаларына апробациядан өткізу қорытындысы бойынша педагогтардың пікірін зерделеу бойынша сауалнама 7-9-сыныптың «Физика» пәнінен сабақ беретін мұғалімдері арасында жүргізілді.

2022-2023 оқу жылында 7-9-сыныпқа арналған «Физика» пәні бойынша оқу жүктемесі Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 30 қыркүйектегі № 412 бұйрығымен бекітілген үлгілік оқу жоспарының инварианттық компонентінің таңдау пәні бойынша тереңдетілген деңгейде 1сағаттан 2 сағатқа артырылды. Сондықтан үлгілік оқу бағдарламаларына өзгерістер енгізілді.

Өзгерістер енгізілген оқу бағдарламаларының оқу процесінде жүзеге асырылуын зерделеу негізінде 1 тоқсан нәтижесі бойынша талдау жүргізілді. Пән мазмұны бойынша талдау білім беру ұйымдарының басшылары мен пән мұғалімдеріне арналған сауалнама сұрақтары арқылы жүзеге асырылды.

«Физика» пәні бойынша өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламаларын байқаудан өткізу қорытындысы бойынша пән мұғалімдері арасында жүргізілген сауалнамаға Қазақстан Республикасының 17 өңірінен педагогтер қатысты. Педагогтер туралы мәліметтер 4.1-кесте берілген.

4.1-кесте. Педагогтер туралы мәліметтер.

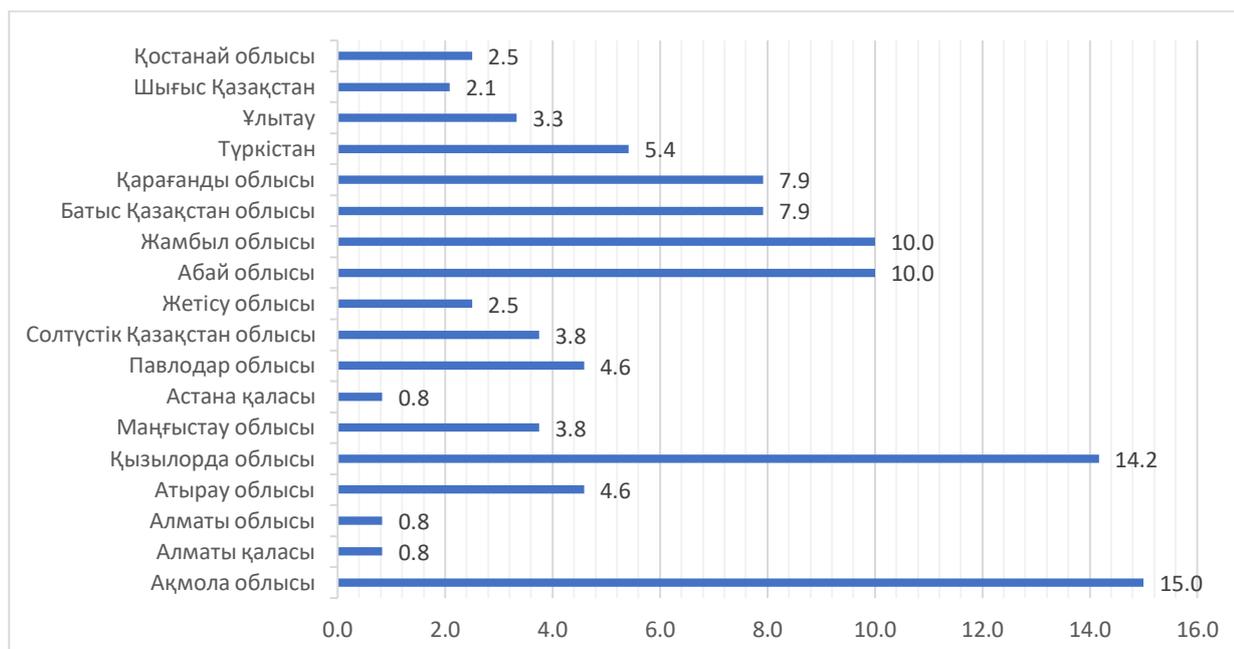
№	Өңірлер	Пайыздық құрамы
1	Ақмола облысы	15,0
2	Алматы қаласы	0,8
3	Алматы облысы	0,8

4	Атырау облысы	4,6
5	Қызылорда облысы	14,2
6	Маңғыстау облысы	3,8
7	Астана қаласы	0,8
8	Павлодар облысы	4,6
9	Солтүстік Қазақстан облысы	3,8
10	Жетісу облысы	2,5
11	Абай облысы	10,0
12	Жамбыл облысы	10,0
13	Батыс Қазақстан облысы	7,9
14	Қарағанды облысы	7,9
15	Түркістан	5,4
16	Ұлытау	3,3
17	Шығыс Қазақстан	2,1

Сауалнама бойынша сұрақтарға жауап беруде Қызылорда және Ақмола облысының педагогтері сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 14,2-15% құрап белсенді қатысты. Ал Астана қаласы, Алматы қаласы, Ақмола облысы, Алматы облысы, 0,8 құрады. Атырау облысы 4,6; Жамбыл облысы 10; Қызылорда облысы, Маңғыстау облысы, Павлодар облысы, Солтүстік Қазақстан облысы 14,2, Жетісу облысы 2,5; Абай облысы 10 бойынша пән мұғалімдерінің үлесі % құрады.

Өңірлер бойынша сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің статистикасы 1-диаграммада толығырақ берілген.

4.1-диаграмма. Өңірлер бөлінісінде сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдері (% көрсеткішпен)

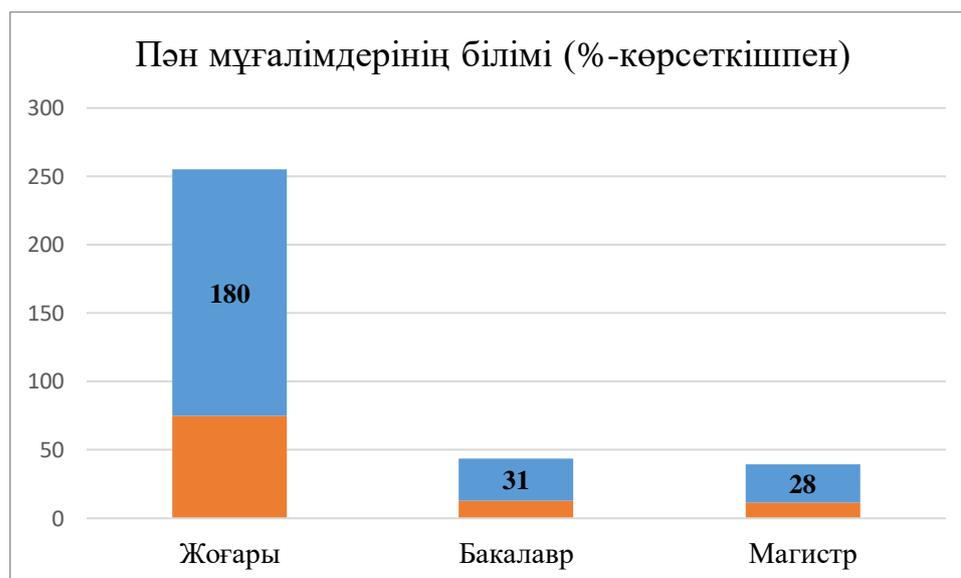
Сауалнамаға қатысқан 7-9 сыныптарда сабақ беретін «Физика» пәні мұғалімдерінің көп саны 69,2% ауыл мектептерінің педагогтері, қалалық мектептердің педагогтері 26,3%, шағын жинақты мектеп педагогтерінің үлесі 4,6% көрсетті. Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің жұмыс орны туралы мәліметтер 4.2-диаграммада берілген.

4.2-диаграмма. Пән мұғалімдерінің жұмыс орны туралы мәліметтер

Білім деңгейі бойынша респонденттердің осы контингентін талдау нәтижелері келесідей: педагогтердің 75 % – ы жоғары білімі бар, пән мұғалімдерінің 12,9% – ы магистрлер, 11,7% – ы – бакалаврлар. Пән мұғалімдерінің білімі бойынша талдау нәтижелері 4.3-диаграммада көрсетілген.

4.3-диаграмма. Пән мұғалімдерінің білімі

Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Физика» оқу пәні бойынша байқау сауалнамаларында 7-9-сыныптарына арналған «Физика» оқу пәні бойынша негізгі орта білім беру деңгейінің үлгілік оқу бағдарламаларына енгізілген өзгерістерге сәйкес пән мұғалімдерімен оқу бағдарламасының мазмұны туралы сұрақтар берілді.

«Сізге қиындық тудырған тақырыптар мен бөлімдерді, оқыту мақсаттарын көрсетіңіз», деген сауалнама сұрағына педагогтер оқыту мақсаттары түсінікті, практикалық дағдыларды дамытуға бағытталған деп жауап берді. Өз жауаптарында бөлімдер мен тақырыптар жүйелі берілгенін көрсетті.

Сонымен пән мұғалімдерімен жүргізілген сауалнама нәтижесі бойынша жүргізілген талдау Негізгі орта білім беру деңгейінің «Физика» оқу пәнінен өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламасы арқылы оқу процесінде Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартындағы базалық құндылықтардың жүзеге асырылуы және үлгілік оқу бағдарламаларының құндылықтарға бағытталуы шамамен орта есеппен 75,4% құрайтындығын көрсетті.

Сауалнама сұрақтарына сәйкес пән бойынша үлгілік оқу бағдарламалары тақырыптарының логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылуы, оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес болуы мен пән мазмұнында тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылуын пән мұғалімдерінің 85,4 % қамтығанын көруге болады.

Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Физика» оқу пәні бойынша байқау нәтижелерінде «Сізге қиындық тудырған тақырыптар мен бөлімдерді көрсетіңіз?» деген сауал берілді. Оған сауалға жауап бергендердің 18 пайызы 9 сыныпта оқытылатын «Астрономия негіздері» бөлімін ондағы «Аспан сферасы, әр түрлі географиялық ендіктегі аспан шырақтарының көрінерлік қозғалысы, күн жүйесі денесіне дейінгі ара қашықтықты параллакс әдісімен анықтау» тақырыптарын қиындық тудырған тақырыптар деп көрсетті.

Сонымен бірге аз пайызда болсада Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Физика» оқу пәнінің үлгілік оқу бағдарламасында қиындық тудырған тақырыптар мен бөлімдер көрсетілген. Олар 4.2-кестеде берілген:

4.2-кесте. 7-9-сыныптарына арналған «Физика» оқу пәнінің үлгілік оқу бағдарламасында қиындық тудырған тақырыптар мен бөлімдер

Бөлім	Тақырыптар
Астрономия негіздері	Аспан сферасы; Өр түрлі географиялық ендіктегі аспан шырақтарының көрінерлік қозғалысы, Күн жүйесі денесіне дейінгі ара қашықтықты параллакс әдісімен анықтау.
Геометриялық оптика	Өр түрлі географиялық ендіктегі аспан шырақтарының көрінерлік қозғалысы
Механика	Векторлар, Кинематика бөліміне кездесетін есептерді шығару; Динамика негіздері, көкжиекке бұрыш жасай лақтыру; электромагниттік тербелістер мен толқындар.
Тұрақты электр тогы.	Электр тогы; "Электрстатика зерттеу жұмысына сағат саны аз; магнит өрісі
Кванттық физика элементтері	Атом ядросы; Ядроның өзара әрекеттесу, ядролық күштер. Радиоактивті ыдырау заңы
	Әлемнің қазіргі физикалық бейнесі

Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Физика» оқу пәнінің үлгілік оқу бағдарламасының негізгі артықшылықтары туралы талдай келе пән мұғалімдері «Физика пәні бойынша оқулықтар жалпы күрделі, оқушылардың жас деңгейлеріне сай емес, ақпараттар өте көп, жаңа терминдер қолдану арқылы түсініксіздеу қабылданады. *Тілдік пән бойынша сөйлеу дағдыларын үйретуге мән берілмеген*; Олимпиада есептері. Қазақстанның ғылыми жетістіктері қамтылмаған» деп пікірлерін жазған.

Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Физика» оқу пәнінің үлгілік оқу бағдарламасында «Сізге қиындық тудырған оқыту мақсаттарын көрсетіңіз?» деген сауалға көптеген жауаптарда қиындық туғызған жоқ, мақсаттары айқын, түсінікті деп жауап берген. Сонымен бірге қиындық тудырған аз пайыз болсада оқыту мақсаттары жазылған. Ол 4.3-кестеде берілген.

4.3-кесте. 7-9-сыныптарына арналған «Физика» оқу пәнінің үлгілік оқу бағдарламасында қиындық тудырған оқыту мақсаттары

Бөлім	Бөлімше	Оқыту мақсаттары
Астрономия негіздері	Жер және Ғарыш	7.7.1.2 Күн жүйесінің нысандарын жүйелеу
	Аспан сферасы, аспан координаталарының жүйесі	9.7.2.3 аспан сферасының негізгі элементтерін атау; 9.7.2.4 жұлдызды аспанның жылжымалы картасынан жұлдыздардың аспан координатасын анықтау;
	Өртүрлі географиялық ендіктегі аспан	9.7.2.5 әртүрлі ендіктегі жұлдыздардың шарықтау айырмашлығын түсіндіру;

	шырақтарының көрінерлік қозғалысы, жергілікті, белдеулік және бүкіләлемдік уақыт	9.7.2.6 жергілікті, белдеулік және бүкіләлемдік уақытты сәйкестендіру
	Күн жүйесіндегі ғаламшарлардың қозғалыс заңдары	9.7.2.7 Кеплер заңдарының негізінде аспан денелерінің қозғалысын түсіндіру
	Күн жүйесі денесіне дейінгі ара қашықтықты параллакс әдісімен анықтау	9.7.2.8 Күн жүйесіндегі денелердің ара қашықтығын немесе өлшемдерін анықтау үшін параллакс әдісін қолдануды түсіндіру
Тұрақты электр тогы	Берілмеген	Берілмеген
Механикалық қозғалыс	Берілмеген	Берілмеген
Кинематика негіздері	Берілмеген	Берілмеген
Атом ядросы	Ядролық өзара әрекеттесу, ядролық күштер.	9.6.1.8 ядролық күштер қасиеттерін сипаттау 9.6.1.9 атом ядросының масса ақауын анықтау
	Термоядролық реакциялар. Радиоизотоптар	9.6.2.6 ядролық ыдырау мен ядролық синтезді салыстыру.

Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Физика» оқу пәні бойынша байқау нәтижелерінде пән мұғалімдері «Графиктік есептер шешу, Функционаллы сауаттылықты қалыптастыру, Ұлттық құндылықтарды дамыту, Білім беру мазмұны жаһандық құзыреттерді қалыптастыруға негіздеу; Зертханалық жұмыстар мен 9 сыныпта физикалық практикумды орындауда қиындықтар туындайтынына тоқталған..

5. Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Химия» оқу пәні

Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Химия» оқу пәні бойынша негізгі орта білім беру деңгейінің жалпыға міндетті білім беру стандарты, үлгілік оқу жоспарлары және үлгілік оқу бағдарламаларына енгізілген өзгерістерге сәйкес жалпы білім беру ұйымдарының басшылары және пән мұғалімдерімен жүргізілген сауалнама нәтижесі зерделенді.

Негізгі орта білім беру деңгейінің жалпыға міндетті білім беру стандарты, үлгілік оқу жоспарлары және үлгілік оқу бағдарламаларына апробациядан өткізу қорытындысы бойынша педагогтардың пікірін зерделеу бойынша сауалнама 7-9 сынып «Химия» пәнінен сабақ беретін мұғалімдері арасында жүргізілді.

2022-2023 оқу жылында 7-9-сыныпқа арналған «Химия» пәні бойынша оқу жүктемесі Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 30 қыркүйектегі № 412 бұйрығымен бекітілген үлгілік оқу жоспары бойынша

тереңдетілген деңгейде 1 сағаттан 2 сағатқа ұзартылды. Сондықтан үлгілік оқу бағдарламаларына өзгерістер енгізілді.

Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Химия» пәнінен 2 сағатқа арналған үлгілік оқу бағдарламасы бойынша міндетті пән ретіндегі үлгілік оқу бағдарламасы негізге алынды.

Өзгерістер енгізілген оқу бағдарламаларының оқу процесінде жүзеге асырылуын зерделеу негізінде 1 тоқсан нәтижесі бойынша талдау жүргізілді. Пән мазмұны бойынша талдау білім беру ұйымдарының басшылары мен пән мұғалімдеріне арналған сауалнама сұрақтары арқылы жүзеге асырылды.

«Химия» пәні бойынша өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламаларын байқаудан өткізу қорытындысы бойынша пән мұғалімдері арасында жүргізілген сауалнамаға Қазақстан Республикасының 19 өңірінен педагогтер қатысты. Педагогтер туралы мәліметтер 5.1-кесте берілген.

5.1-кесте. Педагогтер туралы мәліметтер.

№	Өңірлер	Пайыздық құрамы
1	Астана қаласы	1,2
2	Алматы қаласы	0,6
3	Шымкент қаласы	0,6
4	Ақмола облысы	12,3
5	Алматы облысы	1,2
6	Атырау облысы	2,9
7	Батыс Қазақстан облысы	7,0
8	Жамбыл облысы	15,2
9	Қарағанды облысы	6,4
10	Қостанай облысы	3,5
11	Қызылорда облысы	7,6
12	Маңғыстау облысы	5,3
13	Павлодар облысы	7,0
14	Солтүстік Қазақстан облысы	3,5
15	Шығыс Қазақстан облысы	1,2
16	Ұлытау облысы	2,9
17	Жетісу облысы	4,1
18	Абай облысы	9,9
19	Түркістан облысы	7,6

Сауалнама бойынша сұрақтарға жауап беруде Ақмола және Жамбыл облысының педагогтері сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 27,5% құрап белсенді қатысты. Сауалнамаға қатысу бойынша Павлодар облысы, Түркістан облысы, Абай облысы, Маңғыстау облысы, Қызылорда облысы, Қарағанды облысынан қатысу үлесі 5,6 - 9,9 пайыз аралығында болды. Ал Астана қаласы, Алматы қаласы, Шымкент қаласы, Ақмола облысы, Алматы облысы, Атырау облысы, Солтүстік Қазақстан облысы, Шығыс Қазақстан облысы, Қостанай облысы, Ұлытау облысы, Жетісу облысы бойынша пән мұғалімдерінің үлесі 0,6- 4,1% аралығын ғана құрады.

Өңірлер бойынша сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің статистикасы

5.1-диаграммада толығырақ берілген.

5.1-диаграмма. Өңірлер бөлінісінде сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдері (% көрсеткішпен)

5.2-диаграмма Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің жұмыс орны туралы мәліметтер

Сауалнамаға қатысқан 7-9 сыныптарда сабақ беретін «Химия» пәні мұғалімдерінің басым бөлігі 64,9% ауыл мектептерінің педагогтері, қалалық мектептердің педагогтері 32,2%, шағын жинақты мектеп педагогтерінің үлесі 2,9 % көрсетті. Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің жұмыс орны туралы мәліметтер 5.2-диаграммада берілген.

Білім деңгейі бойынша респонденттердің осы контингентін талдау нәтижелері 5.3 диаграммада келтірілген.

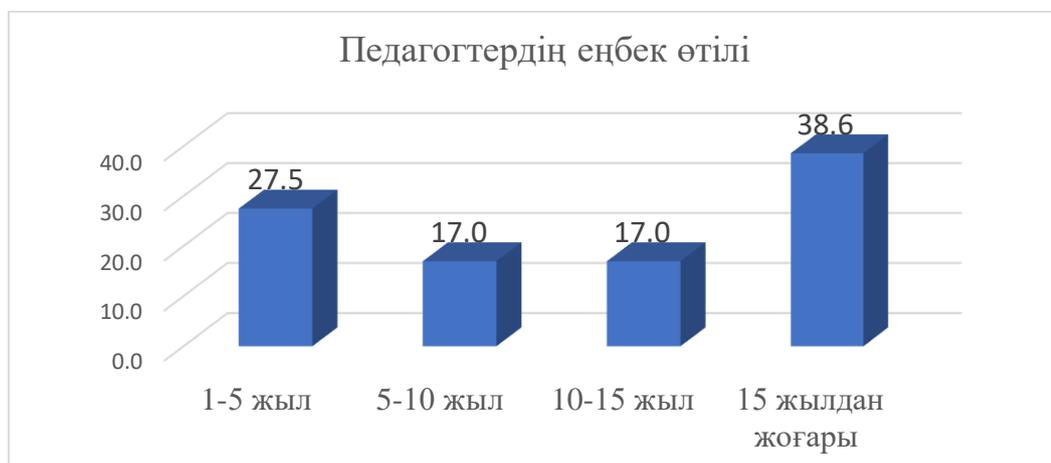
5.3-диаграмма. Пән мұғалімдерінің білімі

Диаграммадан көрініп тұрғандай: педагогтердің 76,6 % – ы жоғары білімі бар, пән мұғалімдерінің 12,3% – ы магистрлер, 11,1% – ы – бакалаврлар.

Сауалнамаға қатысқан еңбек өтілі бойынша пән мұғалімдерінің контингентін зерттеу келесідей нәтиже көрсетті. Бұл талдау көрсеткендей, пән мұғалімдерінің басым бөлігі (38,6%) тәжірибелі мамандар болып табылады және 17,0% педагогтің 10-15 жылдық еңбек өтілі бар. Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінен 5 жылдан 15 жылға дейінгі жұмыс өтілі бар педагогтер 34,0% және 27,5 % - ы 1 жылдан 5 жылға дейінгі жұмыс тәжірибесі бар жас мамандар болды. Пән мұғалімдерінің еңбек өтілі бойынша талдау нәтижелері 5.4-диаграммада көрсетілген.

5.4-диаграмма Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің еңбек өтілі (%-көрсеткішпен)

Респонденттердің осы контингентін біліктілік санаттары бойынша зерделеу нәтижесінде пән мұғалімдерінің басым бөлігін педагог-модераторлар 26,9 % және педагог - сарапшылар 21,1 % құрағанын көруге болады. Педагогтердің үлесі 12,3%, педагог-зерттеушілер 18,7 %, санаты жоқ педагогтер 12,9 болды. Сонымен қатар, сауалнамаға педагог-шеберлер, 1-санатты педагогтер мен жоғары санаттағы педагогтердің қатысты. Бұл статистика 5.5-диаграммада айқын көрсетілген.

5.5-диаграмма. Пән мұғалімдерінің біліктілік санаты (%-көрсеткішпен)

Педагог қызметкердің кәсібилігінің көрсеткіші-біліктілікті арттыру курстарында оқыту.

Қазіргі уақытта педагогтардың біліктілігін арттырудың екі ірі ұйымы бар – «Өрлеу» біліктілікті арттырудың Ұлттық орталығы және «Назарбаев Зияткерлік мектептері» дербес білім беру ұйымдары. «Химия» пәні мұғалімдерінің соңғы 2021-2022 жылдарда біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы талдау нәтижелері 5.2-кестеде келтірілген.

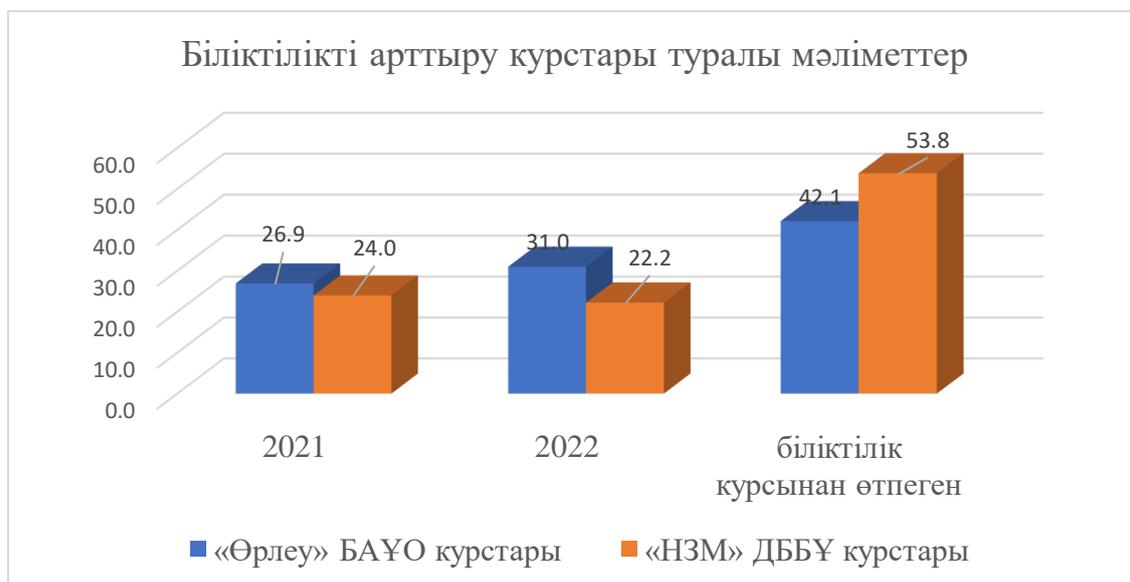
5.2-кесте. Пән мұғалімдерінің біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы талдау нәтижелері(%-көрсеткішпен)

Біліктілікті арттыру ұйымдары	2021 жыл	2022 жыл	2021-2022жж біліктілікті арттыру курсынан өтпеген педагогтер саны
«Өрлеу» БАҰО ДББҰ	26,9	31,0	42,1

«Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ	24,0	22,2	53,8
--	------	------	------

Кестеде көрсетілгендей пән мұғалімдерінің 2021 және 2022 жылдары «Өрлеу» БАҰО курстарынан өткен педагогтер саны 26,9 % бен 31 % аралығын қамтыса, «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ бойынша 2021 жылы 24,0% ды, ал 2022 жылы 22,2% қамтыған. Талдау нәтижесі 5.6-диаграммада берілген.

5.6-диаграмма. Пән мұғалімдерінің біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы мәліметтер

Негізгі орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша

7-9-сыныптың қоғамдық-гуманитарлық бағытына арналған «Химия» пәндерінен өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламаларының Негізгі орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты (бұдан әрі МЖМБС) талаптарына сәйкестігі бойынша сауалнама нәтижелері талданды.

Сауалнамаға сәйкес, Негізгі орта білім беру деңгейінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында айқындалған базалық құндылықтардың «Химия» пәні мазмұны арқылы оқу процесінде жүзеге асырылуын талдау нәтижесі 5.3- кестеде көрсетілген.

5.3-кесте. Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында айқындалған базалық құндылықтардың оқу процесінде жүзеге асырылуы (% көрсеткішпен)

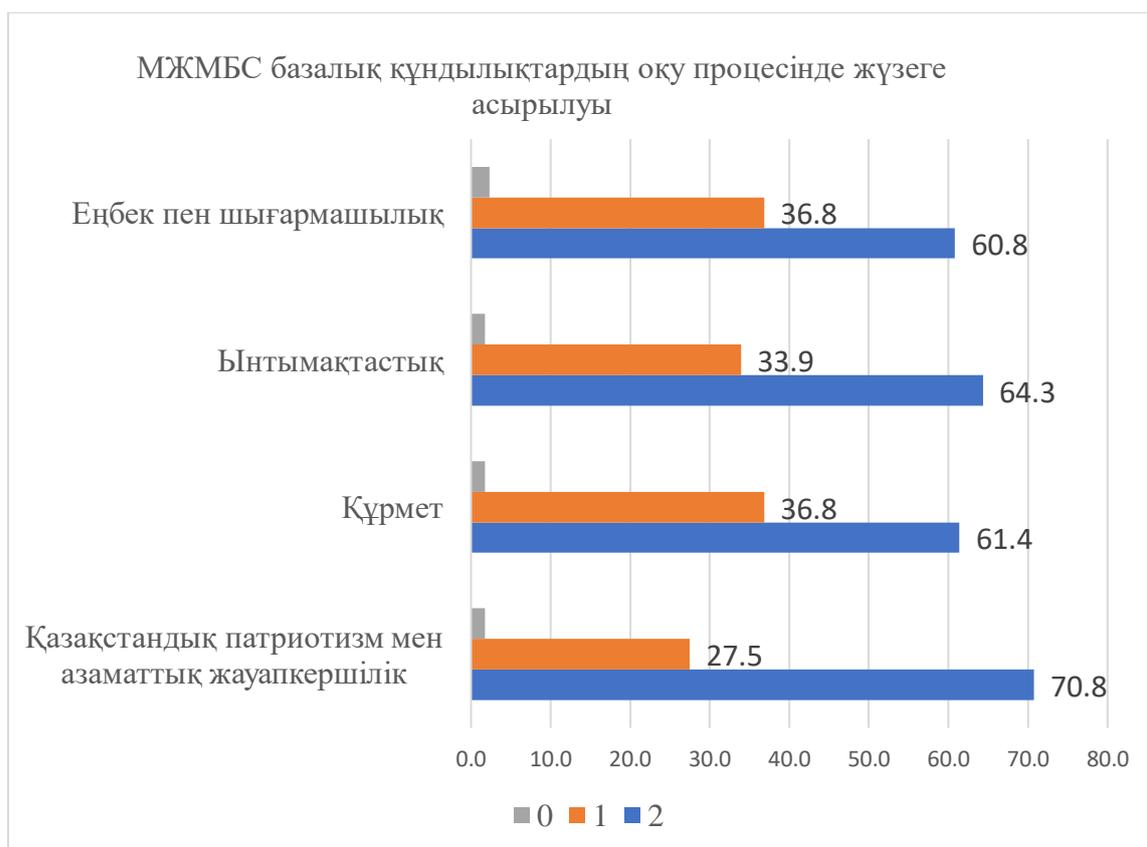
МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
-------	--------	--------	--------

Қазақстандық патриотизм мен жауапкершілік	78,9	17,5	1,2
Құрмет	70,2	20,5	0,6
Ынтымақтастық	76,0	18,7	0,6
Еңбек пен шығармашылық	72,5	19,9	1,2
Ашықтық	64,3	28,1	2,3
Өмір бойы білім алу	78,4	17,5	1,2

Кестедегі талдау нәтижесіне сәйкес МЖМБСда айқындалған базалық құндылықтар оқу процесінде жүзеге асырылатынын педагогтердің 78,4 % өз жауаптарында көрсеткен.

Педагогтердің орта есеппен 20,4% ішінара жүзеге асырылатын белгілеген. Ал орта есеппен 1% жүзеге асырылмайды деп жауап берді. Талдау нәтижелері 5.7-диаграммада берілген.

5.7-диаграмма. МЖМБСда айқындалған базалық құндылықтар оқу процесінде жүзеге асырылуы

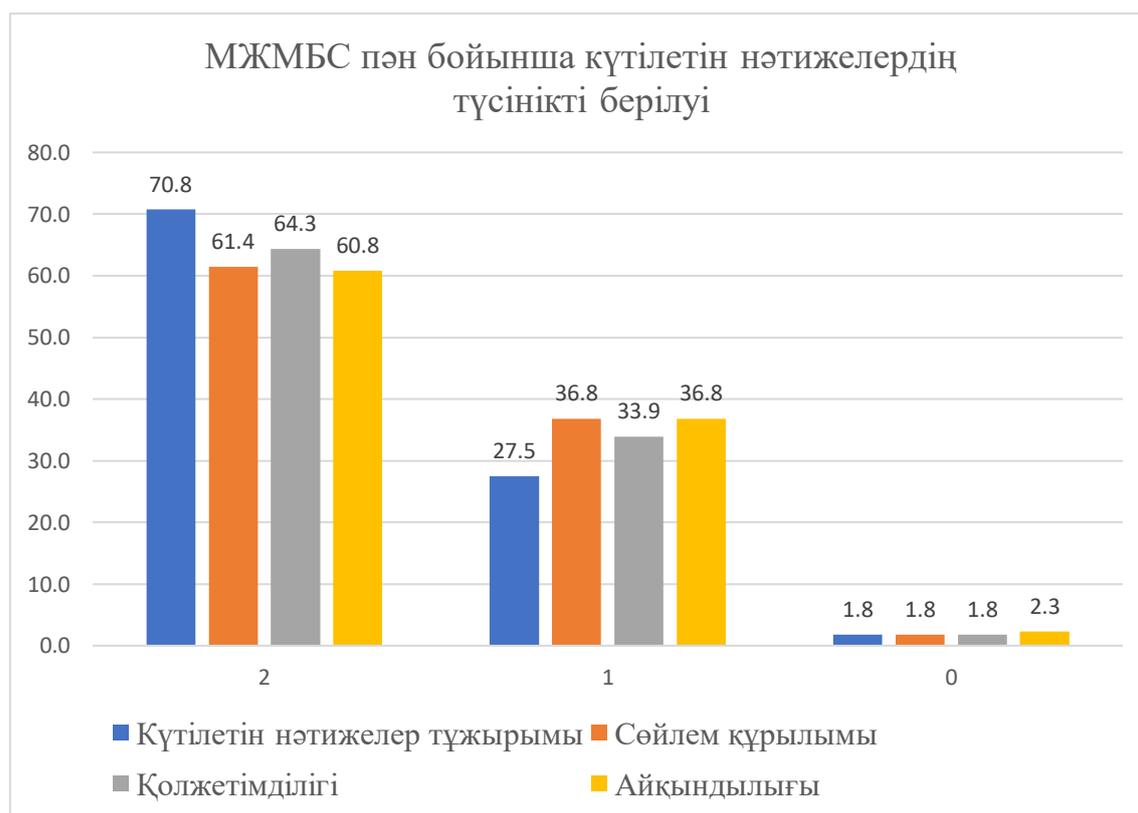
МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі туралы сауалнама нәтижесі (% көрсеткішпен) 5.4-кестеде берілген.

5.4-кесте. МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Күтілетін нәтижелер тұжырымы	70,8	27,5	1,8
Сөйлем құрылымы	61,4	36,8	1,8
Қолжетімділігі	64,3	33,9	1,8
Айқындылығы	60,8	36,8	2,3

Талдау нәтижесіне сәйкес 7-9-сыныптардағы «Химия» оқу пәні бойынша пән мұғалімдерінің орта есеппен 64,3% МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер түсінікті тілде берілгендігін өз жауаптарында белгілеген. Талдау нәтижелері 5.8-диаграммада берілген.

5.8-диаграмма. МЖМБС пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсініктілігі

МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің:

- ✓ Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы;
- ✓ Сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі;
- ✓ Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы

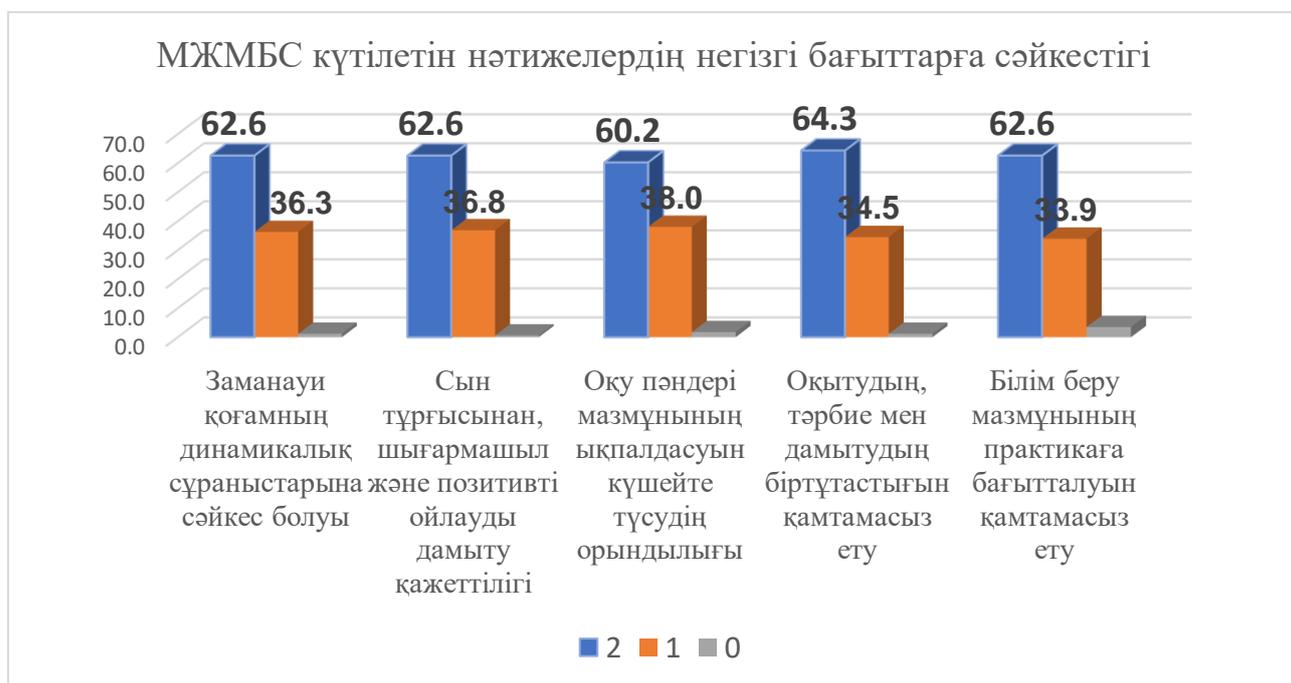
✓ Оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету;

Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз етуге сәйкестігін анықтауға арналған сауалнама нәтижесі 5.9-диаграммада берілген.

Пән мұғалімдерінің шамамен 62,5% МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің сауалнамада көрсетілген негізгі бағыттарға сәйкес келеді деген жауапты белгілеген.

Орташа сәйкестігі туралы жауапты мұғалімдердің 35,9 % көрсетті.

5.9-диаграмма. МЖМБС күтілетін нәтижелердің негізгі бағыттарға сәйкестігі

МЖМБС күтілетін нәтижелердің негізгі бағыттарға сәйкестігі туралы сауалнамаға өз ойын білдірген оқытушылардың 60% күтілетін нәтижелердің негізгі бағыттарға сәйкестігін растаған. 10% сұрақты бос қалдырса, 30% басқа бағытта жауап берген.

«Химия» пәні бойынша білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторларды анықтау бойынша сауалнама нәтижесі 5.5-кестеде берілген.

5.5-кесте. Пән бойынша білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар

МЖМББС	Әсер етеді	Кері әсер етеді	Жауап беруге қиналамын
Пән бойынша жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыптарды тереңірек зерделеу	89,5	3,5	7,0

Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі	88,3	5,8	5,8
Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу	75,4	6,4	18,1
Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгерту	81,3	7,0	11,7
Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу	65,5	22,2	12,3
Білім алушылардың оқу жүктемесінің артуы	67,8	19,3	12,9

Талдау нәтижесіне сәйкес, пән мұғалімдерінің 68,5% білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар ретінде:

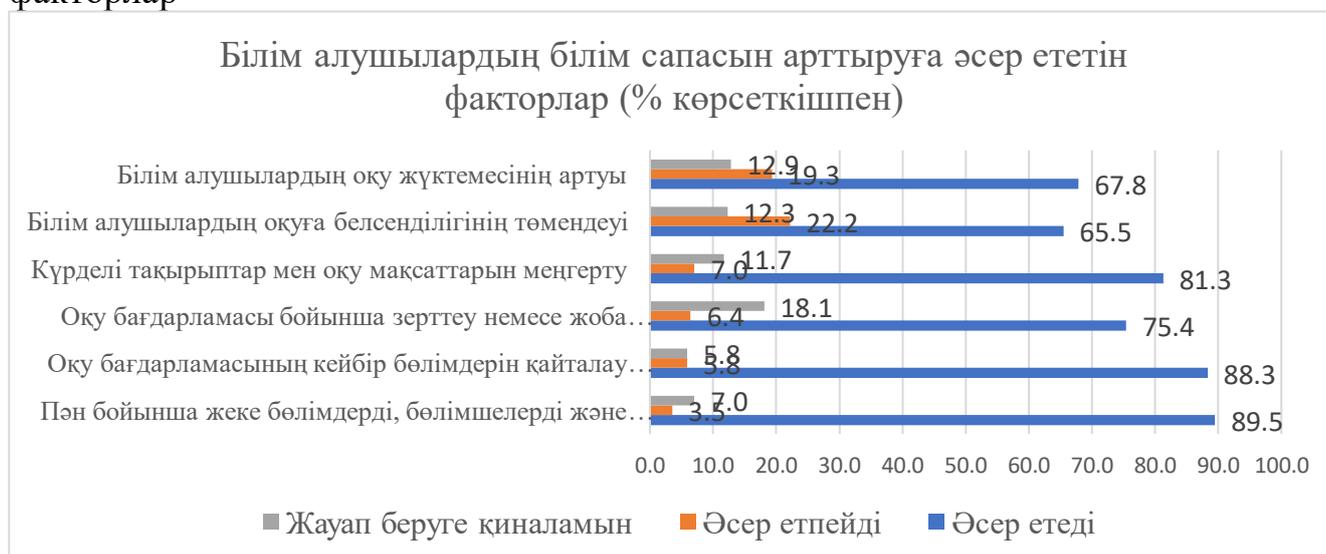
- ✓ жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыптарды тереңірек зерделеу;
- ✓ Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі;
- ✓ Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу;
- ✓ Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгертуді белгілеген.

Сонымен қатар Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлардың қатарына оқытушылар қосымша келесі факторлардың әсер ететінін көрсеткен:

- білімді өмірмен ұштастыру
- ғылыми зерттеулерді балаға түсінікті деңгейде жасау
- дескриптерді дұрыс құра білу
- қайталауға баса назар аудару
- қолайлы орта ұйымдастыру
- оқытушының жүйелі дайындығы
- білім алушыларға мотивация беру.

Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар бойынша талдау нәтижелері 5.10-диаграммада берілген.

5.10-диаграмма. Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар

«Химия» оқу пәнінің өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламасы бойынша

Талдау нәтижесіне сәйкес 7-9-сыныптардағы «Химия» оқу пәнінің үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі қарастырылды.

Сауалнама бойынша Үлгілік оқу бағдарламаларының МЖМБС талаптарына сәйкестігі, білім алушылар үшін қызықты және жас ерекшеліктеріне сәйкес келуі зерделенді.

Сонымен қатар, оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста болуы, оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылуы, бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс табуы және пән бойынша тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттарының көбірек қамтылғандығы анықталды. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі % көрсеткішпен 5.6-кестеде берілген.

5.6-кесте. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы МЖМБС талаптарына сәйкес келеді	67,3	29,8	2,9
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылар үшін қызықты	58,5	36,3	5,3
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес келеді	59,1	36,3	4,7
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылған	57,3	38,0	4,7
Оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылған	60,2	34,5	5,3
Бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс тапқан	49,1	42,1	8,8
Пән бойынша тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылған	60,2	35,7	4,1

Сауалнама нәтижесіне сәйкес, пән мұғалімдерінің орта есеппен 58,8% пән мазмұнының негізгі талаптарға толық сәйкестігін көрсеткен.

Ішінара сәйкес келеді деген жауапты белгілеген мұғалімдердің үлесі орта есеппен 36,1% құрады. Талдау нәтижелері 5.11-диаграммада берілген.

5.11-диаграмма. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі

Сонымен қатар «Химия» пәнінің үлгілік оқу бағдарламаларының артықшылықтары туралы мұғалімдердің жауаптары да зерделенді.

Білім алушылар үшін үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары туралы сауалнама сұрақтарына жүргізілген талдау нәтижесі 5.7-кестеде берілген.

7-9-сыныптардағы оқытылатын «Химия» оқу пәнінің үлгілік оқу бағдарламасының негізгі артықшылықтары туралы сауалнама сұрақтарына жасалған талдау келесідей нәтиже көрсетті.

Пән мұғалімдерінің басым бөлігі 54,9 % оқу бағдарламасындағы негізгі артықшылықтары ретінде білім беру мазмұны білім алушыларда ұлттық құндылықтарды дамытуға бағытталуы; білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік беруі; білім беру мазмұны практикалық

дағдыларды және жаһандық құзыреттерді қалыптастыруға және негізделгенін атап көрсеткен.

5.7-кесте. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары

Негізгі артықшылықтар	2 балл	1 балл	0 балл	пән мазмұнына қатысы жоқ
Білім беру мазмұны білім алушыларда ұлттық құндылықтарды дамытуға бағытталған	59,1	29,2	3,5	8,2
Білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік береді	60,2	34,5	2,3	2,9
Білім беру мазмұны практикалық дағдыларды қалыптастыруға негізделген	55,0	38,0	5,8	1,2
Білім беру мазмұны жаһандық құзыреттерді қалыптастыруға негізделген	53,2	35,7	7,6	3,5
Білім беру мазмұнында Қазақстанның ғылыми жетістіктері қарастырылған	43,3	44,4	8,2	4,1
Жаратылыстану пәндері бойынша практикалық жұмыстар білім беру мазмұнында жеткілікті қамтылған	58,5	31,0	8,2	2,3

Сонымен қатар, пән бойынша практикалық жұмыстар, жағдаяттық, жобалық зерттеу жұмыстары білім беру мазмұнында жеткілікті қамтылғанын белгілеген. Талдау нәтижелері 5.12-диаграммада берілген.

5.12-диаграмма. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары

Сондай-ақ оқытушылар қиындық тудырған тақырыптар мен бөлімдерді көрсетті. Соның ішінде жиі кездесетіні:

- «Термодинамика» - 31%,
- «Кинетика» -5%
- -10-11 сынып тақырыптары бойынша -13%.

Соның ішінде әсіресе Химия, Гесс заңы, Химиялық тепе-теңдік, Энтальпия, Энтропия, радиоактивтілік, Олеум, электролиз, галогеналкандар бөлімі, галогеналкандарды алу тақырыбы, Галваникалық элемент, стандартты электродтық потенциал, органика бөлімі бойынша тізбекті реакция арқылы есептеулер жүргізу, Карбонильді қосылыстар, альдегидтер мен кетондардың тотығу, нуклеофильді қосылу реакциялары, ядролық реакциялар, валентті электрон жұбы бұлттардың тебісу теориясы және т.б.

Қиындық тудырған мақсаттар:

9.3.2.2 реакция жылдамдығына әсер ететін факторларды анықтау және оны бөлшектердің кинетикалық теориясы тұрғысынан түсіндіру

7.1.1.5 салқындау үдерісін зерделеу, салқындау қисығын салу және оны талдау, бөлшектердің кинетикалық теориясына сай, өз бақылауларын түсіндіру;

Сонымен қатар білім алушылар үшін «Химия» пәнінің үлгілік оқу бағдарламаларының құндылықтарға бағытталуы туралы мұғалімдердің жауаптары да зерделенді.

Білім алушылар үшін үлгілік оқу бағдарламаларының құндылықтарға бағытталуы туралы сауалнама сұрақтарына сәйкес талдау нәтижесі 5.8-кестеде берілген.

5.8- кесте- Білім алушылар үшін үлгілік оқу бағдарламаларының құндылықтарға бағытталуы

Құндылықтар мен тәрбиелік әлеуеті	2 балл	1 балл	0 балл
Бағдарлама отбасылық құндылықтарды, ынтымақтастықты қалыптастыруға мүмкіндік бере ме?	59,6	33,9	6,4
Бағдарлама қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға ықпал ете ме?	56,7	37,4	5,8
Бағдарлама қазақ халқының және басқа да халықтардың дәстүрлерін құрметтеуге мүмкіндік бере ме?	56,7	34,5	8,8
Бағдарлама білім алушыларға практикалық жұмыста еңбек және шығармашылық дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік бере ме?	58,5	37,4	4,1
Бағдарлама мазмұны өмір бойы білім алуға бағытталған ба?	57,3	39,8	2,9

Талдау нәтижесі бойынша бағдарламаның отбасылық құндылықтарды, ынтымақтастықты қалыптастыруға мүмкіндік беруі, қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға және қазақ халқының және басқа да халықтардың дәстүрлерін құрметтеуге ықпал етуі, бағдарлама білім алушыларға практикалық жұмыста еңбек және шығармашылық дағдыларын қалыптастыруға және білім мазмұнының өмір бойы білім алуға бағытталуы зерделенді. Сауалнама нәтижесі бойынша пән мұғалімдерінің орта есеппен 57,8% оқу бағдарламасының құндылыққа бағытталғандығын көрсетті. Талдау нәтижелері 5.13-диаграммада көрсетілген.

5.13-диаграмма. Оқу бағдарламасының құндылықтарға бағытталуы

Сонымен пән мұғалімдерімен жүргізілген сауалнама нәтижесі бойынша жүргізілген талдау Негізгі орта білім беру деңгейінің «Химия» оқу пәнінен өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламасы арқылы оқу процесінде Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартындағы базалық құндылықтардың жүзеге асырылуы және үлгілік оқу бағдарламаларының құндылықтарға бағытталуы шамамен орта есеппен 59,6% құрайтындығын көрсетті.

Сауалнама сұрақтарына сәйкес пән бойынша үлгілік оқу бағдарламалары тақырыптарының логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылуы, оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес болуы мен пән мазмұнында тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылуын пән мұғалімдерінің 57,8 % қамтығанын көруге болады.

6. Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Биология» оқу пәні

Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Биология» оқу пәні бойынша байқау нәтижелері

7-9-сыныптарына арналған «Биология» оқу пәні бойынша негізгі орта білім беру деңгейінің жалпыға міндетті білім беру стандарты, үлгілік оқу жоспарлары және үлгілік оқу бағдарламаларына енгізілген өзгерістерге сәйкес жалпы білім беру ұйымдарының басшылары және пән мұғалімдерімен жүргізілген сауалнама нәтижесі зерделенді.

Негізгі орта білім беру деңгейінің жалпыға міндетті білім беру стандарты, үлгілік оқу жоспарлары және үлгілік оқу бағдарламаларына апробациядан өткізу қорытындысы бойынша педагогтардың пікірін зерделеу бойынша сауалнама 7-9 сынып «Биология» пәнінен сабақ беретін мұғалімдері арасында жүргізілді.

2022-2023 оқу жылында 7-9-сыныпқа арналған «Биология» пәні бойынша оқу жүктемесі Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 30 қыркүйектегі № 412 бұйрығымен бекітілген үлгілік оқу жоспары бойынша тереңдетілген деңгейде 1 сағаттан 2 сағатқа ұзартылды. Сондықтан үлгілік оқу бағдарламаларына өзгерістер енгізілді.

Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Биология» пәнінен 2 сағатқа арналған үлгілік оқу бағдарламасы бойынша міндетті пән ретіндегі үлгілік оқу бағдарламасы негізге алынды.

Өзгерістер енгізілген оқу бағдарламаларының оқу процесінде жүзеге асырылуын зерделеу негізінде 1 тоқсан нәтижесі бойынша талдау жүргізілді. Пән мазмұны бойынша талдау білім беру ұйымдарының басшылары мен пән мұғалімдеріне арналған сауалнама сұрақтары арқылы жүзеге асырылды.

«Биология» пәні бойынша өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламаларын байқаудан өткізу қорытындысы бойынша пән мұғалімдері арасында жүргізілген сауалнамаға Қазақстан Республикасының 19 өңірінен педагогтер қатысты. Педагогтер туралы мәліметтер б.1-кесте берілген.

6.1-кесте. Педагогтер туралы мәліметтер.

№	Өңірлер	Пайыздық құрамы
1	Астана қаласы	1,4
2	Алматы қаласы	1,4
3	Шымкент қаласы	1,4
4	Ақмола облысы	7,1
5	Алматы облысы	1,4
6	Атырау облысы	2,1
7	Батыс Қазақстан облысы	7,9
8	Жамбыл облысы	12,9
9	Қарағанды облысы	7,1
10	Қостанай облысы	4,3
11	Қызылорда облысы	7,1
12	Маңғыстау облысы	5,7

13	Павлодар облысы	7,9
14	Солтүстік Қазақстан облысы	4,3
15	Шығыс Қазақстан облысы	1,4
16	Ұлытау облысы	3,6
17	Жетісу облысы	5,0
18	Абай облысы	10,7
19	Түркістан облысы	7,1

Сауалнама бойынша сұрақтарға жауап беруде Абай және Жамбыл облысының педагогтері сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 23,6% құрап белсенді қатысты. Сауалнамаға қатысу бойынша Павлодар облысы, Түркістан облысы, Маңғыстау облысы, Жетісу облысы, Қызылорда облысы, Қарағанды облысынан қатысу үлесі 5,0 – 7,9 пайыз аралығында болды. Ал Астана қаласы, Алматы қаласы, Шымкент қаласы, Ақмола облысы, Алматы облысы, Атырау облысы, Солтүстік Қазақстан облысы, Шығыс Қазақстан облысы, Қостанай облысы, Ұлытау облысы, бойынша пән мұғалімдерінің үлесі 1,4- 4,3% аралығын ғана құрады.

Өңірлер бойынша сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің статистикасы 1-диаграммада толығырақ берілген.

1-диаграмма. Өңірлер бөлінісінде сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдері (% көрсеткішпен)

Сауалнамаға қатысқан 7-9 сыныптарда сабақ беретін «Биология» пәні мұғалімдерінің басым бөлігі 58,5% ауыл мектептерінің педагогтері, қалалық мектептердің педагогтері 35,1%, шағын жинақты мектеп педагогтерінің үлесі 5,8 % көрсетті. Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің жұмыс орны туралы мәліметтер 6.2-диаграммада берілген.

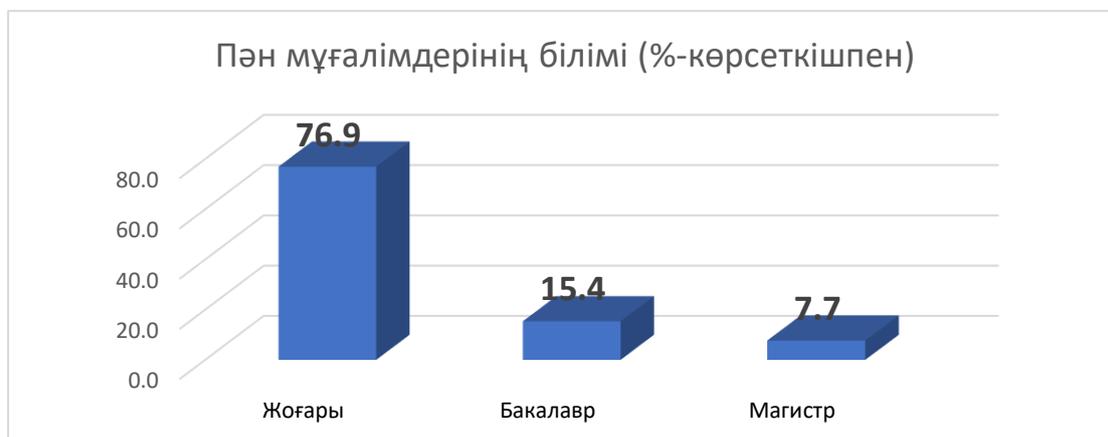
6.2-диаграмма Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің жұмыс орны туралы мәліметтер

Білім деңгейі бойынша респонденттердің осы контингентін талдау нәтижелері 6.3 диаграммада келтірілген.

Диаграммадан көрініп тұрғандай: педагогтердің 76,9 % – ы жоғары білімі бар, пән мұғалімдерінің 15,4% – ы магистрлер, 7,7% – ы – бакалаврлар. Пән мұғалімдерінің білімі бойынша талдау нәтижелері 6.3-диаграммада көрсетілген.

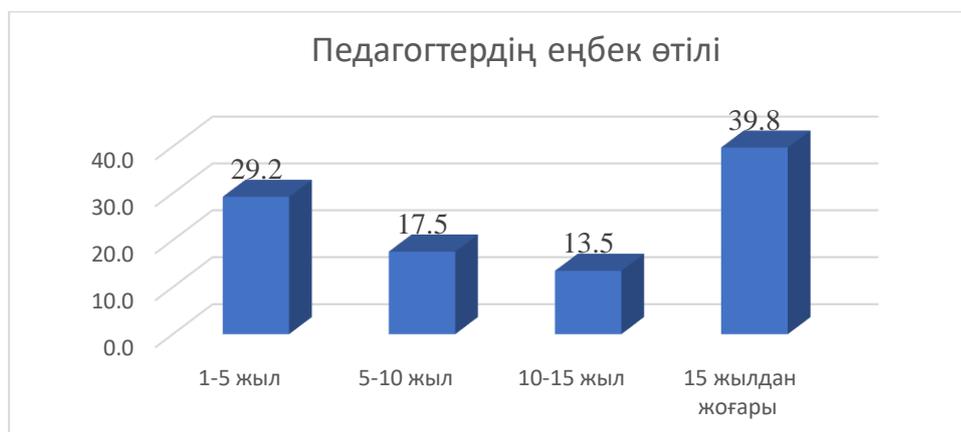
6.3-диаграмма. Пән мұғалімдерінің білімі.

Сауалнамаға қатысқан еңбек өтілі бойынша пән мұғалімдерінің контингентін зерттеу келесідей нәтиже көрсетті.

Бұл талдау көрсеткендей, пән мұғалімдерінің басым бөлігі (39,8%) тәжірибелі мамандар болып табылады және 13,5% педагогтің 10-15 жылдық еңбек өтілі бар. Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінен 5 жылдан 10 жылға дейінгі жұмыс өтілі бар педагогтер және 29,2 % - ы 1 жылдан 5 жылға дейінгі жұмыс тәжірибесі бар жас мамандар болды. Пән мұғалімдерінің еңбек өтілі бойынша талдау нәтижелері 6.4-диаграммада көрсетілген.

6.4-диаграмма Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің еңбек өтілі (%-көрсеткішпен)

Респонденттердің осы контингентін біліктілік санаттары бойынша зерделеу нәтижесінде пән мұғалімдерінің басым бөлігін педагог-модераторлар 26,9 % және педагог - сарапшылар 21,1 % құрағанын көруге болады. Педагогтердің үлесі 12,3%, педагог-зерттеушілер 18,7 %, санаты жоқ педагогтер 12,9 болды. Сонымен қатар, сауалнамаға педагог-шеберлер, 1-санатты педагогтер мен жоғары санаттағы педагогтердің қатысты. Бұл статистика 6.5-диаграммада айқын көрсетілген.

6.5-диаграмма. Пән мұғалімдерінің біліктілік санаты (%-көрсеткішпен)

Педагог қызметкердің кәсібилігінің көрсеткіші-біліктілікті арттыру курстарында оқыту.

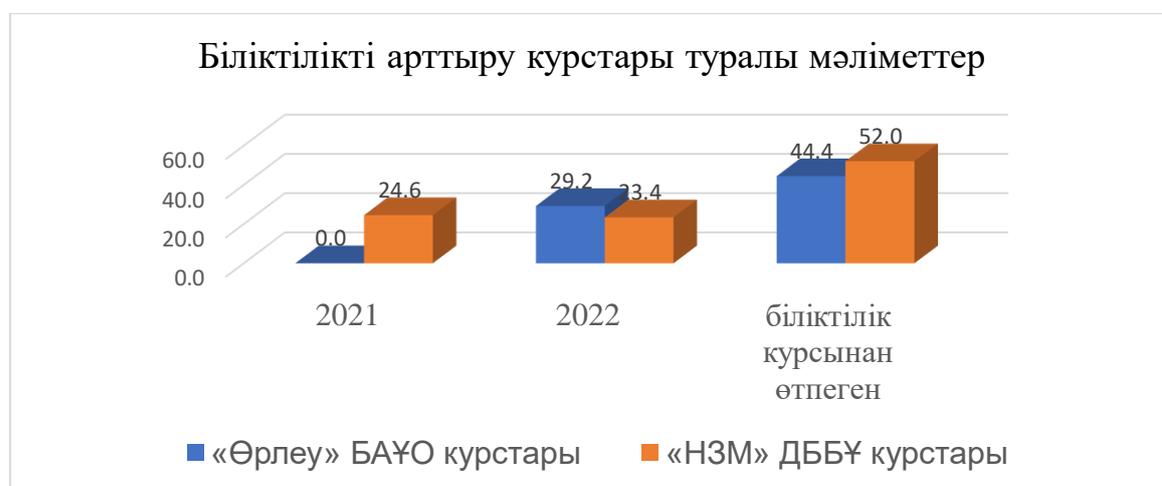
Қазіргі уақытта педагогтардың біліктілігін арттырудың екі ірі ұйымы бар – «Өрлеу» біліктілікті арттырудың Ұлттық орталығы және және «Назарбаев Зияткерлік мектептері» дербес білім беру ұйымдары. «Биология» пәні мұғалімдерінің соңғы 2021-2022 жылдарда біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы талдау нәтижелері 6.2-кестеде келтірілген.

6.2-кесте. Пән мұғалімдерінің біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы талдау нәтижелері(%-көрсеткішпен)

Біліктілікті арттыру ұйымдары	2021 жыл	2022 жыл	2021-2022жж біліктілікті арттыру курсынан өтпеген педагогтер саны
«Өрлеу» БАҰО ДББҰ	26,3	29,2	44,4
«Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ	24,6	23,4	52,0

Кестеде көрсетілгендей пән мұғалімдерінің 2021 және 2022 жылдары «Өрлеу» БАҰО курстарынан өткен педагогтер саны 26,3 % бен 29,2 % аралығын қамтыса, «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ бойынша 2021 жылы 24,6% ды, ал 2022 жылы 23,4% қамтыған. Талдау нәтижесі 6.6-диаграммада берілген.

6.6-диаграмма. Пән мұғалімдерінің біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы мәліметтер

Негізгі орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша

7-9-сыныптың қоғамдық-гуманитарлық бағытына арналған «Биология» пәндерінен өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламаларының Негізгі орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты (бұдан әрі МЖМБС) талаптарына сәйкестігі бойынша сауалнама нәтижелері талданды.

Сауалнамаға сәйкес, Негізгі орта білім беру деңгейінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында айқындалған базалық

құндылықтардың «Биология» пәні мазмұны арқылы оқу процесінде жүзеге асырылуын талдау нәтижесі 6.3- кестеде көрсетілген.

6.3-кесте. Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында айқындалған базалық құндылықтардың оқу процесінде жүзеге асырылуы (% көрсеткішпен)

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Қазақстандық патриотизм мен жауапкершілік	77,8	18,7	1,2
Құрмет	69,0	21,6	0,6
Ынтымақтастық	74,9	19,9	0,6
Еңбек пен шығармашылық	71,3	21,1	1,2
Ашықтық	63,2	29,2	2,3
Өмір бойы білім алу	77,2	18,7	1,2

Кестедегі талдау нәтижесіне сәйкес МЖМБСда айқындалған базалық құндылықтар оқу процесінде жүзеге асырылатынын педагогтердің 78,4 % өз жауаптарында көрсеткен.

Педагогтердің орта есеппен 20,4% ішінара жүзеге асырылатын белгілеген. Ал орта есеппен 1% жүзеге асырылмайды деп жауап берді. Талдау нәтижелері 6.7-диаграммада берілген.

6.7-диаграмма. МЖМБСда айқындалған базалық құндылықтар оқу процесінде жүзеге асырылуы

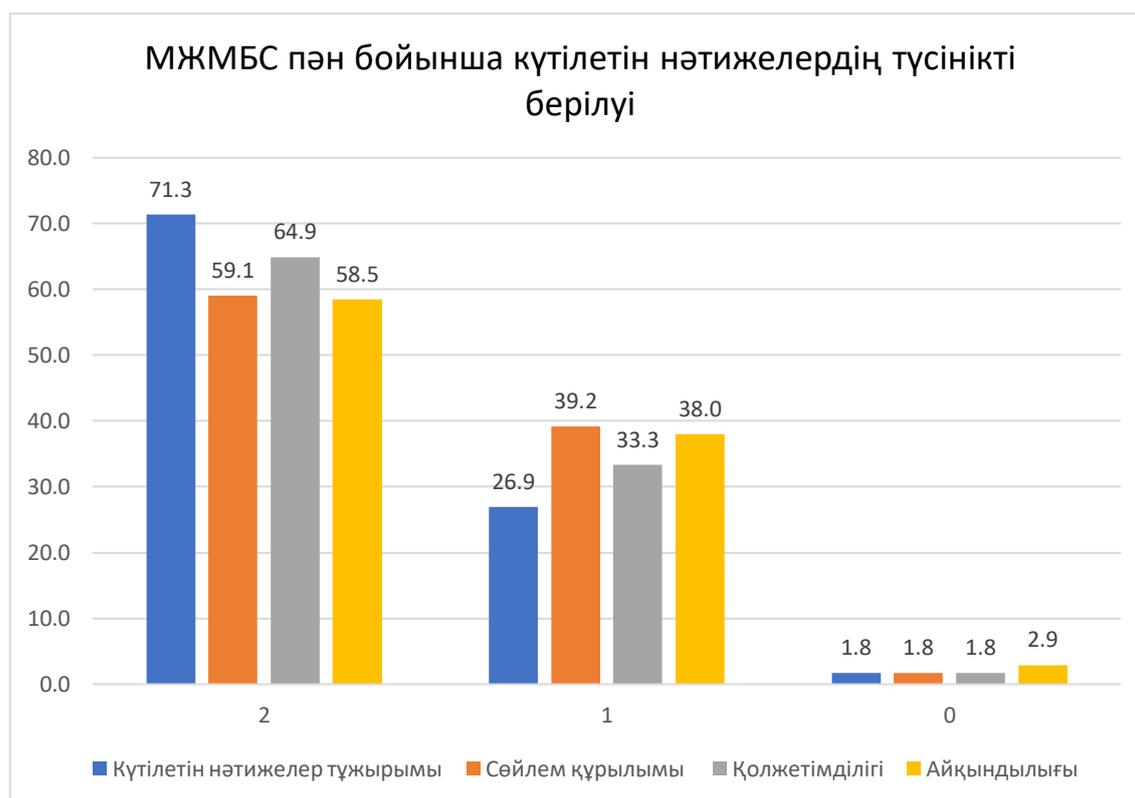
МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі туралы сауалнама нәтижесі (% көрсеткішпен) 6.4-кестеде берілген.

6.4-кесте. МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Күтілетін нәтижелер тұжырымы	71,3	26,9	1,8
Сөйлем құрылымы	59,1	39,2	1,8
Қолжетімділігі	64,9	33,3	1,8
Айқындылығы	58,5	38,0	2,9

Талдау нәтижесіне сәйкес 7-9-сыныптардағы «Биология» оқу пәні бойынша пән мұғалімдерінің орта есеппен 63,5% МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер түсінікті тілде берілгендігін өз жауаптарында белгілеген. Талдау нәтижелері 6.8-диаграммада берілген.

6.8-диаграмма. МЖМБС пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсініктілігі

МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің:

- ✓ Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы;
- ✓ Сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі;
- ✓ Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы

✓ Оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету;

Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз етуге сәйкестігін анықтауға арналған сауалнама нәтижесі 6.9-диаграммада берілген.

Пән мұғалімдерінің шамамен 61,8% МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің сауалнамада көрсетілген негізгі бағыттарға сәйкес келеді деген жауапты белгілеген.

Орташа сәйкестігі туралы жауапты мұғалімдердің 36,6 % көрсетті.

6.9-диаграмма. МЖМБС күтілетін нәтижелердің негізгі бағыттарға сәйкестігі

МЖМБС күтілетін нәтижелердің негізгі бағыттарға сәйкестігі туралы сауалнамаға өз ойын білдірген оқытушылардың 60% күтілетін нәтижелердің негізгі бағыттарға сәйкестігін растаған. 10% сұрақты бос қалдырса, 30% басқа бағытта жауап берген.

«Биология» пәні бойынша білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторларды анықтау бойынша сауалнама нәтижесі 6.5-кестеде берілген.

6.55-кесте. Пән бойынша білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар

МЖМББС	Әсер етеді	Кері әсер етеді	Жауап беруге киналамын
Пән бойынша жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыптарды тереңірек зерделеу	88,9	4,1	7,0

Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі	87,1	5,8	7,0
Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу	75,4	6,4	18,1
Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгерту	81,3	7,0	11,7
Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу	65,5	22,2	12,3
Білім алушылардың оқу жүктемесінің артуы	67,8	19,3	12,9

Талдау нәтижесіне сәйкес, пән мұғалімдерінің білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар ретінде:

- ✓ жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыптарды тереңірек зерделеу;
- ✓ Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі;
- ✓ Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу;
- ✓ Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгертуді белгілеген. бойынша талдау нәтижелері 6.10-диаграммада берілген.

6.10-диаграмма. Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар

«Биология» оқу пәнінің өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламасы

бойынша

Талдау нәтижесіне сәйкес 7-9-сыныптардағы «Биология» оқу пәнінің үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі қарастырылды.

Сауалнама бойынша Үлгілік оқу бағдарламаларының МЖМБС талаптарына сәйкестігі, білім алушылар үшін қызықты және жас ерекшеліктеріне сәйкес келуі зерделенді.

Сонымен қатар, оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста болуы, оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылуы, бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс табуы және пән бойынша тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттарының көбірек қамтылғандығы анықталды. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі % көрсеткішпен 6.6-кестеде берілген.

6.6-кесте. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі

МЖМББС	2 балл	1 балл	0 балл
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы МЖМБС талаптарына сәйкес келеді	67,3	29,8	2,9
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылар үшін қызықты	58,5	36,3	5,3
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес келеді	59,1	36,3	4,7
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылған	57,3	38,0	4,7
Оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылған	60,2	34,5	5,3
Бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс тапқан	49,1	42,1	8,8
Пән бойынша тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылған	60,2	35,7	4,1

Сауалнама нәтижесіне сәйкес, пән мұғалімдерінің орта есеппен 58,8% пән мазмұнының негізгі талаптарға толық сәйкестігін көрсеткен.

Ішінара сәйкес келеді деген жауапты белгілеген мұғалімдердің үлесі орта есеппен 36,1% құрады. Талдау нәтижелері 6.11-диаграммада берілген.

Сонымен қатар «Биология» пәнінің үлгілік оқу бағдарламаларының артықшылықтары туралы мұғалімдердің жауаптары да зерделенді.

Білім алушылар үшін үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары туралы сауалнама сұрақтарына жүргізілген талдау нәтижесі 6.7-кестеде берілген.

7-9-сыныптардағы оқытылатын «Биология» оқу пәнінің үлгілік оқу бағдарламасының негізгі артықшылықтары туралы сауалнама сұрақтарына жасалған талдау келесідей нәтиже көрсетті.

Пән мұғалімдерінің басым бөлігі 54,9 % оқу бағдарламасындағы негізгі артықшылықтары ретінде білім беру мазмұны білім алушыларда ұлттық құндылықтарды дамытуға бағытталуы; білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік беруі; білім беру мазмұны практикалық дағдыларды және жаһандық құзыреттерді қалыптастыруға және негізделгенін атап көрсеткен.

6.11-диаграмма. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі

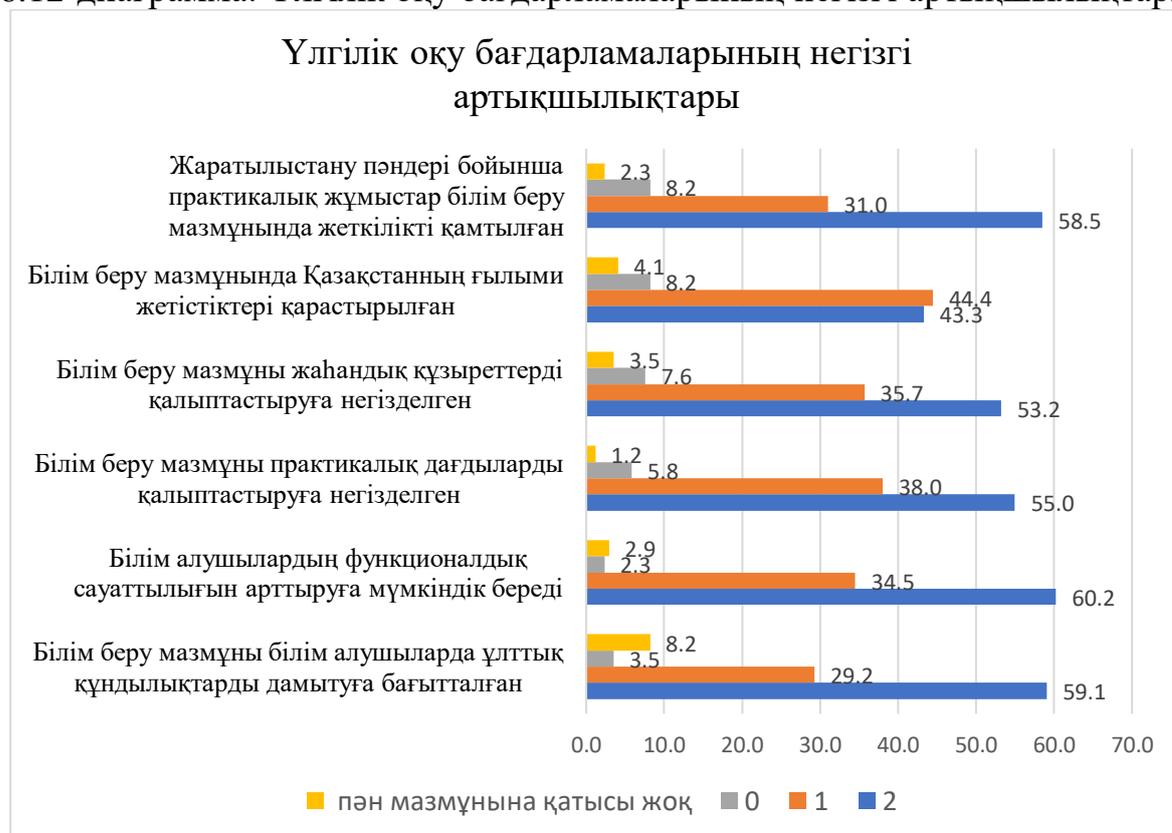
6.7-кесте. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары

Негізгі артықшылықтар	2 балл	1 балл	0 балл	пән мазмұнына қатысы жоқ
Білім беру мазмұны білім алушыларда ұлттық құндылықтарды дамытуға бағытталған	59,1	29,2	3,5	8,2
Білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік береді	60,2	34,5	2,3	2,9
Білім беру мазмұны практикалық дағдыларды қалыптастыруға негізделген	55,0	38,0	5,8	1,2

Білім беру мазмұны жаһандық құзыреттерді қалыптастыруға негізделген	53,2	35,7	7,6	3,5
Білім беру мазмұнында Қазақстанның ғылыми жетістіктері қарастырылған	43,3	44,4	8,2	4,1
Жаратылыстану пәндері бойынша практикалық жұмыстар білім беру мазмұнында жеткілікті қамтылған	58,5	31,0	8,2	2,3

Сонымен қатар, пән бойынша практикалық жұмыстар, жағдаяттық, жобалық зерттеу жұмыстары білім беру мазмұнында жеткілікті қамтылғанын белгілеген. Талдау нәтижелері 6.12-диаграммада берілген.

6.12-диаграмма. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары

Сонымен қатар білім алушылар үшін «Биология» пәнінің үлгілік оқу бағдарламаларының құндылықтарға бағытталуы туралы мұғалімдердің жауаптары да зерделенді.

Білім алушылар үшін үлгілік оқу бағдарламаларының құндылықтарға бағытталуы туралы сауалнама сұрақтарына сәйкес талдау нәтижесі 6.8-кестеде берілген.

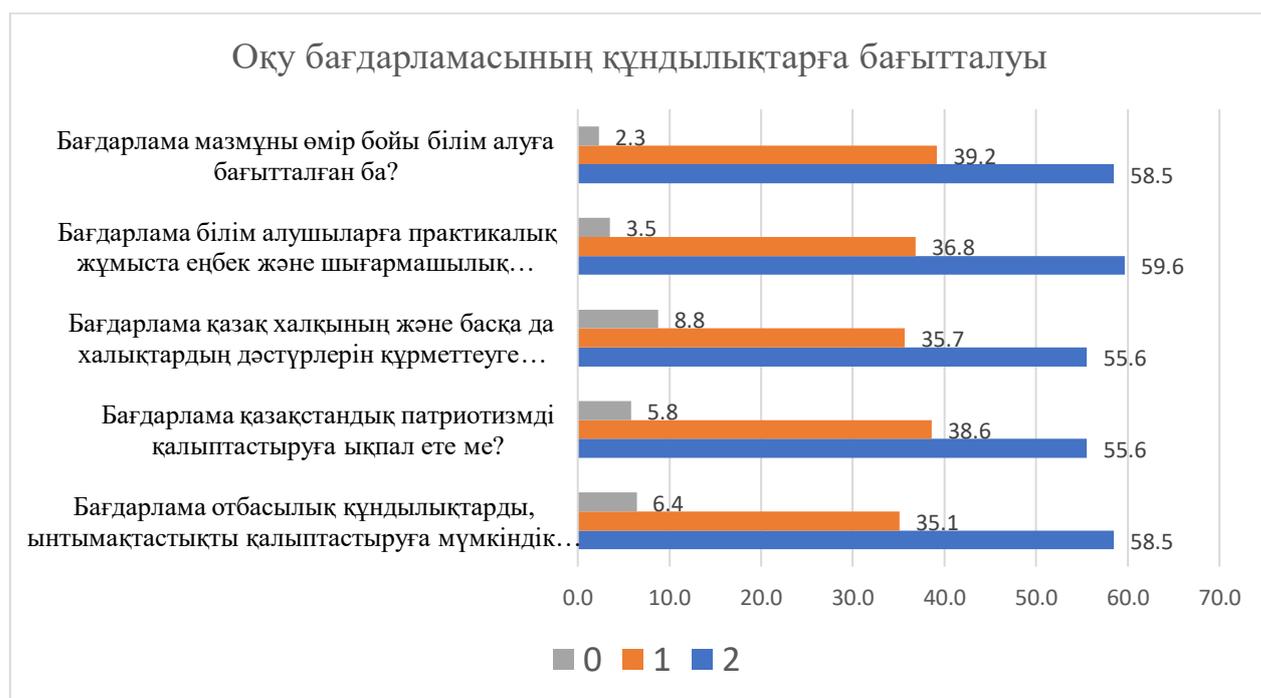
6.8- кесте- Білім алушылар үшін үлгілік оқу бағдарламаларының құндылықтарға бағытталуы

Құндылықтар мен тәрбиелік әлеуеті	2 балл	1 балл	0 балл
-----------------------------------	--------	--------	--------

Бағдарлама отбасылық құндылықтарды, ынтымақтастықты қалыптастыруға мүмкіндік бере ме?	58,5	35,1	6,4
Бағдарлама қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға ықпал ете ме?	55,6	38,6	5,8
Бағдарлама қазақ халқының және басқа да халықтардың дәстүрлерін құрметтеуге мүмкіндік бере ме?	55,6	35,7	8,8
Бағдарлама білім алушыларға практикалық жұмыста еңбек және шығармашылық дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік бере ме?	59,6	36,8	3,5
Бағдарлама мазмұны өмір бойы білім алуға бағытталған ба?	58,5	39,2	2,3

Талдау нәтижесі бойынша бағдарламаның отбасылық құндылықтарды, ынтымақтастықты қалыптастыруға мүмкіндік беруі, қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға және қазақ халқының және басқа да халықтардың дәстүрлерін құрметтеуге ықпал етуі, бағдарлама білім алушыларға практикалық жұмыста еңбек және шығармашылық дағдыларын қалыптастыруға және білім мазмұнының өмір бойы білім алуға бағыттылығы зерделенді. Сауалнама нәтижесі бойынша пән мұғалімдерінің орта есеппен 59,6% оқу бағдарламасының құндылыққа бағытталғандығын көрсетті. Талдау нәтижелері 6.13-диаграммада көрсетілген.

6.13-диаграмма. Оқу бағдарламасының құндылықтарға бағытталуы

Сонымен пән мұғалімдерімен жүргізілген сауалнама нәтижесі бойынша

жүргізілген талдау Негізгі орта білім беру деңгейінің «Биология» оқу пәнінен өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламасы арқылы оқу процесінде Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартындағы базалық құндылықтардың жүзеге асырылуы және үлгілік оқу бағдарламаларының құндылықтарға бағытталуы шамамен орта есеппен 58,5% құрайтындығын көрсетті.

Сауалнама сұрақтарына сәйкес пән бойынша үлгілік оқу бағдарламалары тақырыптарының логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылуы, оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес болуы мен пән мазмұнында тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылуын пән мұғалімдерінің 57,8 % қамтығанын көруге болады.

7. Негізгі орта білім беру деңгейінің 7-9-сыныптарына арналған «Қазақстан тарихы» оқу пәні

Орта білім беруді қамтамасыз етуші негізгі ресурстық құралдар - Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттары – үлгілік оқу жоспары - үлгілік оқу бағдарламалары болып табылады. Үстіміздегі жылдың 3 тамызында №348 бұйрықпен МЖМББС, 16 қыркүйегінде №399 бұйрықпен Үлгілік оқу бағдарламалары, 30 қыркүйегінде №412 бұйрықпен Үлгілік оқу жоспарлары бекітіліп қолданысқа енгізілген болатын. Аталған ресурстық құралдар орта білім беру ұйымдарында апробациядан өткізілуде. Соның I тоқсандағы нәтижесі туралы сараптамалық талдау жүргізу мақсатында тарих пәні мұғалімдермен сауалнама өткізілген. Аталған ресурстық құралдарды апробациядан өткізу қорытындысы бойынша еліміздің бірқатар өңірлерінің тарих пәні мұғалімдеріне сауалнама қатысып жауап берді. Педагогтер туралы мәліметтер 7.1-диаграммада берілген.

7.1-диаграмма. Педагогтер туралы мәліметтер.

Еліміздің республикалық маңызы бар Астана, Алматы қалалары мен 17

облысынан тарих пәні мұғалімдері қатысқан. Республикалық маңызы бар қала және облыстар бөлісінде қарайтын болсақ: Астана қ.-8; Алматы қ.-3; Ақмола обл-88; Алматы обл-7; Атырау обл-18; БҚО-16; Жамбыл обл- 45; Қарағанды обл-22; Қостанай обл-13; Қызылорда обл-50; Маңғыстау обл-21; Павлодар обл-22; СҚО-15; ШҚО-17; Ұлытау обл-7; Жетісу обл-15; Абай обл-38; Түркістан обл-24 респондент қатысқан.

Сауалнамаға қатысқан ең белсенді өңір Ақмола облысы 88, Қызылорда облысы 50, ең енжар қатысқан Алматы қаласы 3, Алматы және Ұлытау облысы 7, мүлде қатыспай бейтарап қалған Ақтөбе облысы мен Шымкент қаласы ұстаздары болып отыр. Сонын ішінде 290 ұстаз ауыл, 124 ұстаз қала және 13 ұстаз шағын жинақы мектептерден қатысқан (7.2-диаграмма).

7.2-диаграмма. Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің жұмыс орны туралы мәліметтер

Сонын ішінде, тарих пәні мұғалімдерінің 311-і жоғары білімді, 52 бакалавр, 16 магистр, 10 арнаулы орта білім бар болып шықты (3-диаграмма). Еліміздің орта білім беру ұйымдарында қызмет ететін тарих мұғалімдерінің ішінде орта арнаулы біліммен тарих пәнінен сабақ беріп жүрген ұстаздар бар екендігін де көруге болады. Пән мұғалімдерінің білімі бойынша талдау нәтижелері 7.3-диаграммада көрсетілген.

7.3-диаграмма. Пән мұғалімдерінің білімі

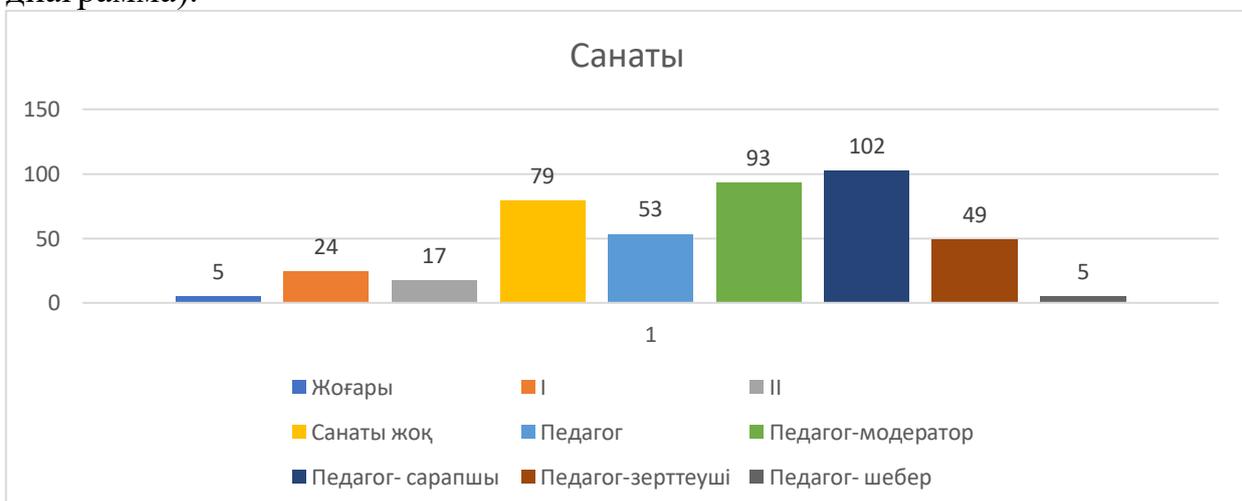

Респонденттердің еңбек өтілін көре отырып, жас құрылымын анықтай аламыз. Кадрлардың табиғи қартаюу қатары аясы жас мамандармен толығып отыр. Кестеге қарай отырып, сауалнамаға жауап берген тарих пәні мұғалімдерінің ең басым 15-одан жоғары еңбек өтілі бар мамандар 165 адам болса, екінші қатарда 1-5 жыл еңбек өтілі бар мамандар яғни, 110 адамды құрап отыр. 5-10 жыл еңбек өтілі бар 67, 10-15 жыл еңбек өтілі бар мамандар 85 екен (4-диаграмма). Бұл көріністен орта білім беру ұйымдарындағы соңғы екі-үш жылда жас мамандар саны басымдыққа жетіп отырғаны көрінеді.

7.4-диаграмма. Педагогтердің еңбек өтілі

Сауалнама нәтижесінде, өңірлер бойынша тарих пәні мұғалімдерінің құрамы мен сапасын да анықтаудың мүмкіндігі туды. Төмендегі диаграммадан көргеніміздей респонденттердің жоғары санатты 5, бірінші санатты 24, екінші санатты 17, санатсыз 79 ұстаз болса, педагог шебер 5, педагог-зерттеуші 49, педагог-сарапшы 102, педагог-модератор 93, педагог 53 ұстазды құрап отыр (5-диаграмма).

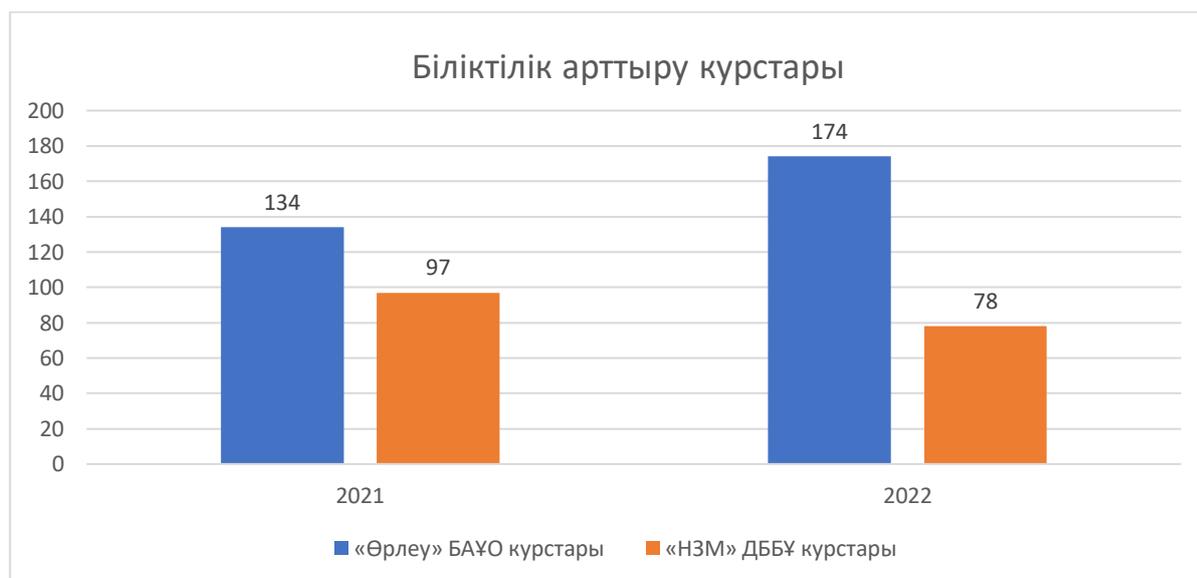

7.5-диаграмма. Педагогтердің біліктілік санаты.

2021 және 2022 жылдар аралығында «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы және «Өрлеу» Біліктілікті арттыру ұлттық орталығы» АҚ базасында пән мұғалімдеріне арналған біліктілікті арттыру курстары өткізілді. Осы жылдар аралығында республиканың курстардан өткен тарих пәні мұғалімдерінің басым бөлігі «Өрлеу» Біліктілікті арттыру ұлттық орталығы» АҚ базасынан өткен екен.

Респонденттердің басым көпшілігінің жауабы бойынша 2021 жылы «Өрлеу» Біліктілікті арттыру ұлттық орталығы» АҚ базасынан 134, 2022 жылы 174 ұстаз әртүрлі тақырыптардағы біліктілікті арттыру курстарынан өткен (6-диаграмма).

Ал, «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығынан 2021 жылы 97 ұстаз, 2022 жылы 78 ұстаз түрлі тақырыптарда біліктілік арттыру курстарынан өткендігін көре аламыз. Сауалнамаға қатысқан ұстаздарың 370-і 2021 және 2022 жылдар аралығында «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы және «Өрлеу» Біліктілікті арттыру ұлттық орталығы» АҚ базасында өткен біліктілікті арттыру курстарынан өтпеген.

7.6-диаграмма. Біліктілікті арттыру курстары

МЖМББС жүзеге асырылуы тұрғысында жасалған сауалнамаға респонденттердің берген жауаптары әртүрлі болып табылады. «Білім стандартында айқындалған базалық құндылықтар оқу процесінде қаншалықты жүзеге асырылады?»-деген сауалға 428 респонденттердің жауаптары төмендегідей болып отыр.

«Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік» жүзеге асырылады деп 201 адам берсе, ішінара жүзеге асырылады деп 56 адам, 4 адам жүзеге асырылмайды деген жауап берген.

«Құрмет» құндылығы оқу үдерісінде жүзеге асырылады деп 270 адам, 97

адам ішінара жүзеге асырылады, 6 адам еш жүзеге асырылмайды деген жауап берген.

«Ынтымақтастық» құндылығына 294 адам жүзеге асырылады, 95 адам ішінара жүзеге асырылады, 3 адам жүзеге асырылмайтындығын атап өткен.

«Еңбек пен шығармашылық» құндылығына 307 адам жүзеге асырылады, 93 ішінара жүзеге асырылады деп жауап берсе, 2 адам жүзеге аспайды деген.

«Ашықтық» құндылығын 246 адам жүзеге асырылады, 125 адам ішінара жүзеге асырылады, 18 адам жүзеге асырылмайды деп жауап берген.

«Өмір бойы білім алу» дегенге 293 адам жүзеге асырылады, 104 адам ішінара жүзеге асырылады, 3 адам жүзеге асырылмайды деген жауаптарын берген екен (7.2-кесте).

7.2-кесте. Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында айқындалған базалық құндылықтардың оқу процесінде жүзеге асырылуы

Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты	жүзеге асырылады	ішінара жүзеге асырылады	жүзеге асырылмайды
Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік	201	56	4
Құрмет	270	97	6
Ынтымақтастық	294	95	3
Еңбек пен шығармашылық	307	93	2
Ашықтық	246	125	18
Өмір бойы білім алу	293	104	3

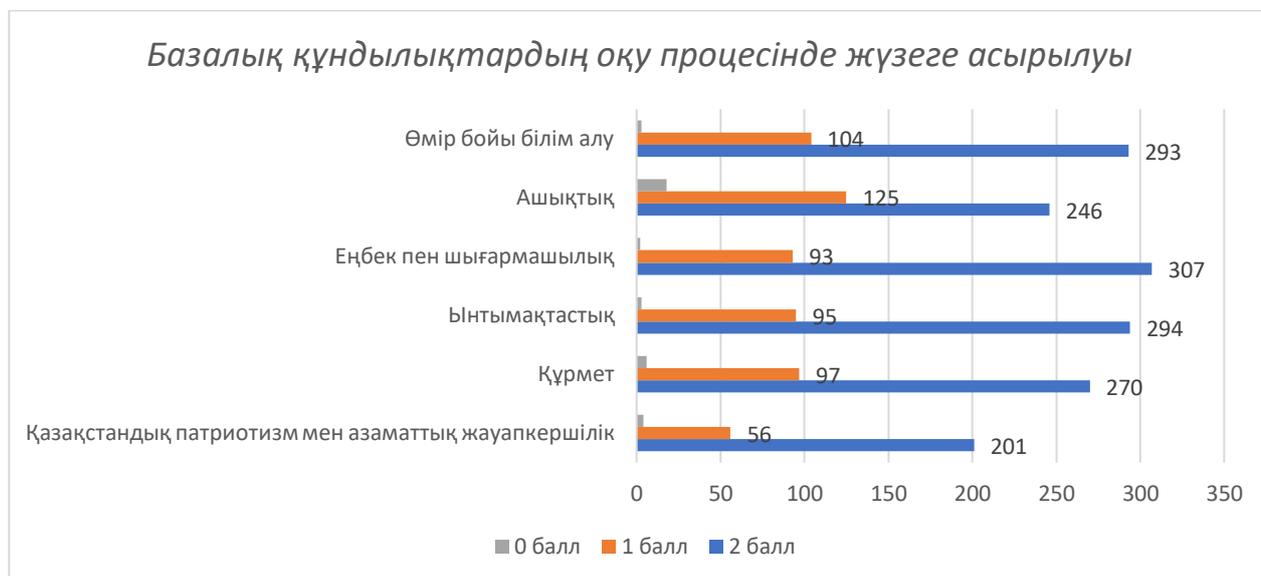
Осы аталған жауаптарын респонденттер әртүрлі жауаптармен негіздеген. Көпшілігінің жауаптары «білім стандартында айқындалған базалық құндылықтар күнделікті сабақ беру процесі кезінде және сыныптан тыс жұмыстар кезінде жүзеге асырылады»-деген түрде негіздеген.

Мұғалімдердің арасында аталған құндылықтарды жүзеге асыру үшін «Мұғалімнің жауапкершілігі болуы керек және үнемі білімін көтеру керек», «Тарих пәні біліммен қатар жоғарыда айтылған құндылықтарды білім алушыларға жүзеге асырады», «Білім берудегі айқындалған құндылықтарды тарих пәнінде дарыту білім алушыларға барынша оң нәтижесін береді»-деген сынайлы жауаптармен де негіздеген.

Әрине, көпшіліктің арасында жағымсыз да жауаптар берілген. Респонденттердің арасында «жүйе жоқ», «жүзеге асырылмайды», «орташа деңгейде», «біліктілік жеткіліксіз әрі шетелден аударма бағдарлама болған соң аудармалар түсініксіз деген жауаптар берілген.

Сонымен қатар техникалық мүмкіндіктер аз және мұғалімге физикалық тұрғыда ауыр», «еш жағдай жасалмаған» т.б. сияқты да жауаптар берген ұстаздар да бар. Кестедегі талдау нәтижесіне сәйкес МЖМБСда айқындалған базалық

құндылықтар оқу процесінде пән мазмұны арқылы жүзеге асырылатынын талдау нәтижелері 7.7-диаграммада берілген.

7.7-диаграмма. Білім стандартында айқындалған базалық құндылықтар оқу процесінде жүзеге асырылуы.

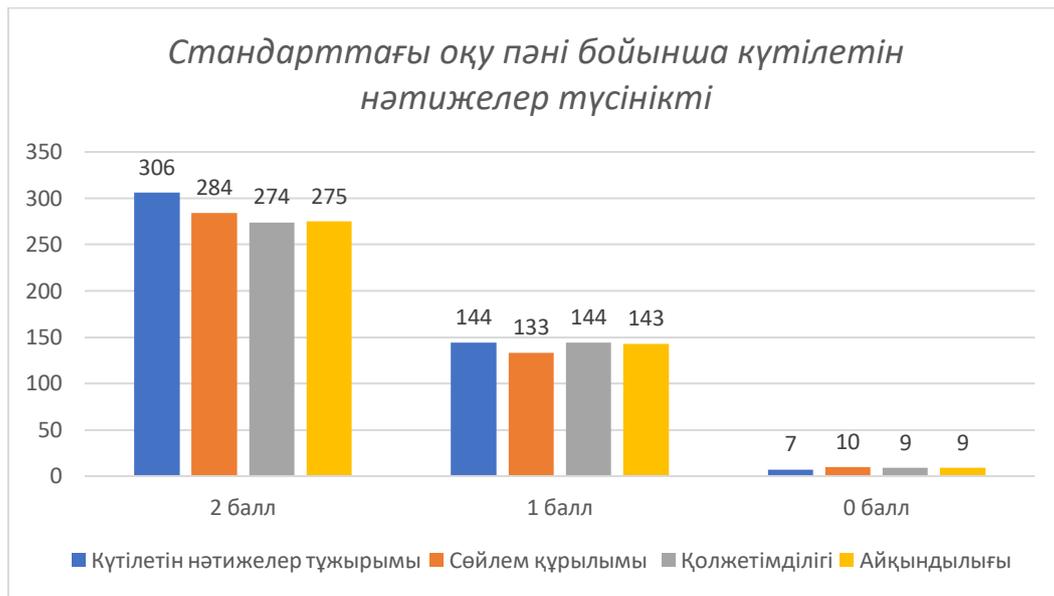
«Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарындағы оқу пәні бойынша күтілетін нәтижелер түсінікті тілде берілген бе?»-деген сауалға респонденттердің жауаптары да әртүрлі болып келеді.

«Күтілетін нәтижелер тұжырымы» түсінікті тілде берілген деген 306 респондент түсінікті, 144 респондент орташа түсінікті десе. 7 респондент түсініксіз деген жауап берген екен. «Сөйлем құрылымы» түсінікті тілде берілген деген 284 түсінікті, 133 орташа түсінікті деген ұпай берсе, ал, 10 адам түсініксіз деген. «Қолжетімділігі» деген сауалға 274 адам түсінікті, 144 адам орташа түсінікті, 9 адам түсініксіз деген жауап берген. «Айқындылығы» дегенге, 275-і түсінікті, 143-ы орташа түсінікті, 9-ы түсініксіз (8-диаграмма) деген жауап берген. Бұдан шығатын қорытынды басым көпшілігі МЖМББС оқу пәні бойынша күтілетін нәтижелері түсінікті тілде берілген-деген екен.

7.3-кесте. «Күтілетін нәтижелер тұжырымы» түсінікті тілде берілуі

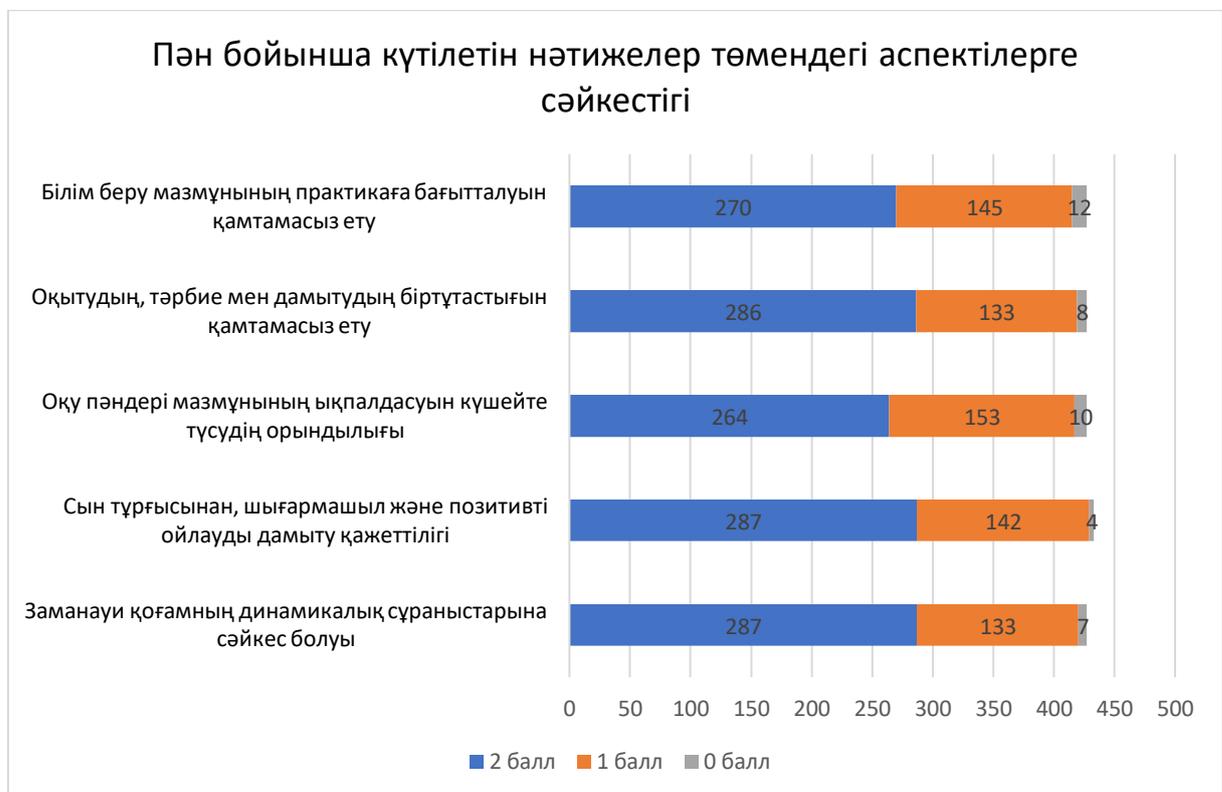
Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты	түсінікті	орташа түсінікті	түсініксіз
Күтілетін нәтижелер тұжырымы	306	144	7
Сөйлем құрылымы	284	133	10
Қолжетімділігі	274	144	9
Айқындылығы	275	143	9

Талдау нәтижелері 7.8-диаграммада берілген.

7.8-диаграмма. Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарындағы оқу пәні бойынша күтілетін нәтижелер түсінікті тілде берілуі.

«МЖМБС пән бойынша күтілетін нәтижелер келесі аспектілерге қаншалықты сәйкес келеді?» -деген сауал бойынша талдау нәтижелері 7.9-диаграммада берілген.

7.9-диаграмма. МЖМБС пән бойынша күтілетін нәтижелер негізгі

бағыттарға сәйкестігі

Талдау нәтижесі: «Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы» деген сауалға 287-сі сәйкес келеді, 133-і сәйкестігі орташа, 7-і сәйкес келмейді-деген сынайлы жауаптар берген. «Сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі» деген сауалға 287-сі сәйкес келеді, 142-і сәйкестігі орташа, 4-і сәйкес келмейді-деген жауап берді. «Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы» дегенге 264 сәйкес келеді, 153 орташа, 10 сәйкес келмейді деген жауап аламыз. «Оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету» деген сауалымызға 286-і сәйкес келеді, 133-і орташа сәйкес келеді, 8-і сәйкес келмейді деген жауаптарын берген. «Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз ету» деген сауалға респонденттердің 270-і сәйкес келеді, 145-і орташа сәйкес келеді, 12-і сәйкес келмейді-деген жауаптар берген (7.9-диаграмма).

Аталған жауаптарына респонденттерге жоғарыдағы жауабыңызды негіздеңіз деген сауалға біршамасы «МЖМББС-дағы аспектілер толығымен сәйкес келді», «толықтай сәйкес келеді», «күтілетін нәтижелері заман талабына сай», «Пән бойынша стандарт орындалып нәтижесі көрінуде», «МЖМББС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер шындалған», «оқыту мен тәрбиелеудің тұтастығы қамтамасыз етіледі деп ойлаймын» деген ойлармен негіздейді.

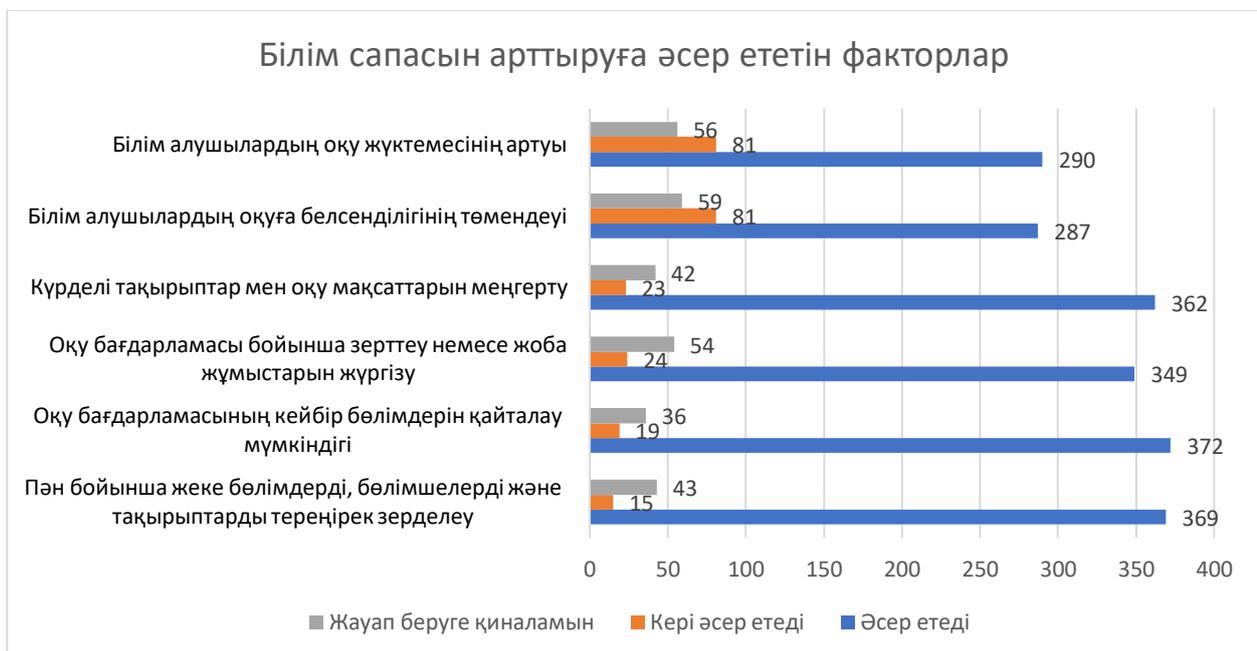
7.4-кесте.

Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты	сәйкес келеді	сәйкестігі орташа	сәйкес келмейді
Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы	287	133	7
Сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі	287	142	4
Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы	264	153	10
Оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету	286	133	8
Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз ету	270	145	12

Көпшілік ұстаздар арасында жағымсыз жауаптар берген респонденттер де баршылық. Респонденттердің арасында «орта деңгейде», «өмірге емес, ғылымға негізделген оқушыларға күрделі», «орташа деңгейде», «орташа түсінікті», «нәтиже орташа, осыдан жоғары нәтиже күтемін» т.б. сияқты да жауаптар берген ұстаздар бар.

«Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторларды белгілеңіз» сауалына ұсынылған жауаптарды талдайтын болсақ, «әсер етеді» жауабын респонденттердің басым бөлігі таңдаған. Әр сауалдың бөлінісінде қарасақ, «Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі» сауалына «әсер етеді» деп басым көшілігі яғни, 372 респондент жауап берген. 19-ы «кері әсер етеді» деп жауап берсе, 36-сы жауап беруге қиналған екен.

«Білім алушылардың оқуға белсенділігінің төмендеуі» сауалына 287-і «әсер етеді», 81-і «кері әсер етеді» деген жауап берсе, 59-ы жауап беруге қиналған. «Білім алушылардың оқу жүктемесінің артуы» сауалына 290-ы «әсер етеді», 81-і «кері әсер етеді» деген жауап алсақ, 56-ы жауап беруге қиналған. «Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу» сауалына 349-ы «әсер етеді», 24-і «кері әсер етеді» деген жауап алсақ, 54 адам жауап беруге қиналады. «Пән бойынша жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыпты тереңірек зерделеу» сауалынан 369-ынан «әсер етеді», 15-нен «кері әсер етеді» деген жауап алынған болса, 43 -іне жауап беру қиындық тудырған. «Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгерту» сауалына 362-сі «әсер етеді», 23-і «кері әсер етеді» десе, 42-сі жауап беруге қиналады (7.10-диаграмма).

7.10-диаграмма. Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар.

Бұл жерде басым көпшілігі оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін фактор бола алатындығын көрсеткен.

Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ете алады-ау деген факторларды ұсыныңыз деп сауал қойған кезде, респонденттер түрлі-түрлі факторларды ұсынған. Біреулер «АКТ қолдану оқушылардың білім сапасын арттыруына әсері мол», «Заман талабына сай мазмұны қысқа, нақты деректер, тарихи тұлғаларға басымдық беру», «Білім алушылар өздерінің көп уақытын сүйікті пәндеріне арнаулары қажет», «Қоғамның білімді азаматтарды қажет етуі, азаматтардың білімге деген сұранысы, ата-аналардың балаларға білім беру сұранысына сай болуы», «Білім беру үшін көптеген әдіс-тәсілдер жеткілікті», «Оқушылар өз білімдерін жетілдіру үшін қосымша мәліметтермен жұмыс

жасауы керек» және тағы басқа сияқты ұсыныстарын жолдаған. Талдау нәтижелері 7.5 кестеде берілген.

7.5-кесте. Білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар.

МЖМББС	Әсер етеді	Кері әсер етеді	Жауап беруге киналамын
Пән бойынша жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыптарды тереңірек зерделеу	369	15	43
Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі	372	19	36
Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу	349	24	54
Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгерту	362	23	42
Білім алушылардың оқуға белсенділігінің төмендеуі	287	81	59
Білім алушылардың оқу жүктемесінің артуы	290	81	56

Әрине, тарих пәні ұстаздары арасында теріс жауап бергендері де бар. Яғни, біршама респонденттер жағымсыз жауап қатқанын көре аламыз. Солардың ішінде «Бағдарлама мен оқулықтың сәйкес болмауы керіс әсер етіп отыр», «Оқулықтарда керекті ақпараттардың аз болуы», «толып кеткен сайыстар балалардың көңілін білім әлемінен алшақтатады. Себебі сайыстар сабақ уақытында болады. Сабақты қалдыртумен бір бөлек, облыстық сайыстар әділетсіз жүреді. Бала рухы төмендейді» деген сияқты жауаптарда берілген. Әрине, бұл сауалнама арқылы білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлардың нақты бейнесін көре алмаймыз.

Білім алушылар үшін үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары бойынша талдау нәтижелері 7.11-диаграммада берілген.

7.11- диаграмма. Білім алушылар үшін үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары

Талдау нәтижесі: Үлгілік оқу бағдарламасының негізгі артықшылықтары қандай?-деген сауалға респонденттердің жауабын төмендегі кестеден көре аламыз. Үлгілік оқу бағдарламасындағы білім беру мазмұны «білім алушыларда ұлттық құндылықтарды дамытуға бағытталған» деген сауалға респонденттердің басым көпшілігі яғни, 422-сі жауап берген (7. 11-диаграмма). «Білім мазмұнында қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы пәндер бойынша зерттеу сұрақтары, жобалық зерттеу жұмыстары жеткілікті қамтылған» деген сауалға да респонденттердің басым көпшілігі яғни, 419-ы оң жауабын берген. «Білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік береді» деген сауалға 416-ы респондент жауап берсе, «Білім беру мазмұны жаһандық құзыреттерді қалыптастыруға негізделген» деген сауалға 415 респондент жауап берген. «Білім беру мазмұны практикалық дағдыларды қалыптастыруға негізделген» деген сауалға 412-і респондент жауап бергенін көре аламыз (7.11-диаграмма).

7.6-кесте. Үлгілік оқу бағдарламасының негізгі артықшылықтары

ҮОБ негізгі артықшылықтары	2 балл	1 балл	0 балл
Білім беру мазмұны білім алушыларда ұлттық құндылықтарды дамытуға бағытталған	288	130	4
Білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік береді	259	151	6
Білім беру мазмұны практикалық дағдыларды қалыптастыруға негізделген	240	159	13
Білім беру мазмұны жаһандық құзыреттерді қалыптастыруға негізделген	249	152	14
Білім беру мазмұнында Қазақстанның ғылыми жетістіктері қарастырылған	212	178	24
Білім мазмұнында қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы пәндер бойынша зерттеу сұрақтары, жобалық зерттеу жұмыстары жеткілікті қамтылған	246	157	16

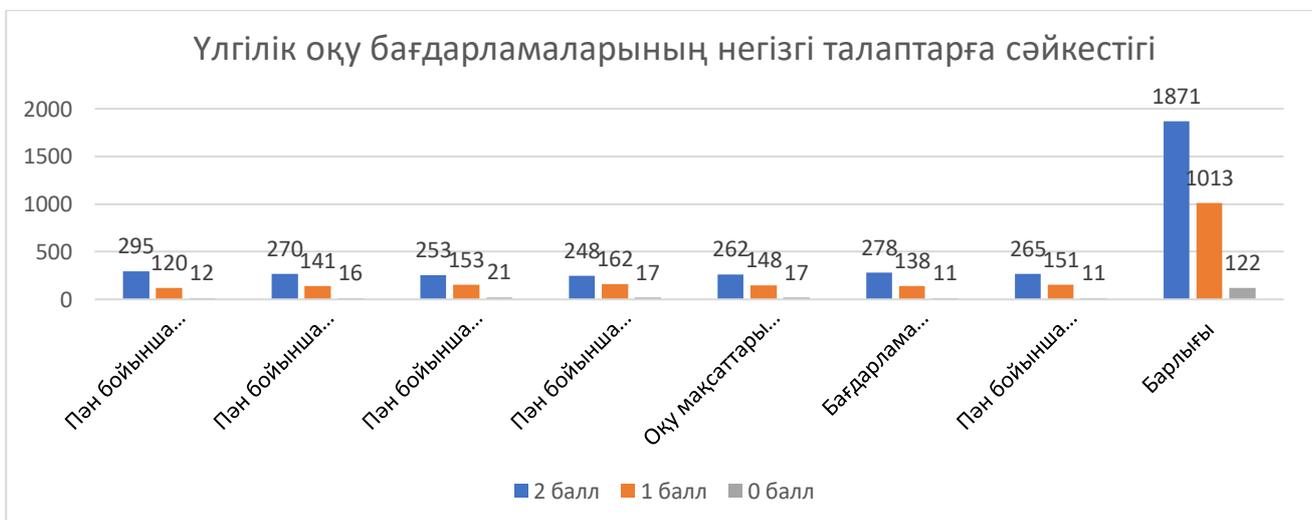
Бұдан шығатын қорытынды сауалнамаға жауап берген респонденттердің басым көпшілігі білім алушылар үшін үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары «толық» бар (7.6-кесте) деген.

«Қазақстан тарихы» оқу пәнінің оқытылуын, пайымдарыңызды бағалау шкаласы бойынша белгілеңіз деген сауал бойынша басым көпшілігі яғни, 1871 респондент «толық» екендігін анықтаған. Әр сауал бөлінісінде қарастыратын болсақ. «Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы МЖМБС талаптарына сәйкес келеді» деген сауалға 295-і «толық сәйкес келеді», 120-сы «ішінара байқалады», 12-сі «байқалмайды» деген жауабын берген. Яғни, бұдан шығатын қорытынды Үлгілік оқу бағдарламасы Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарына сәйкес келетіндігін (7.7-кесте) дәлелдейді.

7.7-кесте. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі

Үлгілік оқу бағдарламасы	2 балл	1 балл	0 балл
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы МЖМБС талаптарына сәйкес келеді	295	120	12
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылар үшін қызықты	270	141	16
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес келеді	253	153	21
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылған	248	162	17
Оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылған	262	148	17
Бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс тапқан	278	138	11
Пән бойынша тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылған	265	151	11
Барлығы	1871	1013	122

«Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылар үшін қызықты» деген сауалға респонденттердің 270-сі «толық сәйкес келеді», 141-і «ішінара байқалады», 16-сы «байқалмайды» деген жауабын берген. «Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес келеді» деген сауалға 253-і «толық сәйкес келеді», 153-і «ішінара байқалады», 21-і «байқалмайды» деген. «Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылған» деген сауалға 248-і «толық сәйкес келеді», 162-і «ішінара байқалады», 17-і «байқалмайды» деген сынайлы жауаптарын берген. «Оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылған» деген тәрізді сауалға респонденттердің 262-і «толық сәйкес келеді», 148-і «ішінара байқалады», 17-і «байқалмайды» деген. «Бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс тапқан» деген сауалға 278-і «толық сәйкес келеді», 138-і «ішінара байқалады», 11-і «байқалмайды» деген тәрізді жауаптарын берген (7.12-диаграмма).

7.12-диаграмма. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға

сәйкестігі

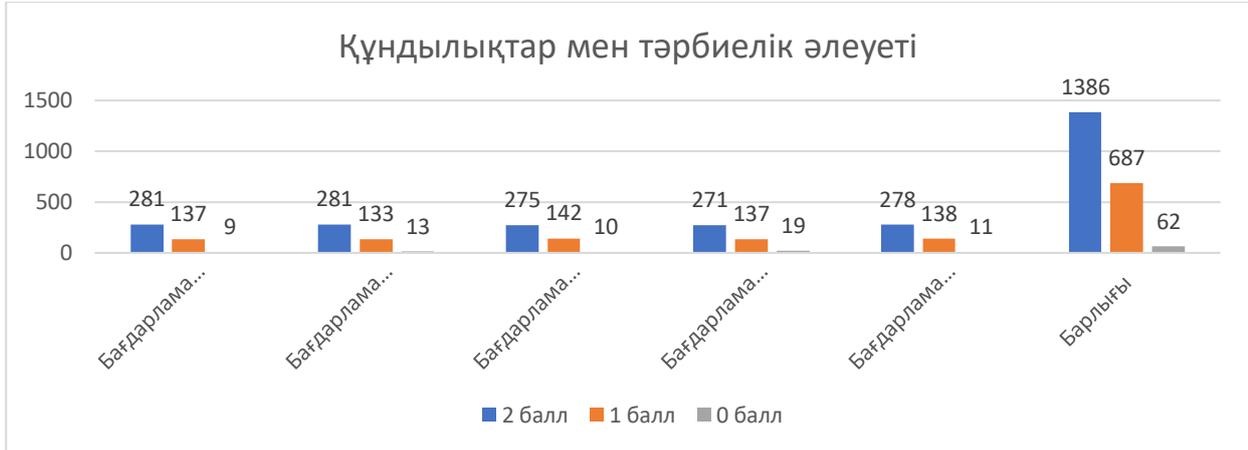
«Қазақстан тарихы» оқу пәнінде қиындық тудыратын тақырыптар мен бөлімдер қандай? деген сауалнамаға жауап берген ұстаздарымыз түрлі көптеген жауаптар берген екен. Солардың ішінде атап өтетін болсақ, «Отарлау және ұлт-азаттық қозғалыс», «Кеңестік Қазақстанның мәдениеті», «Қазақстан мемлекеттілігінің қайта жаңғыруы», «Қазақ хандығы», «XX ғасыр басындағы Қазақстан», «1917 жылғы Ақпан буржуазиялық революциясы және оның Қазақстанға әсері», «XIX ғ. II жартысындағы Қазақстандағы әкімшілік-территориялық реформалар», «Кенесары Қасымұлы бастаған ұлт азаттық қозғалыс», «Тәуелсіздік жолындағы көтерілістер», «Ежелгі мемлекеттер тарихы, қоғамдық құрлысы», «XX ғасырдағы Қазақстанның әлеуметтік - экономикалық және саяси дамуы» тағы басқа сияқты тақырыптар мен бөлімдер қиындық тудырады деген жауапты басым көпшілігі берген.

«Қазақстан тарихы» оқу пәнін меңгертуге қиындық тудырған оқыту мақсаттарын атап өтіңіз деген сауалға респонденттер төмендегідей жауаптарын берген. «7.3.1.3 Ресей империясының отарлық саясатының себеп-салдарын анықтау», «8.2.3.2 кеңес дәуіріндегі қазақ тілінің ахуалын анықтау», «8.3.1.2 XX ғасыр басындағы Қазақстандағы қоғамдық-саяси процестерге баға беру» тағы басқа сияқты оқыту мақсаттары оқу пәнін меңгеруге сабақ барысында қиындық тудырады деп сауалнамаға жауаптарын берген болатын.

«Қазақстан тарихы» пәнінің оқу бағдарламасы мазмұнын жетілдіруге қандай ұсыныс бересіздер? деген сауалға респонденттердің жауаптары да әртүрлі, алақұла болып келеді. «Тақырыптарды ықшамдап нақты мәліметтер берілсе», «Оқу бағдарламасына оқулықтардың сәйкессіздігінен жүйе жоқ», «Тарихтағы адамның пайда болуы тақырыптары сәйкестендіру қажет», «Тақырыптардың мазмұны түсінікті етіп берілсе», «Оқыту мақсаттарын жүзеге асыруға көбірек сағат берілсе», «XX ғасырдағы Қазақстан тарихын тереңірек оқытуға мән берілсе», «Білім беру мазмұны практикалық дағдыларды қалыптастыруға негіздеу», «Жүйелілік сақталса, мақсаттар қысқа, нақты болу керек», «Демографиялық өзгерістерді терең зерделеу», «Оқу мақсаттарын тым күрделендірмей, жалпы оқушылар түсінетіндей етіп жасаса екен» деген сияқты ұсыныстарын берген.

Үлгілік оқу бағдарламасының құндылықтарды қалыптастыруға мүмкіндік береді ме? -деген сауалға респонденттердің жауабын төмендегі кестеден көре аламыз. «Бағдарлама отбасылық құндылықтарды, ынтымақтастықты қалыптастыруға мүмкіндік бере ме?»-деген сауалымызға респонденттердің басым көпшілігі 281 адам «толық қалыптастырады» деген жауабын берсе, 137-і «орташа қалыптастырады», 9-ы «қалыптастырмайды» деген жауаптарын берген. «Бағдарлама қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға ықпал ете ме?» деген сауалға 281-і «толық қалыптастырады», 133-і «орташа қалыптастырады», 13-і «қалыптастырмайды» деген жауап берген. «Бағдарлама қазақ халқының және басқа да халықтардың дәстүрлерін құрметтеуге мүмкіндік бере ме?» деген сауалға респонденттердің 275-і «толық қалыптастырады», 142-і «орташа қалыптастырады», 10-ы «қалыптастырмайды» деген. «Бағдарлама білім

алушыларға практикалық жұмыста еңбек және шығармашылық дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік бере ме?» деген сауалға 271-і «толық қалыптастырады», 137-і «орташа қалыптастырады», 19-ы «қалыптастырмайды» десе, «Бағдарлама мазмұны өмір бойы білім алуға бағытталған ба?» деген сауалға 278-і «толық қалыптастырады», 138-і «орташа қалыптастырады», 11-і «қалыптастырмайды» дегендей жауаптарын бергендігін байқаймыз (7.13-диаграмма).

7.13-диаграмма. Оқу бағдарламасының құндылықтарға бағытталуы

«Оқу бағдарламасының құндылықтарға бағытталуы» деген сауалға жауап берген 213 респонденттің 1386-сы «толық», 687-сі «орташа», 62 «жоқ» деген жауаптарынан оқу бағдарламасының құндылықтар мен тәрбиелік әлеуетінің қалыптастыратындығы көрініс тапты. Талдау нәтижелері 7.8-кестеде берілген.

7.8-кесте. Оқу бағдарламасының құндылықтарға бағытталуы

Құндылықтар мен тәрбиелік әлеуеті	2 балл	1 балл	0 балл
Бағдарлама отбасылық құндылықтарды, ынтымақтастықты қалыптастыруға мүмкіндік бере ме?	281	137	9
Бағдарлама қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға ықпал ете ме?	281	133	13
Бағдарлама қазақ халқының және басқа да халықтардың дәстүрлерін құрметтеуге мүмкіндік бере ме?	275	142	10
Бағдарлама білім алушыларға практикалық жұмыста еңбек және шығармашылық дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік бере ме?	271	137	19
Бағдарлама мазмұны өмір бойы білім алуға бағытталған ба?	278	138	11
Барлығы	1386	687	62

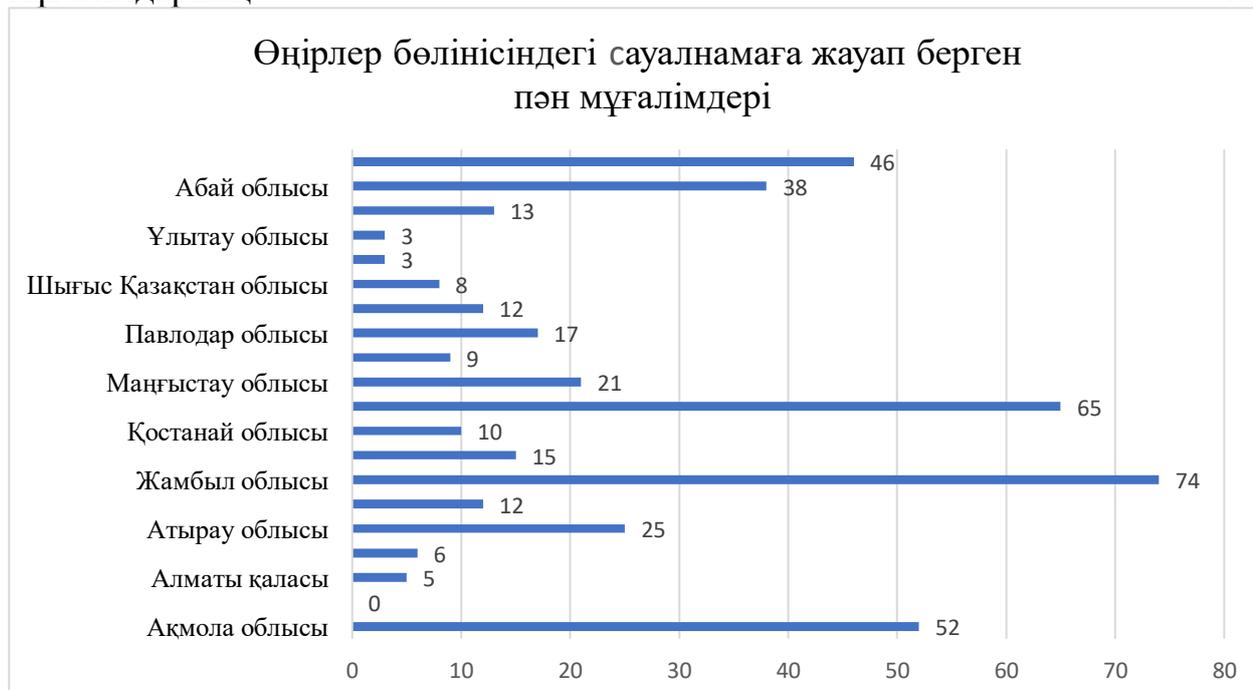
3. ЖАЛПЫ ОРТА БІЛІМ БЕРУДІҢ МЖББС, ҮОЖ ЖӘНЕ ҮЛГІЛІК ОҚУ БАҒДАРЛАМАЛАРЫН АПРОБАЦИЯДАН (БАЙҚАУДАН) ӨТКІЗУ ҚОРЫТЫНДЫЛАРЫ БОЙЫНША ТАЛДАМАЛЫҚ ЕСЕП

10-11-сыныптың қоғамдық-гуманитарлық бағытындағы оқу пәндері бойынша

Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 3 тамыздағы №348 бұйрығымен бекітілген Жалпы орта білім беру деңгейінің жалпыға міндетті білім беру стандарты, үлгілік оқу жоспарлары және үлгілік оқу бағдарламаларына енгізілген өзгерістерге сәйкес жалпы білім беру ұйымдарының басшылары және пән мұғалімдерімен жүргізілген сауалнама нәтижесі зерделенді.

Жалпы орта білім беру деңгейінің жалпыға міндетті білім беру стандарты, үлгілік оқу жоспарлары және үлгілік оқу бағдарламаларына апробациядан өткізу қорытындысы бойынша педагогикалық жұртшылықтың пікірін зерделеу бойынша сауалнама 10-11-сыныптың қоғамдық-гуманитарлық бағытындағы Шетел тілі (екінші) Ағылшын тілі, Шетел тілі (екінші) Француз тілі, Шетел тілі (екінші) Неміс тілі, Алгебра және анализ бастамалары, Физика, Химия, Биология, География, Дүниежүзі тарихы, Құқық негіздері пәндері мұғалімдері арасында жүргізілді. Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартын (МЖМБС) сынақтан өткізу қорытындысы бойынша пән мұғалімдері арасында жүргізілген сауалнамаға Қазақстан Республикасының барлық өңірлерінен 429 педагог қатысты.

1.1-диаграмма. Өңірлер бөлінісіндегі сауалнамаға жауап берген пән мұғалімдерінің саны

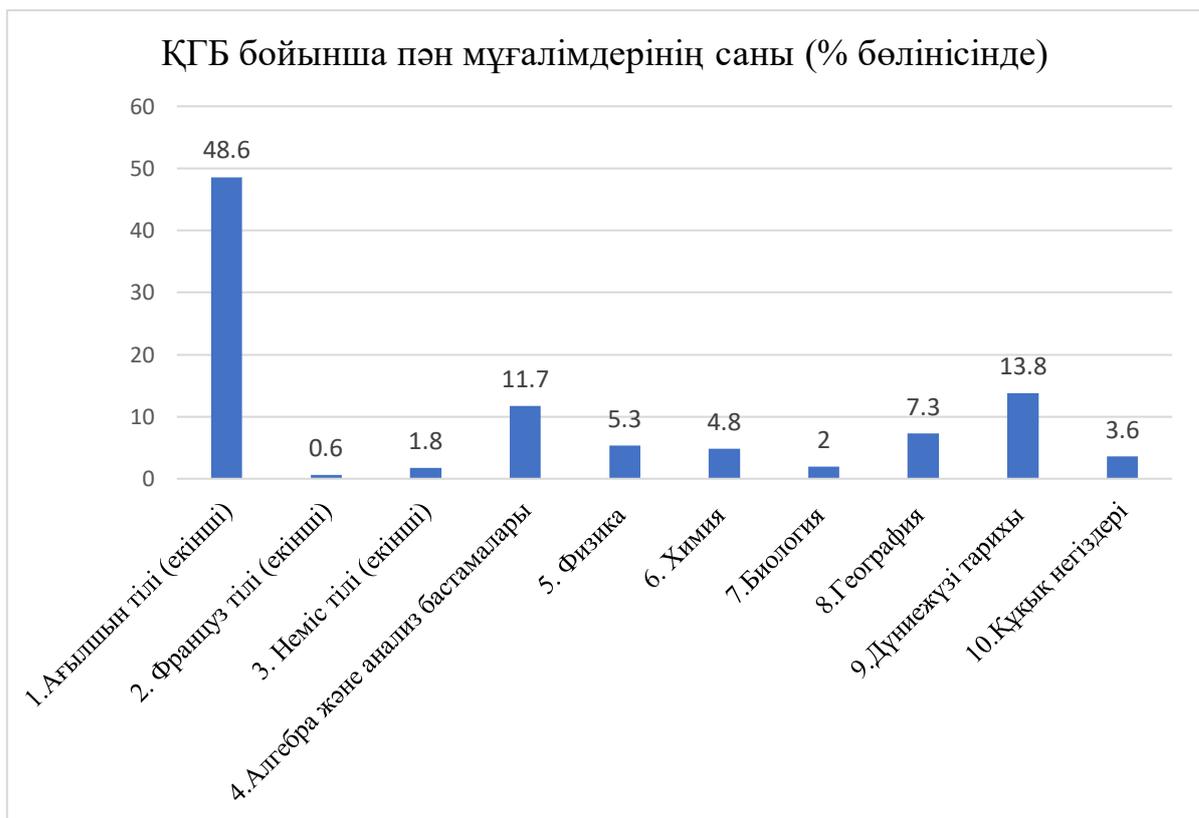

Сауалнама бойынша сұрақтарға жауап беруде Жамбыл облысының (74 адам, сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 17,2%), Қызылорда облысы (65 адам, сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 15%), Ақмола облысы

(52 адам, сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 12%), Түркістан облысы (46 адам, сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 10,7%), Абай облысы педагогтері (38 педагог, сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 8,8%) белсенді қатысты. Өңірлер бойынша сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің статистикасы 1-диаграммада толығырақ берілген.

Пән мұғалімдерінің көп саны (283 адам, 66%) ауыл мектептерінің педагогтері, қалалық мектептердің педагогтері 146 адам (34%), шағын жинақты мектеп педагогтерінің ең аз саны – 5 адамды (1%) құрады.

Жалпы орта білім беру деңгейінің қоғамдық-гуманитарлық бағыты пәндері бойынша педагогтерінің үлесі 1.2-диаграммада берілген.

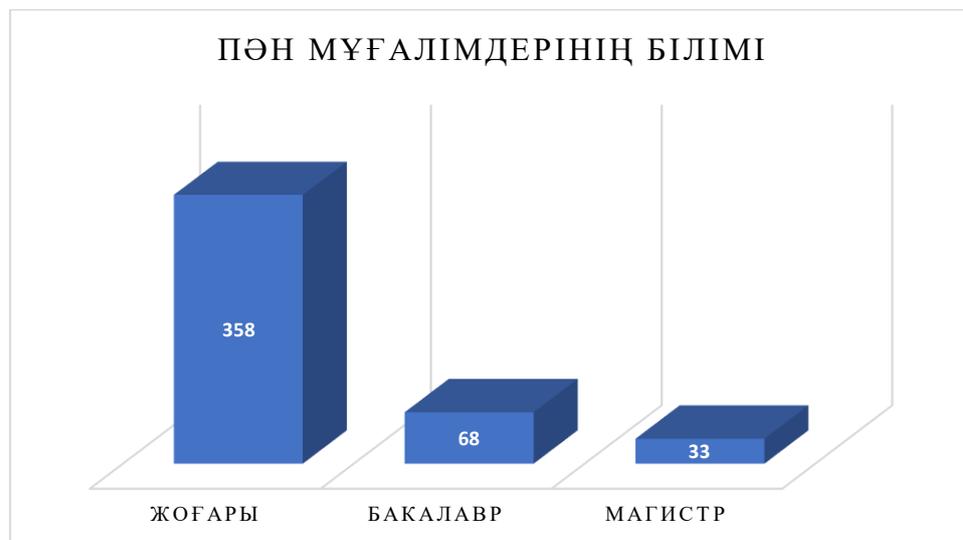
Талдау нәтижесіне сәйкес, сауалнамаға қатысқан қоғамдық-гуманитарлық бағыты пәндері бойынша педагогтерінің үлесінің басым санын «Шетел тілі» Ағылшын тілі (екінші тіл) пәні педагогтері 48,6 %, «Дүниежүзі тарихы» пәні педагогтері 13,8 %, «Алгебра және анализ бастамалары» пәнінің мұғалімдері 11,7 % қамтыды.

Сонымен қатар, сауалнамаға қатысқан педагогтердің аз саны «Француз тілі» (екінші тіл), «Неміс тілі» (екінші тіл), «Биология» және «Құқық негіздері» оқу пәндері бойынша 3,6 % мен 0,6% құрағанын көруге болады.

«Физика», «Химия» және «География» оқу пәндері бойынша сауалнамаға қатысқан педагогтердің орташа үлесі 7,3 % пен 4,8% көрсетті.

Білім деңгейі бойынша респонденттердің осы контингентін талдау нәтижелері келесідей: педагогтердің 0,9% – ы (358 адам) жоғары білімі бар, пән мұғалімдерінің 15,8% – ы (33 адам) магистрлер, 9% – ы (68 адам) – бакалаврлар.

Пән мұғалімдерінің білімі бойынша талдау нәтижелері
1.3-диаграммада көрсетілген.

Сауалнамаға қатысқан еңбек өтілі бойынша пән мұғалімдерінің контингентін зерттеу 1.1-кестеде көрсетілген.

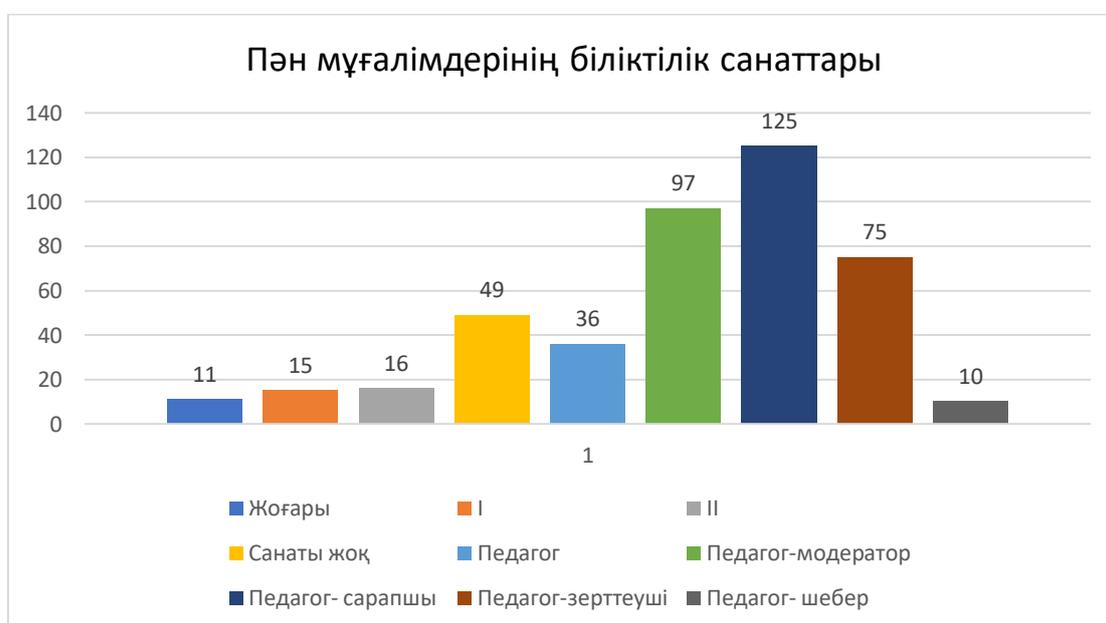
Кесте 1.1. Еңбек өтілі бойынша пән мұғалімдерін талдау.

№	Еңбек өтілі	Педагогтер саны	%
1	1-5 жыл	72	14%
2	5-10 жыл	83	16,7%
3	10-15 жыл	88	20,5%
4	15 жылдан жоғары	186	43,3%
	Барлығы:	429	

Бұл талдау көрсеткендей, пән мұғалімдерінің басым бөлігі (43,3%) тәжірибелі мамандар болып табылады және 20,5% педагогтің 10-15 жылдық еңбек өтілі бар. Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінен 5 жылдан 15 жылға дейінгі жұмыс өтілі бар педагогтер (16,7%) және 14% - ы 1 жылдан 5 жылға дейінгі жұмыс тәжірибесі бар жас мамандар болды. Пән мұғалімдерінің еңбек өтілі бойынша талдау нәтижелері 1.4-диаграммада көрсетілген.

Респонденттердің осы контингентін біліктілік санаттары бойынша зерделеу пән мұғалімдерінің басым бөлігін педагог сарапшылар (125 адам) мен педагог модераторлар құрады, ал 49 педагогтің (49 адам, 11,4%) біліктілік санаттары жоқ немесе жаңа біліктілік санаттарына ауыспағанын көрсетті. Бұл статистика 1.5-диаграммада айқын көрсетілген.

Педагог қызметкердің кәсібилігінің тағы бір маңызды көрсеткіші-біліктілікті арттыру курстарында оқыту.

Бүгінгі таңда ҚР-да педагогтардың біліктілігін арттырудың екі ірі ұйымы бар – «Өрлеу» БАҰО және «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ. Пән мұғалімдерінің біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы талдау нәтижелері 1.2-кестеде келтірілген.

1.2-кесте. Пән мұғалімдерінің біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы талдау нәтижелері

Біліктілікті арттыру ұйымдары	2021 год	2022 год
«Өрлеу» БАҰО ДББҰ	33,7%	30 %

«Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ	27%	9,9 %
--	-----	-------

Кестеде көрсетілгендей пән мұғалімдерінің 2021 және 2022 жылдары «Өрлеу» БАҰО курстарынан өткен педагогтер саны 33,7% мен 30 % аралығын қамтыса, «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ бойынша 2021 жылы 27% ды, ал 2022 жылы 9.9% қамтыған.

Жалпы орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша

Жалпы орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты (бұдан әрі МЖМБС), Шетел тілі (екінші). Ағылшын тілі, Шетел тілі (екінші). Француз тілі, Шетел тілі (екінші). Неміс тілі, «Алгебра және анализ бастамалары», «Физика», «Химия», «Биология», «География», «Дүниежүзі тарихы», «Құқық негіздері» пәндерінен өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламалары бойынша сауалнама нәтижелері пәндер бойынша жеке-жеке талданды.

Білім мазмұны бойынша қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы оқу бағдарламасына өзгерістер енгізілген Шетел тілі (екінші). Ағылшын тілі, Шетел тілі (екінші). Француз тілі, Шетел тілі (екінші). Неміс тілі, «Алгебра және анализ бастамалары», «Физика», «Химия», «Биология», «География», «Дүниежүзі тарихы», «Құқық негіздері» пәндерінің педагогтерінің пән мазмұнында Жалпы орта білім беру деңгейінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында айқындалған базалық құндылықтардың оқу процесінде жүзеге асырылуы туралы талдау нәтижесі 1.3- кестеде көрсетілген.

1.3-кесте. Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында айқындалған базалық құндылықтардың оқу процесінде жүзеге асырылуы (% көрсеткішпен)

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік	76,7	22,4	1
Құрмет	75	24	0,8
Ынтымақтастық	75,5	23	0,8
Еңбек пен шығармашылық	78,4	20,6	2
Ашықтық	65,6	30	4,6
Өмір бойы білім алу	79,1	19,9	1

Кестедегі талдау нәтижесіне сәйкес МЖМБСда айқындалған базалық құндылықтар оқу процесінде 65,6 мен 79,1% аралығында жүзеге асырылатынын көрсетті.

МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі туралы сауалнама нәтижесі (% көрсеткішпен) 1.4-кестеде берілген.

1.4-кесте. МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Күтілетін нәтижелер тұжырымы	73	25	2
Сөйлем құрылымы	62	36	2
Қолжетімділігі	62	35	3
Айқындылығы	61	36	3

Талдау нәтижесіне сәйкес 10-11-сыныптардағы қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы Шетел тілі (екінші). Ағылшын тілі, Шетел тілі (екінші). Француз тілі, Шетел тілі (екінші). Неміс тілі, «Алгебра және анализ бастамалары», «Физика», «Химия», «Биология», «География», «Дүниежүзі тарихы», «Құқық негіздері» оқу пәндері бойынша пән мұғалімдерінің шамамен 70% МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер түсінікті тілде берілгендігін көрсетті.

МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің:

- ✓ Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы;
- ✓ Сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі;
- ✓ Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы
- ✓ Оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету;
- ✓ Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз етуге сәйкестігін анықтауға арналған сауалнама нәтижесі 1.5-диаграммада берілген.

Пән мұғалімдерінің шамамен 65% МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің сауалнамада көрсетілген негізгі бағыттарға сәйкес деген жауапты белгілеген.

Пән бойынша білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторларды анықтау бойынша сауалнама нәтижесі 5-кестеде берілген.

1.5-кесте. Пән бойынша білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар

МЖМББС	Әсер етеді	Кері әсер етеді	Жауап беруге қиналамын
Пән бойынша жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыптарды тереңірек зерделеу	88,2	1,4	10,4
Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі	87,1	4,4	8,5
Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу	63,8	20	16,2
Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгерту	82,7	5,5	11,8
Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу	79,5	6	14,5
Білім алушылардың оқу жүктемесінің артуы	69,6	18	12,4

Талдау нәтижесіне сәйкес, пән мұғалімдерінің 75% білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар ретінде:

- жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыптарды тереңірек зерделеу;
- Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі;
- Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу;
- Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгертуді белгілеген.

Үлгілік оқу бағдарламасы бойынша

Талдау нәтижесіне сәйкес 10-11-сыныптардағы қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы Шетел тілі (екінші). Ағылшын тілі, Шетел тілі (екінші). Француз тілі, Шетел тілі (екінші). Неміс тілі, «Алгебра және анализ бастамалары», «Физика», «Химия», «Биология», «География», «Дүниежүзі тарихы», «Құқық негіздері» оқу пәндері бойынша үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі қарастырылды.

Сауалнама бойынша Үлгілік оқу бағдарламаларының МЖМБС талаптарына сәйкестігі, білім алушылар үшін қызықты және жас ерекшеліктеріне сәйкес келуі зерделенді. Сонымен қатар, оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылуы, оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылуы, бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс табуы, пән бойынша тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылғандығы анықталды. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі 1.6-кестеде берілген.

1.6-кесте. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі

МЖМББС	2 балл	1 балл	0 балл
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы МЖМБС талаптарына сәйкес келеді	70	29	0,9
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылар үшін қызықты	58	40	2
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес келеді	60,6	35,7	3,7
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылған	59,4	38	2,5
Оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылған	63,6	33,2	3,2
Бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс тапқан	61,3	36,4	2,3
Пән бойынша тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылған	63,4	35,3	1,4

Талдау нәтижесіне сәйкес, пән мұғалімдерінің шамамен 60% пән мазмұнының негізгі талаптарға сәйкестігін көрсеткен.

Білім алушылар үшін үлгілік оқу бағдарламаларының құндылықтарға бағытталуы туралы сауалнама сұрақтарына сәйкес талдау нәтижесі 1.7-кестеде берілген.

Құндылықтар мен тәрбиелік әлеуеті	2 балл	1 балл	0 балл
Бағдарлама отбасылық құндылықтарды, ынтымақтастықты қалыптастыруға мүмкіндік бере ме?	62	35,3	2,8
Бағдарлама қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға ықпал ете ме?	61,1	37,1	1,8

Бағдарлама қазақ халқының және басқа да халықтардың дәстүрлерін құрметтеуге мүмкіндік бере ме?	62,2	35,9	1,8
Бағдарлама білім алушыларға практикалық жұмыста еңбек және шығармашылық дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік бере ме?	61,1	36,2	2,8
Бағдарлама мазмұны өмір бойы білім алуға бағытталған ба?	60,4	37,6	2,1

Талдау нәтижесі бойынша бағдарламаның отбасылық құндылықтарды, ынтымақтастықты қалыптастыруға мүмкіндік беруі, қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға және қазақ халқының және басқа да халықтардың дәстүрлерін құрметтеуге ықпал етуі, бағдарлама білім алушыларға практикалық жұмыста еңбек және шығармашылық дағдыларын қалыптастыруға және білім мазмұнының өмір бойы білім алуға бағытталығы зерделенді. Сауалнама нәтижесі бойынша пән мұғалімдерінің 61% оқу бағдарламасының құндылыққа бағытталғандығын көрсетті.

Сонымен пән мұғалімдерімен жүргізілген сауалнама нәтижесіне сәйкес жүргізілген талдау Жалпы орта білім беру деңгейінің Шетел тілі (екінші). Ағылшын тілі, Шетел тілі (екінші). Француз тілі, Шетел тілі (екінші). Неміс тілі, «Алгебра және анализ бастамалары», «Физика», «Химия», «Биология», «География», «Дүниежүзі тарихы», «Құқық негіздері» оқу пәндерінен өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламалары бойынша оқу процесінде Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартындағы базалық құндылықтардың жүзеге асырылуы және үлгілік оқу бағдарламаларының құндылықтарға бағытталуы шамамен орташа 60% құрайтындығын көрсетті.

Сауалнама сұрақтарына сәйкес пән бойынша үлгілік оқу бағдарламалары тақырыптарының логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылуы, оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес болуы мен пән мазмұнында тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылуын пән мұғалімдерінің 63,6 % қамтығанын көруге болады.

Жалпы орта білім беру деңгейінің жаратылыстану-математикалық бағытындағы оқу пәндері бойынша

Жалпы орта білім беру деңгейінің жалпыға міндетті білім беру стандарты, үлгілік оқу жоспарлары және үлгілік оқу бағдарламаларына енгізілген өзгерістерге сәйкес жалпы білім беру ұйымдарының басшылары және пән мұғалімдерімен жүргізілген сауалнама нәтижесі зерделенді.

Жалпы орта білім беру деңгейінің жалпыға міндетті білім беру стандарты, үлгілік оқу жоспарлары және үлгілік оқу бағдарламаларына апробациядан өткізу

қорытындысы бойынша педагогикалық жұртшылықтың пікірін зерделеу бойынша сауалнама 10-11-сыныптың жаратылыстану-математикалық бағытындағы Қазақ тілі мен әдебиеті, Алгебра және анализ бастамалары, Физика, Химия, Биология, География, Дүниежүзі тарихы, Құқық негіздері пәндері мұғалімдері арасында жүргізілді.

Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартын (МЖМБС) сынақтан өткізу қорытындысы бойынша пән мұғалімдері арасында жүргізілген сауалнамаға Қазақстан Республикасының барлық өңірлерінен 686 педагог қатысты.

Сауалнама бойынша сұрақтарға жауап беруде Ақмола облысы (108 адам, сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 15,7%), Қызылорда облысының (100 адам, сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 14,5%).

Жамбыл облысы педагогтері (77 педагог, сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 11,2%), Абай облысы (73 адам, сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 10,6%), Түркістан облысы (67 адам, сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 9,7%), белсенді қатысты.

Сонымен қатар, сауалнамаға қатысушылардың орташа көрсеткішін Батыс Қазақстан облысы (38 адам, сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 5,5%), Павлодар облысы (35 адам, сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 5,1%), Қарағанды облысының пән мұғалімдері (30 адам, сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 4,3%), Жетісу облысы (23 адам, сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 3,3%), Солтүстік Қазақстан облысы бойынша (20 адам, сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 2,9%) пән мұғалімдері қамтыды.

Талдау нәтижесі Үлгілік оқу бағдарламаларына өзгерістер енгізілген оқу бағдарламаларының оқу процесінде жүзеге асырылу жағдайын талдауға арналған сауалнамаға Ақтөбе облысы педагогтерінің қатыспағанын көрсетті.

Ал Шымкент, Астана және Алматы қалаларының педагогтері мен Маңғыстау, Қостанай, Атырау және Алматы облыстарының педагогтерінің үлесі 0,1% - 2,3% құрады.

Өңірлер бойынша сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің статистикасы 1.6-диаграммада толығырақ берілген.

1.6-диаграмма. Өңірлер бөлінісіндегі сауалнамаға жауап берген пән мұғалімдерінің саны

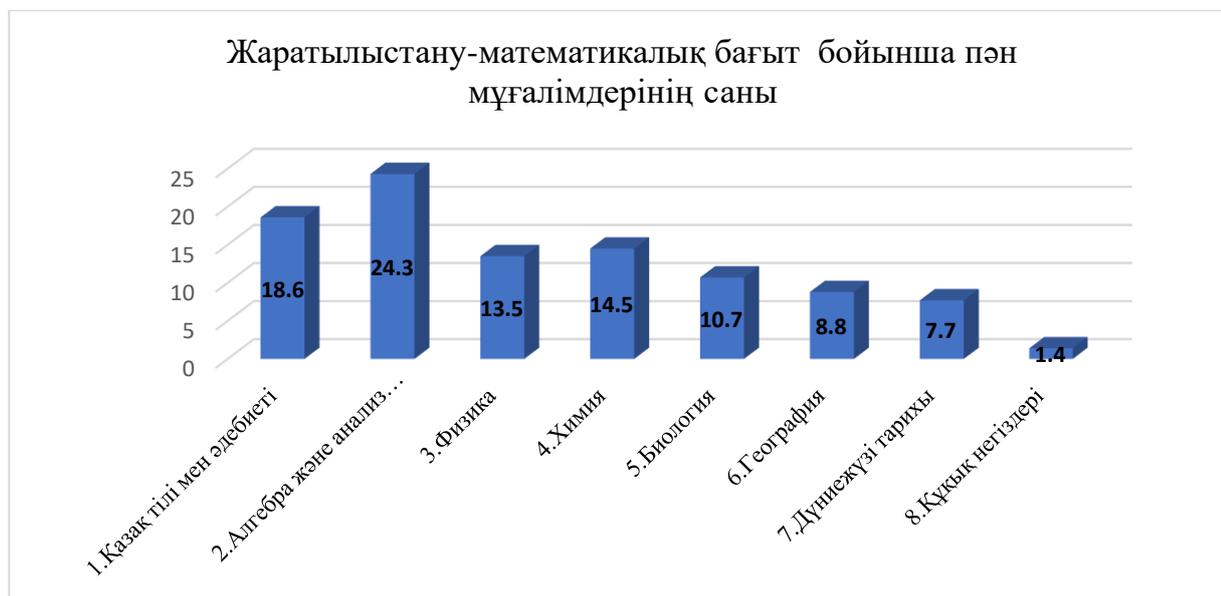
Сауалнамаға қатысқан жалпы орта білім беру деңгейінің жаратылыстану-математика бағытындағы оқу пәндері мұғалімдерінің көп саны (653 адам, 95,1%) ауыл мектептерінің педагогтері, қалалық мектептердің педагогтері 277 адам (40,3%), шағын жинақты мектеп педагогтерінің ең аз саны – 71 адамды (10,3%) құрады.

Үлгілік оқу бағдарламаларына өзгерістер мен толықтырулар енгізілген 10-11-сыныптардың «Қазақ тілі мен әдебиеті», «Алгебра және анализ бастамалары», «Физика», «Химия», «Биология», «География», «Дүниежүзі тарихы», «Құқық негіздері» пәндерінің педагогтерінің жұмыс орны туралы мәліметтер 1.7-диаграммада көрсетілген.

1.7-диаграмма. Пән мұғалімдерінің жұмыс орны туралы мәліметтер

Талдау нәтижесіне сәйкес оқу бағдарламасына өзгерістер мен толықтырулар енгізілген Жалпы орта білім беру деңгейінің жаратылыстану-математикалық бағыты пәндері бойынша педагогтерінің үлесі 1.8-диаграммада берілген.

1.8-диаграмма. Жаратылыстану-математикалық бағыт бойынша пән мұғалімдерінің саны

Сауалнама нәтижесін зерделеуде сауалнамаға қатысқан жаратылыстану-математикалық бағыты пәндері бойынша педагогтерінің үлесінің басым санын «Алгебра және анализ бастамалары» пәні педагогтері 24,3 %, «Қазақ тілі мен әдебиеті» пәні педагогтері 18,6 %, «Химия» пәнінің мұғалімдері 14,5%, «Химия» пәнінің мұғалімдері 13,5%, «Биология» пәнінің мұғалімдері 10,7% құрады. Сонымен қатар, сауалнамаға қатысқан педагогтердің аз саны «География», «Дүниежүзі тарихы» және «Құқық негіздері» оқу пәндері бойынша 8,8 % мен 1,4% құрағанын көруге болады. Білім деңгейі бойынша респонденттердің осы контингентін талдау нәтижелері келесідей: педагогтердің 686 (адам) жоғары білімі бар, пән мұғалімдерінің 7,5% – ы (52 адам) магистрлер, 14,5% – ы (100 адам) – бакалаврлар. Пән мұғалімдерінің білімі бойынша талдау нәтижелері 1.9-диаграммада көрсетілген.

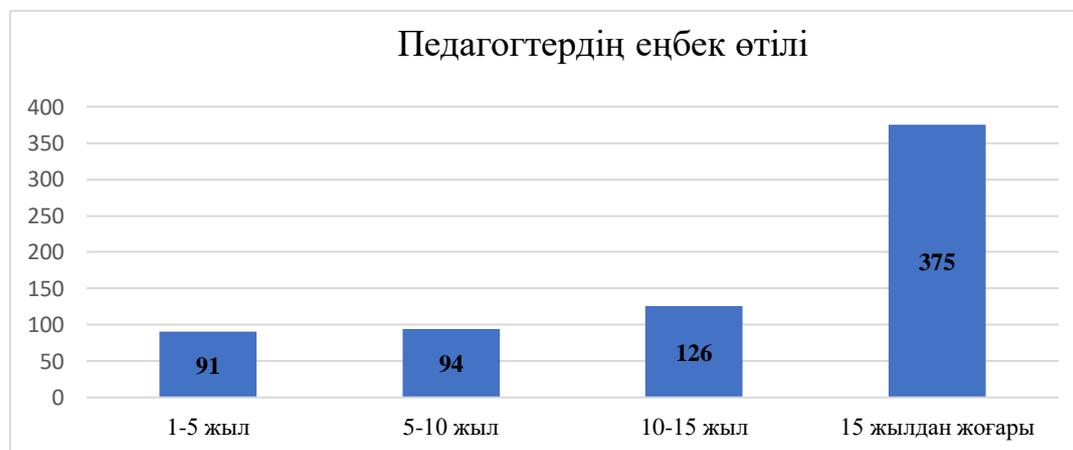

Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің контингентін еңбек өтілі бойынша зерттеу 1.8-кестеде көрсетілген.

1.8-кесте. Еңбек өтілі бойынша пән мұғалімдерін талдау.

№	Еңбек өтілі	Педагогтер саны	%
1	1-5 жыл	91	13,4%
2	5-10 жыл	94	13,7%
3	10-15 жыл	126	18,3%
4	15 жылдан жоғары	375	54,6%
	Барлығы:	686	

Бұл талдау көрсеткендей, пән мұғалімдерінің басым бөлігі (54,6%) тәжірибелі мамандар болып табылады және пән мұғалімдерінің 18,3% -ның 126 педагогтің 10-15 жылдық еңбек өтілі бар. Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінен 5 жылдан 10 жылға дейінгі жұмыс өтілі бар педагогтер (94 адам, 13,7%) және 13,2% - ы 1 жылдан 5 жылға дейінгі жұмыс тәжірибесі бар жас мамандар болды. Пән мұғалімдерінің еңбек өтілі бойынша талдау нәтижелері 1.10-диаграммада көрсетілген.

1.10-диаграмма. Педагогтердің еңбек өтілі

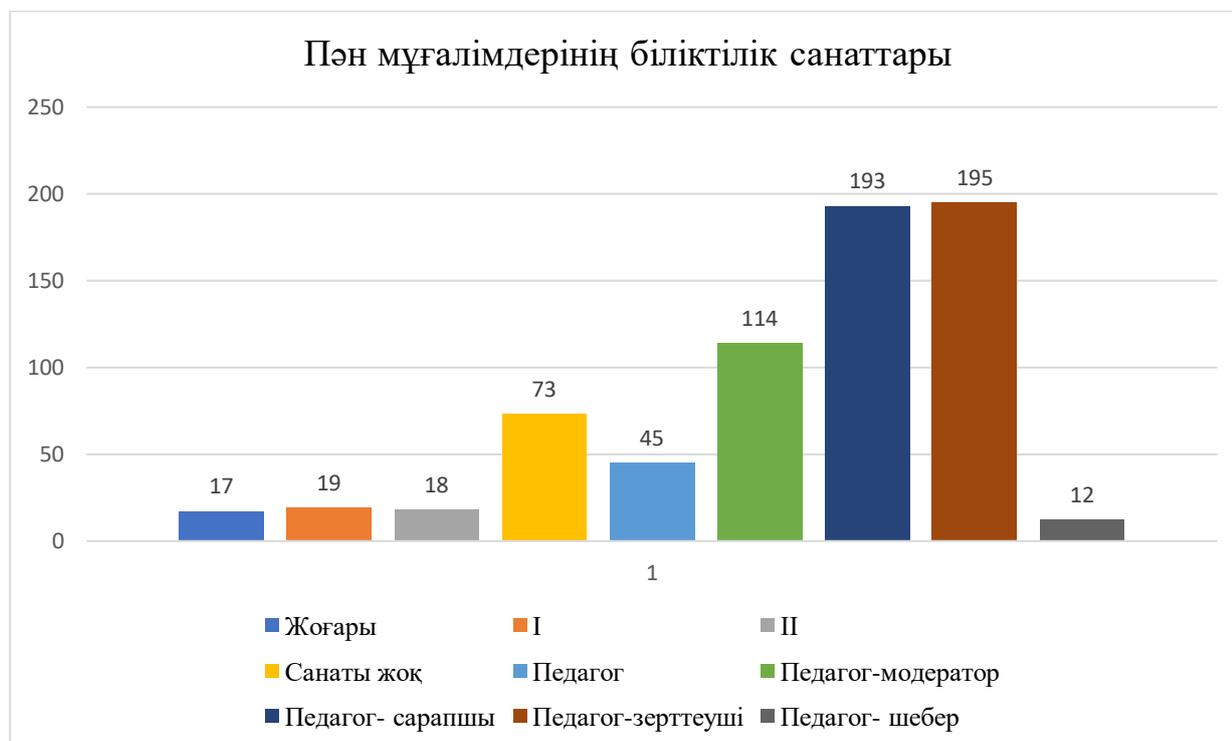
Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің контингентін біліктілік санаттары бойынша зерделеу 1.9-кестеде көрсетілген.

1.9-кесте. Пән мұғалімдерінің біліктілік санаттары бойынша талдау нәтижелері.

№	Біліктілік санаттары	Педагогтер саны	%
---	----------------------	-----------------	---

1	Жоғары	17	2,5%
2	I	19	2,7%
3	II	18	2,6%
4	Санаты жоқ	73	10,6%
5	Педагог	45	6,5%
6	Педагог-модератор	114	16,6%
7	Педагог- сарапшы	193	28,1%
8	Педагог-зерттеуші	195	28,4%
9	Педагог- шебер	12	1,7%

Респонденттердің осы контингентін біліктілік санаттары бойынша зерделеу пән мұғалімдерінің басым бөлігін педагог зерттеушілер 28,4% (195 адам) педагог сарапшылар 28,1% (193 адам) және педагог-модераторлар 16,6% (114 адам) құрады, ал біліктілік санаттары жоқ немесе жаңа біліктілік санаттарына ауыспаған педагогтер 73 адам, сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 10,6%-ын көрсетті. Бұл статистика 1.11-диаграммада айқын көрсетілген.

1.11-диаграмма. Пән мұғалімдерінің біліктілік санаттары

Педагог қызметкердің кәсібилігінің тағы бір маңызды көрсеткіші-біліктілікті арттыру курстарында оқыту.

Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасында педагогтердің біліктілігін арттырудың екі ірі ұйымы бар – «Өрлеу» БАҰО және «Назарбаев Зияткерлік мектептері» Дербес білім беру ұйымы. Пән мұғалімдерінің біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы талдау нәтижелері 1.10-кестеде келтірілген.

1.10-кесте. Пән мұғалімдерінің біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы талдау нәтижелері

Біліктілікті арттыру ұйымдары	2021 жыл	2022 жыл	2021-2022жж біліктілікті арттыру курсынан өтпеген педагогтер саны
«Өрлеу» БАҰО ДББҰ	33,5%	24,8 %	30,6%
«Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ	22,3%	10,8 %	57,4%

Кестеде көрсетілгендей пән мұғалімдерінің 2021 және 2022 жылдары «Өрлеу» БАҰО курстарынан өткен педагогтер саны 33,5% мен 24,8% аралығын құраса, «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ бойынша 2021 жылы 22,3% ды, ал 2022 жылы 10,8% қамтыған.

Сонымен қатар 2021-2022жж «Өрлеу» БАҰО ДББҰ біліктілікті арттыру курсынан өтпеген педагогтер саны 30,6%, ал «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ бойынша 57,4% көрсеткен.

Жалпы орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша

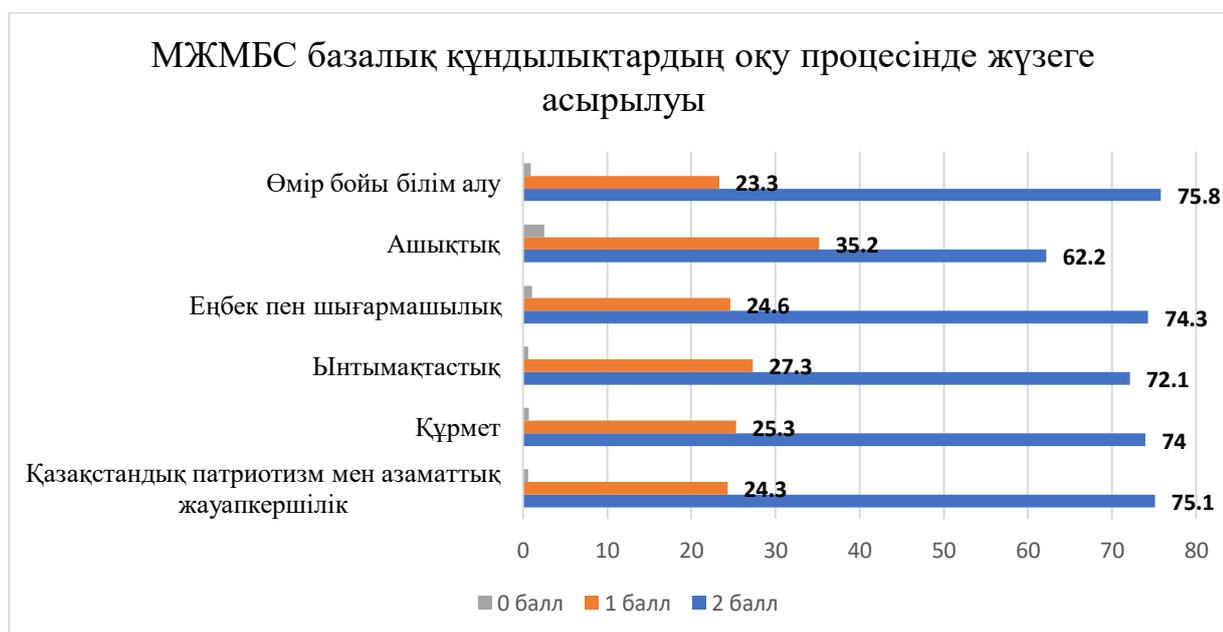
Жалпы орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартындағы (бұдан әрі МЖМБС) талаптар жаратылыстану-математика бағытындағы «Қазақ тілі мен әдебиеті» (оқыту қазақ тілінде жүргізілмейтін сыныптардағы), «Алгебра және анализ бастамалары», «Физика», «Химия», «Биология», «География», «Дүниежүзі тарихы», «Құқық негіздері» пәндерінен өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламалары бойынша оқу процесінде жүзеге асырылуы туралы сауалнама нәтижелері пәндер бойынша жеке-жеке талданды.

Білім мазмұны бойынша жаратылыстану-математикалық бағыттағы оқу бағдарламасына өзгерістер енгізілген «Қазақ тілі мен әдебиеті» (оқыту қазақ тілінде жүргізілмейтін сыныптардағы), «Алгебра және анализ бастамалары», «Физика», «Химия», «Биология», «География», «Дүниежүзі тарихы», «Құқық негіздері» пәндерінің педагогтерінің пән мазмұнында Жалпы орта білім беру деңгейінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында айқындалған базалық құндылықтардың оқу процесінде жүзеге асырылуы жөніндегі талдау нәтижесі 1.11- кестеде көрсетілген.

1.11-кесте. Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында айқындалған базалық құндылықтардың оқу процесінде жүзеге асырылуы (% көрсеткішпен)

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Қазақстандық патриотизм мен жауапкершілік	75,1	24,3	0,6
Құрмет	74	25,3	0,7
Ынтымақтастық	72,1	27,3	0,6
Еңбек пен шығармашылық	74,3	24,6	1,1
Ашықтық	62,2	35,2	2,5
Өмір бойы білім алу	75,8	23,3	0,9

Кестедегі талдау нәтижесіне сәйкес МЖМБС- да айқындалған базалық құндылықтар оқу процесінде 62,2 мен 75,8% аралығында жүзеге асырылатынын көрсетті. Сонымен қатар, аталған базалық құндылықтардың ішінен оқу процесінде жүзеге асырылатын басым құндылықтар қатарына «Өмір бойы білім алу» 75,1%, «Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік» 75,1%, Еңбек пен шығармашылық 74,3% құрағанын көруге болады. Талдау нәтижелері 1.12-диаграммада берілген.

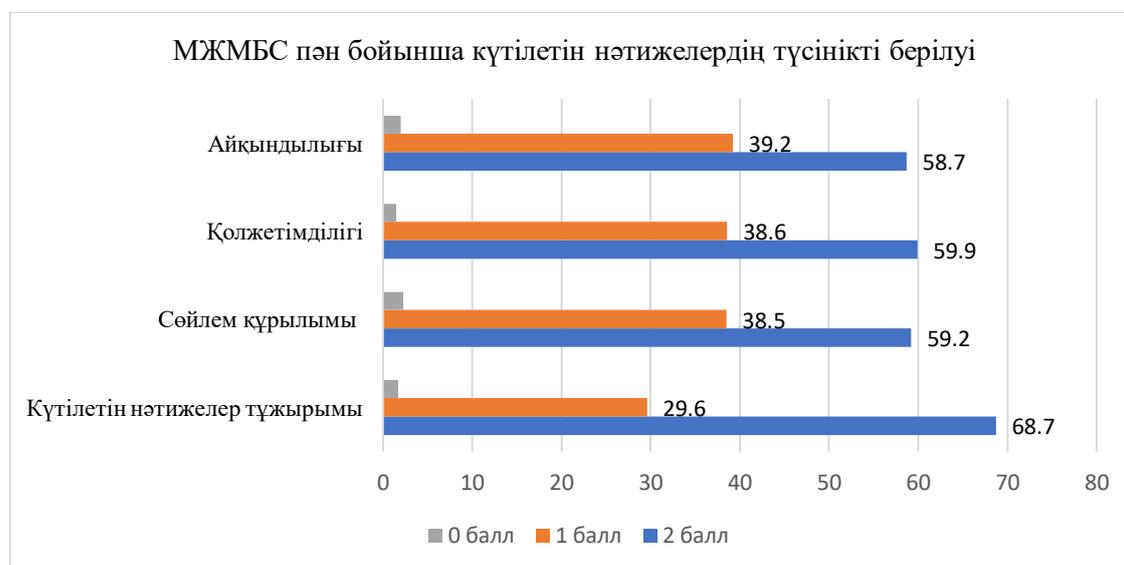
1.12-диаграмма. МЖМБС базалық құндылықтардың оқу процесінде жүзеге асырылуы

Жалпы орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартындағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі туралы сауалнама нәтижесі (% көрсеткішпен) 1.12-кестеде берілген.

1.12-кесте. МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Күтілетін нәтижелер тұжырымы	68,7	29,6	1,7
Сөйлем құрылымы	59,2	38,5	2,3
Қолжетімділігі	59,9	38,6	1,5
Айқындылығы	58,7	39,2	2

Талдау нәтижесіне сәйкес 10-11-сыныптардағы жаратылыстану-математикалық бағыттағы оқу бағдарламасына өзгерістер енгізілген «Қазақ тілі мен әдебиеті» (оқыту қазақ тілінде жүргізілмейтін сыныптардағы), «Алгебра және анализ бастамалары», «Физика», «Химия», «Биология», «География», «Дүниежүзі тарихы», «Құқық негіздері» оқу пәндері бойынша пән мұғалімдерінің шамамен 60% МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер түсінікті тілде берілгендігін көрсетті. Сонымен қатар, күтілетін нәтижелердің, қолжетімділігі 59,9%, айқындылығы 58,7%, дұрыс тұжырымдалуын суалнамаға жауап берушілердің 68,7% құрағанын көруге болады. Талдау нәтижелері 1.13-диаграммада берілген.

1.13-диаграмма. МЖМБС пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті берілуі

Жалпы орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартындағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің:

- Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы;
- Сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі;
- Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы;

- Оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету;
- Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз етуді анықтауға арналған сауалнама нәтижесі пайыздық көрсеткішпен 1.13-кестеде берілген.

1.13-кесте. МЖМБС күтілетін нәтижелердің негізгі бағыттарға сәйкестігі

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы	63,1	35,1	1,7
Сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі	62,5	36,3	1,2
Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы	59,2	40,2	0,6
Оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету	62,4	36,3	1,3
Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз ету	60,1	38,3	1,6

Сауалнама нәтижесі 10-11-сыныптардағы жаратылыстану-математикалық бағыттағы оқу бағдарламаларына өзгерістер енгізілген «Қазақ тілі мен әдебиеті» (оқыту қазақ тілінде жүргізілмейтін сыныптардағы), «Алгебра және анализ бастамалары», «Физика», «Химия», «Биология», «География», «Дүниежүзі тарихы», «Құқық негіздері» оқу пәндері бойынша күтілетін нәтижелердің Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкестігін педагогтердің 63,1%, сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамытуға бағытталуын 62,5%, оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз етуін 62,4%, білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын 62,4% белгілеген. Талдау нәтижелері 1.14-диаграммада берілген.

Пән мұғалімдерінің шамамен 61% МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің сауалнамада көрсетілген негізгі бағыттарға сәйкес деген жауапты белгілеген. Сонымен қатар, «Физика», «Химия», «Биология», «География» пәндерінің мұғалімдері пән мазмұнында практикалық жұмыстарға басымдық берілсе деген ұсыныстарын білдірген.

Үлгілік оқу бағдарламасына өзгерістер енгізілген «Қазақ тілі мен әдебиеті» (оқыту қазақ тілінде жүргізілмейтін сыныптардағы), «Алгебра және анализ бастамалары», «Физика», «Химия», «Биология», «География», «Дүниежүзі тарихы», «Құқық негіздері» оқу пәндері бойынша білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторларды анықтау бойынша сауалнама нәтижесі 1.14-кестеде берілген.

1.14-кесте. Пән бойынша білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар

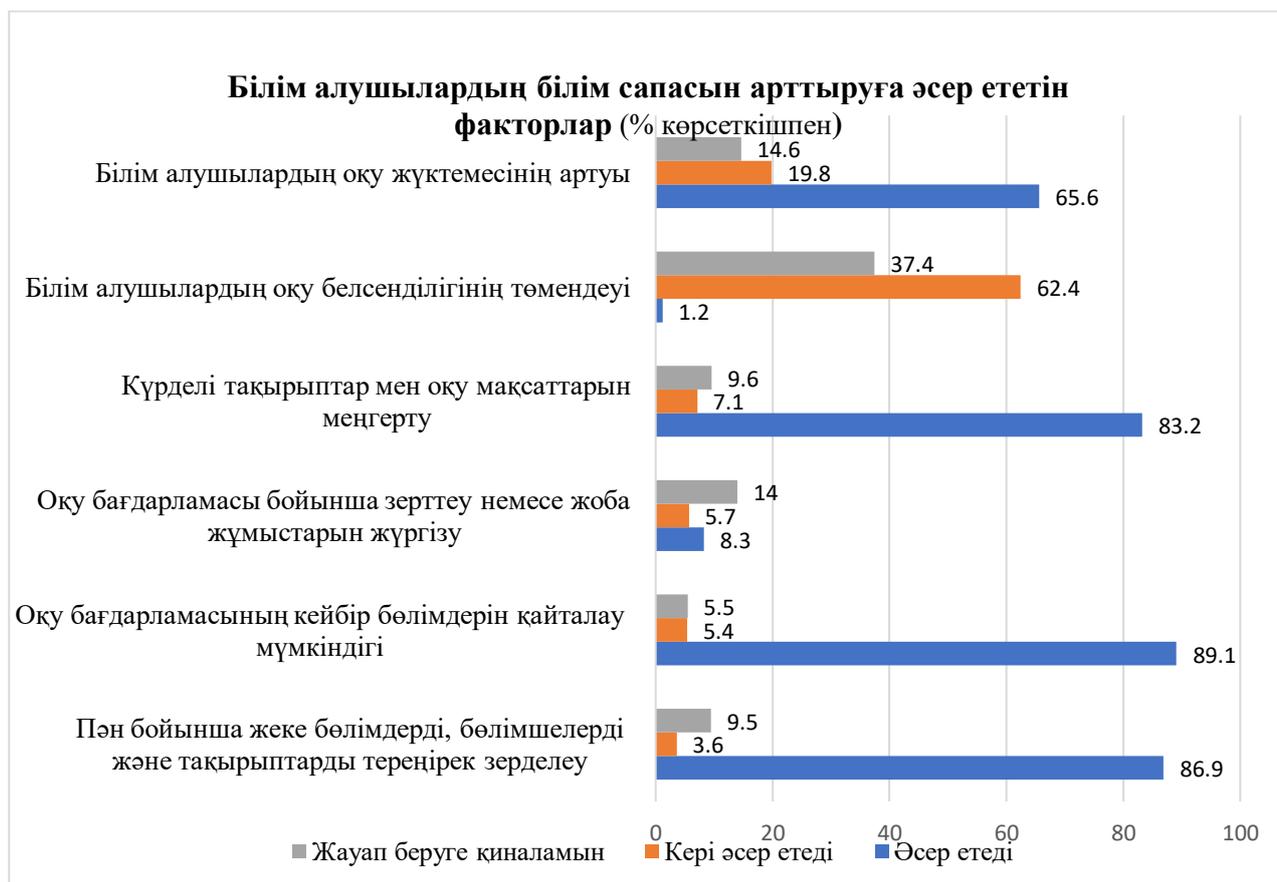
МЖМБС	Әсер етеді	Кері әсер етеді	Жауап беруге киналамын
Пән бойынша жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыптарды тереңірек зерделеу	86,9	3,6	9,5
Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі	89,1	5,4	5,5
Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу	80,3	5,7	14
Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгерту	83,2	7,1	9,6
Білім алушылардың оқу белсенділігінің төмендеуі	1,2	62,4	37,4
Білім алушылардың оқу жүктемесінің артуы	65,6	19,8	14,6

Талдау нәтижесіне сәйкес, пән мұғалімдерінің 81,2% білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар ретінде:

- жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыптарды тереңірек зерделеу;
- Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі;
- Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу;
- Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгертуді белгілеген.

Пән мұғалімдерінің 65,6 % білім алушылардың оқу жүктемесінің артуын білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететінін белгілеген.

Сонымен қатар, педагогтердің 62,4 % білім алушылардың оқу белсенділігінің төмендеуі білім сапасын арттыруға кері әсер ететінін көрсеткен. Талдау нәтижелері 1.15-диаграммада берілген.

1.15-диаграмма. Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар

Сонымен қатар, сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдері білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлардың қатарына ұсыныс ретінде пәндік курстар ұйымдастырылуын және білім алушылардың кітапқа зейін қойып оқуын көрсеткен.

Үлгілік оқу бағдарламасы бойынша

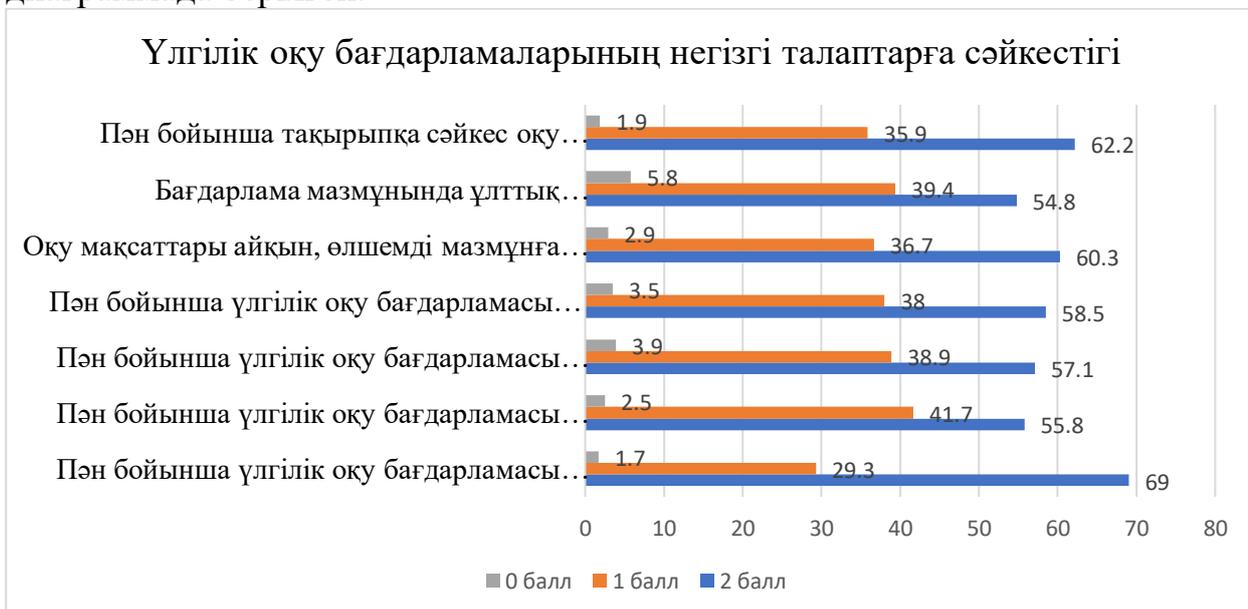
Сауалнамаға берілген жауаптар негізінде 10-11-сыныптардағы жаратылыстану-математикалық бағыттағы «Қазақ тілі мен әдебиеті» (оқыту қазақ тілінде жүргізілмейтін сыныптардағы), «Алгебра және анализ бастамалары», «Физика», «Химия», «Биология», «География», «Дүниежүзі тарихы», «Құқық негіздері» оқу пәндері бойынша үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі қарастырылды.

Сауалнама бойынша Үлгілік оқу бағдарламаларының МЖМБС талаптарына сәйкестігі, білім алушылар үшін қызықты және жас ерекшеліктеріне сәйкес келуі зерделенді. Сонымен қатар, оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылуы, оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылуы, бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс табуы, пән бойынша тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылғандығы анықталды. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі 1.15-кестеде берілген.

1.15-кесте. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі (% көрсеткішпен)

Негізгі талаптар	2 балл	1 балл	0 балл
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы МЖМБС талаптарына сәйкес келеді	69	29,3	1,7
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылар үшін қызықты	55,8	41,7	2,5
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес келеді	57,1	38,9	3,9
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылған	58,5	38	3,5
Оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылған	60,3	36,7	2,9
Бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс тапқан	54,8	39,4	5,8

Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі бойынша сауалнама сұрақтарына жасалған талдауда пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы МЖМБС талаптарына сәйкес келетіні пән мұғалімдерінің 69 %, оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылғаны 60,3 %, үлгілік оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылғаны 58,5 %, үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкестігі 58,5 % -ның жауаптарында көрсетілген. Талдау нәтижелері 1.16-диаграммада берілген.

Сонымен пән мұғалімдерінің орта есеппен 57% пән мазмұнының негізгі талаптарға сәйкестігін көрсеткен.

Білім алушылар үшін үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары туралы сауалнама сұрақтарына жүргізілген талдау нәтижесі 1.16-кестеде берілген.

1.16-кесте. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары

Негізгі артықшылықтар	2 балл	1 балл	0 балл
Білім беру мазмұны білім алушыларда ұлттық құндылықтарды дамытуға бағытталған	61,1	36	2,9
Білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік береді	62	36,6	1,5
Білім беру мазмұны практикалық дағдыларды қалыптастыруға негізделген	56	41,5	2,5
Білім беру мазмұны жаһандық құзыреттерді қалыптастыруға негізделген	56	41,1	2,9
Білім беру мазмұнында Қазақстанның ғылыми жетістіктері қарастырылған	45,8	46,5	7,7
Жаратылыстану бағытындағы пәндер бойынша практикалық жұмыстар білім беру мазмұнында жеткілікті қамтылған	57,7	38,8	3,5
Жаратылыстану бағытындағы пәндер бойынша зертханалық жұмыстар білім беру мазмұнында жеткілікті қамтылған	52,6	41,8	5,5

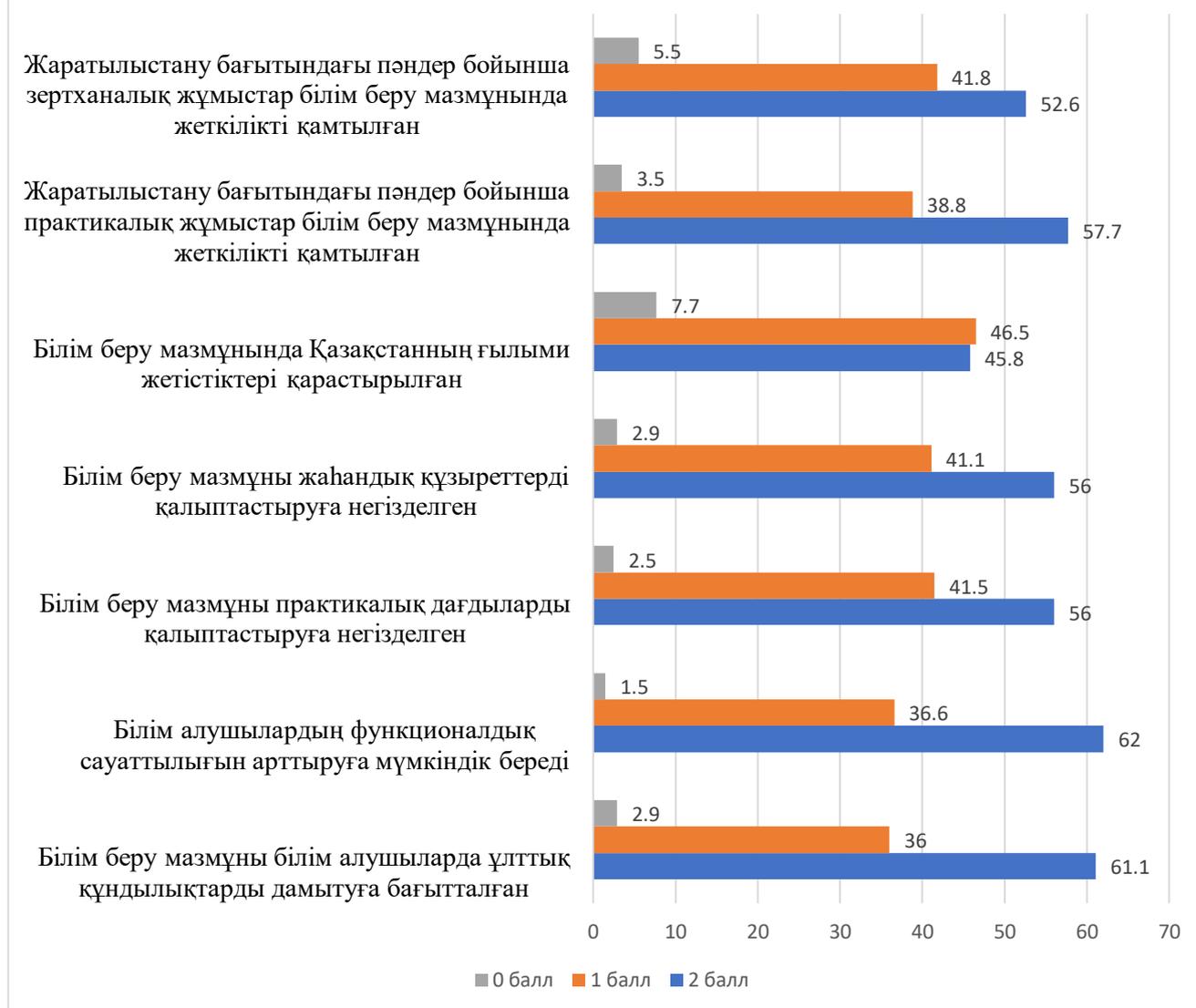
10-11-сыныптардағы жаратылыстану-математикалық бағыттағы «Қазақ тілі мен әдебиеті» (оқыту қазақ тілінде жүргізілмейтін сыныптардағы), «Алгебра және анализ бастамалары», «Физика», «Химия», «Биология», «География», «Дүниежүзі тарихы», «Құқық негіздері» оқу пәндері оқу пәндері бойынша үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары бойынша сауалнама сұрақтарына жасалған талдау келесідей нәтиже көрсетті.

Пән мұғалімдерінің басым бөлігі 56 дан 62 % оқу бағдарламасындағы негізгі артықшылықтары ретінде білім беру мазмұны білім алушыларда ұлттық құндылықтарды дамытуға бағытталуы; білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік беруі; білім беру мазмұны практикалық дағдыларды және жаһандық құзыреттерді қалыптастыруға негізделгенін атап көрсеткен.

Сонымен қатар, жаратылыстану бағытындағы пәндер бойынша практикалық жұмыстар мен зертханалық жұмыстардың білім беру мазмұнында жеткілікті қамтылғанын белгілеген.

Талдау нәтижелері 1.17-диаграммада берілген.

Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары

1.17-диаграмма. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары

10-11-сыныптардағы жаратылыстану-математикалық бағыттағы «Қазақ тілі мен әдебиеті» (оқыту қазақ тілінде жүргізілмейтін сыныптардағы), «Алгебра және анализ бастамалары», «Физика», «Химия», «Биология», «География», «Дүниежүзі тарихы», «Құқық негіздері» оқу пәндері үлгілік оқу бағдарламаларындағы оқу процесінде қиындық тудырған тақырыптар мен бөлімдер туралы сауалнама нәтижесі келесідей нәтиже көрсетті.

Сауалнамаға қатысқан мұғалімдердің 685-і «қиындық жоқ» деп жауап берді. Математика пәнінің 1 мұғалімі «Алгебра және анализ бастамалары» оқу пәні бағдарламасындағы «Тригонометриялық функциялар Тригонометриялық функциялардың қасиеттері» тақырыптары оқу процесінде білім алушылардың меңгеруіне қиындық туғызатыны туралы ақпарат берген.

Сізге қиындық тудырған оқыту мақсаттарын көрсетіңіз деген сауалнама сұрағына педагогтердің 99,8 % «қиын оқыту мақсаты жоқ» деп жауап берген, «Алгебра және анализ бастамалары» оқу пәні бағдарламасындағы «Вектор.

Түзудің теңдеуі» бойынша оқыту мақсатының қиындығы туралы мәлімет берген.

Талдау нәтижесіне сәйкес, пән мұғалімдері 10-11-сыныптың жаратылыстану-математикалық бағыттағы оқыту қазақ тілінде жүргізілмейтін сыныптарға арналған «Қазақ тілі мен әдебиеті» пәні бойынша «Грамматикалық тапсырмалар көлемін көбейту» туралы ұсыныс білдірді.

«Алгебра және анализ бастамалары» пәні бойынша есептеп шығаруға сағат санының жеткіліксіздігін, сондықтан білім алушылардың алған теориялық білімін практикалық есептер шығарумен бекіту үшін сағат саны көбейтілсе деген ұсыныс-пікірлерін сауалнама жауабында көрсеткен.

Оқу бағдарламасының құндылықтарға бағытталуы туралы сауалнама бойынша пән мұғалімдерінің жауаптары талданды. Сауалнама нәтижесі 1.17-кестеде берілген.

1.17-кесте. Оқу бағдарламасының құндылықтарға бағытталуы

Құндылықтар мен тәрбиелік әлеуеті	2 балл	1 балл	0 балл
Бағдарлама отбасылық құндылықтарды, ынтымақтастықты қалыптастыруға мүмкіндік бере ме?	59,8	37	3,2
Бағдарлама қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға ықпал ете ме?	56,3	40,1	3,6
Бағдарлама қазақ халқының және басқа да халықтардың дәстүрлерін құрметтеуге мүмкіндік бере ме?	54,1	41,1	4,8
Бағдарлама білім алушыларға практикалық жұмыста еңбек және шығармашылық дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік бере ме?	59	38,6	2,3
Бағдарлама мазмұны өмір бойы білім алуға бағытталған ба?	57,7	40	2,3

Талдау нәтижесі бойынша бағдарламаның отбасылық құндылықтарды, ынтымақтастықты қалыптастыруға мүмкіндік беруі, қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға және қазақ халқының және басқа да халықтардың дәстүрлерін құрметтеуге ықпал етуі, бағдарлама білім алушыларға практикалық жұмыста еңбек және шығармашылық дағдыларын қалыптастыруға және білім мазмұнының өмір бойы білім алуға бағытталығы зерделенді. Сауалнама нәтижесі бойынша пән мұғалімдерінің 57,3% пән бойынша оқу бағдарламаларының құндылыққа бағытталғандығын көрсетті.

Сонымен пән мұғалімдерімен жүргізілген сауалнама нәтижесіне сәйкес жүргізілген талдау Жалпы орта білім беру деңгейінің жаратылыстану-математика бағытындағы «Алгебра және анализ бастамалары», «Физика», «Химия», «Биология», «География», «Дүниежүзі тарихы», «Құқық негіздері» және оқыту қазақ тілінде жүргізілмейтін сыныптардағы «Қазақ тілі мен әдебиеті» оқу пәндерінен өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламалары бойынша оқу процесінде Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартындағы базалық құндылықтардың жүзеге асырылуын пән

мұғалімдерінің орта есеппен 65%, ал үлгілік оқу бағдарламаларының құндылықтарға бағытталуы шамамен орташа 57,3% құрайтындығын көрсетті.

Сауалнама сұрақтарына сәйкес пән бойынша үлгілік оқу бағдарламалары тақырыптарының логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылуы, оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес болуы мен пән мазмұнында тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылуын пән мұғалімдерінің 57 % қамтығанын көруге болады. Талдау нәтижелері 1.18-диаграммада көрсетілген.

1.18-диаграмма. Оқу бағдарламасының құндылықтарға бағытталуы

Сонымен Жалпы орта білім беру деңгейінің МЖМБС, үлгілік оқу жоспарларына және үлгілік оқу бағдарламаларына енгізілген өзгерістер бойынша байқау нәтижесі оқу бағдарламаларын оқу процесінде жүзеге асыруда айқындалған кемшіліктерді анықтау, оны оқу бағдарламаларының мазмұнын жетілдіруде қолданылатын болады.

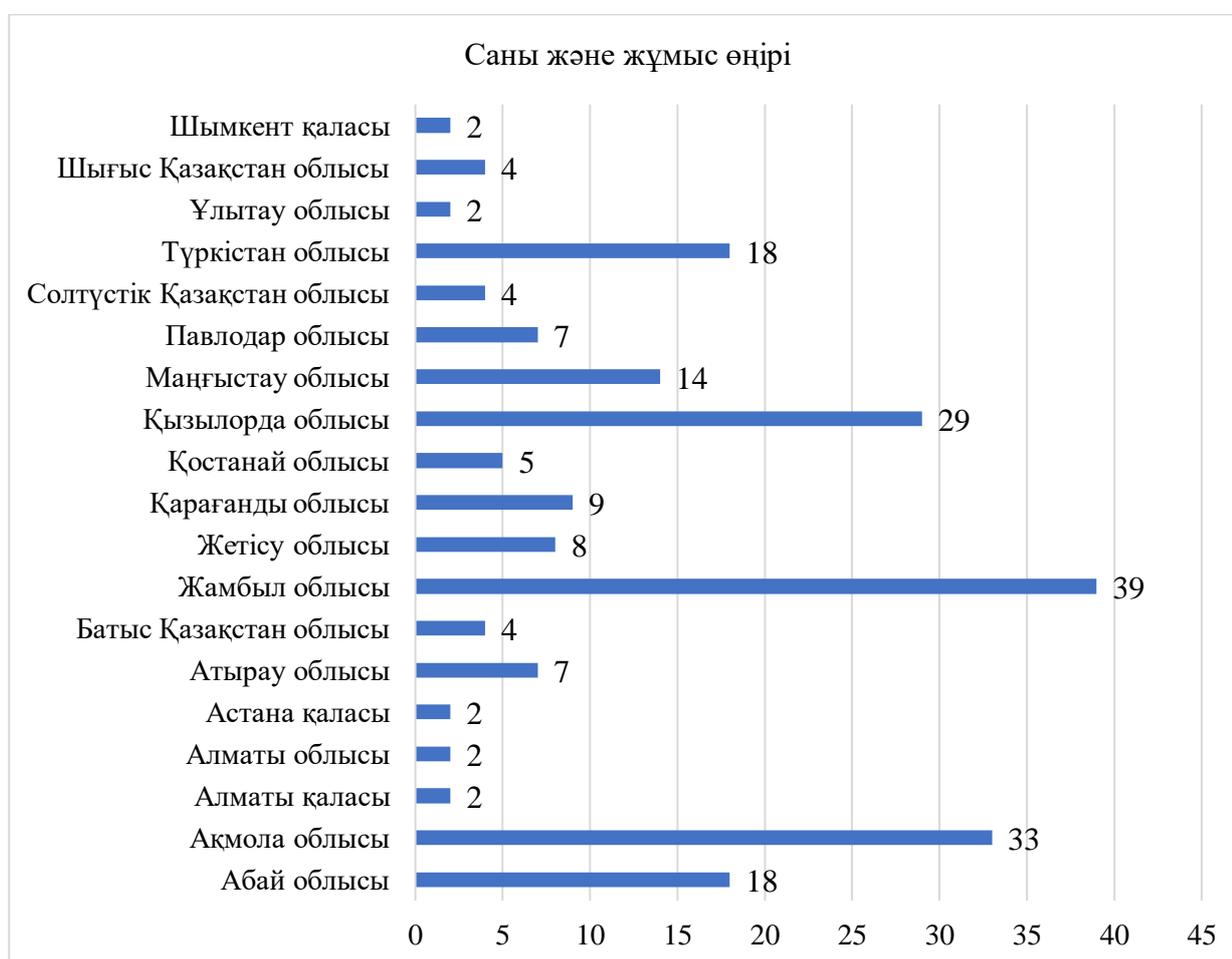
Сонымен қатар сауалнама сұрақтары арқылы Жалпы орта білім беру деңгейінің МЖМБС енгізілген өзгерістерге сәйкес 10-11-сынып білім алушыларына арналған «Әлем әдебиеті» пәнінің мазмұнын құрылымдау туралы пән мұғалімдерінің ұсыныс пікірлері де талданды. Талдау нәтижелері Жалпы орта білім беру деңгейінің қоғамдық-гуманитарлық, жаратылыстану математикалық бағыттарына арналған «Әлем әдебиеті» пәнінің білім мазмұнын құрылымдауда аталған талдау нәтижелерін ескеру ұсынылады.

2. Жалпы орта білім беру деңгейінің 10-11-сыныптарына арналған «Шетел тілі (екінші). Ағылшын тілі» оқу пәні

«Шетел тілі (екінші). Ағылшын тілі» оқу пәні мұғалімдерінің сауалнамасына қатысуы.

Негізгі орта білім беру деңгейінің үлгілік оқу бағдарламалары мен оқу бағдарламаларын тестілеу нәтижелері бойынша педагогикалық қоғамдастықтың пікірін зерделеу мақсатында сауалнамаға *«Шетел тілі (екінші). Ағылшын тілі» пәнінің 209 мұғалімі қатысты.*

Ең белсенді қатысқан Жамбыл облысының мұғалімдері – 39 адам (осы пән бойынша сауалнамаға қатысқандардың жалпы санының 18,6%-ы), Ақмола облысынан – 36 адам (17,2%), Қызылорда облысынан – 29 адам (14%). Бұл мәселе бойынша толығырақ статистика 2.1-диаграммада берілген.

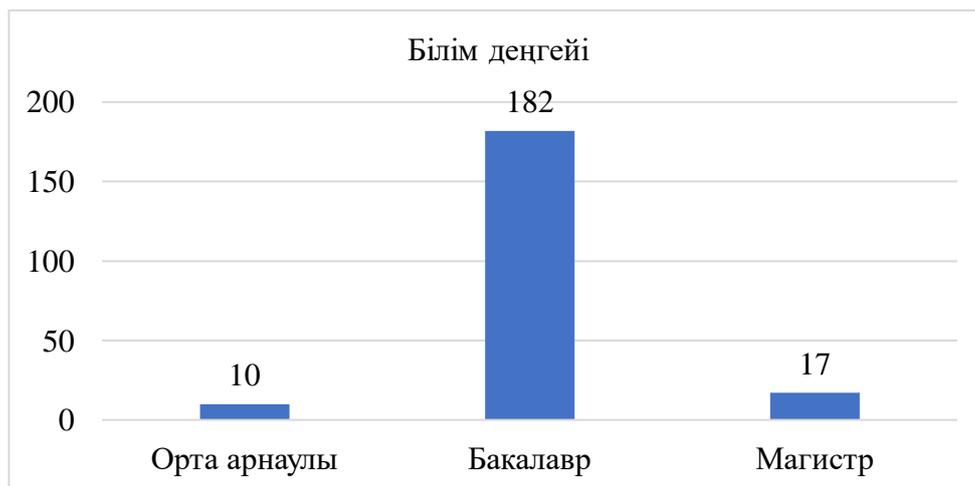
2.1 -диаграмма. «Шетел тілі (екінші). Ағылшын тілі» пәні сауалнамасына қатысқан мұғалімдерінің саны мен жұмыс өңірі

Мұғалімдердің басым бөлігі 137 адам (66%) ауылдық мектептерде, 69 адам (33%) қала мектептерінде жұмыс істейді, шағын жинақталған мектептерден сауалнамаға қатысқан ағылшын тілі мұғалімдерінің ең аз саны 3 адамды (1,5%) құрайды (2.2-диаграммаға қараңыз).

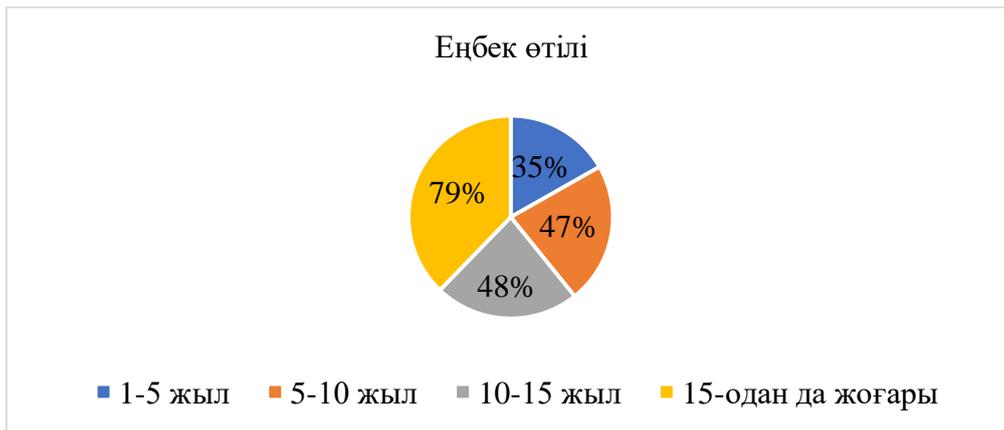
Диаграмма 2.2. «Шетел тілі (екінші). Ағылшын тілі» пәні сауалнамасына қатысқан мұғалімдерінің жұмыс орны

Қатысушы мұғалімдердің білім деңгейі бойынша жасылынған талдау төменгі нәтижені көрсетеді: олардың 95%-ы (199 адам) жоғары білімді, 5% -ы (10 адам) орта арнаулы білімді, 87%-ы (182 адам) бакалаврлар, 8%-ы (17 адам) – магистрлер, және педагогика ғылымдарының докторлары/PhD – жоқ (2.3-диаграмма).

2.3 -диаграмма. «Шетел тілі (екінші). Ағылшын тілі» пәні сауалнамасына қатысқан мұғалімдерінің білім деңгейі

Сауалнамаға қатысқан мұғалімдердің еңбек өтілі бойынша зерттеу келесі графикте көрсетілген (2.4-диаграмма). Талдауда көрсеткендей, мұғалімдердің көпшілігі (38%) тәжірибелі мамандар (79 адам) және 15 жылдан астам еңбек өтілі бар. 5 жылдан 10 жылға дейін және 10 жылдан 15 жылға дейін жұмыс өтілі 29% (тіісінше 47 және 48 адам) 17% 1-5 жылға дейін жұмыс өтілі бар жас маман (35 адам) педагогтар.

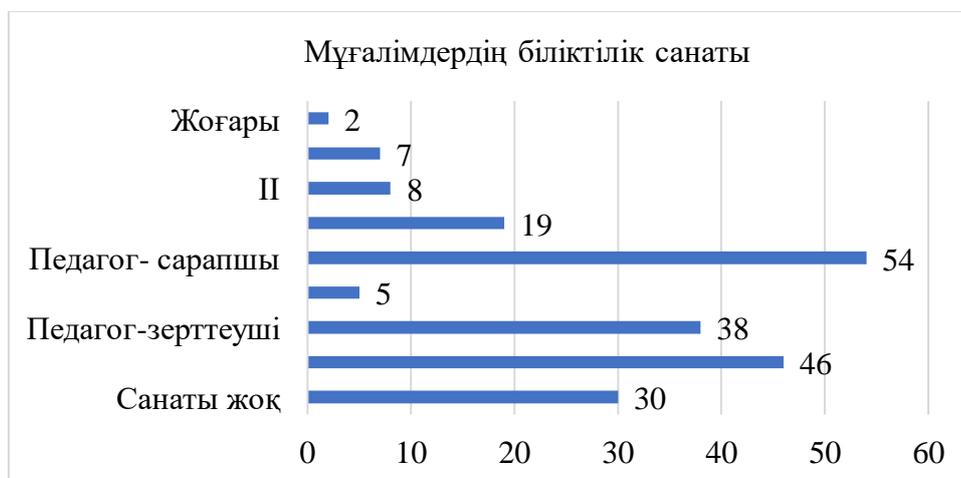

2.4 -диаграмма «Шетел тілі (екінші). Ағылшын тілі» сауалнамасына қатысқан мұғалімдерінің еңбек өтілі

Бүгінгі таңда педагогикалық кадрларды даярлаудағы білім берудің жаңа моделі халықаралық деңгейге келесі қадам бола отырып, жаңа талаптарды қойып отыр. Осыған байланысты мұғалімдер алдағы практикалық іс-әрекетінде пайдалы болатын жаңа өзгерістердің мәнін түсінуі керек. Атап айтқанда, оқушыға деген жаңа көзқарасты қалыптастыру, қолайлы жағдай туғызу және әр оқушының табиғи қабілетін дамытуға үнемі көңіл бөлу, сонымен қатар мұғалімнің оқу-тәрбие үрдісіндегі орны мен рөліне жаңаша көзқараспен қарау.

Онлайн сауалнамада жүргізілген келесі критериялар біліктілік санаты болып табылады: екінші санат; бірінші санат; жоғары санат; «мұғалім»; «мұғалім-модератор»; «педагог-сарапшы»; «мұғалім-зерттеуші».

Біліктілік санаттары бойынша респондент мұғалімдердің 14%-ының біліктілік санаттары жоқтығын немесе жаңа біліктілік санаттарына өтпегенін көрсетті (толығырақ 2.5-диаграммаға қараңыз). Бұл статистика диаграммада бейнеленген. Барлық мұғалімдердің көпшілігі «педагог-сарапшы» біліктілік санатын алды – 29%. Ең азы жоғары санатты мұғалімдер және сәйкесінше 0,9% және 2,4% педагог-мастер біліктілік санаты бар мұғалімдер.

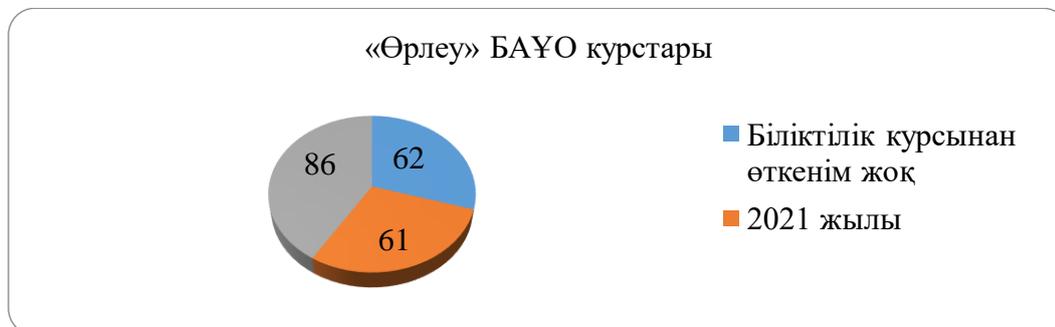

2.5 -диаграмма. «Шетел тілі (екінші). Ағылшын тілі» сауалнамасына қатысқан мұғалімдерінің біліктілік санаты

Осы ағылшын тілі пәні мұғалімдерінің құрамы олардың «Өрлеу» БАҰО

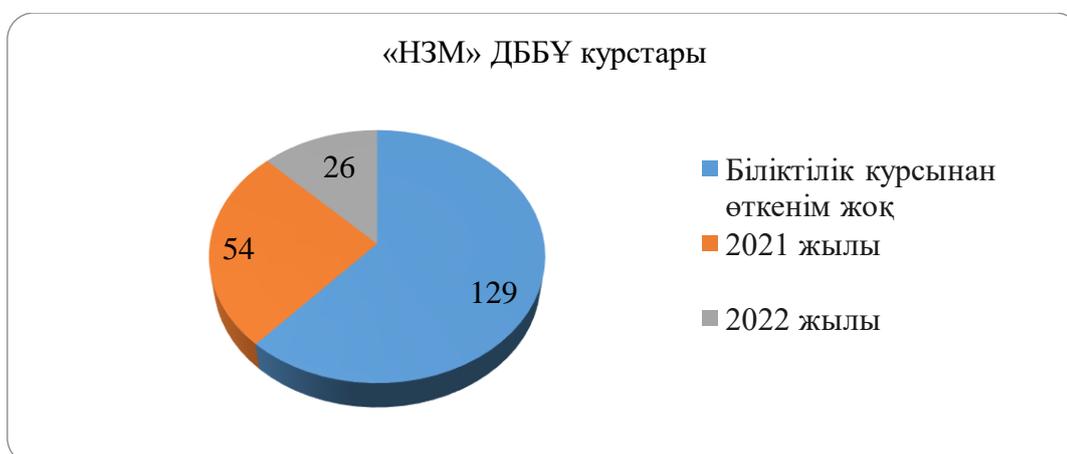
ДББҰ-ның біліктілігін арттыру курстарынан өткені және оқу нәтижелері туралы ақпарат келесі графикте берілген (6-диаграмма).

2022 жылы барлық мұғалімдердің үштен бір бөлігі дерлік 41%-ы біліктілікті арттыру курстарын аяқтады. Барлық респонденттердің 29,7%-ы «Өрлеу» БАҰО ББҰ курстарынан өтпеген.

2.6-диаграмма «Өрлеу» БАҰО» ДББҰ біліктілікті арттыру курстары бойынша пән мұғалімдерінің құрамын талдау

Келесі графикте «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығының респонденттерінің біліктілігін арттыру курстарынан өткені туралы деректер көрсетілген. Мәліметтерге сәйкес, респонденттердің жартысынан көбі, яғни 60%-ы НЗМ ПШО біліктілігін арттыру курстарынан өтпеген. 2021 және 2022 жылдарға арналған біліктілікті арттыру курстарынан өткен мұғалімдердің көрсеткіштері келесі графикте көрсетілген (2.7-диаграмма).

2.7-диаграмма Біліктілікті арттыру курстарындағы пән мұғалімдерінің құрамы НЗМ ПШО талдауынан.

Екі кестенің деректерін талдай келе, осы курстарды аяқтамаған мұғалімдер оқу-тәрбие процесін қалай ұйымдастырады, сабақта формативті және суммативті бағалауды қалай ұйымдастырады деген сұрақ туындайды?

Бұл мәселені мектеп деңгейінде ғана емес, аудан, облыс деңгейінде шешу ұсынылады, өйткені мұғалім даярлықтан өткенде ғана жаңартылған білім беру мазмұны бағдарламасының ерекшеліктерін түсініп, білім беру процессін жетілдіреді.

Педагог қызметкерлердің біліктілігін арттырудың мақсаты – оқытылатын пән бойынша білімін жаңарту және жетілдіру және өз құзыреті шегінде кәсіби міндеттерін орындау, интеллектуалдық және мәдени деңгейін арттыру, білім беру, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар саласындағы заңнамалық және нормативтік құқықтық актілерді зерделеу.

Қазіргі уақытта біліктілікті арттырудың көптеген түрлері мен мүмкіндіктері бар, оның ішінде онлайн біліктілік арттыру курстары, бұл курстар мұғалімдерге біліктілігін арттырудың нысанын, уақытын және орнын таңдауға мүмкіндік береді.

Ағылшын тілі мұғалімдерінің сауалнамасында мазмұнына, баяндау тіліне және МЖМБС-ке кейбір инновацияларды енгізудің орындылығына қатысты сұрақтар қойылды.

Қойылған сұрақтардың әрқайсысына қатысушылардың қалай жауап бергеніне толығырақ тоқталайық.

«Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында айқындалған базалық құндылықтардың оқу процесінде қаншалықты жүзеге асырылады?» деген сұраққа төмендегідей жауаптар алынды: «Қазақстандық патриотизм және азаматтық жауапкершілік» құндылығының пайдасына ең жоғары ұпайды қатысушылардың 73%-ы берген болса, ал «Құрмет» құндылығына 68,4%-ы жоғары ұпайды берген.

Жауаптарға берген түсініктемелерінде мектеп мұғалімдері: «Барлық негізгі құндылықтар оқу-тәрбие процесінде жүзеге асады», «Жан-жақты дамыған, білімді, толерантты тұлға тәрбиелеу», «Сабақта барлығына назар аударылу», «Білім берудегі негізгі құндылықтар өз деңгейінде жүзеге асырылу», «Еңбекке көбірек сіңіріп, бір-бірімізге деген құрмет туралы көбірек айтуымыз керек», «МЖМБС жалпы адамзаттық құндылықтарды қалыптастыруға ықпал етеді», «Негізгі құндылықтар тұлғаның қалыптасуына әсер етеді», «Барлық негізгі құндылықтарды оқу процесінде жүзеге асыруға болады, бірақ оларды жүзеге асырудың тиімділігі нақты пәнмен және оған құндылықтардың қолданылуымен сипатталады», «Ынтымақтастық өмір бойы ашық оқу мен білім алуға мүмкіндік береді, жаңа мүмкіндіктер ашады», «Барлық негізгі құндылықтар жинақталған, өзара әрекеттеседі, бірін-бірі толықтырады және жүзеге асырылады» деп өз пікірлерін де қосты.

«МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілген бе?» деген сұраққа төмендегідей жауаптар алынды:

Мұғалімдер келесі параметрлер бойынша ең жоғары ұпай берді: мұғалімдердің 70%-ы күтілетін нәтижелер нақты көрсетілген деп жауап берді, 74%-ы күтілетін нәтижелердің өлшенетіндігін атап өтті, 64%-ы презентацияның мағыналық жүктемесі бар екенін, 63% - күтілетін нәтижелердің реттілігі бар деп жауап берді.

Мұғалімдер өз жауаптарына түсініктемелерде: «МЖМБС-тегі пәндер бойынша күтілетін нәтижелер жоғарыда аталған аспектілердің барлығына сәйкес келеді», «Оқу материалында, әдістемелік аспектіде барлығына қол жеткізуге болады», «Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз етуге

болады», «Сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажет», «Барлық тақырыптар практикалық маңыздылыққа бағытталған», «Спиральді білім беру студенттерге терминологияны негізіден бастап, бірте-бірте күрделендіріп білуге көмектеседі», «Білім беру стандартында айқындалған негізгі құндылықтар оқу процесіне толығымен енгізілді», «Қазіргі заманда балалардың бойында барлық қасиеттерді дамыту керек», «Отаншылдық пен жауапкершілік оқу жылы бойына, барлық тақырыпта елдік санаға сіңіру», «Ынтымақтастық, сыйластық, еңбек және шығармашылық – барлық сабақтарда топтық жұмыс болмайды», «Өмір бойы білім алу - сабақ барысында қазіргі әлемдегі білімнің маңыздылығы туралы әңгімелер жүргізіледі», «Ашықтық, сыйластық, қазақстандық патриотизмді тәрбиелеу – тұлғаны тәрбиелеудің басты басымдықтары», «Оқушылардың назарын өзіне, еңбекке аударудағы ашықтық және жұмысқа шығармашылықпен қарау тек оқушыларды ғана емес, мұғалімді де әрқашан қызықтырады», «Әріптестерімен және жалпы адамдармен ынтымақтаса білу, тірі жанды, табиғатты, өзін және жеке адамды құрметтей білу. Отансүйгіштік – елдің гүлденуі» деп өз пікірлерін де қосты.

«Пән бойынша білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар» деген сұраққа кейінгі жауаптарды алдық: Қатысушылардың 87%-ы «Пән бойынша жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыптарды тереңдетіп оқыту» факторы, 88%-ы «Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі» факторы, 80%-ы «Оқу бағдарламасы бойынша ғылыми-зерттеу немесе жобалау жұмыстарын өткізу» факторы, 79%-ы «Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгеру» факторы, 78%-ы «Оқушылардың оқу белсенділігінің төмендеуі» факторы, 64%-ы «Оқыту көлемін ұлғайту және білім алушылардың жүктемесі» факторы деп жауап берген (толығырақ 2.8-диаграмманы қараңыз).

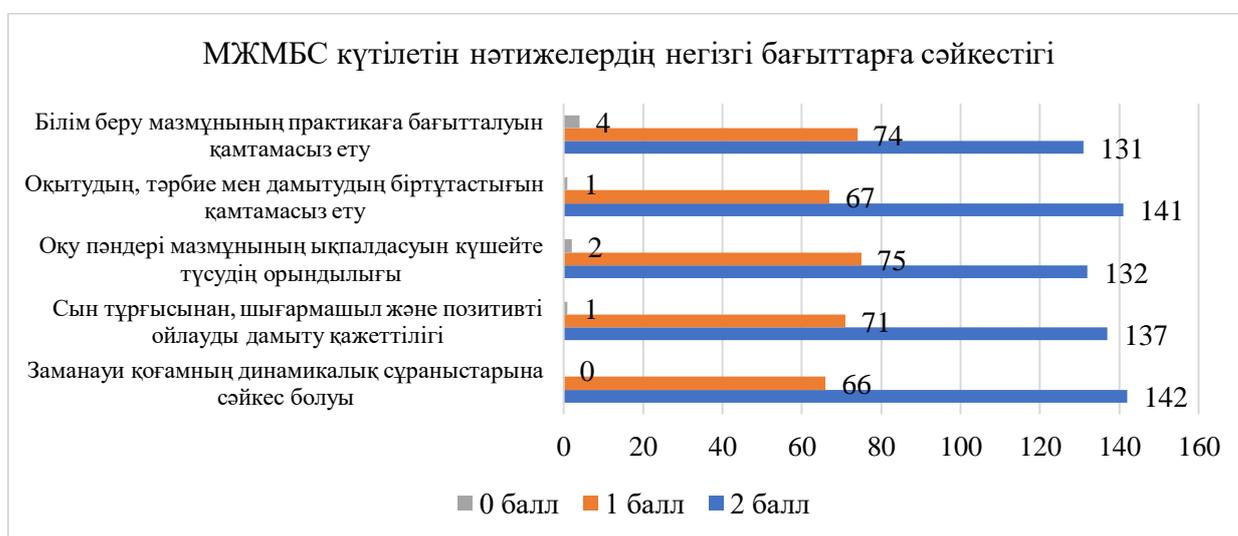

2.8-диаграмма Оқушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар

«МЖМБС күтілетін нәтижелердің негізгі бағыттарға қаншалықты сәйкес келеді?» деген сұраққа:

«Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкестік» талабы бойынша мектеп басшыларының 70%-ы, «Сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі» талабы бойынша жетекшілердің 65%-ы ең жоғары ұпай берді.

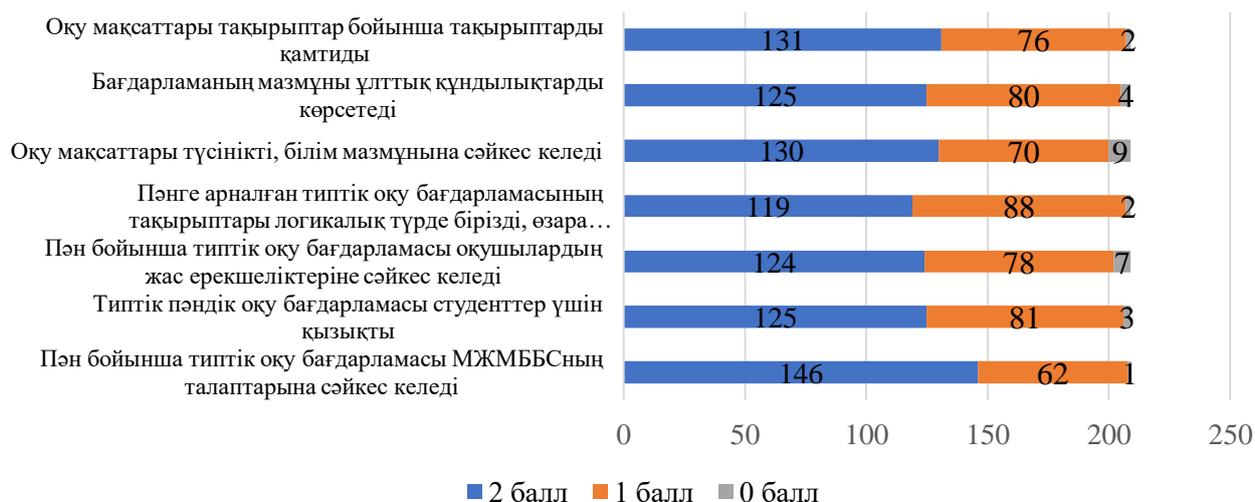
Ал «Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз» – 63%, «Оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету»–69% алды. Төмендегі диаграммда осы мәселе бойынша сауалнама деректері көрнекі түрде көрсетілген (2.9-диаграммада МЖМБС бойынша күтілетін нәтижелердің негізгі бағыттарға сәйкестігі берілген.)

2.9 -диаграмма МЖМБС бойынша күтілетін нәтижелердің негізгі бағыттарға сәйкестігі

Сауалнама типтік оқу бағдарламасы бойынша сұрақтарды қамтыды. Мұғалімдерге үлгілік оқу бағдарламалары бойынша пайымдауларды бағалау ұсынылды. Сауалнама нәтижелері: қатысушылардың 69%-ы пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы Мемлекеттік білім стандартының талаптарына сәйкес келеді деп есептейді. Мұғалімдердің 63%-ы пән бойынша Үлгілік оқу бағдарламасының оқушылар үшін қызықты екеніне сенімді. Мұғалімдердің 60%-ға жуығы пән бойынша Типтік оқу бағдарламасы оқушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес келетініне сенімді. Мұғалімдердің 58%-ы пән бойынша типтік оқу бағдарламасының тақырыптары логикалық жүйелі түрде, өзара байланыста құрылған деп есептейді. Сауалнамаға қатысқандардың 55%-ға жуығы оқу мақсаттары анық, білім мазмұнына сәйкес және оқу мақсаттары пән бойынша тақырыптарды қамтитынына сенімді. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі 2.10 -диаграммада берілген.

Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі

«Оқушылардың үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары қандай» деген сұраққа келесі жауаптар алынды: Мұғалімдердің 62%-ы оқу мақсаттары тілдік пәндер бойынша сөйлеу дағдыларын жеткілікті түрде дамытады деп санайды, қатысушылардың 61%-ы «Білім беру мазмұны оқушылардың бойында ұлттық құндылықтарды дамытуға бағытталғанына» сенімді, мұғалімдердің 60%-ға жуығы ҮОБ «Оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік береді», «Білім беру мазмұны практикалық дағдыларды қалыптастыруға негізделген» және «Білім беру мазмұны жаһандық құзыреттіліктерді қалыптастыруға негізделген» деп жауап берген. Ағылшын тілі мұғалімдерінің 45%-ы ғана ҮОБ-да әдеби шығармалардың жеткілікті саны бар деп есептейді. Ұпайлар туралы толығырақ ақпарат 2.11-диаграммада берілген.

ҮОБ-ның негізгі артықшылықтары қандай?

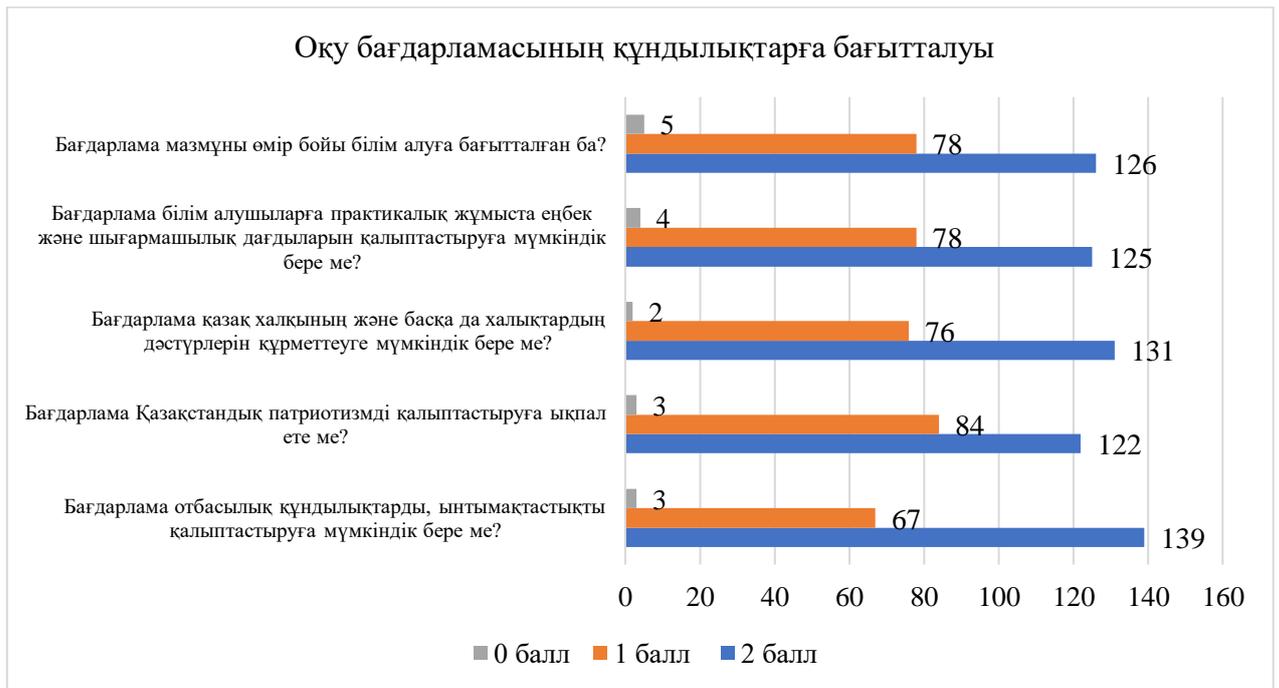
2.11-диаграмма Үлгілік оқу бағдарламаларының оқушылар үшін негізгі артықшылықтары.

Мұғалімдер оқуда ең көп қиындық тудыратын тақырыптар пәнаралық байланысы бар тақырыптар екенін түсіндірді. Мысалы, коммуникация және технологиялар. Мұғалімдерге пәнаралық тақырыптарды жүзеге асыру және контекст арқылы тілді үйренуге бағытталған жұмсақ CLIL әдістемесі бойынша біліктілікті арттыру курстарымен қамтамасыз ету қажет. Қиындық тудыратын оқу мақсаттарын көрсету туралы сұраққа мұғалімдердің көпшілігі эссенің әртүрлі түрлерін оқытуға бағытталған мақсаттарды қоспағанда, мұндай мақсаттар іс жүзінде жоқ деп жауап берді. Бір қызығы, үлгілік оқу бағдарламасының мақсаты үшін жазудың нақты түрлері көрсетілмеген. Сондықтан мұғалімдерге жазудың әртүрлі жанрлары мен түрлерін үйретуге көмектесетін қосымша әдістемелік құралдар әзірленуі керек.

Қатысушылардың Үлгілік оқу жоспарын жетілдіру бойынша келесі ұсыныстармен бөлісті: «Оқу мақсаттары мен бағалау талаптарын көрсетіңіз», «Оқу бағдарламасын мұғалімге де, оқушыларға да түсіну оңай болатындай жақсарту керек, демек, ол мұғалім оны оқушыларға түсіндіруге оңайырақ болады», «Ағылшын тіліндегі оқулыққа көбірек көңіл бөлу, аймақтануды беру», «Бағдарламаны қанықтандыру», «Оқу мақсаттарының тұжырымын қайта қарау», «Оқушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес материалды мұқият таңдау, тараулардың тақырыбына сәйкес сабақ тақырыптарын таңдау». Ұсыныстардың көпшілігі мақсаттарды жақсартуға бағытталған. 2024 жылға арналған үлгілік оқу бағдарламаларын жетілдіру жұмыстары басталып та кетті. Бұл жұмысқа сарапшылар да, тәжірибелі практиктер де қамтылды.

Сауалнаманың соңғы бөлімі оқу бағдарламасының құндылық бағдарын анықтау болып табылады. Келесі сұрақтарға талдау жасалды:

- Бағдарлама отбасылық құндылықтарды, ынтымақтастықты қалыптастыруға ықпал ете ме?
- Бағдарлама қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға ықпал ете ме?
- Бағдарлама қазақ халқының және басқа халықтардың салт-дәстүрлеріне құрметпен қарауды насихаттайды ма?
- Бағдарлама студенттердің практикалық жұмыста еңбек және шығармашылық дағдыларын қалыптастыруға ықпал ете ме?
- Бағдарламаның мазмұны өмір бойы білім алуға бағытталған ба? сауалнама сұрақтары талданды. Талдау нәтижесі 2.12-диаграммада берілген.

2.12-диаграмма Оқу бағдарламасының құндылық бағдары

Бұл сұрақтардың жауабы төмендегідей болды: Бағдарлама отбасы құндылықтарын қалыптастыруға қалай ықпал етеді деген сұраққа мұғалімдердің 66%-ы ең жоғары ұпай берді. Бұл бағдарлама қазақ халқының және басқа халықтардың салт-дәстүрлерін құрметтеуге тәрбиелеуге ықпал етеді деп есептейді шамамен осыншама мұғалімдер. Мұғалімдердің 60%-ға жуығы бағдарламаның мазмұны үздіксіз білім беруге бағытталғанына, бұл бағдарлама оқушылардың практикалық жұмыста еңбек және шығармашылық дағдыларын қалыптастыруға ықпал ететініне сенімді. Қатысушылардың жауаптарын толығырақ зерттеуді 2.12-диаграммада көруге болады.

Жалпы орта білім беру деңгейіндегі МЖМБС, үлгілік оқу жоспарлары мен үлгілік оқу жоспарларына енгізілген өзгерістерді талдау нәтижелері оқу жоспарларының мазмұнын жетілдіру үшін пайдаланылатын болады.

3. Жалпы орта білім беру деңгейінің 10-11-сыныптарына арналған «Физика» оқу пәні

Жалпы орта білім беру деңгейінің жаратылыстану-математикалық бағытындағы 10-11-сыныптарына арналған «Физика» оқу пәні бойынша байқау нәтижелері

10-11-сыныптарына арналған «Физика» оқу пәні бойынша жалпы орта білім беру деңгейінің жалпыға міндетті білім беру стандарты, үлгілік оқу жоспарлары және үлгілік оқу бағдарламаларына енгізілген өзгерістерге сәйкес жалпы білім беру ұйымдарының басшылары және пән мұғалімдерімен жүргізілген сауалнама нәтижесі зерделенді.

Жалпы орта білім беру деңгейінің жалпыға міндетті білім беру стандарты, үлгілік оқу жоспарлары және үлгілік оқу бағдарламаларына апробациядан өткізу

қорытындысы бойынша педагогтардың пікірін зерделеу бойынша сауалнама 10-11-сыныптың қоғамдық-гуманитарлық және жаратылыстану-математикалық бағытында «Физика» пәнінен сабақ беретін мұғалімдері арасында жүргізілді.

2022-2023 оқу жылында 10-11-сыныпқа арналған жаратылыстану-математикалық бағыттағы «Физика» пәні бойынша оқу жүктемесі Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 30 қыркүйектегі № 412 бұйрығымен бекітілген үлгілік оқу жоспарының инварианттық компонентінің таңдау пәні бойынша тереңдетілген деңгейде 3сағаттан 2 сағатқа қысқартылды. Сондықтан үлгілік оқу бағдарламаларына өзгерістер енгізілді.

Жалпы орта білім беру деңгейінің жаратылыстану-математикалық бағыттағы 10-11-сыныптарына арналған «Физика» пәнінен 2 сағатқа арналған үлгілік оқу бағдарламасы бойынша келесі оқыту мақсаттары қысқартылды:

Жалпы орта білім беру деңгейінің 10-11-сыныптарына арналған жаратылыстану-математикалық бағыттағы «Физика» пәнінен *оқу жүктемесі төмендетілген* үлгілік оқу бағдарламасынан *2 сағаттық бағдарламада* келесі оқыту мақсаттары қысқартылды. Сонымен бірге өзгертілген оқу мақсаттары бар. Үлгілік оқу бағдарламаларының айырмашылығы 3.1,3.2-кестелерде берілген.

3.1-кесте – Үлгілік оқу бағдарламаларының айырмашылығы (10-сынып).

2- сағат		3-сағат	
Кинематика			
Дене қозғалысы кинематикасының теңдеулері мен графиктері	10.1.1.1- кинематика теңдеулерін қолдану және орын ауыстыру, жылдамдық, үдеудің графиктерін талдай білу	Қазіргі заманғы физиканың рөлі	10.1.1.1 - қазіргі заманғы физиканың рөлі туралы пікір айту және өз пікірін дәлелдеу
		Физикалық шамалардың қателіктері. Өлшеулер нәтижесін өңдеу. № 1 Зертханалық жұмыс «Көлбеу жазықтық бойымен қозғалатын дененің үдеуін анықтау»	10.1.1.2 - жүйелік және кездейсоқ қателіктерді ажырата білу; 10.1.1.3 - тәуелсіз, тәуелді және тұрақты физикалық шамаларды анықтау; 10.1.1.4 - физикалық шамалардың өлшеу дәлдігін ескере отырып, тәжірибелік зерттеудің соңғы нәтижесін жазу
		Теңүдемелі қозғалыс кинематикасының негізгі теңдеулері	10.1.1.5 - жылдамдықтың уақытқа тәуелділігі графигін пайдалана

		мен ұғымдары	отырып, теңүдемелі қозғалыс кезіндегі орын ауыстыру формуласын қорытып шығару; 10.1.1.6 - сандық және графиктік есептерді шығаруда кинематика теңдеулерін қолдану
Салыстырмалы қозғалыс	10.1.1.2 - жылдамдықтар мен орын ауыстыруды қосудың классикалық заңына күнделікті өмірден мысалдар келтіру	Инвариантты және салыстырмалы физикалық шамалар. Галилейдің салыстырмалылық принципі	10.1.1.7 - инварианты және салыстырмалы физикалық шамаларды ажырату; 10.1.1.8 - жылдамдықтарды қосу мен орын ауыстыруды қосудың классикалық заңын есеп шығаруда қолдану
Қисық сызықты қозғалыс кинематикасы	10.1.1.3 - қисықсызықты қозғалыс кезіндегі траекторияның қисықтық радиусын, дененің тангенциалды, центрге тартқыш және толық үдеуін анықтау;	Қисық сызықты қозғалыс кинематикасы	10.1.1.9 - қисықсызықты қозғалыс кезіндегі траекторияның қисықтық радиусын, дененің тангенциалды, центрге тартқыш және толық үдеуін анықтау;
		Көкжиекке бұрыш жасай лақтырылған дененің қозғалысы.	10.1.1.10 - көкжиекке бұрыш жасай лақтырылған дененің қозғалысы кезіндегі кинематикалық шамаларын анықтау;
Динамика			
Күштер. Күштерді қосу. Ньютон заңдары	10.1.2.1- бірнеше күштің әрекетінен болатын дененің қозғалысына есеп шығарудың алгоритмдерін құру	Күштер. Күштерді қосу. Ньютон заңдары	10.1.2.1 - бірнеше күштің әрекетінен болатын дененің қозғалысына есеп шығарудың алгоритмдерін құру
Бүкіл әлемдік тартылыс заңы	10.1.2.2 - бүкіл әлемдік тартылыс	Бүкіл әлемдік тартылыс заңы	10.1.2.2 - инертті масса мен

	заңын түсіну және ғарыш аппаратының қозғалысын сипаттау		гравитациялық массаның физикалық мағынасын түсіндіру; 10.1.2.3 - материалдық нүктенің гравитациялық өріс кернеулігі мен потенциалының қашықтыққа тәуелділік графигін түсіндіру; 10.1.2.4 - бүкіл әлемдік тартылыс заңын есептер шығаруда қолдану
Гравитациялық өрістегі снарядтың қозғалысы	10.1.2.3 - көкжиекке бұрыш жасай және вертикаль лақтырылған дененің қозғалысы кезіндегі физикалық шамалардың өзгерісін сипаттау	Абсолют қатты дененің инерция моменті	10.1.2.5 - материалдық дененің инерция моментін есептеу үшін Штейнер теоремасын қолдану
		Импульс моменті. Импульс моментінің сақталу заңы және оның кеңістік қасиеттерімен байланысы. Айналмалы қозғалыс динамикасының негізгі теңдеуі	10.1.2.6 - айналмалы қозғалыс динамикасының негізгі теңдеуін есеп шығаруда қолдану; 10.1.2.7 - айналмалы және ілгерілемелі қозғалысты сипаттайтын физикалық шамалардың арасындағы сәйкестікті жүргізу
Статика және гидростатика		Статика	
Массалар центрі. Тепе-теңдік түрлері	10.1.3.1 - абсолют қатты дененің массалар центрін анықтау және әртүрлі тепе-теңдікті түсіндіру	Массалар центрі.	10.1.3.1 - абсолют қатты дененің және денелер жүйесінің массалар центрін анықтау
Қатынас ыдыстар. Гидравликалық пресс. Паскаль заңын қолдану Торичелли тәжірибесі	10.1.3.2- Паскаль заңын сипаттау және оның қолданылуы 10.1.3.3- гидростатикалық қысым терминін	Тепе-теңдік түрлері.	10.1.3.2 - әртүрлі тепе-теңдікті түсіндіру кезінде себеп-салдар байланысын орнату

	түсіндіру		
		№ 2 Зертханалық жұмыс «Бір-біріне бұрыш жасай бағытталған күштерді қосу»	10.1.3.3 - күштерді қосудың заңдылығын эксперименттік тексеру және күш шамасын тәжірибелік жолмен анықтау
Сақталу заңдары			
Механикадағы импульс пен энергияның сақталу заңдары	10.1.4.1- сақталу заңдарын сандық және эксперименттік есептерді шығаруда қолдану	Механикадағы импульс пен энергияның сақталу заңдары және олардың кеңістік пен уақыттың қасиеттерімен байланысы.	10.1.4.1 - сақталу заңдарын сандық және эксперименттік есептерді шығаруда қолдану
Гидродинамика		Сұйықтар мен газдардың механикасы	
Сұйықтық кинематикасы	10.1.5.1 - сұйықтар мен газдардың ламинарлық және турбуленттік ағыстарын сипаттау	Гидродинамика. Сұйықтар мен газдардың ламинарлық және турбуленттік ағыстары	10.1.5.1 - сұйықтар мен газдардың ламинарлық және турбуленттік ағыстарын сипаттау
№ 1 Зертханалық жұмыс: «Тұтқырлығы әртүрлі сұйықта қозғалатын кішкентай шардың қозғалысын зерттеу»	10.1.5.2. - тәуелсіз, тәуелді және тұрақты физикалық шамаларды анықтау және физикалық шамалардың өлшеу дәлдігін ескеру; 10.1.5.3 - эксперименттің нәтижесіне әсер етуші факторларды анықтау және нәтижені жақсартудың жолдарын ұсыну	Үзіліссіздік теңдеуі. Бернулли теңдеуі. Көтергіш күш	10.1.5.2 - үзіліссіздік теңдеуі мен Бернулли теңдеуін эксперименттік, сандық және сапалық есептерді шығаруда қолдану
		Тұтқыр сұйықтың қозғалысы. Стокс формуласы. Денелерді қапталдай ағу	10.1.5.3 - Торричелли теңдеуін эксперименттік, сандық және сапалық есептерді шығаруда қолдану
		№ 3 Зертханалық жұмыс «Тұтқыр сұйықта қозғалатын	10.1.5.4 - эксперименттің нәтижесіне әсер етуші факторларды

		кішкентай шардың жылдамдығының оның радиусынан тәуелділігін зерттеу»	анықтау және нәтижені жақсартудың жолдарын ұсыну
Молекулалық кинетикалық теорияның негіздері			
Молекулалық кинетикалық теорияның негіздері қағидалары. Термодинамикалық параметрлер Кристалл және кристалл емес заттар	10.2.1.1- температура мен молекулалардың ілгерілемелі қозғалысының орташа кинетикалық энергиясының байланысын сипаттау; 10.2.1.2 - қатты дененің, сұйықтың, газдың модельдерін Молекулалық кинетикалық теорияның негізінде сипаттау; 10.2.1.3 - кристалл және кристалл емес қатты заттардың құрылысын ажырату	Газдардың молекулалық кинетикалық теориясының негізгі қағидалары және оның тәжірибелік дәлелдемелері. Термодинамикалық жүйелер және термодинамикалық параметрлер. Тепе-теңдік және тепе-теңдік емес күйдегі термодинамикалық жүйе. Температура - зат бөлшектерінің жылулық қозғалысының орташа кинетикалық энергиясының өлшемі ретінде	10.2.1.1 - температура мен молекулалардың ілгерілемелі қозғалысының орташа кинетикалық энергиясының байланысын сипаттау
		Идеал газ. Газдардың молекулалық-кинетикалық теориясының негізгі теңдеуі	10.2.1.2 - идеал газ моделін сипаттау; 10.2.1.3 - молекулалық кинетикалық теорияның негізгі теңдеуін есептер шығаруда қолдану
Газ заңдары			
Идеал газ күйінің теңдеуі Изопроцестер. Адиабаталық процесс	10.2.2.1 - идеал газ күйінің негізгі теңдеуін қолдану және изопроцестер графиктерін ажырату	Идеал газ күйінің теңдеуі	10.2.2.1 - идеал газ күйінің негізгі теңдеуін есептер шығаруда қолдану;
		Изопроцестер. Изопроцестер графиктері. Дальтон заңы	10.2.2.2 - тұрақты температура кезінде қысымның газ көлеміне тәуелділігін зерттеу(Бойль-Мариотт заңы);

			10.2.2.3 - тұрақты қысым кезінде газ көлемінің температураға тәуелділігін зерттеу (Гей-Люссак заңы); 10.2.2.4 - тұрақты көлем кезінде қысымның газ температурасына тәуелділігін зерттеу (Шарль заңы); 10.2.2.5 - газ заңдарын сандық және графикалық есептер шығаруда қолдану
Термодинамика негіздері			
Термодинамика заңдарын қолдану Жылу қозғалтқыштары.	10.2.3.1 – термодинамиканың бірінші және екінші заңының мағынасын түсіндіру; сипаттау; 10.2.3.2 – жылу қозғалтқышының жұмыс істеу принципі мен қолданылуын сипаттау	Идеал газдың ішкі энергиясы. Термодинамиканың жұмыс. Жылу мөлшері, жылу сыйымдылық	10.2.3.1 - бір атомды және екі атомды идеал газдың ішкі энергиясының формуласын есептер шығаруда қолдану
		Термодинамиканың бірінші заңы. Термодинамиканың бірінші заңын изопрцестерге қолдану. Адиабаталық процесс, Пуассон теңдеуі	10.2.3.2 - термодинамиканың бірінші заңын изопрцестерге және адиабаталық процеске қолдану
		Қайтымды және қайтымсыз процестер. Энтропия. Термодинамиканың екінші заңы. Айналмалы процесс және оның пайдалы әсер коэффициенті, Карно циклі	10.2.3.3 - идеал жылу қозғалтқышы үшін Карно циклін сипаттау; 10.2.3.4 жылу қозғалтқышының пайдалы әсер коэффициенті формуласын есептерді шығаруда қолдану
Сұйық және қатты денелер			
Ауаның ылғалдылығы, шық нүктесі	10.2.4.1 - ауаның салыстырмалы	Қаныққан және қанықпаған бу.	10.2.4.1 - гигрометрдің және

Сұйықтың беттік керілуі. Жұғу, қылтүіктік құбылыстар Қатты денелердің механикалық қасиеттері	Ылғалдылығын анықтау; 10.2.4.2 - сұйықтың беттік керілу құбылысының табиғатын түсіну және қылтүіктік құбылыстардың өмірдегі маңызы. 10.2.4.4 - серпімді деформация кезіндегі Юнг модулін анықтау	Ауаның ылғалдылығы. Фазалық диаграммалар. Үштік нүкте. Заттың кризистік күйі	психрометрдің көмегімен ауаның салыстырмалы ылғалдылығын анықтау
Ауаның ылғалдылығы, шық нүктесі Сұйықтың беттік керілуі. Жұғу, қылтүіктік құбылыстар	10.2.4.1 - ауаның салыстырмалы ылғалдылығын анықтау; 10.2.4.2 - сұйықтың беттік керілу құбылысының табиғатын түсіну және қылтүіктік құбылыстардың өмірдегі маңызы.	Сұйықтың беткі қабатының қасиеттері. Жұғу, қылтүіктік құбылыстар	10.2.4.2 - сұйықтың беттік керілу коэффициентін әртүрлі тәсілдермен анықтау
Қатты денелердің механикалық қасиеттері	10.2.4.4 - серпімді деформация кезіндегі Юнг модулін анықтау	Кристалл және аморф денелер. Қатты денелердің механикалық қасиеттері	10.2.4.3 - әртүрлі қатты денелер мысалында кристалдық және аморфты денелердің құрылымын ажырату; 10.2.4.4 - серпімді деформация кезіндегі Юнг модулін анықтау
Электростатика			
Электр өрісі	10.3.1.1 – электр зарядының сақталу заңы мен Кулон заңын есептер шығаруда қолдану; 10.3.1.2 - электр өрісінің қасиетін талқылау және оның күштік сипаттамасын анықтау;	Электр заряды. Зарядтың беттік және көлемдік тығыздығы. Зарядтың сақталу заңы. Кулон заңы	10.3.1.1 - электр зарядының сақталу заңы мен Кулон заңын есептер шығаруда қолдану
	10.3.1.3 - гравитациялық және электростатикалық өрістердің	Электр өрісі. Біртекті және біртекті емес электр өрісі.	10.3.1.2 - суперпозиция принципін электр өрісінің қорытқы

	қасиеттерін салыстыру	Электр өрісінің кернеулігі. Электр өрісінің суперпозиция принципі	кернеулігін анықтау үшін пайдалану
		Электр өрісінің кернеулік векторының ағыны. Гаусс теоремасы	10.3.1.3 - зарядталған жазықтықтың, шардың, сфераның және шексіз жіптің электр өрісінің кернеулігін анықтау үшін Гаусс теоремасын қолдану
		Зарядтың орын ауыстыруы кезіндегі электр өрісінің жұмысы. Потенциал. Электр өрісінің потенциалдар айырымы	10.3.1.4 - нүктелік зарядтың электр өрісінің потенциалы мен жұмысын есептеу
		Эквипотенциал беттер. Біртекті электр өрісі үшін кернеулік пен потенциалдар айырымы арасындағы байланыс	10.3.1.5 - электростатикалық өрісте күшті және энергетикалық сипаттамаларды байланыстыратын формуланы есептер шығаруда қолдану; 10.3.1.6 - гравитациялық және электростатикалық өрістерде күшті және энергетикалық сипаттамаларды салыстыру
		Электр өрісіндегі өткізгіштер мен диэлектриктер	10.3.1.7 - диэлектриктердегі поляризация құбылысы мен өткізгіштердегі электростатикалық индукция құбылысына салыстырмалы талдау жасау
Электр сыйымдылық. Конденсаторлар. Сыйымдылықтың өлшем бірлігі және электр мөлшері	10.3.1.4 – конденсатор сыйымдылығының оның параметрлеріне	Электр сыйымдылығы. Конденсаторлар. Конденсаторларды жалғау	10.3.1.8 - конденсатор сыйымдылығының оның параметрлеріне

	тәуелділігін зерттеу;		тәуелділігін зерттеу; 10.3.1.9 - конденсаторларды тізбектей және параллель жалғау формулаларын есеп шығаруда қолдану
		Электр өрісінің энергиясы;	10.3.1.10 - электр өрісінің энергиясын есептеу
Тұрақты ток			
Ток көзінің электр қозғаушы күші мен ішкі кедергісі. Кернеу және потенциалдар айырмасы	10.3.2.1 — сыртқы тізбектегі электр қозғаушы күші пен кернеу түсуінің айырмашылығын түсіну 10.3.2.2 - өткізгіштерді аралас жалғауды зерттеу	Электр тогы. Тізбек бөлігіне арналған Ом заңы. Өткізгіштерді аралас жалғау	10.3.2.1 - аралас жалғанған өткізгіштерден тұратын тізбек бөлігі үшін Ом заңын қолдану
Толық тізбек үшін Ом заңы	10.3.2.3- толық тізбек үшін Ом заңын қолдану және қысқа тұйықталудың салдарын түсіну	№ 4 Зертханалық жұмыс «Өткізгіштерді аралас жалғауды оқып үйрену»	10.3.2.2 - өткізгіштерді аралас жалғауды зерттеу
		Ток көзінің электр қозғаушы күші мен ішкі кедергісі	10.3.2.3 - электр қозғаушы күші мен кернеу көзінің әртүрлі жұмыс режиміндегі (жұмыстық, бос жүріс, қысқа тұйықталу) байланысын зерттеу
		Толық тізбек үшін Ом заңы;	10.3.2.4 - толық тізбек үшін Ом заңын қолдану
Электр тогының жұмысы мен қуаты № 5 Зертханалық жұмыс «Ток көзінің электр қозғаушы күші мен ішкі кедергісін анықтау».	10.3.2.4 – эксперимент арқылы ток көзінің электр қозғаушы күші мен ішкі кедергісін анықтау	№ 5 Зертханалық жұмыс «Ток көзінің электр қозғаушы күші мен ішкі кедергісін анықтау» Электр тогының жұмысы мен қуаты. Джоуль –Ленц заңы. Ток көзінің пайдалы әсер коэффициенті	10.3.2.5 - эксперимент арқылы ток көзінің электр қозғаушы күші мен ішкі кедергісін анықтау
			10.3.2.7 - электр

			тогының жұмысы, қуаты және ток көзінің пайдалы әсер коэффициентінің формулаларын есептер шығаруда қолдану
Әртүрлі ортадағы электр тогы			
Металдардағы, жартылай өткізгіштердегі, электролиттердегі, газдар мен вакуумдағы электр тогы.	10.3.3.1 – әртүрлі ортадағы электр тогының пайда болуын салыстыру;	Металдардағы электр тогы. Асқын өткізгіштік	10.3.3.1 - металдардағы электр тогын сипаттау және кедергінің температураға тәуелділігін талдау; 10.3.3.2 - жоғары температурада асқын өткізгішті материалдарды алудың келешегін талқылау
		№ 6 Зертханалық жұмыс «Шамның қыл сымының, резистордың және жартылай өткізгіш диодтың вольт-амперлік сипаттамасы»	10.3.3.4 - шамның қылсымының, резистордың және жартылай өткізгіш диодтың вольт-амперлік сипаттамасын зерттеу
№ 2 Зертханалық жұмыс: «Электролиттердегі электр тогының пайда болу шарттарын зерттеу»	10.3.3.2 - электролиз үдерісіндегі электр тогы шартын эксперимент арқылы анықтау	Электролит ерітінділеріндегі және балқыламалардағы электр тогы. Электролиз заңы	10.3.3.5 - электролиттердегі электр тогын сипаттау және электролиз заңын есептер шығаруда қолдану
Жартылай өткізгішті құралдар	10.3.3.3 – жартылай өткізгішті құралдардың қолданылуына мысалдар келтіру	Жартылай өткізгіштердегі электр тогы. Жартылай өткізгішті құралдар	10.3.3.3 - жартылай өткізгіштердегі электр тогын сипаттау және жартылай өткізгіш құралдарын қолдану принципін түсіндіру
Асқын өткізгіштік	10.3.3.4 - асқын өткізгіштік құбылысы мен практикалық қолданылуын сипаттау	Газдардағы электр тогы. Вакуумдегі электр тогы.	10.3.3.7 - газдардағы және вакуумдағы электр тогын сипаттау;

Магнит өрісі			
Магнит өрісі. Магнит индукциясының векторы. Бұрғы ережесі.	10.3.4.1 – өткізгіштің магнит өрісін сипаттайтын шамаларды түсіну	Магнит өрісі. Тоғы бар өткізгіштің өзара әрекеттесуі. Ампер тәжірибелері Магнит индукция векторы. Дөңгелек және шексіз түзу тоғы бар өткізгіштердің индукциясы. Бұрғы ережесі	10.3.4.1 - магнит индукция векторының физикалық мағынасын заманауи техниканың жетістіктері мен есептер шығару арқылы түсіндіру;
Ампер күші, Лоренц күші.	10.3.4.2 – сол қол ережесін қолдануды және зарядталған бөлшектердің қозғалысы мен тоғы бар өткізгішке магнит өрісінің әсерін сипаттау	Ампер күші, сол қолы ережесі;	10.3.4.2 - электр өлшеуіш құралдардың, электр қозғалтқыштың жұмыс істеу принципін түсіндіру;
		Лоренц күші. Магнит өрісіндегі зарядталған бөлшектердің қозғалысы	10.3.4.3 - токомак, циклотрон, андронды коллайдер, магниттік тордың жұмыс істеу принципін талдау және поляр шұғыласының табиғатын түсіндіру; 10.3.4.4 - зарядталған бөлшектердің қозғалысына магнит өрісінің әсерін зерттеу;
Заттың магниттік қасиеттері.	10.3.4.3 – магниттік материалдардың(не одим магниттер, датчиктер, сейсмометрлер, металл детекторлар) заманауи қолдану аймағын және олардың қолдану үрдісін талқылау	Заттың магниттік қасиеттері. Кюри температуры	10.3.4.5 - заттың магниттік қасиеттері бойынша топтастыру және олардың қолдану аймағын анықтау; 10.3.4.6 - магниттік материалдарды(нео дим магниттер, датчиктер, сейсмометрлер, металл іздегіш) заманауи қолдану аймағын және

			олардың қолдану үрдісін талқылау
Жасанды магниттер. Соленоид	10.3.4.4 - жасанды магниттерді эксперимент жүзінде жинау және қолданылу аясын түсіндіру; 10.3.4.5- соленоидтың магнит өрісіне әсер ететін факторларды сипаттау		
Электромагниттік индукция			
Электромагниттік индукция заңы. Электромагниттік құралдар	10.3.5.1- магнит ағыны өзгеруі салдарынан электр қозғаушы күштің пайда болуын түсіндіру; 10.3.5.2- Ленц ережесін түсіндіру; 10.3.5.3 - электромагниттік құралдардың (электромагниттік реле, генератор, трансформатор) жұмыс істеу принципін түсіну	Ампер күшінің жұмысы. Магнит ағыны. Электромагниттік индукция құбылысы	10.3.5.1 - Электромагниттік құралдардың (электромагниттік реле, генератор, трансформатор) жұмыс істеу принципін зерттеу
		Электромагниттік индукция заңы. Ленц ережесі. Өздік индукция. Индуктивтілік	10.3.5.2 - электромагниттік индукция заңын есептер шығаруда қолдану
Магниттік-резонанстық томография	10.3.5.4 - магниттік-резонанстық томографияның практикалық маңызын түсіну	Магнит өрісінің энергиясы	10.3.5.3 - механикалық және магнит өрісінің энергиялары арасындағы сәйкестікті жүргізу
		Электр қозғалтқыш және тұрақты токтың электр генераторы	10.3.5.4 - қолданыстағы электрқозғалтқыштың моделін зерттеу және Фарадей заңы мен Ленц ережесін қолданып алынған нәтижелерді пайдалана отырып дәлелді түрде түсіндіру

3.2-кесте – Үлгілік оқу бағдарламаларының айырмашылығы (11-сынып).

3- сағат		2- сағат	
Механикалық тербелістер			
Гармоникалық тербелістердің тендеулері мен графиктері	11.4.1.1 - эксперименттік, аналитикалық және графиктік тәсілмен гармоникалық тербелісті ($x(t)$, $v(t)$, $a(t)$) зерттеу	Гармоникалық тербелістер	11.4.1.1 - эксперименттік, аналитикалық және графиктік тәсілмен гармоникалық тербелісті ($x(t)$, $v(t)$, $a(t)$) зерттеу
Электромагниттік тербелістер			
Еркін және еріксіз электромагниттік тербелістер Механикалық тербелістер мен электромагниттік тербелістер арасындағы ұқсастық	11.4.2.1 - еркін және еріксіз тербелістердің пайда болу шарттарын сипаттау 11.4.2.2 - механикалық тербелістер мен электромагниттік тербелістерді сәйкестендіру; 11.4.2.3 - компьютерлік моделдеу арқылы заряд пен ток күшінің уақытқа тәуелді графиктерін зерттеу	Еркін және еріксіз электромагниттік тербелістер	11.4.2.1 - еркін және еріксіз тербелістердің пайда болу шарттарын сипаттау; 11.4.2.2 - механикалық тербелістер мен электромагниттік тербелістерді сәйкестендіру
Айнымалы ток			
Айнымалы ток генераторы	11.4.3.1 - генератор моделін қолданып, айнымалы ток генераторының жұмыс істеу принципін зерттеу	Айнымалы ток генераторы	11.4.3.1 - генератор моделін қолданып, айнымалы ток генераторының жұмыс істеу принципін зерттеу
Еріксіз электромагниттік тербелістер. Айнымалы ток	11.4.3.2 - физикалық шамаларды (период, жиілік, кернеу, ток күші мен электр қозғаушы күшінің максималды және әсерлік мәндері) қолданып, айнымалы токты сипаттау; 11.4.3.3 - синусоидалы айнымалы ток немесе кернеуді гармоникалық функция түрінде көрсете алу	Еріксіз электромагниттік тербелістер. Айнымалы ток	11.4.3.2 - физикалық шамаларды (период, жиілік, кернеу, ток күші мен электр қозғаушы күшінің максималды және әсерлік мәндері) қолданып, айнымалы токты сипаттау

Айнымалы ток тізбегінде активті және реактивті кедергі	11.4.3.4 - айнымалы ток тізбегінде тек активті жүктеме кезінде(резистор) фаза ығысуын сипаттау; 11.4.3.5 - айнымалы ток тізбегінде реактивті жүктемелер кезінде (катушка, конденсатор) фаза ығысуын сипаттау		
Активті және реактивті кедергілерден тұратын айнымалы токтың тізбектелген электр тізбегі үшін Ом заңы	11.4.3.6 - R, L, C -дан тұратын айнымалы токтың тізбектелген электр тізбегін есептеу		
Айнымалы ток тізбегіндегі қуат	11.4.3.7 - айнымалы токтың активті және реактивті қуат ұғымының физикалық мағынасын түсіндіру; 11.4.3.8 - векторлық диаграмма салу арқылы қуат коэффициентін анықтау		
Электр тізбегіндегі кернеу резонансы	11.4.3.9 - резонанс шартын түсіндіру және оның қолданылуына мысал келтіру; 11.4.3.10 - Резонанстық жиілікті есептеу	Айнымалы ток тізбегіндегі резонанс	11.4.3.3 - резонанс шартын түсіндіру және оның қолданылуына мысал келтіру; 11.4.3.4 - резонанстық жиілікті есептеу
Электр энергиясын өндіру, тасымалдау және қолдану, трансформатор	11.4.3.11 - қуат формуласының негізінде трансформатордың жұмыс істеу принципін талдау; 11.4.3.12 - электр энергиясын тасымалдау үшін жоғары кернеудегі айнымалы токтың экономикалық артықшылықтарын түсіндіру	Электр энергиясын өндіру, тасымалдау және қолдану, трансформатор	11.4.3.5 - электр энергиясын тасымалдау үшін жоғары кернеудегі айнымалы токтың экономикалық артықшылықтарын түсіндіру

	11.4.3.13 - трансформатор орамасындағы орам санын эксперимент арқылы анықтау	№ 1 Зертханалық жұмыс: «Трансформатор орамасындағы орам санын анықтау»	11.4.3.6 - трансформатор орамасындағы орам санын эксперимент арқылы анықтау
Қазақстандағы және дүние жүзіндегі электр энергиясын өндіру және қолдану	11.4.3.14 - Қазақстандағы электр энергиясы көздерінің артықшылықтары мен кемшіліктерін бағалау	Қазақстандағы және дүние жүзіндегі электр энергиясын өндіру және қолдану	11.4.3.7 - Қазақстандағы электр энергиясы көздерінің артықшылықтары мен кемшіліктерін бағалау
Толқындық қозғалыс			
Серпімді механикалық толқындар. Бойлық және тұрғын толқындардың теңдеуі. № 1 Зертханалық жұмыс «Ауадағы дыбыс жылдамдығын анықтау»	11.5.1.1 - ауадағы тұрғын дыбыс толқындарының пайда болуын зерттеу; 11.5.1.2 - графикалық әдісті қолданып түйіндер мен шоғырларды анықтау және тұрғын толқындардың пайда болуын түсіндіру		
Механикалық толқындардың таралуы. Механикалық толқындардың интерференциясы және дифракциясы	11.5.1.3 – механикалық толқындардың интерференциясы мен дифракциясын мысалдармен түсіндіру		
Электромагниттік толқындардың жұтылуы мен шығарылуы	11.5.2.1 - электромагниттік толқындардың пайда болу шарттарын түсіндіру және олардың қасиеттерін сипаттау	Электромагниттік толқындардың жұтылуы мен шығарылуы	11.5.1.1 - электромагниттік толқындардың пайда болу шарттарын түсіндіру және олардың қасиеттерін сипаттау
Радиобайланыс. Детекторлы радиоқабылдағыш	11.5.2.2 - жоғары жиілікті электромагниттік тербелістердің модуляциясы мен детекторлауды сипаттау; 11.5.2.3 - амплитудалық (AM) және жиіліктік (FM) модуляцияны ажырату; 11.5.2.4 - детекторлы радиоқабылдағышты	Радиобайланыс	11.5.1.2 - жоғары жиілікті электромагниттік тербелістердің модуляциясы (AM және FM) мен детектрленуін сипаттау; 11.5.1.3 - радиоқабылдағыштың жұмыс істеу принципін түсіндіру

	ң жұмыс істеу принципін түсіндіру		
Аналогты-сандық түрлендірулер. Байланыс арналары	11.5.2.5 - аналогтықпен салыстырғанда сандық форматтағы сигналды берудің артықшылықтарын түсіндіру	Аналогты-сандық түрлендірулер. Байланыс арналары	11.5.1.4 - аналогтықпен салыстырғанда сандық форматтағы сигналды берудің артықшылықтарын түсіндіру
Байланыс құралдары	11.5.2.6 - байланыс құралдарын жүйелеу және оларды жетілдірудің жолдарын ұсыну	Байланыс құралдары	11.5.1.5 - байланыс құралдарын жүйелеу және оларды жетілдірудің жолдарын ұсыну
Толқындық оптика			
Жарықтың дисперсиясы. Жарықтың интерференциясы	11.6.1.2 - призма арқылы өткен кездегі ақ жарықтың жіктелуін түсіндіру; 11.6.1.3 - механикалық және жарық толқындарының интерференциялық көріністеріне салыстырмалы талдау жүргізу; 11.6.1.4 - жұқа пленкаға түскен және шағылған жарықтардан пайда болған интерференциялық максимумдар мен минимумдарды бақылау шарттарын анықтау	Жарықтың интерференциясы Жарықтың дифракциясы Дифракциялық торлар № 2 Зертханалық жұмыс: «Дифракциялық тордың көмегімен жарықтың толқын ұзындығын анықтау»	11.6.1.1 – жарық жылдамдығын анықтаудың зертханалық және астрономиялық әдістерін түсіндіру 11.6.1.2 – дифракциялық торды толқын ұзындығын анықтау үшін қолдану
Жарықтың дифракциясы. Дифракциялық торлар	11.6.1.5 - Френель теориясын қолданып, қылдан, саңылаулардан, дөңгелек саңылаудан пайда болған дифракциялық көріністерді түсіндіру		
Жарықтың поляризациясы. № 2 Зертханалық жұмыс «Жарықтың интерференциясын,	11.6.1.7 - жарықтың интерференция, дифракция және поляризация құбылысын талдай отырып, эксперимент	Жарықтың поляризациясы. № 3 Зертханалық жұмыс: «Жарықтың поляризациясын	11.6.1.3- жарықтың интерференция, дифракция және поляризация құбылысын талдай отырып, эксперимент

дифракциясын және поляризациясын бақылау »	арқылы жарықтың электромагниттік табиғатын дәлелдеу	бақылау»	арқылы жарықтың электромагниттік табиғатын дәлелдеу
Геометриялық оптика			
Гюйгенс принципі. Жарықтың шағылу заңы	11.6.2.1 - Гюйгенс принципінің көмегімен жарықтың шағылу заңын түсіндіру	Геометриялық оптика заңдары	11.6.2.1 - шынының сыну көрсеткішін эксперименттік жолмен анықтау; 11.6.2.2 - жарық сигналдарын тасымалдауда оптогалшықты технологияның артықшылығын түсіндіру
Жазық және сфералық айналар	11.6.2.2 - сфералық айнадағы сәуленің жолын салу және сфералық айнаның формуласын есептер шығаруда қолдану		
Жарықтың сыну заңы	11.6.2.3 - Гюйгенс принципінің көмегімен жарықтың сыну заңын түсіндіру		
Толық ішкі шағылу	11.6.2.4 - жарық сигналдарын тасымалдауда оптогалшықты технологияның артықшылығын түсіндіру		
№ 3 Зертханалық жұмыс «Шынының сыну көрсеткішін анықтау»	11.6.2.5 - шынының сыну көрсеткішін эксперименттік жолмен анықтау және экспериментті жақсартудың жолдарын ұсыну		
Линзалар жүйесінде кескін салу. Жұқа линза формуласы. Оптикалық құралдар	11.6.2.6 - линзалар жүйесінде сәулелердің жолын салу; 11.6.2.8 - телескоп, микроскоп және лупадағы сәуленің жолын салу және түсіндіру	Оптикалық құралдар	11.6.2.3 - телескоп, микроскоп және лупадағы сәуленің жолын салу және түсіндіру
Салыстырмалы теорияның элементтері			
Салыстырмалы теорияның	11.7.1.1 - Галилейдің салыстырмалы		

постулаттары. Лоренц түрлендірулері	принципі мен Эйнштейннің салыстырмалы принципін сәйкестендіру; 11.7.1.2 - Эйнштейн постулаттары мен Лоренц түрлендірулерін есептер шығаруда қолдана отырып, релятивистік эффектіні түсіндіру		
Энергия. Релятивистік динамикадағы импульс және масса. Материалдық дене үшін энергия мен массаның байланыс заңы	11.7.1.3 - зарядталған бөлшектердің үдеткіштерінің жұмыс істеу принципін, оларда орын алатын релятивистік эффектіні ескере отырып түсіндіру		
Атомдық және кванттық физика			
Сәулеленудің түрлері Спектрлер.	11.8.1.1 - сәулеленудің көздері мен түрлерін топтастыру	Жарықтың корпускулярлық- толқындық табиғатының біртұтастығы Спектрлік талдау	11.7.1.1 - электромагниттік сәулеленудің корпускулярлық- толқындық табиғатының дәлелдейтін мысалдар келтіру (элементар бөлшектердің толқындық табиғаты) 11.7.1.2 - спектрлік талдау әдісін және оның қолданылуын сипаттау
Инфракызыл және ультракүлгін сәулелену. Рентген сәулелері. Электромагниттік сәулелену шкаласы	11.8.1.3 - электромагниттік сәулелену, олардың табиғатта пайда болуы мен затпен өзара әрекеттесуін ажырату	Электромагниттік сәулелену шкаласы	11.7.1.3 - электромагниттік сәулеленуді, олардың пайда болу табиғаты мен затпен әрекеттесуіне қарай ажырату
Жылулық сәулелену. Стефан – Больцман және Винн заңдары. Ультракүлгін апаты. Планк формуласы. Фотондар. Фотоэффект	11.8.1.4 - - Стефан- Больцман, Винн заңдарын және Планк формуласын ультракүлгін апаттын негіздеу және абсолют қара дененің жылулық сәулеленуін		

	сипаттау үшін қолдану		
Фотоэффектіні қолдану	11.8.1.5 - фотоэффектінің табиғатын түсіндіру және оны қолдануға мысалдар келтіру; 11.8.1.6 - фотоэффектінің заңдары мен Эйнштейн теңдеуін есеп шығаруда қолдану	Фотоэффектіні қолдану	11.7.1.4 - фотоэффектінің табиғатын түсіндіру және оны қолдануға мысалдар келтіру
Жарық қысымы	11.8.1.7 - жарықтың кванттық теориясы негізінде жарық қысымының табиғатын түсіндіру		
Жарықтың химиялық әсері	11.8.1.8 - фотосинтез және фотография үдерісін мысалға келтіре отырып, жарықтың химиялық әсерін сипаттау	Жарықтың химиялық әсері	11.7.1.5 - фотосинтез және фотография үдерісін мысалға келтіре отырып, жарықтың химиялық әсерін сипаттау
Рентгендік сәулелену	11.8.1.9 - компьютерлік және магниттік-резонанстық томографияны салыстыру	Рентгендік сәулелену	11.7.1.6 - компьютерлік және магниттік-резонанстық томографияны салыстыру
Жарықтың корпускулярлық-толқындық табиғатының біртұтастығы	11.8.1.10 - электромагниттік сәулеленудің корпускулярлық-толқындық табиғатынын дәлелдейтін мысалдар келтіру		
Альфа бөлшектің шашырауы бойынша Резерфорд тәжірибесі. Бор постулаттары. Франк және Герц тәжірибелері	11.8.1.12 - атомның планетарлық моделін альфа бөлшектің ыдырауы бойынша Резерфорд тәжірибесіне сүйене отырып негіздеу; 11.8.1.13 - Бор постулаттарына сүйеніп атомның орнықты күйінің шартын түсіндіру		
№ 4 Зертханалық жұмыс	11.8.1.14 - сутегі атомының		

«Сәулеленудің тұтас және сызықтық спектрлерін бақылау»	энергетикалық құрылымына сүйене отырып, сызықтық спектрдің табиғатын түсіндіру;		
Сызықты емес оптика туралы түсінік. Лазерлер	11.8.1.15 - лазер құрылымын және әсер ету принципін түсіндіру; 11.8.1.16 - голографияның даму кезеңдерін талқылау	Лазерлер.	11.7.1.7 - лазер құрылымының әсері мен қолданылуын түсіндіру; 11.7.1.8 - голографияның даму кезеңдерін талқылау
Бөлшектің толқындық қасиеттері. Бор теориясының қиыншылығы. де Бройль толқындары	11.8.1.17 - элементар бөлшектердің толқындық табиғатының пайда болуы мен практикада қолданылуына мысалдар келтіру; 11.8.1.18 - де Бройль толқын ұзындығының формуласын есептер шығаруда қолдану		
Атом ядросының физикасы			
Табиғи радиоактивтілік. Радиоактивті ыдырау заңы	11.8.2.1 - радиоактивті ыдырау заңы негізінде ядролық қалдықтармен аймақтың зақымдануының ұзаққа созылу себептерін түсіндіру; 11.8.2.2 - радиоактивті ыдыраудың формуласын есептер шығаруда қолдану	Табиғи радиоактивтілік. Радиоактивті ыдырау заңы №4 Зертханалық жұмыс: «Жартылай ыдырау периодын анықтау»	11.7.2.1- - радиоактивті ыдырау заңы негізінде ядролық қалдықтармен аймақтың зақымдануының ұзаққа созылу себептерін түсіндіру 11.7.2.2 - графикалық тәсіл арқылы жартылай ыдырау периодын анықтау
Атомдық ядро. Ядроның нуклондық моделі. Изотоптар. Ядродағы нуклондардың байланыс энергиясы	11.8.2.3 - атомдық ядроның байланыс энергиясын есептеу және меншікті байланыс энергиясының ядроның массалық санына тәуелділігін түсіндіру	»	
Ядролық реакциялар. Жасанды радиоактивтілік.	11.8.2.4 - ядролық реакцияны жазу кезінде массалық және зарядтық	Ядролық реакциялар. Ауыр ядролардың бөлінуі. Тізбекті ядролық реакция	11.7.2.3 - ядролық реакцияны жазу кезінде массалық және зарядтық санның сақталу заңын

Ауыр ядролардық бөлінуі. Тізбекті ядролық реакция. Сындық масса	санның сақталу заңын қолдану; 11.8.2.5 - ядролық синтездің және табиғи радиоактивтіліктің табиғатын түсіну		қолдану, ядролық синтездің және табиғи радиоактивтіліктің табиғатын түсіну
№ 5 Зертханалық жұмыс «Дайын сурет бойынша зарядталған бөлшектердің тректерін оқып үйрену»	11. 8.2.6 - магнит өрісіндегі зарядталған бөлшектердің қозғалыс сипатын түсіндіру		
Радиоактивті сәулелердің биологиялық әсері. Радиациядан қорғану	11. 8.2.7 - α , β және γ сәулелерінің табиғатын, қасиеттерін және биологиялық әсерін түсіндіру	Радиоактивті сәулелердің биологиялық әсері. Радиациядан қорғану	11.7.2.4 - α , β және γ сәулелердің иондалу және өтімділік қабілеттерін түсіндіру; 11.7.2.5 - радиоактивті материалдарды өңдеуді, қолдануды, сақтауды және олармен жұмыс кезіндегі қауіпсіздік ережелерін сипаттау
Ядролық реактор. Ядролық энергетика. Термоядролық реакциялар	11. 8.2.8 - ядролық реакторлардың құрылысы мен жұмыс істеу принципін сипаттау; 11. 8.2.9 - ядролық энергетиканың даму кезеңдерін талқылау	Ядролық реактор. Ядролық энергетика	11.7.2.6 - ядролық реакторлардың құрылысы мен жұмыс істеу принципін сипаттау; 11.7.2.7 - ядролық энергетиканың даму кезеңдерін талқылау
Нанотехнология және наноматериалдар			
Нанотехнологияның негізгі жетістіктері, өзекті мәселелер және даму кезеңдері. Наноматериалдар	11.9.1.1 - наноматериалдардың физикалық қасиеттерін және оларды алудың жолдарын түсіндіру; 11.9.1.2 - нанотехнологияның қолданылуын талқылау	Нанотехнологияның негізгі жетістіктері, <i>өзекті мәселелер</i> және даму кезеңдері. Наноматериалдар	11.8.1.1 - наноматериалдардың физикалық қасиеттерін және оларды алудың жолдарын, қолдануын түсіндіру
Космология			
Жұлдыздар әлемі. Жұлдызға дейінгі қашықтық. Айнымалы	11.10.1.1 - жұлдыздардың басты спектрлік класын сипаттау;	Жұлдыздар әлемі. Жұлдыздық шамалар.	11.9.1.1 - жұлдыздардың жырақтылығы бойынша

жұлдыздар	11.10.1.2 - көрінерлік жұлдыздық шама және абсолют жұлдыздық шама ұғымдарын ажырату; 11.10.1.3 - көрінерлік және абсолют жұлдыздық шаманы анықтау үшін формулаларды қолдану		жіктелетінін, көрінерлік жұлдыздық шамамен және абсолют жұлдыздық шамамен сипатталатынын түсіндіру
Жұлдыздардың планеталық жүйелері. Жер топтарындағы планеталар және гигант- планеталар. Күн жүйесіндегі кіші денелер	11.10.1.5 - Жұлдыздар эволюциясын түсіндіру үшін Герцшпрунг-Рассель диаграммасын қолдану; 11.10.1.6 - қара құрдымдар, нейтронды жұлдыздар және аса жаңа жұлдыздардың қасиеттерін сипаттау	Жұлдыздардың классификациясы	11.9.1.2 - жұлдыздар эволюциясын түсіндіру үшін Герцшпрунг-Рассель диаграммасын қолдану; 11.9.1.3 - қара құрдымдар, нейтронды жұлдыздар және аса жаңа жұлдыздардың қасиеттерін сипаттау
Біздің Галактика. Басқа Галактикалардың ашылуы. Квazarлар	11.10.1.7 - ара қашықтықты анықтау үшін, «қарапайым май шамдар» әдісін пайдалануды сипаттау	Қашықтықты анықтау	11.9.1.4 - ара қашықтықты анықтау үшін қолданылатын «жаңа тәсілдер» әдісін пайдалануды сипаттау
Үлкен жарылыс теориясы. Қызыл ығысу және Галактикаға дейінгі қашықтықты анықтау.	11.10.1.8 - Әлемнің жеделдеуі мен қара энергия туралы пікірталасты талқылау;	Күңгірт энергия. Әлемнің үдеуі мен ұлғаюы	11.9.1.6 - берілген астрономиялық бақылауларға сүйене отырып әлемнің ұлғаюы туралы болжамды талқылау
Әлемнің эволюциясының негізгі кезеңдері. Әлемнің моделдері. Өмір және Әлем туралы ойлар Адамзаттың космостық болашағы және космосты игеру	11.10.1.10 - Хаббл заңын қолданып, Әлемнің жасын бағалай алу; 11.10.1.11 - микротолқынды фондық сәулелену туралы ақпаратты қолданып, Үлкен Жарылыс теориясын түсіндіру	Үлкен жарылыс теориясы. Қызыл ығысу	11.9.1.7 - Хаббл заңын қолданып, Әлемнің жасын бағалай алу; 11.9.1.8 - микротолқынды фондық сәулелену туралы ақпаратты қолданып, Үлкен Жарылыс теориясын түсіндіру

Өзгерістер енгізілген оқу бағдарламаларының оқу процесінде жүзеге асырылуын зерделеу негізінде 1 тоқсан нәтижесі бойынша талдау жүргізілді. Пән мазмұны бойынша талдау білім беру ұйымдарының басшылары мен пән мұғалімдеріне арналған сауалнама сұрақтары арқылы жүзеге асырылды.

«Физика» пәні бойынша өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламаларын байқаудан өткізу қорытындысы бойынша пән мұғалімдері арасында жүргізілген сауалнамаға Қазақстан Республикасының 12 өңірінен педагогтер қатысты. Жалпы орта білім беру деңгейінің 10-11-сыныптарына арналған жаратылыстану-математикалық бағыттағы «Физика» пәнінен сабақ беретіп қатысқан педагогтер туралы мәліметтер 3.3-кесте берілген.

3.3-кесте. Педагогтер туралы мәліметтер.

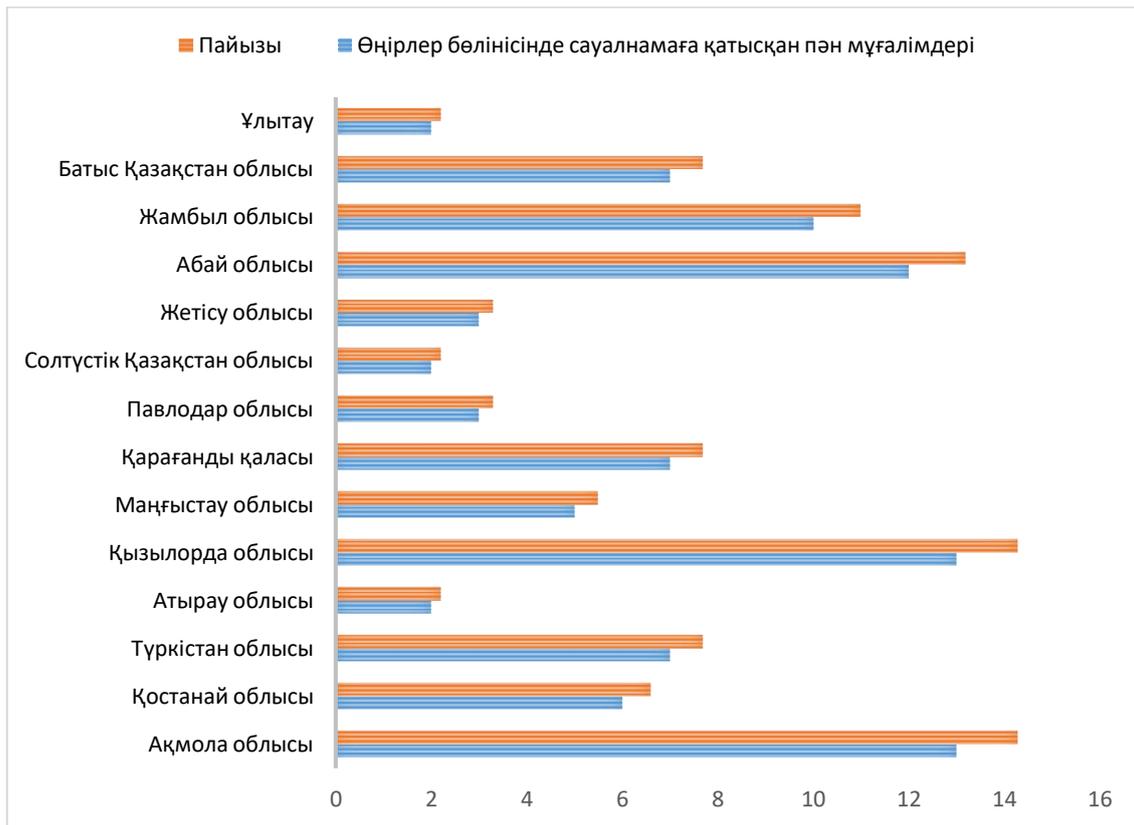
№	Өңірлер	Пайыздық құрамы
1	Ақмола облысы	14,3
2	Қостанай облысы	6,6
3	Түркістан облысы	7,7
4	Атырау облысы	2,2
5	Қызылорда облысы	14,3
6	Маңғыстау облысы	5,5
7	Қарағанды қаласы	7,7
8	Павлодар облысы	3,3
9	Солтүстік Қазақстан облысы	2,2
10	Жетісу облысы	3,3
11	Абай облысы	13,2
12	Жамбыл облысы	11,0
13	Батыс Қазақстан облысы	7,7
14	Ұлытау	2,2

Сауалнама бойынша сұрақтарға жауап беруде Қызылорда және Ақмола облысының педагогтері сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 14,3% құрап белсенді қатысты. Ал Астана қаласы, Алматы қаласы, Астана қаласы Алматы облысы педагогтері сауалнамаға қатыспаған.

Атырау облысы-2,2; Жамбыл облысы-11, Маңғыстау облысы-5,5, Павлодар облысы-3,3; Солтүстік Қазақстан облысы-2,2; Жетісу облысы-3,3; Абай облысы- 13,2 бойынша пән мұғалімдерінің үлесі % құрады.

Өңірлер бойынша сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің статистикасы 3.1-диаграммада толығырақ берілген.

3.1-диаграмма. Өңірлер бөлінісінде сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдері (% көрсеткішпен)

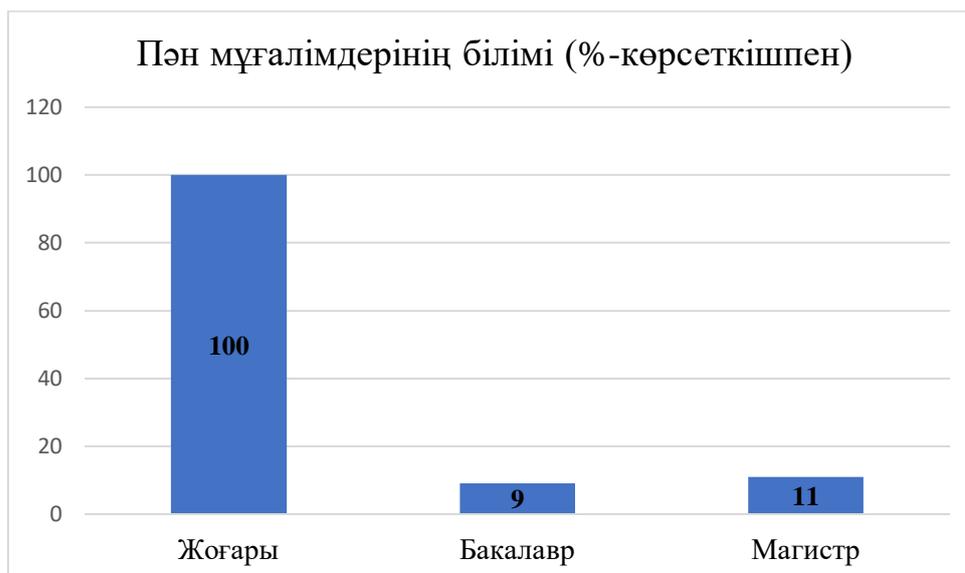

Сауалнамаға қатысқан жаратылыстану-математикалық бағыттағы бағыттағы сыныптарда сабақ беретін «Физика» пәні мұғалімдерінің көп саны 30, ауыл мектептерінің педагогтері, қалалық мектептердің педагогтері 59, шағын жинақты мектеп педагогтерінің үлесі 11% көрсетті. Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің жұмыс орны туралы мәліметтер 3.2-диаграммада берілген.

Білім деңгейі бойынша респонденттердің осы контингентін талдау нәтижелері келесідей: педагогтердің 100 % – ы жоғары білімі бар, пән мұғалімдерінің 11 % – ы магистрлер, 9 % – ы – бакалаврлар. Пән мұғалімдерінің білімі бойынша талдау нәтижелері 4.3-диаграммада көрсетілген.

3.3-диаграмма. Пән мұғалімдерінің білімі

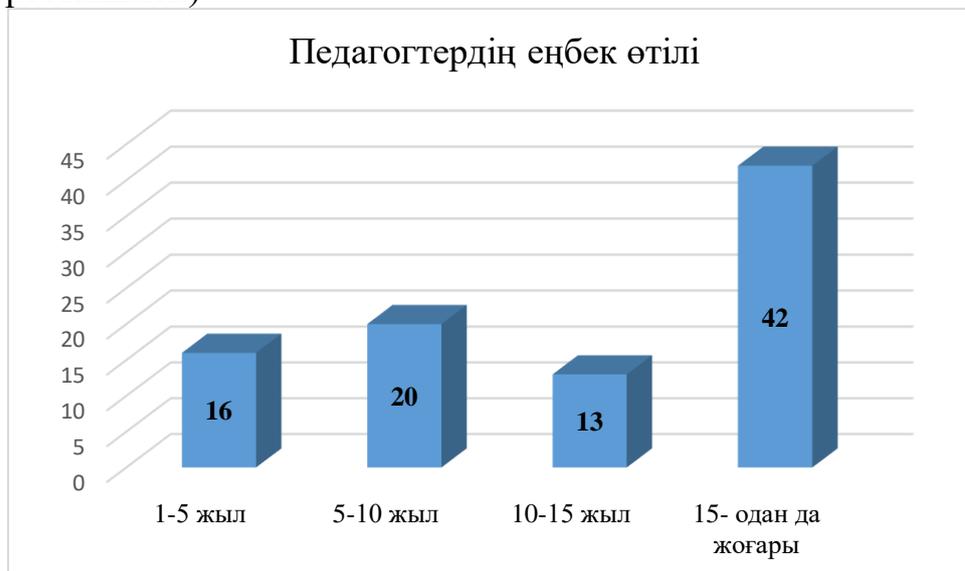

Сауалнамаға қатысқан еңбек өтілі бойынша пән мұғалімдерінің контингентін зерттеу келесідей нәтиже көрсетті.

Бұл талдау көрсеткендей, пән мұғалімдерінің басым бөлігі (37,5%) тәжірибелі мамандар болып табылады және 25% педагогтің 10-15 жылдық еңбек өтілі бар.

Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінен 5 жылдан 15 жылға дейінгі жұмыс өтілі бар педагогтер 20% және 16% - ы 1 жылдан 5 жылға дейінгі жұмыс тәжірибесі бар жас мамандар болды. Пән мұғалімдерінің еңбек өтілі бойынша талдау нәтижелері 4.4-диаграммада көрсетілген.

3.4-диаграмма Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің еңбек өтілі (%-көрсеткішпен)

Респонденттердің осы контингентін біліктілік санаттары бойынша зерделеу нәтижесінде пән мұғалімдерінің басым бөлігін педагог - сарапшылар 26, педагог-модераторлар 17 және санаты жоқ педагогтер 12 құрағанын көруге болады. Педагогтердің үлесі 74, педагог-зерттеушілер 21 болды. Сонымен қатар, сауалнамаға педагог-шеберлер -1, 1-санатты педагогтер -1602 мен жоғары

санаттағы педагогтердің 131-ы қатысты. Бұл статистика 3.5-диаграммада айқын көрсетілген. Барлығы 1884 педагог қатысты.

3.5-диаграмма. Пән мұғалімдерінің біліктілік санаты

Педагог қызметкердің кәсібилігінің көрсеткіші-біліктілікті арттыру курстарында оқыту.

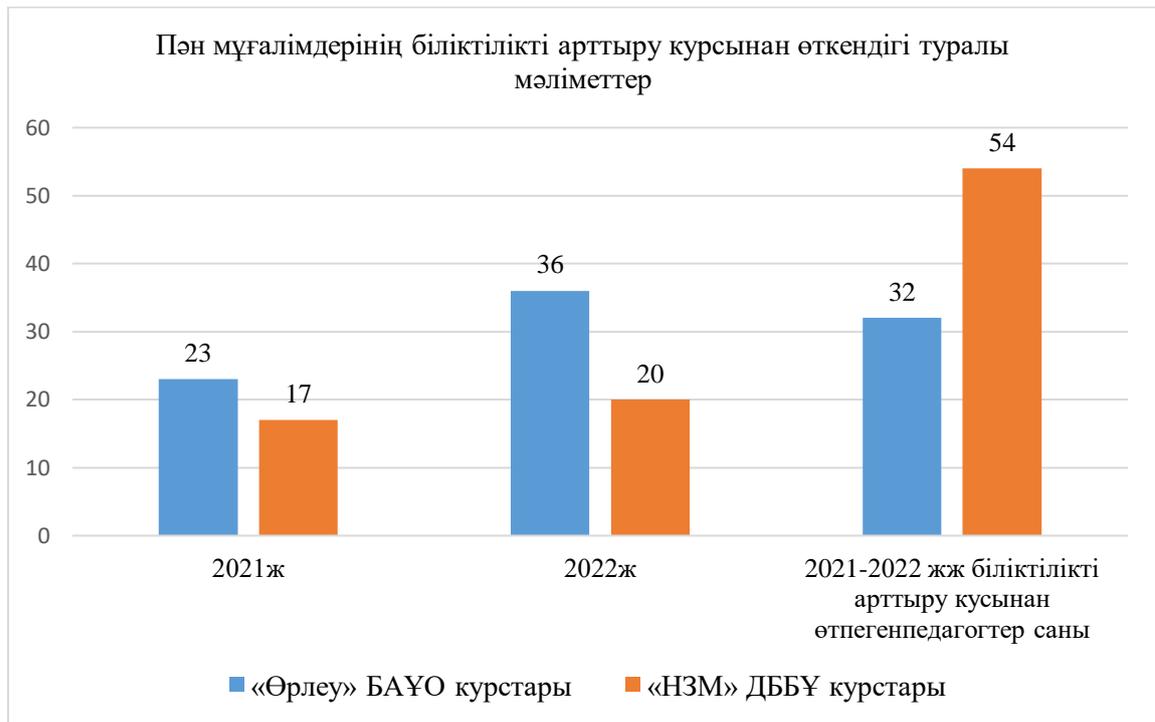
Қазіргі уақытта педагогтардың біліктілігін арттырудың екі ірі ұйымы бар – «Өрлеу» біліктілікті арттырудың Ұлттық орталығы және «Назарбаев Зияткерлік мектептері» дербес білім беру ұйымдары. “Физика” пәні мұғалімдерінің соңғы 2021-2022 жылдарда біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы талдау нәтижелері 3.4-кестеде келтірілген.

3.4-кесте. Пән мұғалімдерінің біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы талдау нәтижелері(%-көрсеткішпен)

Біліктілікті арттыру ұйымдары	2021 жыл	2022 жыл	2021-2022жж біліктілікті арттыру курсынан өтпеген педагогтер саны
«Өрлеу» БАҰО ДББҰ	23	36	32
«Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ	17	20	54

Кестеде көрсетілгендей пән мұғалімдерінің 2021 және 2022 жылдары «Өрлеу» БАҰО курстарынан өткен педагогтер саны 23% бен 36 % аралығын қамтыса, «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ бойынша 2021 жылы 17% ды, ал 2022 жылы 20% қамтыған. Талдау нәтижесі 3.6-диаграммада берілген.

3.6-диаграмма. Пән мұғалімдерінің біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы мәліметтер

Жалпы орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша

10-11-сыныптың жаратылыстану-математикалық бағыттағы арналған «Физика» пәндерінен өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламаларының Жалпы орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты (бұдан әрі МЖМБС) талаптарына сәйкестігі бойынша сауалнама нәтижелері талданды.

Сауалнамаға сәйкес, Жалпы орта білім беру деңгейінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында айқындалған базалық құндылықтардың жаратылыстану-математикалық бағыттағы «Физика» пәні мазмұны арқылы оқу процесінде жүзеге асырылуын талдау нәтижесі 3.5- кестеде көрсетілген.

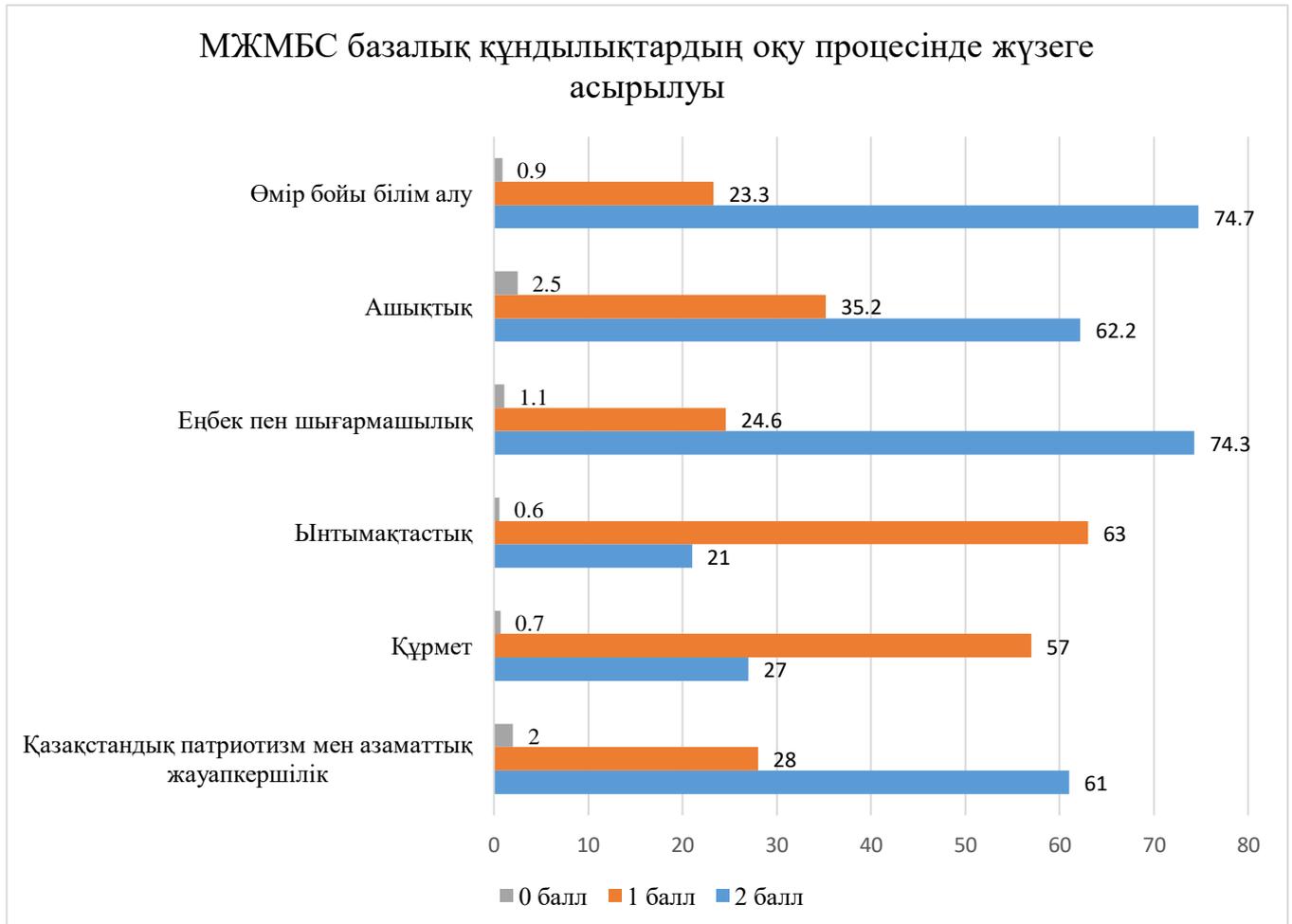
3.5-кесте. Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында айқындалған базалық құндылықтардың оқу процесінде жүзеге асырылуы (% көрсеткішпен)

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Қазақстандық патриотизм мен жауапкершілік азаматтық	61	28	2
Құрмет	27	57	0,7
Ынтымақтастық	21	63	0,6
Еңбек пен шығармашылық	74,3	24,6	1,1
Ашықтық	62,2	35,2	2,5
Өмір бойы білім алу	74,7	23,3	0,9

Кестедегі талдау нәтижесіне сәйкес МЖМБСда айқындалған базалық құндылықтар оқу процесінде жүзеге асырылатынын педагогтердің 75 % өз жауаптарында көрсеткен.

Педагогтердің орта есеппен 20% ішінара жүзеге асырылатын белгілеген. Ал орта есеппен 1% жүзеге асырылмайды деп жауап берді. Талдау нәтижелері 3.7-диаграммада берілген.

3.7-диаграмма. МЖМБСда айқындалған базалық құндылықтар оқу процесінде жүзеге асырылуы

МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі туралы сауалнама нәтижесі (% көрсеткішпен) 3.6-кестеде берілген.

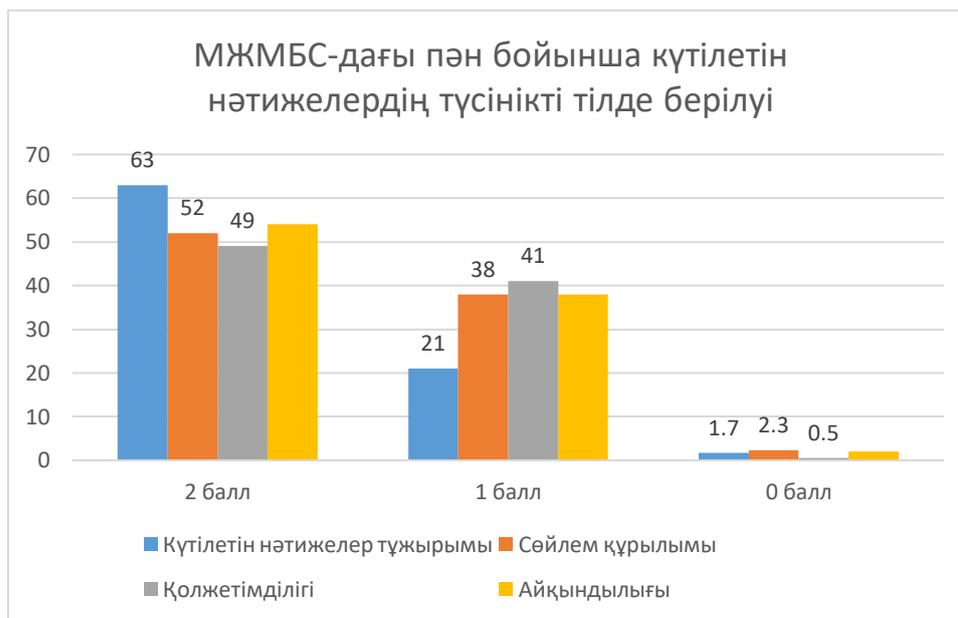
3.6-кесте. МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Күтілетін нәтижелер тұжырымы	63	21	1,7
Сөйлем құрылымы	52	38	2,3
Қолжетімділігі	49	41	0,5

Айқындылығы	54	38	2
-------------	----	----	---

Талдау нәтижесіне сәйкес 10-11-сыныптардағы жаратылыстану-математикалық бағыттағы «Физика» оқу пәні бойынша пән мұғалімдерінің орта есеппен 60,4% МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер түсінікті тілде берілгендігін өз жауаптарында белгілеген. Талдау нәтижелері 3.8-диаграммада берілген.

3.8-диаграмма. МЖМБС пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсініктілігі

МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің:

- ✓ Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы;
- ✓ Сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі;
- ✓ Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы
- ✓ Оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету;
- ✓ Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз етуге сәйкестігін анықтауға арналған сауалнама сурақтары талданды.

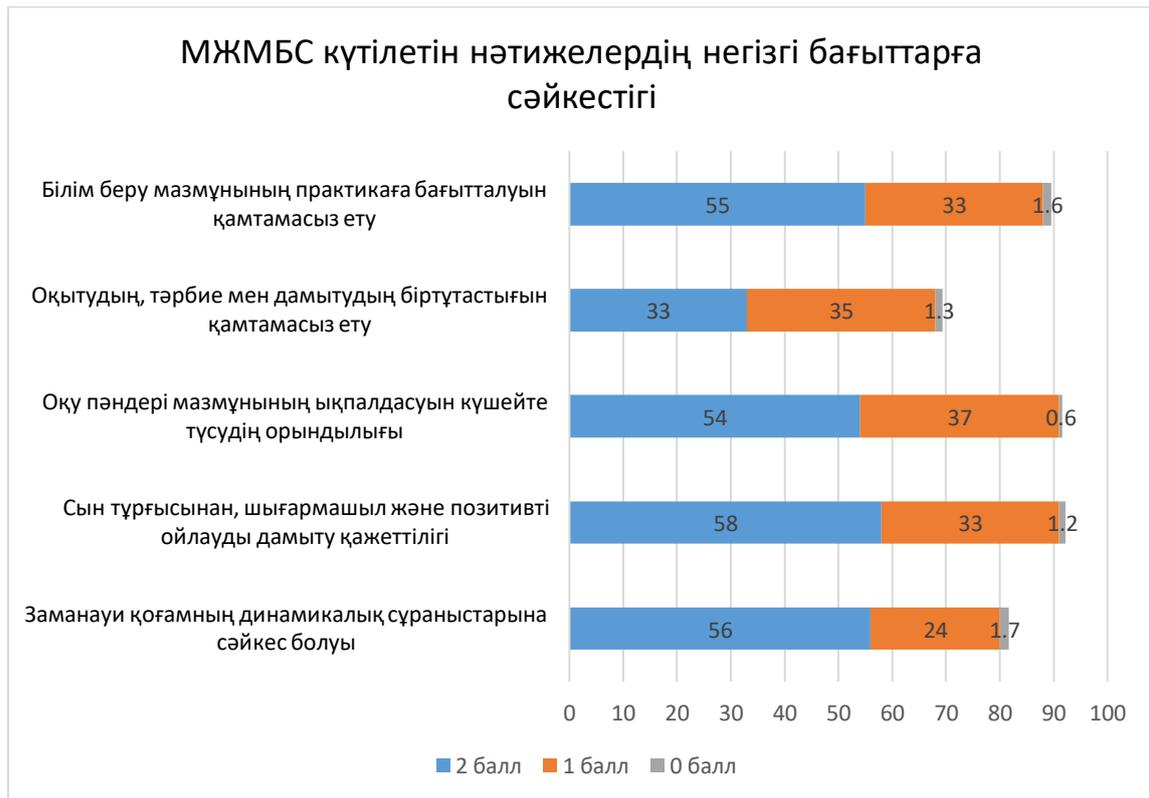
МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің негізгі бағыттарға сәйкестігі сауалнама нәтижесі (% көрсеткішпен) 3.7-кестеде берілген.

3.7-кесте. МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің негізгі бағыттарға сәйкестігі

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы	56	24	1,7
Сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі	58	33	1,2

Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы	54	37	0,6
Оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету	33	35	1,3
Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз ету	55	33	1,6

3.9-диаграмма. МЖМБС күтілетін нәтижелердің негізгі бағыттарға сәйкестігі

Пән мұғалімдерінің шамамен 68,4% МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің сауалнамада көрсетілген негізгі бағыттарға сәйкес келеді деген жауапты белгілеген.

Орташа сәйкестігі туралы жауапты мұғалімдердің 27% көрсетті.

«Физика» пәні бойынша білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторларды анықтау бойынша сауалнама нәтижесі 3.8-кестеде берілген.

3.8-кесте. Пән бойынша білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар

МЖМББС	Әсер етеді	Кері әсер етеді	Жауап беруге қиналамын
--------	------------	-----------------	------------------------

Пән бойынша жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыптарды тереңірек зерделеу	88,2	1,4	10,4
Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі	87,1	4,4	8,5
Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу	63,8	30	16,2
Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгерту	82,7	5,5	11,8
Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу	79,5	6	14,5
Білім алушылардың оқу жүктемесінің артуы	69,6	18	12,4

Талдау нәтижесіне сәйкес, пән мұғалімдерінің 68,5% білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар ретінде:

- ✓ жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыптарды тереңірек зерделеу;
 - ✓ Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі;
 - ✓ Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу;
 - ✓ Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгертуді белгілеген.
- Талдау нәтижелері 3.10-диаграммада берілген.

3.10-диаграмма. Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар

«Физика» оқу пәнінің өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламасы бойынша

Талдау нәтижесіне сәйкес 10-11-сыныптардағы қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы “Физика” оқу пәнінің үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі қарастырылды.

Сауалнама бойынша Үлгілік оқу бағдарламаларының МЖМБС талаптарына сәйкестігі, білім алушылар үшін қызықты және жас ерекшеліктеріне сәйкес келуі зерделенді.

Сонымен қатар, оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста болуы, оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылуы, бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс табуы және пән бойынша тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттарының көбірек қамтылғандығы анықталды. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі % көрсеткішпен 3.9-кестеде берілген.

3.9-кесте. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы МЖМБС талаптарына сәйкес келеді	68,5	30,5	0,9
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылар үшін қызықты	68	30	2
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес келеді	65,6	30,7	3,7
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылған	67,4	30	2,5
Оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылған	66,6	30,2	3,2
Бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс тапқан	66,3	30,4	2,3
Пән бойынша тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылған	63,4	35,3	1,4

Сауалнама нәтижесіне сәйкес, пән мұғалімдерінің орта есеппен 65,4% пән мазмұнының негізгі талаптарға толық сәйкестігін көрсеткен.

Ішінара сәйкес келеді деген жауапты белгілеген мұғалімдердің үлесі орта есеппен 30% құрады. Талдау нәтижелері 3.11-диаграммада берілген.

3.11-диаграмма. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі

Сонымен қатар «Физика» пәнінің үлгілік оқу бағдарламаларының артықшылықтары туралы мұғалімдердің жауаптары да зерделенді.

Білім алушылар үшін үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары туралы сауалнама сұрақтарына жүргізілген талдау нәтижесі 3.10-кестеде берілген.

3.10-кесте. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары

Негізгі артықшылықтар	2 балл	1 балл	0 балл
Білім беру мазмұны білім алушыларда ұлттық құндылықтарды дамытуға бағытталған	61,1	36	2,9
Білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік береді	62	36,6	1,5
Білім беру мазмұны практикалық дағдыларды қалыптастыруға негізделген	56	41,5	2,5
Білім беру мазмұны жаһандық құзыреттерді қалыптастыруға негізделген	56	41,1	2,9
Білім беру мазмұнында Қазақстанның ғылыми жетістіктері қарастырылған	50,8	41,5	7,7
Білім мазмұнында қоғамдық гуманитарлық бағытындағы пәндер бойынша зерттеу сұрақтары, жобалық зерттеу жұмыстары	69,7	29,3	1

жеткілікті қамтылған

10-11-сыныптардағы қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы тереңдетілген деңгейде оқытылатын «Физика» оқу пәнінің үлгілік оқу бағдарламасының негізгі артықшылықтары туралы сауалнама сұрақтарына жасалған талдау келесідей нәтиже көрсетті.

Пән мұғалімдерінің басым бөлігі 50,8 ден 69,7 % оқу бағдарламасындағы негізгі артықшылықтары ретінде білім беру мазмұны білім алушыларда ұлттық құндылықтарды дамытуға бағытталуы; білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік беруі; білім беру мазмұны практикалық дағдыларды және жаһандық құзыреттерді қалыптастыруға және негізделгенін атап көрсеткен.

Сонымен қатар, пән бойынша практикалық жұмыстар, жағдаяттық, жобалық зерттеу жұмыстары білім беру мазмұнында жеткілікті қамтылғанын белгілеген. Талдау нәтижелері 3.12-диаграммада берілген.

3.12-диаграмма. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары

Сонымен қатар білім алушылар үшін «Физика» пәнінің үлгілік оқу бағдарламаларының құндылықтарға бағытталуы туралы мұғалімдердің жауаптары да зерделенді.

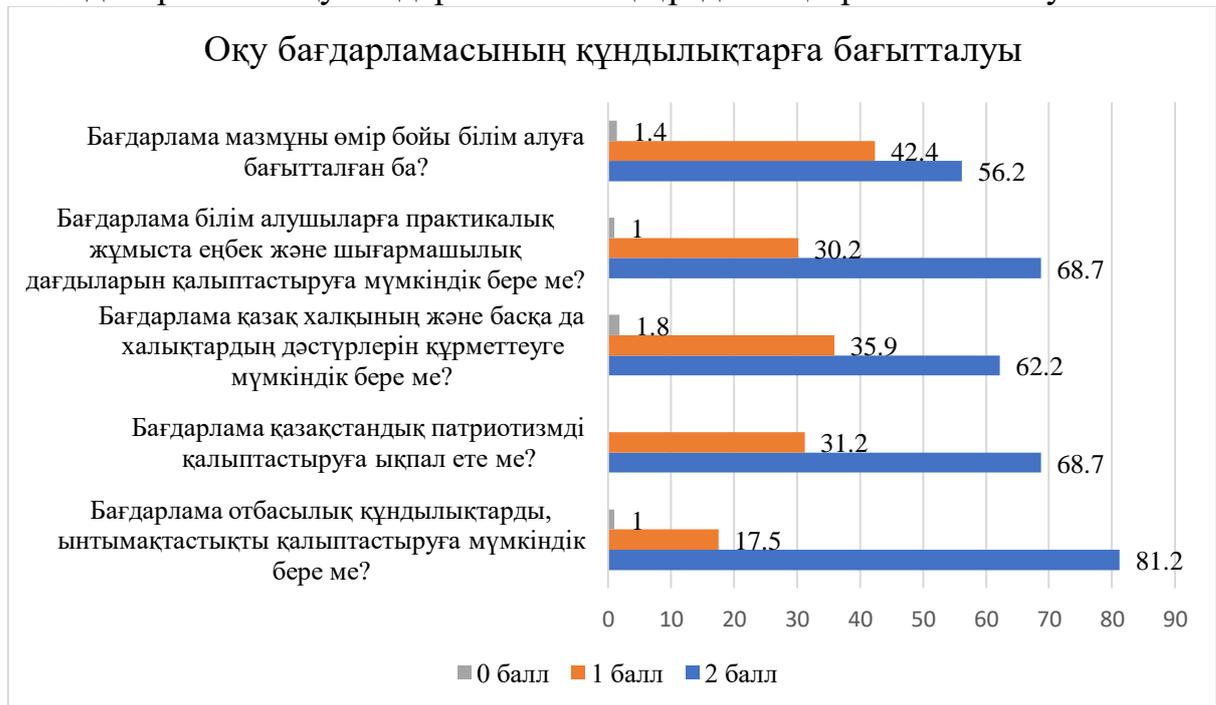
Білім алушылар үшін үлгілік оқу бағдарламаларының құндылықтарға бағытталуы туралы сауалнама сұрақтарына сәйкес талдау нәтижесі 3.11-кестеде берілген.

Құндылықтар мен тәрбиелік әлеуеті	2 балл	1 балл	0 балл
-----------------------------------	--------	--------	--------

Бағдарлама отбасылық құндылықтарды, ынтымақтастықты қалыптастыруға мүмкіндік бере ме?	81,2	17,5	1
Бағдарлама қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға ықпал ете ме?	68,7	31,2	
Бағдарлама қазақ халқының және басқа да халықтардың дәстүрлерін құрметтеуге мүмкіндік бере ме?	62,2	35,9	1,8
Бағдарлама білім алушыларға практикалық жұмыста еңбек және шығармашылық дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік бере ме?	68,7	30,2	1
Бағдарлама мазмұны өмір бойы білім алуға бағытталған ба?	56,2	42,4	1,4

Талдау нәтижесі бойынша бағдарламаның отбасылық құндылықтарды, ынтымақтастықты қалыптастыруға мүмкіндік беруі, қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға және қазақ халқының және басқа да халықтардың дәстүрлерін құрметтеуге ықпал етуі, бағдарлама білім алушыларға практикалық жұмыста еңбек және шығармашылық дағдыларын қалыптастыруға және білім мазмұнының өмір бойы білім алуға бағытталуы зерделенді. Сауалнама нәтижесі бойынша пән мұғалімдерінің орта есеппен 67,4% оқу бағдарламасының құндылыққа бағытталғандығын көрсетті. Талдау нәтижелері 3.13-диаграммада көрсетілген.

3.13-диаграмма. Оқу бағдарламасының құндылықтарға бағытталуы

«Сізге қиындық тудырған тақырыптар мен бөлімдерді, оқыту мақсаттарын көрсетіңіз», деген сауалнама сұрағына педагогтер оқыту мақсаттары түсінікті, практикалық дағдыларды дамытуға бағытталған деп жауап берді. Өз жауаптарында бөлімдер мен тақырыптар жүйелі берілгенін көрсетті.

Сонымен пән мұғалімдерімен жүргізілген сауалнама нәтижесі бойынша жүргізілген талдау Жалпы орта білім беру деңгейінің қоғамдық-гуманитарлық

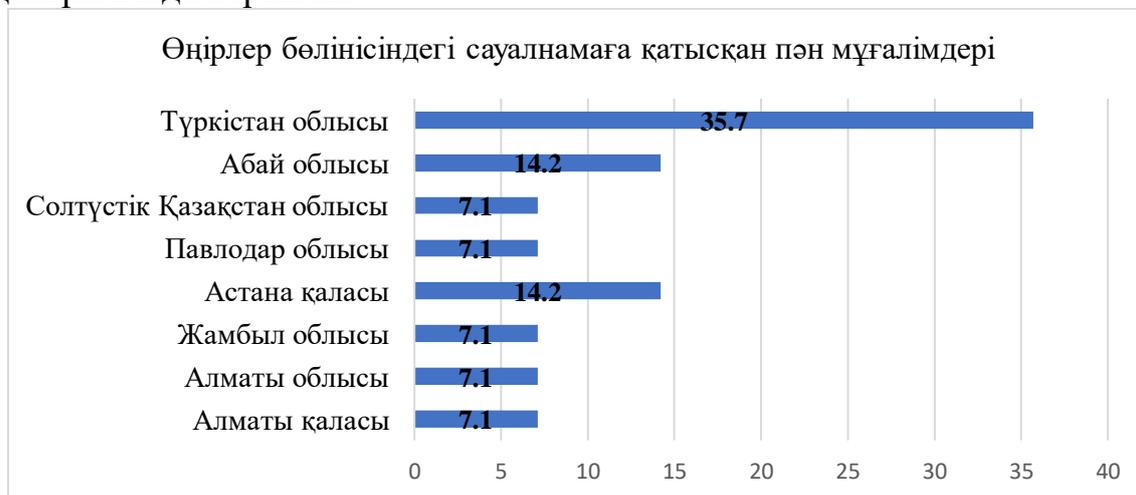
бағыттағы «Физика» оқу пәнінен өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламасы арқылы оқу процесінде Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартындағы базалық құндылықтардың жүзеге асырылуы және үлгілік оқу бағдарламаларының құндылықтарға бағытталуы шамамен орта есеппен 67,4% құрайтындығын көрсетті. Сауалнама сұрақтарына сәйкес пән бойынша үлгілік оқу бағдарламалары тақырыптарының логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылуы, оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес болуы мен пән мазмұнында тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылуын пән мұғалімдерінің 65,4 % қамтығанын көруге болады.

Жалпы орта білім беру деңгейінің қоғамдық-гуманитарлық бағытындағы 10-11-сыныптарына арналған «Физика» оқу пәні бойынша байқау нәтижелері

10-11-сыныптарға арналған қоғамдық-гуманитарлық» оқу пәні бойынша үлгілік оқу жоспарлары және үлгілік оқу бағдарламаларына енгізілген өзгерістерге және пән мазмұнының жалпы орта білім беру деңгейінің жалпыға міндетті білім беру стандарты талаптарына сәйкестігі туралы пән мұғалімдерімен жүргізілген сауалнама нәтижесі зерделенді.

2022-2023 оқу жылында Жалпы орта білім беру деңгейінің жаратылыстану-математикалық бағытындағы 10-11-сыныптардың «Физика» пәні бойынша оқу жүктемесі Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 30 қыркүйектегі № 412 бұйрығымен бекітілген үлгілік оқу жоспарының инварианттық компонентінің таңдау пәні бойынша стандарттық деңгейде 1 сағаттан 2 сағатқа өзгерді. Сондықтан үлгілік оқу бағдарламаларына өзгерістер енгізілді.

Өзгерістер енгізілген оқу бағдарламаларының оқу процесінде жүзеге асырылуын зерделеу негізінде 1 тоқсан нәтижесі бойынша талдау жүргізілді. Пән мазмұны бойынша талдау пән мұғалімдеріне арналған сауалнама сұрақтары арқылы жүзеге асырылды. «Физика» пәні бойынша өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламаларын байқаудан өткізу қорытындысы бойынша пән мұғалімдері арасында жүргізілген сауалнамаға Қазақстан Республикасының 8 өңірінен педагогтер қатысты. Педагогтер туралы мәліметтер (% көрсеткішпен) 4.14-диаграммада берілген.

Сауалнама бойынша сұрақтарға жауап беруде:

Түркістан облысы (сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 35,7%); Абай облысы (сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 14,2%);

Астана қаласы педагогтері (сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 14,2%) белсенді қатысты.

Сонымен қатар, сауалнамаға қатысушылардың орташа көрсеткішін Павлодар, Солтүстік Қазақстан, Алматы және Жамбыл облысы мен Алматы қаласының педагогтері (сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 7,1%) қамтыды. Сауалнамаға қатысқан мұғалімдердің көп санын 57,1% қалалық мектептердің педагогтері және 28,5% ауыл мектептерінің педагогтері құрады, ал шағын жинақты мектеп педагогтерінің үлесі –14,2% көрсетті. Сауалнамаға қатысқан «“Физика” пәндерінің педагогтерінің жұмыс орны туралы мәліметтер 3.15-диаграммада көрсетілген.

3.15-диаграмма. Пән мұғалімдерінің жұмыс орны туралы мәліметтер (% көрсеткішпен)

Білім деңгейі бойынша респонденттердің осы контингентін талдау нәтижелері келесідей: сауалнамаға қатысқан «Құқық негіздері» пәні педагогтерінің 100 % жоғары білімі бар, пән мұғалімдерінің 64,3% – магистрлер, 35,7% – бакалаврлар. Пән мұғалімдерінің білімі бойынша талдау нәтижелері 3.16-диаграммада көрсетілген.

3.16-диаграмма. Пән мұғалімдерінің білімі туралы мәліметтер

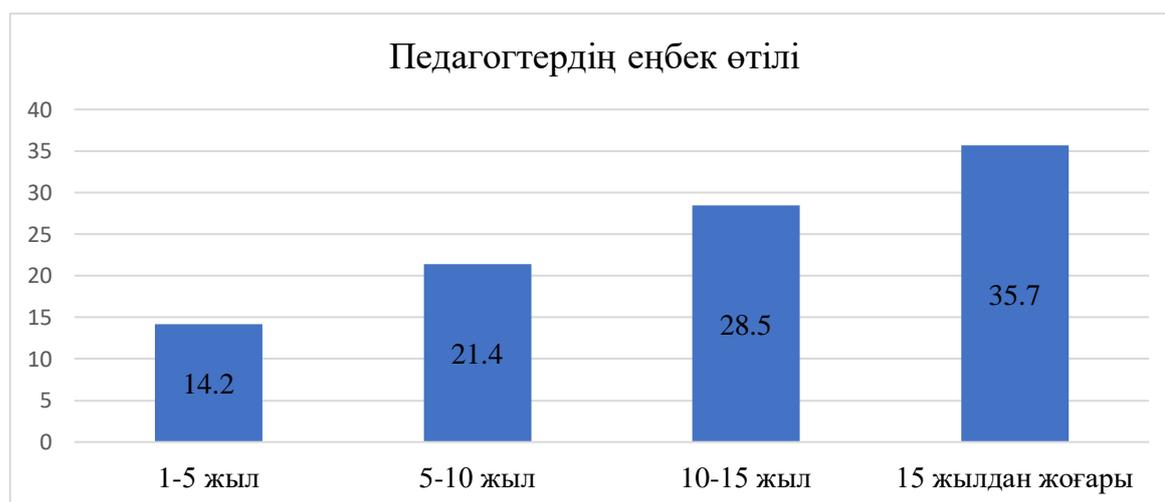
Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің контингентін еңбек өтілі бойынша зерттеу 3.12-кестеде көрсетілген.

3.12-кесте. Еңбек өтілі бойынша пән мұғалімдерін талдау.

№	Еңбек өтілі	Педагогтер саны %
1	1-5 жыл	14,2
2	5-10 жыл	21,4
3	10-15 жыл	28,5
4	15 жылдан жоғары	35,7

Бұл талдау көрсеткендей, пән мұғалімдерінің басым бөлігі 35,7% тәжірибелі мамандар болып табылады және пән мұғалімдерінің 28,5% -ның 10-15 жылдық еңбек өтілі бар.

Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінен 5 жылдан 10 жылға дейінгі жұмыс өтілі бар педагогтер 24,1% және 14,2% - ы 1 жылдан 5 жылға дейінгі жұмыс тәжірибесі бар жас мамандар болды. Пән мұғалімдерінің еңбек өтілі бойынша талдау нәтижелері 3.17-диаграммада көрсетілген.

Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің контингентін біліктілік санаттары бойынша зерделеу 3.13-кестеде көрсетілген.

3.13-кесте. Пән мұғалімдерінің біліктілік санаттары бойынша талдау нәтижелері.

№	Біліктілік санаттары	Педагогтер саны %
1	Жоғары	10
2	I	7,5
4	Санаты жоқ	15
5	Педагог	14,2
6	Педагог-модератор	15
7	Педагог- сарапшы	16,2
9	Педагог- шебер	7,5

Респонденттердің осы контингентін біліктілік санаттары бойынша зерделеу пән мұғалімдерінің басым бөлігін педагог сарапшылар 16,2%, педагог-

модераторлар 15% мен біліктілік санаттары жоқ 15% педагогтер құрады. Біліктілік санаттарына ауыспаған педагогтер 14,2% , ал жоғары санатты педагогтер сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 10,6%-ын көрсетті. Сауалнамаға қатысқан педагог-шеберлер мен 1 санаттағы педагогтердің үлесі 7,5% құрады. Бұл статистика 3.18-диаграммада айқын көрсетілген.

Педагог қызметкердің кәсібилігінің негізгі көрсеткіші-біліктілікті арттыру курстарында оқыту болып табылады.

Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасында педагогтердің біліктілігін арттырудың екі ірі ұйымы бар – «Өрлеу» БАҰО және «Назарбаев Зияткерлік мектептері» Дербес білім беру ұйымы. Пән мұғалімдерінің біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы талдау нәтижелері 3.14-кестеде келтірілген.

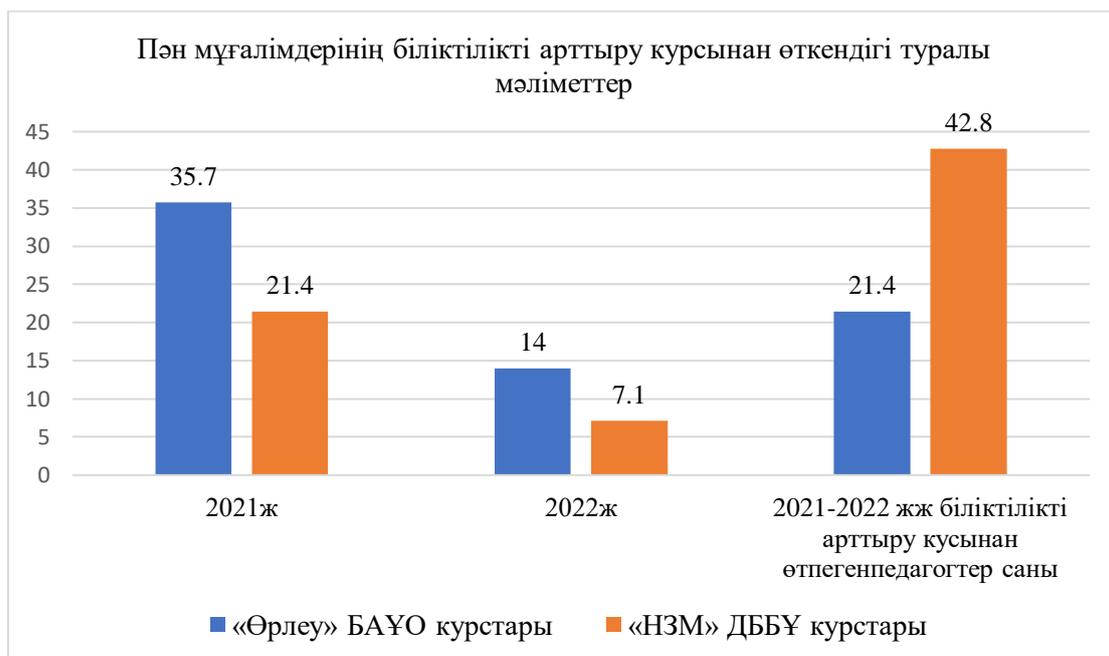
3.14-кесте. Пән мұғалімдерінің біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы талдау нәтижелері

Біліктілікті арттыру ұйымдары	2021 жыл	2022 жыл	2021-2022жж біліктілікті арттыру курсынан өтпеген педагогтер саны
«Өрлеу» БАҰО ДББҰ	35,7	14	21,4
«Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ	21,4	7,1	42,8

Кестеде көрсетілгендей пән мұғалімдерінің 2021 және 2022 жылдары «Өрлеу» БАҰО курстарынан өткен педагогтер саны 35,7% мен 14% аралығын құраса, «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ бойынша 2021 жылы 21,4% ды, ал 2022 жылы 7,1% қамтыған.

Сонымен қатар 2021-2022жж «Өрлеу» БАҰО ДББҰ біліктілікті арттыру курсынан өтпеген педагогтер саны 21,4%, ал «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ бойынша 42,8% көрсеткен. Талдау нәтижесі 3.19-диаграммада айқын көрсетілген.

3.19-диаграмма. Пән мұғалімдерінің біліктілікті арттыру курсынан өткендігі туралы мәліметтер

Жалпы орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша

Жалпы орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартындағы (бұдан әрі МЖМБС) талаптар жаратылыстану-математика бағытындағы «Физика» пәндерінен өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламаларының оқу процесінде жүзеге асырылуы туралы сауалнама нәтижелері жеке-жеке талданды.

«Физика» пәні педагогтерінің Жалпы орта білім беру деңгейінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында айқындалған базалық құндылықтардың оқу процесінде жүзеге асырылуы жөніндегі талдау нәтижесі 3.15- кестеде көрсетілген.

3.15-кесте. Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында айқындалған базалық құндылықтардың оқу процесінде жүзеге асырылуы (% көрсеткішпен)

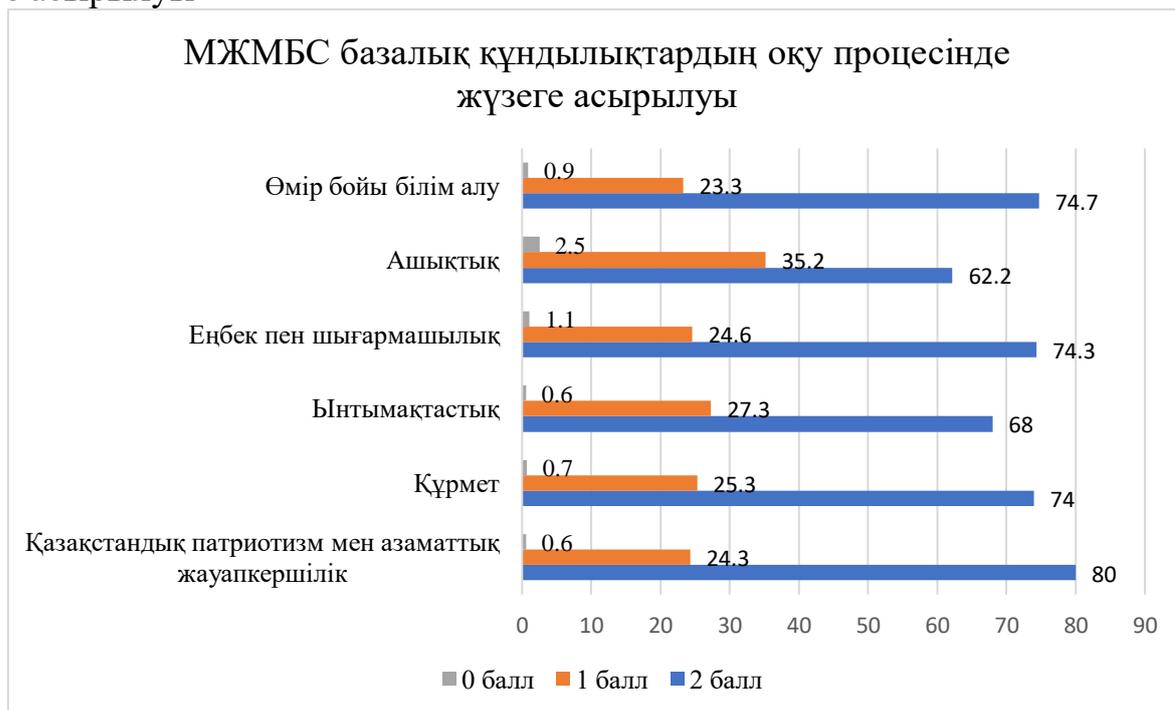
МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік	80	24,3	0,6
Құрмет	74	25,3	0,7
Ынтымақтастық	68	27,3	0,6
Еңбек пен шығармашылық	74,3	24,6	1,1
Ашықтық	62,2	35,2	2,5
Өмір бойы білім алу	74,7	23,3	0,9

Кестедегі талдау нәтижесіне сәйкес МЖМБС- да айқындалған базалық құндылықтар оқу процесінде 62,2 мен 80% аралығында жүзеге асырылатынын көрсетті.

Сонымен қатар, аталған базалық құндылықтардың ішінен оқу процесінде жүзеге асырылатын басым құндылықтар қатарына «Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік» 80%, «Өмір бойы білім алу» 74,7%, Еңбек пен шығармашылық 74,3% және «Құрмет» 74,3% құрағанын көруге болады.

Талдау нәтижелері 3.20-диаграммада берілген.

3.20-диаграмма. МЖМБС базалық құндылықтардың оқу процесінде жүзеге асырылуы

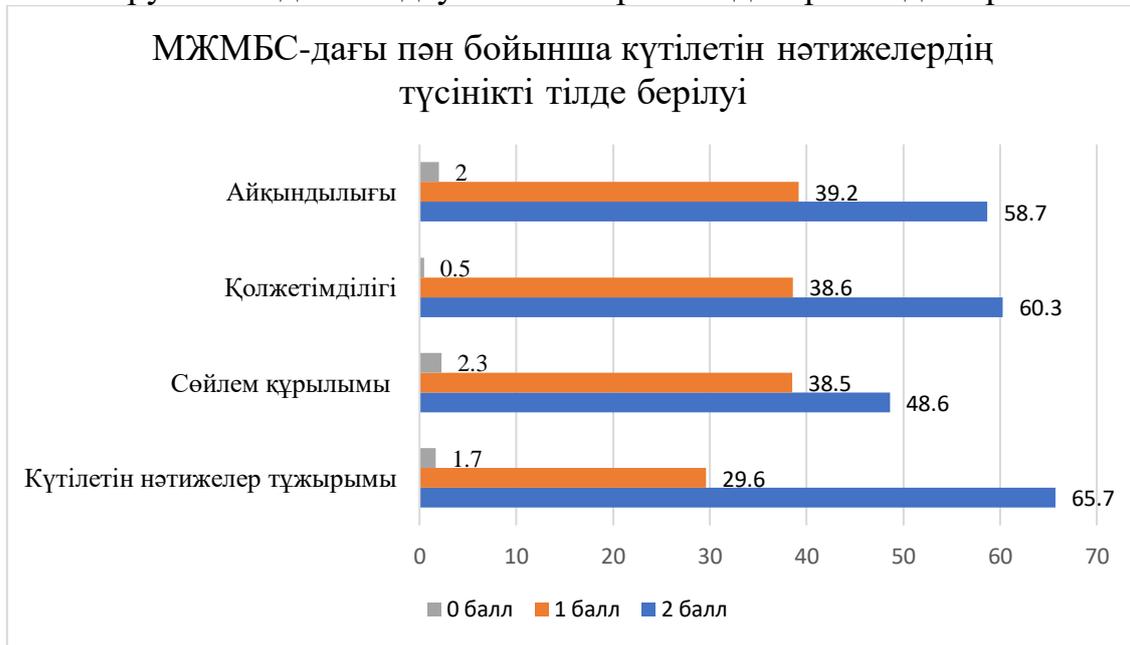
Жалпы орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартындағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі туралы сауалнама нәтижесі (% көрсеткішпен) 3.16-кестеде берілген.

3.16-кесте. МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Күтілетін нәтижелер тұжырымы	65,7	29,6	1,7
Сөйлем құрылымы	48,6	38,5	2,3
Қолжетімділігі	60,3	38,6	0,5
Айқындылығы	58,7	39,2	2

Талдау нәтижесіне сәйкес 10-11-сыныптардағы жаратылыстану-математикалық бағыттағы оқу бағдарламасына өзгерістер енгізілген «Физика» оқу пәндері бойынша пән мұғалімдерінің орта есеппен 58,3% МЖМБС-

дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер түсінікті тілде берілгендігін көрсетті. Сонымен қатар, күтілетін нәтижелердің, қолжетімділігі 60,3%, айқындылығы 58,7%, дұрыс тұжырымдалуын суалнамаға жауап берушілердің 65,7% құрағанын көруге болады. Талдау нәтижелері 3.21-диаграммада берілген.

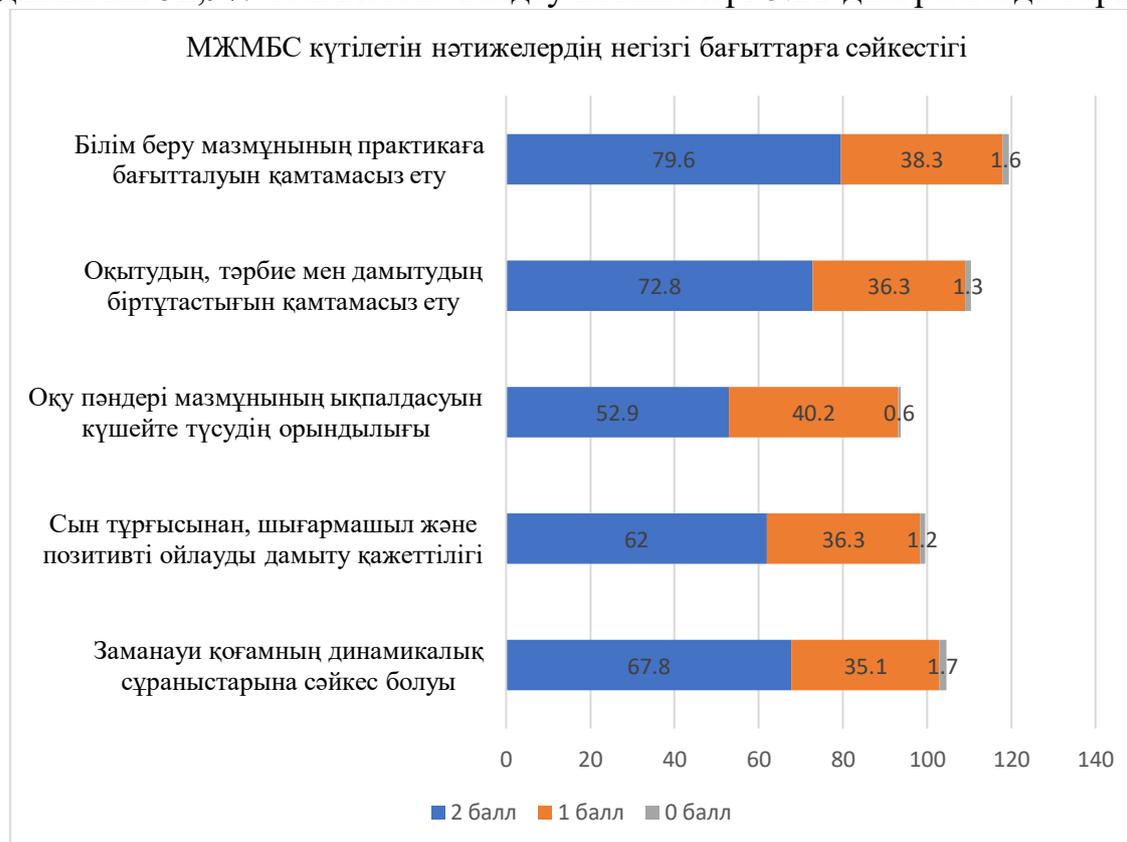

Жалпы орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартындағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің:

- Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы;
- Сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі;
- Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы;
- Оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету;
- Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз етуді анықтауға арналған сауалнама нәтижесі пайыздық көрсеткішпен 3.17-кестеде берілген.

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы	67,8	35,1	1,7
Сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі	62	36,3	1,2
Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы	52,9	40,2	0,6
Оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету	72,8	36,3	1,3
Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз ету	79,6	38,3	1,6

Сауалнама нәтижесі “Физика” оқу пәні бойынша оқу бағдарламасындағы күтілетін нәтижелердің практикаға бағытталуын педагогтердің 79,6%; оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз етуін 72,8%; Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкестігін педагогтердің 67,8%; сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамытуға бағытталуын 62%, оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығын 52,9% белгілеген. Талдау нәтижелері 3.22-диаграммада берілген.

Пән мұғалімдерінің орта есеппен 68,6% МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің сауалнамада көрсетілген негізгі бағыттарға сәйкес деген жауапты белгілеген.

Сонымен қатар, пән мұғалімдері пән мазмұнының практикаға бағыттылығына басымдық берілсе деген ұсыныстарын білдірген.

“Физика” оқу пәні бойынша білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторларды анықтауға арналған сауалнама нәтижесі 3.18-кестеде берілген.

3.18-кесте. Пән бойынша білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар

МЖМБС	Әсер етеді	Кері әсер етеді	Жауап беруге киналамын
Пән бойынша жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыптарды тереңірек зерделеу	87	3,6	9,5

Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі	89,1	5,4	5,5
Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу	89,7	5,7	14
Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгерту	83,2	7,1	9,6
Білім алушылардың оқу белсенділігінің төмендеуі	1,2	62,4	37,4
Білім алушылардың оқу жүктемесінің артуы	65,6	19,8	14,6

Талдау нәтижесіне сәйкес, пән мұғалімдерінің орта есеппен 82,9% білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар ретінде:

- жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыптарды тереңірек зерделеу;
- Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі;
- Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу;
- Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгертуді белгілеген.

Пән мұғалімдерінің 65,6 % білім алушылардың оқу жүктемесінің артуын білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететінін белгілеген.

Сонымен қатар, педагогтердің 62,4 % білім алушылардың оқу белсенділігінің төмендеуі білім сапасын арттыруға кері әсер ететінін көрсеткен. Талдау нәтижелері 3.23-диаграммада берілген.

3.23-диаграмма. Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар

Сонымен қатар, сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдері білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлардың қатарына ұсыныс ретінде пәндік курстар ұйымдастырылуын және құқық негіздері бойынша оқыту мақсаттарына жағдаяттық тапсырмаларды кіріктіруді ұсынды.

Үлгілік оқу бағдарламасы бойынша

Сауалнамаға берілген жауаптар негізінде 10-11-сыныптардағы жаратылыстану-математикалық бағыттағы “Физика” оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі қарастырылды.

Сауалнама бойынша Үлгілік оқу бағдарламаларының МЖМБС талаптарына сәйкестігі, білім алушылар үшін қызықты және жас ерекшеліктеріне сәйкес келуі зерделенді. Сонымен қатар, оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылуы, оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылуы, бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс табуы, пән бойынша тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылғандығы анықталды. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі 3.19-кестеде берілген.

3.19-кесте. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі (% көрсеткішпен)

Негізгі талаптар	2 балл	1 балл	0 балл
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы МЖМБС талаптарына сәйкес келеді	69	29,3	1,7
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылар үшін қызықты	68,2	41,7	2,5
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес келеді	57,1	38,9	3,9
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылған	58,5	38	3,5
Оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылған	60,3	36,7	2,9
Бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс тапқан	67,8	39,4	5,8
Пән бойынша тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылған	62,2	35,9	1,9

Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі бойынша сауалнама сұрақтарына жасалған талдауда пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы МЖМБС талаптарына сәйкес келетінін пән мұғалімдерінің:

69 %, үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылардың қызығушылығын арттыратынын;

68,2%, бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс табуын;

67,8%, тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылуын;

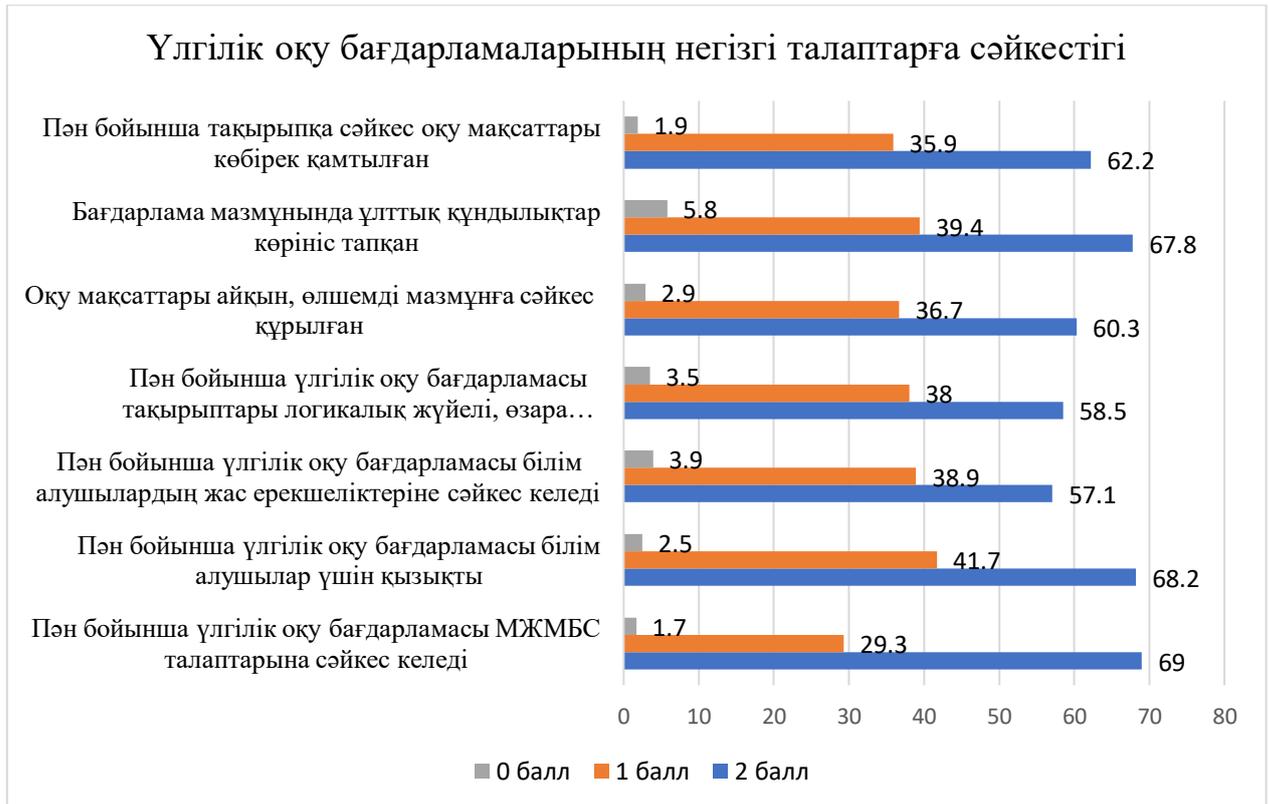
62,2%, оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылғанын;

60,3 %, үлгілік оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылғанын;

58,5 %, үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкестігін;

57,1 % -ның жауаптарында көрсетілген. Талдау нәтижелері 3.24-диаграммада берілген.

3.24-диаграмма. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі

Сонымен пән мұғалімдерінің орта есеппен 63,3% пән мазмұнының негізгі талаптарға сәйкестігін көрсеткен.

Білім алушылар үшін үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары туралы сауалнама сұрақтарына жүргізілген талдау нәтижесі 3.20-кестеде берілген.

3.20-кесте. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары

Негізгі артықшылықтар	2 балл	1 балл	0 балл
Білім беру мазмұны білім алушыларда ұлттық құндылықтарды дамытуға бағытталған	62	36	2,9
Білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік береді	68,3	36,6	1,5
Білім беру мазмұны практикалық дағдыларды қалыптастыруға негізделген	59,6	41,5	2,5
Білім беру мазмұны жаһандық құзыреттерді қалыптастыруға негізделген	56	41,1	2,9

Білім беру мазмұнында Қазақстанның ғылыми жетістіктері қарастырылған	45,8	46,5	7,7
Пәндер бойынша практикалық жұмыстар білім беру мазмұнында жеткілікті қамтылған	57,7	38,8	3,5
Пәндер бойынша жобалық, зерттеу жұмыстары білім беру мазмұнында жеткілікті қамтылған	68	22	1,2

«Физика» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтарын анықтауға арналған сауалнама сұрақтарына жасалған талдау келесідей нәтиже көрсетті.

Пән мұғалімдерінің басым бөлігі 45,8 дан 68,3 % оқу бағдарламасындағы негізгі артықшылықтары ретінде:

– білім беру мазмұны білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік беруі; білім алушыларда ұлттық құндылықтарды дамытуға бағытталуы;

– жобалық, зерттеу жұмыстары білім беру мазмұнында жеткілікті қамтылуын;

– білім беру мазмұны практикалық дағдыларды және жаһандық құзыреттерді қалыптастыруға негізделгенін атап көрсеткен.

Сонымен қатар, пәндер бойынша практикалық жұмыстардың білім беру мазмұнында жеткілікті қамтылғанын белгілеген.

Талдау нәтижелері 3.25-диаграммада берілген.

3.25-диаграмма. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары

10-11-сыныптардың жаратылыстану-математикалық бағыттыңдағы «Физика» оқу пәнінің өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламаларында оқу

процесінде қиындық тудырған тақырыптар мен бөлімдердің болуы туралы сауалнама нәтижесі келесідей нәтиже көрсетті.

Сауалнамаға қатысқан мұғалімдердің 92,9% «қиындық жоқ» деп жауап берді. Сізге қиындық тудырған оқыту мақсаттарын көрсетіңіз деген сауалнама сұрағына педагогтердің 99,8 % «қиын оқыту мақсаты жоқ» деп жауап берген.

Оқу бағдарламасының құндылықтарға бағытталуы туралы сауалнама бойынша пән мұғалімдерінің жауаптары талданды. Сауалнама нәтижесі 3.21-кестеде берілген.

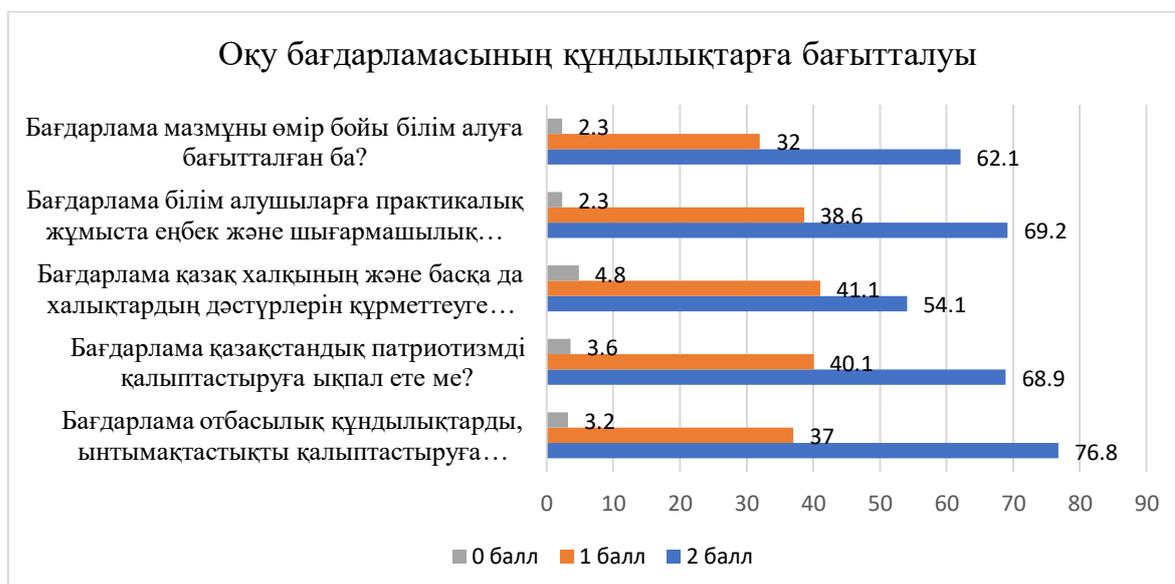
3.21-кесте. Оқу бағдарламасының құндылықтарға бағытталуы

Құндылықтар мен тәрбиелік әлеуеті	2 балл	1 балл	0 балл
Бағдарлама отбасылық құндылықтарды, ынтымақтастықты қалыптастыруға мүмкіндік бере ме?	76,8	37	3,2
Бағдарлама қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға ықпал ете ме?	68,9	40,1	3,6
Бағдарлама қазақ халқының және басқа да халықтардың дәстүрлерін құрметтеуге мүмкіндік бере ме?	54,1	41,1	4,8
Бағдарлама білім алушыларға практикалық жұмыста еңбек және шығармашылық дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік бере ме?	69,2	38,6	2,3
Бағдарлама мазмұны өмір бойы білім алуға бағытталған ба?	62,1	32	2,3

Талдау нәтижесі бойынша бағдарламаның отбасылық құндылықтарды, ынтымақтастықты қалыптастыруға мүмкіндік беруі, қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға және қазақ халқының және басқа да халықтардың дәстүрлерін құрметтеуге ықпал етуі, бағдарлама білім алушыларға практикалық жұмыста еңбек және шығармашылық дағдыларын қалыптастыруға және білім мазмұнының өмір бойы білім алуға бағытталуы зерделенді.

Сауалнама нәтижесі бойынша пән мұғалімдерінің орта есеппен 66,2% пән бойынша оқу бағдарламаларының құндылыққа бағытталғандығын көрсетті. Талдау нәтижелері 3.26-диаграммада көрсетілген.

3.26-диаграмма. Оқу бағдарламасының құндылықтарға бағытталуы

Сонымен пән мұғалімдерімен жүргізілген сауалнама нәтижесіне сәйкес жүргізілген талдау Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартындағы базалық құндылықтардың “Физика” пәні арқылы оқу процесінде жүзеге асырылуын пән мұғалімдерінің орта есеппен 69%, ал үлгілік оқу бағдарламаларының құндылықтарға бағытталуы орта есеппен 66,2% көрсетті.

Сауалнама сұрақтарына сәйкес пән бойынша үлгілік оқу бағдарламалары тақырыптарының логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылуы, оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес болуы мен пән мазмұнында тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылуын пән мұғалімдерінің 63,3 % қамтығанын көруге болады.

Сонымен Жалпы орта білім беру деңгейінің МЖМБС, үлгілік оқу жоспарларына және үлгілік оқу бағдарламаларына енгізілген өзгерістер бойынша байқау нәтижесі оқу бағдарламаларын оқу процесінде жүзеге асыруда айқындалған кемшіліктерді анықтау, оны оқу бағдарламаларының мазмұнын жетілдіруде қолданылатын болады.

4. Жалпы орта білім беру деңгейінің 10-11-сыныптарына арналған «Химия» оқу пәні

Жалпы орта білім беру деңгейінің қоғамдық-гуманитарлық бағытындағы 10-11-сыныптарына арналған «Химия» оқу пәні бойынша байқау нәтижелері

10-11-сыныптарына арналған «Химия» оқу пәні бойынша жалпы орта білім беру деңгейінің жалпыға міндетті білім беру стандарты, үлгілік оқу жоспарлары және үлгілік оқу бағдарламаларына енгізілген өзгерістерге сәйкес жалпы білім беру ұйымдарының басшылары және пән мұғалімдерімен жүргізілген сауалнама нәтижесі зерделенді.

Жалпы орта білім беру деңгейінің жалпыға міндетті білім беру стандарты, үлгілік оқу жоспарлары және үлгілік оқу бағдарламаларына апробациядан өткізу қорытындысы бойынша педагогтардың пікірін зерделеу бойынша сауалнама 10-11-сыныптың қоғамдық-гуманитарлық және жаратылыстану-математикалық бағытында «Химия» пәнінен сабақ беретін мұғалімдері арасында жүргізілді.

2022-2023 оқу жылында 10-11-сыныпқа арналған қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы «Химия» пәні бойынша оқу жүктемесі Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 30 қыркүйектегі № 412 бұйрығымен бекітілген үлгілік оқу жоспарының инварианттық компонентінің таңдау пәні бойынша тереңдетілген деңгейде 1 сағаттан 2 сағатқа ұзартылды. Сондықтан үлгілік оқу бағдарламаларына өзгерістер енгізілді. Өзгерістер енгізілген оқу бағдарламаларының оқу процесінде жүзеге асырылуын зерделеу негізінде 1 тоқсан нәтижесі бойынша талдау жүргізілді. Пән мазмұны бойынша талдау білім беру ұйымдарының басшылары мен пән мұғалімдеріне арналған сауалнама сұрақтары арқылы жүзеге асырылды.

«Химия» пәні бойынша өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламаларын байқаудан өткізу қорытындысы бойынша пән мұғалімдері арасында жүргізілген

сауалнамаға Қазақстан Республикасының 16 өңірінен педагогтер қатысты. Педагогтер туралы мәліметтер 4.1-кесте берілген.

4.1-кесте. Педагогтер туралы мәліметтер.

№	Өңірлер	Пайыздық құрамы
1	Абай облысы	12,0
2	Түркістан облысы	11,0
3	Ақмола облысы	12,0
4	Жетісу облысы	7,0
5	Батыс Қазақстан облысы	5,0
6	Жамбыл облысы	12,0
7	Ұлытау облысы	4,0
8	Маңғыстау облысы	3,0
9	Павлодар облысы	5,0
10	Қызылорда облысы	14,0
11	Атырау облысы	2,0
12	Қарағанды облысы	3,0
13	Алматы қаласы	1,0
14	Алматы облысы	1,0
15	Солтүстік Қазақстан облысы	5,0
16	Шығыс Қазақстан облысы	3,0

Сауалнама бойынша сұрақтарға жауап беруде Қызылорда, Ақмола, Абай, Түркістан және Жамбыл облыстарының педагогтері сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 61,0% құрап белсенді қатысты. Ал Астана қаласы, Алматы қаласы, Алматы облысы, Атырау облысы, Маңғыстау облысы, Павлодар облысы, Солтүстік Қазақстан облысы, Жетісу облысы, бойынша пән мұғалімдерінің үлесі 2-7% аралығында құрады.

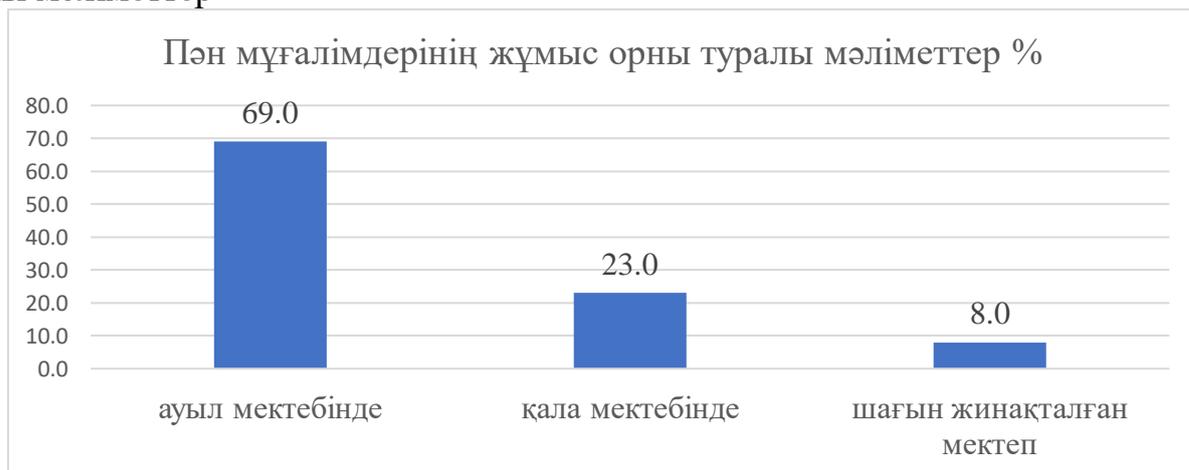
Өңірлер бойынша сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің статистикасы 4.1-диаграммада толығырақ берілген

4.1-диаграмма. Өңірлер бөлінісінде сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдері (% көрсеткішпен)

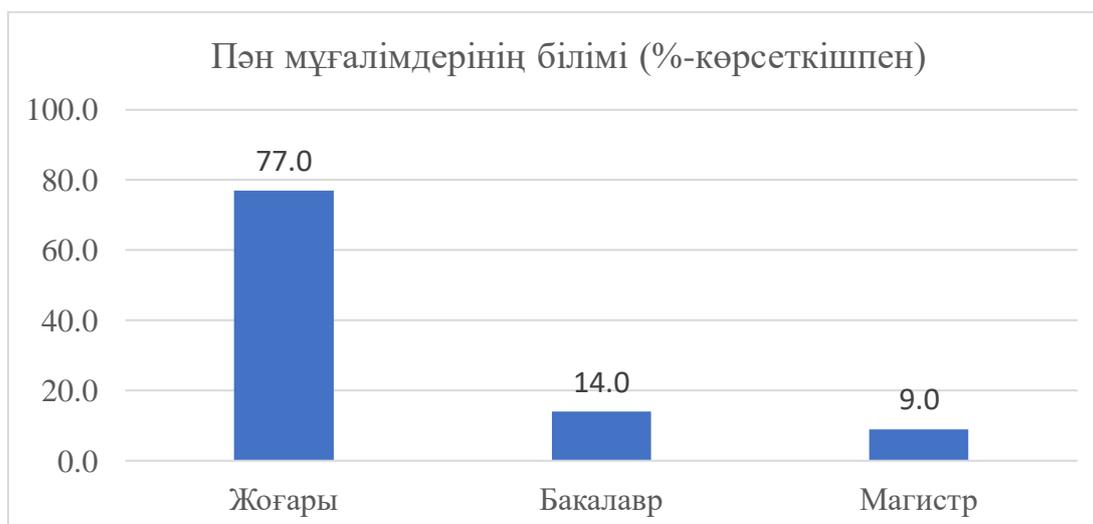
Сауалнамаға қатысқан қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы сыныптарда сабақ беретін «Химия» пәні мұғалімдерінің көп саны 69,0% ауыл мектептерінің педагогтері, қалалық мектептердің педагогтері 23,0%, шағын жинақты мектеп педагогтерінің үлесі 8,0 % көрсетті. Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің жұмыс орны туралы мәліметтер 4.2-диаграммада берілген.

4.2-диаграмма - Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің жұмыс орны туралы мәліметтер

Білім деңгейі бойынша респонденттердің осы контингентін талдау нәтижелері келесідей: педагогтердің 77,0 % – ы жоғары білімі бар, пән мұғалімдерінің 9,0% – ы магистрлер, 14,0% – ы – бакалаврлар. Пән мұғалімдерінің білімі бойынша талдау нәтижелері 4.3-диаграммада көрсетілген.

4.3-диаграмма. Пән мұғалімдерінің білімі

Сауалнамаға қатысқан еңбек өтілі бойынша пән мұғалімдерінің контингентін зерттеу келесідей нәтиже көрсетті.

Бұл талдау көрсеткендей, пән мұғалімдерінің басым бөлігі (55,0%) тәжірибелі мамандар болып табылады және 13% педагогтің 10-15 жылдық еңбек өтілі бар.

Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінен 5 жылдан 10 жылға дейінгі жұмыс өтілі бар педагогтер 18,0% және 14,0% - ы 1 жылдан 5 жылға дейінгі жұмыс тәжірибесі бар жас мамандар болды. Пән мұғалімдерінің еңбек өтілі бойынша талдау нәтижелері 4.4-диаграммада көрсетілген.

4.4-диаграмма Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің еңбек өтілі (%-көрсеткішпен)

Респонденттердің осы контингентін біліктілік санаттары бойынша зерделеу нәтижесінде пән мұғалімдерінің басым бөлігін педагог-зерттеушілер 29,0%, педагог - сарапшылар 24,0 % педагог-модераторлар 17,0% және санаты жоқ педагогтер 10% құрағанын көруге болады. Педагогтердің үлесі 7,0% болды. Сонымен қатар, сауалнамаға педагог-шеберлер 4,0%, 1-санатты педагогтер 5,0% мен жоғары санаттағы педагогтердің 3,0%-ы қатысты. Бұл статистика 4.5-диаграммада айқын көрсетілген.

4.5-диаграмма. Пән мұғалімдерінің біліктілік санаты (%-көрсеткішпен)

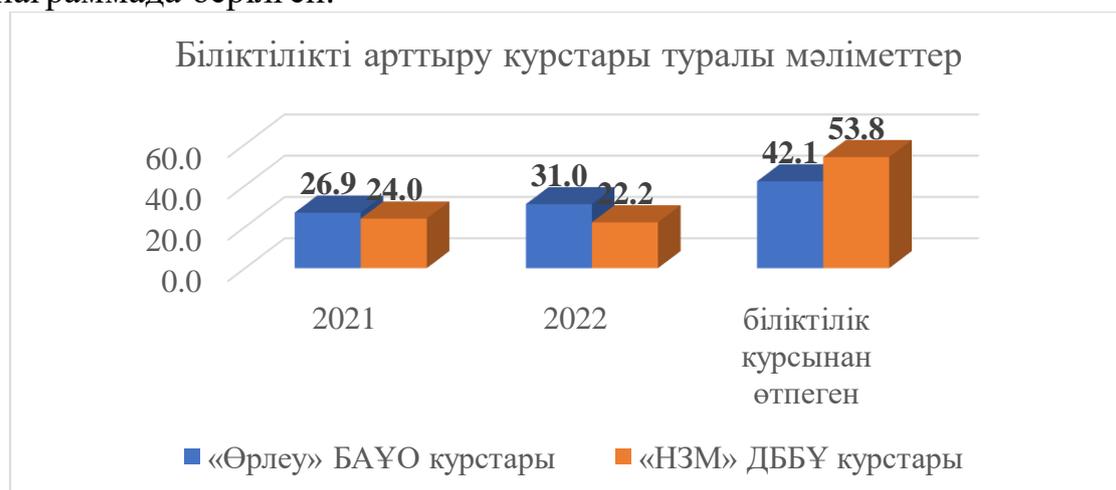
Педагог қызметкердің кәсібилігінің көрсеткіші-біліктілікті арттыру курстарында оқыту.

Қазіргі уақытта педагогтардың біліктілігін арттырудың екі ірі ұйымы бар – «Өрлеу» біліктілікті арттырудың Ұлттық орталығы және «Назарбаев Зияткерлік мектептері» дербес білім беру ұйымдары. «Химия» пәні мұғалімдерінің соңғы 2021-2022 жылдарда біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы талдау нәтижелері 4.2-кестеде келтірілген.

4.2-кесте. Пән мұғалімдерінің біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы талдау нәтижелері (%-көрсеткішпен)

Біліктілікті арттыру ұйымдары	2021 жыл	2022 жыл	2021-2022жж біліктілікті арттыру курсынан өтпеген педагогтер саны
«Өрлеу» БАҰО ДББҰ	26,9	31	42,1
«Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ	24	22,2	53,8

Кестеде көрсетілгендей пән мұғалімдерінің 2021 және 2022 жылдары «Өрлеу» БАҰО курстарынан өткен педагогтер саны 26,9 % бен 31,0 % аралығын қамтыса, «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ бойынша 2021 жылы 24,0% ды, ал 2022 жылы 22,2% қамтыған. Талдау нәтижесі 4.6-диаграммада берілген.

4.6-диаграмма. Пән мұғалімдерінің біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы мәліметтер

Жалпы орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша

10-11-сыныптың қоғамдық-гуманитарлық бағытына арналған «Химия» пәндерінен өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламаларының Жалпы орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты (бұдан әрі МЖМБС) талаптарына сәйкестігі бойынша сауалнама нәтижелері талданды.

Сауалнамаға сәйкес, Жалпы орта білім беру деңгейінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында айқындалған базалық құндылықтардың қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы «Химия» пәні мазмұны арқылы оқу процесінде жүзеге асырылуын талдау нәтижесі 4.3- кестеде көрсетілген.

4.3-кесте. Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында айқындалған базалық құндылықтардың оқу процесінде жүзеге асырылуы (% көрсеткішпен)

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл	Жауап жоқ
Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік	69,0	23,0	2,0	6,0
Құрмет	68,0	16,0	3,0	13,0
Ынтымақтастық	74,0	18,0	2,0	6,0
Еңбек пен шығармашылық	74,0	19,0	2,0	5,0
Ашықтық	62,0	29,0	3,0	6,0
Өмір бойы білім алу	78,0	16,0	3,0	3,0

Кестедегі талдау нәтижесіне сәйкес МЖМБСда айқындалған базалық құндылықтар оқу процесінде жүзеге асырылатынын педагогтердің 70,8 өз жауаптарында көрсеткен.

Педагогтердің орта есеппен 20,2% ішінара жүзеге асырылатын белгілеген. Ал орта есеппен 2,5% жүзеге асырылмайды деп жауап берді. Талдау нәтижелері 4.7-диаграммада берілген.

4.7-диаграмма. МЖМБСда айқындалған базалық құндылықтар оқу процесінде жүзеге асырылуы

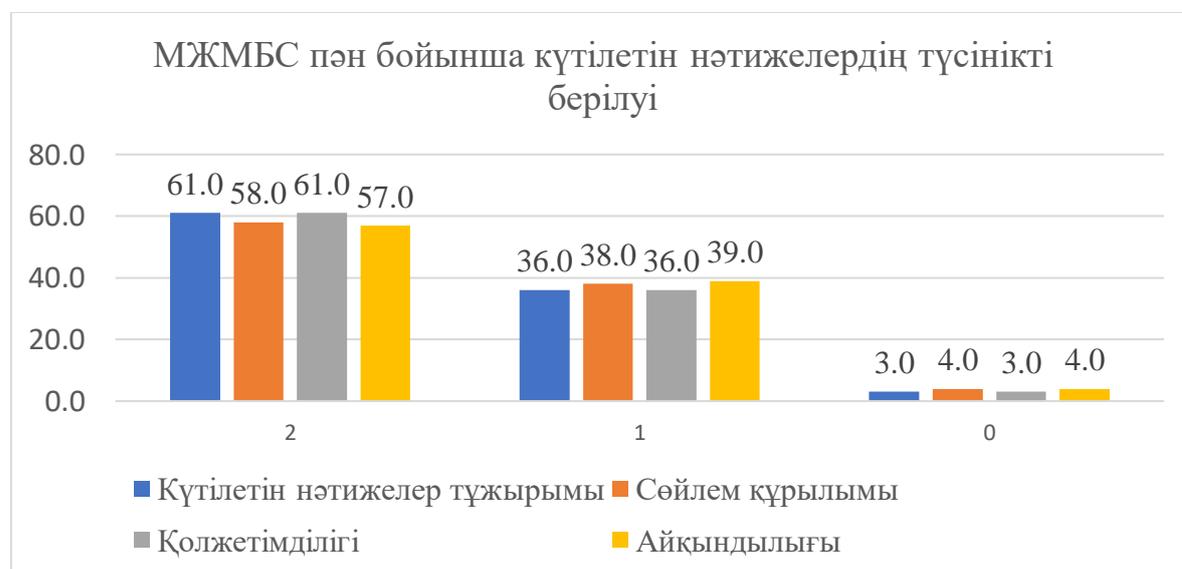
МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі туралы сауалнама нәтижесі (% көрсеткішпен) 4.4-кестеде берілген.

4.4-кесте. МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Күтілетін нәтижелер тұжырымы	61,0	36,0	3,0
Сөйлем құрылымы	58,0	38,0	4,0
Қолжетімділігі	61,0	36,0	3,0
Айқындылығы	57,0	39,0	4,0

Талдау нәтижесіне сәйкес 10-11-сыныптардағы қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы «Химия» оқу пәні бойынша пән мұғалімдерінің орта есеппен 59,3% МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер түсінікті тілде берілгендігін өз жауаптарында белгілеген. Талдау нәтижелері 4.8-диаграммада берілген.

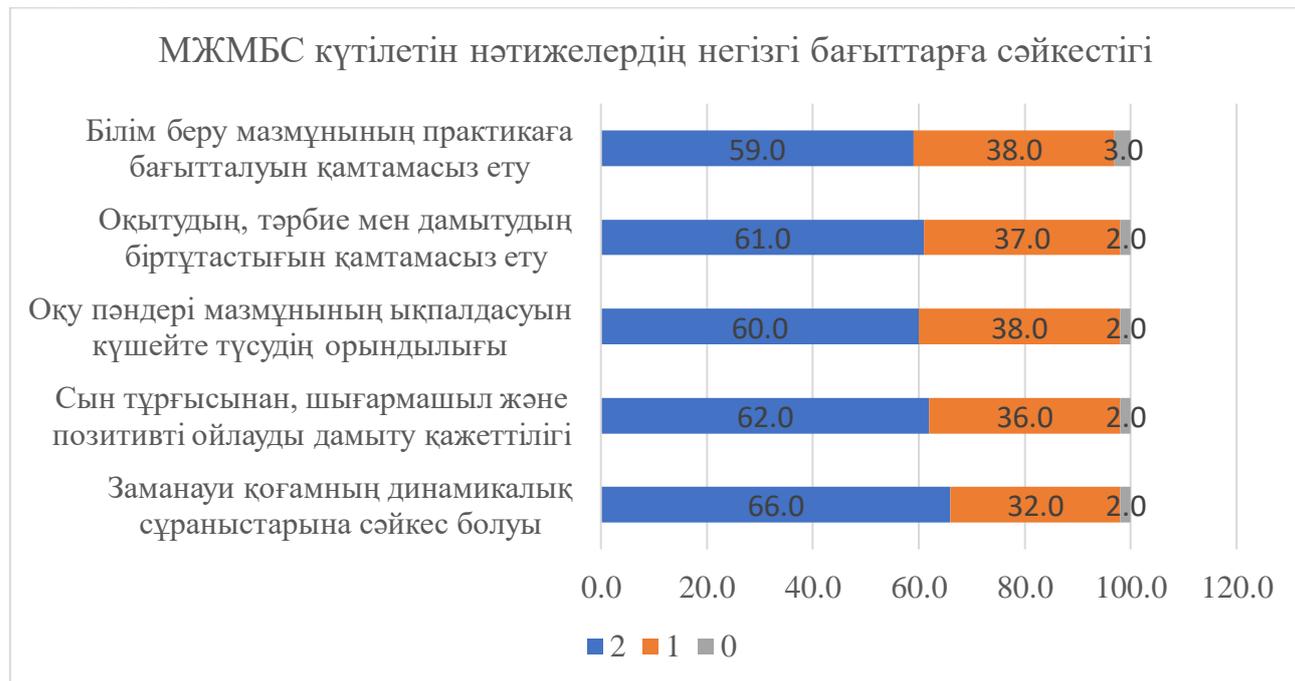
4.8-диаграмма. МЖМБС пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсініктілігі

МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің:

- ✓ Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы;
- ✓ Сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі;
- ✓ Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы
- ✓ Оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету;
- ✓ Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз етуге сәйкестігін анықтауға арналған сауалнама нәтижесі 4.9-диаграммада берілген.

4.9-диаграмма. МЖМБС күтілетін нәтижелердің негізгі бағыттарға сәйкестігі

Пән мұғалімдерінің шамамен 61,6% МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің сауалнамада көрсетілген негізгі бағыттарға сәйкес келеді деген жауапты белгілеген.

Орташа сәйкестігі туралы жауапты мұғалімдердің 36,2% көрсетті.

«Химия» пәні бойынша білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторларды анықтау бойынша сауалнама нәтижесі 4.5-кестеде берілген.

4.5-кесте. Пән бойынша білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар

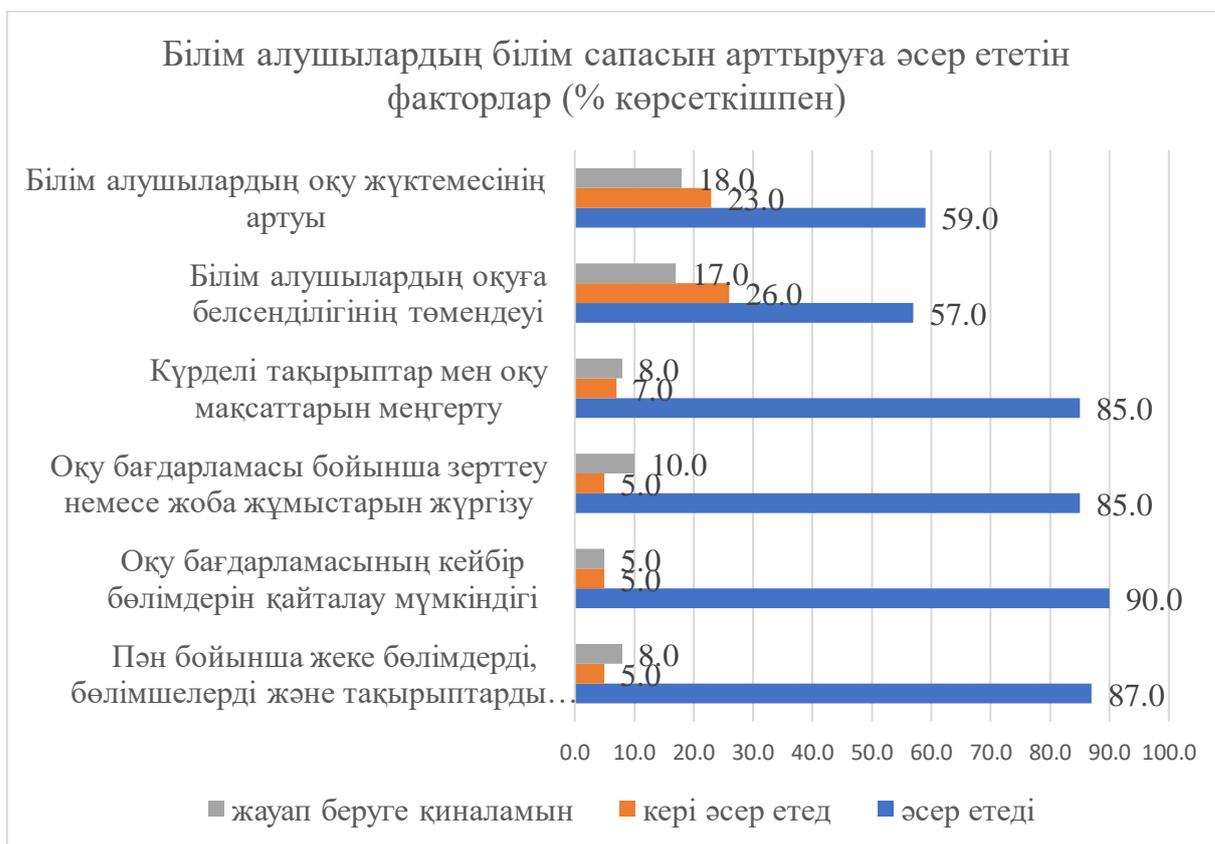
МЖМББС	Әсер етеді	Кері әсер етеді	Жауап беруге қиналамын
Пән бойынша жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыптарды тереңірек зерделеу	87,0	5,0	8,0
Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі	90,0	5,0	5,0
Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу	85,0	5,0	10,0
Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгерту	85,0	7,0	8,0
Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу	57,0	26,0	17,0

Білім алушылардың оқу жүктемесінің артуы	59,0	23,0	18,0
--	------	------	------

Талдау нәтижесіне сәйкес, пән мұғалімдерінің 77,2% білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар ретінде:

- ✓ жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыптарды тереңірек зерделеу;
 - ✓ Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі;
 - ✓ Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу;
 - ✓ Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгертуді белгілеген.
- Талдау нәтижелері 4.10-диаграммада берілген.

4.10-диаграмма. Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар

«Химия» оқу пәнінің өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламасы бойынша

Талдау нәтижесіне сәйкес 10-11-сыныптардағы қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы «Химия» оқу пәнінің үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі қарастырылды.

Сауалнама бойынша Үлгілік оқу бағдарламаларының МЖМБС талаптарына сәйкестігі, білім алушылар үшін қызықты және жас ерекшеліктеріне сәйкес келуі зерделенді.

Сонымен қатар, оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста болуы, оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылуы, бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс табуы және пән бойынша тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттарының көбірек қамтылғандығы анықталды. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі % көрсеткішпен 4.6-кестеде берілген.

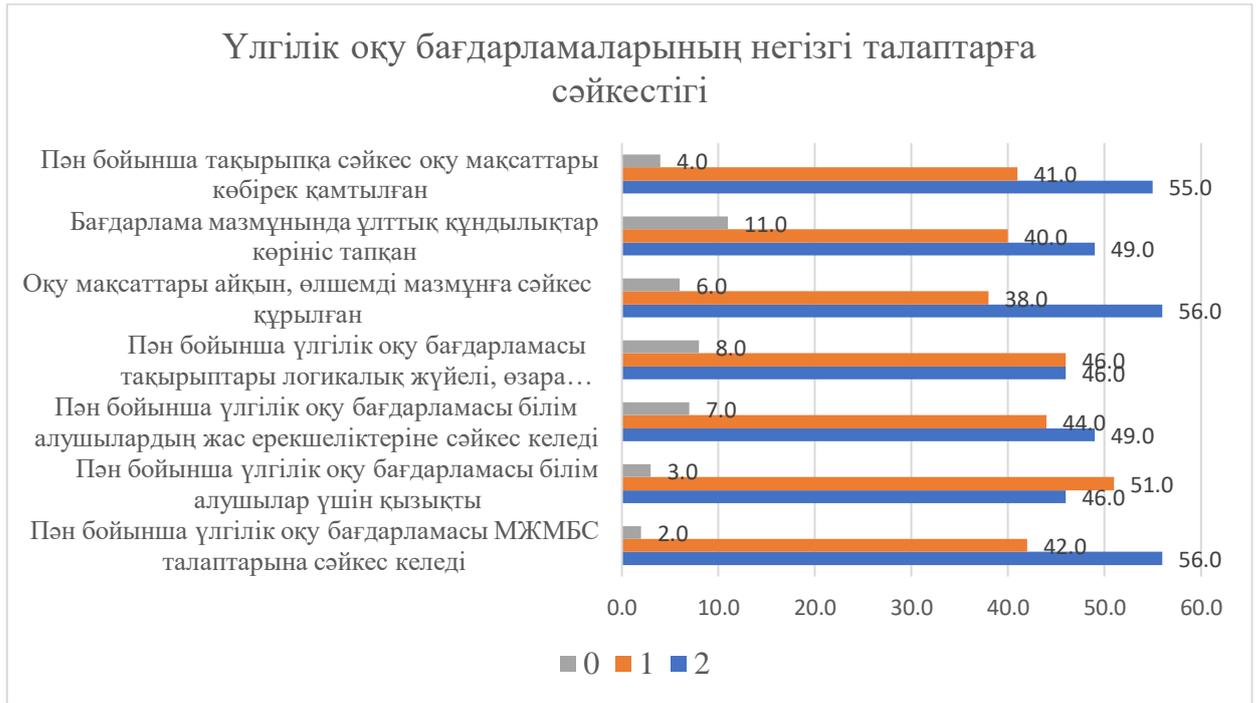
4.6-кесте. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі

МЖМББС	2 балл	1 балл	0 балл
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы МЖМББС талаптарына сәйкес келеді	56,0	42,0	2,0
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылар үшін қызықты	46,0	51,0	3,0
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес келеді	49,0	44,0	7,0
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылған	46,0	46,0	8,0
Оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылған	56,0	38,0	6,0
Бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс тапқан	49,0	40,0	11,0
Пән бойынша тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылған	55,0	41,0	4,0

Сауалнама нәтижесіне сәйкес, пән мұғалімдерінің орта есеппен 51,0% пән мазмұнының негізгі талаптарға толық сәйкестігін көрсеткен.

Ішінара сәйкес келеді деген жауапты белгілеген мұғалімдердің үлесі орта есеппен 43,1% құрады. Талдау нәтижелері 4.11-диаграммада берілген.

4.11-диаграмма. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі

Сонымен қатар «Химия» пәнінің үлгілік оқу бағдарламаларының артықшылықтары туралы мұғалімдердің жауаптары да зерделенді.

Білім алушылар үшін үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары туралы сауалнама сұрақтарына жүргізілген талдау нәтижесі 4.7-кестеде берілген.

4.7-кесте. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары

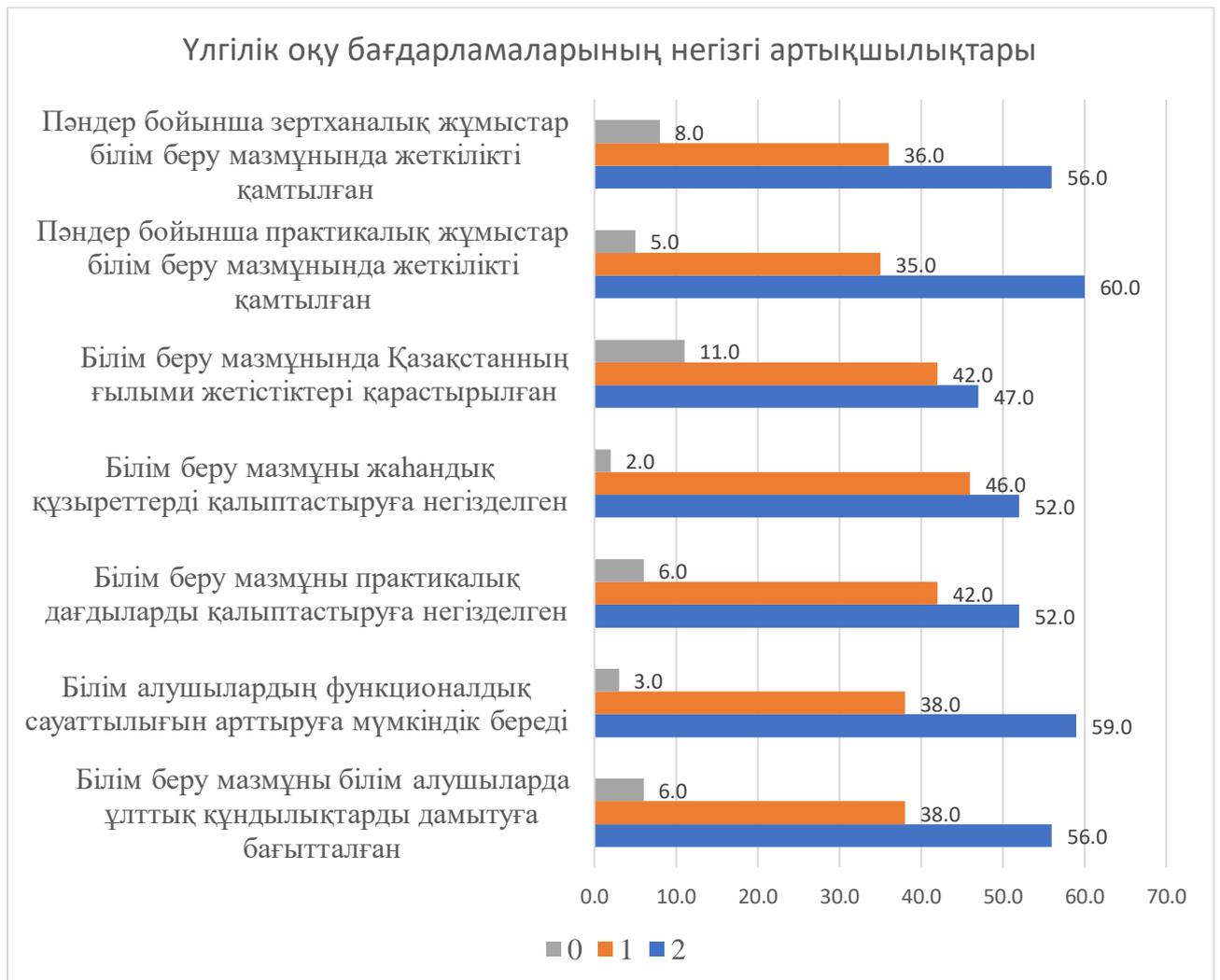
Негізгі артықшылықтар	2 балл	1 балл	0 балл
Білім беру мазмұны білім алушыларда ұлттық құндылықтарды дамытуға бағытталған	56,0	38,0	6,0
Білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік береді	59,0	38,0	3,0
Білім беру мазмұны практикалық дағдыларды қалыптастыруға негізделген	52,0	42,0	6,0
Білім беру мазмұны жаһандық құзыреттерді қалыптастыруға негізделген	52,0	46,0	2,0
Білім беру мазмұнында Қазақстанның ғылыми жетістіктері қарастырылған	47,0	42,0	11,0
Білім мазмұнында пәндер бойынша зерттеу сұрақтары, жобалық зерттеу жұмыстары жеткілікті қамтылған	60,0	35,0	5,0

Пәндер бойынша зертханалық жұмыстар білім беру мазмұнында жеткілікті қамтылған	56,0	36,0	8,0
--	------	------	-----

10-11-сыныптардағы қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы тереңдетілген деңгейде оқытылатын «Химия» оқу пәнінің үлгілік оқу бағдарламасының негізгі артықшылықтары туралы сауалнама сұрақтарына жасалған талдау келесідей нәтиже көрсетті.

Пән мұғалімдерінің басым бөлігі 54,5 % оқу бағдарламасындағы негізгі артықшылықтары ретінде білім беру мазмұны білім алушыларда ұлттық құндылықтарды дамытуға бағытталуы; білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік беруі; білім беру мазмұны практикалық дағдыларды және жаһандық құзыреттерді қалыптастыруға және негізделгенін атап көрсеткен.

Сонымен қатар, пән бойынша практикалық жұмыстар, жағдаяттық, жобалық зерттеу жұмыстары білім беру мазмұнында жеткілікті қамтылғанын белгілеген. Талдау нәтижелері 4.12-диаграммада берілген.

4.12-диаграмма. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары

Сонымен қатар білім алушылар үшін «Химия» пәнінің үлгілік оқу бағдарламаларының құндылықтарға бағытталуы туралы мұғалімдердің жауаптары да зерделенді.

Білім алушылар үшін үлгілік оқу бағдарламаларының құндылықтарға бағытталуы туралы сауалнама сұрақтарына сәйкес талдау нәтижесі 4.8-кестеде берілген.

4.8-кесте - Білім алушылар үшін үлгілік оқу бағдарламаларының құндылықтарға бағытталуы

Құндылықтар мен тәрбиелік әлеуеті	2 балл	1 балл	0 балл
Бағдарлама отбасылық құндылықтарды, ынтымақтастықты қалыптастыруға мүмкіндік бере ме?	47,0	50,0	3,0
Бағдарлама қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға ықпал ете ме?	50,0	46,0	4,0
Бағдарлама қазақ халқының және басқа да халықтардың дәстүрлерін құрметтеуге мүмкіндік бере ме?	45,0	50,0	5,0
Бағдарлама білім алушыларға практикалық жұмыста еңбек және шығармашылық дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік бере ме?	53,0	47,0	0,0
Бағдарлама мазмұны өмір бойы білім алуға бағытталған ба?	54,0	45,0	1,0

Талдау нәтижесі бойынша бағдарламаның отбасылық құндылықтарды, ынтымақтастықты қалыптастыруға мүмкіндік беруі, қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға және қазақ халқының және басқа да халықтардың дәстүрлерін құрметтеуге ықпал етуі, бағдарлама білім алушыларға практикалық жұмыста еңбек және шығармашылық дағдыларын қалыптастыруға және білім мазмұнының өмір бойы білім алуға бағытталуы зерделенді. Сауалнама нәтижесі бойынша пән мұғалімдерінің орта есеппен 47% оқу бағдарламасының құндылыққа бағытталғандығын көрсетті. Талдау нәтижелері 5.13-диаграммада көрсетілген.

4.13-диаграмма. Оқу бағдарламасының құндылықтарға бағытталуы

«Сізге қиындық тудырған тақырыптар мен бөлімдерді, оқыту мақсаттарын көрсетіңіз», деген сауалнама сұрағына педагогтер оқыту мақсаттары түсінікті, практикалық дағдыларды дамытуға бағытталған деп жауап берді. Өз жауаптарында бөлімдер мен тақырыптар жүйелі берілгенін көрсетті.

Қиындық тудырған мақсаттарға ішінара келесілерін көрсетті:

10.3.1.1 ішкі энергия және энтальпия өзгерістер жылу эффектісі болып табылатындығын түсіну

10.3.1.2 химиялық реакциялар - байланыстардың үзілуі мен жаңа байланыстардың түзілу процесін қамтитындығын түсіну;

10.3.1.3 реакцияның энтальпия өзгерісін тәжірибе жүзінде анықтау және оны анықтамалық деректер негізінде есептеу;

10.3.1.4 Гесс заңының физикалық мәнін түсіндіру және оны химиялық реакцияның энтальпия өзгерісін есептеу үшін қолдана алу;

10.3.1.5 энтропияны жүйенің ретсіздік өлшемі ретінде түсіндіру және оны анықтамалық деректер бойынша есептеу

Сонымен қатар білім алушылар үшін «Химия» пәнінің үлгілік оқу бағдарламаларының құндылықтарға бағытталуы туралы мұғалімдердің жауаптары да зерделенді.

Сонымен пән мұғалімдерімен жүргізілген сауалнама нәтижесі бойынша жүргізілген талдау Жалпы орта білім беру деңгейінің қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы «Химия» оқу пәнінен өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламасы арқылы оқу процесінде Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартындағы базалық құндылықтардың жүзеге асырылуы және үлгілік оқу бағдарламаларының құндылықтарға бағытталуы шамамен орта есеппен 50% құрайтындығын көрсетті.

5. Жалпы орта білім беру деңгейінің 10-11-сыныптарына арналған «География» оқу пәні

Жалпы орта білім беру деңгейінің қоғамдық-гуманитарлық бағытындағы 10-11-сыныптарына арналған «География» оқу пәні бойынша байқау нәтижелері

10-11-сыныптарына арналған «География» оқу пәні бойынша жалпы орта білім беру деңгейінің жалпыға міндетті білім беру стандарты, үлгілік оқу жоспарлары және үлгілік оқу бағдарламаларына енгізілген өзгерістерге сәйкес жалпы білім беру ұйымдарының басшылары және пән мұғалімдерімен жүргізілген сауалнама нәтижесі зерделенді.

Жалпы орта білім беру деңгейінің жалпыға міндетті білім беру стандарты, үлгілік оқу жоспарлары және үлгілік оқу бағдарламаларына апробациядан өткізу қорытындысы бойынша педагогикалық жұртшылықтың пікірін зерделеу бойынша сауалнама 10-11-сыныптың қоғамдық-гуманитарлық және жаратылыстану-математикалық бағытында «География» пәнінен сабақ беретін мұғалімдері арасында жүргізілді.

Жоғары мектептегі «География» пәнінің мақсаты – білім алушылар қоғам мен географиялық кеңістіктің барлық деңгейлерінде туындаған геоэкологиялық,

геоэкономикалық, әлеуметтік, геосаяси және ғаламдық проблемаларды шешуге бағытталған географиялық білімдерін, біліктері мен дағдыларын қолдану үшін жағдай жасау.

Пәннің міндеттері:

1) білім алушының бойында географиялық кеңістіктік ойлауды, географиялық мәдениет пен тілді дамыту;

2) геоэкологиялық, геосаяси, геоэкономикалық, әлеуметтік үдерістер мен құбылыстарды зерттеу үшін ғаламдық, аймақтық және жергілікті ұстанымдардың түсінуін дамыту;

3) білім алушылар картографияны, геоэкологияны, геоэкономиканы, геосаясатты, елтану мен адамзаттың ғаламдық проблемаларын зерттеу барысында геокеңістіктік деректерді өңдеудің заманауи әдістерін қолдану үшін жағдай жасау;

4) білім алушының бойында қазіргі дүниенің географиялық көрінісін іс-әрекеттер арқылы зерттеп-тану барысында құндылықтар жүйесін қалыптастыру;

5) геокеңістіктік әдістер және деректермен жұмыс істейтін мамандық пен кәсіп иелері атқаратын әрекеттерді орындату арқылы оқушыларға кәсіби бағдар беру.

Қазіргі жағдайда мектептерде қоғамдық гуманитарлық бағыттан гөрі Жаратылыстану математикалық бағыт басым. Арнайы мамандандырылған физика математика ,техникалық мектептерде ҚГБ небәрі аптасына 1 сағаттан өтіледі. Сондықтанда сауалнамаға аз мұғалімдер қатысқандығы.

2022-2023 оқу жылында «География» пәні бойынша оқу жүктемесі үлгілік оқу жоспарының инварианттық компонентінің таңдау пәні бойынша тереңдетілген деңгейде 3сағаттан 2 сағатқа, стандарттық деңгейде 2 сағаттан 1 сағатқа қысқартылды. Сондықтан үлгілік оқу бағдарламаларына өзгерістер енгізілді. Зерделеу тек 1 тоқсан нәтижесі бойынша жүргізілді. Пән мазмұны бойынша пән мұғалімдеріне арналған сауалнама сұрақтары арқылы жүзеге асырылды.

«География» пәні бойынша өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламаларын байқаудан өткізу қорытындысы бойынша пән мұғалімдері арасында жүргізілген сауалнамаға Қазастан Республикасының 11 өңірінен педагогтер қатысты. Педагогтер туралы мәліметтер 5.1-кесте берілген.

5.1-кесте. Педагогтер туралы мәліметтер.

№	Өңірлер	Мектеп саны
1	Ақмола облысы	4
2	Алматы қаласы	1
3	Алматы облысы	3
4	Атырау облысы	4
5	Қызылорда облысы	2
6	Маңғыстау облысы	3

7	Астана қаласы	5
8	Павлодар облысы	3
9	Солтүстік Қазақстан облысы	2
10	Жетісу облысы	2
12	Жамбыл облысы	4

Өңірлер бойынша сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің статистикасы 5.2-кестеде көрсетілген.

5.2-кестеде Ауыл мектеп мұғалімдері басым.

ауыл мектебінде	22
қала мектебінде	11
шағын жинақты мектепте	

5.1-диаграмма.

Білім деңгейі бойынша респонденттердің осы контингентін талдау нәтижелері келесідей: педагогтердің 21 жоғары білімі бар, пән мұғалімдерінің 2 – бакалаврлар.

Сауалнамаға қатысқан еңбек өтілі бойынша пән мұғалімдерінің контингентін зерттеу келесідей нәтиже көрсетті.

Бұл талдау көрсеткендей, пән мұғалімдерінің басым бөлігі (37,5%) тәжірибелі мамандар болып табылады және 25% педагогтің 10-15 жылдық еңбек өтілдері бар.

Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінен 5 жылдан 15 жылға дейінгі жұмыс өтілі бар педагогтер 50% және 50% - ы 1 жылдан 5 жылға дейінгі жұмыс тәжірибесі бар жас мамандар болды.

Респонденттердің осы контингентін біліктілік санаттары бойынша зерделеу нәтижесінде пән мұғалімдерінің басым бөлігін педагог - сарапшылар 25%, педагог-модераторлар 18,7% және санаты жоқ педагогтер 18% құрағанын көруге болады. Педагогтердің үлесі 15%, педагог-зерттеушілер 40% болды. Сонымен қатар, сауалнамаға педагог-шеберлер 45%-ы қатысты.

Педагог қызметкердің кәсібилігінің көрсеткіші-біліктілікті арттыру курстарында оқыту.

Қазіргі уақытта педагогтардың біліктілігін арттырудың екі ірі ұйымы арқылы өтілуде. – «Өрлеу» біліктілікті арттырудың Ұлттық орталығы және және «Назарбаев Зияткерлік мектептері» дербес білім беру ұйымдары. «География» пәні мұғалімдерінің соңғы 2021-2022 жылдарда біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы талдау нәтижелері 5.3-кестеде келтірілген.

5.3-кесте. Пән мұғалімдерінің біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы талдау нәтижелері (адам санымен)

Біліктілікті арттыру ұйымдары	2021 жыл	2022 жыл	2021-2022жж біліктілікті арттыру курсынан өтпеген педагогтер саны
«Өрлеу» БАҰО ДББҰ	12	14	4
«Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ	6	5	5

Жалпы орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша

10-11-сыныптың қоғамдық-гуманитарлық бағытына арналған «География» пәндерінен өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламаларының тараулары оңтайландырылды.

5.4 кесте. 10 сыныпта оңтайландырылған мақсаттар

3. Табиғатты пайдалану және геоэкология		
3.2 Геоэкологиялық зерттеулер негіздері	Геоэкологияның зерттеу пәні мен өзектілігі	10.3.2.1 - геоэкологиялық зерттеулердің мәнін, мазмұнын, бағыттарын және негізгі категорияларын графикалық түрде ұсыну
	Геосфералардың ластануы	10.3.2.2 - геосфералардың ластану деңгейін анықтап, себеп-салдарын зерттеу
	Геоэкологиялық аудандастыру	10.3.2.3 - дүниежүзі аумағын ластану және табиғи ортаның бұзылу деңгейі бойынша аудандастыру
	Геоэкологиядағы антропогендік факторлар	10.3.2.4 - табиғатқа әсер ететін антропогендік факторларды топтастыру және графикалық түрде ұсыну 10.3.2.5 - табиғатқа әсер ететін антропогендік факторлардың азайту жолдарын ұсыну
	Ғаламдық экологиялық проблемалар	10.3.2.6 ғаламдық экологиялық проблемалардың пайда болуында географиялық заңдылықтардың орнын анықтау 10.3.2.7 - ғаламдық экологиялық проблемаларды шешудегі әлемдік тәжірибені зерттеу
	Экологиялық проблемаларды шешудегі ғылыми-техникалық прогресс	10.3.2.8 - экологиялық проблемаларды шешудегі ғылыми-техникалық прогрестің рөлін анықтау

	Қазақстанның экологиялық проблемалары	10.3.2.9 - Қазақстан аумағын экологиялық тұрғыдан аудандастыру негізінде экологиялық проблемалардың шешу жолдарын ұсыну
1.1. Жалпы географиялық әдістер	Зерттеу әдістерінің түрлері	10.1.1.1 - зерттеу тақырыбына сәйкес салыстыру әдістерін қолдану; 10.1.1.2 - зерттеу тақырыбына сәйкес сандық әдістерді қолдану
2.1 Картография	Заманауи картографиялық әдістер	10.2.1.1 - тақырыпқа сәйкес картографиялық зерттеулер әдістерін қолдану
2.2 Геоинформатика негіздері	Географиялық деректер базасы	10.2.2.1 - Microsoft Excel бағдарламасының қолданысымен тақырыпқа сәйкес географиялық деректер базасын құрастыру
	Географиялық деректерді визуализациялау	10.2.2.2 - статистикалық деректерді талдау нәтижелері бойынша картограммалар мен картодиаграммаларды жасау 10.2.2.3 - ақпараттық-коммуникациялық технология-лар графикалық редакторларын қолданумен тақырыптық картасызбалар жасау

Жалпы орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты талаптарына сай сауалнама нәтижелері талданды.

Жалпы орта білім беру деңгейінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында айқындалған базалық құндылықтардың қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы «География» пәні мазмұны арқылы оқу процесінде жүзеге асырылуын талдау нәтижесі 5.5- кестеде көрсетілген.

5.5-кесте. Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында айқындалған базалық құндылықтардың оқу процесінде жүзеге асырылуы (% көрсеткішпен)

МЖМББС	2 балл	1 балл	0 балл
Қазақстандық патриотизм мен жауапкершілік азаматтық	80	20	
Құрмет	75	25	0
Ынтымақтастық	82	17	1
Еңбек пен шығармашылық	80	20	0
Ашықтық	75	25	0
Өмір бойы білім алу	90	10	1

5.2-диаграмма.

Кестедегі талдау нәтижесіне сәйкес МЖМБСда айқындалған базалық құндылықтар қысқа мерзімде 1 тоқсан бойынша қарастырылған.

Педагогтердің басым көпшілігі 2 балдық көрсеткіштердің 80 аспайтындығын 1 тоқсан тақырыптарына байланыстырады. Егер 3-4 тоқсан сауалнама нәтижелері болса ол көрсеткіштер 0-95 аралығында болатын еді. жүзеге асырылмайды деп жауап берді. Талдау нәтижелері 5.6-диаграммада берілген.

МЖМБС-дағы география пәні бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі туралы сауалнама нәтижесі (% көрсеткішпен) 6.6-кестеде берілген.

5.6-кесте. МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Күтілетін нәтижелер тұжырымы	80	19	1
Сөйлем құрылымы	60	29	1
Қолжетімділігі	65	31	1
Айқындылығы	50	40	0

Талдау нәтижесіне сәйкес 10-11-сыныптардағы қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы «География» оқу пәні бойынша пән мұғалімдерінің орта есеппен 60,4% МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер түсінікті тілде берілгендігін өз жауаптарында белгілеген.

МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің:

- ✓ Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы;
- ✓ Сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі;

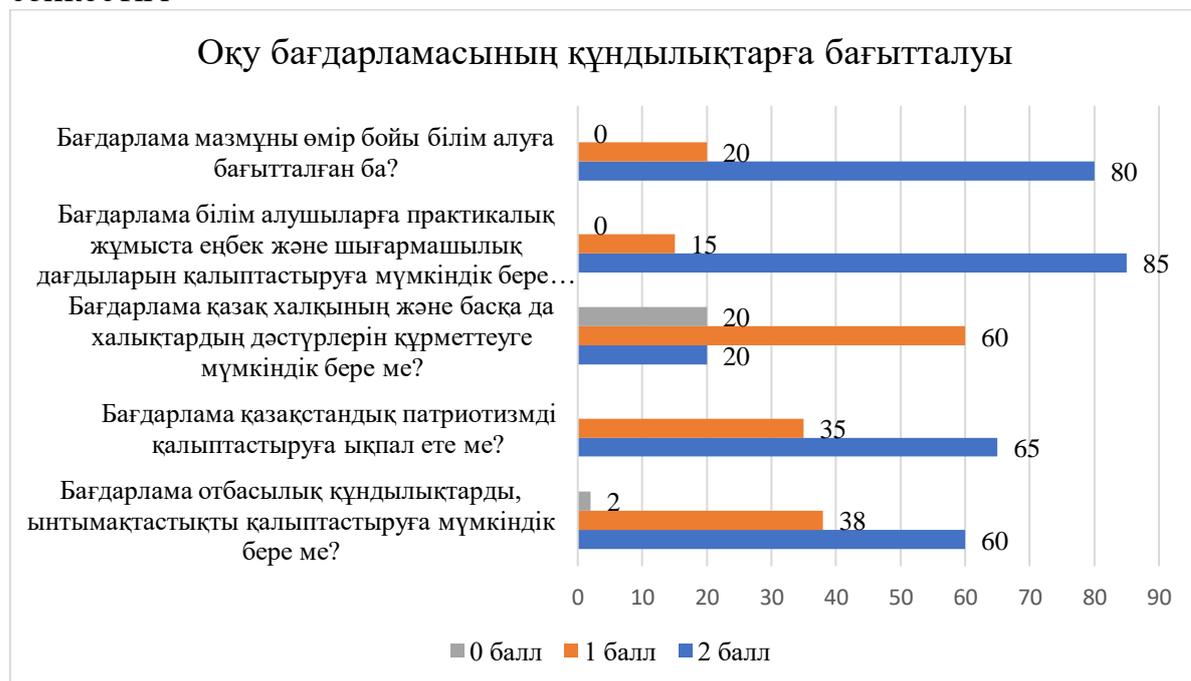
Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы
Оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету;

Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз етуге сәйкестігін анықтауға арналған сауалнама нәтижесі 5.7-диаграммада берілген.

5.7- кесте құндылықтар мен тәрбиелік әлеуеті

Құндылықтар мен тәрбиелік әлеуеті	2 балл	1 балл	0 балл
Бағдарлама отбасылық құндылықтарды, ынтымақтастықты қалыптастыруға мүмкіндік бере ме?	60	38	2
Бағдарлама қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға ықпал ете ме?	65	35	
Бағдарлама қазақ халқының және басқа да халықтардың дәстүрлерін құрметтеуге мүмкіндік бере ме?	20	60	20
Бағдарлама білім алушыларға практикалық жұмыста еңбек және шығармашылық дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік бере ме?	85	15	0
Бағдарлама мазмұны өмір бойы білім алуға бағытталған ба?	80	20	0

5.3-диаграмма. МЖМБС күтілетін нәтижелердің негізгі бағыттарға сәйкестігі

Пән мұғалімдерінің шамамен 68,4% МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің сауалнамада көрсетілген негізгі бағыттарға сәйкес келеді деген жауапты белгілеген.

Орташа сәйкестігі туралы жауапты мұғалімдердің 27% көрсетті.

«География» пәні бойынша білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторларды анықтау бойынша сауалнама нәтижесі 5.8-кестеде берілген.

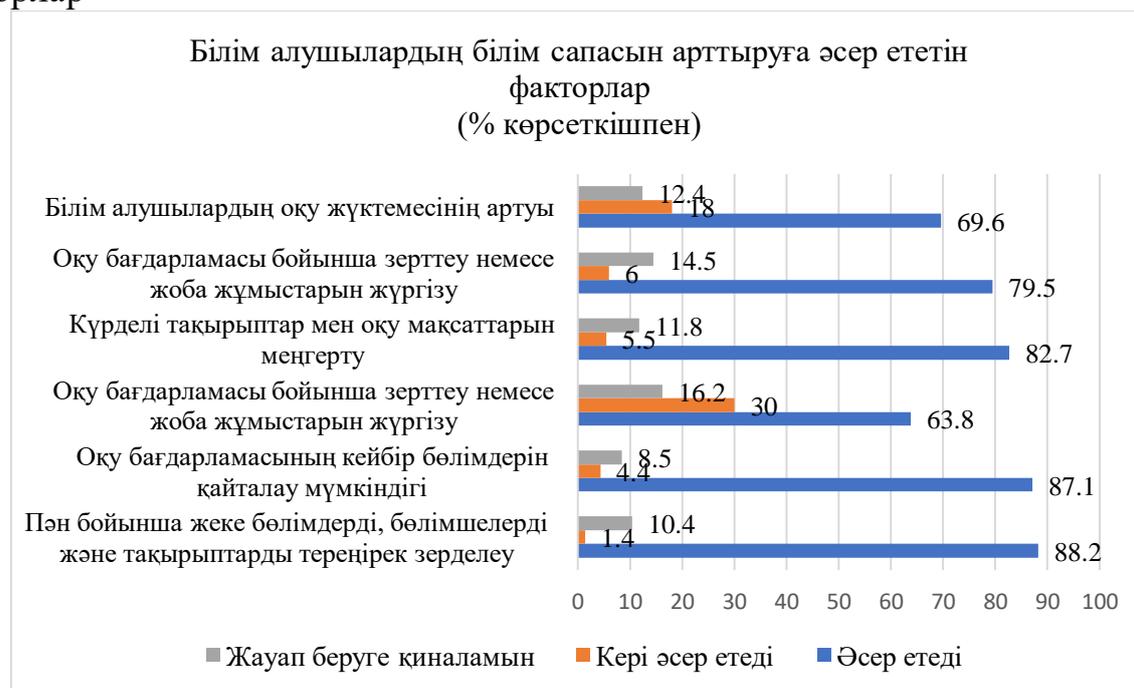
5.8-кесте. Пән бойынша білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар

МЖМББС	Әсер етеді	Кері әсер етеді	Жауап беруге қиналамын
Пән бойынша жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыптарды тереңірек зерделеу	88,2	1,4	10,4
Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі	87,1	4,4	8,5
Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу	63,8	30	16,2
Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгерту	82,7	5,5	11,8
Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу	79,5	6	14,5
Білім алушылардың оқу жүктемесінің артуы	69,6	18	12,4

Талдау нәтижесіне сәйкес, пән мұғалімдерінің 68,5% білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар ретінде:

- жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыптарды тереңірек зерделеу;
- Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі;
- Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу;
- Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгертуді белгілеген. Талдау нәтижелері 5.4-диаграммада берілген.

5.4-диаграмма. Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар

«География» оқу пәнінің өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламасы бойынша

Талдау нәтижесіне сәйкес 10-11-сыныптардағы қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы «География» оқу пәнінің үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі қарастырылды.

Сауалнама бойынша Үлгілік оқу бағдарламаларының МЖМБС талаптарына сәйкестігі, білім алушылар үшін қызықты және жас ерекшеліктеріне сәйкес келуі зерделенді.

Сонымен қатар, оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста болуы, оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылуы, бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс табуы және пән бойынша тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттарының көбірек қамтылғандығы анықталды. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі % көрсеткішпен 5.9-кестеде берілген.

5.9-кесте. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі

МЖМББС	2 балл	1 балл	0 балл
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы МЖМБС талаптарына сәйкес келеді	85	10	0
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылар үшін қызықты	80	20	2
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес келеді	70	30	0
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылған	75	25	0
Оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылған	65	35	3,2
Бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс тапқан	20	65	15
Пән бойынша тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылған	65	35	0

Сауалнама нәтижесіне сәйкес, пән мұғалімдерінің орта есеппен 65,4% пән мазмұнының негізгі талаптарға толық сәйкестігін көрсеткен.

Ішінара сәйкес келеді деген жауапты белгілеген мұғалімдердің үлесі орта есеппен 30% құрады. Талдау нәтижелері 5.5-диаграммада берілген.

5.5-диаграмма. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі

10-11-сыныптардағы қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы тереңдетілген деңгейде оқытылатын «География» оқу пәнінің үлгілік оқу бағдарламасының негізгі артықшылықтары туралы сауалнама сұрақтарына жасалған талдау келесідей нәтиже көрсетті.

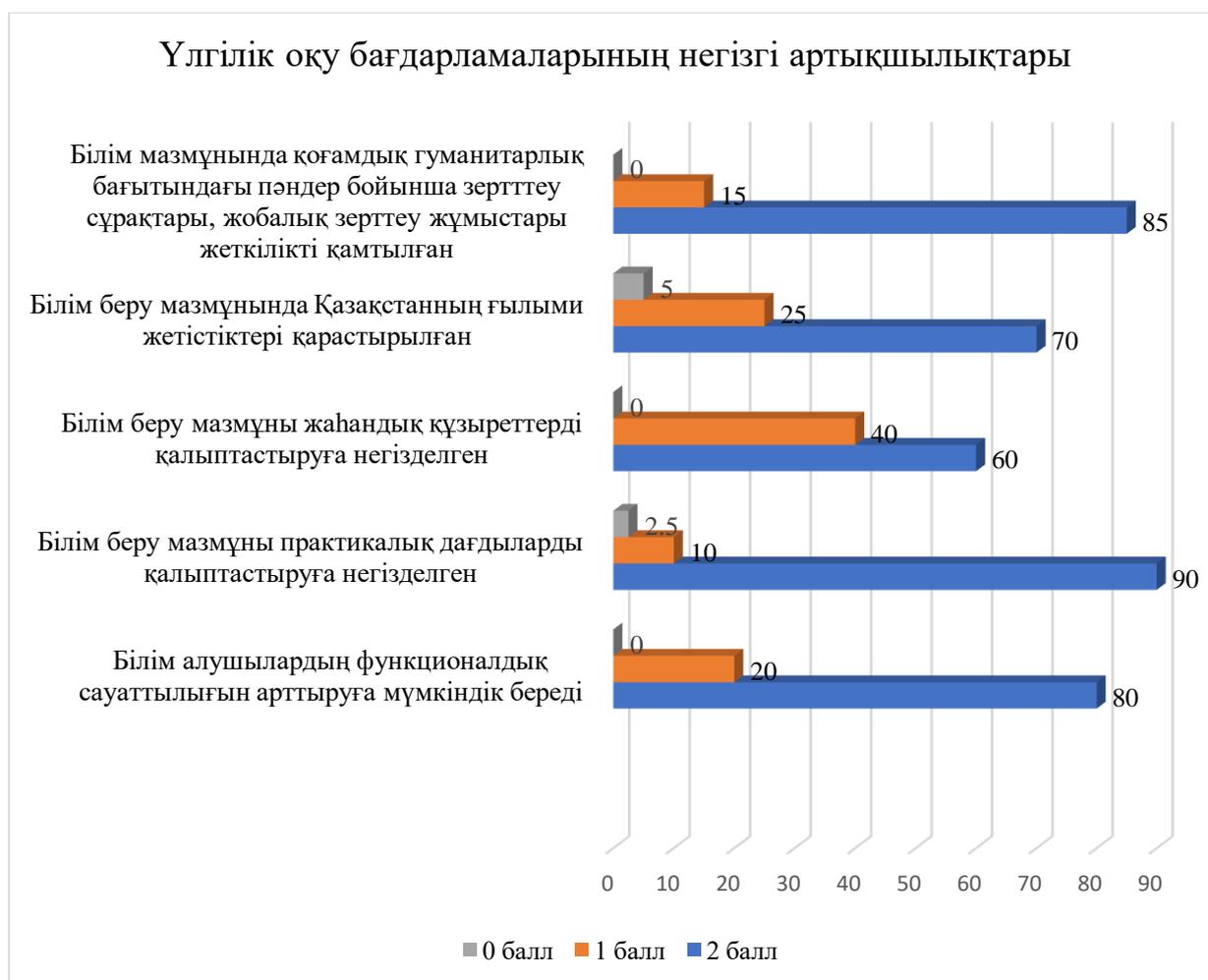
Пән мұғалімдерінің басым бөлігі 50,8 ден 69,7 % оқу бағдарламасындағы негізгі артықшылықтары ретінде білім беру мазмұны білім алушыларда ұлттық құндылықтарды дамытуға бағытталуы; білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік беруі; білім беру мазмұны практикалық дағдыларды және жаһандық құзыреттерді қалыптастыруға және негізделгенін атап көрсеткен. Сонымен қатар, пән бойынша практикалық жұмыстар, жағдаяттық, жобалық зерттеу жұмыстары білім беру мазмұнында жеткілікті қамтылғанын белгілеген. Талдау нәтижелері 5.10-кестеде берілген.

5.10 кесте Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары

Білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік береді	80	20	0
Білім беру мазмұны практикалық дағдыларды қалыптастыруға негізделген	90	10	2,5

Білім беру мазмұны жаһандық құзыреттерді қалыптастыруға негізделген	60	40	0
Білім беру мазмұнында Қазақстанның ғылыми жетістіктері қарастырылған	70	25	5
Білім мазмұнында қоғамдық гуманитарлық бағытындағы пәндер бойынша зерттеу сұрақтары, жобалық зерттеу жұмыстары жеткілікті қамтылған	85	15	0

Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары бойынша талдау нәтижелері 5.6-диаграммада берілген.

«Қиындық тудырған тақырыптар мен бөлімдерді, оқыту мақсаттарын көрсетіңіз», деген сауалнама сұрағына мұғалімдер оқыту мақсаттары түсінікті, практикалық дағдыларды дамытуға бағытталғанын айта отырып информатика

сабағын тереңдете оқытуды картография геоинформатика бөлімдерінің сөзі ауырлау. бөлімдер мен тақырыптар жүйелі берілгенін қалайды.

Сонымен пән мұғалімдерімен жүргізілген сауалнама нәтижесі бойынша жүргізілген талдау Жалпы орта білім беру деңгейінің қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы «География» оқу пәнінен өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламасы арқылы оқу процесінде Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартындағы базалық құндылықтардың жүзеге асырылуы және үлгілік оқу бағдарламаларының құндылықтарға бағытталуы шамамен орта есеппен 55,5% құрайтындығын көрсетті.

Сауалнама сұрақтарына сәйкес үлгілік оқу бағдарламалары тақырыптарының логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылуы, оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес болуы мен пән мазмұнында тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылуын орташа көрсеткіші 70 % қамтығанын көруге болады.

Жалпы орта білім беру деңгейінің жаратылыстану-математикалық бағытындағы 10-11-сыныптарына арналған «География» оқу пәні бойынша байқау нәтижелері

10-11-сыныптарға арналған «География» оқу пәні бойынша үлгілік оқу жоспарлары және үлгілік оқу бағдарламаларына енгізілген өзгерістерге және пән мазмұнының жалпы орта білім беру деңгейінің жалпыға міндетті білім беру стандарты талаптарына сәйкестігі туралы пән мұғалімдерімен жүргізілген сауалнама нәтижесі зерделенді.

2022-2023 оқу жылында Жалпы орта білім беру деңгейінің жаратылыстану-математикалық бағытындағы 10-11-сыныптардың «География» пәні бойынша оқу жүктемесі үлгілік оқу жоспарының инварианттық компонентінің таңдау пәні бойынша стандарттық деңгейде 2 сағаттан 1 сағатқа өзгерді. Сондықтан үлгілік оқу бағдарламаларына өзгерістер енгізілді. Өзгерістер енгізілген оқу бағдарламаларының оқу процесінде жүзеге асырылуын зерделеу негізінде

1 тоқсан нәтижесі бойынша талдау жүргізілді. Пән мазмұны бойынша талдау пән мұғалімдеріне арналған сауалнама сұрақтары арқылы жүзеге асырылды.

«География» пәні бойынша өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламаларын байқаудан өткізу қорытындысы бойынша пән мұғалімдері арасында жүргізілген сауалнамаға Қазақстан Республикасының 8 өңірінен педагогтер қатысты. Педагогтер туралы мәліметтер (% көрсеткішпен) 5.11- кестеде берілген.

5.11- кестеде. Педагогтер туралы мәліметтер

Ақмола облысы	10
Алматы қаласы	3
Алматы облысы	4

Атырау облысы	2
Қызылорда облысы	11
Маңғыстау облысы	4
Астана қаласы	
Павлодар облысы	2
Солтүстік Қазақстан облысы	4
Жетісу облысы	3
Абай облысы	8
Жамбыл облысы	7
Батыс Қазақстан облысы	4
Қостанай	4

Сауалнама бойынша сұрақтарға жауап беруде:

Түркістан облысы Қызылорда, Ақмола, Абай облысы (сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 50%); Астана қаласы педагогтері белсенді қатысты.

Сауалнамаға қатысқан мұғалімдердің көп санын 57,1% қалалық мектептердің педагогтері және 28,5% ауыл мектептерінің педагогтері құрады, ал шағын жинақты мектеп педагогтерінің үлесі –14,2% көрсетті.

5.7-диаграмма. Өңірлер бөлінісінде сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдері

Сауалнамаға қатысқан ««География» пәндерінің педагогтерінің жұмыс орны туралы мәліметтер 5.7-диаграммада көрсетілген.

5.7-диаграмма. Пән мұғалімдерінің жұмыс орны туралы мәліметтер (% көрсеткішпен)

5.11 кесте - сауалнамаға қатысқан «География» пәні педагогтерінің Білім деңгейі бойынша талдау нәтижелері келесідей:

Жоғары	48
Бакалавр	25
Магистр	2

5.8-диаграмма. Пән мұғалімдерінің білімі туралы мәліметтер

Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің контингентін еңбек өтілі бойынша зерттеу 5.12-кестеде көрсетілген.

5.12-кесте. Еңбек өтілі бойынша пән мұғалімдерін талдау.

№	Еңбек өтілі	Педагогтер саны %
1	1-5 жыл	12
2	5-10 жыл	28
3	10-15 жыл	20
4	15 жылдан жоғары	

Бұл талдау көрсеткендей, пән мұғалімдерінің басым бөлігі 5-15 жылдық еңбек өтілі бар. Талдау нәтижелері 5.9-диаграммада берілген.

5.9-диаграмма. Педагогтердің еңбек өтілі

Педагог қызметкердің кәсібилігінің негізгі көрсеткіші-біліктілікті арттыру курстарында оқыту болып табылады.

Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасында педагогтердің біліктілігін арттыру «Өрлеу» БАҰО және «Назарбаев Зияткерлік мектептері» Дербес білім беру ұйымы арқылы іске асқан. Пән мұғалімдерінің біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы талдау нәтижелері 5.13-кестеде келтірілген

5.13-кесте. Пән мұғалімдерінің біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы талдау нәтижелері

Біліктілікті арттыру ұйымдары	2021 жыл	2022 жыл	2021-2022жж біліктілікті арттыру курсынан өтпеген педагогтер саны
«Өрлеу» БАҰО ДББҰ	37	29	7
«Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ	3	2	

Кестеде көрсетілгендей пән мұғалімдерінің 2021 және 2022 жылдары «Өрлеу» БАҰО курстарынан өткен педагогтер саны 48,6% мен «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ бойынша 2021 жылы 10,4% ды,

Сонымен қатар 2021-2022жж біліктілікті арттыру курсынан өтпеген педагогтер саны 7.

Жалпы орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша

Жалпы орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартындағы (бұдан әрі МЖМБС) талаптар жаратылыстану-математика бағытындағы «География» пәндерінен өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламаларының оқу процесінде жүзеге асырылуы туралы сауалнама нәтижелері жеке-жеке талданды.

«География» пәні педагогтерінің Жалпы орта білім беру деңгейінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында айқындалған базалық құндылықтардың оқу процесінде жүзеге асырылуы жөніндегі талдау нәтижесі 5.14- кестеде көрсетілген.

5.14-кесте. Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында айқындалған базалық құндылықтардың оқу процесінде жүзеге асырылуы (% көрсеткішпен)

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік	85	20	0
Құрмет	80	20	0
Ынтымақтастық	65	35	0
Еңбек пен шығармашылық	85	15	0
Ашықтық	60	40	0
Өмір бойы білім алу	89	11	

Кестедегі талдау нәтижесіне сәйкес МЖМБС- да айқындалған базалық құндылықтар оқу процесінде 62,2 мен 80% аралығында жүзеге асырылатынын көрсетті. Сонымен қатар, аталған базалық құндылықтардың ішінен оқу процесінде жүзеге асырылатын басым құндылықтар қатарына «Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік» 80%, «Өмір бойы білім алу» 74,7%, Еңбек пен шығармашылық 74,3% және «Құрмет» 74,3% құрағанын көруге болады. Талдау нәтижелері 5.10-диаграммада берілген. 5.10-диаграмма. МЖМБС базалық құндылықтардың оқу процесінде жүзеге асырылуы

Жалпы орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартындағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі туралы сауалнама нәтижесі (% көрсеткішпен) 5.15-кестеде берілген.

5.15-кесте. МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Күтілетін нәтижелер тұжырымы	80	20	0
Сөйлем құрылымы	65	35	0
Қолжетімділігі	85	15	0
Айқындылығы	55	45	0

Талдау нәтижесіне сәйкес 10-11-сыныптардағы жаратылыстану-математикалық бағыттағы оқу бағдарламасына өзгерістер енгізілген «География» оқу пәндері бойынша пән мұғалімдерінің орта есеппен 58,3% МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер түсінікті тілде берілгендігін көрсетті. Сонымен қатар, күтілетін нәтижелердің, қолжетімділігі 60,3%, айқындылығы 58,7%, дұрыс тұжырымдалуын суалнамаға жауап берушілердің 65,7% құрағанын көруге болады.

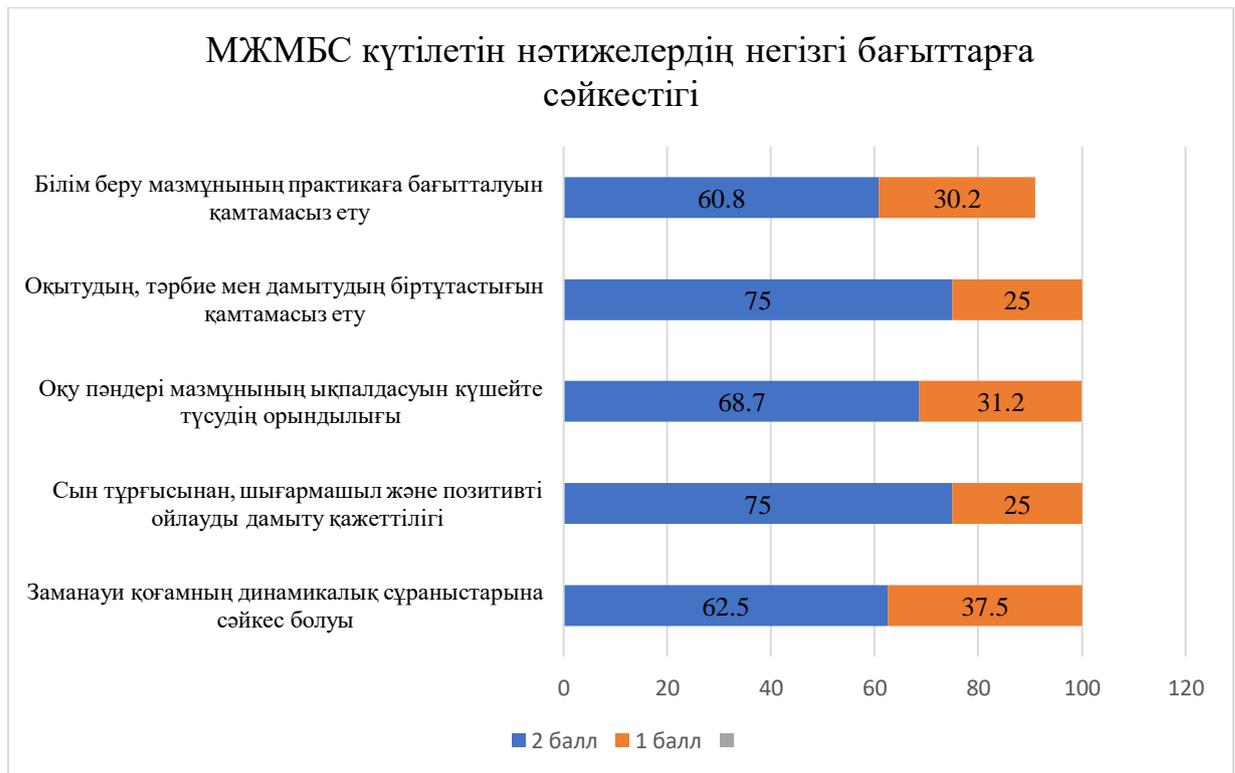
Жалпы орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартындағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің:

- Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы;
- Сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі;
- Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы;
- Оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету;
- Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз етуді анықтауға арналған сауалнама нәтижесі пайыздық көрсеткішпен 5.16-кестеде берілген.

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы	67,8	35,1	1,7
Сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі	62	36,3	1,2
Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы	52,9	40,2	0,6
Оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету	72,8	36,3	1,3

Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз ету	79,6	38,3	1,6
---	------	------	-----

Сауалнама нәтижесі «География» оқу пәні бойынша оқу бағдарламасындағы күтілетін нәтижелердің практикаға бағытталуын педагогтердің 79,6%; оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз етуін 72,8%; Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкестігін педагогтердің 67,8%; сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамытуға бағытталуын 62%, оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығын 52,9% белгілеген. Талдау нәтижелері 5.11-диаграммада берілген.

Пән мұғалімдерінің орта есеппен 68,6% МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің сауалнамада көрсетілген негізгі бағыттарға сәйкес деген жауапты белгілеген.

Сонымен қатар, пән мұғалімдері пән мазмұнының практикаға бағыттылығына басымдық берілсе деген ұсыныстарын білдірген.

«География» оқу пәні бойынша білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторларды анықтауға арналған сауалнама нәтижесі 5.17-кестеде берілген.

5.17-кесте. Пән бойынша білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар

МЖМББС	Әсер етеді	Кері әсер етеді	Жауап беруге қиналамын
Пән бойынша жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыптарды тереңірек зерделеу	80	20	5
Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі	90	10	0
Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу	80	15	5
Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгерту	80	12	8
Білім алушылардың оқу белсенділігінің төмендеуі	2	80	18
Білім алушылардың оқу жүктемесінің артуы	65,6	19,8	14,6

Талдау нәтижесіне сәйкес, пән мұғалімдерінің орта есеппен 82,9% білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар ретінде:

- жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыптарды тереңірек зерделеу;
- Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі;
- Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу;
- Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгертуді белгілеген.

Пән мұғалімдерінің 65,6 % білім алушылардың оқу жүктемесінің артуын білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететінін белгілеген.

Сонымен қатар, педагогтердің 62,4 % білім алушылардың оқу белсенділігінің төмендеуі білім сапасын арттыруға кері әсер ететінін көрсеткен. Талдау нәтижелері 6.14-диаграммада берілген.

5.12-диаграмма. Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар

Сонымен қатар, сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдері білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлардың қатарына ұсыныс ретінде пәндік курстар ұйымдастырылуын және География бойынша оқыту мақсаттарына жағдаяттық тапсырмаларды кіріктіруді ұсынды.

Үлгілік оқу бағдарламасы бойынша

Сауалнамаға берілген жауаптар негізінде 10-11-сыныптардағы жаратылыстану-математикалық бағыттағы «География» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі қарастырылды.

Сауалнама бойынша Үлгілік оқу бағдарламаларының МЖМБС талаптарына сәйкестігі, білім алушылар үшін қызықты және жас ерекшеліктеріне сәйкес келуі зерделенді. Сонымен қатар, оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылуы, оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылуы, бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс табуы, пән бойынша тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылғандығы анықталды. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі 5.18-кестеде берілген.

5.18-кесте. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі (% көрсеткішпен)

Негізгі талаптар	2 балл	1 балл	0 балл
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы МЖМБС талаптарына сәйкес келеді	80	20	0
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылар үшін қызықты	58	42	0
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес келеді	65	35	0
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылған	58	38	4
Оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылған	75	25	0
Бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс тапқан	65	35	0
Пән бойынша тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылған	64	36	0

Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі бойынша сауалнама сұрақтарына жасалған талдауда пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы МЖМБС талаптарына сәйкес келетінін пән мұғалімдерінің:

69 %, үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылардың қызығушылығын арттыратынын;

68,2%, бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс табуын;

67,8%, тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылуын;

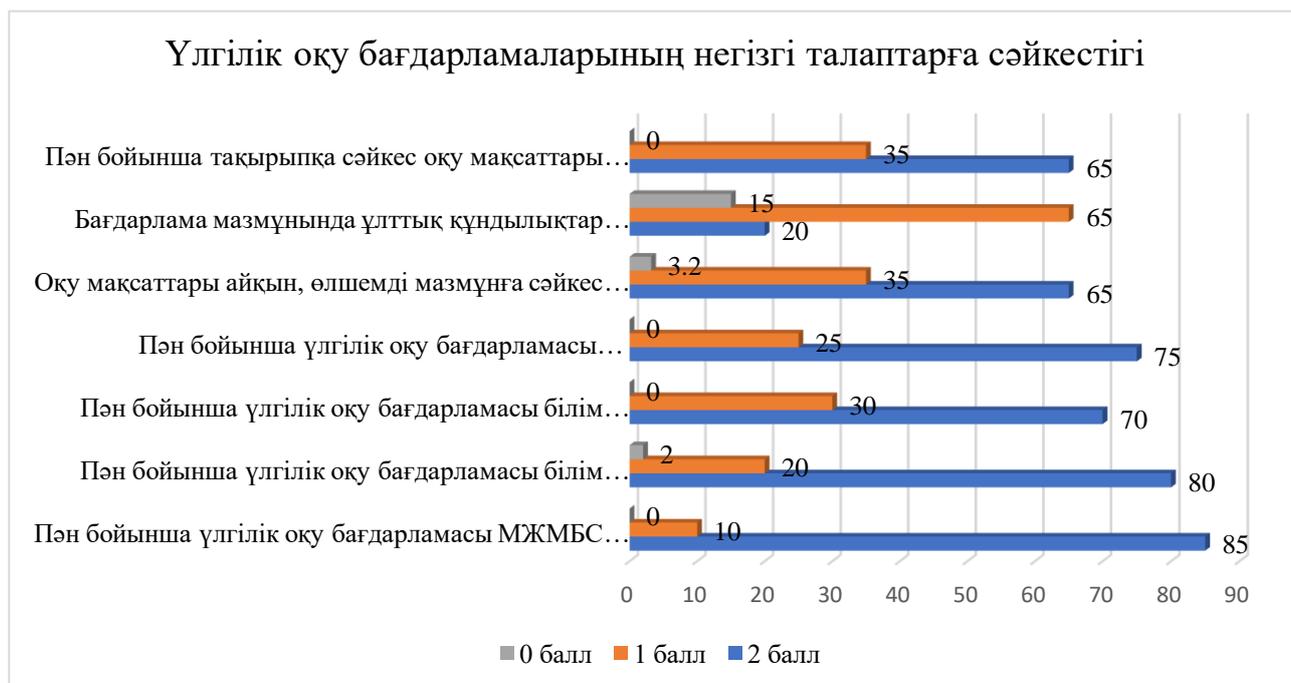
62,2%, оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылғанын;

60,3 %, үлгілік оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылғанын;

58,5 %, үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкестігін;

57,1 % -ның жауаптарында көрсетілген. Талдау нәтижелері 5.13-диаграммада берілген.

5.13-диаграмма. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі

Сонымен пән мұғалімдерінің орта есеппен 63,3% пән мазмұнының негізгі талаптарға сәйкестігін көрсеткен.

Білім алушылар үшін үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары туралы сауалнама сұрақтарына жүргізілген талдау нәтижесі б.19-кестеде берілген.

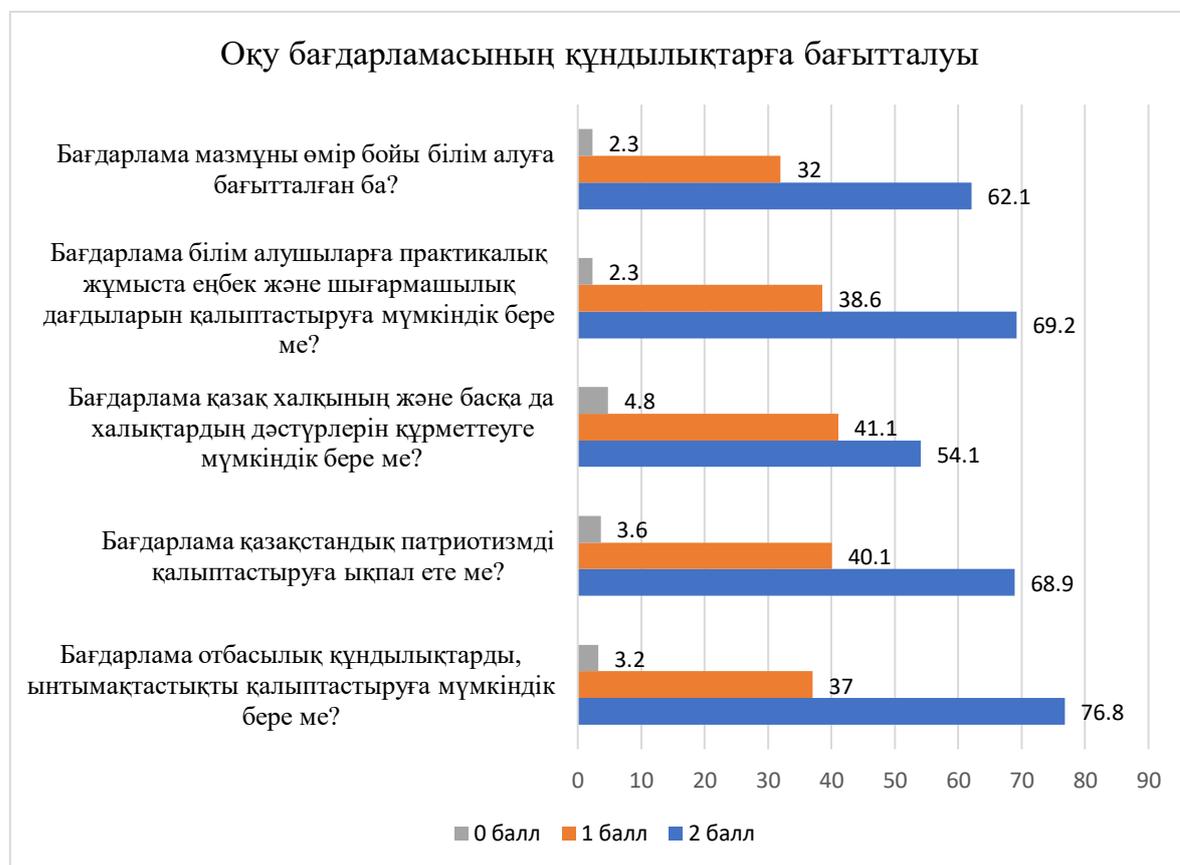
– білім беру мазмұны білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік беруі; білім алушыларда ұлттық құндылықтарды дамытуға бағытталуы;

– жобалық, зерттеу жұмыстары білім беру мазмұнында жеткілікті қамтылуын;

– білім беру мазмұны практикалық дағдыларды және жаһандық құзыреттерді қалыптастыруға негізделгенін атап көрсеткен.

Сонымен қатар, пәндер бойынша практикалық жұмыстардың білім беру мазмұнында жеткілікті қамтылғанын белгілеген.

5.14-диаграмма. Оқу бағдарламасының құндылықтарға бағытталуы

Сонымен пән мұғалімдерімен жүргізілген сауалнама нәтижесіне сәйкес жүргізілген талдау Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартындағы базалық құндылықтардың «География» пәні арқылы оқу процесінде жүзеге асырылуын пән мұғалімдерінің орта есеппен 69%, ал үлгілік оқу бағдарламаларының құндылықтарға бағытталуы орта есеппен 66,2% көрсетті.

Сауалнама сұрақтарына сәйкес пән бойынша үлгілік оқу бағдарламалары тақырыптарының логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылуы, оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес болуы мен пән мазмұнында тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылуын пән мұғалімдерінің 63,3 % қамтығанын көруге болады.

Сонымен Жалпы орта білім беру деңгейінің МЖМБС, үлгілік оқу жоспарларына және үлгілік оқу бағдарламаларына енгізілген өзгерістер бойынша байқау нәтижесі оқу бағдарламаларын оқу процесінде жүзеге асыруда айқындалған кемшіліктерді анықтау, оны оқу бағдарламаларының мазмұнын жетілдіруде қолданылатын болады.

6. Жалпы орта білім беру деңгейінің 10-11-сыныптарына арналған «Дүниежүзі тарихы» оқу пәні

Жалпы орта білім беру деңгейінің қоғамдық-гуманитарлық бағытындағы 10-11-сыныптарына арналған «Дүниежүзі тарихы» оқу пәні бойынша байқау нәтижелері

10-11-сыныптарына арналған «Дүниежүзі тарихы» оқу пәні бойынша жалпы орта білім беру деңгейінің жалпыға міндетті білім беру стандарты, үлгілік оқу жоспарлары және үлгілік оқу бағдарламаларына енгізілген өзгерістерге сәйкес жалпы білім беру ұйымдарының басшылары және пән мұғалімдерімен жүргізілген сауалнама нәтижесі зерделенді.

Жалпы орта білім беру деңгейінің жалпыға міндетті білім беру стандарты, үлгілік оқу жоспарлары және үлгілік оқу бағдарламаларына апробациядан өткізу қорытындысы бойынша педагогтардың пікірін зерделеу бойынша сауалнама 10-11-сыныптың қоғамдық-гуманитарлық және жаратылыстану-математикалық бағытында «Дүниежүзі тарихы» пәнінен сабақ беретін мұғалімдері арасында жүргізілді.

2022-2023 оқу жылында 10-11-сыныпқа арналған қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы «Дүниежүзі тарихы» пәні бойынша оқу жүктемесі Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 30 қыркүйектегі № 412 бұйрығымен бекітілген үлгілік оқу жоспарының инварианттық компонентінің таңдау пәні бойынша тереңдетілген деңгейде 3сағаттан 2 сағатқа қысқартылды. Сондықтан үлгілік оқу бағдарламаларына өзгерістер енгізілді.

Жалпы орта білім беру деңгейінің қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы 10-11-сыныптарына арналған «Дүниежүзі тарихы» пәнінен 2 сағатқа арналған үлгілік оқу бағдарламасы бойынша келесі оқыту мақсаттары қысқартылды:

1.10-сынып бойынша:

«Өркениеттің индустриалдық даму кезеңі» тақырыбынан 10.1.2.3 өркениеттің индустриалды түрінің ерекшеліктерін түсіндіру;

«Өркениеттің постиндустриалды даму кезеңі» тақырыбынан 10.1.2.4 өркениеттің постиндустриалды дамуының ерекшеліктерін түсіндіру

«Африка, Америка, Австралия және Океанияның дәстүрлі өркениеттері» тақырыбынан 10.1.3.2 ежелгі өркениеттердің дамуына діни наным-сенімдердің әсерін анықтау, 10.1.3.5 аймақтардың өркениеттік ерекшеліктер трансформациясының себептерін анықтау

«Әлемдік діндер және өркениеттердің дамуы» тақырыбынан 10.1.3.7 әлемдік діндердің философиялық негіздерін түсіндіру, 10.1.3.8 әлемдік діндер ілімдеріндегі жалпы адамгершілік құндылықтарды анықтау;

«Өркениеттер әрекеттестігінің дипломатиялық аясы» тақырыбынан 10.1.4.3 өркениеттерді жақындастыру факторы ретінде дипломатияның маңызын анықтау;

«Этностардың пайда болуы және дамуы туралы теориялар» тақырыбы қысқартылды және осы тақырыптан 10.2.1.3 этногенездің теорияларын жүйелеу және тұжырымдау; 10.2.1.4 Л.Н. Гумилевтің этностардың пайда болуы мен дамуы туралы ғылыми көзқарастарының ерекшеліктерін зерттеу;

«Әлемнің этникалық картасы: өткен заманда және қазіргі уақытта» тақырыбы мен осы тақырыптан 10.2.1.5 әлем картасын пайдалана отырып тарихи кезеңдердегі этникалық процестерді түсіндіру; 10.2.1.6 қазіргі кездегі ассимиляция мен саны аз этностардың жойылып кету себептерін анықтау; 10.2.1.7 жаһандану жағдайындағы этникалық және мәдени лікті сақтаудың маңыздылығын негіздеу;

«Мемлекет түсінігі. Мемлекеттің пайда болуы теориялары» тақырыбы қысқартылды және осы тақырыптан 10.3.1.2 мемлекеттік құрылыстың ерекшеліктерін түсіндіру үшін мемлекеттің пайда болу теорияларын салыстыру;

«Антикалық кезеңдегі әлемдік империялардың қалыптасуы» тақырыбынан 10.3.2.2 антика дәуірінде империялардың пайда болуының себептері мен салдарларын талдау;

«Араб шапқыншылықтары мен Крест жорықтары» тақырыбынан 10.3.2.7 әлемдегі өзгерістерді зерттей отырып араб шапқыншылықтары мен крест жорықтарының салдарларын салыстыру;

«Социалистік революция әлеуметтік теңдік идеяларын жүзеге асырудың радикалды әдісі ретінде» тақырыбынан 10.3.3.3 революциялардың жағымды және жағымсыз салдарларын бағалау, 10.3.3.6 социалистік революциялардың нәтижесінде қоғамның әлеуметтік құрылымдағы өзгерістерді түсіндіру;

«Мемлекет формаларының эволюциясы: ежелгі кезеңнен бүгінгі күнге дейін» тақырыбы мен осы тақырыптан 10.3.1.3 тарих контекстінде мемлекеттік құрылыс формасының өзгеруінің заңдылықтарын анықтау және талдау; 10.3.1.4 мемлекеттердің тарихи формаларына тән белгілерін анықтай отырып, салыстыру

«Жалпыадамзаттық адамгершілік құндылықтардың қалыптасуы» тақырыбы қысқартылды және осы тақырыптан 10.4.3.1 деректерді талдау негізінде адамзаттың рухани-моральдық құндылықтарының қалыптасу қайнар көздерін анықтау оқыту мақсаттары қысқартылды.

2.11-сынып бойынша:

«Дәстүрлі (аграрлық) экономика» тақырыбынан 11.1.1.4 экономикалық жүйелердің түрлері туралы білімдерін пайдалана отырып, экономикалық дамудың ерекшеліктерін түсіндіру;

«Экономиканың аралас түрі» тақырыбынан 11.1.1.4 экономикалық жүйелердің түрлері туралы білімдерін пайдалана отырып, экономикалық дамудың ерекшеліктерін түсіндіру;

«Жекелеген мемлекеттер мен аймақтардың кедейшілікке және экономикалық артта қалушылыққа төтеп беру жолдары» тақырыбынан 11.1.3.5 дамушы елдердің әлеуметтік-экономикалық артта қалушылыққа төтеп берудің ықтимал жолдарын болжау;

«Табиғи-географиялық факторларға қарай мемлекеттердің шаруашылық мамандандырылуы» тақырыбы мен 11.1.2.1 мемлекеттер мен аймақтардың шаруашылық мамандануының қалыптасуындағы табиғи-географиялық фактордың рөлін негіздеу;

«Құқықтық мемлекет түсінігі» тақырыбынан 11.2.1.2 құқықтық мемлекеттің қалыптасуының алғышарттарын зерттеу;

«Құқықтық мемлекет принциптерінің жүзеге асырылуының тарихи тәжірибесі» тақырыбынан 11.2.1.4 мемлекеттердің мысалында құқықтық мемлекет принципте рiнiңжүзеге асу ерекшелiктерiн салыстыру;

«Азаматтық қоғамдағы үкiметтiк емес ұйымдар» тақырыбынан 11.2.1.8 азаматтық қоғамның қалыптасуы мен дамуында үкiметтiк емес ұйымдардың рөлiн анықтау;

«Халықаралық қауiпсiздiкке төнген қазiргi кездегi қауiп-қатерлер» тақырыбынан 11.2.3.3 халықаралық қауiпсiздiк жүйесiнiң дамуының ықтимал нұсқаларын болжау;

«Бейбiтшiлiк пен қауiпсiздiктi сақтауда мемлекеттердiң бiрлескен әрекеттерi» тақырыбынан 11.2.3.5 қауiпсiз әлем дамуының ықтимал жолдарын болжау;

«М. Ганди және оның бейбiт жолмен қарсыласу идеясы» тақырыбынан 11.3.2.3 қоғамдық-саяси өмiрдегi тұлғаның рөлi жайлы қорытындылар жасау;

«Мартин Лютер Кингтiң ұлы арманы» тақырыбынан 11.3.2.3 қоғамдық-саяси өмiрдегi тұлғаның рөлi жайлы қорытындылар жасау;

«Н. Манделла –апартеидке қарсы күресушi» тақырыбынан 11.3.2.3 қоғамдық-саяси өмiрдегi тұлғаның рөлi жайлы қорытындылар жасау;

«Шарль де Голль: Франция ұлылығының қайта жаңғыруы» тақырыбынан 11.3.3.3 мемлекет тарихындағы тұлғаның рөлi жайлы қорытындылар жасау;

«Дэн Сяопин – көрнектi қытай реформаторы» тақырыбынан 11.3.3.1 мемлекет тарихының өтпелi кезеңдерiндегi реформалардың маңыздылығын бағалау, 11.3.3.3 мемлекет тарихындағы тұлғаның рөлi жайлы қорытындылар жасау;

«Ли Куан Ю и Махатхир Мохаммад: «үшiншi әлемнен бiрiншi әлемге» тақырыбынан 11.3.3.1 мемлекет тарихының өтпелi кезеңдерiндегi реформалардың маңыздылығын бағалау, 11.3.3.3 мемлекет тарихындағы тұлғаның рөлi жайлы қорытындылар жасау;

«Н. Назарбаев және модернизацияның қазақстандық моделi» тақырыбынан 11.3.3.3 мемлекет тарихындағы тұлғаның рөлi жайлы қорытындылар жасау;

«Жоғары бiлiм беру жүйесi: өткенi мен бүгiнi» тақырыбынан 11.4.1.8 тарихи даму контекстiнде жоғары бiлiм беру жүйесiнiң дамуындағы өзгерiстер мен сабақтастықтарды анықтау;

«Ғылыми-техникалық прогресс және қазiргi заманның жаһандық проблемалары» тақырыбынан 11.4.2.6 қазiргi заманның жаһандық мәселелерiн шешудегi ғылыми-техникалық прогрестiң дамуының ықтимал жолдарын болжау;

«Қазiргi ғылымның перспективтi салалары» тақырыбынан 11.4.3.3 робототехника және космонавтиканың мемлекеттердiң бәсекеге қабiлеттi дәрежесiне әсерiн зерттеу оқыту мақсаттары қысқартылды.

Өзгерiстер енгiзiлген оқу бағдарламаларының оқу процесiнде жүзеге асырылуын зерделеу негiзiнде 1 тоқсан нәтижесi бойынша талдау жүргiзiлдi.

Пән мазмұны бойынша талдау білім беру ұйымдарының басшылары мен пән мұғалімдеріне арналған сауалнама сұрақтары арқылы жүзеге асырылды.

«Дүниежүзі тарихы» пәні бойынша өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламаларын байқаудан өткізу қорытындысы бойынша пән мұғалімдері арасында жүргізілген сауалнамаға Қазақстан Республикасының 16 өңірінен педагогтер қатысты. Педагогтер туралы мәліметтер 6.1-кесте берілген.

6.1-кесте. Педагогтер туралы мәліметтер.

№	Өңірлер	Пайыздық құрамы
1	Ақмола облысы	7%
2	Түркістан облысы	13%
3	Батыс Қазақстан облысы	2%
4	Атырау облысы	10%
5	Қызылорда облысы	12%
6	Маңғыстау облысы	5%
7	Астана қаласы	3%
8	Павлодар облысы	10%
9	Солтүстік Қазақстан облысы	5%
10	Жетісу облысы	3%
11	Абай облысы	3%
12	Жамбыл облысы	18%
13	Қарағанды облысы	2%
14	Қостанай облысы	3%
15	Ұлытау облысы	2%
16	ШҚО	2%

Сауалнама бойынша сұрақтарға жауап беруде Түркістан және Жамбыл облысының педагогтері сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 32% құрап белсенді қатысты.

Ал Атырау, Қызылорда және Павлодар облыстары 10 %, Ақмола облысы, Маңғыстау облысы, Солтүстік Қазақстан облысы 5,6%, Жетісу облысы, Абай облысы , Астана қаласы, Қостанай облысы бойынша пән мұғалімдерінің үлесі 3,3% құрады.

Өңірлер бойынша сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің статистикасы 6.1-диаграммада толығырақ берілген.

6.1-диаграмма. Өңірлер бөлінісінде сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдері (% көрсеткішпен)

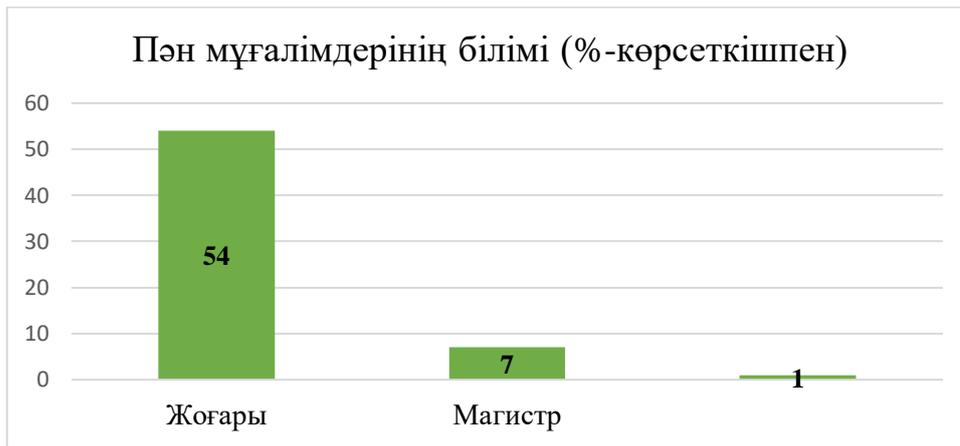

Сауалнамаға қатысқан қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы сыныптарда сабақ беретін «Дүниежүзі тарихы» пәні мұғалімдерінің көп саны 67% ауыл мектептерінің педагогтері, қалалық мектептердің педагогтері 33% көрсетті. Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің жұмыс орны туралы мәліметтер 7.2-диаграммада берілген.

Білім деңгейі бойынша респонденттердің осы контингентін талдау нәтижелері келесідей: педагогтердің 98,3 % – ы жоғары білімі бар, пән мұғалімдерінің 11,2% – ы магистрлер, 58% – ы – бакалаврлар. Пән мұғалімдерінің білімі бойынша талдау нәтижелері 6.3-диаграммада көрсетілген.

6.3-диаграмма. Пән мұғалімдерінің білімі

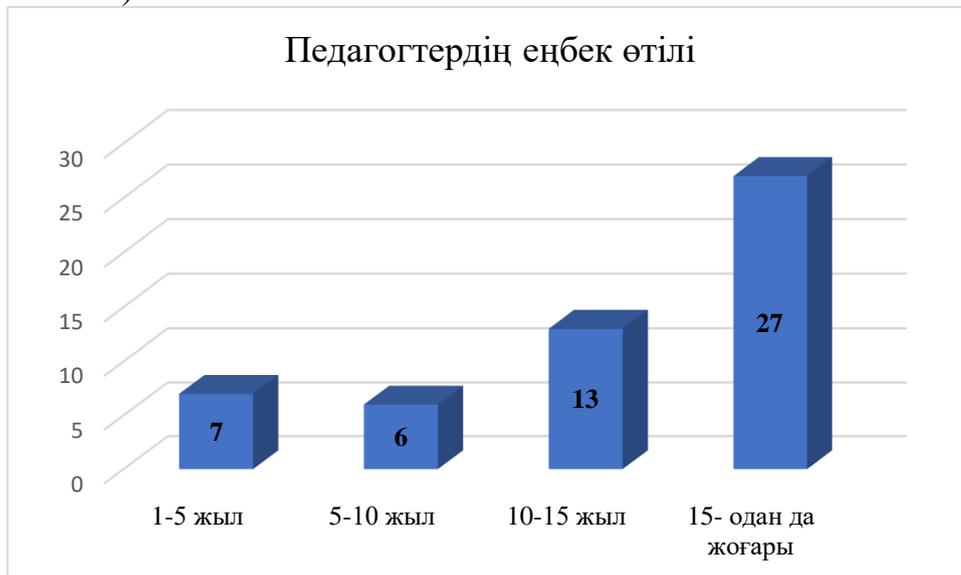

Сауалнамаға қатысқан еңбек өтілі бойынша пән мұғалімдерінің контингентін зерттеу келесідей нәтиже көрсетті.

Бұл талдау көрсеткендей, пән мұғалімдерінің басым бөлігі (75,4%) тәжірибелі мамандар болып табылады және 50,9% педагогтің 15-одан да жоғары жылдық еңбек өтілі бар тәжірибелі мамандар.

Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінен 5 жылдан 15 жылға дейінгі жұмыс өтілі бар педагогтер 24,5% және 13,2% - ы 1 жылдан 5 жылға дейінгі жұмыс тәжірибесі бар жас мамандар болды. Пән мұғалімдерінің еңбек өтілі бойынша талдау нәтижелері 6.4-диаграммада көрсетілген.

6.4-диаграмма Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің еңбек өтілі (%-көрсеткішпен)

Респонденттердің осы контингентін біліктілік санаттары бойынша зерделеу нәтижесінде пән мұғалімдерінің басым бөлігін педагог-шебер 2%, педагог - сарапшылар 27%, педагог-модераторлар 17%, мен зерттеушілер 17% және санаты жоқ педагогтер 3% құрағанын көруге болады. Педагогтердің үлесі 12,5%, педагог-зерттеушілер 6,9% болды. Сонымен қатар, 1, 2-санатты педагогтер мен жоғары санаттағы педагогтердің 14%-ы қатысты. Бұл статистика 6.5-диаграммада айқын көрсетілген.

6.5-диаграмма. Пән мұғалімдерінің біліктілік санаты (%-көрсеткішпен)

Педагог қызметкердің кәсібилігінің көрсеткіші-біліктілікті арттыру курстарында оқыту.

Қазіргі уақытта педагогтардың біліктілігін арттырудың екі ірі ұйымы бар – «Өрлеу» біліктілікті арттырудың Ұлттық орталығы және «Назарбаев Зияткерлік мектептері» дербес білім беру ұйымдары. «Дүниежүзі тарихы» пәні мұғалімдерінің соңғы 2021-2022 жылдарда біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы талдау нәтижелері 6.2-кестеде келтірілген.

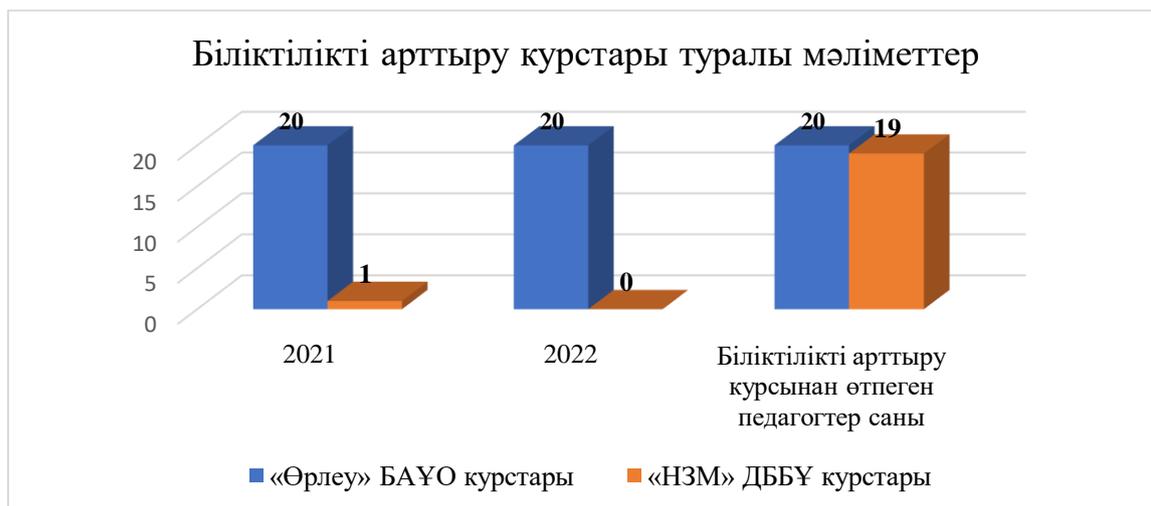
6.2-кесте. Пән мұғалімдерінің біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы талдау нәтижелері(%-көрсеткішпен)

Біліктілікті арттыру ұйымдары	2021 жыл	2022 жыл	2021-2022жж біліктілікті арттыру курсынан

			өтпеген педагогтер саны
«Өрлеу» БАҰО ДББҰ	20	20	20
«Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ	1	0	19

Кестеде көрсетілгендей пән мұғалімдерінің 2021 және 2022 жылдары «Өрлеу» БАҰО курстарынан өткен педагогтер саны 20 бен 20 аралығын қамтыса, «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ бойынша 2021 жылы 1 ғана мұғалім курстан өтсе, қалғандары 2022 жылы курстан өтпеген. Бұдан көретініміз пәндік біліктілікті арттыру курстарын ұйымдастырудың қажеттілігі бар екенін атап өткіміз келеді. Талдау нәтижесі 6.6-диаграммада берілген.

6.6-диаграмма. Пән мұғалімдерінің біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы мәліметтер

Жалпы орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша

10-11-сыныптың қоғамдық-гуманитарлық бағытына арналған «Дүниежүзі тарихы» пәндерінен өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламаларының Жалпы орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты (бұдан әрі МЖМБС) талаптарына сәйкестігі бойынша сауалнама нәтижелері талданды.

Сауалнамаға сәйкес, Жалпы орта білім беру деңгейінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында айқындалған базалық құндылықтардың қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы «Дүниежүзі тарихы» пәні мазмұны арқылы оқу процесінде жүзеге асырылуын талдау нәтижесі 6.3- кестеде көрсетілген.

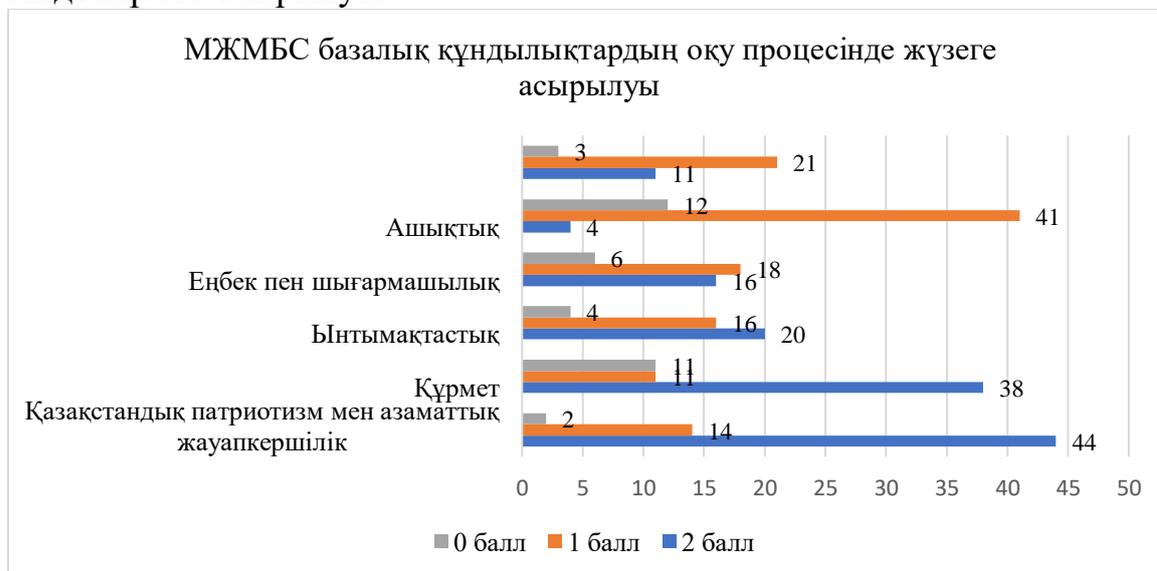
6.3-кесте. Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында айқындалған базалық құндылықтардың оқу процесінде жүзеге асырылуы (% көрсеткішпен)

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Қазақстандық патриотизм мен жауапкершілік	44	14	2
Құрмет	38	11	11
Ынтымақтастық	20	16	4
Еңбек пен шығармашылық	16	18	6
Ашықтық	4	41	12
Өмір бойы білім алу	11	21	3

Кестедегі талдау нәтижесіне сәйкес МЖМБС-да айқындалған базалық құндылықтар оқу процесінде жүзеге асырылатынын педагогтердің 45 мен 75% өз жауаптарында көрсеткен. Мәселен, МЖМБС-да құндылықтар жақсы айқындалған жүргізілу жолы тиімді, Жаңа Қазақстанның нағыз патриоттарын қалыптастыру деген сияқты да жауаптар берілген, базалық құндылықтар оқу процесінде жүзеге әрдайым асырылып отыратындығын атап өтеді.

Педагогтердің орта есеппен 20% ішінара жүзеге асырылатын белгілеген. Ал орта есеппен 0,7% жүзеге асырылмайды деп жауап берді. Талдау нәтижелері 6.7-диаграммада берілген.

6.7-диаграмма. МЖМБС-да айқындалған базалық құндылықтар оқу процесінде жүзеге асырылуы

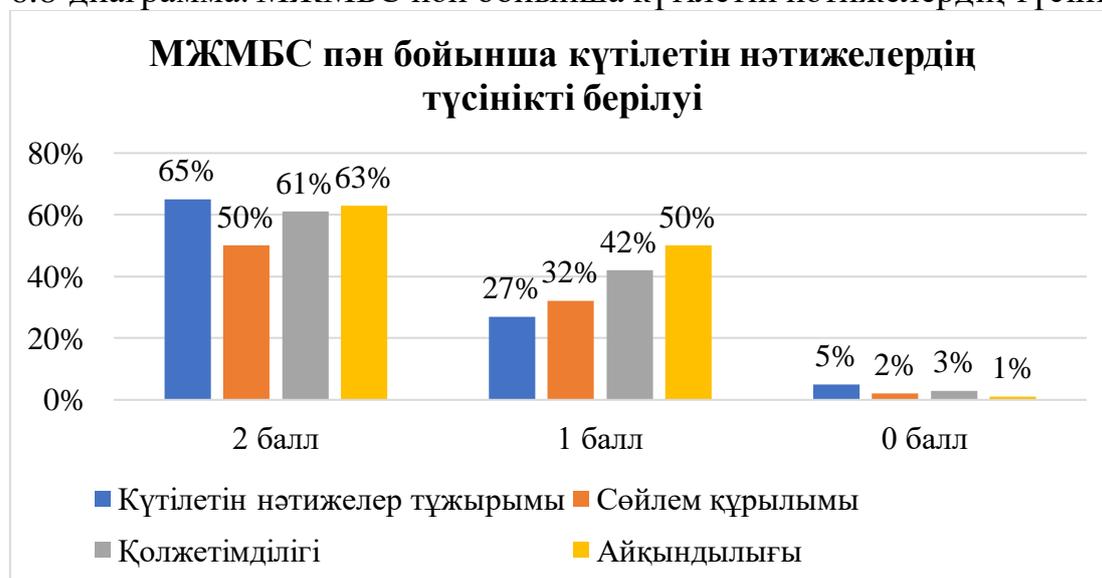
МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі туралы сауалнама нәтижесі (% көрсеткішпен) 6.4-кестеде берілген.

6.4-кесте. МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Күтілетін нәтижелер тұжырымы	65%	27%	5%
Сөйлем құрылымы	50%	32%	2%
Қолжетімділігі	61%	42%	3%
Айқындылығы	63%	50%	1%

Талдау нәтижесіне сәйкес 10-11-сыныптардағы қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы «Дүниежүзі тарихы» оқу пәні бойынша пән мұғалімдерінің орта есеппен 65% МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер түсінікті тілде берілгендігін өз жауаптарында белгілеген. Сондай-ақ, «Адам және қоғам» саласы бойынша пәндердің мазмұнының тәрбиелік ықпалына да тоқтала отырып, педагогтардың 30 пайызы оқыту мен оқу, тәрбие бір-бірімен тығыз байланыста болу керек деген пікір білдірген. Талдау нәтижелері 6.8-диаграммада берілген.

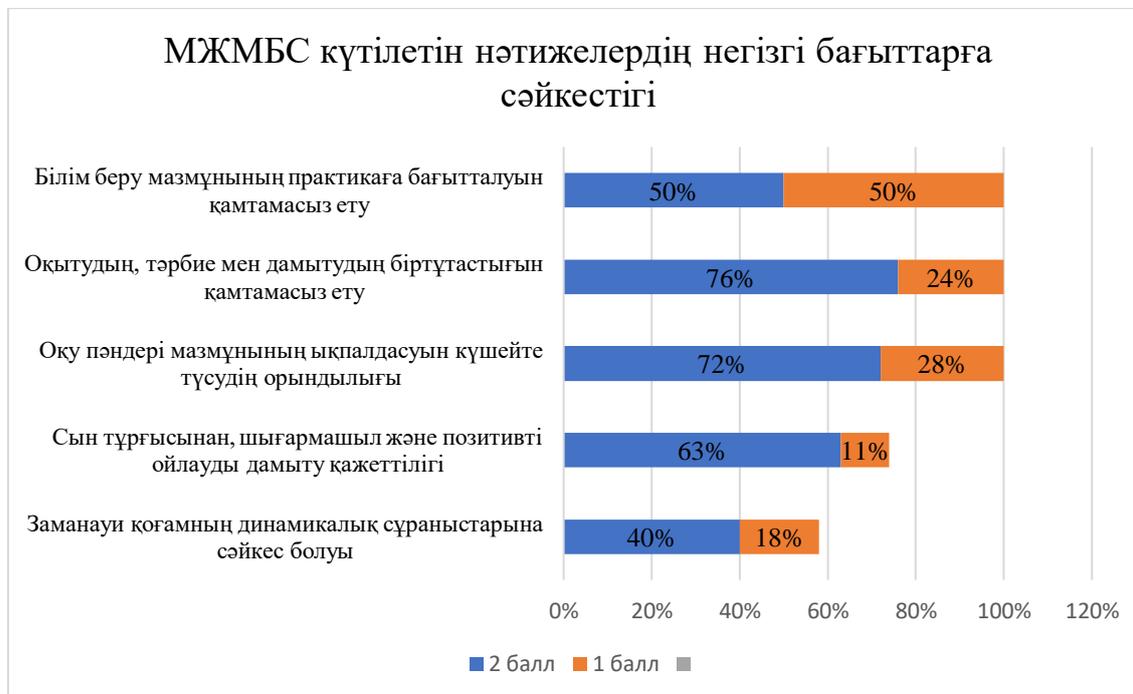
6.8-диаграмма. МЖМБС пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсініктілігі

МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің:

- ✓ Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы;
- ✓ Сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі;
- ✓ Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы;
- ✓ Кейбір тақырыптардағы бірізділік, практикаға бағыттау, пәндердің ықпалдастығы, мазмұны мен мақсат арасында алшақтық;
- ✓ Білім беруді практикаға негіздеу;
- ✓ Оқулық сапасын арттыру қажеттігі;

- ✓ Сын тұрғысынан шығармашылық позитивті ойлауды қалыптастыру
 - ✓ Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз етуге сәйкестігін анықтауға арналған сауалнама нәтижесі 6.9-диаграммада берілген.
- 6.9-диаграмма. МЖМБС күтілетін нәтижелердің негізгі бағыттарға сәйкестігі

Пән мұғалімдерінің шамамен 68,4% МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің сауалнамада көрсетілген негізгі бағыттарға сәйкес келеді деген жауапты белгілеген.

Орташа сәйкестігі туралы жауапты мұғалімдердің 27% көрсетті.

«Дүниежүзі тарихы» пәні бойынша білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторларды анықтау бойынша сауалнама нәтижесі 6.5-кестеде берілген.

6.5-кесте. Пән бойынша білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар

МЖМББС	Әсер етеді	Кері әсер етеді	Жауап беруге қиналамын
Пән бойынша жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыптарды тереңірек зерделеу	90%	20%	8%
Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі	79%	14%	8%
Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу	82%	11%	6%

Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгерту	85%	10%	5%
Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу	78%	12%	10%
Білім алушылардың оқу жүктемесінің артуы	90%	20%	8%

Талдау нәтижесіне сәйкес, пән мұғалімдерінің 75% білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар ретінде:

- ✓ жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыптарды тереңірек зерделеу;
 - ✓ Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі;
 - ✓ Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу;
 - ✓ Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгертуді белгілеген.
- Талдау нәтижелері 6.10-диаграммада берілген.

6.10-диаграмма. Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар

«Дүниежүзі тарихы» оқу пәнінің өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламасы бойынша

Талдау нәтижесіне сәйкес 10-11-сыныптардағы қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы «Дүниежүзі тарихы» оқу пәнінің үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі қарастырылды.

Сауалнама бойынша Үлгілік оқу бағдарламаларының МЖМБС талаптарына сәйкестігі, білім алушылар үшін қызықты және жас ерекшеліктеріне сәйкес келуі зерделенді.

Сонымен қатар, оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста болуы, оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылуы, бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс табуы және пән бойынша тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттарының көбірек қамтылғандығы анықталды. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі % көрсеткішпен 6.6-кестеде берілген.

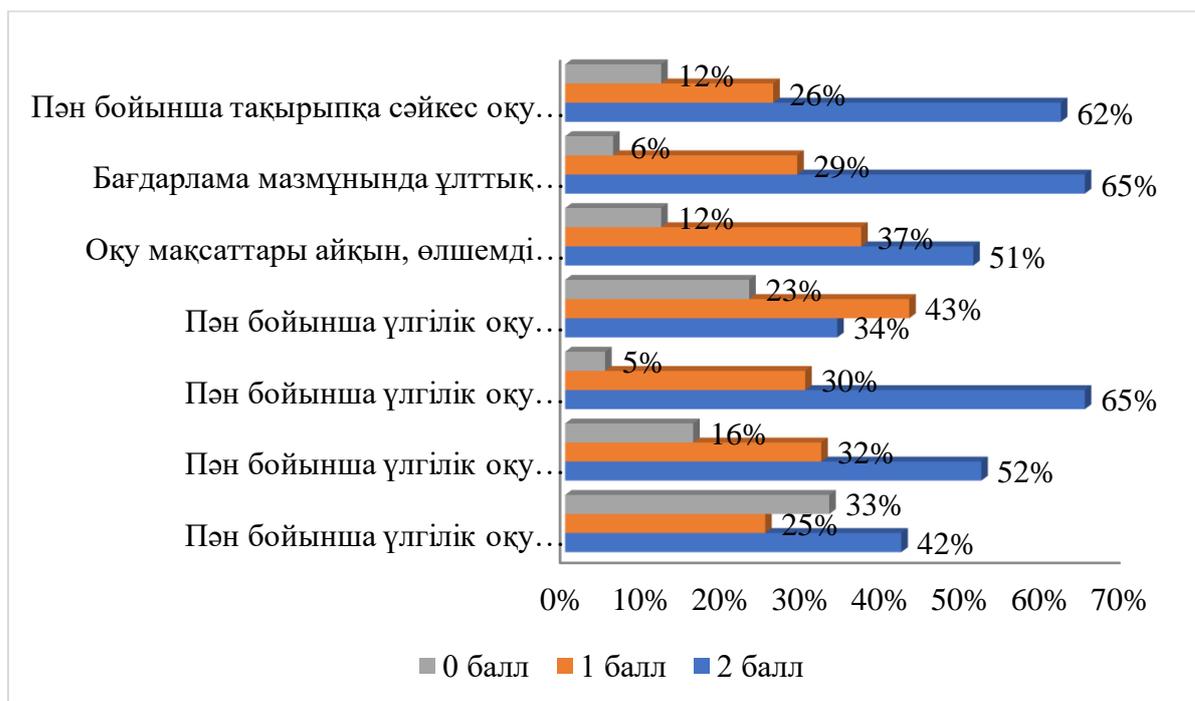
6.6-кесте. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы МЖМБС талаптарына сәйкес келеді	42%	25%	33%
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылар үшін қызықты	52%	32%	16%
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес келеді	65%	30%	5%
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылған	34%	43%	23%
Оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылған	51%	37%	12%
Бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс тапқан	65%	29%	6%
Пән бойынша тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылған	62%	26%	12%

Сауалнама нәтижесіне сәйкес, пән мұғалімдерінің орта есеппен 60% пән мазмұнының негізгі талаптарға толық сәйкестігін көрсеткен.

Ішінара сәйкес келеді деген жауапты белгілеген мұғалімдердің үлесі орта есеппен 30% құрады. Талдау нәтижелері 6.11-диаграммада берілген.

6.11-диаграмма. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі

Сонымен қатар «Дүниежүзі тарихы» пәнінің үлгілік оқу бағдарламаларының артықшылықтары туралы мұғалімдердің жауаптары да зерделенді.

Білім алушылар үшін үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары туралы сауалнама сұрақтарына жүргізілген талдау нәтижесі 6.7-кестеде берілген.

6.7-кесте. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары

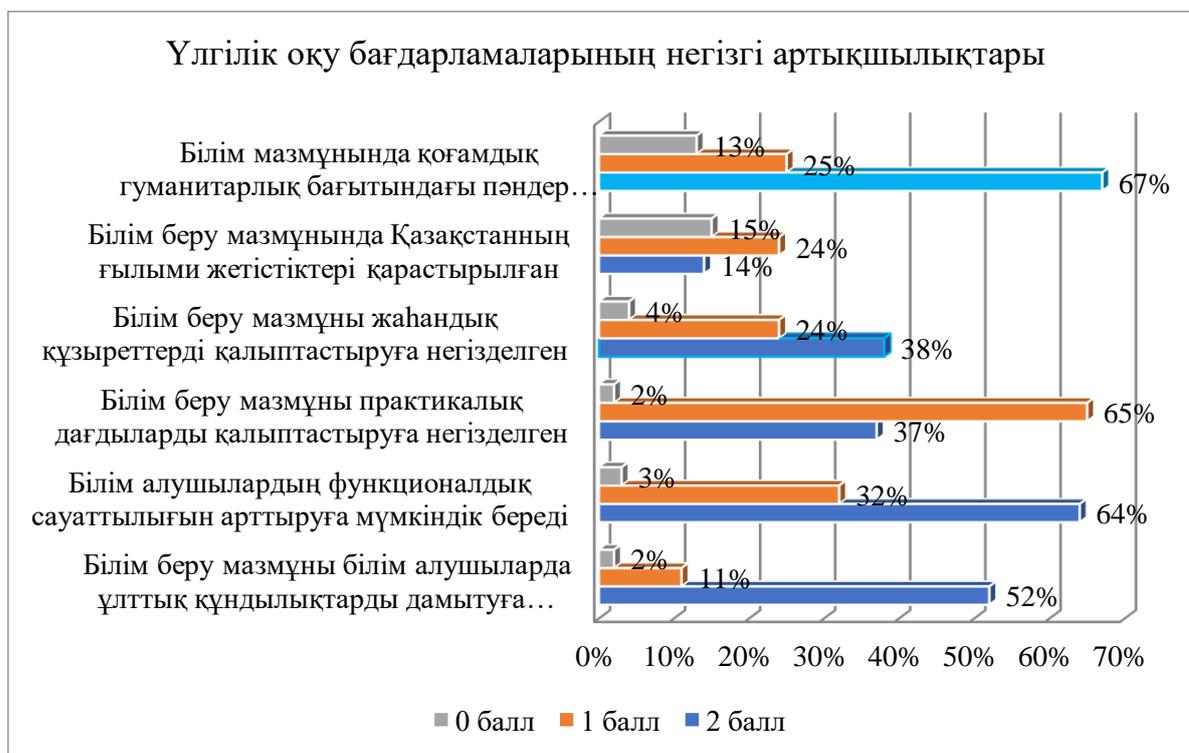
Негізгі артықшылықтар	2 балл	1 балл	0 балл
Білім беру мазмұны білім алушыларда ұлттық құндылықтарды дамытуға бағытталған	52%	11%	2%
Білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік береді	64%	32%	3%
Білім беру мазмұны практикалық дағдыларды қалыптастыруға негізделген	37%	65%	2%
Білім беру мазмұны жаһандық құзыреттерді қалыптастыруға негізделген	38%	24%	4%
Білім беру мазмұнында Қазақстанның ғылыми жетістіктері қарастырылған	14%	24%	15%
Білім мазмұнында қоғамдық гуманитарлық бағытындағы пәндер бойынша зерттеу сұрақтары, жобалық зерттеу жұмыстары жеткілікті қамтылған	67%	25%	13%

10-11-сыныптардағы қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы тереңдетілген деңгейде оқытылатын «Дүниежүзі тарихы» оқу пәнінің үлгілік оқу бағдарламасының негізгі артықшылықтары туралы сауалнама сұрақтарына жасалған талдау келесідей нәтиже көрсетті.

Пән мұғалімдерінің басым бөлігі 52 ден 63 % оқу бағдарламасындағы негізгі артықшылықтары ретінде білім беру мазмұны білім алушыларда ұлттық құндылықтарды дамытуға бағытталуы; білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік беруі; білім беру мазмұны практикалық дағдыларды және жаһандық құзыреттерді қалыптастыруға және негізделгенін атап көрсеткен.

Сонымен қатар, шығармашылық, жобалық зерттеу жұмыстары білім беру мазмұнында жеткілікті қамтылғанын белгілеген. Талдау нәтижелері 6.12-диаграммада берілген.

6.12-диаграмма. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары

Сонымен қатар білім алушылар үшін «Дүниежүзі тарихы» пәнінің үлгілік оқу бағдарламаларының құндылықтарға бағытталуы туралы мұғалімдердің жауаптары да зерделенді.

Білім алушылар үшін үлгілік оқу бағдарламаларының құндылықтарға бағытталуы туралы сауалнама сұрақтарына сәйкес талдау нәтижесі 6.7-кестеде берілген.

Құндылықтар мен тәрбиелік әлеуеті	2 балл	1 балл	0 балл
-----------------------------------	--------	--------	--------

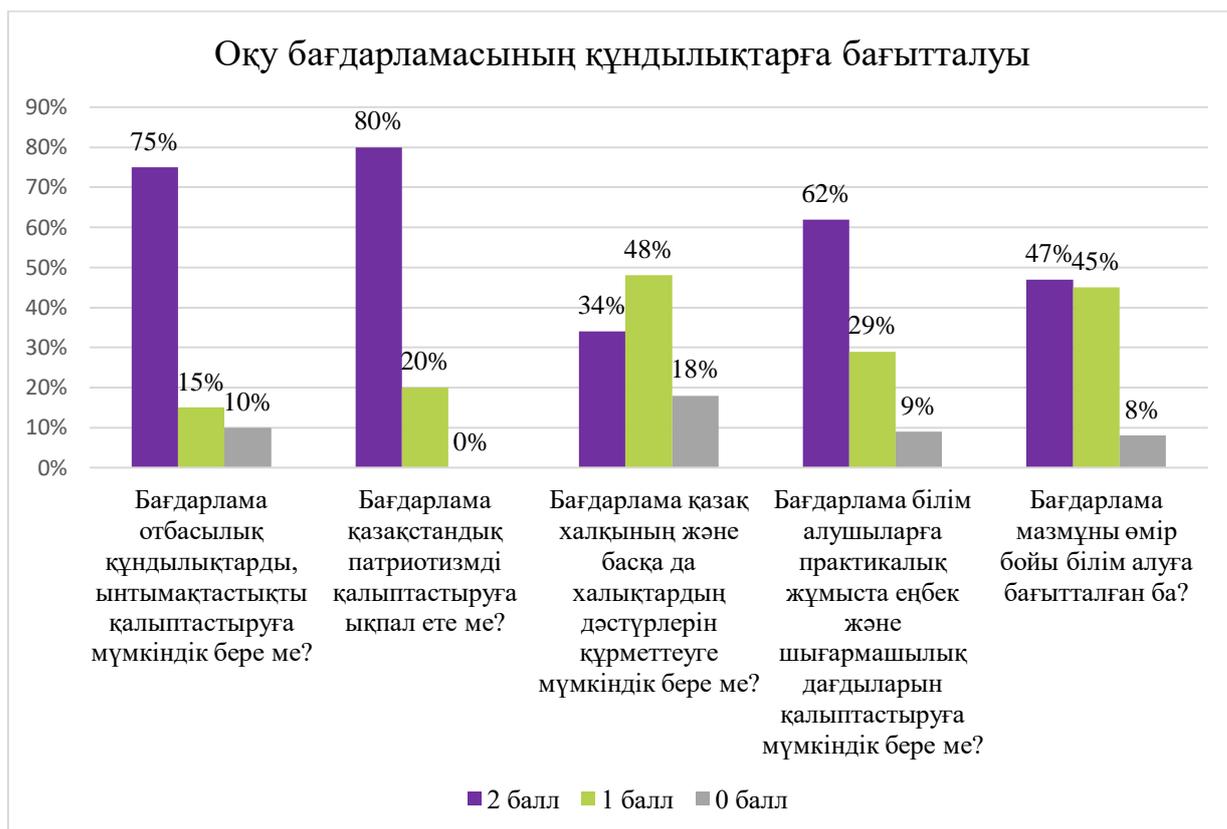
Бағдарлама отбасылық құндылықтарды, ынтымақтастықты қалыптастыруға мүмкіндік бере ме?	75%	15%	10%
Бағдарлама қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға ықпал ете ме?	80%	20%	0%
Бағдарлама қазақ халқының және басқа да халықтардың дәстүрлерін құрметтеуге мүмкіндік бере ме?	34%	48%	18%
Бағдарлама білім алушыларға практикалық жұмыста еңбек және шығармашылық дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік бере ме?	62%	29%	9%
Бағдарлама мазмұны өмір бойы білім алуға бағытталған ба?	47%	45%	8%
Барлығы	60%	31%	9%

Талдау нәтижесі 6.12-диаграммада берілген.

Талдау нәтижесі бойынша бағдарламаның отбасылық құндылықтарды, ынтымақтастықты қалыптастыруға мүмкіндік беруі, қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға және қазақ халқының және басқа да халықтардың дәстүрлерін құрметтеуге ықпал етуі, бағдарлама білім алушыларға практикалық жұмыста еңбек және шығармашылық дағдыларын қалыптастыруға және білім мазмұнының өмір бойы білім алуға бағытталығы зерделенді.

Сауалнама нәтижесі бойынша пән мұғалімдерінің орта есеппен 85% оқу бағдарламасының құндылыққа бағытталғандығын көрсетті. Талдау нәтижелері 6.13-диаграммада көрсетілген.

6.13-диаграмма. Оқу бағдарламасының құндылықтарға бағытталуы

«Сізге қиындық тудырған тақырыптар мен бөлімдерді, оқыту мақсаттарын көрсетіңіз», деген сауалнама сұрағына педагогтер оқыту мақсаттары түсінікті, практикалық дағдыларды дамытуға бағытталған деп жауап берді. Өз жауаптарында бөлімдер мен тақырыптар жүйелі берілгенін көрсетті.

Сонымен пән мұғалімдерімен жүргізілген сауалнама нәтижесі бойынша жүргізілген талдау Жалпы орта білім беру деңгейінің қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы «Дүниежүзі тарихы» оқу пәнінен өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламасы арқылы оқу процесінде Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартындағы базалық құндылықтардың жүзеге асырылуы және үлгілік оқу бағдарламаларының құндылықтарға бағытталуы шамамен орта есеппен 67,4% құрайтындығын көрсетті.

Сауалнама сұрақтарына сәйкес пән бойынша үлгілік оқу бағдарламалары тақырыптарының логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылуы, оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес болуы мен пән мазмұнында тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылуын пән мұғалімдерінің 65,4 % қамтығанын көруге болады.

Жалпы орта білім беру деңгейінің жаратылыстану-математикалық бағытындағы 10-11-сыныптарына арналған «Дүниежүзі тарихы» оқу пәні бойынша байқау нәтижелері

10-11-сыныптарға арналған «Дүниежүзі тарихы» оқу пәні бойынша үлгілік оқу жоспарлары және үлгілік оқу бағдарламаларына енгізілген

өзгерістерге және пән мазмұнының жалпы орта білім беру деңгейінің жалпыға міндетті білім беру стандарты талаптарына сәйкестігі туралы пән мұғалімдерімен жүргізілген сауалнама нәтижесі зерделенді.

2022-2023 оқу жылында Жалпы орта білім беру деңгейінің жаратылыстану-математикалық бағытындағы 10-11-сыныптардың «Дүниежүзі тарихы» пәні бойынша оқу жүктемесі Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 30 қыркүйектегі № 412 бұйрығымен бекітілген үлгілік оқу жоспарының инварианттық компонентінің таңдау пәні бойынша стандарттық деңгейде 2 сағаттан 1 сағатқа өзгерді. Сондықтан үлгілік оқу бағдарламаларына өзгерістер енгізілді.

Жалпы орта білім беру деңгейінің жаратылыстану-математикалық бағыттағы 10-11-сыныптарына арналған «Дүниежүзі тарихы» пәнінен 1 сағатқа арналған үлгілік оқу бағдарламасы бойынша келесі оқыту мақсаттары қысқартылды:

1.10-сынып бойынша:

«Өркениеттің индустриалдық даму кезеңі» тақырыбынан 10.1.2.3 өркениеттің индустриалды түрінің ерекшеліктерін түсіндіру;

«Өркениеттің постиндустриалды даму кезеңі» тақырыбынан 10.1.2.4 өркениеттің постиндустриалды дамуының ерекшеліктерін түсіндіру;

«Африка, Америка, Австралия және Океанияның дәстүрлі өркениеттері» тақырыбынан 10.1.3.2 ежелгі өркениеттердің дамуына діни наным-сенімдердің әсерін анықтау, 10.1.3.5 аймақтардың өркениеттік ерекшеліктер трансформациясының себептерін анықтау;

«Әлемдік діндер және өркениеттердің дамуы» тақырыбынан 10.1.3.7 әлемдік діндердің философиялық негіздерін түсіндіру, 10.1.3.8 әлемдік діндер ілімдеріндегі жалпы адамгершілік құндылықтарды анықтау;

«Өркениеттер әрекеттестігінің дипломатиялық аясы» тақырыбынан 10.1.4.3 өркениеттерді жақындас тыру факторы ретінде дипломатияның маңызын анықтау;

«Өркениеттің индустриалдық даму кезеңі» тақырыбы қысқартылды және 10.1.2.2 шаруашылық қызмет пен өркениеттік даму арасындағы байланысты талдау, 10.1.2.3 өркениеттің индустриалды түрінің ерекшеліктерін түсіндіру;

«Өркениеттің постиндустриалды даму кезеңі» тақырыбы қысқартылды және 10.1.2.4 өркениеттің постиндустриалды дамуының ерекшеліктерін түсіндіру, 10.1.2.5 ақпараттық технологиялардың қазіргі өркениеттің дамуына әсерін анықтау;

«Мәдениеттер диалогі» тақырыбы қысқартылды және 10.1.4.8 өркениеттердің жетістіктерін зерттей отырып, мәдениеттердің өзара әрекеттестігі мен өзара ықпалын сипаттау, 10.1.4.9 жаһандандудың жағымды және жағымсыз жақтарын анықтай отырып, оның қоғамның рухани дамуына әсерін бағалау;

«Этностардың пайда болуы және дамуы туралы теориялар» тақырыбынан 10.2.1.3 этногенездің теорияларын жүйелеу және тұжырымдау, 10.2.1.4 Л.Н. Гумилевтің этностардың пайда болуы мен дамуы туралы ғылыми көзқарастарының ерекшеліктерін зерттеу;

«Әлемнің этникалық картасы: өткен заманда және қазіргі уақытта» тақырыбынан 10.2.1.5 әлем картасын пайдалана отырып тарихи кезеңдердегі этникалық процестерді түсіндіру, 10.2.1.6 қазіргі кездегі ассимиляция мен саны аз этностардың жойылып кету себептерін анықтау, 10.2.1.7 жаһандану жағдайындағы этникалық және мәдени лікті сақтаудың маңыздылығын негіздеу;

«Мемлекет түсінігі. Мемлекеттің пайда болуы теориялары» тақырыбынан 10.3.1.2 мемлекеттік құрылыстың ерекшеліктерін түсіндіру үшін мемлекеттің пайда болу теорияларын салыстыру;

«Антикалық кезеңдегі әлемдік империялардың қалыптасуы» тақырыбынан 10.3.2.2 антика дәуірінде империялардың пайда болуының себептері мен салдарларын талдау;

«Араб шапқыншылықтары мен Крест жорықтары» тақырыбынан 10.3.2.7 әлемдегі өзгерістерді зерттей отырып араб шапқыншылықтары мен крест жорықтарының салдарларын салыстыру;

«Социалистік революция әлеуметтік теңдік идеяларын жүзеге асырудың радикалды әдісі ретінде» тақырыбынан 10.3.3.3 революциялардың жағымды және жағымсыз салдарларын бағалау; 10.3.3.6 социалистік революциялардың нәтижесінде қоғамның әлеуметтік құрылымдағы өзгерістерді түсіндіру;

«Мемлекет формаларының эволюциясы: ежелгі кезеңнен бүгінгі күнге дейін» тақырыбы қысқартылды және 10.3.1.3 тарих контекстінде мемлекеттік құрылыс формасының өзгеруінің заңдылықтарын анықтау және талдау, 10.3.1.4 мемлекеттердің тарихи формаларына тән белгілерін анықтай отырып, салыстыру

«Жалпыадамзаттық адамгершілік құндылықтардың қалыптасуы» тақырыбы қысқартылды және 10.4.3.1 деректерді талдау негізінде адамзаттың рухани-моральдық құндылықтарының қалыптасу қайнар көздерін анықтау оқыту мақсаттары қысқартылды.

2.11-сынып бойынша:

«Дәстүрлі (аграрлық) экономика және Экономиканың аралас түрі» тақырыптарынан 11.1.1.4 экономикалық жүйелердің түрлері туралы білімдерін пайдалана отырып, экономикалық дамудың ерекшеліктерін түсіндіру;

«Жекелеген мемлекеттер мен аймақтардың кедейшілікке және экономикалық артта қалушылыққа төтеп беру жолдары» тақырыбынан 11.1.3.5 дамушы елдердің әлеуметтік-экономикалық артта қалушылыққа төтеп берудің ықтимал жолдарын болжау;

«Табиғи-географиялық факторларға қарай мемлекеттердің шаруашылық мамандандырылуы» тақырыбы қысқартылды және 11.1.2.1 мемлекеттер мен аймақтардың шаруашылық мамандануының қалыптасуындағы табиғи-географиялық фактордың рөлін негіздеу;

«Құқықтық мемлекет түсінігі» тақырыбынан 11.2.1.2 құқықтық мемлекеттің қалыптасуының алғышарттарын зерттеу;

«Құқықтық мемлекет принциптерінің жүзеге асырылуының тарихи тәжірибесі» тақырыбынан 11.2.1.4 мемлекеттердің мысалында құқықтық мемлекет принципте рiнiңжүзеге асу ерекшелiктерiн салыстыру;

«Азаматтық қоғамдағы үкіметтік емес ұйымдар» тақырыбынан 11.2.1.8 азаматтық қоғамның қалыптасуы мен дамуында үкіметтік емес ұйымдардың рөлін анықтау;

«Халықаралық қауіпсіздікке төнген қазіргі кездегі қауіп-қатерлер» тақырыбынан 11.2.3.3 халықаралық қауіпсіздік жүйесінің дамуының ықтимал нұсқаларын болжау;

«Бейбітшілік пен қауіпсіздікті сақтауда мемлекеттердің бірлескен әрекеттері» тақырыбынан 11.2.3.5 қауіпсіз әлем дамуының ықтимал жолдарын болжау;

«М. Ганди және оның бейбіт жолмен қарсыласу идеясы» тақырыбы қысқартылды және осы тақырыптан 11.3.2.3 қоғамдық-саяси өмірдегі тұлғаның рөлі жайлы қорытындылар жасау;

«Мартин Лютер Кингтің ұлы арманы» тақырыбы қысқартылды және осы тақырыптан 11.3.2.3 қоғамдық-саяси өмірдегі тұлғаның рөлі жайлы қорытындылар жасау;

«Н. Манделла –апартеидке қарсы күресуші» тақырыбы қысқартылды және осы тақырыптан 11.3.2.3 қоғамдық-саяси өмірдегі тұлғаның рөлі жайлы қорытындылар жасау;

«Шарль де Голль: Франция ұлылығының қайта жаңғыруы» тақырыбы қысқартылды және осы тақырыптан 11.3.3.3 мемлекет тарихындағы тұлғаның рөлі жайлы қорытындылар жасау;

«Дэн Сяопин – көрнекті қытай реформаторы» тақырыбы қысқартылды және осы тақырыптан 11.3.3.1 мемлекет тарихының өтпелі кезеңдеріндегі реформалардың маңыздылығын бағалау, 11.3.3.3 мемлекет тарихындағы тұлғаның рөлі жайлы қорытындылар жасау;

«Ли Куан Ю и Махатхир Мохаммад: «үшінші әлемнен бірінші әлемге» тақырыбы қысқартылды және осы тақырыптан 11.3.3.1 мемлекет тарихының өтпелі кезеңдеріндегі реформалардың маңыздылығын бағалау, 11.3.3.3 мемлекет тарихындағы тұлғаның рөлі жайлы қорытындылар жасау

«Н. Назарбаев және модернизацияның қазақстандық моделі» тақырыбы қысқартылды және осы тақырыптан 11.3.3.3 мемлекет тарихындағы тұлғаның рөлі жайлы қорытындылар жасау;

«Жоғары білім беру жүйесі: өткені мен бүгіні» тақырыптан 11.4.1.8 тарихи даму контекстінде жоғары білім беру жүйесінің дамуындағы өзгерістер мен сабақтастықтарды анықтау;

«Ғылыми-техникалық прогресс және қазіргі заманның жаһандық проблемалары» тақырыптан 11.4.2.6 қазіргі заманның жаһандық мәселелерін шешудегі ғылыми-техникалық прогрестің дамуының ықтимал жолдарын болжау;

«Қазіргі ғылымның перспективті салалары» тақырыптан 11.4.3.3 робототехника және космонавтиканың мемлекеттердің бәсекеге қабілетті дәрежесіне әсерін зерттеу оқыту мақсаттары қысқартылды.Өзгерістер енгізілген оқу бағдарламаларының оқу процесінде жүзеге асырылуын зерделеу негізінде 1

тоқсан нәтижесі бойынша талдау жүргізілді. Пән мазмұны бойынша талдау пән мұғалімдеріне арналған сауалнама сұрақтары арқылы жүзеге асырылды.

«Дүниежүзі тарихы» пәні бойынша өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламаларын байқаудан өткізу қорытындысы бойынша пән мұғалімдері арасында жүргізілген сауалнамаға Қазақстан Республикасының 17 өңірінен педагогтер қатысты. Педагогтер туралы мәліметтер (% көрсеткішпен) 6.14-диаграммада берілген.

Сауалнама бойынша сұрақтарға жауап беруде:

Жамбыл облысы (сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 13%);

Қызылорда, Ақмола облыстары (сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 11%);

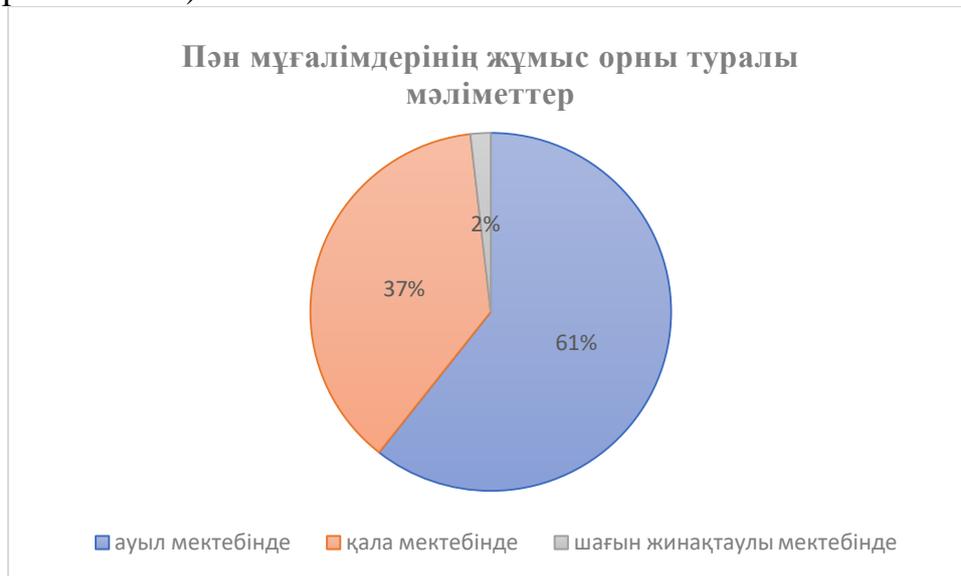
Абай облысы педагогтері (сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 10%) белсенді қатысты.

Сонымен қатар, сауалнамаға қатысушылардың орташа көрсеткішін Павлодар, Солтүстік Қазақстан, Алматы және БҚО, Атырау облысы мен Түркістан, Қостанай облыстары педагогтері (сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 7,1%) қамтыды.

Сауалнамаға қатысқан мұғалімдердің көп санын 60% қалалық мектептердің педагогтері және 37% ауыл мектептерінің педагогтері құрады, ал шағын жинақты мектеп педагогтерінің үлесі –2% көрсетті.

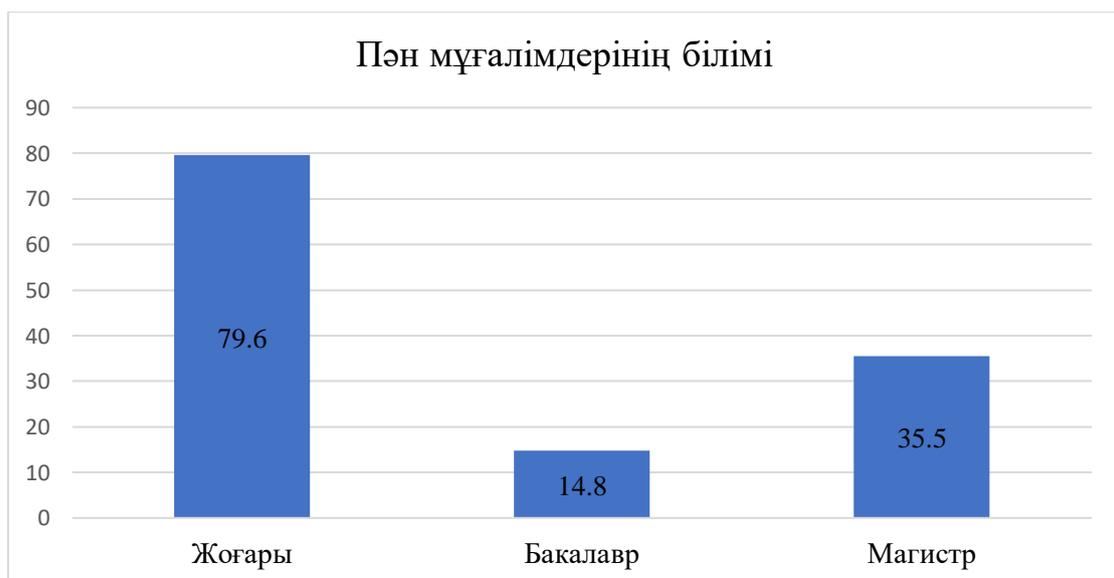
Сауалнамаға қатысқан ««Дүниежүзі тарихы» пәндерінің педагогтерінің жұмыс орны туралы мәліметтер 6.15-диаграммада көрсетілген.

6.15-диаграмма. Пән мұғалімдерінің жұмыс орны туралы мәліметтер (% көрсеткішпен)

Білім деңгейі бойынша респонденттердің осы контингентін талдау нәтижелері келесідей: сауалнамаға қатысқан «Дүниежүзі тарихы» пәні педагогтерінің 100 % жоғары білімі бар, пән мұғалімдерінің 35,5% – ы магистрлер, 14,8% – бакалаврлар. Пән мұғалімдерінің білімі бойынша талдау нәтижелері 6.16-диаграммада көрсетілген.

6.16-диаграмма. Пән мұғалімдерінің білімі туралы мәліметтер

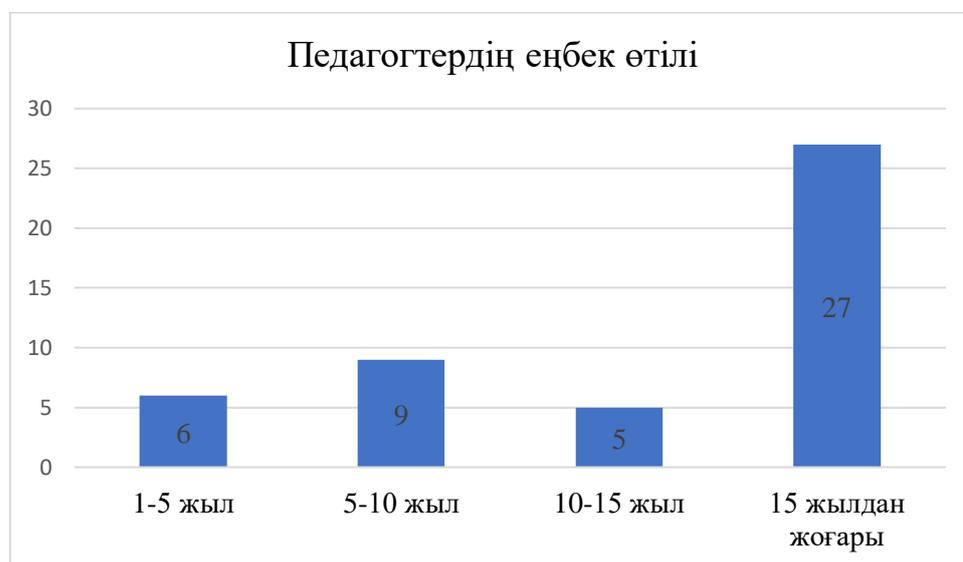
Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің контингентін еңбек өтілі бойынша зерттеу 6.8-кестеде көрсетілген.

6.8-кесте. Еңбек өтілі бойынша пән мұғалімдерін талдау.

1-5 жыл	14,2
5-10 жыл	21,4
10-15 жыл	28,5
15- одан да жоғары	35,7

Бұл талдау көрсеткендей, пән мұғалімдерінің басым бөлігі 35,7% тәжірибелі мамандар болып табылады және пән мұғалімдерінің 28,5% -ның 10-15 жылдық еңбек өтілі бар.

Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінен 5 жылдан 10 жылға дейінгі жұмыс өтілі бар педагогтер 24,1% және 14,2% - ы 1 жылдан 5 жылға дейінгі жұмыс тәжірибесі бар жас мамандар болды. Пән мұғалімдерінің еңбек өтілі бойынша талдау нәтижелері 6.17-диаграммада көрсетілген.

Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің контингентін біліктілік санаттары бойынша зерделеу 6.17-кестеде көрсетілген.

6.17-кесте. Пән мұғалімдерінің біліктілік санаттары бойынша талдау нәтижелері.

№	Біліктілік санаттары	Педагогтер саны
		%
1	Жоғары	1,2
2	Санаты жоқ	11,4
4	Педагог	2
5	Педагог-модератор	17

6	Педагог- сарапшы	31
7	Педагог- шебер	10
9	Педагог-зерттеуші	28

Респонденттердің осы контингентін біліктілік санаттары бойынша зерделеу пән мұғалімдерінің басым бөлігін педагог сарапшылар 31%, педагог-модераторлар 17% мен біліктілік санаттары жоқ 11,4% педагогтер құрады. Біліктілік санаттарына ауыспаған педагогтер 14,2% , ал жоғары санатты педагогтер сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 1,2%-ын көрсетті. Бұл статистика 6.18-диаграммада айқын көрсетілген.

6.18-диаграмма. Пән мұғалімдерінің біліктілік санаттары

Педагог қызметкердің кәсібилігінің негізгі көрсеткіші-біліктілікті арттыру курстарында оқыту болып табылады.

Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасында педагогтердің біліктілігін арттырудың екі ірі ұйымы бар – «Өрлеу» БАҰО және «Назарбаев Зияткерлік мектептері» Дербес білім беру ұйымы. Пән мұғалімдерінің біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы талдау нәтижелері 6.10-кестеде келтірілген.

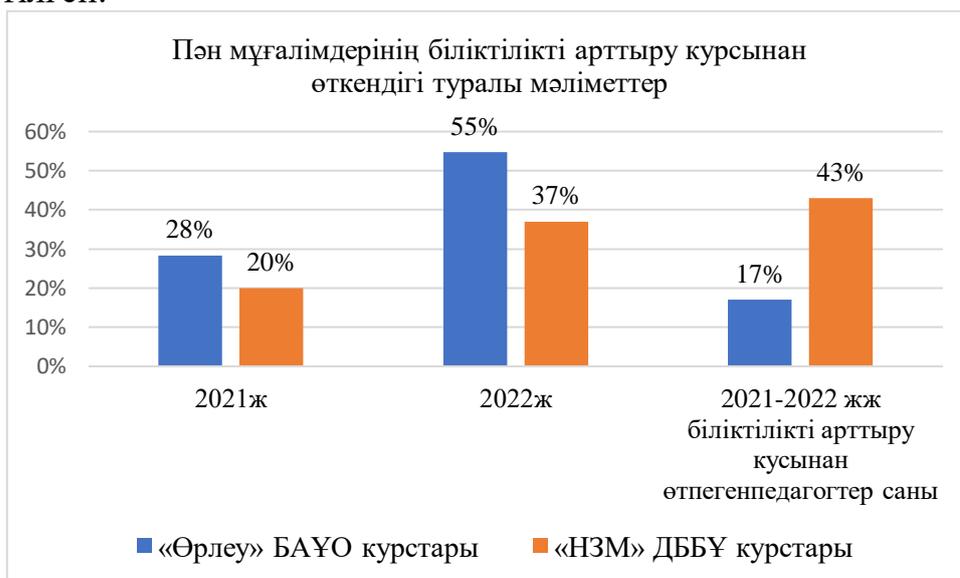
6.10-кесте. Пән мұғалімдерінің біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы талдау нәтижелері

Біліктілікті арттыру ұйымдары	2021 жыл	2022 жыл	2021-2022жж біліктілікті арттыру курсынан өтпеген педагогтер саны
«Өрлеу» БАҰО ДББҰ	28%	55%	17%
«Назарбаев Зияткерлік	20%	37%	43%

мектептері» ДББҰ			
------------------	--	--	--

Кестеде көрсетілгендей пән мұғалімдерінің 2021 және 2022 жылдары «Өрлеу» БАҰО курстарынан өткен педагогтер саны 28% мен 525% аралығын құраса, «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ бойынша 2021 жылы 20% ды, ал 2022 жылы 37% қамтыған.

Сонымен қатар 2021-2022жж «Өрлеу» БАҰО ДББҰ біліктілікті арттыру курсынан өтпеген педагогтер саны 17%, ал «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ бойынша 43% көрсеткен. Талдау нәтижесі 6.19-диаграммада айқын көрсетілген.

6.19-диаграмма. Пән мұғалімдерінің біліктілікті арттыру курсынан өткендігі туралы мәліметтер

Жалпы орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша

Жалпы орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартындағы (бұдан әрі МЖМБС) талаптар жаратылыстану-математика бағытындағы «Дүниежүзі тарихы» пәндерінен өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламаларының оқу процесінде жүзеге асырылуы туралы сауалнама нәтижелері жеке-жеке талданды.

«Дүниежүзі тарихы» пәні педагогтерінің Жалпы орта білім беру деңгейінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында айқындалған базалық құндылықтардың оқу процесінде жүзеге асырылуы жөніндегі талдау нәтижесі 6.11- кестеде көрсетілген.

6.11-кесте. Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында айқындалған базалық құндылықтардың оқу процесінде жүзеге асырылуы (% көрсеткішпен)

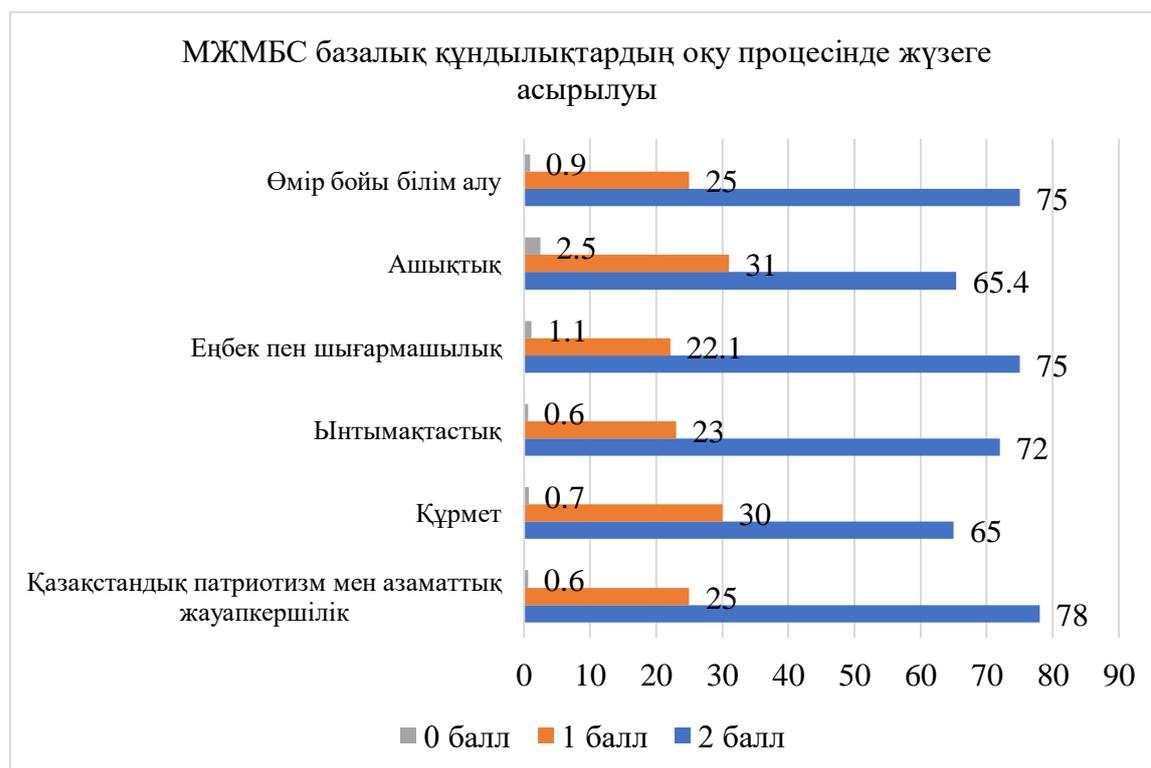
МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
-------	--------	--------	--------

Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік	78	25	0,6
Құрмет	65	30	0,7
Ынтымақтастық	72	23	0,6
Еңбек пен шығармашылық	75	22,1	1,1
Ашықтық	65,4	31	2,5
Өмір бойы білім алу	75	25	0,9

Кестедегі талдау нәтижесіне сәйкес МЖМБС- да айқындалған базалық құндылықтар оқу процесінде 75 мен 90% аралығында жүзеге асырылатынын көрсетті.

Сонымен қатар, аталған базалық құндылықтардың ішінен оқу процесінде жүзеге асырылатын басым құндылықтар қатарына «Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік» 78%, «Өмір бойы білім алу» 75%, Еңбек пен шығармашылық 75% және «Құрмет» 65% құрағанын көруге болады.

Талдау нәтижелері 6.20-диаграммада берілген.

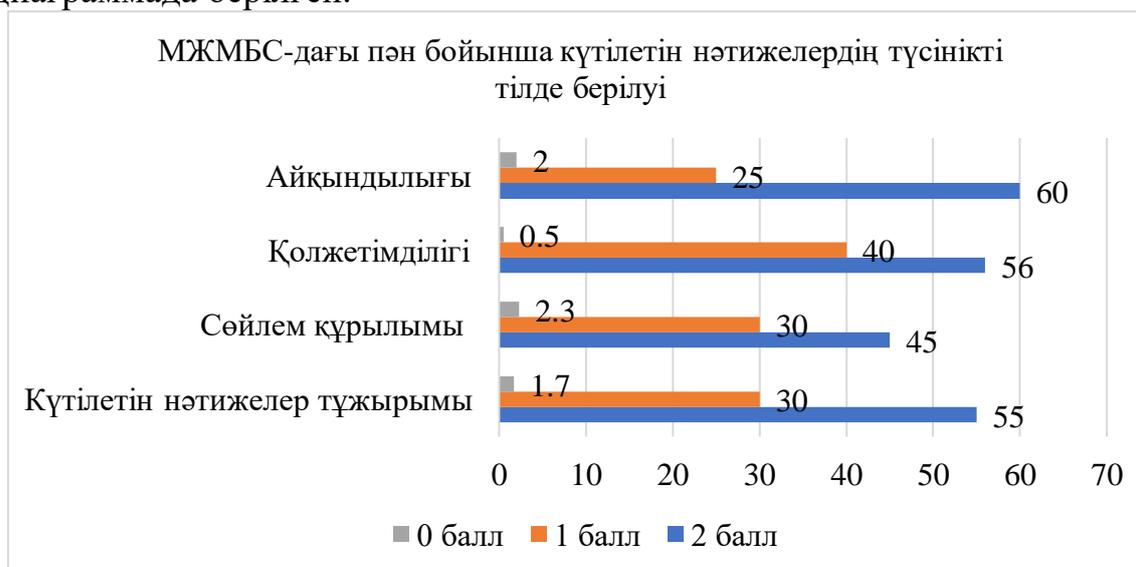
6.20-диаграмма. МЖМБС базалық құндылықтардың оқу процесінде жүзеге асырылуы

Жалпы орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартындағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі туралы сауалнама нәтижесі (% көрсеткішпен) 6.12-кестеде берілген.

6.12-кесте. МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Күтілетін нәтижелер тұжырымы	55	30	1,7
Сөйлем құрылымы	45	30	2,3
Қолжетімділігі	56	40	0,5
Айқындылығы	60	25	2

Талдау нәтижесіне сәйкес 10-11-сыныптардағы жаратылыстану-математикалық бағыттағы оқу бағдарламасына өзгерістер енгізілген «Дүниежүзі тарихы» оқу пәндері бойынша пән мұғалімдерінің орта есеппен 85% МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер түсінікті тілде берілгендігін көрсетті. Сонымен қатар, күтілетін нәтижелердің, қолжетімділігі 80%, айқындылығы 58,7%, заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы респонденттердің 65,7% құрағанын көруге болады. Талдау нәтижелері 6.21-диаграммада берілген.

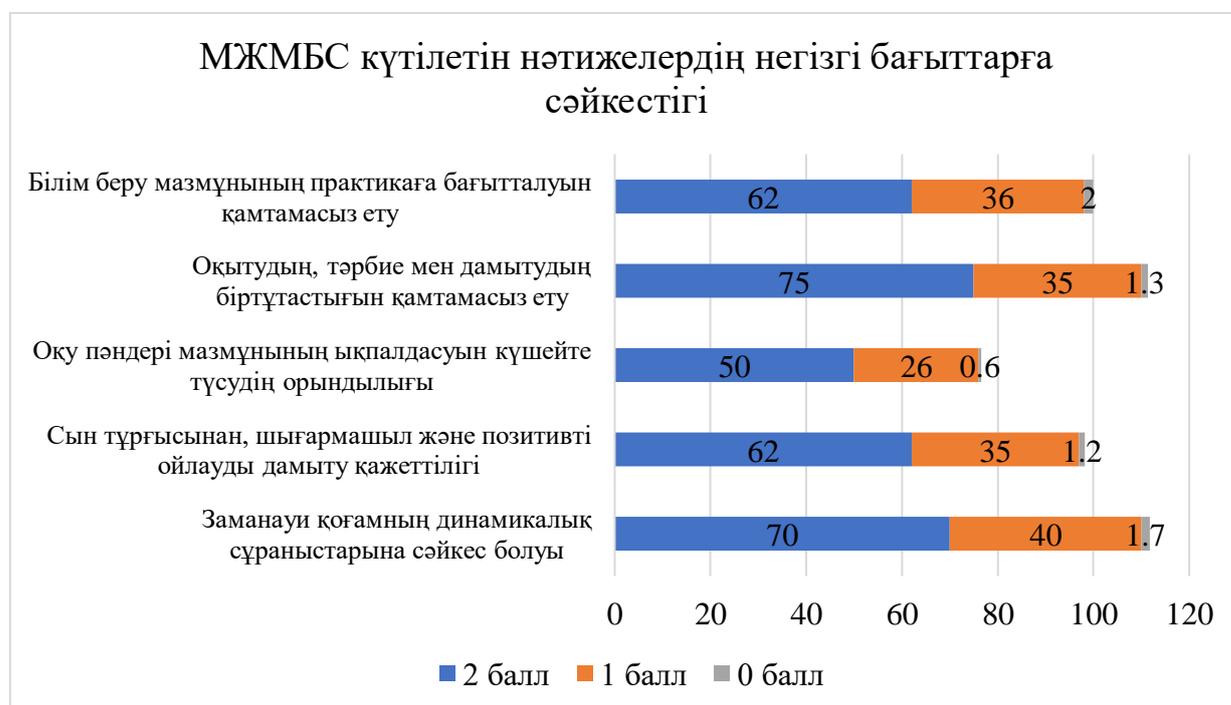

Жалпы орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартындағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің:

- Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы;
- Сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі;
- Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы;
- Оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету;
- Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз етуді анықтауға арналған сауалнама нәтижесі пайыздық көрсеткішпен 6.13-кестеде берілген.

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы	70	40	1,7
Сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі	62	35	1,2
Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы	50	26	0,6
Оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету	75	35	1,3
Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз ету	62	36	2

Сауалнама нәтижесі «Дүниежүзі тарихы» оқу пәні бойынша оқу бағдарламасындағы күтілетін нәтижелердің практикаға бағытталуын педагогтердің 62%; оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз етуін 75%; Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкестігін педагогтердің 70%; сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамытуға бағытталуын 62%, оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығын 52,9% белгілеген. Талдау нәтижелері 6.22-диаграммада берілген.

Пән мұғалімдерінің орта есеппен 75% МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің сауалнамада көрсетілген негізгі бағыттарға сәйкес деген жауапты белгілеген.

Сонымен қатар, пән мұғалімдері пән мазмұнының практикаға бағыттылығына басымдық берілсе деген ұсыныстарын білдірген.

«Дүниежүзі тарихы» оқу пәні бойынша білім алушылардың білім сапасын

арттыруға әсер ететін факторларды анықтауға арналған сауалнама нәтижесі 6.14-кестеде берілген.

6.14-кесте. Пән бойынша білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар

МЖМББС	Әсер етеді	Кері әсер етеді	Жауап беруге қиналамын
Пән бойынша жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыптарды тереңірек зерделеу	79	5,5	8
Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі	65	6,2	4
Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу	90	4,5	13
Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгерту	85	7,6	8
Білім алушылардың оқу белсенділігінің төмендеуі	16	50	25
Білім алушылардың оқу жүктемесінің артуы	56	20	12

Талдау нәтижесіне сәйкес, пән мұғалімдерінің орта есеппен 79% білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар ретінде:

- жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыптарды тереңірек зерделеу;
- Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі;
- Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу;
- Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгертуді белгілеген.

Пән мұғалімдерінің 76 % білім алушылардың оқу жүктемесінің артуын білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететінін белгілеген.

Сонымен қатар, педагогтердің 66 % білім алушылардың оқу белсенділігінің төмендеуі білім сапасын арттыруға кері әсер ететінін көрсеткен. Талдау нәтижелері 6.23-диаграммада берілген.

6.23-диаграмма. Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар

Сонымен қатар, сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдері білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлардың қатарына ұсыныс ретінде пәндік курстар ұйымдастырылуын және Дүниежүзі тарихы бойынша оқыту мақсаттарына жағдаяттық тапсырмаларды кіріктіруді ұсынды.

Үлгілік оқу бағдарламасы бойынша

Сауалнамаға берілген жауаптар негізінде 10-11-сыныптардағы жаратылыстану-математикалық бағыттағы «Дүниежүзі тарихы» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі қарастырылды.

Сауалнама бойынша Үлгілік оқу бағдарламаларының МЖМБС талаптарына сәйкестігі, білім алушылар үшін қызықты және жас ерекшеліктеріне сәйкес келуі зерделенді. Сонымен қатар, оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылуы, оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылуы, бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс табуы, пән бойынша тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылғандығы анықталды. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі 6.15-кестеде берілген.

6.15-кесте. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі (% көрсеткішпен)

Негізгі талаптар	2 балл	1 балл	0 балл
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы МЖМБС талаптарына сәйкес келеді	70	30	1
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылар үшін қызықты	65	40	2
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес келеді	60	37	3
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылған	60	36	12
Оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылған	62	35	2
Бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс тапқан	70	40	2
Пән бойынша тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылған	65	32	1

Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі бойынша сауалнама сұрақтарына жасалған талдауда пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы МЖМБС талаптарына сәйкес келетінін пән мұғалімдерінің:

65 %, үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылардың қызығушылығын арттыратынын;

70%, бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс табуын;

50%, тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылуын және оқу мақсаттары сауатты құрастырылған, бірақ ЖМБ бағыты ескеру керектілігін;

62%, оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылғанын;

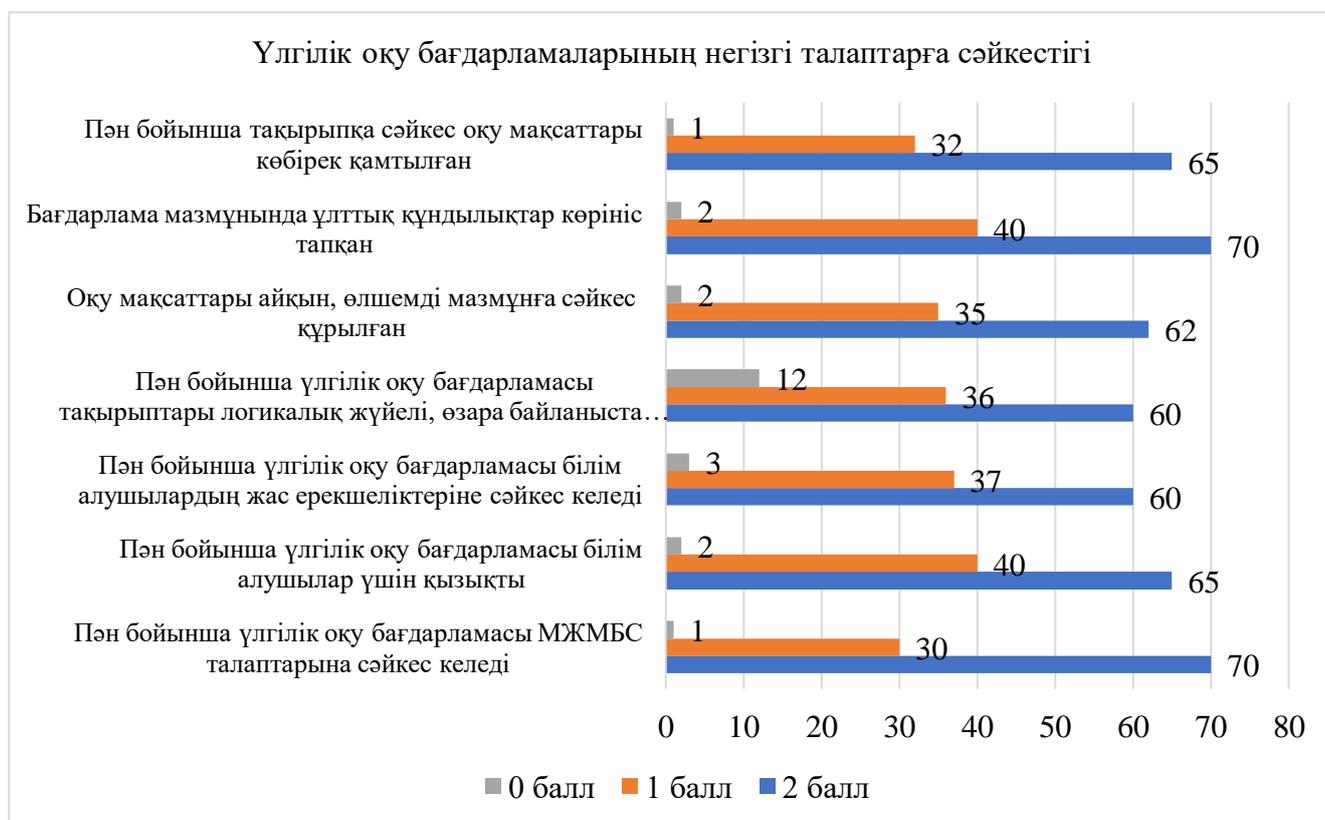
60 %, үлгілік оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылғанын;

60 %, үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкестігін;

57,1 % -ның жауаптарында көрсетілген. Талдау нәтижелері 6.24-диаграммада берілген.

Сондай-ақ, респонденттердің 70 пайығы жуығы оқу бағдарламасы түсінікті, заман талабына сай берілген, ал оқулықтардың сапасының төмендігін, Оқулықтардың мазмұны терең емес, ғылыми, педагогикалық негізде жазылмаған деп атап көрсеткен.

6.24-диаграмма. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі

Сонымен пән мұғалімдерінің орта есеппен 65% пән мазмұнының негізгі талаптарға сәйкестігін көрсеткен.

Білім алушылар үшін үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары туралы сауалнама сұрақтарына жүргізілген талдау нәтижесі

6.16-кестеде берілген.

6.16-кесте. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары

Негізгі артықшылықтар	2 балл	1 балл	0 балл
Білім беру мазмұны білім алушыларда ұлттық құндылықтарды дамытуға бағытталған	72	30	2
Білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік береді	52	30	1
Білім беру мазмұны практикалық дағдыларды қалыптастыруға негізделген	80	40	2
Білім беру мазмұны жаһандық құзыреттерді қалыптастыруға негізделген	82	40	2
Білім беру мазмұнында Қазақстанның ғылыми жетістіктері қарастырылған	30	42	14
Пәндер бойынша практикалық жұмыстар білім беру мазмұнында жеткілікті қамтылған	20	32	3
Пәндер бойынша жобалық, зерттеу жұмыстары білім беру мазмұнында жеткілікті қамтылған	75	12	3

«Дүниежүзі тарихы» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтарын анықтауға арналған сауалнама сұрақтарына жасалған талдау келесідей нәтиже көрсетті. Талдау нәтижелері 6.25-диаграммада берілген.

6.25-диаграмма. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары

Пән мұғалімдерінің басым бөлігі 30 дан 72 % оқу бағдарламасындағы негізгі артықшылықтары ретінде:

– білім беру мазмұны білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік беруі; білім алушыларда ұлттық құндылықтарды дамытуға бағытталуы;

– жобалық, зерттеу жұмыстары білім беру мазмұнында жеткілікті қамтылуын;

– білім беру мазмұны практикалық дағдыларды және жаһандық құзыреттерді қалыптастыруға негізделгенін атап көрсеткен.

Сонымен қатар, пәндер бойынша практикалық жұмыстардың білім беру мазмұнында жеткілікті қамтылғанын белгілеген.

10-11-сыныптардың жаратылыстану-математикалық бағыттындағы «Дүниежүзі тарихы» оқу пәнінің өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламаларында оқу процесінде қиындық тудырған тақырыптар мен бөлімдердің болуы туралы сауалнама нәтижесі келесідей нәтиже көрсетті.

Сауалнамаға қатысқан мұғалімдердің 92,9% «қиындық жоқ» деп жауап берді. Сізге қиындық тудырған оқыту мақсаттарын көрсетіңіз деген сауалнама сұрағына педагогтердің 99,8 % «қиын оқыту мақсаты жоқ» деп жауап берген.

Оқу бағдарламасының құндылықтарға бағытталуы туралы сауалнама бойынша пән мұғалімдерінің жауаптары талданды. Сауалнама нәтижесі 6.16-кестеде берілген.

6.16-кесте. Оқу бағдарламасының құндылықтарға бағытталуы

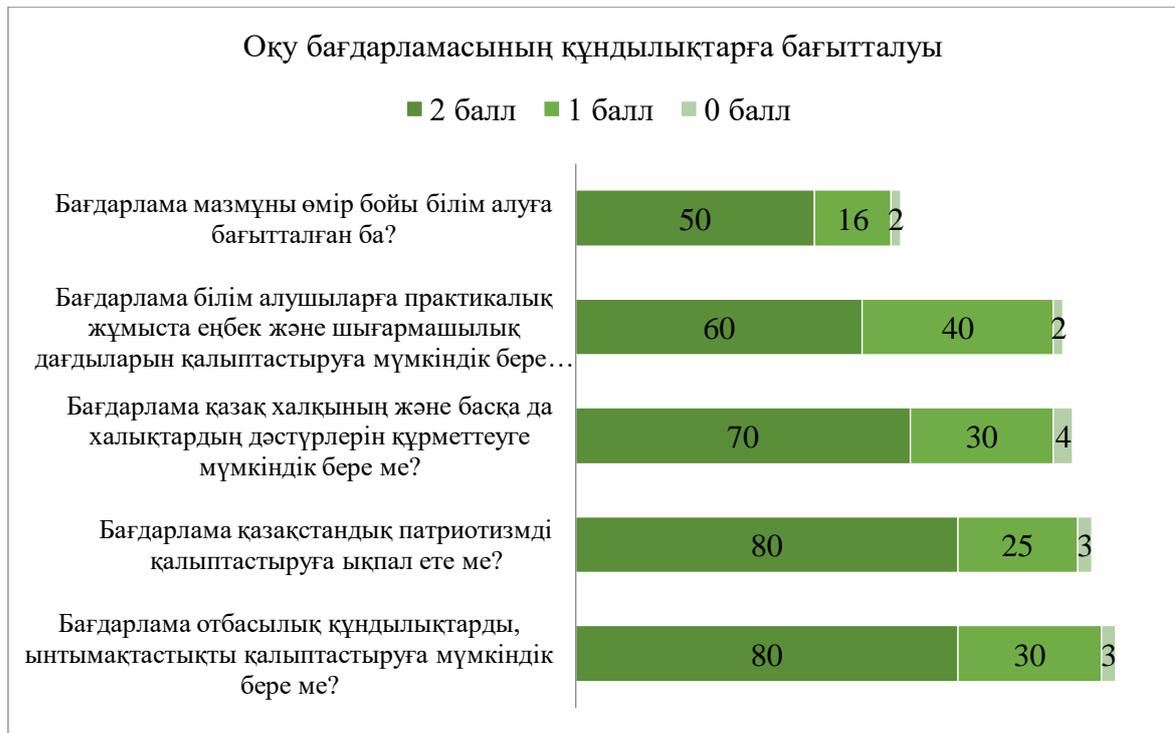
Құндылықтар мен тәрбиелік әлеуеті	2 балл	1 балл	0 балл
Бағдарлама отбасылық құндылықтарды, ынтымақтастықты қалыптастыруға мүмкіндік бере ме?	80	30	3
Бағдарлама қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға ықпал ете ме?	80	25	3
Бағдарлама қазақ халқының және басқа да халықтардың дәстүрлерін құрметтеуге мүмкіндік бере ме?	70	30	4
Бағдарлама білім алушыларға практикалық жұмыста еңбек және шығармашылық дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік бере ме?	60	40	2
Бағдарлама мазмұны өмір бойы білім алуға бағытталған ба?	50	16	2

Талдау нәтижесі бойынша бағдарламаның отбасылық құндылықтарды, ынтымақтастықты қалыптастыруға мүмкіндік беруі, қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға және қазақ халқының және басқа да халықтардың дәстүрлерін құрметтеуге ықпал етуі, бағдарлама білім алушыларға практикалық жұмыста

еңбек және шығармашылық дағдыларын қалыптастыруға және білім мазмұнының өмір бойы білім алуға бағытталығы зерделенді.

Сауалнама нәтижесі бойынша пән мұғалімдерінің орта есеппен 66,2% пән бойынша оқу бағдарламаларының құндылыққа бағытталғандығын көрсетті. Талдау нәтижелері 6.26-диаграммада көрсетілген.

6.26-диаграмма. Оқу бағдарламасының құндылықтарға бағытталуы

Сонымен пән мұғалімдерімен жүргізілген сауалнама нәтижесіне сәйкес жүргізілген талдау Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартындағы базалық құндылықтардың «Дүниежүзі тарихы» пәні арқылы оқу процесінде жүзеге асырылуын пән мұғалімдерінің орта есеппен 72%, ал үлгілік оқу бағдарламаларының құндылықтарға бағытталуы орта есеппен 60% көрсетті.

Сауалнама сұрақтарына сәйкес пән бойынша үлгілік оқу бағдарламалары тақырыптарының логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылуы, оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес болуы мен пән мазмұнында тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылуын пән мұғалімдерінің 63,3 % қамтығанын көруге болады.

Сонымен Жалпы орта білім беру деңгейінің МЖМБС, үлгілік оқу жоспарларына және үлгілік оқу бағдарламаларына енгізілген өзгерістер бойынша байқау нәтижесі оқу бағдарламаларын оқу процесінде жүзеге асыруда айқындалған кемшіліктерді анықтау, оны оқу бағдарламаларының мазмұнын жетілдіруде қолданылатын болады.

7. Жалпы орта білім беру деңгейінің 10-11-сыныптарына арналған «Құқық негіздері» оқу пәні

Жалпы орта білім беру деңгейінің қоғамдық-гуманитарлық бағытындағы 10-11-сыныптарына арналған «Құқық негіздері» оқу пәні бойынша байқау нәтижелері

10-11-сыныптарына арналған «Құқық негіздері» оқу пәні бойынша жалпы орта білім беру деңгейінің жалпыға міндетті білім беру стандарты, үлгілік оқу жоспарлары және үлгілік оқу бағдарламаларына енгізілген өзгерістерге сәйкес жалпы білім беру ұйымдарының басшылары және пән мұғалімдерімен жүргізілген сауалнама нәтижесі зерделенді.

Жалпы орта білім беру деңгейінің жалпыға міндетті білім беру стандарты, үлгілік оқу жоспарлары және үлгілік оқу бағдарламаларына апробациядан өткізу қорытындысы бойынша педагогтардың пікірін зерделеу бойынша сауалнама 10-11-сыныптың қоғамдық-гуманитарлық және жаратылыстану-математикалық бағытында «Құқық негіздері» пәнінен сабақ беретін мұғалімдері арасында жүргізілді.

2022-2023 оқу жылында 10-11-сыныпқа арналған қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы «Құқық негіздері» пәні бойынша оқу жүктемесі Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 30 қыркүйектегі № 412 бұйрығымен бекітілген үлгілік оқу жоспарының инварианттық компонентінің таңдау пәні бойынша тереңдетілген деңгейде 3сағаттан 2 сағатқа қысқартылды. Сондықтан үлгілік оқу бағдарламаларына өзгерістер енгізілді.

Жалпы орта білім беру деңгейінің қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы 10-11-сыныптарына арналған «Құқық негіздері» пәнінен 2 сағатқа арналған үлгілік оқу бағдарламасы бойынша келесі оқыту мақсаттары қысқартылды:

«Құқықтық мемлекет түсінігі және оның принциптері» тақырыбынан 10.1.2.1 құқықтық мемлекеттің принциптерін айқындау;

«Азаматтық қоғам түсінігі, оның негізгі элементтері мен институттары» тақырыбынан 10.1.2.3 - конституциялық принциптер негізінде азаматтық қоғамның элементтері мен институттарын ажырату; 10.1.2.4 - азаматтық қоғамның мәні мен функционалдық маңызы туралы білімін көрсету;

«Азаматтық құқықтың принциптері мен субъектілері» тақырыбынан 10.3.1.2 - азаматтық құқық принциптерін нақты мысалдар арқылы түсіндіру;

«Қазақстан Республикасында еңбек қатынастарының құқықтық реттелуі» тақырыбынан 10.3.4.2 - әртүрлі өмірлік жағдаяттарда еңбек құқықтарының іске асуын зерттеу;

«Қазақстан Республикасында азаматтық қоғам институттарының дамуы» тақырыбынан 11.1.2.3 - Қазақстан Республикасының азаматтық қоғам институттары қызметінің тиімділігін бағалау (Үкіметтік емес ұйымдар және тағы басқалар);

«Мұрагерлік құқық» тақырыбынан 11.3.1.4 - заң және өсиет бойынша мұрагерлікке ие болуды ажырату;

«Авторлық және сабақтас құқықтың құқықтық реттелу түсінігі мен нысаны» тақырыбынан 11.3.3.2 - авторлық құқық саласында нақты жағдайды шешудің құқықтық жолдарын ұсыну;

«Отбасы. Ерлі-зайыптылардың құқықтары мен міндеттемелері» тақырыбынан 11.3.4.1 - Отбасын отбасы құқығының институты ретінде айқындау оқыту мақсаттары қысқартылды.

Өзгерістер енгізілген оқу бағдарламаларының оқу процесінде жүзеге асырылуын зерделеу негізінде 1 тоқсан нәтижесі бойынша талдау жүргізілді. Пән мазмұны бойынша талдау білім беру ұйымдарының басшылары мен пән мұғалімдеріне арналған сауалнама сұрақтары арқылы жүзеге асырылды.

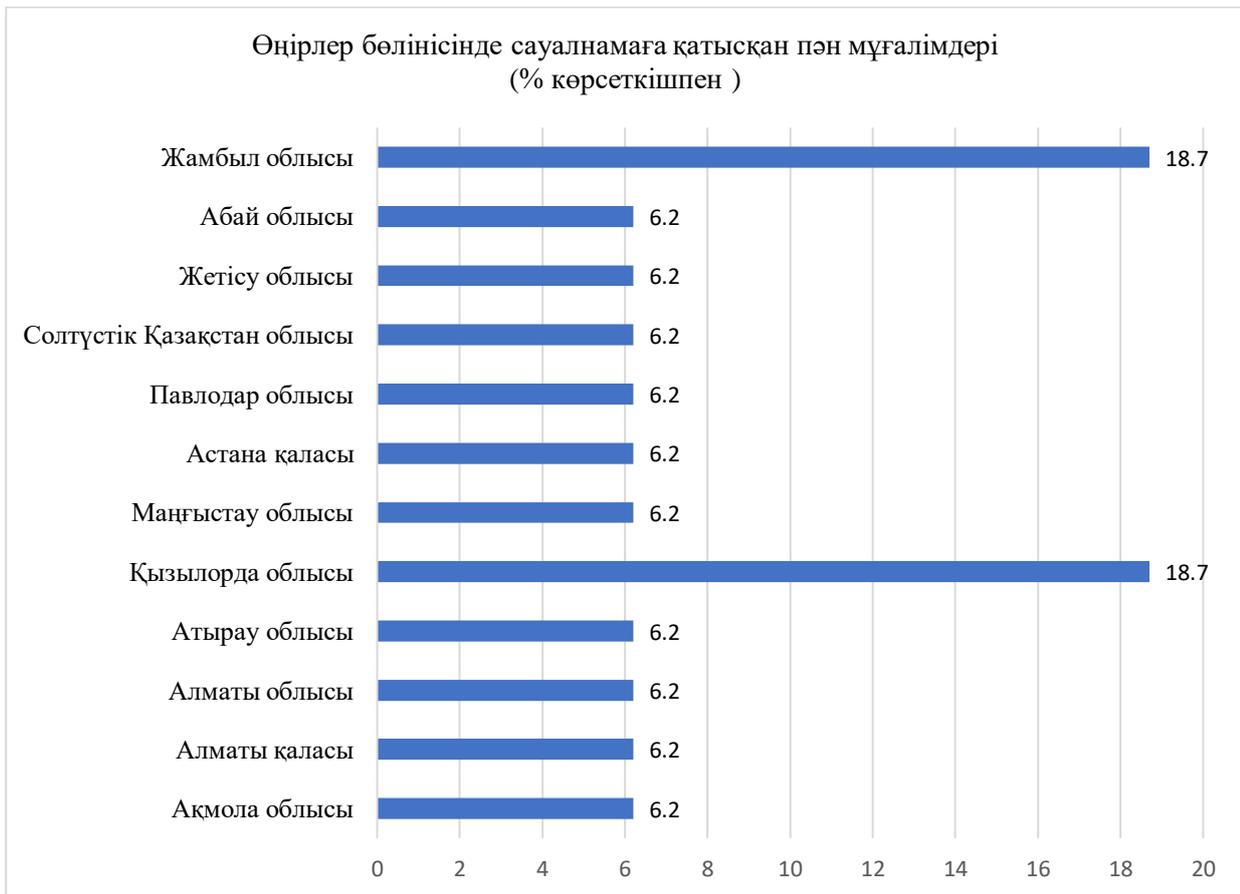
«Құқық негіздері» пәні бойынша өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламаларын байқаудан өткізу қорытындысы бойынша пән мұғалімдері арасында жүргізілген сауалнамаға Қазақстан Республикасының 12 өңірінен педагогтер қатысты. Педагогтер туралы мәліметтер 7.1-кесте берілген.

7.1-кесте. Педагогтер туралы мәліметтер.

№	Өңірлер	Пайыздық құрамы
1	Ақмола облысы	6,2%
2	Алматы қаласы	6,2%
3	Алматы облысы	6,2%
4	Атырау облысы	6,2%
5	Қызылорда облысы	18,7%
6	Маңғыстау облысы	6,2%
7	Астана қаласы	6,2%
8	Павлодар облысы	6,2%
9	Солтүстік Қазақстан облысы	6,2%
10	Жетісу облысы	6,2%
11	Абай облысы	6,2%
12	Жамбыл облысы	18,7%

Сауалнама бойынша сұрақтарға жауап беруде Қызылорда және Жамбыл облысының педагогтері сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 18,7% құрап белсенді қатысты. Ал Астана қаласы, Алматы қаласы, Ақмола облысы, Алматы облысы, Атырау облысы, Жамбыл облысы, Қызылорда облысы, Маңғыстау облысы, Павлодар облысы, Солтүстік Қазақстан облысы, Жетісу облысы, Абай облысы бойынша пән мұғалімдерінің үлесі 6,2% құрады.

Өңірлер бойынша сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің статистикасы 7.1-диаграммада толығырақ берілген.

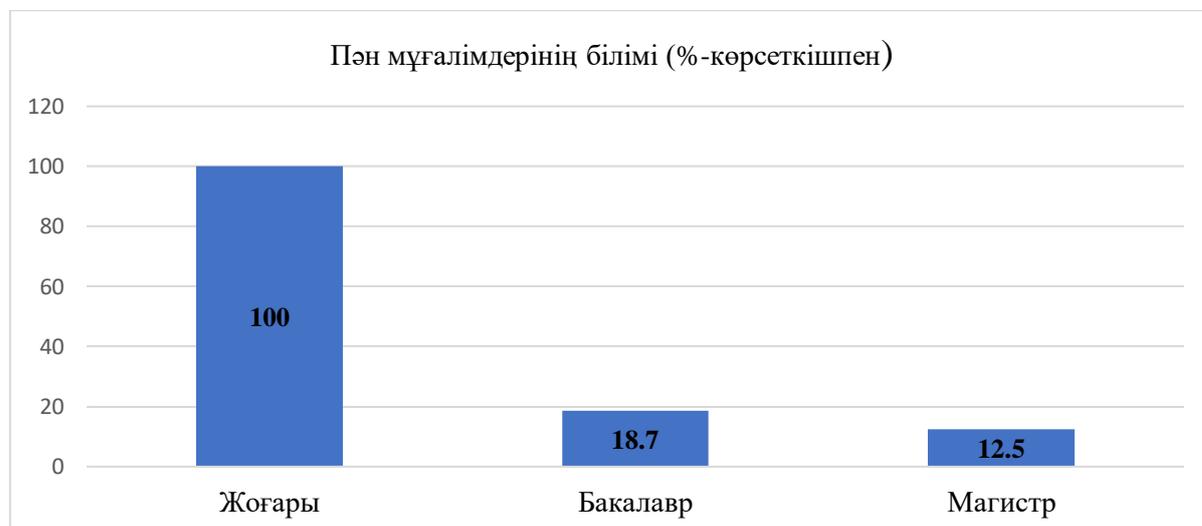
7.1-диаграмма. Өңірлер бөлінісінде сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдері (% көрсеткішпен)

Сауалнамаға қатысқан қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы сыныптарда сабақ беретін «Құқық негіздері» пәні мұғалімдерінің көп саны 63,5% ауыл мектептерінің педагогтері, қалалық мектептердің педагогтері 31,2%, шағын жинақты мектеп педагогтерінің үлесі 5,2% көрсетті. Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің жұмыс орны туралы мәліметтер 7.2-диаграммада берілген.

7.2-диаграмма. Пән мұғалімдерінің жұмыс орны туралы мәліметтер

Білім деңгейі бойынша респонденттердің осы контингентін талдау нәтижелері келесідей: педагогтердің 100 % – ы жоғары білімі бар, пән мұғалімдерінің 12,5% – ы магистрлер, 18,7% – ы – бакалаврлар. Пән мұғалімдерінің білімі бойынша талдау нәтижелері 7.3-диаграммада көрсетілген.

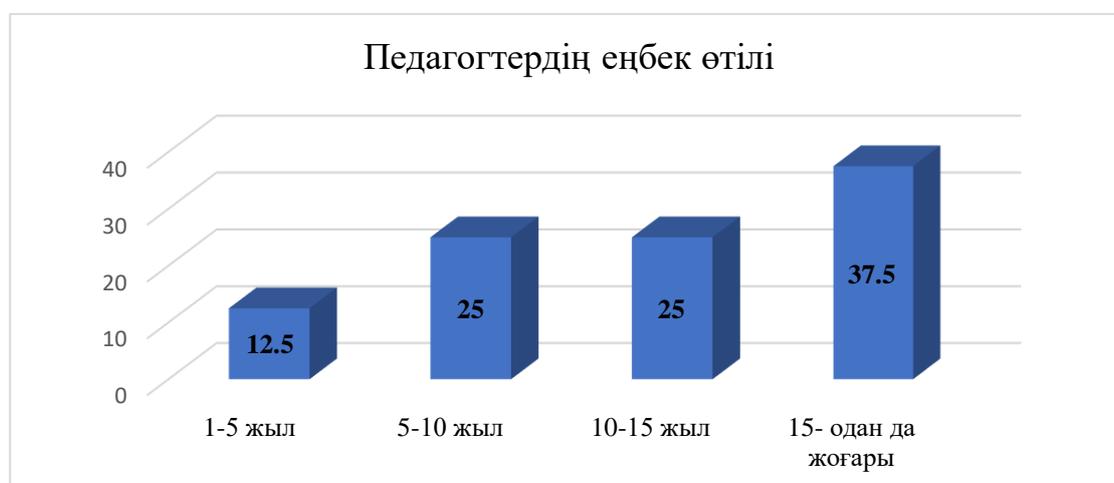

7.3-диаграмма. Пән мұғалімдерінің білімі

Сауалнамаға қатысқан еңбек өтілі бойынша пән мұғалімдерінің контингентін зерттеу келесідей нәтиже көрсетті.

Бұл талдау көрсеткендей, пән мұғалімдерінің басым бөлігі (37,5%) тәжірибелі мамандар болып табылады және 25% педагогтің 10-15 жылдық еңбек өтілі бар.

Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінен 5 жылдан 15 жылға дейінгі жұмыс өтілі бар педагогтер 25% және 12,5% - ы 1 жылдан 5 жылға дейінгі жұмыс тәжірибесі бар жас мамандар болды. Пән мұғалімдерінің еңбек өтілі бойынша талдау нәтижелері 7.4-диаграммада көрсетілген.

7.4-диаграмма Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің еңбек өтілі (%-көрсеткішпен)

Респонденттердің осы контингентін біліктілік санаттары бойынша зерделеу нәтижесінде пән мұғалімдерінің басым бөлігін педагог - сарапшылар 25%, педагог-модераторлар 18,7% және санаты жоқ педагогтер 18% құрағанын көруге болады. Педагогтердің үлесі 12,5%, педагог-зерттеушілер 6,9% болды. Сонымен қатар, сауалнамаға педагог-шеберлер, 1-санатты педагогтер мен жоғары санаттағы педагогтердің 6,2%-ы қатысты. Бұл статистика 7.5-диаграммада айқын көрсетілген.

7.5-диаграмма. Пән мұғалімдерінің біліктілік санаты (%-көрсеткішпен)

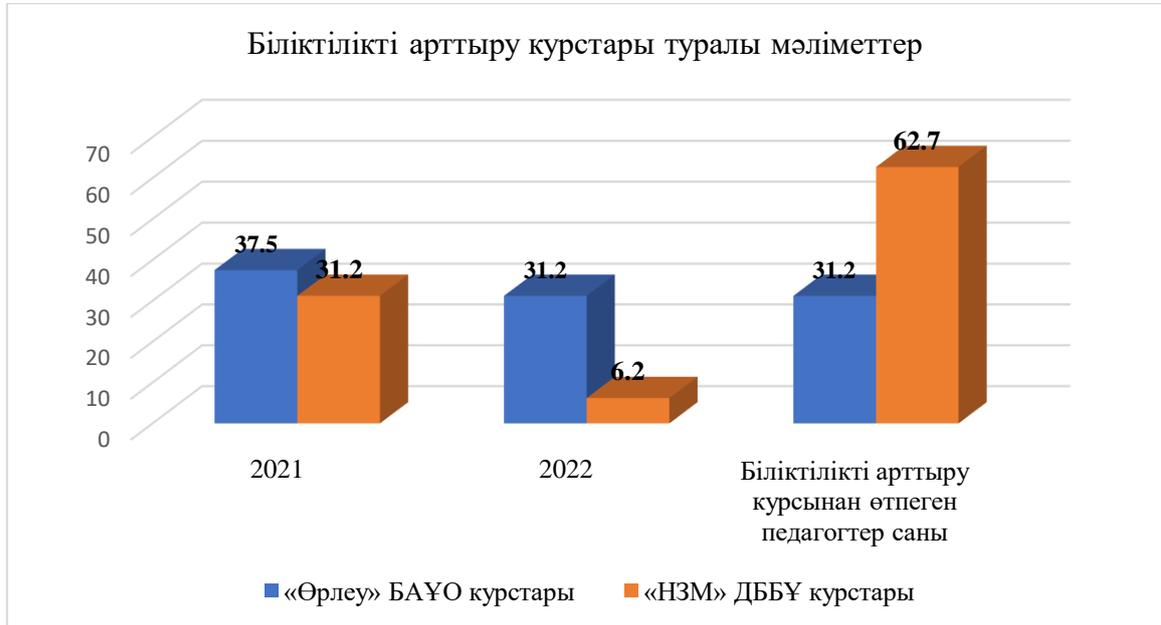
Педагог қызметкердің кәсібилігінің көрсеткіші-біліктілікті арттыру курстарында оқыту.

Қазіргі уақытта педагогтардың біліктілігін арттырудың екі ірі ұйымы бар – «Өрлеу» біліктілікті арттырудың Ұлттық орталығы және «Назарбаев Зияткерлік мектептері» дербес білім беру ұйымдары. «Құқық негіздері» пәні мұғалімдерінің соңғы 2021-2022 жылдарда біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы талдау нәтижелері 7.2-кестеде келтірілген.

7.2-кесте. Пән мұғалімдерінің біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы талдау нәтижелері(%-көрсеткішпен)

Біліктілікті арттыру ұйымдары	2021 жыл	2022 жыл	2021-2022жж біліктілікті арттыру курсынан өтпеген педагогтер саны
«Өрлеу» БАҰО ДББҰ	37,5	31,2	31,2
«Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ	31,2	6,2	62,7

Кестеде көрсетілгендей пән мұғалімдерінің 2021 және 2022 жылдары «Өрлеу» БАҰО курстарынан өткен педагогтер саны 37,5% бен 31,2 % аралығын қамтыса, «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ бойынша 2021 жылы 31,2% ды, ал 2022 жылы 6,2% қамтыған. Талдау нәтижесі 7.6-диаграммада берілген.

7.6-диаграмма. Пән мұғалімдерінің біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы мәліметтер

Жалпы орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша

10-11-сыныптың қоғамдық-гуманитарлық бағытына арналған «Құқық негіздері» пәндерінен өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламаларының Жалпы орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты (бұдан әрі МЖМБС) талаптарына сәйкестігі бойынша сауалнама нәтижелері талданды.

Сауалнамаға сәйкес, Жалпы орта білім беру деңгейінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында айқындалған базалық құндылықтардың қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы «Құқық негіздері» пәні мазмұны арқылы оқу процесінде жүзеге асырылуын талдау нәтижесі 7.3- кестеде көрсетілген.

7.3-кесте. Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында айқындалған базалық құндылықтардың оқу процесінде жүзеге асырылуы (% көрсеткішпен)

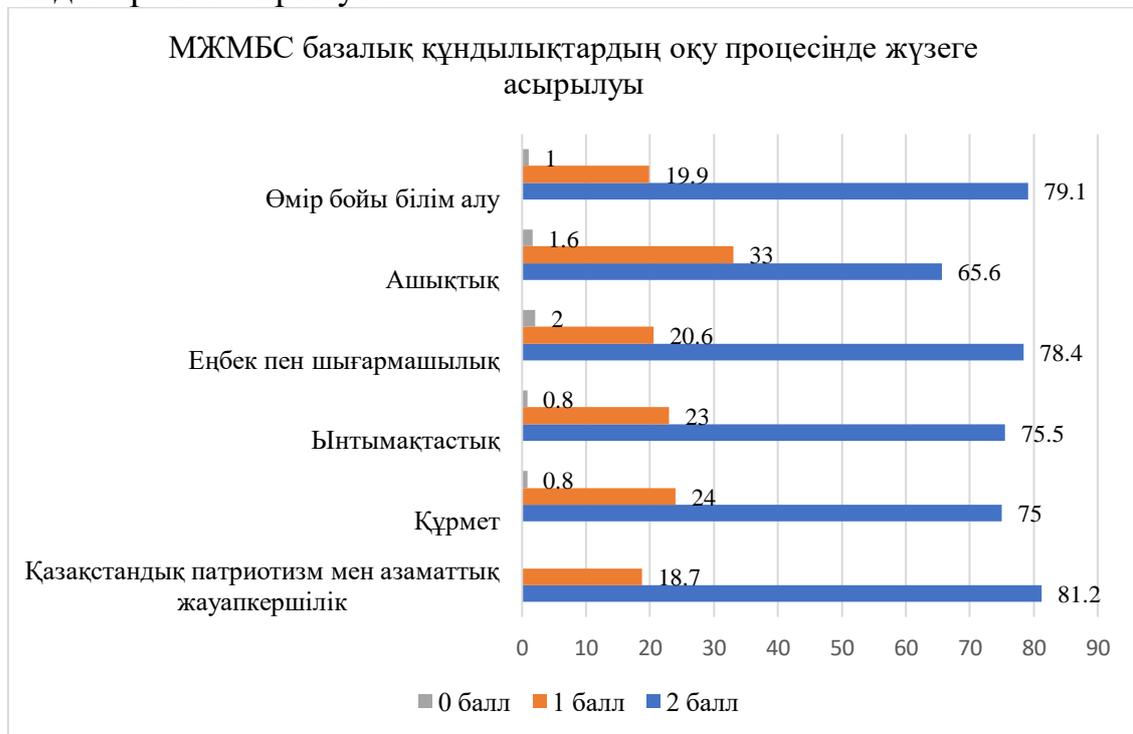
МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Қазақстандық патриотизм мен жауапкершілік	81,2	18,7	
Құрмет	75	24	0,8

Ынтымақтастық	75,5	23	0,8
Еңбек пен шығармашылық	78,4	20,6	2
Ашықтық	65,6	33	1,6
Өмір бойы білім алу	79,1	19,9	1

Кестедегі талдау нәтижесіне сәйкес МЖМБСда айқындалған базалық құндылықтар оқу процесінде жүзеге асырылатынын педагогтердің 65,6 мен 81,1% өз жауаптарында көрсеткен.

Педагогтердің орта есеппен 20% ішінара жүзеге асырылатын белгілеген. Ал орта есеппен 1% жүзеге асырылмайды деп жауап берді. Талдау нәтижелері 7.7-диаграммада берілген.

7.7-диаграмма. МЖМБСда айқындалған базалық құндылықтар оқу процесінде жүзеге асырылуы

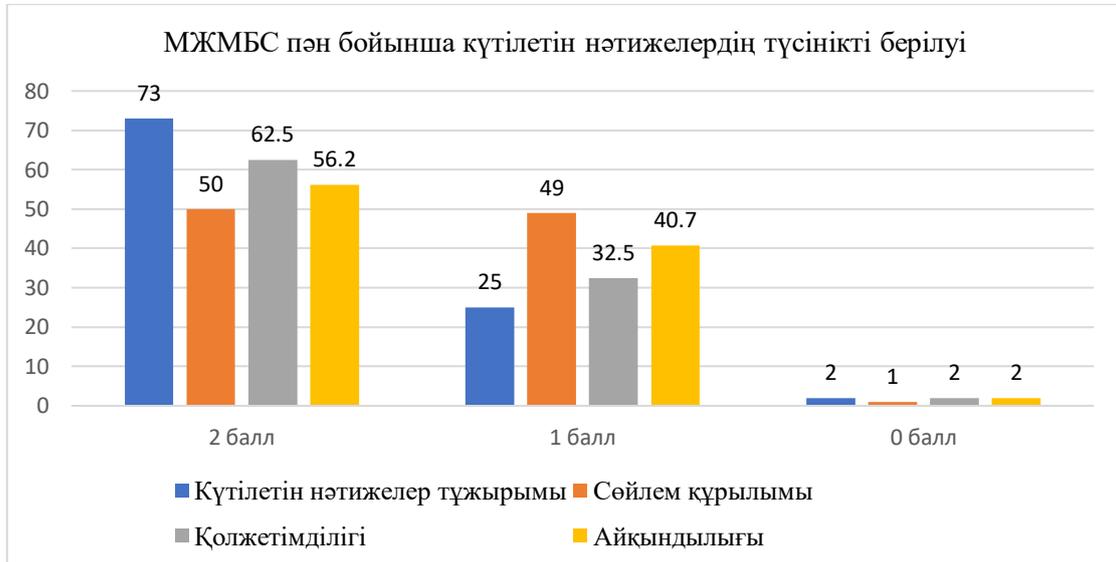

МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі туралы сауалнама нәтижесі (% көрсеткішпен) 7.4-кестеде берілген.

7.4-кесте. МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Күтілетін нәтижелер тұжырымы	73	25	2
Сөйлем құрылымы	50	49	1
Қолжетімділігі	62,5	32,5	2
Айқындылығы	56,2	40,7	2

Талдау нәтижесіне сәйкес 10-11-сыныптардағы қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы «Құқық негіздері» оқу пәні бойынша пән мұғалімдерінің орта есеппен 60,4% МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер түсінікті тілде берілгендігін өз жауаптарында белгілеген. Талдау нәтижелері 7.8-диаграммада берілген.

7.8-диаграмма. МЖМБС пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсініктілігі

МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің:

- ✓ Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы;
- ✓ Сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі;
- ✓ Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы
- ✓ Оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету;
- ✓ Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз етуге сәйкестігін анықтауға арналған сауалнама нәтижесі 7.9-диаграммада берілген.

7.9-диаграмма. МЖМБС күтілетін нәтижелердің негізгі бағыттарға сәйкестігі

Пән мұғалімдерінің шамамен 68,4% МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің сауалнамада көрсетілген негізгі бағыттарға сәйкес келеді деген жауапты белгілеген.

Орташа сәйкестігі туралы жауапты мұғалімдердің 27% көрсетті.

«Кұқық негіздері» пәні бойынша білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторларды анықтау бойынша сауалнама нәтижесі 7.5-кестеде берілген.

7.5-кесте. Пән бойынша білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар

МЖМББС	Әсер етеді	Кері әсер етеді	Жауап беруге қиналамын
Пән бойынша жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыптарды тереңірек зерделеу	88,2	1,4	10,4
Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі	87,1	4,4	8,5
Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу	63,8	30	16,2
Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгерту	82,7	5,5	11,8
Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу	79,5	6	14,5
Білім алушылардың оқу жүктемесінің артуы	69,6	18	12,4

Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторларды талдау нәтижесі 7.10-диаграммада берілген.

7.10-диаграмма. Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар

Талдау нәтижесіне сәйкес, пән мұғалімдерінің 68,5% білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар ретінде:

- ✓ жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыптарды тереңірек зерделеу;
 - ✓ Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі;
 - ✓ Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу;
 - ✓ Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгертуді белгілеген.
- Талдау нәтижелері 8.10-диаграммада берілген.

«Құқық негіздері» оқу пәнінің өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламасы бойынша

Талдау нәтижесіне сәйкес 10-11-сыныптардағы қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы «Құқық негіздері» оқу пәнінің үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі қарастырылды.

Сауалнама бойынша Үлгілік оқу бағдарламаларының МЖМБС талаптарына сәйкестігі, білім алушылар үшін қызықты және жас ерекшеліктеріне сәйкес келуі зерделенді.

Сонымен қатар, оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста болуы, оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылуы, бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс табуы және пән бойынша тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттарының көбірек қамтылғандығы анықталды. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі % көрсеткішпен 7.6-кестеде берілген.

7.6-кесте. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы МЖМБС талаптарына сәйкес келеді	68,5	30,5	0,9
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылар үшін қызықты	68	30	2
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес келеді	65,6	30,7	3,7
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылған	67,4	30	2,5

Оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылған	66,6	30,2	3,2
Бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс тапқан	66,3	30,4	2,3
Пән бойынша тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылған	63,4	35,3	1,4

Сауалнама нәтижесіне сәйкес, пән мұғалімдерінің орта есеппен 65,4% пән мазмұнының негізгі талаптарға толық сәйкестігін көрсеткен.

Ішінара сәйкес келеді деген жауапты белгілеген мұғалімдердің үлесі орта есеппен 30% құрады. Талдау нәтижелері 7.11-диаграммада берілген.

7.11-диаграмма. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі

Сонымен қатар «Құқық негіздері» пәнінің үлгілік оқу бағдарламаларының артықшылықтары туралы мұғалімдердің жауаптары да зерделенді.

Білім алушылар үшін үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары туралы сауалнама сұрақтарына жүргізілген талдау нәтижесі 7.7-кестеде берілген.

7.7-кесте. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары

Негізгі артықшылықтар	2 балл	1 балл	0 балл
-----------------------	--------	--------	--------

Білім беру мазмұны білім алушыларда ұлттық құндылықтарды дамытуға бағытталған	61,1	36	2,9
Білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік береді	62	36,6	1,5
Білім беру мазмұны практикалық дағдыларды қалыптастыруға негізделген	56	41,5	2,5
Білім беру мазмұны жаһандық құзыреттерді қалыптастыруға негізделген	56	41,1	2,9
Білім беру мазмұнында Қазақстанның ғылыми жетістіктері қарастырылған	50,8	41,5	7,7
Білім мазмұнында қоғамдық гуманитарлық бағытындағы пәндер бойынша зерттеу сұрақтары, жобалық зерттеу жұмыстары жеткілікті қамтылған	69,7	29,3	1

10-11-сыныптардағы қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы тереңдетілген деңгейде оқытылатын «Құқық негіздері» оқу пәнінің үлгілік оқу бағдарламасының негізгі артықшылықтары туралы сауалнама сұрақтарына жасалған талдау келесідей нәтиже көрсетті.

Пән мұғалімдерінің басым бөлігі 50,8 ден 69,7 % оқу бағдарламасындағы негізгі артықшылықтары ретінде білім беру мазмұны білім алушыларда ұлттық құндылықтарды дамытуға бағытталуы; білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік беруі; білім беру мазмұны практикалық дағдыларды және жаһандық құзыреттерді қалыптастыруға және негізделгенін атап көрсеткен.

Сонымен қатар, пән бойынша практикалық жұмыстар, жағдаяттық, жобалық зерттеу жұмыстары білім беру мазмұнында жеткілікті қамтылғанын белгілеген. Талдау нәтижелері 7.12-диаграммада берілген.

7.12-диаграмма. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары

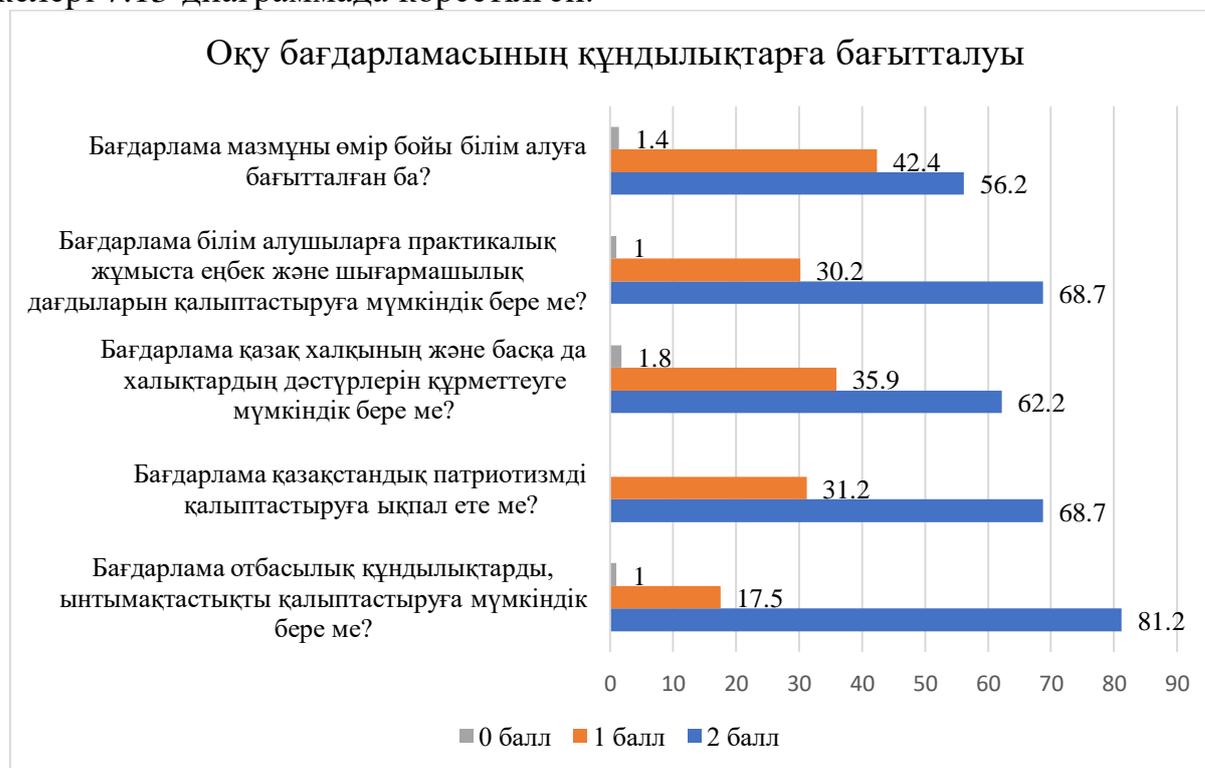

Сонымен қатар білім алушылар үшін «Құқық негіздері» пәнінің үлгілік оқу бағдарламаларының құндылықтарға бағытталуы туралы мұғалімдердің жауаптары да зерделенді.

Білім алушылар үшін үлгілік оқу бағдарламаларының құндылықтарға бағытталуы туралы сауалнама сұрақтарына сәйкес талдау нәтижесі 7.7-кестеде берілген.

Құндылықтар мен тәрбиелік әлеуеті	2 балл	1 балл	0 балл
Бағдарлама отбасылық құндылықтарды, ынтымақтастықты қалыптастыруға мүмкіндік бере ме?	81,2	17,5	1
Бағдарлама қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға ықпал ете ме?	68,7	31,2	
Бағдарлама қазақ халқының және басқа да халықтардың дәстүрлерін құрметтеуге мүмкіндік бере ме?	62,2	35,9	1,8
Бағдарлама білім алушыларға практикалық жұмыста еңбек және шығармашылық дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік бере ме?	68,7	30,2	1
Бағдарлама мазмұны өмір бойы білім алуға бағытталған ба?	56,2	42,4	1,4

Оқу бағдарламасының құндылықтарға бағытталуы бойынша талдау нәтижелері 7.13-диаграммада көрсетілген.

7.13-диаграмма. Оқу бағдарламасының құндылықтарға бағытталуы

Талдау нәтижесі бойынша бағдарламаның отбасылық құндылықтарды, ынтымақтастықты қалыптастыруға мүмкіндік беруі, қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға және қазақ халқының және басқа да халықтардың дәстүрлерін құрметтеуге ықпал етуі, бағдарлама білім алушыларға практикалық жұмыста еңбек және шығармашылық дағдыларын қалыптастыруға және білім мазмұнының өмір бойы білім алуға бағытталығы зерделенді. Сауалнама нәтижесі бойынша пән мұғалімдерінің орта есеппен 67,4% оқу бағдарламасының құндылыққа бағытталғандығын көрсетті.

«Сізге қиындық тудырған тақырыптар мен бөлімдерді, оқыту мақсаттарын көрсетіңіз», деген сауалнама сұрағына педагогтер оқыту мақсаттары түсінікті, практикалық дағдыларды дамытуға бағытталған деп жауап берді. Өз жауаптарында бөлімдер мен тақырыптар жүйелі берілгенін көрсетті.

Сонымен пән мұғалімдерімен жүргізілген сауалнама нәтижесі бойынша жүргізілген талдау Жалпы орта білім беру деңгейінің қоғамдық-гуманитарлық бағыттағы «Құқық негіздері» оқу пәнінен өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламасы арқылы оқу процесінде Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартындағы базалық құндылықтардың жүзеге асырылуы және үлгілік оқу бағдарламаларының құндылықтарға бағытталуы шамамен орта есеппен 67,4% құрайтындығын көрсетті. Сауалнама сұрақтарына сәйкес пән бойынша үлгілік оқу бағдарламалары тақырыптарының логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылуы, оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес болуы мен пән мазмұнында тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылуын пән мұғалімдерінің 65,4 % қамтығанын көруге болады.

Жалпы орта білім беру деңгейінің жаратылыстану-математикалық бағытындағы 10-11-сыныптарына арналған «Құқық негіздері» оқу пәні бойынша байқау нәтижелері

10-11-сыныптарға арналған «Құқық негіздері» оқу пәні бойынша үлгілік оқу жоспарлары және үлгілік оқу бағдарламаларына енгізілген өзгерістерге және пән мазмұнының жалпы орта білім беру деңгейінің жалпыға міндетті білім беру стандарты талаптарына сәйкестігі туралы пән мұғалімдерімен жүргізілген сауалнама нәтижесі зерделенді.

2022-2023 оқу жылында Жалпы орта білім беру деңгейінің жаратылыстану-математикалық бағытындағы 10-11-сыныптардың «Құқық негіздері» пәні бойынша оқу жүктемесі Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрінің 2022 жылғы 30 қыркүйектегі № 412 бұйрығымен бекітілген үлгілік оқу жоспарының инварианттық компонентінің таңдау пәні бойынша стандарттық деңгейде 2 сағаттан 1 сағатқа өзгерді. Сондықтан үлгілік оқу бағдарламаларына өзгерістер енгізілді.

Жалпы орта білім беру деңгейінің жаратылыстану-математикалық бағыттағы 10-11-сыныптарына арналған «Құқық негіздері» пәнінен 1 сағатқа арналған үлгілік оқу бағдарламасы бойынша келесі оқыту мақсаттары қысқартылды:

«Құқықтық мемлекет түсінігі және оның принциптері» тақырыбынан 10.1.2.1 құқықтық мемлекеттің принципте рін айқындау;

«Азаматтық қоғам түсінігі, оның негізгі элементтері мен институттары» тақырыбынан 10.1.2.3 - конституциялық принциптер негізінде азаматтық қоғамның элементтері мен институттарын ажырату; 10.1.2.4 - азаматтық қоғамның мәні мен функционалдық маңызы туралы білімін көрсету;

«Азаматтық құқықтың принциптері мен субъектілері» тақырыбынан 10.3.1.2 - азаматтық құқық принциптерін нақты мысалдар арқылы түсіндіру;

«Қазақстан Республикасында еңбек қатынастарының құқықтық реттелуі» тақырыбынан 10.3.4.2 - әртүрлі өмірлік жағдаяттарда еңбек құқықтарының іске асуын зерттеу;

«Қазақстан Республикасында азаматтық қоғам институттарының дамуы» тақырыбынан 11.1.2.3 - Қазақстан Республикасының азаматтық қоғам институттары қызметінің тиімділігін бағалау (Үкіметтік емес ұйымдар және тағы басқалар);

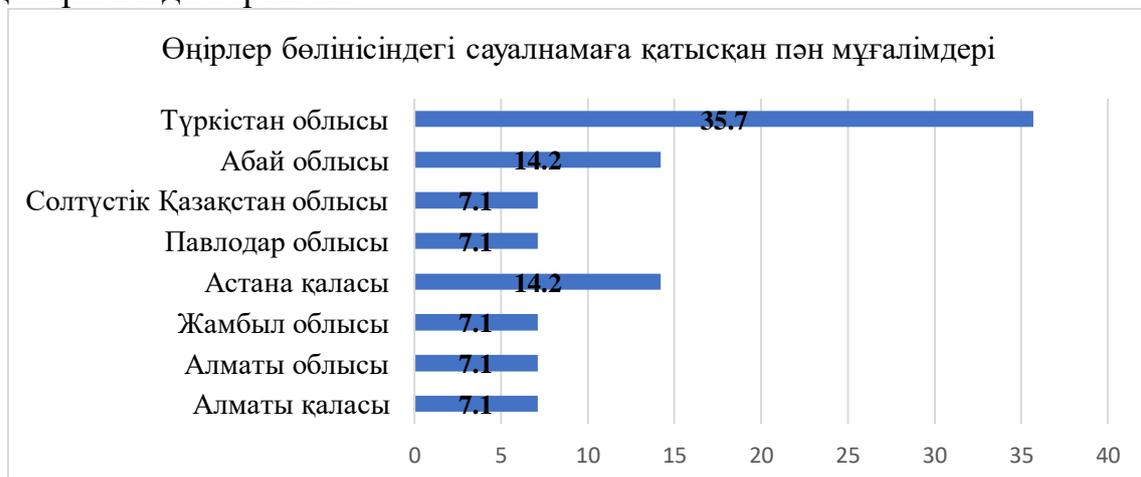
«Мұрагерлік құқық» тақырыбынан 11.3.1.4 - заң және өсиет бойынша мұрагерлікке ие болуды ажырату;

«Авторлық және сабақтас құқықтың құқықтық реттелу түсінігі мен нысаны» тақырыбынан 11.3.3.2 - авторлық құқық саласында нақты жағдайды шешудің құқықтық жолдарын ұсыну;

«Отбасы. Ерлі-зайыптылардың құқықтары мен міндеттемелері» тақырыбынан 11.3.4.1 - Отбасын отбасы құқығының институты ретінде айқындау оқыту мақсаттары қысқартылды.

10-11-сыныптарда әр тақырыптық бөлімнен кейін берілетін зерттеу жұмысы тақырыптары қысқартылды.

Өзгерістер енгізілген оқу бағдарламаларының оқу процесінде жүзеге асырылуын зерделеу негізінде 1 тоқсан нәтижесі бойынша талдау жүргізілді. Пән мазмұны бойынша талдау пән мұғалімдеріне арналған сауалнама сұрақтары арқылы жүзеге асырылды. «Құқық негіздері» пәні бойынша өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламаларын байқаудан өткізу қорытындысы бойынша пән мұғалімдері арасында жүргізілген сауалнамаға Қазақстан Республикасының 8 өңірінен педагогтер қатысты. Педагогтер туралы мәліметтер (% көрсеткішпен) 7.14-диаграммада берілген.

7.14-диаграмма. Өңірлер бөлінісіндегі сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдері

Сауалнама бойынша сұрақтарға жауап беруде:

Түркістан облысы (сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 35,7%);

Абай облысы (сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 14,2%);

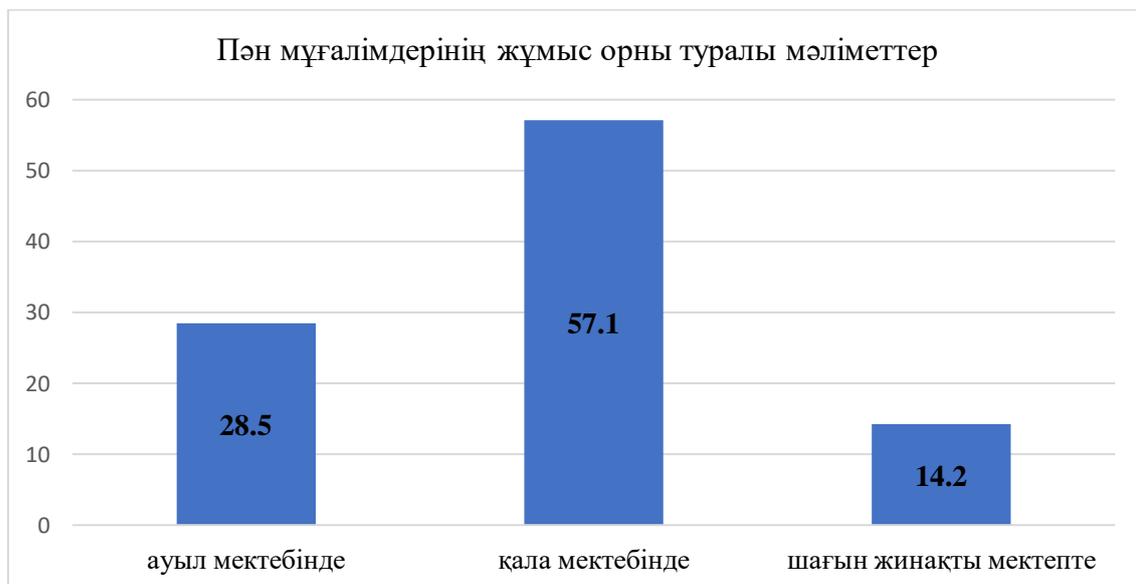
Астана қаласы педагогтері (сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 14,2%) белсенді қатысты.

Сонымен қатар, сауалнамаға қатысушылардың орташа көрсеткішін Павлодар, Солтүстік Қазақстан, Алматы және Жамбыл облысы мен Алматы қаласының педагогтері (сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 7,1%) қамтыды.

Сауалнамаға қатысқан мұғалімдердің көп санын 57,1% қалалық мектептердің педагогтері және 28,5% ауыл мектептерінің педагогтері құрады, ал шағын жинақты мектеп педагогтерінің үлесі –14,2% көрсетті.

Сауалнамаға қатысқан «Құқық негіздері» пәндерінің педагогтерінің жұмыс орны туралы мәліметтер 7.15-диаграммада көрсетілген.

7.15-диаграмма. Пән мұғалімдерінің жұмыс орны туралы мәліметтер (% көрсеткішпен)

Білім деңгейі бойынша респонденттердің осы контингентін талдау нәтижелері келесідей: сауалнамаға қатысқан «Құқық негіздері» пәні педагогтерінің 100 % жоғары білімі бар, пән мұғалімдерінің 64,3% – ы магистрлер, 35,7% – бакалаврлар. Пән мұғалімдерінің білімі бойынша талдау нәтижелері 7.16-диаграммада көрсетілген.

7.16-диаграмма. Пән мұғалімдерінің білімі туралы мәліметтер

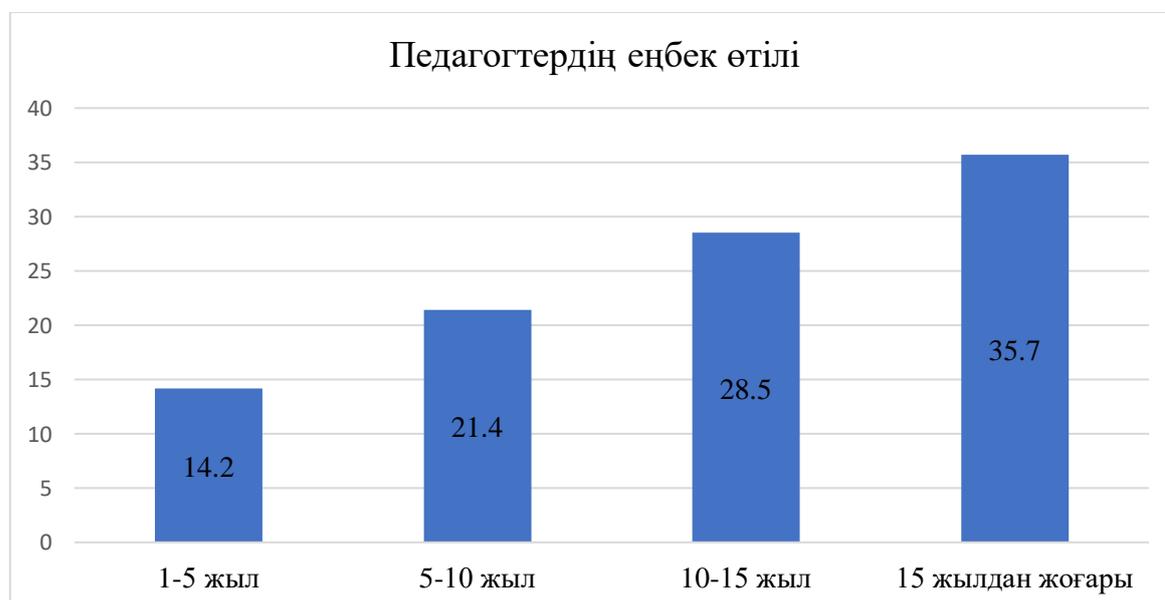
Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің контингентін еңбек өтілі бойынша зерттеу 7.8-кестеде көрсетілген.

7.8-кесте. Еңбек өтілі бойынша пән мұғалімдерін талдау.

№	Еңбек өтілі	Педагогтер саны %
1	1-5 жыл	14,2
2	5-10 жыл	21,4
3	10-15 жыл	28,5
4	15 жылдан жоғары	35,7

Бұл талдау көрсеткендей, пән мұғалімдерінің басым бөлігі 35,7% тәжірибелі мамандар болып табылады және пән мұғалімдерінің 28,5% -ның 10-15 жылдық еңбек өтілі бар.

Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінен 5 жылдан 10 жылға дейінгі жұмыс өтілі бар педагогтер 24,1% және 14,2% - ы 1 жылдан 5 жылға дейінгі жұмыс тәжірибесі бар жас мамандар болды. Пән мұғалімдерінің еңбек өтілі бойынша талдау нәтижелері 7.17-диаграммада көрсетілген.

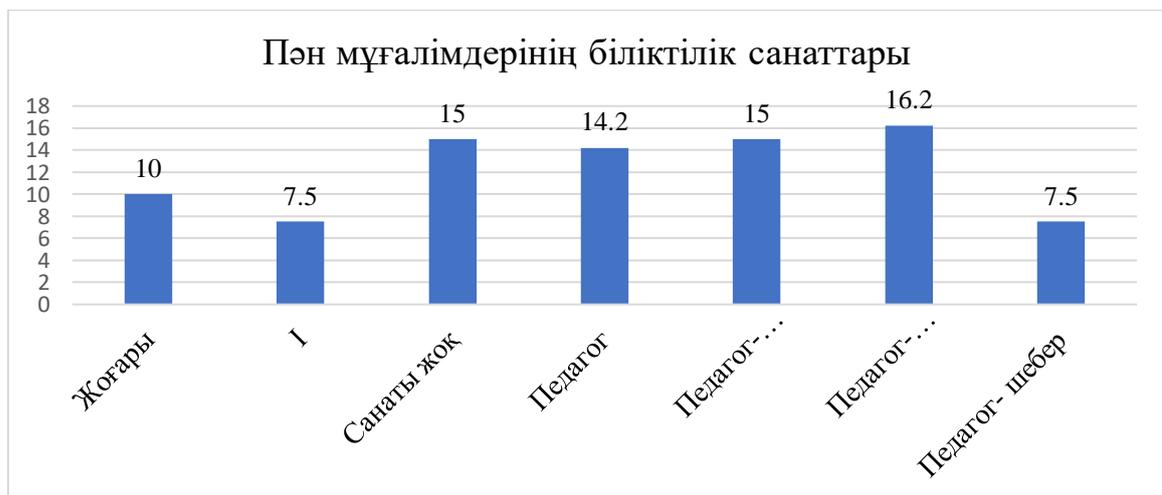

Сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдерінің контингентін біліктілік санаттары бойынша зерделеу 7.9-кестеде көрсетілген.

7.9-кесте. Пән мұғалімдерінің біліктілік санаттары бойынша талдау нәтижелері.

№	Біліктілік санаттары	Педагогтер саны%
1	Жоғары	10
2	I	7,5
4	Санаты жоқ	15
5	Педагог	14,2
6	Педагог-модератор	15
7	Педагог- сарапшы	16,2
9	Педагог- шебер	7,5

Респонденттердің осы контингентін біліктілік санаттары бойынша зерделеу пән мұғалімдерінің басым бөлігін педагог сарапшылар 16,2%, педагог-модераторлар 15% мен біліктілік санаттары жоқ 15% педагогтер құрады. Біліктілік санаттарына ауыспаған педагогтер 14,2% , ал жоғары санатты педагогтер сауалнамаға қатысушылардың жалпы санының 10,6%-ын көрсетті. Сауалнамаға қатысқан педагог-шеберлер мен 1 санаттағы педагогтердің үлесі 7,5% құрады. Бұл статистика 7.18-диаграммада айқын көрсетілген.

Педагог қызметкердің кәсібилігінің негізгі көрсеткіші-біліктілікті арттыру курстарында оқыту болып табылады.

Қазіргі уақытта Қазақстан Республикасында педагогтердің біліктілігін арттырудың екі ірі ұйымы бар – «Өрлеу» БАҰО және «Назарбаев Зияткерлік мектептері» Дербес білім беру ұйымы. Пән мұғалімдерінің біліктілікті арттыру

курстарынан өткендігі туралы талдау нәтижелері
7.10-кестеде келтірілген.

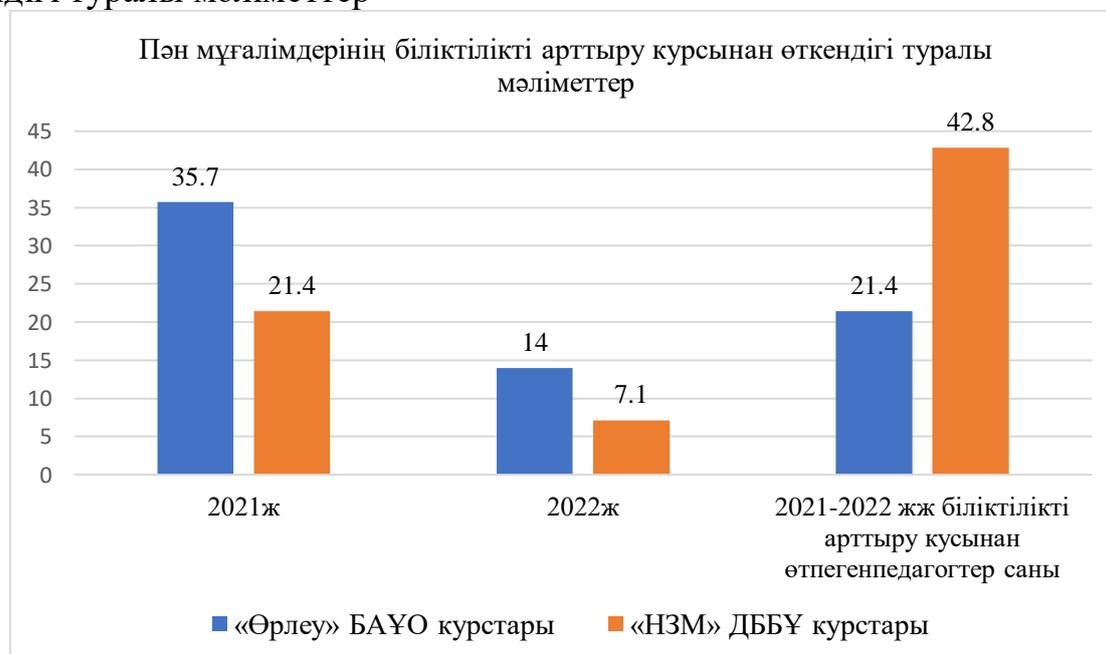
7.10-кесте. Пән мұғалімдерінің біліктілікті арттыру курстарынан өткендігі туралы талдау нәтижелері

Біліктілікті арттыру ұйымдары	2021 жыл	2022 жыл	2021-2022жж біліктілікті арттыру курсынан өтпеген педагогтер саны
«Өрлеу» БАҰО ДББҰ	35,7	14	21,4
«Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ	21,4	7,1	42,8

Кестеде көрсетілгендей пән мұғалімдерінің 2021 және 2022 жылдары «Өрлеу» БАҰО курстарынан өткен педагогтер саны 35,7% мен 14% аралығын құраса, «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ бойынша 2021 жылы 21,4% ды, ал 2022 жылы 7,1% қамтыған.

Сонымен қатар 2021-2022жж «Өрлеу» БАҰО ДББҰ біліктілікті арттыру курсынан өтпеген педагогтер саны 21,4%, ал «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ бойынша 42,8% көрсеткен. Талдау нәтижесі 7.19-диаграммада айқын көрсетілген.

7.19-диаграмма. Пән мұғалімдерінің біліктілікті арттыру курсынан өткендігі туралы мәліметтер

Жалпы орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша

Жалпы орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартындағы (бұдан әрі МЖМБС) талаптар жаратылыстану-математика бағытындағы «Құқық негіздері» пәндерінен өзгерістер енгізілген үлгілік оқу

бағдарламаларының оқу процесінде жүзеге асырылуы туралы сауалнама нәтижелері жеке-жеке талданды.

«Құқық негіздері» пәні педагогтерінің Жалпы орта білім беру деңгейінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында айқындалған базалық құндылықтардың оқу процесінде жүзеге асырылуы жөніндегі талдау нәтижесі 7.11- кестеде көрсетілген.

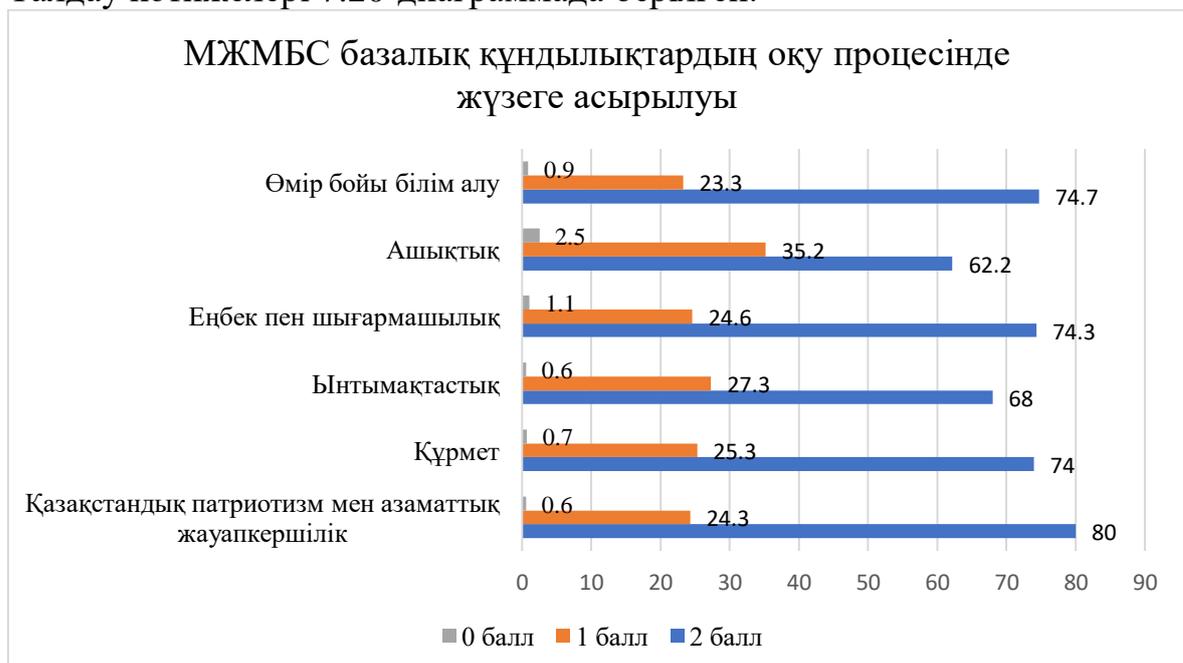
7.11-кесте. Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында айқындалған базалық құндылықтардың оқу процесінде жүзеге асырылуы (% көрсеткішпен)

МЖМББС	2 балл	1 балл	0 балл
Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік	80	24,3	0,6
Құрмет	74	25,3	0,7
Ынтымақтастық	68	27,3	0,6
Еңбек пен шығармашылық	74,3	24,6	1,1
Ашықтық	62,2	35,2	2,5
Өмір бойы білім алу	74,7	23,3	0,9

Кестедегі талдау нәтижесіне сәйкес МЖМББС- да айқындалған базалық құндылықтар оқу процесінде 62,2 мен 80% аралығында жүзеге асырылатынын көрсетті.

Сонымен қатар, аталған базалық құндылықтардың ішінен оқу процесінде жүзеге асырылатын басым құндылықтар қатарына «Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік» 80%, «Өмір бойы білім алу» 74,7%, Еңбек пен шығармашылық 74,3% және «Құрмет» 74,3% құрағанын көруге болады.

Талдау нәтижелері 7.20-диаграммада берілген.

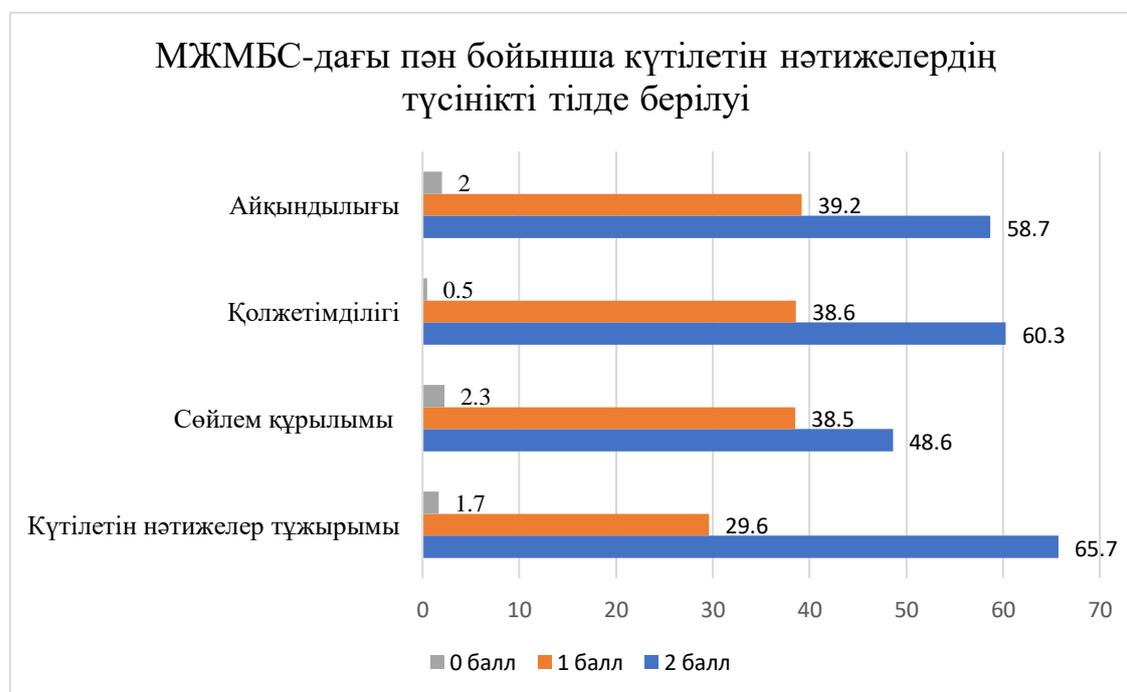
7.20-диаграмма. МЖМБС базалық құндылықтардың оқу процесінде жүзеге асырылуы

Жалпы орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартындағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі туралы сауалнама нәтижесі (% көрсеткішпен) 7.12-кестеде берілген.

7.12-кесте. МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі

МЖМБС	2 балл	1 балл	0 балл
Күтілетін нәтижелер тұжырымы	65,7	29,6	1,7
Сөйлем құрылымы	48,6	38,5	2,3
Қолжетімділігі	60,3	38,6	0,5
Айқындылығы	58,7	39,2	2

Талдау нәтижесіне сәйкес 10-11-сыныптардағы жаратылыстану-математикалық бағыттағы оқу бағдарламасына өзгерістер енгізілген «Құқық негіздері» оқу пәндері бойынша пән мұғалімдерінің орта есеппен 58,3% МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер түсінікті тілде берілгендігін көрсетті. Сонымен қатар, күтілетін нәтижелердің, қолжетімділігі 60,3%, айқындылығы 58,7%, дұрыс тұжырымдалуын суалнамаға жауап берушілердің 65,7% құрағанын көруге болады. Талдау нәтижелері 7.21-диаграммада берілген.

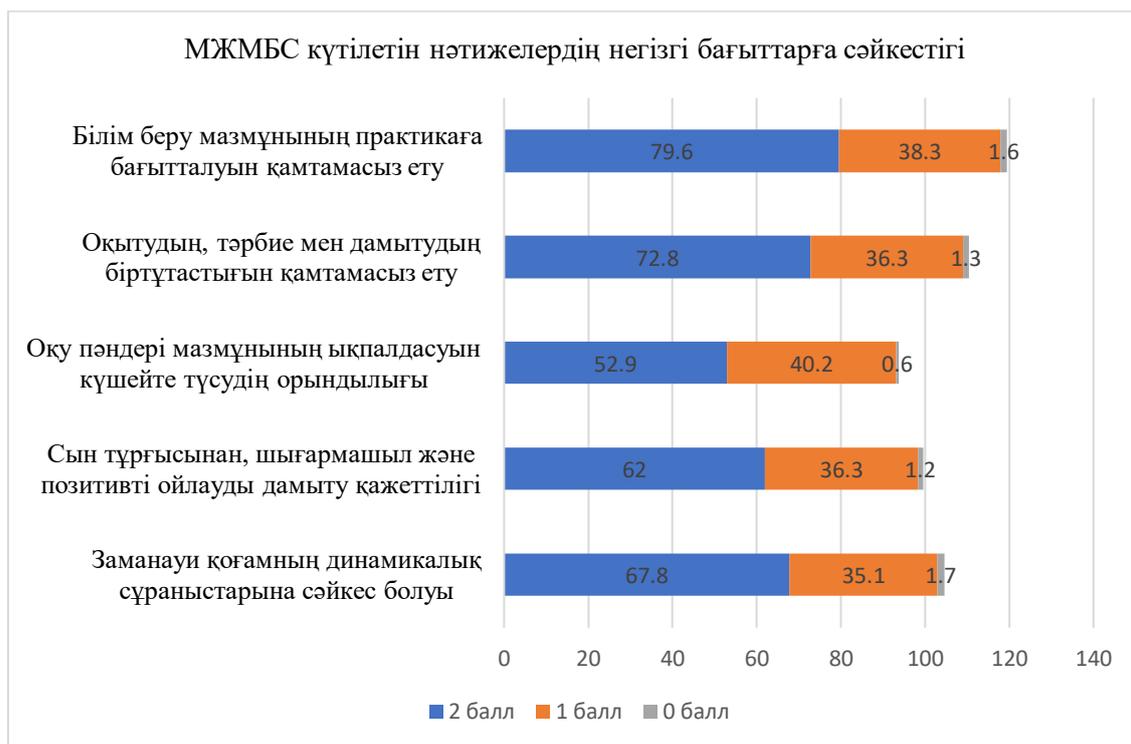
7.21-диаграмма. МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің түсінікті тілде берілуі.

Жалпы орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартындағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің:

- Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы;
- Сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі;
- Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы;
- Оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету;
- Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз етуді анықтауға арналған сауалнама нәтижесі пайыздық көрсеткішпен 7.13-кестеде берілген.

МЖМББС	2 балл	1 балл	0 балл
Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы	67,8	35,1	1,7
Сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі	62	36,3	1,2
Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы	52,9	40,2	0,6
Оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету	72,8	36,3	1,3
Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз ету	79,6	38,3	1,6

Сауалнама нәтижесі «Құқық негіздері» оқу пәні бойынша оқу бағдарламасындағы күтілетін нәтижелердің практикаға бағытталуын педагогтердің 79,6%; оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз етуін 72,8%; Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкестігін педагогтердің 67,8%; сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамытуға бағытталуын 62%, оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығын 52,9% белгілеген. Талдау нәтижелері 7.22-диаграммада берілген.

7.22-диаграмма. МЖМБС күтілетін нәтижелердің негізгі бағыттарға сәйкестігі

Пән мұғалімдерінің орта есеппен 68,6% МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелердің сауалнамада көрсетілген негізгі бағыттарға сәйкес деген жауапты белгілеген.

Сонымен қатар, пән мұғалімдері пән мазмұнының практикаға бағыттылығына басымдық берілсе деген ұсыныстарын білдірген.

«Құқық негіздері» оқу пәні бойынша білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторларды анықтауға арналған сауалнама нәтижесі 7.14-кестеде берілген.

7.14-кесте. Пән бойынша білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар

МЖМББС	Әсер етеді	Кері әсер етеді	Жауап беруге қиналамын
Пән бойынша жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыптарды тереңірек зерделеу	87	3,6	9,5
Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі	89,1	5,4	5,5
Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу	89,7	5,7	14
Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгерту	83,2	7,1	9,6
Білім алушылардың оқу белсенділігінің төмендеуі	1,2	62,4	37,4

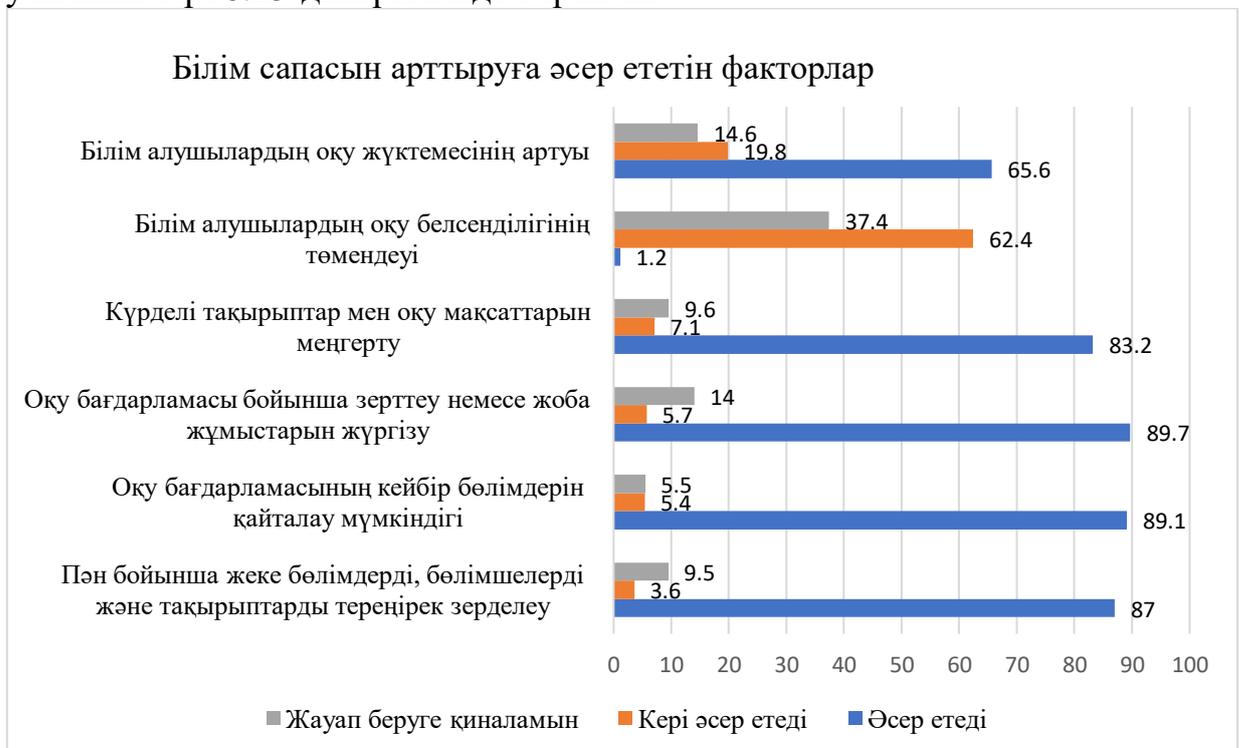
Білім алушылардың оқу жүктемесінің артуы	65,6	19,8	14,6
--	------	------	------

Талдау нәтижесіне сәйкес, пән мұғалімдерінің орта есеппен 82,9% білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар ретінде:

- жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыптарды тереңірек зерделеу;
- Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі;
- Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу;
- Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгертуді белгілеген.

Пән мұғалімдерінің 65,6 % білім алушылардың оқу жүктемесінің артуын білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететінін белгілеген.

Сонымен қатар, педагогтердің 62,4 % білім алушылардың оқу белсенділігінің төмендеуі білім сапасын арттыруға кері әсер ететінін көрсеткен. Талдау нәтижелері 8.23-диаграммада берілген.

7.23-диаграмма. Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар

Сонымен қатар, сауалнамаға қатысқан пән мұғалімдері білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлардың қатарына ұсыныс ретінде пәндік курстар ұйымдастырылуын және құқық негіздері бойынша оқыту мақсаттарына жағдаяттық тапсырмаларды кіріктіруді ұсынды.

Үлгілік оқу бағдарламасы бойынша

Сауалнамаға берілген жауаптар негізінде 10-11-сыныптардағы жаратылыстану-математикалық бағыттағы «Құқық негіздері» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі қарастырылды.

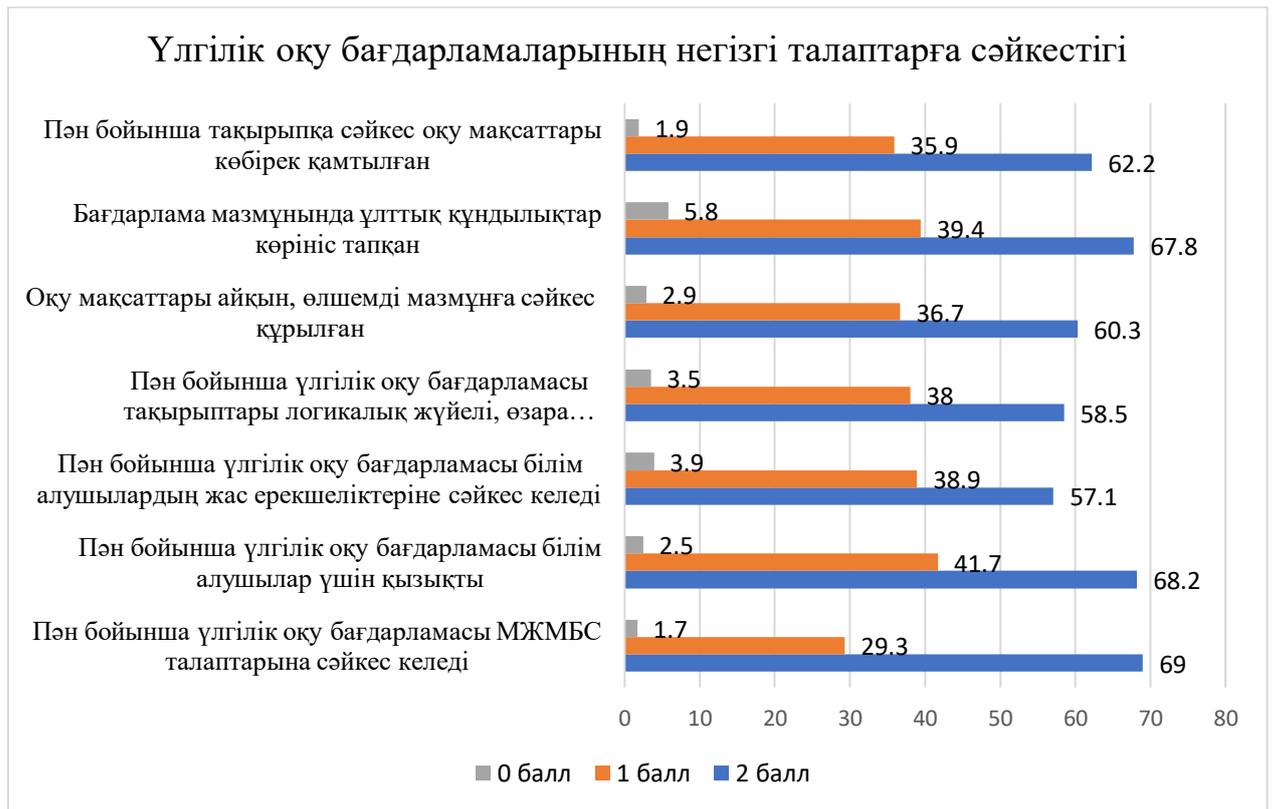
Сауалнама бойынша Үлгілік оқу бағдарламаларының МЖМБС талаптарына сәйкестігі, білім алушылар үшін қызықты және жас

ерекшеліктеріне сәйкес келуі зерделенді. Сонымен қатар, оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылуы, оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылуы, бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс табуы, пән бойынша тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылғандығы анықталды. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі 7.15-кестеде берілген.

7.15-кесте. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі (% көрсеткішпен)

Негізгі талаптар	2 балл	1 балл	0 балл
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы МЖМБС талаптарына сәйкес келеді	69	29,3	1,7
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылар үшін қызықты	68,2	41,7	2,5
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкес келеді	57,1	38,9	3,9
Пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылған	58,5	38	3,5
Оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылған	60,3	36,7	2,9
Бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс тапқан	67,8	39,4	5,8
Пән бойынша тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылған	62,2	35,9	1,9

Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі бойынша сауалнама сұрақтарына жасалған талдау нәтижелері 7.24-диаграммада берілген.

7.24-диаграмма. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі

Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі талаптарға сәйкестігі бойынша сауалнама сұрақтарына жасалған талдауда пән бойынша үлгілік оқу бағдарламасы МЖМБС талаптарына сәйкес келетінін пән мұғалімдерінің:

69 %, үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылардың қызығушылығын арттыратынын;

68,2%, бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс табуын;

67,8%, тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылуын;

62,2%, оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылғанын;

60,3 %, үлгілік оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылғанын;

58,5 %, үлгілік оқу бағдарламасы білім алушылардың жас ерекшеліктеріне сәйкестігін;

57,1 % -ның жауаптарында көрсетілген. Сонымен пән мұғалімдерінің орта есеппен 63,3% пән мазмұнының негізгі талаптарға сәйкестігін көрсеткен.

Білім алушылар үшін үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары туралы сауалнама сұрақтарына жүргізілген талдау нәтижесі 7.16-кестеде берілген.

7.16-кесте. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары

Негізгі артықшылықтар	2 балл	1 балл	0 балл
Білім беру мазмұны білім алушыларда ұлттық құндылықтарды дамытуға бағытталған	62	36	2,9
Білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік береді	68,3	36,6	1,5
Білім беру мазмұны практикалық дағдыларды қалыптастыруға негізделген	59,6	41,5	2,5
Білім беру мазмұны жаһандық құзыреттерді қалыптастыруға негізделген	56	41,1	2,9
Білім беру мазмұнында Қазақстанның ғылыми жетістіктері қарастырылған	45,8	46,5	7,7
Пәндер бойынша практикалық жұмыстар білім беру мазмұнында жеткілікті қамтылған	57,7	38,8	3,5
Пәндер бойынша жобалық, зерттеу жұмыстары білім беру мазмұнында жеткілікті қамтылған	68	22	1,2

«Құқық негіздері» оқу пәні бойынша үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтарын анықтауға арналған сауалнама сұрақтарына жасалған талдау келесідей нәтиже көрсетті.

Пән мұғалімдерінің басым бөлігі 45,8 дан 68,3 % оқу бағдарламасындағы негізгі артықшылықтары ретінде:

- білім беру мазмұны білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруға мүмкіндік беруі; білім алушыларда ұлттық құндылықтарды дамытуға бағытталуы;

- жобалық, зерттеу жұмыстары білім беру мазмұнында жеткілікті қамтылуын;

- білім беру мазмұны практикалық дағдыларды және жаһандық құзыреттерді қалыптастыруға негізделгенін атап көрсеткен.

Сонымен қатар, пәндер бойынша практикалық жұмыстардың білім беру мазмұнында жеткілікті қамтылғанын белгілеген.

Талдау нәтижелері 7.25-диаграммада берілген.

Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары

7.25-диаграмма. Үлгілік оқу бағдарламаларының негізгі артықшылықтары

10-11-сыныптардың жаратылыстану-математикалық бағыттындағы «Құқық негіздері» оқу пәнінің өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламаларында оқу процесінде қиындық тудырған тақырыптар мен бөлімдердің болуы туралы сауалнама нәтижесі келесідей нәтиже көрсетті.

Сауалнамаға қатысқан мұғалімдердің 92,9% «қиындық жоқ» деп жауап берді. Сізге қиындық тудырған оқыту мақсаттарын көрсетіңіз деген сауалнама сұрағына педагогтердің 99,8 % «қиын оқыту мақсаты жоқ» деп жауап берген.

Оқу бағдарламасының құндылықтарға бағытталуы туралы сауалнама бойынша пән мұғалімдерінің жауаптары талданды. Сауалнама нәтижесі 7.16-кестеде берілген.

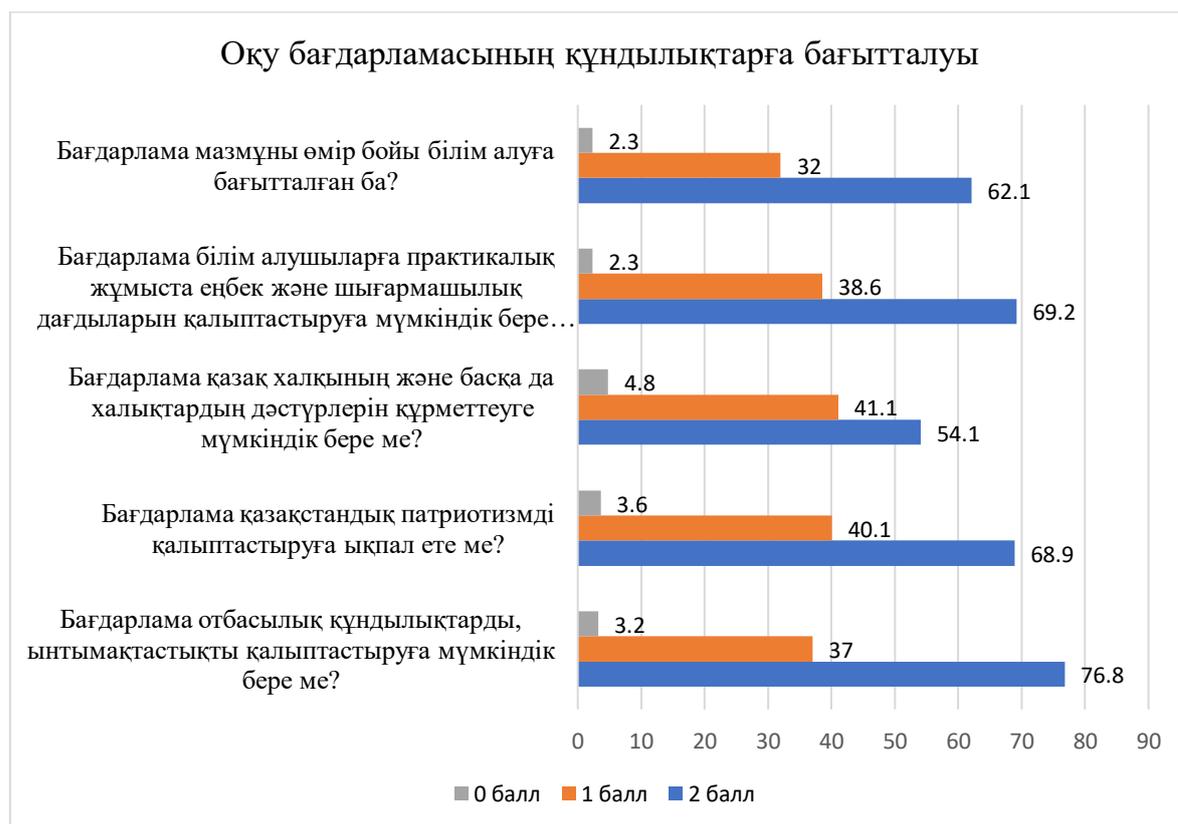
7.16-кесте. Оқу бағдарламасының құндылықтарға бағытталуы

Құндылықтар мен тәрбиелік әлеуеті	2 балл	1 балл	0 балл
Бағдарлама отбасылық құндылықтарды, ынтымақтастықты қалыптастыруға мүмкіндік бере ме?	76,8	37	3,2
Бағдарлама қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға ықпал ете ме?	68,9	40,1	3,6

Бағдарлама қазақ халқының және басқа да халықтардың дәстүрлерін құрметтеуге мүмкіндік бере ме?	54,1	41,1	4,8
Бағдарлама білім алушыларға практикалық жұмыста еңбек және шығармашылық дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік бере ме?	69,2	38,6	2,3
Бағдарлама мазмұны өмір бойы білім алуға бағытталған ба?	62,1	32	2,3

Талдау нәтижесі бойынша бағдарламаның отбасылық құндылықтарды, ынтымақтастықты қалыптастыруға мүмкіндік беруі, қазақстандық патриотизмді қалыптастыруға және қазақ халқының және басқа да халықтардың дәстүрлерін құрметтеуге ықпал етуі, бағдарлама білім алушыларға практикалық жұмыста еңбек және шығармашылық дағдыларын қалыптастыруға және білім мазмұнының өмір бойы білім алуға бағытталуы зерделенді.

Сауалнама нәтижесі бойынша пән мұғалімдерінің орта есеппен 66,2% пән бойынша оқу бағдарламаларының құндылыққа бағытталғандығын көрсетті. Талдау нәтижелері 7.26-диаграммада көрсетілген.

7.26-диаграмма. Оқу бағдарламасының құндылықтарға бағытталуы

Сонымен пән мұғалімдерімен жүргізілген сауалнама нәтижесіне сәйкес жүргізілген талдау Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартындағы базалық құндылықтардың «Құқық негіздері» пәні арқылы оқу процесінде жүзеге асырылуын пән мұғалімдерінің орта есеппен 69%, ал үлгілік оқу бағдарламаларының құндылықтарға бағытталуы орта есеппен 66,2% көрсетті.

Сауалнама сұрақтарына сәйкес пән бойынша үлгілік оқу бағдарламалары

тақырыптарының логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылуы, оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес болуы мен пән мазмұнында тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылуын пән мұғалімдерінің 63,3 % қамтығанын көруге болады.

Сонымен Жалпы орта білім беру деңгейінің МЖМБС, үлгілік оқу жоспарларына және үлгілік оқу бағдарламаларына енгізілген өзгерістер бойынша байқау нәтижесі оқу бағдарламаларын оқу процесінде жүзеге асыруда айқындалған кемшіліктерді анықтау, оны оқу бағдарламаларының мазмұнын жетілдіруде қолданылатын болады.

ҚОРЫТЫНДЫ

Білім берудегі заманауи үрдістерді ескере отырып, Үлгілік оқу жоспарларын және бастауыш, негізгі орта, жалпы орта білім беру деңгейлерінің оқу бағдарламаларын байқаудан өткізу қорытындысы бойынша талдамалық есеп алынған нәтижелерді оқу бағдарламаларын одан әрі жетілдіруде пайдалану үшін әзірленді.

Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттарын, оқу жоспарлары мен бағдарламаларын байқаудан өткізуді жүргізу әдістемесі білім беру мазмұнына енгізілген өзгерістер жағдайында білім алушыларды оқытудың табыстылығын бағалауға мүмкіндік береді.

Талдамалық материалда апробация процесін бақылаудың негізгі әдістері мен құралдары көрсетілген. Байқаудан өткізу құралы ретінде сауалнама жауаптары сараланды.

Талдамалық есеп 2022-2023 оқу жылынан бастап республиканың жалпы білім беру ұйымдарында жүзеге асырылып жатқан МЖМБС, Үлгілік оқу жоспарларына енгізілген өзгерістерге сәйкес әзірленген оқу бағдарламаларының оқу процесіндегі сапасын бағалауға негізделді.

Талдамалық есептің 1-бөлімінде Бастауыш білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты, «Қазақ тілі» (оқыту қазақ тілінде емес), «Цифрлық сауаттылық», «Жаратылыстану», «Еңбекке баулу», «Бейнелеу өнері» оқу пәндерінен өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламаларының оқу процесінде жүзеге асырылуы зерделенді. Сауалнамаға Қазақстан Республикасының өңірлерінен 9016 (оқыту орыс және қазақ тілінде жүргізілетін сыныптар бойынша) бастауыш сынып педагогтері және білім беру ұйымдарының басшылары қатысты.

Бастауыш білім берудің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында анықталған базалық құндылықтар оқу процесінде жүзеге асырылуы, МЖМБС пән бойынша күтілетін нәтижелердің мазмұнға сәйкестігі педагогтер мен білім беру ұйымдарының басшыларының 76% оң жауаптарынан анықталды. Сонымен қатар апробация нәтижесі бойынша респонденттердің 76,7%-ы «Еңбекке баулу» мен «Бейнелеу өнері» пәнін екі пәнге бөліп оқытудың оқу процесіндегі тиімділігін көрсетті. Талдау нәтижесіне сәйкес «Еңбекке баулу» мен «Бейнелеу өнері» пәндері білім алушылардың әр түрлі құралдармен, материалдармен жұмыс істеуін және ерте жастан еңбек дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік беретіні анықталды. Сонымен қатар қоршаған әлемге сүйіспеншілікті, эстетикалық қабылдауды, еңбекке оң көзқарасты қалыптастырады..

Екінші бөлімде Негізгі орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты, «Қазақ тілі мен әдебиеті», «Жаратылыстану», «Алгебра», «Физика», «Химия», «Биология», «Қазақстан тарихы» оқу пәндерінен өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламаларының оқу процесінде жүзеге асырылуы зерделенді. Сауалнамаға Қазақстан Республикасының өңірлерінен 70145 (оқыту орыс және қазақ тілінде жүргізілетін сыныптар бойынша) пән мұғалімдері мен білім беру ұйымдарының басшылары қатысты.

Өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламалары бойынша апробация нәтижесіне сәйкес Пән бойынша жеке бөлімдерді мен тақырыптарды терең зерделеу, күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгерту білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар ретінде анықталған. Оқу бағдарламасының негізгі артықшылықтары ретінде пән мұғалімдерінің 61,3%-білім алушылардың функционалдық сауаттылығын арттыруы, білім беру мазмұны практикалық дағдыларды қалыптастыруға бағытталуын қолдаған.

Сонымен қатар, «Қазақ тілі мен әдебиеті» пәнінің «Қазақ тілі» және «Қазақ әдебиеті» пәндеріне бөлініп оқытылуын апробация нәтижесі бойынша респонденттердің 62,6%-ы «Әлем әдебиеті» пәнін енгізуді 66,8%-ы тиімді деп көрсетті.

Үшінші бөлімде Жалпы орта білім беру деңгейінің Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты, Шетел тілі (екінші). Ағылшын тілі, Шетел тілі (екінші). Француз тілі, Шетел тілі (екінші). Неміс тілі, «Алгебра және анализ бастамалары», «Физика», «Химия», «Биология», «География», «Дүниежүзі тарихы», «Құқық негіздері» пәндерінен өзгерістер енгізілген үлгілік оқу бағдарламаларының оқу процесінде жүзеге асырылуы зерделенді.

Сауалнамаға Қазақстан Республикасының өңірлерінен 2083 (оқыту орыс және қазақ тілінде жүргізілетін сыныптар бойынша) пән мұғалімдері мен білім беру ұйымдарының басшылары қатысты. Талдау нәтижесіне сәйкес, пән мұғалімдерінің 79,5% білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторлар ретінде оқу бағдарламасы бойынша пән мазмұнының терең зерделеуге мүмкіндік беретін зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізуді ұсынған. Сонымен қатар, пән мұғалімдерінің 60,6 % жауабынан оқу бағдарламасы тақырыптары логикалық жүйелі, өзара байланыста құрылуы, оқу мақсаттары айқын, өлшемді мазмұнға сәйкес құрылуы, бағдарлама мазмұнында ұлттық құндылықтар көрініс табуы, пән бойынша тақырыпқа сәйкес оқу мақсаттары көбірек қамтылғандығы анықталды.

Талдау нәтижесінде жекелеген оқу пәндері бойынша оқу процесінде меңгеруге қиындық тудырған оқыту мақсаттары мен тақырыптар анықталды.

Сонымен қорытындылай келгенде, талдау нәтижесінде оқу процесіне енгізілген білім беру мазмұнының ғылыми педагогикалық тиімділігі анықталды.

Ұсынылып отырған талдамалық материал оқу бағдарламаларын енгізудің сапасы мен тиімділігін бағалау үшін негіз болып табылады. Апробация нәтижелері оқу бағдарламаларының мазмұнын жетілдіруде қолданылатын болады.

ҚОСЫМША**Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша
САУАЛНАМА**

(білім беру ұйымының басшылары мен директордың орынбасарлары үшін)

Құрметті респондент!

Сіздерге өтініш: сұрақтарды мұқият оқыңыз және бағандарды ұқыпты толтырыңыз.

I бөлім. ЖАЛПЫ МӘЛІМЕТТЕР

Келесі мәліметтерді көрсетіңіз:

1.1 Сіз жұмыс істейтін өңір

1. Астана қаласы
2. Алматы қаласы
3. Шымкент қаласы
4. Ақмола облысы
5. Ақтөбе облысы
6. Алматы облысы
7. Атырау облысы
8. Батыс Қазақстан облысы
9. Жамбыл облысы
10. Қарағанды облысы
11. Қостанай облысы
12. Қызылорда облысы
13. Маңғыстау облысы
14. Павлодар облысы
15. Солтүстік Қазақстан облысы
16. Шығыс Қазақстан облысы
17. Ұлытау облысы
18. Жетісу облысы
19. Абай облысы
20. Түркістан облысы

1.2 Жұмыс орныңыз

- а) ауыл мектебінде
- ә) қала мектебінде
- б) шағын жинақты мектепте

1.3 Білімі

Орта арнаулы
 Жоғары
 Бакалавр
 Магистр
 П.ғ.к /PhD

1.4. Еңбек өтілі

1-5 жыл
 5-10 жыл
 10-15 жыл
 15- одан да жоғары

1.5. Санаты

Жоғары
 I
 II
 Санаты жоқ
 Педагог
 Педагог-модератор
 Педагог- сарапшы
 Педагог-зерттеуші
 Педагог- шебер

1.6. Біліктілікті арттыру курстары

«Өрлеу» БАҰО курстары
 «НЗМ» ДББҰ курстары
 Өткен уақыты:
 2020
 2021
 2022

II бөлім. БІЛІМ МАЗМҰНЫ

Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты бойынша

2.1. Білім стандартында айқындалған базалық құндылықтар оқу процесінде қаншалықты жүзеге асырылады? («белгі» қойыңыз):

(2 балл- жүзеге асырылады, 1 балл – ішінара жүзеге асырылады, 0 балл – жүзеге асырылмайды)

	2 балл	1 балл	0 балл
--	-----------	-----------	-----------

Қазақстандық патриотизм мен азаматтық жауапкершілік;			
Құрмет;			
Ынтымақтастық			
Еңбек пен шығармашылық			
Ашықтық;			
Өмір бойы білім алу			

2.2. Жоғарыдағы жауабыңызды негіздеңіз.

2.3 МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер түсінікті тілде / берілген («белгі» қойыңыз):

(2 балл-түсінікті, 1 балл – орташа түсінікті, 0 балл – түсініксіз)

	2 балл	1 балл	0 балл
Күтілетін нәтижелер тұжырымы			
Сөйлем құрылымы			
Қолжетімділігі			
Айқындылығы			

2.4 МЖМБС-дағы пән бойынша күтілетін нәтижелер келесі аспектілерге қаншалықты сәйкес келеді? («белгі» қойыңыз):

(2-сәйкес келеді; 1-сәйкестігі орташа; 0-сәйкес келмейді)

	2 балл	1 балл	0 балл
Заманауи қоғамның динамикалық сұраныстарына сәйкес болуы			
Сын тұрғысынан, шығармашыл және позитивті ойлауды дамыту қажеттілігі			
Оқу пәндері мазмұнының ықпалдасуын күшейте түсудің орындылығы			
Оқытудың, тәрбие мен дамытудың біртұтастығын қамтамасыз ету			
Білім беру мазмұнының практикаға бағытталуын қамтамасыз ету			

2.5 Жоғарыдағы жауабыңызды негіздеңіз.

2.6 Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін факторларды белгілеңіз

	Әсер етеді	Кері әсер етеді	Жауап беруге қиналамын
Пән бойынша жеке бөлімдерді, бөлімшелерді және тақырыптарды тереңірек зерделеу			
Оқу бағдарламасының кейбір бөлімдерін қайталау мүмкіндігі			
Оқу бағдарламасы бойынша зерттеу немесе жоба жұмыстарын жүргізу			
Күрделі тақырыптар мен оқу мақсаттарын меңгерту			
Білім алушылардың оқуға деген белсенділігінің төмендеуі			
Білім алушылардың оқу жүктемесінің артуы			

Білім алушылардың білім сапасын арттыруға әсер ететін басқа да факторларды ұсыныңыз

2.7 Білім алушылардың дағдыларын қалыптастырудағы «Еңбекке баулу» оқу пәнін оқытудың тиімділігін төмендегі бағалау шкаласы бойынша белгілеңіз

2-тиімді;

1-тиімділігі орташа;

0-тиімсіз

2.8 Жоғарыдағы жауабыңызды негізденіңіз.

2.9 Білім алушылардың дағдыларын қалыптастырудағы «Бейнелеу өнері» оқу пәнін оқытудың тиімділігін төмендегі бағалау шкаласы бойынша белгілеңіз

2-тиімді;

1-тиімділігі орташа;

0-тиімсіз

2.10 Жоғарыдағы жауабыңызды негіздеңіз.

2.11 Бастауыш сыныпта тілдік пәндерді кезең-кезеңмен оқыту бойынша көзқарасыңызды төмендегі бағалау шкаласы бойынша белгілеңіз (2- тиімді; 1-тиімділігі орташа; 0-тиімсіз)

Оқу пәндері	2 балл	1 балл	0 балл
1-сыныпта «Әліппе», «Ана тілі»			
2-сыныптан «Орыс тілі»,			
3-сыныптан «Шет тілі»			

Жоғарыдағы жауабыңызды негіздеңіз.

МАЗМҰНЫ

Кіріспе		3
1	Бастауыш білім берудің МЖМББС, ҮОЖ және Үлгілік оқу бағдарламаларын апробациядан (байқаудан) өткізу қорытындысы бойынша талдамалық есеп	5
2	Негізгі орта білім берудің МЖМББС, ҮОЖ және Үлгілік оқу бағдарламаларын апробациядан (байқаудан) өткізу қорытындысы бойынша талдамалық есеп.....	126
3	Жалпы орта білім берудің МЖМББС, ҮОЖ және Үлгілік оқу бағдарламаларын апробациядан (байқаудан) өткізу қорытындылары бойынша талдамалық есеп	217
Қорытынды		399
Қосымша		401